РЕПУБЛИКА СРБИЈА
РАТЕЛ
РЕГУЛАТОРНО ТЕЛО ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ И ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ

0003835920246

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
БЕОГРАД

ПРИМЉЕНО: 28.06.2024

Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност
03	02-1578/24		

Број:002043166 2024 50911 007 000 060 063 04 001
Деловодни број: 1-07-021-34/24
Датум: 27.06.2024.
Београд

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА

Трг Николе Пашића 13
Београд

ПРЕДМЕТ: Достављање Извештаја о раду Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге за 2023. годину

На основу одредаба члана 31. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, број 35/23) и у складу са поступком прописаним чланом 237. Пословника о раду Народне скупштине („Службени гласник РС“, број 20/12 – пречишћен текст), Регулаторно тело за електронске комуникације и поштанске услуге (у даљем тексту: РАТЕЛ) доставља Народној скупштини Републике Србије следеће акте у прилогу:

- **План рада за 2023. годину;**
- Одлуку о усвајању Плана рада за 2023. годину, број: 1-К-021-64/21-3;
- **Извештај о раду за 2023. годину**;
- Одлуку о усвајању Извештаја о раду за 2023. годину, број: 1-07-021-32/24-9;
- **Финансијски план за 2023. годину;**
- Одлуку о усвајању финансијског плана за 2023. годину, број 1-К-021-53/22-2 и 1-К-021-65/22;
- **Годишњи финансијски извештај са извештајем овлашћеног ревизора;**
- Одлуку о усвајању финансијских извештаја за 2023. годину, број: 1-07-021-22/24-1;
- **Годишњи извештај о пословању;**
- **Преглед тржишта електронских комуникација и поштанских услуга у Републици Србији у 2023. години.**

Напомињемо да ћемо накнадно, као допуну документа „Преглед тржишта електронских комуникација и поштанских услуга у Републици Србији у 2023. години“, доставити посебан преглед финансијских показатеља тржишта електронских комуникација у Републици Србији који приказује стање на том тржишту, а након обраде података које учесници достављају РАТЕЛ-у на наведеном тржишту кроз одговарајуће упитнике.

Такође, кроз наведену допуну доставићемо и податке који се обрађују у оквиру поглавља **2.** *Осврт на тржиште телекомуникација у Европској унији* и **3.** *Индекс дигиталне економије и друштва (DESI),* а након прибављања и обраде релевантних података.

С поштовањем,

ДИРЕКТОР СЕКТОРА ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ
Миодраг Ивковић

По пуномоћју
Број: 0002020015 2024 50911 006 000 020 196 040 001
Деловодни број: 1-06-031-65/24 од 26. 6. 2024. године

Прилог: Као у тексту

РАТЕЛ

ПЛАН РАДА
ЗА 2023. ГОДИНУ

новембар 2022. године

САДРЖАЈ

I. Увод

II. Стратешки приоритети у 2023. години

III. План рада организационих јединица Агенције у 2023. години

1. **Сектор за електронске комуникације**
   - **1.1 Служба за радио-комуникације**
     - Група за радио-дифузију
     - Група за фиксне и мобилне радио-комуникације
     - Група за фиксне и сателитске радио-комуникације
   - **1.2 Служба за контролу**
     - Контролно-мерни центар Београд
     - Контролно-мерни центар Ниш
   - **1.3 Служба за мреже, услуге и електронску опрему**
     - Група за електронску и радио опрему
     - Група за мреже и услуге
     - Група за општа овлашћења и међуоператорске односе
     - Група за контролу квалитета услуга
2. **Сектор за правне послове**
   - **2.1 Служба за нормативу и заступање**
     - Група за нормативу
     - Група за заступање
   - **2.2 Служба за заштиту корисника и људске ресурсе**
     - Група за заштиту корисника
     - Група за људске ресурсе
3. **Сектор за анализу тржишта и рачуноводство трошкова**
   - **3.1 Служба за анализу тржишта и рачуноводство трошкова**
   - **3.2 Служба за рачуноводство и финансије**
   - **3.3 Одсек за управљање накнадама**
4. **Сектор за поштанске услуге**
   - **4.1. Служба за поштанску регулативу**
   - **4.2. Служба за регулисање и анализу поштанског тржишта**
5. **Сектор за информациону безбедност и технологије**
   - **5.1 Служба за информациону безбедност**
   - **5.2 Служба за информационе технологије**
6. **Сектор за опште послове**
   - **6.1 Служба за изградњу и одржавање**
   - **6.2 Служба за набавке и опште послове**
     - Група за набавке
     - Група за послове писарнице и архиве

7. Кабинет

IV. Сарадња са другим институцијама и организацијама

V. Међународне активности

VI. Процес приступања Србије Европској унији

I. УВОД

Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге (у даљем тексту: Агенција), основана је Законом о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13 - УС, 62/14 и 95/18 - др. закон, у даљем тексту: Закон) као независна регулаторна организација са својством правног лица, која врши јавна овлашћења у циљу ефикасног спровођења утврђене политике у области електронских комуникација и поштанских услуга, подстицања конкуренције електронских комуникационих мрежа и услуга, поштанских услуга унапређивања њиховог капацитета, односно квалитета, доприноса развоју тржишта електронских комуникација и поштанских услуга, заштите интереса корисника електронских комуникација и поштанских услуга, у складу са одредбама овог закона и прописа донетих на основу њега, као и регулаторних и других послова у складу са посебним законом којим се уређују поштанске услуге.

Управни одбор Агенције, у складу са чланом 11. став 1. тачка 1) Закона доноси годишњи план рада Агенције, усклађен са стратешким актима и акционим плановима из области електронских комуникација и поштанских услуга, најкасније до 15. децембра текуће године за наредну годину.

Полазећи од циљева Стратегије развоја мрежа нове генерације до 2023. године („Службени гласник РС“, број 33/18), Стратегије развоја поштанских услуга у Републици Србији од 2021. до 2025. године („Службени гласник РС“, број 68/21), Стратегије заштите потрошача за период 2019-2024. година („Службени гласник РС“, број 93/19) и Стратегије развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године („Службени гласник РС“, број 86/21), Агенција је припремила План рада за 2023. годину у коме се налазе активности везане за развој независне и доследне регулаторне праксе, а у сврху даљег развоја тржишта електронских комуникација и тржишта поштанских услуга, промовисања конкуренције, примене нових технологија и заштите крајњих корисника.

Како су у 2019. години донети нови закони који регулишу области информационе безбедности и поштанских услуга, а очекује се и доношење новог закона о електронским комуникацијама, главне активности Агенције биће усмерене на спровођење нових законских решења, односно на израду одговарајућих подзаконских аката. Доношењем нових закона постиже се већи степен усклађености домаћих прописа с актуелним регулаторним оквиром Европске уније (ЕУ). Агенција ће, такође, интензивно пратити измене и спровођење европске регулативе у области електронских комуникација, поштанских услуга као и решења која она доноси, како би се одржао корак са модерним тенденцијама у регулацији тржишта електронских комуникација и поштанских услуга.

У складу са својим надлежностима и актуелним трендовима у развоју електронских комуникација, поштанских услуга и информационе безбедности, али и потребама оператора и крајњих корисника, **Агенција је утврдила 10 стратешких приоритета за 2023. годину.**

II. УВОД

Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге (у даљем тексту: Агенција), основана је Законом о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13 - УС, 62/14 и 95/18 - др. закон, у даљем тексту: Закон) као независна регулаторна организација са својством правног лица, која врши јавна овлашћења у циљу ефикасног спровођења утврђене политике у области електронских комуникација и поштанских услуга, подстицања конкуренције електронских комуникационих мрежа и услуга, поштанских услуга унапређивања њиховог капацитета, односно квалитета, доприноса развоју тржишта електронских комуникација и поштанских услуга, заштите интереса корисника електронских комуникација и поштанских услуга, у складу са одредбама овог закона и прописа донетих на основу њега, као и регулаторних и других послова у складу са посебним законом којим се уређују поштанске услуге.

Управни одбор Агенције, у складу са чланом 11. став 1. тачка 1) Закона доноси годишњи план рада Агенције, усклађен са стратешким актима и акционим плановима из области електронских комуникација и поштанских услуга, најкасније до 15. децембра текуће године за наредну годину.

Полазећи од циљева Стратегије развоја мрежа нове генерације до 2023. године („Службени гласник РС“, број 33/18), Стратегије развоја поштанских услуга у Републици Србији од 2021. до 2025. године („Службени гласник РС“, број 68/21), Стратегије заштите потрошача за период 2019-2024. година („Службени гласник РС“, број 93/19) и Стратегије развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године („Службени гласник РС“, број 86/21), Агенција је припремила План рада за 2023. годину у коме се налазе активности везане за развој независне и доследне регулаторне праксе, а у сврху даљег развоја тржишта електронских комуникација и тржишта поштанских услуга, промовисања конкуренције, примене нових технологија и заштите крајњих корисника.

Како су у 2019. години донети нови закони који регулишу области информационе безбедности и поштанских услуга, а очекује се и доношење новог закона о електронским комуникацијама, главне активности Агенције биће усмерене на спровођење нових законских решења, односно на израду одговарајућих подзаконских аката. Доношењем нових закона постиже се већи степен усклађености домаћих прописа с актуелним регулаторним оквиром Европске уније (ЕУ). Агенција ће, такође, интензивно пратити измене и спровођење европске регулативе у области електронских комуникација, поштанских услуга као и решења која она доноси, како би се одржао корак са модерним тенденцијама у регулацији тржишта електронских комуникација и поштанских услуга.

У складу са својим надлежностима и актуелним трендовима у развоју електронских комуникација, поштанских услуга и информационе безбедности, али и потребама оператора и крајњих корисника, **Агенција је утврдила 10 стратешких приоритета за 2023. годину.**

III. Стратешки приоритети у 2023. години

1. УНАПРЕЂЕЊЕ РЕГУЛАТОРНОГ ОКВИРА ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ И РАЗВОЈ УНИВЕРЗАЛНОГ СЕРВИСА

Имајући у виду да су у току завршне активности на изради Нацрта закона о електронским комуникацијама и да се очекује да ће Народна скупштина током 2023. године усвојити Закон о електронским комуникацијама, унапређење регулаторног оквира на основу нових законских решења је примарни стратешки приоритет Агенције у 2023. години. Нови Закон о електронским комуникацијама требало би да буде усаглашен са регулаторним оквиром ЕУ за електронске комуникације, у циљу обезбеђивања савременог, ефикасног и јединственог правног оквира за даљи развој електронских комуникација, што треба да омогући повећање конкурентности и подстицање домаћих и страних инвестиција, избор квалитетнијих услуга, као и унапређење услова и предвидивости за пословање оператора, али и побољшање заштите права корисника. С тим у вези, Агенција је у обавези да предузме низ регулаторних активности у вези са доношењем потребних подзаконских аката у складу са донетим законом, као и да спроведе нова законска решења. Детаљан план активности у вези с доношењем подзаконских аката на основу Закона о електронским комуникацијама, а у складу са прописаним роковима, може да буде припремљен тек по усвајању овог закона. У прелазним и завршним одредбама, у овом тренутку доступне верзије Нацрта закона о електронским комуникацијама, остављен је рок од осамнаест месеци од дана ступања на снагу Закона о електронским комуникацијама за доношење подзаконских аката.

Усвајање новог закона који уређује електронске комуникације и доношење стратегије развоја универзалног сервиса омогућиће припрему подзаконских аката којима се ближе уређује прикупљање података и анализира доступност услуга универзалног сервиса у Републици Србији, услови који се односе на обезбеђивање једнаких могућности за приступ и коришћење услуга универзалног сервиса, као и ниво детаљности и начин објављивања података о понудама услуга универзалног сервиса, које је оператор дужан да учини јавно доступним.

Активност 1 Спровођење новог Закона о електронским комуникацијама кроз израду нових подзаконских аката и усклађивање са регулаторним оквиром ЕУ за електронске комуникације, односно измена важећих подзаконских аката донетих на основу закона који уређује област електронских комуникација, уколико се за тим укаже потреба.

Израда и усклађивање подзаконских аката ће трајати током целе године, а у складу са одредбама новог закона, односно уколико се исти не донесе, вршиће се измене постојећих подзаконских аката, по потреби.

Фаза 1- Израда Предлога плана намене радио-фреквенцијских опсега на основу г Закона о електронским комуникацијама

Фаза 2 –Правилник о утврђивању накнада за пружање услуга из надлежности Агенције, Правилник о општим условима за обављање делатности електронских комуникација по режиму општег овлашћења и Правилник о начину коришћења радио-фреквенција по

режиму општег овлашћења, Правилник о начину и условима коришћења радио-фреквенција и поступку издавања појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција.

Фаза 3 - Правилник о начину прикупљања и објављивања података о врсти, расположивости и географској локацији капацитета електронске комуникационе мреже, Правилник о условима приступа и коришћењу података из јавног телефонског именика и Предлог правилника о универзалном сервису .

Фаза 4 - Правилник о начину и условима за доделу и употребу бројева из нумеричког опсега који почиње бројем 116, Правилник о садржини и начину пријаве уговора о међуповезивању на међународном нивоу.

Фаза 5 - Правилник о начину документовања прекомерних трошкова и мерила за остваривање права на накнаду прекомерних трошкова у вези са универзалним сервисом и Правилник о нивоу детаљности и начину објављивања података о понудама оператора за услуге универзалног сервиса.

Фаза 6 - Правилник о начину коришћења аматерских радио-станица.

Фаза 7 - Правилник о начину контроле коришћења радио-фреквенцијског спектра, обављања техничких прегледа и заштите од штетних сметњи.

Фаза 8 - Измене и допуне осталих правилника, односно усклађивање са новим законом који уређује електронске комуникације, доношење нових подзаконских аката након ступања на снагу овог закона, као и припрема предлога подзаконских аката које доноси ресорно министарство на предлог Агенције:

- Правилник о начину коришћења радио-станица на домаћим и страним ваздухопловима, локомотивама, бродовима и другим пловилима;
- Предлог техничких прописа којима се уређује стављање на тржиште и/или употребу радио опреме;

Активност 2 Израда иницијативе за измену Закона о накнадама за коришћење јавних добара

Измена се односи на Прилог 15 и Прилог 16 Закона о накнадама за коришћење јавних добара („Службени гласник РС“, бр. 95/18, 49/19, 86/19 – др. пропис, 156/20 – др. пропис и 15/21 – др. пропис), односно на начин утврђивања и висину накнаде за коришћење нумерације (приступни код) која се користи за остваривање комуникације у оквиру функционалних мрежа и накнаде за коришћење радио-фреквенција за GSM-R системе.

Активност 3 Увођење стручног надзора над радом оператора електронских комуникација и радио-опреме

У циљу унапређења услова за подстицање конкуренције и либерализације тржишта, Агенција континуирано прати рад оператора електронских комуникација према оствареним резултатима, иновацијама у области електронских комуникација, заступљености и увођењу нових технологија и примедбама корисника и, на основу тога,

сачињава извештаје о годишњем прегледу тржишта, анализира рад сваког појединачног оператора и указује на уочене недостатке кроз састанке са операторима, као и кроз сарадњу са инспекцијским службама надлежних министарстава.

Новим Законом о електронским комуникацијама уводи се нова надлежност Агенције, која се односи на стручни надзор над радом оператора електронских комуникација. Предметно овлашћење за обављање послова стручног надзора значајно ће допринети ефикаснијем раду Агенције на успостављању бољих услова на тржишту електронских комуникационих мрежа и услуга, а циљу постизања активније улоге Агенције у спровођењу регулаторног оквира. На овај начин ће се остварити и боља контрола испуњености техничких захтева за електронску комуникациону опрему и радио опрему, као и стављање ове опреме на тржиште, односно употребе радио-опреме, кроз сарадњу са надлежном инспекцијом и пружање одговарајуће стручне и техничке помоћи Агенције. Ово би, такође, допринело и ефикаснијем спречавању и отклањању штетних сметњи приликом коришћења радио-фреквенцијског спектра.

Након усвајања предлога и доношења новог Закона о електронским комуникацијама, приступило би се даљој изради неопходних подзаконских аката и организацији рада запослених који би обављали послове стручног надзора над операторима електронских комуникација и надзора над радио-опремом.

Активност 4 Упућивање јавног позива операторима заинтересованим за пружање универзалног сервиса под прописаним условима

Усвајање новог Закона о електронским комуникацијама и доношење Стратегије развоја универзалног сервиса условиће припрему подзаконских аката којима се ближе уређује прикупљање података и анализира доступност услуга универзалног сервиса у Републици Србији, услови који се односе на обезбеђивање једнаких могућности за приступ и коришћење услуга универзалног сервиса, као и ниво детаљности и начин објављивања података о понудама услуга универзалног сервиса, које је оператор дужан да учини јавно доступним. Агенција ће у сврху одређивања оператора са обавезом пружања услуга универзалног сервиса, упутити јавни позив операторима заинтересованим за пружање универзалног сервиса под прописаним условима. Такође, Агенција ће спровести анализу пружања услуга универзалног сервиса у смислу обима, географске покривености и квалитета пружања услуга, одређивања и контроле нивоа детаљности и начина објављивања података које је оператор дужан да учини јавно доступним у погледу својих понуда услуга универзалног сервиса.

Активност 5 Учешће у изради предлога основа за учешће Републике Србије на Светској конференцији о радио-комуникацијама у 2023. години (ITU World Radiocommunication Conference 2023 (WRC-23) Dubai, United Arab Emirates, 20 November to 15 December 2023), као и учешће на Припремном састанку за WRC-23 (CPM-23) и учешће на WRC-23

У периоду од 15. новембра до 15. децембра 2023. године биће одржана Светска конференција о радио-комуникацијама WRC-23 (у даљем тексту: Светска конференција). Претходна конференција је одржана 2019. године и резултирала је

Финалним актима које је потписала и Република Србија. Предлог основа за учешће Републике Србије на Светској конференцији припрема Агенција и доставља га надлежном министарству. Предлог основа, по свакој тачки дневног реда Светске конференције, Агенција припрема на основу Закона о електронским комуникацијама, усаглашених заједничких предлога за WRC-23 земаља чланица CEPT-а (*European Common Proposals*), , као и предлога других међународних организација (ICAO и др.), а у интересу Републике Србије. Основ за учешће на WRC-23 доноси надлежно министарство, а у раду Светске конференције учествују и експерти из Агенције, у саставу делегације Републике Србије, на основу пуномоћја Владе Републике Србије, која се достављају административном органу Светске конференције.

Активност 6 Учешће у међународној групи за планирање дигиталне терестричке звучне радио-дифузије (T-DAB)

У току 2023. године очекује се наставак рада ове групе и евентуално закључивање оквирног споразума (MFA – Multilateral Framework Agreement), као и припрема билатералних споразума између чланица ове групе.

2. МАПА ПУТА ЗА МРЕЖЕ 5G

Једна од основних активности је припрема за спровођење јавног надметања за издавање појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција у радио-фреквенцијским опсезима намењеним за технологију 5G. По доношењу Правилника о минималним условима за издавање појединачних дозвола на основу јавног надметања, планирано је покретање поступка јавног надметања.

Један од приоритета који је поставила Европска унија јесте координирана примена 5G технологије у свим земљама чланицама до 2020. године. С тим у вези, интерес Републике Србије је да активно и правовремено учествује у овом процесу. Из тог разлога један од приоритета Агенције јесте да уради све потребне припремне радње како би се обезбедили услови за јавно надметање за продају РФ спектра за потребе технологије 5G у 2023. години.

Активност 1 Припрема и спровођење јавног надметања за издавање појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција у радио-фреквенцијским опсезима намењеним за 5G технологију

На основу студије „Избор оптималног аукцијског модела продаје фреквенцијских опсега за постојеће и нову 5G технологију", која је урађена у 2019. години, приступиће се избору консултанта за спровођење јавног надметања по моделу који буде био предложен. Консултант ће бити у обавези да припреми све потребне процедуре за спровођење јавног надметања, дефинише правила спровођења јавног надметања на основу врсте јавног надметања, изради софтвер уколико се буде радило о електронској аукцији, усклади софтвер за електронску аукцију са нашим специфичностима и правилима која буду прописана. Консултант ће бити у обавези да спроведе обуке за коришћење свих потребних софтвера од стране квалификованих понуђача (оператори) као и за запослене из Агенције, обезбеди подршку током спровођења јавног надметања

и подршку након доношења одлуке о избору најбољих понуда и понуђача, као и у случају покретања судских поступака.

Активност 2 Дефинисање новог радио-фреквенцијског опсега, који би био одговарајући за пресељења фиксних линкова из фреквенцијског опсега 26 GHz који је означен као пионирски фреквенцијски опсег на високим фреквенцијама за примену технологије 5G

Постојећи корисници опсега 26 GHz су се изјаснили да неће започети коришћење овог опсега пре 2026. године за потребе 5G, али су показали интерес за отварање новог фреквенцијског опсега за нове фиксне линкове, а који би уједно и био опсег у који би се изместили постојећи линкови из опсега 26 GHz. У 2023. години ће бити извршена анализа заузетост опсега 26 GHz и предложен нови опсег за нове фиксне линкове и будуће пресељење постојећих фиксних линкова из опсега 26GHz.

3. ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА ЕЛЕКТРОНСКИХ КОМУНИКАЦИЈА

Европска комисија је кроз документ „Европска дигитална декада: Дигитални циљеви за 2030." представила план за дигиталну трансформацију друштва и привреде Европске уније до 2030. године, такозвани пут ка дигиталној деценији, који се заснива на механизму сарадње Комисије и држава чланица у области дигиталне инфраструктуре, дигитализације предузећа и јавних услуга и подизања дигиталног знања и вештина крајњих корисника. Пандемија COVID-19 је додатно ојачала свест да су дигиталне технологије неопходне за рад, учење, забаву, дружење, куповину и приступ разним услугама, од здравствених до културних, али је открила и рањивост нашег дигиталног простора, које зависи од технологија и подлеже могућностима манипулације. Европски парламент је из тих разлога 2022. године усвојио Закон о дигиталним услугама (DSA – Digital Services Act) као и Закон о дигиталном тржишту (DMA – Digital Market Act) којима се утврђују нови стандарди одговорности технолошких компанија на отвореном и конкурентом тржишту.

DSA и DMA представљају прекретницу у досадашњем приступу регулисању интернета и постављају стандарде по којим ће технолошке компаније убудуће пословати и нудити своје услуге, и то не само унутар Европске уније. Закон о дигиталним услугама (DSA) има за циљ да ограничи ширење незаконитог онлајн садржаја и да створи сигурно окружење утврђивањем јасне одговорности у погледу актуелних изазова дигиталног окружења и прописивањем мера за уклањање нетранспарентних понуда и обмањујућих појава на интернету.

Међу најважнијим мерама из DSA, издвајају се правно обавезујућа транспарентност и алгоритамска одговорност, што укључује и обавезу извештавања о начинима управљања и уклањања садржаја, као и јасне информације о томе како њихов алгоритми препорука раде, затим сузбијање ширења незаконитог садржаја на интернету и начин деловања када се открије незаконит садржај. Ту су и забрана обмањујућих оглашавања и одређених типова циљаног оглашавања који користе осетљиве податке корисника као и оних којима је циљ манипулација корисницима.

Другим речима, платформе, као што су Facebook, Google, Microsoft, Apple и Amazon, од сада ће бити приморане да боље заштите кориснике и њихова основна права, али и да учине транспарентним своја решења за управљање садржајем и алгоритме који се користе за препоручивање садржаја.

Закон о дигиталним услугама ће се примењивати на све интернет посреднике који пружају:

– посредничке услуге које нуде мрежну инфраструктуру (пружаоце услуга приступа интернету, интернет услуга, регистара назива домена);

– услуге смештаја података (облак, смештај интернет страница);

– онлајн платформе које окупљају продавце и потрошаче (интернет тржишта, трговине апликацијама, друштвене мреже);

– веома велике онлајн платформе и веома велике онлајн претраживаче, дефинисане као платформе са најмање 45 милиона активних корисника у Европи, односно 10% популације.

Обавезама из Закона о дигиталним услугама ће подлегати све компаније које пружају услуге у Европској унији, без обзира на то да ли су основане на њеној територији или не. Примењиваће се, дакле, и на платформе чији је пословно седиште ван Европске уније, с тим да ће свака платформа која пружа услуге у ЕУ морати да именује правног заступника, те ће се надлежност одређивати на основу локације на којој се тај заступник налази.

Обавезе различитих пружалаца услуга ће бити пропорционалне њиховој природи, величини и броју корисника, односно њиховој улози и утицају. Тако ће онлајн платформе имати више обавеза од техничких категорија интернет посредника, док ће се на веома велике онлајн платформе и претраживаче примењивати најстрожи захтеви.

Активност 1 Анализа циљева Закона о дигиталним услугама (DSA – Digital Services Act)

Извршити детаљну анализу Закона о дигиталним услугама (DSA), утврдити могућност примене овог акта у Републици Србији и одредити главне циљеве и начин спровођења.

Активност 2 Анализа циљева Закона о дигиталном тржишту (DMA – Digital Market Act)

Извршити детаљну анализу Закона о дигиталном тржишту (DMA), утврдити могућност примене овог акта у Републици Србији и одредити главне циљеве и начин спровођења.

4. УНАПРЕЂЕЊЕ СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ РАДИОФРЕКВЕНЦИЈСКОГ СПЕКТРА

Изградња новог комплекса Контролно-мерног центра „Београд“ на постојећој локацији у Добановцима је неопходан услов за ефикасну употребу интегралног система за мониторинг радио-фреквенцијског спектра, као и стварање оптималног радног окружења за запослене. Постојећи комплекс, изграђен шездесетих година прошлог века, није услован за своју садашњу намену и у лошем је стању услед дуготрајне употребе, чиме је доведена у питање његова функционалност. План је да остане у употреби до

почетка рада новог комплекса, након чега ће бити срушен. Нови комплекс ће се састојати од зграде контролно-мерног центра, антенских стубова и помоћних и пратећих објеката.

Пројекат изградње система даљински управљаних контролно-мерних станица (ДУКМС) је у својој завршној фази, чиме је омогућено континуално праћење стања у етру на већем делу државне територије. Настављају се активности везане за изградњу мреже компактних даљински управљаних мерних станица (КДУС) које се постављају у градовима и већим насељима. На овај начин се обезбеђује прецизно лоцирање извора који се налазе у овим градовима или њиховом непосредном окружењу употребом TDOA или хибридне TDOA/DF методе, као и контрола рада предајника који сигнале емитују са малом излазном снагом и раде на вишим фреквенцијама, а чије је присуство карактеристично пре свега за урбане средине. Значајно унапређење представља интеграција свих мерних резултата и значајних техничких података са свих станица у систему за мониторинг РФ спектра у јединствену софтверску платформу, чиме се стварају услови за још ефикаснију контролу коришћења радиофреквенцијског спектра.

Ново организационо унапређење је и отварање Канцеларије „Ужице“ у Севојну, која ће бити у надлежности КМЦ Ниш. Новом организацијом Служба за контролу ће моћи ефикасније да извршава своје активности у западној Србији, с обзиром на чињеницу да је регион југозападне Србије био теже доступан из два постојећа контролно-мерна центра.

Активност 1 Израда инвестиционо-техничке документације и прибављање дозвола и сагласности надлежних институција за изградњу новог комплекса Контролно-мерног центра „Београд“

Израда техничке документације обухвата израду комплетне пројектне документације за комплекс (архитектонски пројекат, грађевински пројекат, пројекат уређења ентеријера до нивоа намештаја у просторијама), израду техничке документације спољног уређења, инфраструктуре и озелењавања локације, као и израду техничке документације за два антенска стуба.

По изради техничке документације биће прибављене дозволе и сагласности надлежних институција за изградњу објеката.

Активност 2 Проширење мреже компактних даљински управљаних мерних станица у систему мониторинга РФ спектра у урбаним срединама

У току 2023. године ће се, у складу са смерницама из Студије изводљивости изградње система за мониторинг радиофреквенцијског спектра у урбаним срединама коју је изградио Електротехнички факултет Универзитета у Београду заједно са Иновационим центром Електротехничког факултета у Београду, наставити активности везане за набавку мерне опреме и изградњу компактних даљински управљаних мерних станица (КДУС) у градовима који су у надлежности оба контролно-мерна центра.

Активност 3 Унапређење софтверске платформе контроле РФ спектра

Развојем система за мониторинг РФ спектра јавила се потреба за обједињавањем, управљањем и анализом података и мерних резултата који се прикупљају са даљински

управљаних контролно-мерних станица, компактних мерних станица у зонама ТДОА, као из других мерних станица. С тим у вези, Служба за контролу је развила јединствену платформу која има за циљ да на једном месту обједини најзначајније аспекте радних процеса контроле РФ спектра, као што су праћење статуса мерних станица и мерне опреме, аутоматско прикупљање и анализа мерних података, евидентирање резултата мерење и управљање пословима контроле. За 2023. годину је планиран даљи развој постојећих функционалности и сервиса, као и интеграција са информационим системом за прикупљање и обраду мерних података, њихову анализу и графички приказ..

Активност 4 Отварање Канцеларије „Ужице“ у Севојну при Контролно-мерном центру „Ниш“

РАТЕЛ-ов систем за мониторинг РФ спектра чине две регионалне целине са контролно-мерним центрима у Београду и Нишу. За 2023. годину је планирано отварање Канцеларије „Ужице“ у Севојну, као издвојене канцеларије Контролно-мерног центра „Ниш“. Почетком 2023. године биће обезбеђен канцеларијски простор и одмах ће се кренути са активностима на оспособљавању канцеларије за самостални рад.

5. ЗАШТИТА КОРИСНИКА УСЛУГА ЕЛЕКТРОНСКИХ КОМУНИКАЦИЈА И ПОШТАНСКИХ УСЛУГА

Један од постулата на којима почива регулација тржишта је обезбеђивање високог нивоа заштите интереса корисника у односу са операторима, а посебно кроз обезбеђивање доступности јасних и потпуних информација о ценама, условима приступа и коришћења, али и ефикасно поступање по притужбама на рад оператора. Приоритет Агенције и у 2023. години остаје обезбеђивање сталног унапређења доступности, приступачности и квалитета јавних комуникационих мрежа и услуга и поштанских услуга, за све кориснике.

Активност 1 Ефикасније решавање спорова

Током примене Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13 - УС, 62/14 и 95/18 – др. закон) уочено је да се највећи број приговора на рад оператора односи на висину рачуна за пружене услуге. У складу са одредбама члана 113. овог закона, Агенција спроводи поступак посредовања у мирном решавању спорова између претплатника/корисника и оператора електронских комуникација у вези са висином рачуна и квалитетом услуге. Након ступања на снагу новог закона који уређује електронске комуникације, у циљу унапређења заштите корисника, Агенција ће имати овлашћење да вансудски решава спорове између оператора и претплатника, и то доношењем мериторне одлуке, а чиме се подстиче значај вансудског решавања спора који је у интересу обе странке. Наведено решење се већ примењује у државама у региону, а дужи низ година је у примени и у државама чланицама ЕУ. Поред наведеног, Агенција анализира и Опште услове оператора електронских комуникација, у циљу давања налога, препорука и сугестија за измене и допуне истих, као и њиховог усклађивања са прописима који уређују електронске комуникације, заштиту потрошача и другим прописима, а све у циљу ефикасније заштите корисника услуга електронских комуникација. У остваривању надлежности везаних за заштиту корисника, Агенција

остварује сарадњу са другим органима и организацијама, као што су: ресорно министарство, односно инспекција тог министарства, органи аутономне покрајине који су надлежни за инспекцијски надзор, Министарство унутрашње и спољне трговине, Регулаторно тело за електронске медије, као и са другим органима и организацијама у зависности од материје.

Агенција ће у току 2023. године наставити да прати примену прописа који уређују заштиту корисника електронских комуникација, као и прописа који уређују заштиту потрошача. У објављеним Смерницама за заштиту корисника телекомуникационих услуга – Информисање и едукација корисника/претплатника услуга електронских комуникација, корисницима ових услуга је пружена помоћ и едукација кроз савете, упутства и навођење начина на које потенцијални приговори корисника могу да се спрече, а са ступањем на снагу Закона о електронским комуникацијама извршиће се и усклађивање наведених смерница са новим законским решењима која се односе на заштиту корисника електронских комуникација.

Активност 2 Праћење регулисаних цена роминга у региону Западног Балкана

Агенција ће наставити да прати регулисане цене роминга и примену Споразума о снижавању цена роминга у региону Западног Балкана којим је уведена нова роминг регулација тзв. *roam like at home*, односно укидање роминг накнада за крајње кориснике. У оквиру имплементације наведеног Споразума, Агенција је донела општи акт који се односи на утврђивање детаљних правила о примени политике примереног коришћења, утврђивање методологије процене одрживости укидања малопродајних додатних накнада за роминг и захтева који подноси пружалац услуга роминга за потребе те процене.

Активност 3 Спровођење активности у циљу стварања услова за снижавање цена услуга роминга између региона Западног Балкана и Европске уније

У складу са Декларацијом лидера Западног Балкана о заједничком регионалном тржишту, потписаном 10.11.2020. године на самиту у Софији, предузет је низ активности у оквиру којих је и припрема Мапе пута за снижавање цена услуга роминга између Западног Балкана и Европске уније, са изложеним мерама и реформама политика које је потребно да владе и национална регулаторна тела земаља Западног Балкана примене у наредном периоду. Мапа пута је део Декларације од 6. октобра 2021. потписане на самиту ЕУ – Западни Балкан на Брду код Крања. Агенција ће, у оквиру својих овлашћења, наставити да спроводи све потребне активности у циљу стварања услова за снижавање цена услуга роминга између региона Западног Балкана и Европске уније.

Активност 4 Сарадња са учесницима повезаним са заштитом конкуренције у области поштанских услуга

У складу са Стратегијом развоја поштанских услуга за период 2021-2025. године, Агенција је на националном нивоу задужена за координацију активности у циљу што боље заштите конкуренције на тржишту поштанских услуга. За 2023. годину су планиране активности које укључују редовне састанке и размену мишљења са осталим

заинтересованим институцијама из ове области, као што су: надлежно министарство, Привредна комора Србије (Групација пружалаца поштанских услуга) и Комисија за заштиту конкуренције.

Активност 5 Посредовање у вансудском решавању спорова између корисника и поштанских оператора

Агенција, сагласно Закону о поштанским услугама („Службени гласник РС", број 77/19), посредује у вансудском решавању спорова између корисника и поштанских оператора, уз примену одредаба закона којима се уређује посредовање, као и других прописа којима се уређује вансудско решавање спорова. У циљу унапређења наведених активности, Агенција је интерним актом ближе прописала процедуру и поступак посредовања у вансудском решавању спорова између корисника поштанских услуга (подносилаца рекламације) и поштанских оператора, у складу са сугестијама и моделима добијеним од стране експерта ангажованих у оквиру наставка реализације „PLAC 3" пројекта, те се пуна примена наведене процедуре очекује од 2023. године.

6. ПОВЕЋАЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ НА ТРЖИШТИМА ЕЛЕКТРОНСКИХ КОМУНИКАЦИЈА И ПОШТАНСКИХ УСЛУГА

Једна од примарних активности Агенције у складу са прописима који уређују електронске комуникације и поштанске услуге јесте повећање конкурентности на тржишту електронских комуникација и тржишту поштанских услуга. Основни механизам који је на располагању сваком регулатору јесу анализе тржишта и Агенција ће наставити своје активности по овом питању. Такође ће се наставити кампање упоредних мерења параметара квалитета мобилних мрежа. У 2023. години, поред мерења квалитета универзалне поштанске услуге ЈПО, наставиће се и са мерењем квалитета експрес услуга које пружају остали поштански оператори.

Активност 1 Завршетак свих активности у вези новог круга анализе релевантних тржишта

У надлежности Агенције је да најмање једном у три године врши анализу релевантних тржишта те је у периоду 2021-2022 отпочела нови круг анализа тржишта у складу са Препоруком Комисије о релевантним тржиштима (2014/710/ЕУ) и Одлуком о одређивању релевантних тржишта подложних претходној регулацији („Службени гласник РС", број 78/18). На основу резултата анализе тржишта утврђено је непостојање делотворне конкуренције на релевантном тржишту и решењем је одређен оператор који, појединачно или заједно са другим операторима, на том тржишту има значајну тржишну снагу (ЗТС). Решењем су оператору са ЗТС одређене обавезе, водећи рачуна о врсти и природи утврђених недостатака на тржишту, претходним улагањима, подстицању даљих улагања и могућности за повраћај улагања по разумној стопи с обзиром на повезане ризике. У даљем поступку предвиђена је контрола усклађености Стандардне понуде са обавезама одређеним оператору са ЗТС.

Активност 2 Примена трошковног модела заснованог на дугорочним инкременталним трошковима – LRIC

Доношењем Правилника о изменама и допунама Правилника о примени трошковног принципа одвојених рачуна и извештавању од стране оператора са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација („Службени гласник РС", број 53/21) омогућена је примена новог трошковног модела заснованог на дугорочним инкременталним трошковима (*Bottom–up Long Run Incremental Costs* – LRIC) за потребе одређивања трошковно оријентисаних цена регулисаних велепродајних услуга, у циљу усклађивања са Препоруком Комисије од 7. маја 2009. године о регулацији цена фиксне и мобилне терминације позива у Европској унији (2009/396/ЕЗ), као и Препоруком Комисије од 11. септембра 2013. године о јединственим обавезама недискриминације и трошковним методологијама у циљу унапређења конкуренције и побољшања инвестиционе климе у области широкопојасног приступа (2013/466/ЕУ), којом је BU LRIC+ методологија препоручена методологија за одређивање цена регулисаних велепродајних услуга приступа. У плану је доношење решења о утврђивању цена на свим регулисаним тржиштима заснованим на LRIC моделу трошкова. Имајући у виду потребу за изменама у постојећем LRIC моделу, с обзиром на резултате анализа тржишта које је Агенција спровела током 2022. године, планирано је ангажовање независног консултанта који ће ажурирати LRIC модел и припремити га за обрачун цена одређених регулисаних велепродајних услуга.

Активност 3 Контрола цена регулисаних услуга и услуга везаних у пакете

Оператори са значајном тржишном снагом којима је одређена обавеза рачуноводственог раздвајања и примена трошковног рачуноводства настављају и даље да достављају регулаторне извештаје према моделу текућих трошкова. Агенција ће наставити да врши контролу начина формирања цена регулисаних услуга оператора са значајном тржишном снагом на основу достављених регулаторних извештаја за 2022. годину, као и применом модела дугорочних инкременталних трошкова (LRIC) за одређивање цена регулисаних велепродајних услуга на релевантним тржиштима, што је у складу са Препоруком Комисије од 7. маја 2009. године о регулацији цена фиксне и мобилне терминације позива у Европској унији (2009/396/ЕЗ), као и Препоруком Комисије од 11. септембра 2013. године о јединственим обавезама недискриминације и трошковним методологијама у циљу унапређења конкуренције и побољшања инвестиционе климе у области широкопојасног приступа (2013/466/ЕУ), којом је BU LRIC+ методологија препоручена методологија за одређивање цена регулисаних велепродајних услуга приступа. За обрачун цена терминације позива у јавној фиксној и јавној мобилној комуникационој мрежи, у примени је чист LRIC модел. LRIC+ модел се примењује за обрачун цена велепродајних услуга широкопојасног приступа, као и велепродајних услуга приступа инфраструктури.

Планирано је да и у 2023. години Агенција ангажује независног ревизора за поступак ревизије регулаторних извештаја оператора са значајном тржишном снагом за 2022. годину.

Већина земаља у Европској унији и окружењу има развијену методологију за утврђивање маказа цена коју доследно примењује на цене услуга везаних у пакете. Како пакети добијају све значајније учешће у понуди малопродајних услуга оператора, контрола цена услуга везаних у пакете представља континуиран задатак за Агенцију у наредном периоду. Агенција планира ажурирање постојећег модела за прорачун *margin squeeze* код утврђивања цена услуга везаних у пакете.

Активност 4 Провера стандардних понуда оператора са значајном тржишном снагом

У циљу имплементације решења о одређивању оператора са значајном тржишном снагом, а у складу са Правилником о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда („Службени гласник РС“, број 36/19) и Законом о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13 – одлука УС, 62/14 и 95/18 - др. закон), оператори са значајном тржишном снагом су у обавези да, на захтев Агенције, сачине и објаве стандардне понуде у року од 60 дана од дана пријема захтева. У оквиру праћења извршавања обавеза оператора са значајном тржишном снагом, Агенција, између осталог, врши и проверу усаглашености стандардних понуда оператора са значајном тржишном снагом, којима је решењем одређена обавеза објављивања одређених података и обавеза недискриминаторног поступања приликом пружања услуга на релевантном тржишту, са Правилником о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда.

Активност 5 Упоредна мерења и анализа параметара квалитета осталих услуга поштанских оператора

Главни циљ ове активности, која представља новину не само на домаћем, већ и на тржиштима поштанских услуга европских земаља, јесте промоција конкуренције кроз оцену квалитета осталих поштанских услуга, помоћу новог модела мерења квалитета поштанских услуга изван опсега универзалне поштанске услуге, пре свега експрес услуга, који је креиран и тестиран током 2022. године. Први резултати модела ће након аналитичке фазе бити јавно доступни почетком 2023. године, а мерења се у континуитету настављају и током наредне две године. Резултати ће бити од велике помоћи корисницима поштанских услуга у одабиру адекватног оператора осталих поштанских услуга (на основу односа између цене и квалитета), као и поштанским операторима приликом идентификовања процеса који се не одвијају на задовољавајућем нивоу, а све у циљу побољшања квалитета пружања поштанских услуга.

Активност 6 Апликације за поређење цена поштанских услуга поштанских оператора који обављају остале поштанске услуге

Циљ ове активности је да се кориснику обезбеди могућност да на једном месту изврши поређење цена експрес и курирских услуга (осталих поштанских услуга), по поштанским операторима активним на тржишту поштанских услуга Републике Србије. Током 2022. године, почела је са радом апликација за поређење цена поштанских услуга у унутрашњем поштанском саобраћају поштанских оператора који обављају остале поштанске услуге, а њено ажурирање и даљи развој, уз додавање нових

функционалности, се планира за 2023. годину, нарочито у погледу цена за међународни поштански саобраћај.

Активност 7 Информисање корисника о доступности осталих поштанских услуга поштанских оператора путем ГИС портала Агенције

Стратегијом развоја поштанских услуга у Републици Србији од 2021-2025. године предвиђено је увођење ГИС (географски информациони систем) портала, у циљу приказивања територијалне доступности услуга поштанских оператора (пословнице, пакетомати, зоне територијалне покривености услугама и др.), претрага просторних података и других података. На тај начин је корисницима омогућен једноставан, визуелан приказ квалитета доступности услуга поштанских оператора. С тим у вези, Агенција је током 2022. године развила ГИС портал за приказивање одређених карактеристика тржишта осталих поштанских услуга (експрес и курирских услуга) и универзалне поштанске услуге. Током 2023. године биће настављен поступак уноса просторних података преосталих поштанских оператора, уз ажурирање постојећих података и проширење скупа просторних података, у циљу квалитетније анализе и доношења одговарајућих одлука.

7. АНАЛИЗА РАДА ЈПО У ПОГЛЕДУ КВАЛИТЕТА, ТРОШКОВА И ОДРЖИВОСТИ УНИВЕРЗАЛНЕ ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ

Убрзане промене на тржишту поштанских услуга, услед промене потреба корисника, резултирају смањењем обима писмоносних поштанских пошиљака и растом пакета, тако да је финансијска одрживост универзалне поштанске услуге под све већим притиском, јер приход од раста у сегменту пакета не надокнађује пад прихода од писама код већине давалаца универзалне поштанске услуге у Европи. Имајући у виду наведено, од изузетне важности је да ЈПО правилно примени методологију за прорачун трошкова услуга из универзалног сервиса, како би се извршиле евентуалне корекције цена и спровела студија о одрживости универзалне поштанске услуге. Праћење квалитета ће бити приоритет Агенције у 2023. години, посебно узимајући у обзир да квалитет пружања поштанских услуга у последњих неколико година није на задовољавајућем нивоу.

Активност 1 Анализа квалитета пружања универзалне поштанске услуге коју обавља ЈПО и провера трошкова обављања ових услуга

У току 2023. године планира се наставак активности анализе квалитета универзалне поштанске услуге циљу обезбеђивања доступности универзалне поштанске услуге, прописаног квалитета, по приступачним ценама, свим грађанима у Републици Србији. Једна од најважнијих активности Агенције биће праћење и анализа квалитета пружања универзалне поштанске услуге коју обавља ЈПО, као и провера трошкова обављања ових услуга, на основу примене Правилника о начину вођења одвојеног рачуноводства и провере веродостојности регулаторних извештаја јавног поштанског оператора („Службени гласник РС“, број 126/20).

Активност 2 Анализа одрживости универзалне поштанске услуге

Узимајући у обзир уочен пад обима услуга из опсега универзалне услуге и повећање јединичних трошкова обављања универзалне услуге с једне стране, и основне постулате,

као што су приступачне цене и гарантован (висок) квалитет с друге стране, намеће се питање одрживости универзалне поштанске услуге. Стратегија развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021-2025. године је идентификовала ову активност као једну од кључних и за носиоца одредила Агенцију. Одрживост универзалне поштанске услуге подразумева комплексну анализу, која је тренутно у фокусу свих поштанских администрација (надлежних министарстава и регулатора) европских земаља, а први кораци на том пољу у Републици Србији су спроведени у другој половини 2022. године. Реализација овог пројекта је предвиђена у периоду 2022-2024. године, а резултати анализе ће се користити као улазни параметри за измене Закона о поштанским услугама.

8. РАЗВОЈ СИСТЕМА ЗА КООРДИНАЦИЈУ И ПРЕВЕНЦИЈУ РИЗИКА У ИКТ СИСТЕМИМА

У складу са измењеним и допуњеним Законом о информационој безбедности, као и усвојеним подзаконским актима спроводиће се активности из надлежности Националног ЦЕРТ-а, у утврђеним роковима.

Активност 1 Кампање и промоција информационе безбедности

Промовисање информационе безбедности ће се спроводити кроз постојећу израду видео материјала и публикација и извештаја о пријављеним инцидентима од стране оператора, креирање аутоматизованих извештаја намењених операторима, имплементацију система за откривање сајбер претњи, организовање семинара, радионица и предавања у циљу подизања свести о информационој безбедности.

Стратегијом развоја информационог друштва и информационе безбедности за период 2021– 2026. године и пратећим Акционим планом, предвиђено је да Национални ЦЕРТ обезбеди платформу за подизање свести и знања грађана у домену информационе безбедности. У складу са обавезама из наведене стратегије, као и ради унапређења промоције ове области, имплементирана је платформа намењена свим типовима корисника. Садржај ће се континуирано развијати и биће прилагођен различитим нивоима знања.

Активност 2 Похађање обука из области информационе безбедности

Служба за информациону безбедност ће учествовати у раду конференција, похађати курсеве и семинаре у циљу константног стручног усавршавања из области информационе безбедности.

Активност 3 Сарадња и повезивање са домаћим, регионалним и међународним организацијама у области информационе безбедности

Национални ЦЕРТ непосредно сарађује са органом државне управе надлежним за безбедност ИКТ система, посебним ЦЕРТ-овима у Републици Србији, сличним организацијама у другим земљама, јавним и привредним субјектима, ЦЕРТ-овима самосталних оператора ИКТ система, као и са ЦЕРТ-ом републичких органа. Национални ЦЕРТ ће наставити да унапређује постојећу сарадњу са међународним организацијама у области информационе безбедности кроз активно учешће на

конференцијама и регионалним и међународним пројектима, као и осталим члановима националне ЦЕРТ заједнице на територији Републике Србије.

Активност 4 Развој система за откривање сајбер претњи

Систем за откривање сајбер претњи омогућава сагледавање и праћење стања информационе безбедности у Републици Србији, на основу ког се планирају и спроводе проактивне и реактивне мере у циљу унапређења капацитета одбране у домену информационе безбедности. Развој овог система на територији Републике Србије ће се вршити у фазама и у складу са могућностима које систем пружа.

Активност 5 Развој система за симулацију сајбер напада - *CyberRange*

Платформа за симулацију сајбер напада је намењена подизању кадровских капацитета запослених у Сектору за информациону безбедност и технологије, као и запосленима у кључним државним институцијама. Реч је о платформи која садржи 23 реална сценарија и има могућност симулације радног окружења запослених који су задужени за безбедност у овој области. Кроз практичне вежбе полазници стичу знања и вештине које су неопходне за детекцију и опоравак од сајбер напада.

Активност 6 Развој система за пружање раних упозорења

Национални ЦЕРТ, у складу са Законом о информационој безбедности, пружа рана упозорења, узбуне и најаве и информише релевантна лица о ризицима и инцидентима из области информационе безбедности на националном нивоу.

Развој система за пружање раних упозорења треба да омогући ефикасније прикупљање, дељење и коришћење раних упозорења. Систем за рана упозорења састоји се од дела система намењеног консолидацији информација из различитих извора и дела система који се тиче дистрибуције раних упозорења.

Национални ЦЕРТ ће континуирано радити на проналажењу извора података који се у виду раних упозорења могу дистрибуирати операторима ИКТ система.

9. УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИСУСТВА АГЕНЦИЈЕ НА МЕЂУНАРОДНОМ НИВОУ И ВИДЉИВОСТИ НА НАЦИОНАЛНОМ НИВОУ

Агенција ће наставити са учешћем у раду међународних организација и институција у области електронских комуникација, поштанских услуга и информационе безбедности. Поред тога, планирана је и даља сарадња са регулаторним и стручним телима суседних држава, чланица Европске уније и других држава, ради усаглашавања праксе и примене прописа. Посебан акценат биће стављен на веће присуство у раду организација које окупљају европске регулаторе за електронске комуникације и поштанске услуге, као и на сарадњу с регулаторним телима суседних земаља.

Активност 1 Учешће у радним групама Међународне уније за телекомуникације (ITU), Европске конференције поштанских и телекомуникационих администрација (CEPT), Европског телекомуникационог института за стандарде (ETSI), Групе за политику радио-фреквенцијског спектра (RSPG), Тела европских регулатора за електронске комуникације (BEREC), Групе независних регулатора

(IRG), Европске агенције за сајбер безбедност (ENISA), Светског поштанског савеза (UPU), Европског комитета за поштанску регулацију (CERP) и Групације европских регулатора за поштанске услуге – (ERGP)

Агенција ће и током 2023. године учествовати у раду међународних организација и институција у области електронских комуникација, института за стандарде и европских конференција и наставиће сарадњу са регулаторним и стручним телима држава чланица Европске уније и других држава, ради усаглашавања праксе и примене прописа из области електронских комуникација.

Представници Агенције ће, кроз континуирано учешће и ангажовање у активностима стручних радних група Међународне телекомуникационе уније (ITU), Европског телекомуникационог института за стандарде (ETSI), Тела европских регулатора за електронске комуникације (BEREC), Групе независних регулатора (IRG), Европске агенције за сајбер безбедност (ENISA) и Европске конференције поштанских и телекомуникационих администрација (CEPT), доприносити припреми и изради докумената, смерница, стратегија и планова за развој и унапређења у области електронских комуникација. Агенција је као иницијатор, уз сарадњу са другим заинтересованим земљама, поднела контрибуцију ка ITU групи WP4A за измену регулативе - Appendix 30B, ради измене процедуре координације и уписа у FSS План сателитских мрежа. Настављају се активности везане за поднету контрибуцију у циљу прихватања предлога и усвајања на следећој светској конференцији WRC-23.

Агенција ће учествовати на Припремном састанку за Светску конференцију о радио-комуникацијама (CPM-23). Задатак овог састанка је да припреми Извештај за Светску конференцију о радио-комуникацијама (CPM Report), по свим тачкама дневног реда. CPM-23 је предвиђен за период 27.3-6.4.2023. године.

Агенција ће такође, учествовати и на Светској конференцији о радио-комуникацијама од 15. новембра до 15. децембра 2023. године (WRC-23), која се одржава сваке четири године и која одређује правце кретања у области управљања радио-фреквенцијским спектром.

Током 2023. године Агенција ће учествовати у раду Групе за политику радио-фреквенцијског спектра (RSPG). RSPG је саветодавна група на експертском нивоу, чији је задатак да Европској комисији пружи помоћ и саветовање на стратешком нивоу у развоју политике коришћења радио-фреквенцијског спектра по питањима која се односе на коришћење РФ спектра, координацију приступа политици коришћења РФ спектра као и на усклађивање услова неопходних за успостављање и функционисање унутрашњег тржишта. У овој групи Србија има својство посматрача, а предности учешћа Агенције у раду групе јесте праћење стратешких одлука, кроз приступ мишљењима, ставовима и извештајима и примена нових решења у нашим условима.

Током 2023. године биће настављена сарадња са чланицама Европске уније, чланицама EFTA и кандидатима за приступање Европској унији у оквиру Тела европских регулатора за електронске комуникације – BEREC и Групе независних регулатора (IRG), пре свега кроз састанке на нивоу контакт групе и радних група које су формиране по

тематским областима. Активности ће пре свега бити усмерене на праћење спровођења новог регулаторног оквира за електронске комуникације у Европској унији и на његову примену у домаћем законодавству.

На основу Меморандума о сарадњи у области контроле квалитета услуга (QoS) европских националних регулаторних тела из земаља потписница, Агенција ће и током 2023. године наставити сарадњу и размену искустава у овој области кроз организацију и учешће на редовном годишњем састанку (QoS Meeting 2023).

Агенција учествује у раду међународних организација и институција у области поштанских услуга и сарађује са регулаторним и стручним телима држава чланица Европске уније и других држава, ради усаглашавања праксе и примене прописа из области поштанских услуга.

Представници Агенције у континуитету активно прате активности свих радних група Групације европских регулатора за поштанске услуге – (ERGP) и учествују у пленарним заседањима у својству посматрача. Представници Агенције ће наставити да активно прате све радне групе Групације европских регулатора за поштанске услуге – (ERGP), и да непосредно учествују у састанцима три радне групе ERGP (*Consumers and Market Indicators WG, Regulatory Framework WG, Regulatory tools WG)* као и у састанцима контакт мреже (ERGP CN) и пленарним заседањима (ERGP *Plenary*). Представница Агенције учествује у изради извештаја ERGP M*arket Indicators WG,* у тиму обрађивача (*drafters team*).

Агенција ће у складу са дефинисаним приоритетима Републике Србије из области поштанских услуга пратити активности Светског поштанског савеза, односно Административног савета који је задужен између осталог за питања у вези поштанске регулативе на глобалном нивоу као и Ванредни конгрес организације који је планиран за период 2.10.2023 - 6.10.2023. године у Ријаду, Саудијска Арабија. Ове активности ће се координирати са Министарством информисања и телекомуникација, Владе Републике Србије.

На нивоу европске регулативе очекују се даљи кораци у изради нацрта, усвајању и имплементацији нове директиве ЕУ из области поштанских услуга. У овим активностима значајну улогу има и Европски комитет за поштанску регулативу - CERP. Представник Агенције ће наставити активности у улози потпредседника Комитета.

Активност 2 Унапређење сарадње на регионалном нивоу

Планирано је да се настави редовна сарадња између регулаторних тела за електронске комуникације и поштанске услуге Босне и Херцеговине, Црне Горе, Северне Македоније и Србије, као и да се интензивирају редовни сусрети стручњака из све четири агенције у појединим областима рада.

Такође се планира наставак сарадње са регулаторима потписница Споразума о снижењу цена услуга роминга по питању праћења имплементације предвиђених активности и олакшавања регионалног дијалога.

Активност 3 Израда плана комуникације

Наставља се планирање и спровођење активности које треба да доприносу унапређењу видљивости Агенције, у настојању се да јавности приближе улога и резултати рада Агенције, да се повећа посећеност сајта и додатно унапреди интеракција са корисницима и грађанима.

За 2023. годину је предвиђена израда плана комуникације, којима ће се јасно дефинисати циљеви презентације Агенције и динамика остваривања тих циљева, кроз јасан план израде месечних кампања, анимираних видеа, постера и филмова, посвећених унапред одабраним темама, који ће се пласирати у дигиталним медијима у циљу информисања и едуковања грађана и унапређења опште позитивне слике Агенције у јавности.

Осмишљавањем и израдом мултимедијалног садржаја, побољшањем визуелног идентитета Агенције, даљом промоцијом и производњом нових анимираних видеа, филмова, брошура, фотографија и постера, Агенција ће настојати да повећа видљивост на друштвеним мрежама, да повећа посећеност сајта, да објасни области свог деловања и актуалне пројекте, да на различите начине повећа интеракцију са грађанима, односно са корисницима (дужим задржавањем на сајту, интеракцијом на друштвеним мрежама, употребом апликација RATEL NetTest, цене услуга и сл.).

План комуникације за 2023. предвиђа даљу израду анимираних видеа, филмова, брошура, фотографија, постера, кратких видео интервјуа и кампања за друштвене мреже, којима се представљају надлежности Агенције.

Активност 4 Повећање видљивости Агенције и присуство у медијима

У циљу побољшања видљивости Агенције и већег присуства Агенције у медијима, планирани су следећи видови представљања: обезбеђивање медијске подршка међународним и домаћим скуповима, комуникација са грађанима и правним лицима из области електронских комуникација и поштанских услуга, као и информационе безбедности, путем корисничког информативног сервиса, израда приступачнијег и информативнијег сајта за пословне кориснике, физичка лица и медије и израда филмова и кратких клипова, едукативног и информативног карактера.

Током октобра, месеца информационе безбедности, планира се организовање Националне сајбер конференције која ће бити посвећена промоцији значаја информационе безбедности.

10. ИНТЕГРАЦИЈА СА Е-ПИСАРНИЦОМ И Е-АРХИВОМ

У току је прелазак органа државне управе и јединица локалне самоуправе на софтверско решење Писарница које ће омогућити вођење евиденције о документарном материјалу (формирање предмета) и вођење канцеларијског пословања у електронском облику у складу са Уредбом о канцеларијском пословању органа државне управе („Службени гласник РС", бр. 21/20 и 32/21) која се примењује од 1. фебруара 2022. године и Упутством о канцеларијском пословању органа државне управе („Службени гласник РС", број 20/22). Агенција има у плану да у току 2023. године прилагоди постојећи документ менаџмент систем (ДМС) и испуни захтеве, како организационе тако и

техничке, који су неопходни као предуслов за интеграцију са Централним бројачем Писарнице ради доделе броја предмета у складу са Уредбом, као и могућност размене докумената из предмета са другим јавним управама путем Писарнице.

Канцеларија за ИТ и еУправу ће упоредо са развојем Писарнице са Државним архивом Србије у току 2023. године развијати и тестирати софтверско решење еАрхив. Електронско архивирање је нови вид архивирања предмета који су изворно настали у електронском облику и као такви ће се путем ДМС архивирати у складу са новим Законом о архивској грађи и архивској делатности („Службени гласник РС“ број 6/20). Агенција ће у другој половини 2023. године учествовати у тестирању софтверског решења, док је примена еАрхива планирана од 1. јануара 2024. године.

III. ПЛАН РАДА ОРГАНИЗАЦИОНИХ ЈЕДИНИЦА АГЕНЦИЈЕ У 2022. ГОДИНИ

1. Сектор за електронске комуникације

1.1 Служба за радио-комуникације

1. ИЗРАДА ПЛАНА НАМЕНЕ И ПЛАНОВА РАСПОДЕЛЕ

План намене

Потребно је донети нови План намене радио-фреквенцијских опсега у смислу даљих усаглашавања са резултатима Светске конференције за радио-комуникације одржане 2019. године (WRC-19), као и на основу ажуриране Европске табеле намене радио-фреквенцијских опсега (ECA Table). Коначни текст предлога Плана намене радио-фреквенцијских опсега, по завршетку законске процедуре, доставља се ресорном министарству на даљу надлежност.

Рок: II квартал 2023.

Планови расподеле

Планове расподеле радио-фреквенцијских опсега доноси надлежно министарство, на предлог Агенције. По доношењу новог Плана намене, као и услед потребе за дефинисањем услова за коришћење радио-фреквенција биће неопходна израда нових, измена постојећих и примена усвојених планова расподеле, у складу са Планом намене по његовом ступању на снагу.

1) *Измене и допуне Плана расподеле фреквенција/локација за терестричке аналогне FM радио-дифузне станице;*
2) *Измене и допуне Плана расподеле фреквенција/локација/области за терестричке дигиталне звучне радиодифузне станице у делу VHF опсега (209-230 MHz) за територију Републике Србије (по потреби)*

Рок: током 2023.

2. ИЗРАДА ПРАВИЛНИКА ИЗ НАДЛЕЖНОСТИ АГЕНЦИЈЕ

Доношење новог Закона о електронским комуникацијама условиће и измене општих аката предвиђених тим законом. Измене појединих правилника а које се односе на радио-комуникације су неопходне ради увођења нових технологија, као и дефинисања нових услова на тржишту електронских комуникација, а неке измене могу бити само формалне природе.

1) *Измене и допуне Правилника о начину коришћења радио-фреквенција по режиму општег овлашћења;*
2) *Израда Правилника о начину евидентирања базних радио станица;*
3) *Измене и допуне Правилника о начину коришћења радио-станица на домаћим и страним ваздухопловима, локомотивама, бродовима и другим пловилима;*

4) *Измене и допуне Правилника о утврђивању накнада за пружање услуга из надлежности Агенције;*
5) *Измене и допуне Правилника о обрасцима захтева за издавање појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција.*
6) *Измене и допуне Правилника о начину коришћења аматерских радио-станица*

Рок: у року који ће бити прописан новим законом.

3. ЈАВНА НАДМЕТАЊА

На основу члана 89. Закона о електронским комуникацијама, припрема и реализација јавних надметања у поступку издавања дозвола је у надлежности Агенције.

У зависности од исказаних потреба тржишта и законских одредаба у току 2023. године биће извршене припреме за јавна надметања за преостале делове фреквенцијских опсега на 900 MHz и 2100 MHz, за нове фреквенцијске опсеге 700 MHz, 2600 MHz и 3400-3800 MHz, као и за опсеге 209-230 MHz и 470-694 MHz. Јавна надметања ће бити расписана за конкретне фреквенцијске опсеге у зависности од одлуке државе, у складу са законским одредбама.

У току 2023. године Агенција ће спровести јавно надметање за фреквенцијске опсеге који ће бити дефинисани релевантним правилником, односно, законским одредбама.

4. ПОЈЕДИНАЧНЕ ДОЗВОЛЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ РАДИО-ФРЕКВЕНЦИЈА

Редовне активности везане за издавање појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција и одузимање додељених радио-фреквенција се односе на стручне анализе и процедуре у наведеном поступку и обухватају:

- Издавање појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција по захтевима корисника, а на основу анализе постојећег стања у расподели радио-фреквенција и обраде и анализе техничких података из техничких документација;
- Издавање појединачне дозволе за коришћење радио-фреквенција у поступку јавног надметања;
- Издавање појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција по завршеним јавним конкурсима Регулаторног тела за електронске медије;
- Продужење рока важности појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција по захтевима корисника;
- Одузимање додељених радио-фреквенција, на основу одредаба релевантног члана Закона;
- Анализа захтева за нове фреквенцијске доделе и дислокације радио-дифузних предајника у радио-дифузној служби (FM);
- Анализа контролно-мерних резултата у циљу решавања штетних сметњи;
- Отклањање пријављених штетних сметњи у раду радио-станице, у координацији са Службом за контролу;
- Учешће у анализи коришћења радио-фреквенцијских опсега;
- Увођење нових корисника у евиденцију, у фреквенцијским опсезима који се користе у складу са Правилником о начину коришћења радио-фреквенција по режиму општег овлашћења;

- Одговоре на упите о начину коришћења фреквенција по режиму општег овлашћења, попуњавање упитника везано за начин коришћење спектра
- Помоћ корисницима на основу телефонских позива преко контакт центра и пружање помоћи заинтересованим лицима у вези са законском регулативом у области коришћења радио-фреквенцијског спектра.

Рок: континуирана активност у току године

5. КООРДИНАЦИЈА КОРИШЋЕЊА РАДИО-ФРЕКВЕНЦИЈА ЗА РАЗЛИЧИТЕ РАДИО-КОМУНИКАЦИЈСКЕ СЛУЖБЕ СА СУСЕДНИМ И ДРУГИМ АДМИНИСТРАЦИЈАМА

Процеси координације фреквенција са администрацијама суседних и других земаља су сталан задатак Службе за радио-комуникације. Овај задатак подразумева реализацију координације на основу већ потписаних регионалних споразума, као и припрему нових техничких споразума за фреквенцијске опсеге за које до сада нису договорена права коришћења у пограничним областима. У 2023. години акценат ће бити стављен на наставак рада на реализацији билатералних споразума који су настали као резултат рада Агенције у оквиру Форума администрација земаља Југоисточне Европе – SEDDIF у међународној радној групи за оптимизацију и репланирање спектра (470-694 MHz), затим раду у међународној групи за радио-дифузну службу за координацију радио-фреквенција за T-DAB, као и на учешће у раду међународне групе за репланирање за T-DAB, затим на спровођење постојећих споразума и на праћење и анализу објављених података Бироа за радио-комуникације ITU (*International Frequency Information Circular* - **BR IFIC**). Такође, у области координације предвиђају се и састанци са администрацијама суседних земаља за FM радио-дифузне станице као и припрема нових координационих споразума у области других радио-служби. Планиран рад на координацији коришћења радио-фреквенција ће бити реализован кроз израду координационих споразума као и примене постојећих поступака координације:

- Израда Координационог споразума за фреквенцијски опсег 380-385 MHz / 390-395 MHz, са Румунијом, Бугарском и Македонијом, у зависности од наведених земаља (билатерално или мултилатерално);

Рок: у току године

- Израда Координационог споразума за фреквенцијски опсег 700 MHz са заинтересованим администрацијама суседних земаља (билатерално или мултилатерално);

Рок: у току године

- Израда Координационог споразума за фреквенцијски опсег 3400-3600 MHz са заинтересованим администрацијама суседних земаља са којима немамо потписане споразуме (билатерално или мултилатерално);

Рок: у току године

- Израда Координационог споразума о координацији фреквенција у фреквенцијским опсезима 876-880/921-925 MHz (GSM-R) између администрација Румуније и Србије

(координациони споразум за коришћење радио-фреквенција за намену у железници). У току 2022. године је потписан споразум са администрацијама Мађарске и Хрватске у GSM-R опсезима (повод је планирана изградња пруге Београд-Будимпешта). У току су консултације између администрације Мађарске и Румуније и Србије, а у 2023.години ће бити настављено усаглашавање споразума од стране Србије и Румуније, након чега следује потписивање билатералног споразума са Румунијом.

Рок: у току године

- Администрација Србије је као члан ITU, у складу са чланом 7 Appendix 30B, 12.03.2020. године поднела захтев за доделу орбиталне позиције за сателитску мрежу за упис у План AP30B. Србија до сада није имала додељену орбиталну позицију. Србија је добила одговоре од администрација на чије сателитске мреже утиче наша додела, и следи процес координације који мора да се заврши у року од 8 година, а по завршеној координацији следи упис у План на првој WRC. Наша администрација треба да координира са 17 сателитских мрежа у фреквенцијском опсегу 6/4 GHz, и са 16 сателитских мрежа у фреквенцијском опсегу 12-13/10-11 GHz.

  У циљу поједностављења и скраћивања процедуре координације наша администрација је поднела контрибуцију ка ITU групи WP4A, у циљу измене правила за координацију у процесу доделе у Appendix 30B. У том смислу је отворена тема E под тачком AI 7, WRC-23. Наш предлог измена се састоји у давању права првенства сателитским мрежама које су у процедури да се упишу у План, у односу на оне које су у процедури да се упишу у Листу, имајући у виду да је План Appendix 30B формиран да осигура да свака земља чланица ITU има право на доделу у Плану на равноправној основи. Право првенстава би значило да земље које се први пут уписују у План не морају да координирају са земљама које су у процедури да се упишу у Листу. Усвајањем предложене измене регулативе наша администрација избегла би будућу координацију са 15 сателитских мрежа од 17 у фреквенцијском опсегу 6/4 GHz, односно 13 сателитских мрежа од 16 сателитских мрежа у фреквенцијском опсегу 12-13/10-11 GHz. На последњем састанку групе WP4A (септембар 2022. године) усвојен је заједнички предлог CPM текст под тачком AI 7 , тема E, који садржи прелиминарни текст и методе E1 (нема промена у регулативи), E2 (подразумева примену само резолуције 170) и E3 (наш предложени метод). У 2023 години се одржава CPM23-2 (*Second Session of the Conference Preparatory Meeting for WRC-23*) састанак, где представници наше администрације, заједно са администрацијама које подржавају наш предлог, треба да интензивно раде како би наш предлог био подржан од стране свих администрација и коначно усвојен на светској конференцији која се одржава крајем 2023 године. По завршетку WRC23 наставља се процес координације и упис наше сателитске мреже у FSS План.

  Рок: у току године

- Администрација Србије, као ITU члан, је у складу са Резолуцијом COM5/3 (WRC-19), 13.05.2020. године поднела захтев, који садржи иницијалне карактеристике за измену орбиталне позиције за сателитску мрежу и упис у Part A Special Section

AP30/30A. Процес координације, мора да се заврши у року од 8 година, а након завршене координације следи упис у Part B Special Section AP 30/30A и на крају упис у BSS План AP30/30A на првој следећој конференцији (WRC). Наша администрација је послала 14 координационих предлога ка администрацијама на које утиче наша сателитска мрежа. Добили смо сагласност на 13 поднетих координационих предлога и условну сагласност од администрације Алжира.У 2023. години, након завршене координације следи подношење захтева, који садржи финалне карактеристике наше сателитске мреже, ка ITU, за упис у Part B Special Section AP 30/30A и коначно упис у BSS План на следећој конференцији WRC23. Пре подношења захтева представници наше администрације ће учествовати на *online* семинару (предвиђен за јануар 2023. године), који организује ITU, са темом: подношење захтева за упис у Part B Special Section AP 30/30A.

Рок: у току године

- Координација фреквенција са другим администрацијама, на основу регионалних споразума и пријављивање искоординираних фреквенција у ITU;

Рок: у току године

- Координација FM радио-дифузних станица са другим администрацијама;

Рок: у току године

- Координација радио-дифузних додела DVB-T и T-DAB са другим администрацијама;

Рок: у току године

- Координација земаљских станица у фиксној сателитској служби са суседним земљама;

Рок: у току године

- Координација коришћења фреквенција од стране CGC станица у мобилној сателитској служби;

Рок: у току године

- Координација коришћења фреквенција од стране радара;

Рок: у току године

- Примена споразума HCM (*Harmonised Calculation Method*) у процесу координације према суседним земљама и припрема сета фреквенцијских додела у копненој мобилној и фиксној служби, за које постоје издате дозволе у бази Агенције и за које администрација Србије треба да упути захтев за координацију администрацији Мађарске по HCM споразуму;

Рок: у току године

- Анализа важећих координационих споразума са суседним државама и покретање њиховог усклађивања са новим плановима расподеле.

Рок: у току године

- Анализа објављених података у BRIFIC ITU, одговори на публиковане специјалне секције у циљу заштите планских додела у BSS и FSS Плану или поднетих захтева за планске доделе .

Рок: у току године

- Анализа објављених података у BRIFIC ITU, одговори на публиковане специјалне секције међународних споразума GE84 и GE06 у циљу заштите планских додела наше администрације

6. РАД НА ПРОЈЕКТИМА

- Реализација набавке – Одржавање ATDI софтвера/лиценци.

Рок: У току године

- Прикупљање ажурних техничких параметара базних станица од мобилних оператора, прорачун покривања, припрема мапа покривености за све мобилне технологије (у фреквенцијским опсезима 800/900/1800/2100 MHz) и статистичких података о проценту покривености територије/становништва сигналом мобилне телефоније;

Рок: четири пута у току године

- Реализација набавке - Ангажовање консултанта за спровођење аукције спектра. У поступку спровођења јавног надметања за издавање појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција у радио-фреквенцијским опсезима намењеним за 5G технологију и остале, консултант је неопходан ради припреме свих потребних процедура за спровођење јавног надметања, дефинисања правила спровођења јавног надметања на основу врсте јавног надметања, израде софтвера уколико се буде радило о електронској аукцији, усклађивања софтвера за електронску аукцију са нашим специфичностима и правилима која буду прописана. Консултант ће бити у обавези и да спроведе обуке за коришћење свих потребних софтвера од стране квалификованих понуђача (оператори) као и за запослене из Агенције, да обезбеди подршку током спровођења јавног надметања и подршку након доношења одлуке о избору најбољих понуда и понуђача у случају покретања судских поступака.

  Рок: У току године, а по ступању на снагу Правилника о минималним условима за издавање појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција по спроведеном поступку јавног надметања у дефинисаним радио-фреквенцијским опсезима

- Реализација набавке - Демографски растер. За потребе техничких прорачуна које Агенција врши у процесу радио-фреквенцијског планирања, односно припреме одговарајућих статистичких прорачуна у вези са мапама покривености сигнала мобилних мрежа које се односе на проценат или број становника покривених одређеним радио-комуникационим сигналом, неопходна је набавка демографског растера након спроведеног пописа становништва Републике Србије.

  Рок: у току године

- Реализација набавке - Оптимизација предикционог модела ATDI програмског пакета за потребе прорачуна покривања 5G сигналом мобилне телефоније. Набавка оптимизованих предикционих модела неопходна је за нове радио-фреквенцијске опсеге намењене за рад 5G технологије, а користиће се за израду мапа покривања мобилних мрежа

  Рок: у току године

- Унапређење рада у софтверским пакетима HTZ, *Allocation Editor* и *ICS Manager*, као и измена података који се преносе из базе Агенције у ICS Manager.

  Рок: у току године

- Подстицање и обука корисника на електронско подношење захтева за дозволе, у сарадњи са Групом за информационе технологије, посебно корисника радио-фреквенцијског спектра са великим бројем дозвола (НИС, Инфраструктура железнице Србије). Планира се разматрање опције да пројектантска кућа подноси захтеве за кориснике којима припрема пројектну документацију;

  Рок: четири пута у току године

- Систематска ревизија мрежа корисника (НИС, ЕПС, Инфраструктура железнице Србије) и припрема интегралних упита ка корисницима за продужење/укидање дозвола, у сарадњи са Службом за контролу;

  Рок: у току године

- Рад на даљој аутоматизацији приликом припреме решења за издавање дозвола за коришћење радио-фреквенција, у сарадњи са Групом за информационе технологије, у циљу повећања ефикасности рада;

  Рок: у току године

- Имплементација функционалности подношења захтева за издавање електронске појединачне дозволе за коришћење радио-фреквенција за бродове/авионе.

  Рок: у току године

- Унапређење сервиса е-дозвола кроз побољшања у погледу израде додатних шаблона решења, аутоматизације преноса података из апликације DUC у Базу дозвола и отклањања скривених грешака.

  Рок: у току године

- Ажурирање техничких параметара у бази уређаја за ваздухоплове, бродове и радио-аматере, које у сарадњи са Групом за информационе технологије треба интегрисати у базу дозвола за коришћење радио-фреквенција;

  Рок: у току године

- На основу Меморандума о разумевању између Кабинета министра за иновације и технолошки развој и националне свемирске администрације Кине (*China Nacional Space Administration* - CNSA), о сарадњи у области иновација у истраживању и

употреби свемира у мирне сврхе, министар задужен за иновације и технолошки развој Републике Србије је донео одлуку о оснивању Радне групе за сарадњу са CNSA. Представници Службе за радио-комуникације су именовани за чланове ове радне групе;

Рок: у току године

- Приказ дозвола за радио-аматере оквиру Базе података о коришћењу радиофреквенцијског спектра на web страници РАТЕЛ-а. Функционалност треба омогућити са минималним сетом података о корисницима, уз поштовање Закона о заштити података о личности.

Рок: у току године

1.2 Служба за контролу

- **Контролно-мерни центри**

1. ПРОШИРЕЊЕ МРЕЖЕ ФИКСНИХ ДАЉИНСКИ УПРАВЉАНИХ СТАНИЦА У СИСТЕМУ ЗА МОНИТОРИНГ РФ СПЕКТРА

Активности на реализацији пројекта проширења мреже фиксних даљински управљаних контролно-мерних станица, који треба да омогући континуирани мониторинг радиофреквенцијског спектра на целокупној територији Републике Србије, се настављају и у 2023. години.

У току 2023. године очекује се пуштање у рад преостале две станице заостале из плана за 2022. годину. На овај начин ће до краја 2023. године систем за мониторинг РФ спектра садржати два контролно-мерна центра и 22 даљински управљане контролно-мерне станице.

Служба за контролу активно учествује у процесу изградње ових објеката, пре свега у погледу одређивања локација на којима ће објекти бити постављени и дефинисања техничких захтева за комплетну инфраструктуру на локацијама. Служба за контролу је одговорна за конфигурисање мерне опреме, пуштање станица у рад и редовно експлоатисање система за мониторинг.

План: *проширење система сукцесивним пуштањем у рад још две станице.*

Рок: IV квартал 2023. године.

2. ОТВАРАЊЕ КАНЦЕЛАРИЈЕ УЖИЦЕ,У СЕВОЈНУ

За 2023. годину је планирано отварање Канцеларије „Ужице“, у Севојну, као издвојене канцеларије Контролно-мерног центра „Ниш“. Задатак Канцеларије „Ужице“ је обављање послова контроле коришћења радиофреквенцијског спектра, обављања техничких прегледа, заштите од штетних сметњи и других послова контроле на територији западне Србије.

3. НАБАВКА МЕРНЕ ОПРЕМЕ

У току 2023. године планира се набавка мерне опреме за компактне даљински управљане мерне станице (КДУС) у зони одговорности КМЦ „Београд“ и КМЦ „Ниш“, као и унапређење софтвера за мониторинг РФ спектра и набавка додатних лиценци. Осим тога, планирана је набавка мерне и пратеће опреме за новоотворену Канцеларију „Ужице“, као и мање количине опреме и прибора за мерење у теренским условима. Планирана је и набавка одређених резервних компоненти које се користе у оквиру даљински управљаних контролно-мерних станица, чиме се обезбеђује редундантност и поузданост најважнијих делова система.

Рок: I -IV квартал 2023. године.

4. КРЕИРАЊЕ МЕРНИХ ПРОЦЕДУРА И АНАЛИЗА МЕРНИХ РЕЗУЛТАТА

У склопу процедура контроле коришћења радиофреквенцијског спектра рутински се користе аутоматизоване мерне процедуре за контролу опремом у контролно-мерним центрима и даљински управљаним контролно-мерним станицама. Унапређењем софтвера за мониторинг РФ спектра обезбедиће се услови за дуготрајно мерење заузетости спектра, тако да се у 2023. години планира креирање различитих мерних процедура за обављање рутинских и специфичних задатака мерењем уз помоћ опреме различитих произвођача у даљински управљаним контролно-мерним станицама.

У току 2023. године се планира и креирање процедура за унос овако добијених мерних резултата у одговарајућу базу података у склопу развијене платформе контроле РФ спектра, као и за ефикасну анализу истих.

Рок: континуирано у току године.

5. МАНУЕЛНО МЕРЕЊЕ КОМПОНЕНАТА РФ СПЕКТРА ОПРЕМОМ У ФИКСНИМ КОНТРОЛНО-МЕРНИХ СТАНИЦАМА

У циљу успешног обављања мониторинга РФ спектра у зонама које покривају контролно-мерни центри и фиксне даљински управљане контролно-мерне станице, неопходно је периодично мануелно мерење компонената РФ спектра опремом у свим наведеним станицама. Мануелним мерењем се добијају референтне вредности и подаци неопходни за анализу мерних резултата који се добијају континуираним аутоматизованим мерењем.

Рок: континуирано у току године.

6. ИСТРАЖИВАЊЕ ПРИЈАВЉЕНИХ СМЕТЊИ У РАДУ РАДИО-КОМУНИКАЦИОНИХ И РАДИО-НАВИГАЦИОНИХ СИСТЕМА

Истраживање сметњи у раду радио-комуникационих и радио-навигационих система, односно генерално у раду електронских мрежа, њихово лоцирање и отклањање, редовна је активност Службе за контролу. Због релативно великог броја пријава сметњи ова активност захтева значајне кадровске и техничке ресурсе.

Рок: континуирано током године.

7. ИЗВОЂЕЊЕ МЕРНИХ КАМПАЊА УЗ УПОТРЕБУ МОБИЛНИХ КОНТРОЛНО-МЕРНИХ СТАНИЦА

Мерне кампање уз употребу мобилних контролно-мерних станица се организују по потреби, у циљу оптимизације софтверских метода за предикцију, утврђивања сервисних зона радиодифузних предајника, утврђивања степена покривања територије одређеним бежичним сервисом или за друге намене.

Рок: континуирано у току године.

8. САМОСТАЛНО ОБАВЉАЊЕ ТЕХНИЧКИХ ПРЕГЛЕДА РАДИО-СТАНИЦА, ЕВИДЕНТИРАЊЕ И КОНТРОЛА ОБАВЉАЊА ИСТИХ ОД СТРАНЕ ЛИЦА АНГАЖОВАНИХ ЗА ОВУ ВРСТУ УСЛУГА

Самостално обављање техничких прегледа радио-станица, као и евидентирање и контрола обављања истих од стране лица ангажованих за ову врсту услуга су редовне активности Службе за контролу. У току 2023. године ће бити настављено обављање техничких прегледа радио-станица у мрежама ЈП ЕТВ за терестријално емитовање дигиталног телевизијског сигнала и радијског сигнала, у зависности од темпа издавања дозвола за коришћење радио-фреквенција.

Рок: континуирано у току године.

1.3. Служба за мреже, услуге и електронску опрему

- **Група за електронску и радио опрему**

1. ИЗРАДА ТЕХНИЧКИХ ПРОПИСА КОЈИМА СЕ УРЕЂУЈУ СТАВЉАЊЕ НА ТРЖИШТЕ И/ИЛИ УПОТРЕБУ РАДИО - ОПРЕМЕ

Техничке прописе којима се уређују стављање на тржиште и/или употребу радио-опреме доноси Министарство за трговину, туризам и телекомуникације, на основу предлога који припрема Агенција. Након доношења новог Закона о електронским комуникацијама, планира се израда предлога прописа којима се у законодавство Републике Србије преноси Директива 2014/53/ЕУ Европског парламента и Савета од 16. априла 2014. године о хармонизацији закона држава чланица у вези са чињењем доступном радио-опреме на тржишту и о стављању ван снаге Директиве 1999/5/ЕЗ Директива о радио-опреми 2014/53/ЕУ, а која се у Европској унији примењује од 13. јуна 2016. године.

Рок: у року прописаном новим законом.

2. ДОНОШЕЊЕ АКАТА У НАДЛЕЖНОСТИ АГЕНЦИЈЕ У ВЕЗИ СА ОЦЕЊИВАЊЕМ УСАГЛАШЕНОСТИ РАДИО-ОПРЕМЕ

Доношење аката Агенције који се односе на оцењивање усаглашености радио-опреме у складу са новим прописима.

Рок: у року прописаном новим законом.

3. ОЦЕЊИВАЊЕ УСАГЛАШЕНОСТИ И ИЗДАВАЊА ИСПРАВА О УСАГЛАШЕНОСТИ

Током 2023. године спроводиће се редовне активности везане за:

- оцењивање усаглашености и издавање исправа о усаглашености;
- израду решења о одбијању захтева;
- ажурирање података у Евиденцији о издатим потврдама о усаглашености РиТТ опреме/Изводима из евиденције;
- информисање и пружање стручне помоћи заинтересованим лицима;
- анализу захтева нових стандарда донетих као подршка примени Директиве о радио-опреми 2014/53/ЕУ;
- анализу техничких упутства за оцењивање усаглашености REDCA TGN за поједине врсте радио опреме.

Рок: континуирано током целе 2023. године.

4. ОДРЖАВАЊЕ СИСТЕМА ЗА ЕВИДЕНЦИЈУ ПРЕДМЕТА

Током 2023. године спроводиће се редовне активности везане за одржавање информационог система за евиденцију предмета у групи.

Рок: континуално током 2023. године.

5. СТРУЧНИ НАДЗОР

Нацртом закона о електронским комуникацијама предвиђена је нова надлежност Агенције у области стручног надзора електронске комуникационе опреме и радио-опреме.

Активности Агенције на реализацији ове надлежности, а чије је спровођење условљено доношењем новог закона, састоје се од:

- израде предлога акта којим се уређује начин и поступак спровођења стручног надзора, као и друга питања у вези са стручним надзором, које доноси Министарство на предлог Агенције;
- израде интерних аката Агенције којима се ближе уређују поступак стручног надзора;
- израде плана рада који је потребно усагласити за Инспекцијском службом надлежног Министарства;
- израде потребних легитимација за овлашћена лица за вршење стручног надзора;
- спровођења стручног надзора.

Рок: по ступању на снагу новог закона

6. САРАДЊА СА ДРУГИМ ОРГАНИЗАЦИОНИМ ЈЕДИНИЦАМА АГЕНЦИЈЕ И ИНСТИТУЦИЈАМА

Сарадња са другим организационим јединицама Агенције реализоваће се кроз следеће активности:

- Имплементацију нових технологија у области радио-комуникација;
- Израду подзаконских аката;
- Учешће у тематским радним групама по решењу директора Агенције;
- Учешће у комисијама за јавне набавке;
- Ажурирање пословних процеса и регистра ризика у систему финансијског управљања и контроле.

У оквиру сарадње са институцијама планира се учешће у раду:

- Скупштине Института за стандардизацију Србије (ИСС) и комисијама за стандарде KS NETSI и KS N210;
- Техничког комитета CENELEC TC 210;
- Асоцијације REDCA (*The Radio Equipment Directive Compliance Association*);
- Техничких комитета ETSI;
- Тематских радних група министарстава.

Наставиће се сарадња са надлежним институцијама у вези са:

- планом доношења српских стандарда;
- имплементацијом прописа Европске уније у национално законодавство;
- активностима које се односе на Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније (NPAA) и на приступне преговоре у оквиру Преговарачке групе 1 (Слобода кретања роба);
- одржавањем семинара и вебинара.

Рок: континуирано у току 2023. године.

- Група за мреже и услуге

1. НУМЕРАЦИЈА

У циљу унапређења управљања нумерацијом и усклађивања са новим Законом, Група за мреже и услуге планира следеће активности:

- усклађивање Плана нумерације са новим Законом и међународним прописима, упућивање предлога на јавне консултације и усвајање акта;
- израду подзаконских аката који регулишу доступност позивања служби за хитне интервенције и службе помоћи, упућивање предлога на јавне консултације и усвајање аката;
- израду нових подзаконских аката и усклађивање са новим Законом и регулаторним оквиром ЕУ за електронске комуникације, односно измена важећих подзаконских аката донетих на основу закона који уређује област електронских комуникација, уколико се за тим укаже потреба.

У роковима који ће бити прописани новим законом.

Праћење искустава у примени нових технологија и услуга, како би се предвидели потребни опсези нумерације у нашем Плану нумерације (IoT, OTT услуге итд.).

Праћење и анализа доступности додељене нумерације, посебно негеографских бројева, као и обезбеђивање могућности позивања ових бројева свим корисницима на равноправној основи и без дискриминације.

Рок: континуирано током 2023. године.

Додела бројева и адреса у складу са Планом нумерације: израда решења о додели нумерације и накнада за издавање решења о додели нумерације;

Припремање извештаја о броју захтева и броју издатих решења за доделу нумерације на периодичном и годишњем нивоу.

Рок: континуирано у току 2023. године.

Вођење евиденције и ажурирање регистра базе података о додељеној нумерацији;

Рок: континуирано у току 2023. године.

Додела предбројева за усмеравање операторима који су у процесу преносивости бројева;

Рок: континуирано у току 2023. године.

Извештавање на недељном и кварталном нивоу о броју пренетих бројева у јавним мобилним комуникационим мрежама и телефонским мрежама на фиксној локацији;

Месечно извештавање оператора јавне говорне услуге о броју пренетих бројева између оператора у јавним мобилним комуникационим мрежама и телефонским мрежама на фиксној локацији;

Рок: континуирано у току 2023. године.

Комуникација са ITU у вези са злоупотребама нумерације (*fraud*): пријава и обрада инцидената када је наша држава извор или мета злоупотреба.

Обавештавање ITU/TSB о додели или одузимању нумерације од међународног значаја (MNC, ISPC).

Сарадња са ITU, BEREC, CEPT, ETSI и другим међународним организацијама по питању нумерације, планираних измена у овој области у циљу унапређивања управљања нумерацијом, као и размена искустава са другим регулаторним телима у овој области.

Учешће у радној групи Министарства унутрашњих послова у вези израде законских одредби за Систем хитних позива 112 у Републици Србији.

Рок: континуирано у току 2023. године.

2. АНАЛИЗА И ОБРАДА ПОДАТАКА О ОПЕРАТОРИМА ЕЛЕКТРОНСКИХ КОМУНИКАЦИЈА

Обрада података прикупљених од оператора електронских комуникација који се односе на број корисника и заступљеност услуга на територији РС.

Рок: континуирано у току 2023. године.

Припрема анализа и извештаја у вези заступљености услуга по регионима, технологијама и другим параметрима у складу са потребама Агенције, других институција у Републици Србији, или међународних организација.

Рок: континуирано у току 2023. године.

Учешће у изради документа „ПРЕГЛЕД ТРЖИШТА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈА И ПОШТАНСКИХ УСЛУГА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ У 2021. ГОДИНИ.

Рок: континуирано у току 2023. године.

Анализа прикупљених података за потребе реализације универзалног сервиса.

Рок: континуирано у току 2023. године.

3. ПРОВЕРА ПОСТУПАЊА ОПЕРАТОРА, НАЛАГАЊЕ ОТКЛАЊАЊА ЕВЕНТУАЛНИХ НЕПРАВИЛНОСТИ И ПОДНОШЕЊЕ ПРИЈАВА НАДЛЕЖНОМ МИНИСТАРСТВУ У СЛУЧАЈУ НЕОТКЛАЊАЊА ИСТИХ

У поступку провере поступања оператора и жалби корисника спровођење процедуре изјашњавања оператора и утврђивања чињеничног стања. Налагање операторима да отклоне утврђене неправилности у одређеном року. Упућивање надлежној инспекцији уколико се по спроведеном поступку не отклоне утврђене неправилности у поступању оператора.

Рок: континуирано у току 2023. године.

4. УНИВЕРЗАЛНИ СЕРВИС

Прикупљање података и анализа доступности услуга универзалног сервиса у Републици Србији.

Рок: континуирано у току 2023. године.

Усвајање нацрта општих аката којим се уређују начин утврђивања и документовања прекомерних трошкова за обезбеђивање услуга универзалног сервиса, обезбеђивање средстава за надокнаду прекомерних трошкова и мерила за остваривање права на надокнаду прекомерних трошкова, као и услови који се односе на обезбеђивање једнаких могућности за приступ и коришћење услуга универзалног сервиса, као и ниво детаљности и начин објављивања података о понудама услуга универзалног сервиса, које је оператор дужан да учини јавно доступним. Упућивање предлога аката на јавну расправу и усвајање.

У року који ће бити прописан будућим законом.

Одређивање оператора са обавезом пружања услуга универзалног сервиса. Агенција ће упутити јавни позив операторима заинтересованим за пружање универзалног сервиса под условима прописаним законом.

У року који ће бити прописан будућим законом.

Агенција спроводи анализу пружања услуга универзалног сервиса у погледу обима, географске покривености и квалитета пружања услуга, одређивање и контрола нивоа детаљности и начин објављивања података које је оператор дужан да учини јавно доступним у погледу својих понуда услуга универзалног сервиса.

Рок: континуирано током 2023. године.

5. РЕГУЛИСАЊЕ ДЕЛАТНОСТИ ЕЛЕКТРОНСКИХ КОМУНИКАЦИЈА

Израда подзаконских аката којим се, у складу са новим законом, регулишу обавезе и права оператора и корисника за постојеће услуге и дефинишу нове услуге на тржишту електронских комуникација.

У року који ће бити прописан будућим законом.

Анализа нових технологија и услуга (5G, IoT, M2M, VHCN и сл.). и искуства у њиховом регулисању. Израда стручних радова, студија и презентација. Учествовање на стручним

скуповима и сарадња са релевантним институцијама у циљу представљања решења Агенције као регулаторног тела и размена искустава у циљу стручног усавршавања.

Рок: континуирано током 2023. године.

Регулисање рада, права и обавеза пружаоца услуга преко дигиталних (интернет) платформи, у складу са регулаторним оквиром ЕУ. Услуге дигиталних платформи су, између осталог, онлајн претраживање, посредовање, рекламирање, друштвене мреже, видеостриминг, услуге рачунарства у облаку и комуникационе услуге између особа које нису засноване на коришћењу нумерације.

Рок: континуирано током 2023. године.

6. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ У ЦИЉУ УСКЛАЂИВАЊА СА НОВИМ ЗАКОНОМ

Усклађивање постојећих и доношење нових правилника и других аката која буду прописана новим Законом.

Припрема предлога појединих подзаконских аката које доноси ресорно министарство.

У роковима који ће бити прописани новим законом.

7. ДАВАЊЕ СТРУЧНИХ СТАВОВА И МИШЉЕЊА

- Израда ставова по захтевима Управног одбора Агенције, директора, других сектора и служби Агенције о техничким и регулаторним аспектима појединих питања из области електронских комуникација, као и из других закона које примењује Агенција;
- припрема, учешће у изради и/или израда стручних ставова о спорним питањима из надлежности Агенције и регулације нових услуга на тржишту Републике Србије;
- припрема одговора на упитнике из делокруга рада групе, упућене од стране других регулатора, међународних институција и удружења - сарадња са ITU, BEREC, IRG, ENISA итд.

Рок: континуирано у току 2023. године.

- **Група за општа овлашћења и међуоператорске односе**

1. ОДРЖАВАЊЕ РЕГИСТРА ЕВИДЕНЦИЈЕ ОПЕРАТОРА ЕЛЕКТРОНСКИХ МРЕЖА И УСЛУГА

Према члану 38. Закона о електронским комуникацијама оператори су дужни да најмање 15 дана пре отпочињања, промене или окончања делатности електронских комуникација, обавесте о томе Агенцију у писаном облику. Агенција води ажурну евиденцију оператора електронских комуникационих мрежа и услуга. Истим чланом Закона о електронским комуникацијама прописани су услови под којим Агенција самостално без захтева брише оператора из евиденције. У складу са тим редовно се обављају следећи послови:

- Упис оператора у Регистар Агенције (преглед документације, техничких решења и оцена испуњености услова за упис оператора у Регистар Агенције);
- Брисање оператора из Регистра евиденције;

- Промена података о операторима и остали послови везани за одржавање Регистра;
- Достављање документације и слање захтева за сагласност БИА на техничка решења оператора јавне говорне услуге у смислу члана 127. Закона о електронским комуникацијама;
- Праћење рада оператора у смислу испуњености обавеза дефинисаних Правилником о општим условима за обављање делатности електронских комуникација по режиму општег овлашћења;
- Креирање извештаја о броју уписаних оператора (по врсти мрежа и услуга) на недељном, месечном и годишњем нивоу;
- Издавање потврда на захтев оператора у наменске сврхе (нпр. учешће на тендеру);
- Стални контакт са операторима и будућим операторима у смислу асистенције приликом подношења захтева за упис/брисање из регистра, израде извештаја.

Рок: континуирано током целе године

2. ОДРЖАВАЊЕ РЕГИСТРА ЗАКЉУЧЕНИХ УГОВОРА О ИНТЕРКОНЕКЦИЈИ И УГОВОРА ЗА МЕЂУПОВЕЗИВАЊЕ НА МЕЂУНАРОДНОМ НИВОУ

Агенција има обавезу да континуирано ажурира Регистар закључених уговора о међуповезивању (интерконекцији) између оператора, као и уговора о међуповезивању на међународном нивоу. Планирани су послови редовног ажурирања регистара и евентуалне провере истих у случају да нису у складу са постојећим законским и подзаконским актима, а у сврху превенције могућег међуоператорског спора;

Рок: континуирано током целе 2023. године.

3. АКТИВНОСТИ У ВЕЗИ СА МЕЂУОПЕРАТОРСКИМ СПОРОВИМА

Чланом 51. и 53. Закона о електронским комуникацијама прописано је право оператора да оствари међуповезивање са другим оператором, приступ елементима мреже и припадајућим средствима другог оператора и заједничко коришћење елемената мреже и припадајућих средстава. У том смислу дефинисане су обавезе и рокови које оператори и Агенција морају да поштују у случајевима када дође до међуоператорског спора. У сврху извршења ове обавезе планирани су следећи послови:

- анализа међуоператорских спорова везаних за интерконекцију и заједничко коришћење инфраструктуре, а на основу обавеза прописаних стандардним понудама оператора са значајном тржишном снагом;
- решавање приговора оператора у вези са њиховим положајем на тржишту електронских комуникација;
- учешће у раду комисија чији је задатак утврђивање фактичког стања на терену по питању међуоператорских спорова;
- израда решења (у сарадњи са Службом за правне послове) у вези с одлукама Агенције у међуоператорском спору.

Рок: током целе 2023. године

4. КОНТРОЛА ОБАВЉАЊА ДЕЛАТНОСТИ ОПЕРАТОРА

Законом о електронским комуникацијама дефинисана је улога Агенције у мерама контроле поступања оператора. У ту сврху планирани су следећи послови:

- провера поступања оператора регулисана Законом о електронским комуникацијама и подзаконским актима (провера регистрације мрежа и услуга, подручја и начина пружања услуге, провера достављених техничких решења);
- упућивање захтева за изјашњење операторима који се односе на достављање података и захтева за изјашњења у поступку провере поступања оператора;
- сарадња са Службом за правне послове по питању контроле оператора и израду обавезујућих аката у складу са Законом о електронским комуникацијама и правилницима;
- Сарадња са Одсеком за набавке смислу регуларности извештаја о годишњим приходима које оператори достављају у сврху прорачуна годишње накнаде за обављање делатности електронских комуникација;
- Подношење пријаве инспекцији министарства у случајевима када је потребно покренути поступак инспекцијског надзора након утврђених неправилности у обављању делатности оператора;
- Остали послови контроле у сарадњи са Групом за мреже и услуге (злоупотребе по питању пружања услуге, коришћења нумерације, контрола говорних услуга путем апликација које развијају постојећи и будући оператори), као и Службом за контролу.

Рок: континуирано током целе 2023. године

5. БАЗА СЛОБОДНИХ КАПАЦИТЕТА ЕЛЕКТРОНСКИХ КОМУНИКАЦИОНИХ МРЕЖА И ПРИПАДАЈУЋИХ СРЕДСТАВА

Агенција води ажурну базу података о врсти и географској локацији, слободних капацитета електронских комуникационих мрежа и припадајућих средстава. Доношење новог закона условиће неопходност измена Правилника о начину прикупљања и објављивања података о врсти, расположивости и географској локацији свих капацитета електронске комуникационе мреже, кроз следеће активности:

- евентуалну измена смерница за дељење инфраструктуре мобилних мрежа;
- одржавање базе података о врсти и географској локацији, капацитета електронских комуникационих мрежа и припадајућих средстава и координација са операторима у смислу уноса и измена података о свим капацитетима инфраструктуре;
- додавање нових могућности, односно унапређивање базе;
- обављање послова везаних за измену и имплементацију Правилника о начину прикупљања и објављивања података о врсти, расположивости и географској локацији капацитета електронске комуникационе мреже;
- обезбеђивање приступа бази података о свим капацитетима који могу бити предмет захтева за заједничко коришћење или приступ, операторима и заинтересованим лицима у складу са актима Агенције;

- координацију са операторима и информисање о новим обавезама које ће проистећи из новог правилника;
- одговоре на оперативна питања оператора у смислу коришћења базе.

Рок: у року који ће бити прописан новим законом, а континуирано у току 2023. године.

6. УЧЕШЋЕ У ИЗРАДИ ПРАВИЛНИКА НА ОСНОВУ КОЈИХ ГРУПА ИЗВРШАВА СВОЈЕ СВАКОДНЕВНЕ АКТИВНОСТИ

Рок: током целе 2023. године, у складу са динамиком израде правилника након усвајања новог Закона о електронским комуникацијама.

7. ФОРМИРАЊЕ ОКРУЖЕЊА ЗА ТЕСТИРАЊЕ СА ПРИКЉУЧЦИМА СА ЈАВНОМ ГОВОРНОМ УСЛУГОМ, УСЛУГОМ ДИСТРИБУЦИЈЕ МЕДИЈСКИХ САДРЖАЈА И ПРИСТУПА ИНТЕРНЕТУ

У плану је набавка прикључака за тестирање оператора Телеком Србија, SBB, Orion telekom и Beotel.net. Основна идеја је тестирање услуга и провера евентуалних опструкција и ограничења оператора мреже за пружање разних OTT сервиса других оператора.

Рок: прва половина 2023. године.

- **Група за контролу квалитета услуга**

1. ПРОЈЕКАТ УПОРЕДНОГ МЕРЕЊА И АНАЛИЗЕ ПАРАМЕТАРА КВАЛИТЕТА У МРЕЖАМА МОБИЛНИХ ОПЕРАТОРА (*benchmark*)

У току 2023. године планира се обављање редовне кампање упоредног мерења и анализе параметара квалитета у мрежама мобилних оператора на територији Републике Србије. Кампању мерења ће обавити екстерни извођач, уз координисање, праћење и проверу резултата од стране Службе за мреже, услуге и електронску опрему. Обрађени мерни резултати ће бити приказани у оквиру иновираног постојећег интернет портала: http://benchmark.ratel.rs

Рок: III и IV квартал 2023. године.

2. ОДРЖАВАЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ИНТЕРАКТИВНОГ ПОРТАЛА ЗА УПОРЕДНИ ПРИКАЗ КВАЛИТЕТА МРЕЖА МОБИЛНИХ ОПЕРАТОРА (*benchmark*)

Проширење и унапређење интерактивног портала за упоредни приказ квалитета мрежа мобилних оператора у Републици Србији додавањем резултата *benchmark* мерења 2023. године, као и развој нових функционалности портала такође су планирани за 2023. годину.

Рок: III и IV квартал 2023. године.

3. ИЗБОР ОПТИМАЛНИХ ЛОКАЦИЈА ЗА ПОСТАВЉАЊЕ СЕНЗОРА ЗА КОНТИНУАЛНО МЕРЕЊЕ НИВОА ЕЛЕКТРОМАГНЕТСКОГ ПОЉА

У складу са Студијом изводљивости изградње мреже сензора за континуално мерење нивоа електромагнетског поља, планирана је изградња мреже од око 100 мерних станица у урбаним срединама широм Републике Србије.

Даља испитивања оптималних локација и постављање сензора на објекте од интереса су планирана и током 2023. године. План је да се до краја ове године заврши аквизиција, потпишу уговори о пословно-техничкој сарадњи и инсталирају све мерне станице предвиђене наведеном Студијом.

Мрежа сензора ће до краја године обухватати преко 100 мерних станица Агенције које су инсталиране на одабраним локацијама од интереса, а предвиђена је могућност интеграције у постојећу мрежу сензора Агенције и сензора чији власници су други субјекти друштва.

Рок: континуирано током целе 2023. године.

4. САРАДЊА СА ГРАДСКИМ УПРАВАМА ОПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ и ДРУГИМ ИНСТИТУЦИЈАМА У ВЕЗИ СА ПРОЈЕКТОМ КОНТИНУАЛНОГ МЕРЕЊА НИВОА ЕЛЕКТРОМАГНЕТСКОГ ПОЉА (*EMF RATEL*)

У 2023. години се наставља сарадња са градским управама општина Републике Србије на пројекту континуално мерење нивоа електромагнетског поља - EMF RATEL. Агенција ће настојати да подстакне градске управе општина да обезбеде сензоре за континуално мерење нивоа електромагнетског поља у својим срединама, како би се мрежа сензора омасовила и грађанима омогућила што већа корист од овог портала. Такође, Агенција наставља промоцију пројекта EMF RATEL у сарадњи са министарством надлежним за област телекомуникација по општинама Републике Србије. Ова потреба се указала због долазеће 5G технологије, за коју је планирана предстојећа аукција спектра.

Рок: континуирано током целе 2023. године.

5. ОДРЖАВАЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ПОРТАЛА ЗА ПРАЋЕЊЕ РЕЗУЛТАТА КОНТИНУАЛНОГ МЕРЕЊА НИВОА ЕЛЕКТРОМАГНЕТСКОГ ПОЉА (*EMF RATEL*)

Развој нових функционалности интерактивног портала за презентацију резултата мерења нивоа електромагнетског поља, као и софтверска интеграција нових сензора у систему EMF RATEL, планирани су за 2023. годину.

Рок: континуирано током целе 2023. године.

6. АЖУРИРАЊЕ ПОДАТАКА СЕНЗОРА ЗА КОНТИНУАЛНО МЕРЕЊА НИВОА ЕЛЕКТРОМАГНЕТСКОГ ПОЉА – *EMF RATEL*

EMF RATEL пројекат је први пројекат отворених података (*open data*) у Агенцији. Сви резултати континуалног мерења нивоа електромагнетског поља, који су јавно доступни на порталу http://emf.ratel.rs, креирани су у машински читљивом формату (CSV, XML i JSON) и као такви су доступни и на националном порталу Отворених података који

одржава Канцеларија за информационе технологије и електронску управу Владе Републике Србије.

Ажурирање ових података се наставља и током 2023. године.

Рок: континуирано током целе 2023. године.

7. ОДРЖАВАЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ АЛАТА ЗА ТЕСТИРАЊЕ КВАЛИТЕТА ИНТЕРНЕТ КОНЕКЦИЈЕ – RATEL NetTest

Агенција је свим корисницима услуге приступа интернету у јавним фиксним и јавним мобилним комуникационим мрежама омогућила мерење квалитета услуге широкопојасног приступа интернету, путем апликације RATEL NetTest. Апликацијом се мери квалитет и брзина конекције са корисничког уређаја према мерном серверу.

Редовно одржавање апликације, развој нових функционалности, као и побољшање изгледа портала су планирани у току 2023. године. Планирано је праћење статистике коришћења и вредности параметара квалитета услуга добијених коришћењем ове апликације.

Рок: континуирано током целе 2023. године.

8. АЖУРИРАЊЕ ПОДАТАКА ПРИКУПЉЕНИХ КОРИШЋЕЊЕМ АПЛИКАЦИЈЕ RATEL NetTest

Сви резултати мерења добијени коришћењем RATEL NetTest апликације су јавно доступни у машински читљивом формату (CSV, XML i JSON), на интернет адреси апликације: https://www.nettest.ratel.rs

У току 2020. године ови подаци су увезени на национални портал Отворених података који одржава Канцеларија за информационе технологије и електронску управу, Владе Републике Србије (https://data.gov.rs/sr/).

Ажурирање ових података се наставља и током 2023. године.

Рок: континуирано током целе 2023. године.

9. ИЗРАДА И ОБЈАВЉИВАЊЕ ГОДИШЊИХ ИЗВЕШТАЈА О ВРЕДНОСТИМА ПАРАМЕТАРА КВАЛИТЕТА ЕЛЕКТРОНСКИХ КОМУНИКАЦИОНИХ УСЛУГА И/ИЛИ МРЕЖА

Контрола параметара квалитета електронских комуникационих мрежа и услуга се обавља на основу параметара квалитета прописаних Правилником о параметрима квалитета јавно доступних електронских комуникационих услуга и спровођењу контроле обављања делатности електронских комуникација („Службени гласник РС“, бр. 73/11 и 03/14).

Током 2023. године се планира припрема захтева за достављање вредности параметара квалитета за електронске комуникационе услуге и мреже за 2022. годину, прикупљање ових података као и обрада параметара квалитета достављених од стране оператора.

Рок: I и II квартал 2023. године.

10. РАД НА ПРЕГЛЕДУ ТРЖИШТА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈА И ПОШТАНСКИХ УСЛУГА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ КОЈИ ОБЈАВЉУЈЕ АГЕНЦИЈА

У току 2023. године планира се рад у оквиру секције „Контрола параметара квалитета електронских комуникационих мрежа и услуга", у оквиру годишње публикације о прегледу тржишта. У оквиру ове секције ће бити приказани резултати пројекта упоредног мерења и анализе параметара квалитета мрежа мобилних оператора (*benchmark*), алат за мерење брзине и квалитета интернет конекције - RATEL NetTest и просечне вредности параметара квалитета за електронске комуникационе мреже и услуге.

Рок: III квартал 2023. године.

11. РЕШАВАЊЕ ПРИГОВОРА КОРИСНИКА НА КВАЛИТЕТ УСЛУГА ЕЛЕКТРОНСКИХ КОМУНИКАЦИЈА

Решавање приговора корисника на квалитет услуга електронских комуникација се обавља по предметима Групе за решавање приговора корисника, у стручном делу, када је потребно стручно тумачење достављених вредности параметара квалитета различитих услуга електронских комуникација. Група за контролу квалитета услуга обрађује приговор, тумачи и процењује да ли се кориснику пружа услуга смањеног квалитет, захтева додатна истраживања и мерења, које је потребно оператор да достави, и на крају, врши неопходна мерења по потреби, а све у циљу обезбеђивања одговарајућег квалитета услуга електронских комуникација, обештећења корисника у случају пружања услуга смањеног квалитета или евентуалног раскида уговора.

Рок: континуирано током целе 2023. године.

12. МЕРЕЊЕ ПАРАМЕТАРА КВАЛИТЕТА УСЛУГА У МОБИЛНИМ И ФИКСНИМ МРЕЖАМА НА ОСНОВУ ПРИЈАВА КОРИСНИКА

Мерење параметара квалитета услуга у мобилним и фиксним мрежама на основу пријава корисника је редовна активност Службе за контролу. Планирано је да се додатно уведе дуготрајно мерење параметра протока интернета код корисника уз помоћ терминалних уређаја за тестирање, како би се добили релевантни подаци о вредностима овог параметра квалитета, на који се корисници у највећој мери жале.

Рок: континуирано током целе 2023. године.

13. САРАДЊА СА МЕЂУНАРОДНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА

Праћење рада експертских радних група BEREC-а (Open Internet, End Users, Wireless Network Evolution (WNE) као и радних група ITU-а и CERT-а из делокруга рада .

Припрема одговора на упитнике из делокруга рада групе, упућене од стране других регулатора, међународних институција и удружења - сарадња са ITU, BEREC, ENISA, IRG итд.

2. Сектор за правне послове

2.1. Служба за нормативу и заступање

- Група за нормативу

1. НОРМАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

У наредном периоду очекује се доношење Закона о електронским комуникацијама усклађеног са новим регулаторним оквиром ЕУ и његово ступање на снагу, што ће, у нормативним активностима значити и учешће у изради, односно израду предлога подзаконских аката који произлазе из тог закона, за чије доношење је надлежна Агенција, као и предлога подзаконских аката које припрема Агенција, а доноси ресорно министарство или Влада.

1.1. Подзаконски акти чије ***доношење*** је у надлежности Агенције:

Учешће у изради/израда предлога подзаконских аката спроводи се првенствено кроз правно-техничку редакцију припремљених подзаконских аката у свим фазама њиховог доношења.

Рок: Законом о електронским комуникацијама биће утврђен рок за доношење подзаконских аката

У области електронских комуникација, поштанских услуга и информационе безбедности, Група за нормативу ће учествовати у доношењу нових и/или изменама и допунама постојећих општих аката, на напред описани начин и то по потреби, а након анализе примене тих аката од стране надлежних организационих јединица Агенције.

Рок: по потреби у току године

1.2. Подзаконски акти, чија је припрема ***предлога*** у надлежности Агенције

Учешће у изради/израда предлога подзаконских аката за које је одредбама Закона о електронским комуникацијама, или другог закона прописано да их доноси ресорно министарство, или други орган, на образложени предлог Агенције. Учешће у изради, односно израда предлога подзаконских аката спроводи се првенствено кроз правно-техничку редакцију припремљених подзаконских аката у свим фазама њиховог доношења.

Рок: по потреби у току године

1.3. Остале /нормативне активности

Анализа закона, подзаконских аката, закључака Владе, захтева државних органа и организација, споразума и протокола код којих је једна од уговорних страна Агенција, сачињавање прегледа прописа и остале активности са нормативним елементом, односно јавно-правним карактером, укључујући систематизовање, анализу и обједињавање примедаба, предлога и сугестија на законе који се налазе у поступку доношења, а став Агенције поводом истих је затражен од њиховог предлагача.

У оквиру наведене активности врши се и израда модела појединачних управних аката - решења и закључака (осим оних из области утврђивања накнада из надлежности Агенције), за потребе других организационих делова Агенције, које они користе у оквиру свог редовног пословања.

Рок: по потреби у току године

2. ПРАВНО-ТЕХНИЧКА РЕДАКЦИЈА ПРЕДЛОГА ПОЈЕДИНАЧНИХ АКАТА И ИЗРАДА / ПРАВНО-ТЕХНИЧКА РЕДАКЦИЈА ЕКСТЕРНИХ ДОПИСА

Учешће у изради (правно-техничка редакција) предлога појединачних аката из надлежности Агенције у области електронских комуникација, поштанских услуга и информационе безбедности.

Припрема, израда/правно-техничка редакција екстерних дописа и то: операторима, надлежним министарствима и другим државним органима и организацијама.

Рок: континуирана активност у току године

3. ОДГОВОРИ НА УПИТНИКЕ СА ЕЛЕМЕНТОМ ИНОСТРАНОСТИ

Одговори на упитнике које Агенција добија од регулатора у окружењу, Међународне уније за телекомуникације, Европске комисије, међународних организација и других тела.

Рок: по потреби у току године у остављеним роковима

4. АКТИВНОСТИ У ВЕЗИ РЕШАВАЊА МЕЂУОПЕРАТОРСКИХ СПОРОВА

Активности у вези решавања спорних међусобних односа између оператора у материји приступа, међуповезивања, заједничког коришћења елемената мреже и припадајућих средстава, у складу са Законом, а у границама надлежности Групе за нормативу.

Рок: по потреби у току године - на захтев надлежне организационе јединице Агенције

5. АКТИВНОСТИ У ВЕЗИ АНАЛИЗЕ ТРЖИШТА ЕЛЕКТРОНСКИХ КОМУНИКАЦИЈА

Активности у вези анализе тржишта електронских комуникација – у делу правно-техничке редакције извештаја о анализи релевантног тржишта, обавештења операторима са захтевом за изјашњење и решења о одређивању оператора са значајном тржишном снагом на релевантном тржишту.

Рок: по потреби у току године - на захтев надлежне организационе јединице Агенције

6. УЧЕШЋЕ У РАДУ СТРУЧНИХ РАДНИХ ГРУПА, НА САСТАНЦИМА И У КОМИСИЈАМА ЗА ЈАВНЕ НАБАВКЕ

Рад у мултисекторским групама у циљу решавања спорних питања из области електронских комуникација, поштанских услуга и информационе безбедности, као и екстерно на конференцијама, округлим столовима поводом представљања нових

прописа, семинарима, курсевима, састанцима и сл. било као учесници или путем израде одређених презентација на задате теме, као и у комисијама за јавне набавке образоване решењем директора Агенције.

Рок: по потреби у току године

7. АКТИВНОСТИ У ПОСТУПКУ ЈАВНОГ НАДМЕТАЊА ЗА ИЗДАВАЊЕ ПОЈЕДИНАЧНИХ ДОЗВОЛА ЗА КОРИШЋЕЊЕ РАДИО-ФРЕКВЕНЦИЈА

Активности у вези припреме и спровођења поступка јавног надметања за издавање појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција.

Активности у вези издавања појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, након спроведеног поступка јавног надметања (правно-техничка редакција решења).

Рок: по потреби у току године

8. АКТИВНОСТИ У ВЕЗИ ПРЕГОВАРАЧКЕ ПОЗИЦИЈЕ ПГ 10

Разматрање текста Нацрта преговарачке позиције за ПГ 10, у делу надлежности Агенције, ради ажурирања истог са новим подацима и плановима, и с тим у вези израда и ажурирање листе прописа из надлежности Агенције.

Рок: по потреби у току године

9. ДАВАЊЕ СТРУЧНИХ СТАВОВА И МИШЉЕЊА

Давање стручних ставова по захтевима Управног одбора Агенције, директора, других сектора и служби Агенције о правним аспектима прописа којима се регулише општи управни поступак као и правним аспектима појединих питања из области електронских комуникација, поштанских услуга и информационе безбедности, у границама надлежности Групе за нормативу.

Припрема, учешће у изради и/или израда стручних ставова о спорним питањима из напред наведене регулаторне надлежности Агенције, као и регулације нових услуга на тржишту Републике Србије.

Рок: по потреби у току године у границама надлежности Групе за нормативу

10. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ КОЈЕ НИСУ САДРЖАНЕ У ПРЕТХОДНИМ ТАЧКАМА

Администрирање других активности које нису наведене у претходним тачкама, а додељене су запосленима у Групи за нормативу.

Рок: по потреби у току године, у границама надлежности Групе за нормативу

- **Група за заступање**

Припрема аката у вези са поступцима пред судовима, јавним извршитељима, тужилаштвима, правобранилаштвима и другим државним органима и организацијама, односно заступање Агенције пред надлежним судовима и другим наведеним органима, као и учешће у изради (правно-техничка редакција) модела појединачиних аката у вези са утврђивањем накнада из надлежности Агенције (решења, опомена, обавештења са захтевом за изјашњење и др.) и предлога појединачних аката који за последицу могу имати покретање и вођење судског поступка, а по потреби и припрема одговарајућих анализа и стручних мишљења у вези са применом прописа из делокруга рада Групе за заступање, као и учешће у стручним радним групама и комисијама, у вези са пословима ове групе.

1. ИЗВРШНИ ПОСТУПАК

Припрема предлога за извршење и других поднесака, као и обављање осталих активности у извршним поступцима покренутим ради принудне наплате потраживања Агенције, пре свега, по основу неплаћених накнада које утврђује Агенција, и то у поступцима покренутим на основу претходног Закона о извршењу и обезбеђењу („Службени гласник РС“, бр. 31/11, 99/11- др. закон, 109/13 - УС, 55/14 и 139/14), као и на основу Закона о извршењу и обезбеђењу („Службени гласник РС“, бр. 106/15, 106/16-аутентично тумачење, 113/17-аутентично тумачење, 54/19 и 9/20-аутентично тумачење, у даљем тексту: ЗИО), и припрема документације, провера статуса извршних дужника и њихових рачуна у циљу покретања поступака у складу са ЗИО.

Континуирана координација и комуникација са надлежним органима, као и организационим деловима Агенције, у вези извршних поступака.

Рок: континуирана активност у току године

2. ПАРНИЧНИ ПОСТУПАК

На основу Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 49/13-УС, 74/13-УС, 55/14, 87/18 и 18/20) поступање пред привредним и привредним апелационим судовима, као и основним, вишим и апелационим судовима опште надлежности, које подразумева анализу списа предмета, састављање и подношење тужби, противтужби, одговора на тужбе, жалби на првостепене пресуде, одговора на жалбе и осталих поднесака, као и заступање на рочиштима. Наведене радње извршавају се благовремено, у оквиру рокова за њихово предузимање, непосредно или уз координацију са правним заступником Агенције.

Рок: континуирана активност у току године

3. УПРАВНИ СПОРОВИ

На основу Закона о управним споровима („Службени гласник РС“, број 111/09) предузимају се активности поводом израде одговора на тужбе и свих других поднесака у управним споровима, као и заступање на усменим јавним расправама у поступцима пред Управним судом, а по тужбама ради поништаја решења Агенције. Такође, активности у управним споровима подразумевају и сачињавање одговора на тужбе у

сарадњи са другим организационим деловима Агенције, чија су решења предмет управног спора, израду других поднесака, као и заступање на усменим јавним расправама у споровима у којима Агенција има својство заинтересованог лица.

У овој области, Група за заступање има и активности које се односе на поступање пред Врховним касационим судом у делу израде ванредног правног лека (захтева за преиспитивање судске одлуке) и подношење одговора на ванредни правни лек, тј. изјашњења на захтеве за преиспитивање судских одлука донетих од стране Управног суда.

Рок: континуирана активност у току године

4. СТЕЧАЈНИ ПОСТУПАК

Припрема и подношење надлежним судовима пријаве потраживања које Агенција има према дужницима над којима је отворен стечајни поступак, на основу Закона о стечају („Службени гласник РС“, бр. 104/09, 99/11-др. закон, 71/12-УС, 83/14, 113/17, 44/18 и 95/18).

Рок: континуирана активност у току године

5. ПОСТУПАК ЛИКВИДАЦИЈЕ

Припрема и подношење пријава потраживања и других поднесака у поступцима ликвидације привредних друштава, на основу Закона о привредним друштвима („Службени гласник РС“, бр. 36/11, 99/11, 83/14-др.закон, 5/15, 44/18, 95/18, 91/19 и 109/21) по основу неплаћених накнада које утврђује Агенција у оквиру својих надлежности и евентуално осталих потраживања Агенције.

Рок: по потреби у току године

6. КРИВИЧНИ ПОСТУПАК

Поступање пред јавним тужилаштвима и кривичним одељењима основних и виших судова на основу Кривичног законика („Службени гласник РС“, бр. 85/05, 88/05-исправка, 107/05-исправка, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19) и Законика о кривичном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, 35/19, 27/21-УС и 62/21-УС).

Рок: по потреби у току године

7. ПРАВНО-ТЕХНИЧКА РЕДАКЦИЈА

Учешће у изради (правно-техничка редакција) модела појединачних аката у вези са утврђивањем свих врста накнада из надлежности Агенције (решења, опомена, обавештења са захтевом за изјашњење и др.), као и предлога појединачних аката који за последицу могу имати покретање и вођење судског поступка. Поред наведеног, Група за заступање учествује у изради (правно-техничка редакција) појединачних управних аката у поновном поступку по пресудама Управног суда, након поништаја решења Агенције у управним споровима, а по потреби, по захтевима других организационих јединица Агенције, обавља и правно-техничку редакцију екстерних дописа и других аката.

Рок: континуирана активност у току године

8. ДАВАЊЕ СТРУЧНИХ СТАВОВА И МИШЉЕЊА И ДРУГЕ АКТИВНОСТИ

Припрема одговарајућих анализа, стручних ставова по захтевима Управног одбора Агенције, директора, других организационих јединица Агенције, у вези са предметима и применом прописа из делокруга рада Групе за заступање, као и другим прописима и пословима из надлежности Агенције.

Рок: по потреби у току године, у границама надлежности Групе за заступање

9. УЧЕШЋЕ У РАДУ СТРУЧНИХ РАДНИХ ГРУПА, НА САСТАНЦИМА И У КОМИСИЈАМА ЗА ЈАВНЕ НАБАВКЕ

Рад у мултисекторским групама и комисијама, по решењу директора Агенције, као и екстерно на конференцијама, округлим столовима поводом представљања нових прописа, семинарима, састанцима и сл. као и у Комисијама за јавне набавке образоване решењем директора Агенције.

Рок: по потреби у току године

10. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ КОЈЕ НИСУ САДРЖАНЕ У ПРЕТХОДНИМ ТАЧКАМА

Администрирање других активности које нису наведене у претходним тачкама, а додељене су запосленима у Групи за заступање.

Рок: по потреби у току године, у границама надлежности Групе за заступање

2.2. Служба за заштиту корисника и људске ресурсе

- **Група за заштиту корисника**

1. ПОСРЕДОВАЊЕ У ВАНСУДСКОМ РЕШАВАЊУ СПОРОВА ИЗМЕЂУ ОПЕРАТОРА И ПРЕТПЛАТНИКА

Поступање по приговорима претплатника на рад и поступање оператора електронских комуникација у вези са висином рачуна и квалитетом услуге према члану 113. Закона о електронским комуникацијама, а осим тога и у вези са: преносивошћу бројева у јавној фиксној и мобилној комуникационој мрежи, услугама са додатом вредношћу, спорним ситуацијама из уговорног односа, декодирањем телефона и др.

Активности које се односе на израду аката којима се: захтева изјашњење оператора у вези са приговором, одговара подносиоцима приговора о исходу поступка посредовања, потреби допуне документације, току поступка и друго. По потреби, израда аката којима се интерно захтева сарадња/учешће других организационих јединица Агенције, при чему је у највећем броју случајева у питању сарадња са Сектором за електронске комуникације (провера поступања оператора електронских комуникација, контрола квалитета услуга електронских комуникација, стручна размена мишљења и др.).

Упућивање приговора на даљу надлежност инспекција министарстава надлежних за телекомуникације и за трговину или органа аутономне покрајине који су надлежни за инспекцијски надзор над применом Закона о електронским комуникацијама и Закона о заштити потрошача („Службени гласник РС“, број 88/21), Регулаторном телу за електронске медије, другим органима или организацијама у зависности од материје.

Према важећем Закону о електронским комуникацијама, Агенција има овлашћење за посредовање у мирном решавању спорова између оператора и претплатника, али не и да мериторно одлучује у предметима по приговорима претплатника/корисника.

Новим Законом о електронским комуникацијама, Агенција ће добити овлашћење да вансудски решава спорове између оператора и претплатника, доношењем мериторне одлуке, чиме се подстиче значај вансудског решавања спора, који је у интересу обе странке и доприноси ефикаснијем решавању спорова између оператора и корисника услуга електронских комуникација.

Агенција је крајем 2022. године започела сарадњу кроз билатералне сусрете са регулаторним телима из окружења која већ мериторно одлучују по приговорима на операторе електронских комуникација, са циљем упознавања са праксом рада и поступања, стручним искуствима и изазовима у раду на овој врсти предмета, као и са активностима везаним за информисаност корисника, и то ће се наставити и у 2023. години.

Рок: континуирана активност у току године

2. АНАЛИЗА ОПШТИХ УСЛОВА ПРУЖАЊА УСЛУГА ОПЕРАТОРА ЕЛЕКТРОНСКИХ КОМУНИКАЦИЈА

Кроз рад на предметима формираним по приговорима претплатника/корисника, као и из дописа о сарадњи са операторима, може се јавити потреба за анализом општих услова пружања услуга оператора електронских комуникација.

Анализа општих услова пружања услуга оператора има за резултат налоге и препоруке за измене и допуне истих, или, по потреби, сарадњу са другим државним органима/организацијама у вези са питањима где постоји, сем примене Закона о електронским комуникацијама и неки други закон као *Lex specialis* за одређену материју (нпр. заштита података о личности, заштита потрошача и др.).

Рок: континуирана активност у току године

3. САРАДЊА СА ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА ЗА ЗАШТИТУ ПОТРОШАЧА

Сарадња са надлежним министарством и организацијама за заштиту потрошача, кроз размену искустава и мишљења, заједничке скупове, тумачења прописа, усаглашавање праксе и прописа којима се регулише заштита корисника у области електронских комуникација, као и заштита потрошача услуга од општег економског интереса у смислу Закона о заштити потрошача, и др.

Одлуком Владе Републике Србије 05 број 02-996/2021 од 04.02.2021. године образован је Национални савет за заштиту потрошача ради унапређења система заштите потрошача и сарадње носилаца заштите потрошача и других субјеката који се баве заштитом потрошача. Савет броји 18 чланова међу којима је један од чланова и представник Агенције.

У Твининг пројекту ЕУ „Даље јачање заштите потрошача у Србији у новим тржишним условима", у коме је ресорно министарство један од водећих партнера, Агенција учествује преко свог представника.

Стратегијом заштите потрошача за период 2019-2024. година („Службени гласник РС", број 93/19) са Акционим планом, Агенција је препозната као партнер у спровођењу одређених активности.

Рок: континуирана активност у току године

4. СМЕРНИЦЕ ЗА ЗАШТИТУ КОРИСНИКА УСЛУГА ЕЛЕКТРОНСКИХ КОМУНИКАЦИЈА

Имајући у виду циљеве и начела прописане важећим законом, као и нова законска решења и праксу европских регулатора за наведену област, у вези са јачањем заштите крајњих корисника кроз добијање неопходних информација и могућност избора и њихово ефикасније ангажовање на тржишту, смернице за даље поступање Агенције у вези са наведеним су следеће:

1. Информисање и едукација корисника/претплатника, и то:
   - давањем усмених савета и упутстава путем директне телефонске линије, у вези са правима и обавезама оператора и претплатника/корисника, надлежностима Агенције, конкретним предметима формираним по приговорима и др.,
   - путем писаних упутстава, савета, одговора на најчешће постављана питања, саопштења и обавештења на интернет страници Агенције,
   - омогућавањем увида подносиоцима приговора у стање предмета формираних по њиховим приговорима преко портала „интернет шалтер",
   - објављивањем смерница „Информисање и едукација корисника/претплатника услуга електронских комуникација".
2. Сарадња са медијима у вези са уопштеним или конкретним питањима;
3. Сарадња са ресорним министарствима у чијем су делокругу рада како питања из области електронских комуникација, тако и питања из области заштите потрошача (пријаве инспекцији електронских комуникација, прослеђивање предмета Тржишној инспекцији, стручна размена мишљења у вези са применом прописа из тих области и др.);
4. Корисницима услуге приступа интернету у јавним фиксним и јавним мобилним комуникационим мрежама почев од маја 2016. године је омогућено мерење квалитета услуге путем апликације RATEL NetTest. Апликација је доступна подносиоцима приговора на операторе електронских комуникација и другим заинтересованим лицима.

5. Омогућавање приступа и коришћења портала *Цене услуга* за свеобухватну претрагу трошкова услуга електронских комуникација, односно понуда и цена услуга фиксне и мобилне телефоније, интернета, телевизије и пакета. Информације које се налазе на порталу служе искључиво у сврху давања општих информација, не представљају било какав савет, сугестију нити намеру Агенције да утиче на избор посетилаца портала, уз напомену да Агенција не утиче, нити се може сматрати одговорном за истинитост, ажурност, нити било које друго својство приказаних података базираних на информацијама које су доставили оператори.

Рок: континуирана активност у току године

- **Група за људске ресурсе**

1. НОРМАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Учешће у изради аката из надлежности Групе за људске ресурсе неопходних за функционисање и обављање редовних активности запослених у Агенцији (активности на усаглашавању текста и предложених решења од стране послодавца и Синдиката РАТЕЛ у циљу доношења Колективног уговора; континуирана анализа организационе шеме и надлежности постојећих организационих јединица са аспекта потребе за унапређењем рада целе Агенције изменом акта о унутрашњој организацији и систематизацији и др.);

Рок: по потреби у току године

2. ИЗРАДА ПОЈЕДИНАЧНИХ АКАТА И ДОПИСА

- Учешће у изради предлога појединачних аката из надлежности Групе;
- Припрема и израда дописа спољним пословним сарадницима, надлежним министарствима и другим државним органима, организацијама и институцијама Републике Србије.

Рок: континуирана активност у току године

3. УЧЕШЋЕ У ОСТВАРИВАЊУ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ ЗАПОСЛЕНИХ И РАДНО АНГАЖОВАНИХ ЛИЦА

Сарадња са ангажованим стручним лицем за безбедност и здравље на раду у Агенцији кроз подршку стручном лицу и запосленима пружањем релевантних података и учешћем у спровођењу наложених мера од стране стручног лица, како би се обезбедила безбедност и здравље на раду у складу са Законом о безбедности и здрављу на раду и Актом о процени ризика.

Рок: континуирана активност у току године

4. УЧЕШЋЕ У ЗАШТИТИ ЗАПОСЛЕНИХ У СЛУЧАЈУ МОБИНГА И ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И СПРОВОЂЕЊЕ ПОСТУПКА ЗАШТИТЕ ЗАПОСЛЕНИХ У СВОЈСТВУ УЗБУЊИВАЧА У СКЛАДУ СА ЗАКОНОМ

Учешће у спровођењу заштите запослених и са њима изједначених лица у случају мобинга и дискриминације и спровођење поступка заштите запослених у својству узбуњивача у складу са законским и подзаконским актима.

Рок: континуирана активност у току године

5. СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ И ДОДАТНО ОБРАЗОВАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ

Координација рада Комисије за стручно усавршавање и додатно образовање запослених у Агенцији, учешће у изради Плана стручног усавршавања и додатног образовања запослених у Агенцији, као и праћење стручног и каријерног развоја запослених у Агенцији.

Рок: континуирана активност у току године

6. ДАВАЊЕ СТРУЧНИХ СТАВОВА И МИШЉЕЊА

Израда информација, анализа, упутстава, мишљења и ставова по захтевима Управног одбора Агенције, директора, техничког директора и директора сектора, као и пружање стручне помоћи запосленима о правним аспектима законских и подзаконских аката које примењује Агенција, а у вези су са пословима из делокруга рада Групе.

Рок: по потреби у току године

7. АДМИНИСТРАТИВНО - ОПЕРАТИВНИ ПОСЛОВИ

Обављање различитих административно-оперативних послова из делокруга рада Групе, а који се састоје у: вођењу прописаних кадровских и других евиденција из надлежности Групе, изради извештаја из надлежности Групе, пријави и уношењу података у различите прописане и установљене регистре, објављивању материјала на *web* и физичкој огласној табли Агенције и сл.

Рок: континуирана активност у току године

8. НОВО ЗАПОШЉАВАЊЕ

Предузимање свих активности у вези са пријемом нових лица у радни однос, као и ангажовањем лица у форми рада ван радног односа (прибављање неопходних сагласности надлежних државних органа, расписивање и спровођење јавног конкурса, израда уговора о раду и другим облицима радног ангажовања и др.).

Рок: континуирана активност у току године

9. РОДНА РАВНОПРАВНОСТ

На дан 31.10.2022. године, укупан број запослених и радно ангажованих лица у Агенцији, по полу и старости, приказан је у наставку.

Укупан број запослених и радно ангажованих лица: **158*** (100%)		
Број и проценат запослених и радно ангажованих жена: **96** (60,76%)		
Број и проценат запослених и радно ангажованих мушкараца: **62** (39,24%)		
Старосна структура:	од 21-30 година живота	Укупно: 4 (100%) Ж: 1 (25%) М: 3 (75%)
	од 31-40 година живота	Укупно: 49 (100%) Ж: 38 (77,55%) М: 11 (22,45%)
	од 41-50 година живота	Укупно: 55 (100%) Ж: 32 (58,18%) М: 23 (41,82%)
	од 51-60 година живота	Укупно: 39 (100%) Ж: 17 (43,59%) М: 22 (56,41%)
	од 61-70 година живота	Укупно: 11 (100%) Ж: 8 (72,73%) М: 3 (27,27%)

**Напомена*: укупан број 158 чине директор, технички директор и запослени и радно ангажовани у свим организационим јединицама (2+156).

Из напред наведених података у Агенцији произилази да је по полној структури већински женски пол и да се ради о благој неуравнотеженој заступљености женског пола, али да је због тога потребно предузимање мера ради смањења родне неуравнотежености, односно ради постизања уравнотежене заступљености полова.

План мера за смањење родне неуравнотежености, односно за постизање уравнотежене заступљености полова је следећи:

- Агенција ће у 2023. години, водећи превасходно рачуна о стручности и оспособљености кандидата, приликом запошљавања примењивати политику једнаких могућности и давати предност кандидату мање заступљеног пола, у циљу побољшања полне структуре запослених.
- Агенција ће приликом упућивања на стручна усавршавања, а имајући у виду потребе посла у Агенцији, водити рачуна о једнакомерној заступљености полова.
- Агенција ће у области информационо-комуникационих технологија предузимати мере у циљу унапређења дигиталне писмености и дигиталних компетенција жена у циљу успостављања уравнотежене заступљености полова на дигиталном тржишту рада.
- Агенција ће радити на подизању свести о потреби родне равноправности запослених упућивањем запослених на едукације из области равноправности

полова, односно родне равноправности, са циљем да стечена нова знања и вештине из предметне области примењују у свом даљем раду.

- Агенција ће, у циљу подизања свести о важности друштвене једнакости мушкараца и жена, радити на имплементацији родно осетљивог језика у својим интерним актима.
- Агенција ће спроводити периодичне превентивне прегледе запослених у складу са њиховим потребама, а у циљу спречавања болести, повреда на раду и непланираних одсустава са рада запослених.
- Агенција ће, где нађе да је то сврсисходно и од значаја за унапређење родне равноправности, радити на сачињавању *excel* табела са евиденцијама о запосленима из области рада, по полу и старости, у којима је могуће и аутоматско генерисање збирних података по полу и старости.
- Агенција ће санкционисати све оправдане притужбе запослених усмерене на полну дискриминацију.
- Агенција ће спроводити План управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности.

Све мере, у циљу унапређења родне равноправности и постизања уравнотежене заступљености полова, Агенција ће спроводити континуирано, током 2023-е године. Контролу над спровођењем напред наведених мера вршиће Лице задужено за родну равноправност, односно Одбор за родну равноправност, када је у питању спровођење Плана управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности.

3. СЕКТОР ЗА АНАЛИЗУ ТРЖИШТА И ЕКОНОМСКЕ ПОСЛОВЕ

3.1. Служба за анализу тржишта и рачуноводство трошкова

1. АНАЛИЗА ТРЖИШТА И КОНТРОЛА ЦЕНА

А Главни циљеви:

А1 Завршетак свих активности у вези новог круга анализе релевантних тржишта

А2 Примена трошковног модела заснованог на дугорочним инкременталним трошковима (LRIC) и израда решења о утврђивању цена регулисаних услуга обрачунатих применом LRIC модела

А3 Спровођење пројекта Margin squeeze

А4 Контрола цена регулисаних услуга и услуга везаних у пакете

А5 Провера стандардних понуда оператора са значајном тржишном снагом

А6 Праћење регулисаних цена роминга у региону Западног Балкана

А7 Спровођење активности у циљу стварања услова за снижавање цена услуга роминга између региона Западног Балкана и Европске уније

Б Оперативни циљеви:

У реализовању конкретних активности које ће допринети испуњавању наведених циљева, Сектор ће се фокусирати на следеће сегменте:

1. Завршетак свих активности у вези са анализама тржишта Т1, Т2, Т3а и Т3б
2. Примена трошковног модела заснованог на дугорочним инкременталним трошковима (*Bottom–up Long Run Incremental Costs* – LRIC) прописаног Правилником о изменама и допунама Правилника о примени трошковног принципа одвојених рачуна и извештавању од стране оператора са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација, као и израда и контрола примене решења о утврђивању цена регулисаних услуга обрачунатих применом LRIC модела.
3. Спровођење пројекта Margin squeeze
4. Контрола цена регулисаних услуга
5. Контрола цена услуга везаних у пакете и примена методологије за утврђивање постојања маказа цена;
6. Провера стандардних понуда оператора са значајном тржишном снагом
7. Праћење регулисаних цена роминга, као и предузимање активности за стварање услова за снижавање цена услуга роминга између региона Западног Балкана и Европске уније;
8. Праћење препорука и смерница Европске комисије и BEREC-а у вези са регулисањем тржишта;

9. Остале активности из целокупног делокруга рада (сарадња са регулаторним и стручним телима чланица ЕУ, сарадња са другим државним органима, учешће у раду стручних радних група и комисија и сл.).

1. Завршетак свих активности у вези новог круга анализе релевантних тржишта

У надлежности Агенције је да најмање једном у три године врши анализу релевантних тржишта те је у периоду 2021-2022 отпочела нови круг анализа тржишта у складу са Препоруком Комисије о релевантним тржиштима (2014/710/ЕУ) и Одлуком о одређивању релевантних тржишта подложних претходној регулацији („Службени гласник РС“, број 78/18). Преостале активности се односе на велепродајно тржиште средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште (Т3б).

На основу резултата анализе тржишта утврђено је непостојање делотворне конкуренције на релевантном тржишту и решењем је одређен оператор који, појединачно или заједно са другим операторима, на том тржишту има значајну тржишну снагу (ЗТС). Решењем су оператору са ЗТС одређене обавезе, водећи рачуна о врсти и природи утврђених недостатака на тржишту, претходним улагањима, подстицању даљих улагања и могућности за повраћај улагања по разумној стопи с обзиром на повезане ризике. У даљем поступку предвиђена је контола усклађености Стандардне понуде са обавезама одређеним оператору са ЗТС.

Рок: I - II квартал – Контрола усклађености Стандардне понуда са обавезама наметнутим Решењем о одређивању оператора са ЗТС на велепродајном тржишту средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште - Т3б)

2. Примена трошковног модела заснованог на дугорочним инкременталним трошковима (*Bottom–up Long Run Incremental Costs* – LRIC)

Доношењем Правилника о изменама и допунама Правилника о примени трошковног принципа одвојених рачуна и извештавању од стране оператора са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација („Службени гласник РС“, број 53/21) омогућена је примена новог трошковног модела заснованог на дугорочним инкременталним трошковима (*Bottom–up Long Run Incremental Costs* – LRIC) за потребе одређивања трошковно оријентисаних цена регулисаних велепродајних услуга, у циљу усклађивања са Препоруком Комисије од 7. маја 2009. године о регулацији цена фиксне и мобилне терминације позива у Европској унији (2009/396/ЕЗ), као и Препоруком Комисије од 11. септембра 2013. године о јединственим обавезама недискриминације и трошковним методологијама у циљу унапређења конкуренције и побољшања инвестиционе климе у области широкопојасног приступа (2013/466/ЕУ), којом је BU LRIC+ методологија препоручена методологија за одређивање цена регулисаних велепродајних услуга приступа. У плану је доношење решења о утврђивању цена на свим регулисаним тржиштима заснованим на LRIC моделу трошкова. Имајући увиду потребу за изменама у постојећем LRIC моделу с обзиром на резултате анализа тржишта

које је Агенција спровела током 2022. године, планирано је ангажовање независног консултанта који ће ажурирати LRIC модел и припремити га за обрачун одређених регулисаних цена и очекује се у првом тромесечју 2023. године.

Рок: I – III квартал – Доношење Решења о утврђивању трошковно заснованих цена

I – III квартал – консултантски пројекат ажурирања LRIC модела

3. Спровођење пројекта Margin squeeze

„Margin squeeze" тест представља тест који показује да ли су цене велепродајних и малопродајних услуга понуђене од стране оператора са значајном тржишном снагом на одговарајућем нивоу који омогућава другом оператору да створи сличне конкурентне малопродајне цене пакета услуга путем куповине велепродајних услуга од оператора са значајном тржишном снагом.

Агенција спроводи „margin squeeze" тест у складу са овлашћењима прописани Законом о електронским комуникацијама („Службени гласник РС", бр. 44/10, 60/13-УС и 62/14), који је усклађен са Европским регулаторним оквиром из 2002. године, односно са Директивом Европског парламента и Савета број 2002/21/EZ од 7. марта 2002. године о заједничком регулаторном оквиру за електронске комуникационе мреже и услуге (Оквирна директива), као и Директивом Европског парламента и Савета 2002/19/ EZ од 7. марта 2002. године о приступу и међусобном повезивању електронских комуникационих мрежа и инфраструктуре и Директивом Европског парламента и Савета 2002/22/ EZ од 7. марта 2002. године о универзалном сервису и правима корисника која се односе на електронске комуникационе мреже и услуге. За спровођење „margin squeeze" теста посебно је значајна и узима се у обзир Препорука Европске комисије 2013/466/EU од 11. септембра 2013. године о јединственим обавезама недискриминације и трошковним методологијама у циљу промоције конкуренције и побољшања инвестиционе климе на подручју широкопојасног приступа.

Главни циљеви и разлози за спровођење теста "маказе цена" су:

- обезбеђивање "фер" конкуренције,
- спречавање ценовне дискриминације на тржишту у погледу сувише мале разлике између продајних и велепродајних цена („margin squeeze" тј. „маказе цена"),
- спречавање унакрсног субвенционисања између услуга са различитих тржишта,
- обезбеђивање да и други оператери могу да понуде пакет сличних карактеристика (репликабилност),
- заштита интереса потрошача,
- обезбеђивање транспарентности и тачности свих информација доступних купцима као и њихово благовремено обавештавање о постојећим понудама на тржишту,
- стварање могућности купцима да промене оператора,
- подстицање ефикасног инвестирања у инфраструктуру, првенствено у NGA (Next Generation Access) мрежу,
- промовисање иновација.

Рок: I – III квартал

4. Контрола цена регулисаних услуга

Оператори са значајном тржишном снагом којима је одређена обавеза рачуноводственог раздвајања и примена трошковног рачуноводства настављају и даље да достављају регулаторне извештаје према моделу текућих трошкова. Агенција ће наставити да врши контролу начина формирања цена регулисаних услуга оператора са значајном тржишном снагом на основу достављених регулаторних извештаја за 2022. годину, као и применом модела дугорочних инкременталних трошкова (LRIC) за одређивање цена регулисаних велепродајних услуга на релевантним тржиштима, што је у складу са Препоруком Комисије од 7. маја 2009. године о регулацији цена фиксне и мобилне терминације позива у Европској унији (2009/396/ЕЗ), као и Препоруком Комисије од 11. септембра 2013. године о јединственим обавезама недискриминације и трошковним методологијама у циљу унапређења конкуренције и побољшања инвестиционе климе у области широкопојасног приступа (2013/466/ЕУ), којом је BU LRIC+ методологија препоручена методологија за одређивање цена регулисаних велепродајних услуга приступа. За обрачун цена терминације позива у јавној фиксној и јавној мобилној комуникационој мрежи, у примени је чист LRIC модел. LRIC+ модел се примењује за обрачун цена велепродајних услуга широкопојасног приступа, као и велепродајних услуга приступа инфраструктури.

Планирано је да и у 2023. години Агенција ангажује независног ревизора за поступак ревизије регулаторних извештаја оператора са значајном тржишном снагом за 2022. годину.

Рок: III – IV квартал - Ревизија регулаторних извештаја оператора са значајном тржишном снагом

Контрола цена услуга везаних у пакете и примена методологије за утврђивање постојања маказа цена

Већина земаља у Европској унији и окружењу има развијену методологију за утврђивање маказа цена коју доследно примењује на цене услуга везаних у пакете. Како пакети добијају све значајније учешће у понуди малопродајних услуга оператора, контрола цена услуга везаних у пакете представља континуиран задатак за Агенцију у наредном периоду. Агенција планира ажурирање постојећег модела за прорачун *margin squeeze* код утврђивања цена услуга везаних у пакете.

Рок: III – IV квартал

5. Провера стандардних понуда оператора са значајном тржишном снагом

У циљу имплементације решења о одређивању оператора са значајном тржишном снагом, а у складу са Правилником о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда („Службени гласник РС“, број 36/19) и Законом о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13 – одлука УС, 62/14 и 95/18 - др. закон), оператори са значајном тржишном снагом су у обавези да, на захтев Агенције, сачине и објаве стандардне понуде у року од 60 дана од дана пријема захтева. У оквиру праћења извршавања обавеза оператора са значајном тржишном снагом, Агенција, између осталог, врши и проверу усаглашености стандардних понуда

оператора са значајном тржишном снагом, којима је решењем одређена обавеза објављивања одређених података и обавеза недискриминаторног поступања приликом пружања услуга на релевантном тржишту, са Правилником о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда.

Рок: I - IV квартал - Упућивање захтева за сачињавање и објављивање стандардних понуда оператора са значајном тржишном снагом и провера усклађености стандардних понуда са релевантних правним актима

6. **Праћење регулисаних цена роминга, као и предузимање активности за стварање услова за снижавање цена услуга роминга између региона Западног Балкана и Европске уније**

Агенција наставља да прати регулисане цене роминга и примену Споразума о снижавању цена роминга у региону Западног Балкана којим је уведена нова роминг регулација односно укинуте су роминг накнаде за крајње кориснике. У оквиру имплементације наведеног Споразума, Агенција је донела општи акт који се односи на утврђивање детаљних правила о примени политике примереног коришћења, утврђивање методологије процене одрживости укидања малопродајних додатних накнада за роминг и захтева који подноси пружалац услуга роминга за потребе те процене. Поред наведених активности, Агенција ће, у оквиру својих овлашћења, наставити да спроводи све потребне активности у стварању услова за снижавање цена услуга роминга између региона Западног Балкана и Европске уније.

Рок: I - IV квартал

7. **Остале активности**

- Припрема годишњих упитника о стању на тржишту електронских комуникација за 2022. годину;
- Прикупљање и анализа података из годишњих упитника и учешће у изради Прегледа тржишта за 2022. годину;
- Прикупљање и анализа кварталних података о стању тржишта електронских комуникација у 2023. години;
- Прикупљање и анализа кварталних података о ромингу за 2023. годину;
- Попуњавање упитника за међународне институције као што су IRG, BEREC, ITU;
- Учешће у раду координационог тела за роминг које је формирано на основу Споразума о снижењу цена услуга роминга;
- Учешће у раду BEREC Контакт групе и BEREC експертских радних група;
- Учешће у међусекторским радним групама и комисијама на различите теме из делокруга рада Сектора;
- Сарадња са Комисијом за заштиту конкуренције како би се обезбедило истовремено спровођење политике у области електронских комуникација и заштита конкуренције на тржишту Републике Србије,;
- Сарадња са Републичким заводом за статистику у циљу размене релевантних података од обостраног интереса.

3.2. Служба за рачуноводство и финансије

- Припрема Финансијског плана Агенције за 2024. годину и његово усвајање у 2023. години, у року предвиђеном Законом;
- Евентуалне измене Финансијског плана за 2023. годину у току године ради усаглашавања са планом набавки;
- Активности везане за праћење реализације Финансијског плана и плана набавки по склопљеним уговорима;
- Израда Анализе финансијских извештаја Агенције за 2022. годину;
- Ажурно вођење пословних књига са пратећим обрачунима (финансијско рачуноводство-аналитичко књижење свих пословних промена) уз примену Контног оквира за привреду и Закона о рачуноводству;
- Вођење аналитике купаца, усклађивање салда са комитентима и слање ИОС-а;
- Аналитика добављача;
- Евидентирање улазних фактура као и провера тачности података;
- Аналитичке евиденције плаћања по уговорима;
- Евидентирање свих прихода Агенције;
- Обрачун законске затезне камате на основу свих врста накнада;
- Праћење реализације Плана набавки у односу на одређене позиције Финансијског плана;
- Све врсте извештавања: закључни листови (биланс стања, биланс успеха, новчани токови, капитал Агенције), аналитички преглед прихода, расхода, зарада, службених путовања у иностранство као и свих активности везаних за пословање Агенције;
- Девизна благајна;
- Вођење књиге основних средстава;
- Екстерно полагање рачуна (састављање сета званичних финансијских извештаја);
- Креирање извештаја о наплаћеним накнадама за електронске комуникације на полугодишњем нивоу и достављање Министарству финансија;
- Примена Закона о електронском фактурисању;
- Увођење софтвера ОСРЕД за припрему листе основних средстава за годишњи попис ради усклађивања књиговодственог са стварним стањем на крају пословне године.

ЗАРАДЕ И ФИНАНСИЈСКА ОПЕРАТИВА

- Обрачун зарада запослених, накнада члановима Управног одбора и накнада према уговорима о привременим и повременим пословима;
- Припрема података о плаћањима по основу реализованих уговора за квартално извештаје које Група за набавке доставља Управи за набавке у форми посебних извештаја;
- Провера исправности свих улазних фактура, праћење извршења уговора као и њихову потрошњу, израда налога за плаћање и књижење на основу истих;

- Сачињавање захтева за набавке у делу који се односи на Финансијски план и предвиђена средства за набавке;
- Издавање потврда операторима везано за измирење обавеза ради учешћа на тендерима као и потврда на захтев овлашћених ревизора за потврду стања потраживања и обавеза;
- Кореспонденција са Народном банком везана за девизни прилив;
- Достава потврда о измиреним обавезама добављачима;
- Рад у апликацијама „ЦРФ", „СЕФ" „Регистар запослених" и „Образац извештаја исплаћених зарада" и континуирана припрема података за благовремену месечну доставу Управи за трезор;
- Екстерно достављање података о зарадама запослених Управи за трезор кроз Регистар прописа;
- Обрада кредитних захтева за запослене;
- Екстерно достављање података РЗЗО, ПИО;
- Обрачуни коначних рачуна дневница везаних за службена путовања у земљи и иностранству као други обрачуни од значаја за несметано оперативно и финансијско пословање Агенције;
- Електронско подношење пореских пријава ПУ;
- Активности везане за девизно пословање са НБС (откуп девиза за службена путовања, плаћања према иностранству);
- Активности везане за усаглашавање уплатних рачуна са ПУ;
- Припрема неопходне документације за независну екстерну ревизију и ангажовање запослених у току вршења ревизије финансијских извештаја за 2022. годину;
- Активности у вези са пописом ради усклађивања књиговодственог са стварним стањем на крају пословне године - припреме пописних листа као и спровођење коначних књижења на основу извештаја о извршеном попису и одлука - ликвидација утврђених разлика, исправке сумњивих и спорних потраживања, отпис застарелих потраживања, приходовање застарелих обавеза, отписи осталих средстава и сл.;
- Праћење свих новина у оквиру рачуноводствених, пореских и других законских прописа, континуирано током године.

3.3. Одсек за управљање накнадама

1. ПРИКУПЉАЊЕ ПОДАТАКА ОД ЗНАЧАЈА ЗА УТВРЂИВАЊЕ ГОДИШЊИХ НАКНАДА/УТВРЂИВАЊЕ ЧИЊЕНИЦА И ОКОЛНОСТИ НА КОЈИМА ТРЕБА ДА СЕ ЗАСНИВА РЕШЕЊЕ О УТВРЂИВАЊУ ГОДИШЊИХ НАКНАДА

1.1. **Прикупљање података од значаја за утврђивање накнаде за нумерацију**

- Припрема упитника за пружање података за утврђивање висине годишње накнаде за нумерацију (Образац НУМ), са упутством за њихово попуњавање и достављање захтева операторима за достављање попуњеног Обрасца НУМ.

Рок: до 05.01.2023. године

- Пријем упитника за пружање података за утврђивање висине годишње накнаде за нумерацију (Образац НУМ) и провера достављених података

Рок: сукцесивно, најкасније до 31.01.2023. године

- Достављање опомена операторима који нису у року доставили упитнике за пружање података за утврђивање висине годишње накнаде за нумерацију (Образац НУМ)

Рок: од 01.02.2023. године, најкасније до 15.02.2023. године

- Достављање иницијативе министарству надлежном за електронске комуникације за покретање прекршајног поступка против оператора који нису доставили упитнике за пружање података за утврђивање висине годишње накнаде за нумерацију (Образац НУМ)

Рок: по истеку рокова по опомена

1.2. Прикупљање података од значаја за утврђивање накнаде за обављање делатности електронских комуникација:

- Припрема упитника за пружање података за утврђивање висине годишње накнаде за обављање делатности електронских комуникација (Образац ИФН), са упутством за њихово попуњавање и достављање захтева операторима за достављање попуњеног Обрасца ИФН

Рок: 28.2.2023. године

- Пријем упитника за пружање података за утврђивање висине годишње накнаде за обављање делатности електронских комуникација (Образац ИФН) и провера достављених података

Рок: сукцесивно најкасније до 08.04.2023. године

- Достављање опомена операторима који нису у року доставили упитнике за пружање података за утврђивање висине годишње накнаде за обављање делатности електронских комуникација (Образац ИФН)

Рок: од 09.04.2023. године, најкасније до 30.04.2023. године

- Достављање иницијативе министарству надлежном за електронске комуникације за покретање прекршајног поступка против оператора који нису доставили упитнике за пружање података за утврђивање висине годишње накнаде за обављање делатности електронских комуникација (Образац ИФН)

Рок: *по истеку рокова по опоменама*

- Достављање захтева операторима за изјашњење у случајевима неслагања података достављених у ИФН обрасцима са подацима у регистру оператора, ГИФ обрасцима, Финансијским извештајима оператора и другим расположивим подацима

Рок: сукцесивно од 09.04.2023.године

- Достављање опомена операторима који нису у року доставили изјашњење у случајевима неслагања података достављених у ИФН обрасцима са подацима у регистру оператора, ГИФ обрасцима, Финансијским извештајима оператора и другим расположивим подацима

Рок: сукцесивно од истека рока за достављање изјашњења

- Достављање иницијативе министарству надлежном за електронске комуникације за покретање прекршајног поступка против оператора који нису у року доставили изјашњење у случајевима неслагања података достављених у ИФН обрасцима са подацима у регистру оператора, ГИФ обрасцима, Финансијским извештајима оператора и другим расположивим подацима

Рок: по истеку рокова по опоменама

1.3. Прикупљање података од значаја за утврђивање накнаде за обављање поштанских услуга

- Достављање захтева поштанским операторима за достављање попуњеног Обрасца ИФН-ЈПО, односно Обрасца ИФН-ОПО

Рок: 28.2.2023. године

- Пријем упитника за пружање података за утврђивање висине годишње накнаде за обављање поштанских услуга (Обрасци ИФН-ЈПО и ИФН-ОПО) и провера достављених података

Рок: сукцесивно, најкасније до 08.04.2023.године

- Достављање опомена операторима који нису у року доставили упитнике за утврђивање висине годишње накнаде за обављање поштанских услуга (Обрасци ИФН-ЈПО и ИФН-ОПО)

Рок: од 09.04.2023.године, најкасније до 30.04.2023.године

- Достављање иницијативе министарству надлежном за поштанске услуге за покретање прекршајног поступка против оператора који нису доставили упитнике за утврђивање висине годишње накнаде за обављање поштанских услуга (Обрасци ИФН-ЈПО и ИФН-ОПО)

Рок: по истеку рокова по опоменама

- Достављање захтева операторима за изјашњење у случајевима неслагања података достављених у Обрасцима ИФН-ЈПО и ИФН-ОПО са подацима у Финансијским извештајима оператора и другим расположивим подацима

Рок: сукцесивно од 09.04.2023.године

- Достављање опомена операторима који нису у року доставили изјашњење у случајевима неслагања података достављених у ИФН обрасцима са подацима у Финансијским извештајима оператора и другим расположивим подацима

Рок: сукцесивно од истека рока за достављање изјашњења

- Достављање иницијативе министарству надлежном за поштанске услуге за покретање прекршајног поступка против оператора који нису у року доставили изјашњење у случајевима неслагања података достављених у Обрасцима ИФН-ЈПО и ИФН-ОПО са подацима у Финансијским извештајима оператора и другим расположивим подацима

Рок: по истеку рокова по опоменама

1.4. Утврђивање чињеница и околности на којима треба да се заснива решење о утврђивању годишње накнаде за коришћење радио-фреквенција

- Достављање корисницима РФ обавештења о висини накнаде за коришћење РФ, које садржи све битне чињенице од значаја за обрачун годишње накнаде, да се изјасни о изнетим околностима и чињеницама, а које могу бити од утицаја за утврђивање висине годишње накнаде за коришћење РФ

Рок: сукцесивно у току године,

- Пријем и обрада достављених изјашњења корисника у вези висине накнаде за коришћење РФ

Рок: сукцесивно у току године

2. ПРИПРЕМА МОДЕЛА АКАТА ЗА УТВРЂИВАЊЕ И НАПЛАТУ ГОДИШЊИХ НАКНАДА

Модели аката за утврђивање и наплату годишњих накнада за 2022. годину треба да буду ажурирани пре отпочињања циклуса прикупљања података од значаја за утврђивања годишњих накнада.

3. УТВРЂИВАЊЕ ГОДИШЊИХ НАКНАДА

- Утврђивање годишње накнаде за коришћење нумерације

Рок: сукцесивно од 01.02.2023. године

- Утврђивање годишње накнаде за коришћење радио-фреквенција

Рок: сукцесивно од 01.02.2023. године а најкасније до 01.10.2023.године

- Утврђивање годишње накнаде за обављање делатности електронских комуникација.

Рок: сукцесивно од 01.01.2023. године (за операторе који у 2023. први пут почињу обављање делатности)

- сукцесивно од 09.04.2023. године за остале операторе а најкасније до 01.10.2023.године

– Утврђивање годишње накнаде за обављање поштанских услуга

Рок: - сукцесивно од 01.01.2023. године (за операторе који у 2023. први пут почињу обављање делатности)

- сукцесивно од 09.04.2023. године за остале операторе

3. ИЗРАДА ОПОМЕНА ЗА НЕПЛАЋАЊЕ ГОДИШЊИХ НАКНАДА УТВРЂЕНИХ РЕШЕЊИМА

Рок: сукцесивно од 01.01.2023. године, по истеку рока за плаћање

4. ИНИЦИЈАТИВА ЗА ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПКА ИЗВРШЕЊА

Рок: сукцесивно од 01.01.2023. године, по истеку рока за плаћање по опомени

5. ОДЛАГАЊЕ ПЛАЋАЊА ГОДИШЊЕ НАКНАДЕ

Рок: сукцесивно од 01.01.2023. године, одмах након пријема захтева

6. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ

Учешће у изради подзаконских аката, прилагођавање модела аката неопходних за утврђивање накнада.

4. СЕКТОР ЗА ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ

Активности Агенције које се обављају у циљу регулисања тржишта поштанских услуга у Републици Србији обављају се у Сектору за поштанске услуге, у оквиру ужих унутрашњих јединица, и то:

1. Служби за поштанску регулативу,
2. Служби за анализу поштанског тржишта.

У складу са наведеном организацијом сектора, као и стратешким приоритетима донети су планови по ужим унутрашњим јединицама:

4.1. Служба за поштанску регулативу

У циљу реализације постављених регулаторних циљева Служба за поштанску регулативу у 2023. години планира следеће активности:

- контрола и анализа параметара квалитета осталих услуга поштанских оператора,
- стручни надзор над радом поштанских оператора,
- контрола и анализа параметара квалитета у обављању универзалне поштанске услуге,
- посредовање у вансудском решавању спорова,
- активности везане за постојеће дозволе-одобрења за обављање поштанских услуга,
- активности везане за анализу одрживости универзалне поштанске услуге;
- анализа спроведеног истраживања степена задовољења потреба корисника поштанских услуга.
- учешће у радној групи за измене и допуне Закона о поштанским услугама

4.1.1. Контрола и анализа параметара квалитета осталих услуга поштанских оператора

Наведена група активности се односи на прикупљање, анализу и представљање података са тржишта поштанских услуга које се односи на квалитет осталих поштанских услуга.

Нови модел мерења квалитета поштанских услуга изван опсега универзалне поштанске услуге који је креиран и примењен у току 2022. године је у фокусу реализације ове активности у 2023. години а оне подразумевају:

- побољшања и прилагођавања модела актуелним тржишним условима,
- мерења квалитета осталих услуга поштанских оператора у складу са иновираним моделом,
- презентација резултата домаћој и међународној стручној јавности.

Мерење и анализа квалитета осталих услуга представља новину на тржишту поштанских услуга Републике Србије. Резултати мерења ће у великој мери допринети праћењу и анализи квалитета рада поштанских оператора (експрес услуге), као и подстицању конкуренција на тржишту поштанских услуга. Јавно доступни резултати мерења ће свакако бити од велике помоћи корисницима услуга приликом одабира одговарајућег оператора, а такође ће се неки резултати мерења користити приликом стручног надзора над радом поштанских оператора.

У 2022. години, Агенција је спровела активности у вези организације и спровођења независног мерења осталих поштанских услуга (урађена је техничка спецификација, расписана јавна набавка и у отвореном поступку изабран Пружалац услуге).

Независна организација коју је Агенција ангажовала, наставља да обавља мерење квалитета обављања преноса поштанских пошиљака са експрес услугом у унутрашњем поштанском саобраћају и у 2023. години по моделу „benchmarkinga", сходно уговорној обавези и доставља годишње резултат мерења квалитета обављања преноса поштанских пошиљака са експрес услугом. Вршиће се анализа, провера и контрола квалитета према 4 критеријума и 13 поткритеријума, у циљу утврђивања квалитета рада поштанских оператора, као и подстицању конкуренције на тржишту поштанских услуга. Мерење квалитета обављања преноса поштанских пошиљака са експрес услугом се врши над 5 највећих поштанских оператора који у укупном обиму на тржишту експрес услуга Републике Србије, учествују са око 99%.

Такође, услед промене на тржишту поштанских услуга, Агенција задржава право иницирања промене оператора над којим се врши мерење, као и мерног система по којем се мерење врши, односно да евентуално коригује критеријуме за оцену квалитета поштанских оператора.

Рок: континуирана активност у току 2023 године

4.1.2. Стручни надзор над радом оператора поштанских услуга

У 2022. години, Агенција је наставила са обављањем стручног надзора над радом оператора поштанских услуга, у складу са Законом о поштанским услугама. На основу *Правилника о начину и поступку стручног надзора обављања поштанских услуга*, који је донео надлежни министар, директор Агенције је донео *Процедуру за обављање послова стручног надзора код поштанског оператора*, која детаљније уређује начин организовања и правила поступања овлашћених лица Агенције у вршењу стручног надзора.

Агенција ће у 2023. години наставити послове стручног надзора са фокусом на рекламације корисника и решавање истих од стране поштанских оператора. Такође стручни надзор се обавља у складу са динамиком предвиђеном Планом стручног надзора, који се сачињава за одређени временски период, као редован стручни надзор или по потреби, према захтеву надлежног Министарства или другог државног органа, као ванредни стручни надзор.

У циљу унапређења наведених активности, планирано је, у оквиру остваривања сарадње у спровођењу инспекцијског и стручног надзора у области поштанских услуга, одржавање састанака са надлежним министарством, за размену досадашњих стечених искустава у овим областима, анализу сачињених стручних налаза, уз изношење евентуалних дилема у вези начина, поступака у досадашњем спровођењу стручног надзора, и с тим у вези усвајање евентуалних сугестија министарства.

Послови стручног надзора поштанских оператора захтевају значајан ангажман ресурса Агенције, пошто подразумевају како канцеларијски, тако и теренски рад.

Рок: континуирана активност у току године

4.1.3. Контрола параметара квалитета у обављању универзалне поштанске услуге

Независна организација коју је Агенција ангажовала, наставља да обавља континуирано мерење времена преноса нерегистрованих приоритетних и неприоритетних писмоносних пошиљака у унутрашњем поштанском саобраћају ЈПО по стандарду SRPS EN 13850:2014. Сходно уговорној обавези доставља месечне, квартално и годишње резултате мерења рокова преноса нерегистрованих писмоносних пошиљака. Врши се анализа, провера и контрола имплементације стандарда квалитета по *Правилнику о параметрима квалитета за обављање поштанских услуга.*

У трећем кварталу 2023. године планирана је нова набавка Независно мерење времена преноса нерегистрованих писмоносних пошиљака у унутрашњем поштанском саобраћају, као и тестно мерење. Агенција ће евентуално променити матрицу тока пошиљака између географских области.

Такође, услед промене на тржишту поштанских услуга, Агенција задржава право иницирања промене мерног система по којем се мерење врши, сходно променама у класификацији пошиљака унутар нерегистрованих пошиљака, променама на тржишту и/или променама у стварном току пошиљака. Поред наведеног, планира се и повећање степена контроле процеса приликом независног мерења.

Рок: континуирана активност у току године

4.1.4. Посредовање у вансудском решавању спорова

Агенција, сагласно Закону о поштанским услугама посредује у вансудском решавању спорова између корисника и поштанских оператора, уз примену одредаба Закона којима се уређују посредовање, као и других прописа којима се уређује вансудско решавање спорова. У циљу унапређења наведених активности Агенција ће, интерним актом ближе прописати процедуру и поступак посредовања у вансудском решавању спорова између корисника поштанских услуга (подносилаца рекламације) и поштанских оператора, у складу са сугестијама датим од стране „PLAC“ експерта на састанку одржаном у оквиру наставка реализације „PLAC 3“ пројекта, везано за елементе и обрасце које би наведени интерни акт требало да садржи.

Рок: континуирана активност у току године

4.1.5. Активности везане за постојеће дозволе-одобрења за обављање поштанских услуга

Агенција, сходно Закону о поштанским услугама издаје и одузима дозволе за обављање поштанских услуга. У току процеса прибављања дозвола посебна пажња се посвећује поштанском оператору приликом израде општих услова за обављање поштанских услуга у циљу израде квалитетног документа као и његове усаглашености са ценовником, на које Агенција даје сагласност.

Директор Агенције је донео Процедуру за одузимање дозвола за обављање услуга и подношење захтева за примену казнених одредаба, као акт којим се детаљније уређују поједина питања, начин извршавања и правила поступања приликом одузимања дозвола за обављање поштанских услуга и подношења захтева за примену казнених одредаба, сагласно Закону о поштанским услугама. С тим у вези, спроводе се активности везано за примену наведене процедуре у случајевима који су прописани одредбом члана 72. став 1. тачка 1) - 5) Закона о поштанским услугама, као и у другим случајевима и ситуацијама који могу настати у примени члана 72. став 1. тачка 1) - 5) Закона о поштанским услугама, који овим актом нису посебно разрађени, а које се могу утврдити у току спровођења поступка за одузимање дозвола за обављање поштанских услуга.

Рок: континуирана активност у току године

4.1.6. Анализа одрживости универзалне поштанске услуге

Одрживост универзалне услуге је комплексна анализа која је тренутно у фокусу свих поштанских администрација (надлежних министарстава и регулатора) земаља Европе, а први кораци на том пољу у Републици Србији су спроведени у другој половини 2022. године. Стратегијом развоја поштанских услуга у РС за период 2021-2025. године(„Службени гласник РС“, број 68/2021) за носиоца имплементације овог пројекта одређена је Агенција, а реализација је предвиђена у периоду 2022-2024. године. У том смислу су у току 2023. године предвиђене су следеће активности:

- Израда Методологије за оцену одрживости Универзалне поштанске услуге у Републици Србији (рок: мај 2023. године)
- Прикупљање неопходних података за тестирање методологије (мај – новембар 2023)
- Почетак активности примене Методологије на реалним подацима (јавна набавка 4. квартал 2023.)

У оквиру постојећих активности, Агенција планира да у 2023. години у сарадњи са надлежним министарством, ЈПО и одабраним консултантом ради на изради детаљне методологије за оцену одрживости универзалне поштанске услуге која подразумева дефинисање различитих будућих сценарија у погледу степена квалитета и доступности универзалне поштанске услуге, анализе потреба корисника, одрживости услуге у погледу прихода и трошкова. У методологији се планира разрада димензија односно

елемената проблема, процену међузависности одређених фактора, предикцију бенефита, ризика, као и дефинисање неопходних података у одговарајућем формату за примену методологије. Поред тога, очекује се да у складу са најновијим стандардима теорије одлучивања развије модел који би све податке на одговарајући начин обрадио и рангирао бенефите и ризике одговарајућих сценарија.

Поред наведеног, након израде методологије, потребно је дефинисати сетове података које је неопходно прикупити како би се извршила симулација модела. Тестирање (симулација) а затим примена модела планирана је са реалним подацима који би се у међувремену обезбедили кроз различите изворе и за ову фазу би био ангажован екстерни консултант чије би активности финансирао РАТЕЛ.

Резултати студије о одрживости универзалне поштанске услуге утицаће у значајно мери и на измене Закона о поштанским услугама планиране за крај 2024. годину, као и на измене подзаконских аката које су надлежности министарства и РАТЕЛ-а, као што су параметри квалитет доступности универзалне поштанске услуге, параметри квалитета преноса пошиљака и др.

Рок: континуирана активност током целе године

4.1.7. Истраживање степена задовољења потреба корисника поштанским услугама

Законом о поштанским услугама дефинисана је обавеза Агенције да прати развој у области поштанских услуга. Такође, студија испитивања степена задовољења потреба корисника поштанским услугама предвиђена је Стратегијом развоја поштанских услуга у РС за период 2021-2025. године („Службени гласник РС“, број 68/2021). У ту сврху Агенција ће ангажовати независну организацију у циљу истраживања степена задовољења потреба корисника поштанских услуга, универзалне поштанске услуге и осталих услуга. Слична истраживања спроводи већина независних регулаторних тела у Европи. Група европских регулатора ERGP (European Regulatory Group for Post) анализира достигнути ниво степена задовољења потреба корисника у оквиру подгрупе која се бави квалитетом услуга и индикаторима тржишта, са основним циљем да се достигне висок ниво поштанских услуга на целокупном европском тржишту.

Агенција ће анализирати резултате истраживања, и предузети мере из своје надлежности у циљу заштите интереса корисника универзалне поштанске услуге као услуге од општег интереса и осталих поштанских услуга.

Рок: континуирана активност у току године

4.1.8. Учешће у радној групи за измене и допуне Закона о поштанским услугама

Стратегијом развоја поштанских услуга у РС за период 2021-2025. године („Службени гласник РС", број 68/2021), планирана је измене Закона о поштанским услугама до краја 2024. годину, и у том смислу се планира формирање радне групе у току 2023. године. Узимајући у обзир наведено, Агенција као једну од значајних активности за 2023. годину предвиђа припремне радње за учешће у истој.

Сходно томе, током наредне године планирају се следеће активности:

- Анализа резултата стручног надзора поштанских оператора у делу који се односи на примену Закона
- Анализа резултата пројекта Одрживост универзалне услуге
- Анализа одредби Закона које се односе на заштиту корисника (извор рекламације корисника)
- Систематизација негативних оперативних искустава из редовних активности Агенције
- Анализа регулаторних решења земаља упоредивих по питању тржишта поштанских услуга
- Припрема одговарајућих предлога по одређеним областима Закона које су у директној вези са надлежностима Агенције.

Рок : континуирана активност целе године

4.1.9. Редовне активности службе за поштанску регулативу

Ове активности обухватају континуирано спровођење надлежности Агенције, прописаних Законом о поштанским услугама:

- праћење стања и развоја тржишта поштанских услуга;
- праћење примене подзаконских аката на тржишту поштанских услуга;
- праћење других законских и подзаконских аката и указивање поштанским операторима на неопходност примене појединих одредби које се односе на поштанску делатност;
- праћење пословања поштанских оператора и предузимање мера прописаних Законом о поштанским услугама;
- давање предлога мера у циљу унапређења конкуренције на тржишту поштанских услуга;
- праћење рада поштанских оператора у оквиру стручног надзора и посредовању у вансудском решавању спорова
- праћење и анализа параметара квалитета у обављању универзалне поштанске услуге и обављању квалитета осталих поштанских услуга;
- утврђивање најчешћих узрока за упућивање приговора;
- праћење статуса поштанских оператора у АПР-у и предузимање мера у циљу усклађивања са регистром дозвола поштанским операторима;

- сарадња са поштанским операторима;
- сарадња са стручним (домаћим и међународним) телима и другим институцијама, учешће у раду стручних група и комисија;
- комуникација са корисницима услуга, поштанским операторима, потенцијалним поштанским операторима по текућим питањима.

4.2 Служба за анализу поштанског тржишта

У циљу реализације поверених регулаторних послова, у вези са анализом тржишта поштанских услуга, у 2023. години планиране су следеће активности:

- анализа тржишта поштанских услуга;
- прорачун стопе приноса на ангажовани капитал (пондерисана просечна сена капитала) WACC (*Weighted Average Cost of Capital*) јавног поштанског оператора;
- анализа усклађености достављених регулаторних извештаја са Правилником о начину вођења одвојеног рачуноводства и провере веродостојности;
- објављивање извештаја о усклађености вођења рачуноводственог раздвајања јавног поштанског оператора на основу регулаторних извештаја;
- праћење приказа и ажурирања података на ГИС порталу за поштанске услуге од стране осталих поштанских оператора као и јавног поштанског оператора;
- праћење ажурирања података (цена) у апликацији за поређење цена поштанских услуга у унутрашњем поштанском саобраћају поштанских оператора који обављају остале поштанске услуге, на порталу Агенције као и унапређење апликације у погледу поређења цена за међународне поштанске услуге;
- сарадња са учесницима повезаним са заштитом конкуренције у области поштанских услуга;
- анализа потреба за подстицај различитих развоја модела приступа мрежи ЈПО.

4.2.1. Анализа тржишта поштанских услуга

Служба за анализу поштанског тржишта анализира показатеље тржишта поштанских услуга на кварталном и годишњем нивоу, на основу података које прикупља и обрађује из кварталних, односно годишњих упитника које поштански оператори достављају у предвиђеним роковима.

4.2.2. Анализа кварталних извештаја

Служба прикупља и обрађује податке од свих оператора осталих поштанских услуга и припрема кварталне прегледе тржишта. У кварталном прегледу тржишта анализирају се упоредни подаци квартала текуће са истим кварталом претходне године, као и поређење са претходним кварталом текуће године за експрес пошиљке у унутрашњем и међународном саобраћају, као и за курирске услуге у унутрашњем поштанском саобраћају. Квартални прегледи тржишта обухватају кумулативне податке о обиму и приходу и објављују се на интернет страни Агенције, по предвиђеној динамици.

У плану је измена приказа ових података у односу на досадашње извештаје, у циљу прегледнијег приказа података.

Рок: континуирана активност у току године

4.2.3.Анализа годишњег извештаја

На основу података из годишњих упитника, обрађује се и анализирају показатељи тржишта поштанских услуга у Републици Србији.

У извештају се анализирају основни индикатори тржишта поштанских услуга, који између осталог садрже податке о физичком обиму услуга и приходу у унутрашњем и међународном саобраћају, трендове броја запослених у јавном и приватном поштанском сектору, инвестиције у поштанску делатност, „HHI индекс", анализу тржишта експрес услуга и пошиљака које су последица даљинске продаје, итд.

Даље, анализира се удео универзалне и осталих поштанских услуга на тржишту поштанских услуга РС. Резервисане и нерезервисане услуге, односно услуге из опсега универзалне поштанске услуге се детаљно анализирају, као и учешће појединачних услуга према стопама масе, за специфичне категорије пошиљака/услуга.

У оквиру осталих поштанских услуга, анализира се учешће услуга додатне вредности, односно експрес и курирских услуга свих поштанских оператора. Такође, у оквиру ових услуга се посебно издваја категорија пошиљака које су последица даљинске продаје и прати се њихов тренд.

У плану је измена приказа ових података у односу на досадашње извештаје, у циљу прегледнијег приказа података као и увођења нови параметара за анализу тржишта.

У циљу сагледавања и провере пословања појединачних поштанских оператора, анализира се њихово пословање на основу достављених података, који се тичу обима услуга, прихода, броја запослених, технолошких капацитета, прихода по пошиљци, удела у укупним услугама, броју поднетих и решених рекламација као и исплаћене накнаде штете.

Агенција транспарентно и јавно, објављује збирне податке о тржишту поштанских услуга, на сајту Агенције, као и у оквиру Прегледа тржишта телекомуникација и поштанских услуга у Републици Србији за 2022. годину.

Рок: континуирана активност у току године

4.2.2. Прорачун стопе приноса на ангажовани капитал (пондерисана просечна цена капитала) – „WACC" јавног поштанског оператора

На основу одредби из *Правилника о начину вођења одвојеног рачуноводства и провере веродостојности регулаторних извештаја ЈПО*, Агенција је у обавези да изврши прорачун стопе приноса на ангажовани капитал (пондерисана просечна цена капитала)

- WACC јавног поштанског оператора, како би ЈПО био у могућности да изврши прорачун за циљани приход по јединици услуге.

С тим у вези, Агенција у првом кварталу 2023. године, планира да ангажује независног консултанта како би се извршио прорачун и процена вредности стопе приноса на ангажовани капитал (пондерисана просечна цена капитала) - WACC јавног поштанског оператора.

Рок: I квартал 2023.

4.2.3. Анализа усклађености регулаторних извештаја са правилником о начину вођења одвојеног рачуноводства и провере веродостојности регулаторних извештаја ЈПО

Агенција је у обавези да прати примену *Правилника о начину вођења одвојеног рачуноводства и провере веродостојности регулаторних извештаја ЈПО.*

С тим у вези Агенција је у обавези да изврши проверу усклађености достављених регулаторних извештаја, у циљу објављивања извештаја о усклађености регулаторних извештаја ЈПО. Како би се извршила компетентна и свеобухватна провера регулаторних извештаја, сходно одредбама Правилника, Агенција ће у трећем кварталу 2023. године ангажовати независног консултанта у циљу провере извештаја и методологије вођења одвојеног рачуноводства и расподеле трошкова дефинисаних Правилником.

Рок: III и IV квартал 2023.

4.2.4. Објављивање извештаја о усклађености вођења рачуноводственог раздвајања јавног поштанског оператора на основу регулаторних извештаја

Законом о поштанским услугама је дефинисано да Агенција ближе уређује начин вођења одвојеног рачуноводства и провере веродостојности, као и да је дужна да једном годишње објављује извештај о усклађености вођења рачуноводственог раздвајања од стране јавног поштанског оператора, у складу са овим законом и Правилником.

Агенција ће на основу налаза независног консултанта припремити и објавити извештај о усклађености регулаторног извештаја са прописаном методологијом у Правилнику у 2023. години.

Рок: IV квартал 2023.

4.2.5. Праћење приказа и ажурирања података на ГИС порталу за поштанске услуге од стране осталих поштанских оператора као и јавног поштанског оператора

Један од основних циљева даљег развоја и унапређења тржишта поштанских услуга огледа се у унапређењу конкурентног поштанског тржишта. Кроз Стратегију развоја поштанских услуга у Републици Србији од 2021-2025. године („Службени гласник РС“, број 68/21) предвиђено је увођење ГИС портала, у циљу приказивања територијалне доступности услуга поштанских оператора.

С тим у вези, Агенција је током 2022. године развила ГИС портал за приказивање одређених карактеристика тржишта осталих поштанских услуге (експрес и курирских услуга) као и универзалне поштанске услуге. ГИС портал омогућава поштанским операторима приказ просторних података њихових пословница и територије на којој обављају делатност. Корисницима је на овај начин омогућено да на једноставан и прегледан начин провере да ли се на одређеној територији пружају услуге које су им потребне и избор одговарајућег поштанског оператора, као и друге територијалне специфичности везане за пружање услуга. Након иницијалног уноса података од стране јавног поштанског оператора као и оператора осталих поштанских услуга са највећим учешћима у обиму осталих поштанских услуга, током 2023. године, ће се наставити са уносом просторних података преосталих поштанских оператора, процесом ажурирања постојећих података, као и обогаћивањем сета просторних података у циљу квалитетнијих анализа и доношења одлука.

Рок: IV квартал 2023.

4.2.6. Праћење ажурирања података (цена) на порталу Агенције апликацији за поређење цена поштанских услуга у унутрашњем поштанском саобраћају поштанских оператора који обављају остале поштанске услуге, као и унапређење портала у погледу поређења цена за међународне поштанске услуге

Циљ ове активности је да се кориснику обезбеди могућност да на једном месту изврши поређење експрес и курирских услуга (осталих поштанских услуга), по поштанским операторима који ове услуге обављају у унутрашњем поштанском саобраћају. На порталу агенције https://www.ceneusluga.rs/ је омогућено да у оквиру различитих одабира, корисник претражи поштанске услуге по поштанском оператору. Поред приказа основне поштарине по маси, обезбеђено је да се приказује поштарина за репрезентативне вредности пошиљке, као и комбинација одређене вредности и одређене откупнине. Агенција ће наставити са ажурирањем података на порталу https://www.ceneusluga.rs/ за поштанске операторе који током 2023. године добију дозволу за обављање осталих поштанских услуга без прераде, док ће поштански оператори којима је додељена дозвола за остале услуге-експрес услуге у УПС, сами уносити податке у апликацију ceneucluga.rs.

За 2023. годину је планирано да се доради апликација за унос података у међународном поштанском саобраћају, као и да се након тога изврши тестирање и унос података свих поштанских оператора у међународном поштанском саобраћају.

Рок: I и II квартал 2023.

4.2.7. Сарадња са учесницима повезаним са заштитом конкуренције у области поштанских услуга

Агенција је на националном нивоу задужена за координацију активности у циљу што боље заштите конкуренције на тржишту поштанских услуга. У том смислу у 2023. години планирамо активности које се односе на редовне састанке и размену мишљења са осталим заинтересованим институцијама из ове области као што су: надлежно Министарство, Привредна комора Србије (Групација пружалаца поштанских услуга) односно, Комисијом за заштиту конкуренције, пошто је у новом Закону о поштанским услугама јасно дефинисана надлежност Агенције у овој области.

Рок : IV квартал 2023

4.2.8. Анализа потреба за подстицај различитих развоја модела приступа мрежи ЈПО

Агенција ће кроз праксу коју је ЕРГП радна група за приступ мрежи систематизовала у извештајима, сагледати све доступне моделе, и оценити адекаватност њихове примене на тржишту Републике Србије.

Рок: III и IV квартал 2023.

4.2.9. Редовне активности службе за анализу поштанског тржишта

Служба за анализу поштанског тржишта је надлежна за континуирано спровођење поверених послова Агенције прописаних Законом о поштанским услугама, у оквиру којих су:

- анализа и давање сагласности на захтев за промену поштарине за универзалну поштанску услугу осим резервисаних услуга;
- анализа цене приступа поштанској мрежи јавног поштанског оператора, из уговора о приступу;
- праћење развоја система, регулативе и цена у вези са поштанским услугама у Европској унији и релевантних националних прописа од значаја за обрачун трошкова обављања универзалне поштанске услуге;
- сарадња са другим државним и међународним органима и организацијама, операторима, стручним телима и другим релевантним институцијама, праћење стања и развоја тржишта поштанских услуга;
- утврђивање предлога мера у циљу унапређења конкуренције на тржишту поштанских услуга;
- учешће у раду стручних радних група и комисија;
- учешће у изради плана набавки и поступцима набавки.

Рок: континуирана активност у току године

4.3. Остале активности Сектора за поштанске услуге

У овом делу активности Сектора за поштанске услуге посебно бих истакли:

- Сарадњи са осталим организацијама на националном нивоу и
- Међународним активностима Сектора за поштанске услуге.

4.3.1. Сарадња са осталим организацијама на националном нивоу

- Учешће у раду комисије за стандарде и сродна документа КС А 331- поштански саобраћај: Запослени у Сектору за поштанске услуге настављају рад у Комисији за стандарде и сродна документа КС А 331- поштански саобраћај. Планирано је усвајање стандарда на српском језику, према плану рада комисије за 2023. годину као и присуство Пленарним заседањима *CEN TC 331* .
- Учешће у оквиру Пројекта Е-папир - програм Владе за смањење административног оптерећења привреде. Ажурирање поступака у регистру, који је јавно доступна електронска база свих административних поступака и осталих услова пословања које спроводе органи и организације јавне управе на републичком и покрајинском нивоу. На овај начин привредни субјекти на једном месту, једноставном претрагом, могу да добију све информације неопходне за отпочињање и вођење пословања.
- Учешће у раду ПГ-3 преговарачке групе за право пословног настањивања и слобода пружања услуга у оквиру активности за приступање ЕУ. Услов за ступање у чланство ЕУ је прихватање свих права и обавеза на којима се заснива ЕУ, укључујући и институционални оквир који је чини. Правне тековине ЕУ и други извори права подељени су, за потребе преговора, у 35 преговарачких поглавља, а који су од 2021. године формирани у 6 кластера који обједињују теме – владавине права, тржишта, економије, зелене агенде и повезивања, пољопривреде и ресурса и спољних односа. Агенција континуирано прати активности у оквиру ПГ-3, доставља податке, и извештаје из области поштанских услуга у оквиру Годишњег извештаја о напретку, спровођењу Националног програма за усвајање правних тековина Европске уније (НПАА), доставља информације о реализацији планираних мера и активности у делу успостављања или јачања институционалних и административних капацитета.
- Учешће на ПОСТЕЛ-у - Симпозијуму о новим технологијама у поштанском и телекомуникационом саобраћају који организује Саобраћајни факултет Универзитета у Београду

Рок: континуирана активност у току године

4.3.2. Међународне активности

Агенција учествује у раду међународних организација и институција у области поштанских услуга и сарађује са регулаторним и стручним телима држава чланица Европске уније и других држава ради усаглашавања праксе, примене прописа из области поштанских услуга. У неким организацијама Агенција учествује самостално (*ERGP*), док у осталим (*CERP, UPU*) представници Агенције учествују као део државне делегације Републике Србије.

4.3.2.1. Учешће у раду ERGP

Представници Агенције активно прате све радне групе Групације европских регулатора за поштанске услуге – (ERGP), а непосредно учествују на састанцима три радне групе ERGP (Consumers and Market Indicators *WG, Regulatory Framework WG, Sustainability WG)* као и на састанцима контакт мреже (ERGP CN) и пленарним заседањима (ERGP Plenary). Запослена Сектора учествује у изради извештаја ERGP **Consumers and Market Indicators Work Group**, у тиму обрађивача (*drafters team*).

Рок: континуирана активност у току године

4.2.3.2. Учешће у раду Европског комитета за поштанску регулативу CERP

У току 2023. године, а у сусрет Ванредном конгресу *UPU,* планиране активности *CERP*а могу се систематизовати на следећи начин.

Радна група *UPU* креће са применом такозваног проактивног приступа у вези реализације стратешких приоритета из UPU Стратегије усвојене на 27. Конгресу у Абиџану. Унапред се анализирају активности за реализацију стратешких приоритета, покушава се постићи заједничка позиција европских земаља и по потреби се предлажу активности за њихову реализацију. Такође, очекују се даље активности радне групе за отварање UPU у складу са смерницама усвојеним на Конгресу. И предлог конкретних решења која би се разматрала на пролећном заседању *UPU CA* , а потом и усвојила на Ванредном конгресу.

На нивоу Европске регулативе очекују се даљи кораци у изради Нацрта, усвајању и имплементацији нове Директиве ЕУ из области поштанских услуга. Агенција је кроз активности потпредседника Комитета у ситуацији да утиче на исте узимајући у обзир и превасходне штитећи интересе Републике Србије у овој области. Планирана су најмање 2 састанка радних група, Пленарно заседање (које је и изборно) и редовна координација активности Председништва.

Рок: континуирана активност у току године

4.2.3.3. Праћење активности Светског поштанског савеза

Агенција ће у складу са дефинисаним приоритетима Републике Србије из области поштанских услуга пратити активности Светског поштанског савеза, односно Административног савета који је задужен између осталог за питања у вези поштанске регулативе на глобалном нивоу. Са друге стране у фокусу активности Светског поштанског савеза за 2023. годину, биће припрема и организација Ванредног конгреса у Ријаду, Саудијска Арабија у периоду 2-6.10.2023. године. Припрема односно

реализација активности ће се координирати са Министарством информисања и телекомуникација Владе Републике Србије. Према редовном распореду Административни савет би требало да се у току 2023. састане два пута, и то у априлу и новембру.

Рок: континуирана активност у току године

5. Сектор за информациону безбедност и технологије

- **Служба за информациону безбедност и послове Националног ЦЕРТ-а**

1. СПРОВОЂЕЊЕ ИЗМЕНА И ДОПУНА ЗАКОНА О ИНФОРМАЦИОНОЈ БЕЗБЕДНОСТИ

У складу са измењеним и допуњеним Законом о информационој безбедности, као и усвојеним подзаконским актима: Правилник о садржају, начину уписа и вођења евиденције посебних центара за превенцију безбедносних ризика у информационо-комуникационим системима и Правилник о врсти, форми и начину достављања статистичких података о инцидентима у информационо-комуникационим системима од посебног значаја, спроводиће се активности које су надлежности Националног ЦЕРТ-а у утврђеним роковима.

Упис у евиденцију посебних ЦЕРТ-ова ће се вршити у складу са усвојеним Правилником, а по примљеној пријави за упис.

Прикупљање статистичких података ће се вршити у складу са усвојеним Правилником, а путем интернет странице Националног ЦЕРТ-а која садржи софтверско решење које омогућава доставу података од стране ИКТ система од посебног значаја.

Достављене податке Национални ЦЕРТ ће објединити у форми годишњег извештаја, који се доставља министарству надлежном за послове информационе безбедности.

Рок: континуирана активност у току године.

2. АНАЛИЗА БЕЗБЕДНОСТИ ИНФОРМАЦИОНОГ СИСТЕМА АГЕНЦИЈЕ

У складу са спроведеном јавном набавком испоручен је системски софтвер који омогућава прикупљање и анализу догађаја у информационом систему Агенције указујући на процесе који могу бити изложени нападима и злоупотребама.

Процеси су циклични и потребно је стално подешавање система у складу са тенденцијама развоја опасности напада на информациони систем.

Рок: континуирана активност у току године.

3. ПЛАТФОРМА ЗА РАЗМЕНУ ИНФОРМАЦИЈА О ПРЕТЊАМА И РИЗИЦИМА (*MISP*)

У циљу унапређења размене информација о претњама и ризицима из области информационе безбедности са ЦЕРТ заједницом, Национални ЦЕРТ је успешно инсталирао и завршио са иницијалним подешавањем МИСП платформе (*MISP – Malware Information Sharing Platform*). Платформа служи за размену информација са ЦЕРТ заједницом, како на територији Републике Србије, тако и на међународном плану.

Рок: континуирана активност у току године.

4. СИСТЕМ ЗА ОТКРИВАЊЕ САЈБЕР ПРЕТЊИ

Систем за откривање сајбер претњи омогућава сагледавање и праћење стања информационе безбедности у Републици Србији, на основу које планирају и спроводе проактивне и реактивне мере у циљу унапређења капацитета одбране у домену информационе безбедности. Развој овог система на територији Републике Србије се одвија у фазама и у складу са могућностима које систем пружа.

Рок: континуирана активност у току године.

5. ПЛАТФОРМА ЗА ПОДИЗАЊЕ СВЕСТИ И ЗНАЊА О ИНФОРМАЦИОНОЈ БЕЗБЕДНОСТИ

Национални ЦЕРТ је, у складу са обавезама дефинисаним у Закону о информационој безбедности, као и усвојеном Стратегијом развоја информационог друштва и информационе безбедности за период 2021. – 2026. године и пратећим Акционим планом, спровео поступак јавне набавке за веб платформу за подизање свести и знања о информационој безбедности. Платформа ће омогућити приступ садржају који је базиран на *SCROM (Sharable Content Object Reference Model)* фајловима који представљају општи стандард за *e-learning* платформе. Коришћење платформе ће бити омогућено свим корисницима без обзира на ниво знања и вештина који поседују у овој области.

Циљ платформе је да кроз различите типове садржаја омогући запосленим лицима у јавном сектору, али и свим заинтересованим грађанима да стекну основна или стручна знања о изазовима и претњама које су актуелне у сајбер простору. Постојећи садржај је могуће допунити, или избрисати тако да увек буде актуелан, што подразумева континуиране активности током године.

Садржаји на платформи требају бити прилагођени актуелним претњама и ризицима по ИКТ системе, те се сам процес креирања новог садржаја обавља континуирано.

Рок: континуирана активност у току године.

6. ПЛАТФОРМА ЗА СИМУЛАЦИЈУ САЈБЕР НАПАДА – *CYBERBIT/CYBER RANGE*

Платформа за симулацију сајбер напада представља једну од најсавременијих платформи овога типа која је намењена усавршавању вештина неопходних за детекцију и опоравак од сајбер напада. Платформа симулира реално радно окружење и пружа практична искуства свим полазницима обуке, кроз 23 расположива сценарија. Поред планираних обука намењених државним институцијама биће настављена сарадња и са академским сектором, како би се и на тај начин континуирано унапређивали кадровски капацитети у овој области, на националном нивоу.

Рок: континуирана активност у току године.

7. ЕВИДЕНЦИЈА ПОСЕБНИХ ЦЕНТАРА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ БЕЗБЕДНОСНИХ РИЗИКА У ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНИМ СИСТЕМИМА (ПОСЕБНИХ ЦЕРТ-ова)

Национални ЦЕРТ, у складу са Законом о информационој безбедности и новим Правилником о садржају, начину уписа и вођења евиденције посебних центара за превенцију безбедносних ризика у информационо-комуникационим системима, спроводи упис посебних ЦЕРТ-ова за превенцију безбедносних ризика у ИКТ системима у Регистар.

Рок: континуирана активност у току године.

8. КАМПАЊА, ОБУКА И ПРОМОЦИЈА ИНФОРМАЦИОНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Промовисање информационе безбедности ће се спроводити у следећим правцима:

- Израдом видео материјала и спотова који ће се пуштати на јавним сервисима
- Израда банера и публикација које ће се презентовати преко друштвених мрежа
- Израдом извештаја који садржи информације о пријављеним инцидентима од стране оператора
- Креирањем извештаја на основу прикупљених расположивих информација, са циљем проактивног информисања Оператора (*Threat Intelligence*)
- Даљи развој система за откривање сајбер претњи, који обезбеђује механизме за детекцију сајбер претњи. Систем омогућава сагледавање и праћење стања информационе безбедности у Републици Србији, на основу којег ће се планирати и спроводити проактивне и реактивне мере у циљу унапређења капацитета одбране у домену информационе безбедности
- Организовањем семинара за институције које су ЗИБ-ом препознате као информациони системи од посебног значаја
- Организовањем техничких радионица за ИТ стручњаке из институција које су ЗИБ-ом препознате као информациони системи од посебног значаја са акцентом на увежбавање одбране од сајбер напада
- Организовањем предавања студентима на факултетима на универзитетима у Републици Србији, у циљу подизања свести о информационој безбедности

- Могућност увођења активности „Отворена врата Националног ЦЕРТ-а“, једном месечно
- Организовањем годишње Конференције током октобра, месеца информационе безбедности.

Рок: континуирана активност у току године.

9. СИСТЕМ ЗА ПРУЖАЊЕ РАНИХ УПОЗОРЕЊА

Национални ЦЕРТ, у складу са Законом о информационој безбедности, пружа рана упозорења, узбуне и најаве и информише релевантна лица о ризицима и инцидентима из области информационе безбедности на националном нивоу.

Развој система за пружање раних упозорења треба да омогући ефикасније прикупљање, дељење и коришћење раних упозорења. Систем за рана упозорења састоји се од дела система намењеног консолидацији информација из различитих извора и дела система који се тиче дистрибуције раних упозорења.

Национални ЦЕРТ ће континуирано радити на проналажењу извора података који се у виду раних упозорења могу дистрибуирати операторима ИКТ система.

Рок: континуирана активност у току године.

10. СИСТЕМ ЗА АНАЛИЗУ *URL* ЛИНКОВА И ФАЈЛОВА

Систем за анализу *URL* линкова и фајлова ће се састојати од подсистема за анализу *URL* линкова и подсистема за анализу фајлова.

Подсистем за анализу *URL* линкова се развија у циљу провере структуре интернет страница на које упућују *URL* линкови, и прикупљања додатних информација о томе да ли је у неком од веродостојних извора евидентирано да се конкретан *URL* линк користи за реализацију фишинг напада. Структура интернет странице се проверава како би се утврдило да ли има неочекиваних редирекција и може бити важан индикатор да ли се конкретна страница користи за реализацију фишинг напада.

Проналажење веродостојних извора информација о страницама које се користе за спровођење фишинг напада, те и само подешавање система обављаће се континуирано.

Подсистем за анализу фајлова ће пружити више о информација о томе да ли је посматрани фајл потенцијално малициозан. Развој овог система има за циљ унапређење

анализе инцидената и ризика из области информационе безбедности, које су као надлежност Националног ЦЕРТ-а препознате Законом о информационој безбедности. Имајући у виду континуиран развој нових техника напада, технике за детекцију малвера имплементиране у систему ће се континуирано унапређивати.

Рок: континуирана активност у току године.

11. САРАДЊА И ПОВЕЗИВАЊЕ СА ДОМАЋИМ И МЕЂУНАРОДНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА У ОБЛАСТИ ИНФОРМАЦИОНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Национални ЦЕРТ непосредно сарађује са Надлежним органом, посебним ЦЕРТ-овима у Републици Србији, сличним организацијама у другим земљама, јавним и привредним субјектима, ЦЕРТ-овима самосталних оператора ИКТ система, као и са ЦЕРТ-ом републичких органа.

Активније повезивање са међународним организацијама у области информационе безбедности обухватиће:

- Учешће на годишњој конференцији *Grand Annual Conference* у организацији *FIRST* форума, чији је ЦЕРТ пуноправни члан
- Остваривање квалитетније сарадње са *George C. Marshall* Центром за сајбер безбедност, која треба да обезбеди и спонзорише обавезно учешће једног члана ЦЕРТ тима годишње на *PCSS/iPCSS* курсу
- Активно учествовање на *TF-CSIRT* конференцијама
- Активно учествовање на сајбер вежбама организације *ITU*
- Активно учествовање у пројекту *DCAF*-а „Унапређење управљања сајбер безбедношћу на Западном Балкану“
- Активно учествовање на вежби Сајбер Тесла, у партнерству са Војском Србије, националном Гардом Охаја (САД), као и учесницима из приватног и јавног сектора Републике Србије.
- Активно учествовање у регионалним и међународним пројектима у организацији *RCC*-а (*Regional Cooperation Council*).

Рок: континуирана активност у току године.

12. УНАПРЕЂЕЊЕ КАДРОВСКИХ КАПАЦИТЕТА

Служба за информациону безбедност и послове Националног ЦЕРТ-а ће учествовати у раду конференција, похађати курсеве и семинаре у циљу континуираног стручног усавршавања из области информационе безбедности.

Рок: континуирана активност у току године.

13. РЕДОВНИ ПОСЛОВИ

Национални ЦЕРТ, према Закону о информационој безбедности, прикупља и размењује информације о ризицима за безбедност ИКТ система, као и догађајима који угрожавају безбедност ИКТ система и у вези с тим обавештава, упозорава и саветује лица која управљају ИКТ системима у Републици Србији, као и јавност, а посебно:

- прати стање о инцидентима на националном нивоу,
- пружа рана упозорења, узбуне и најаве и информише релевантна лица о ризицима и инцидентима,
- реагује на пријављене или на други начин откривене инциденте, тако што на основу расположивих информација пружа савете лицима која су погођена инцидентом и предузима друге потребне мере из своје надлежности на основу добијених сазнања,
- континуирано израђује анализе ризика и инцидената,
- подиже свест код грађана, привредних субјеката и органа јавне власти о значају информационе безбедности, као и о ризицима и мерама заштите.

Рок: континуирана активност у току године.

- Служба за информационе технологије

14. ЦЕНТРАЛНА БАЗА ПРЕНЕТИХ БРОЈЕВА

Модификација и унапређење система Централне базе пренетих бројева у складу са изменама и допунама *Правилника о преносивости бројева за услуге које се пружају преко јавних мобилних комуникационих мрежа* и *Правилник о преносивости броја у јавним телефонским мрежама на фиксној локацији* а чија примена је предвиђена у току 2023. године.

Рок: у току године.

15. УНАПРЕЂЕЊЕ ДОКУМЕНТ МЕНАЏМЕНТ СИСТЕМА

Унапређење документ менаџмент система (ДМС) неопходно је ради интеграције информационог система Агенције преко web сервиса са другим сервисима државних органа, као што су електронска писарница, електронска архива, електронски печат и временски жиг.

Поред увођења нових функционалности, планира се и унапређење постојећих функционалности као што су дигитално потписивање, парафирање и интеграција са постојећим апликацијама.

Рок: у току године

16. РЕГИСТАР „НЕ ЗОВИ“

На основу Закона о заштити потрошача ("Сл. гласник РС", бр. 88/21) предвиђено је увођење регистра телефонских бројева потрошача који не желе примати позиве и/или поруке у оквиру промоције и/или продаје телефоном. Чланом 37. предметни регистар се води при регулаторном телу надлежном за електронске комуникације (РАТЕЛ). Истим чланом је прописано да ће се подзаконским актом ближе уредити начин уписа и исписа, услови и начин коришћења и вођења регистра и образац захтева за упис и испис из регистра.

У складу са наведеним, извршена је набавка система који ће омогућити функционалности и процесе прописане наведеним законом и правилником. Фокус ће бити постављен на имплементацији и пуштању регистра у рад.

Рок: у току године

17. УНАПРЕЂЕЊЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ ИНФОРМАЦИОНОГ СИСТЕМА

Унапређење инфраструктуре за виртуализацију, укључивање нових сервера у постојеће окружење, ажурирање софтвера за виртуализацију и управљање физичким и виртуелним серверима а у складу са новим верзијама и препорукама произвођача. Ажурирање софтвера мрежне опреме, оперативних система и системских сервиса.

Фокус ће бити усмерен на унапређења капацитета и перформансе информационог система, поштујући при томе уведене препоруке произвођача и регулативе везане за информациону безбедност.

Рок: по потреби у току године.

18. УНАПРЕЂЕЊЕ И ОДРЖАВАЊЕ ИНТЕРНИХ АПЛИКАЦИЈА

Административна подршка ДМС систему, База дозвола, систем за накнаде, интерни регистар, систем прикупљања електронских PDF упитника, база корисника и остале софтверске компоненте које захтевају константно унапређење у складу са потребама.

Посебна пажња биће усмерене ка новима апликација за управљање процесом јавних набавки и евидентирања основних средстава као и њиховој интеграцији са осталим сегментима информационог система ради аутоматизације процеса. Такође, планирај је даљи развој софтвера за извештавање који пружа обједињавање потребних података из више разнородних база података и креирање аналитичких извештаја.

Рок: континуирана активност у току године.

19. УНАПРЕЂЕЊЕ И ОДРЖАВАЊЕ ЈАВНО ДОСТУПНИХ СИСТЕМА

Одржавање и редовно ажурирање званичне интернет презентације Агенције, Интернет шалтера, Регистра, портала Цена услуга, РАТЕЛ *NetTest*-а, софтвера за

телекомуникациону инфраструктуру и осталих сервиса јавно доступних корисницима са интернета.
Фокус ће бити усмерен на интеграцију и размену података са сервисима на сервисној магистрали државних органа у правцу побољшања приступа порталу еУправе и другим државним институцијама., са акцентом на повезивање са еФактуром, еПисарницом и еАрхивом.

Рок: континуирана активност у току године.

20. РЕДОВНО ОДРЖАВАЊЕ РАЧУНАРСКЕ ОПРЕМЕ

Подршка запосленима у Агенцији везано за коришћење информационих технологија, редовно сервисирање и надгледање рада опреме, решавање хардверских и софтверских проблема, ажурирање софтверских компоненти у складу са препорукама произвођача, израда упутстава за коришћење софтверских пакета.
Додатна пажња ће се посветити анализи, развоју и имплементација система за управљање корисничким налозима и ИТ ресурсима Агенције, што ће омогућити повећање заштите у информационом систему контролом и централизацијом приступа.

Поред основних захтева за мониторинг и контролу налога, очекивани циљеви се огледају у смањењу могућности за приступ злонамерних корисника, како би се отежало потенцијалним нападачима да прођу у мрежу агенције и добију приступ пословним информацијама

Рок: континуирана активност у току године.

6. Сектор за опште послове

6.2. Служба за изградњу и одржавање

1. ИЗГРАДЊА НОВОГ КОМПЛЕКСА КОНТРОЛНО-МЕРНОГ ЦЕНТРА „БЕОГРАД“

Изградња новог комплекса Контролно-мерног центра „Београд“ на постојећој локацији у Добановцима је неопходан услов за ефикасну употребу интегралног система за мониторинг радио-фреквенцијског спектра, као и стварање оптималног радног окружења за запослене. Постојећи комплекс је изграђен шездесетих година прошлог века, није услован за своју садашњу намену и у лошем је стању услед дуготрајне употребе, чиме је доведена у питање његова функционалност. План је да остане у употреби до почетка рада новог комплекса, након чега ће бити срушен. Нови комплекс ће се састојати од зграде контролно-мерног центра, антенских стубова и помоћних и пратећих објеката.

Активности планиране за 2023. годину су израда инвестиционо-техничке документације и прибављање дозвола и сагласности надлежних институција, као и припремне активности за извођење радова на изградњи комплекса.

Рок: континуирана активност у току године.

2. ИЗГРАДЊА МРЕЖЕ СТАНИЦА ЗА МОНИТОРИСАЊЕ РФ СПЕКТРА

Ради даљег унапређења система за мониторинг РФ спектра, за 2023. годину су планирани изградња енергетског привода до даљински управљане контролно-мерне станице са антенским стубом на локацији Цер и изградња једне нове даљински управљане контролно-мерне станице са антенским стубом на локацији Гудурички Врх.

За 2023. годину је у плану наставак реализације пројекта изградње мреже компактних даљински управљаних станица на територији Републике Србије, као и завршетак фазе изградње компактних даљински управљаних станица на постојећим пословним или стамбеним објектима започете у току 2022. године.

Рок: континуирана активност у току године.

3. ИЗГРАДЊА МРЕЖЕ СЕНЗОРА ЗА МЕРЕЊЕ ЕЛЕКТРОМАГНЕТСКОГ ПОЉА

У циљу финализације система за праћење електромагнетског поља планирана је инсталација опреме на три локације на постојећим пословним или стамбеним објектима на територији Републике Србије.

Рок: континуирана активност у току године.

4. РЕДОВНО ОДРЖАВАЊЕ ОБЈЕКАТА И ИНФРАСТРУКТУРЕ

У сврху обављања редовних активности из делокруга Агенције потребно је обезбедити сигуран рад и поуздано функционисање објеката у којима бораве и раде запослени Агенције, као и локација на којима је инсталирана опрема за мониторисање РФ спектра и мерење електромагнетског поља:

- седиште Агенције, улица Палмотићева број 2, Београд;
- Контролно-мерни центар „Београд“;
- Контролно-мерни центар „Ниш“ са Канцеларијом „Ужице“ и
- даљински управљане контролно-мерне станице и компактне даљински управљане станице;
- сензори за мерење електромагнетског поља.

Редовно одржавање објеката и инфраструктуре ће се обављати од стране пружалаца услуга, као и ангажовањем запослених у Агенцији.

У склопу активности на пословима редовног одржавања објеката, такође се планира редовно кошење зелених површина, резање и уклањање грана, обезбеђење горива за рад дизел електричних агрегата у контролно-мерним центрима и на даљински управљаним контролно-мерним станицама, те чишћење од снега приступног пута до објекта Контролно-мерног центра „Ниш“ и обезбеђење санитарне воде у објекту.

Рок: континуирана активност у току године.

5. СПОЉАШЊЕ И УНУТРАШЊЕ ЧИШЋЕЊЕ ОБЈЕКАТА КОНТРОЛНО МЕРНИХ ЦЕНТАРА „БЕОГРАД“ И „НИШ“

У сврху обављања редовних активности из делокруга Агенције потребно је обезбедити редовно чишћење објеката у којима бораве и раде запослени Агенције, и то:

- Контролно-мерни центар „Београд“,
- Контролно-мерни центар „Ниш“ и
- даљински управљане контролно-мерне станице.

Спољашње и унутрашње чишћење објеката ће се обављати од стране пружалаца услуга, као и ангажовањем запослених у Агенцији.

Рок: континуирана активност у току године.

6. ОДРЖАВАЊЕ ТЕХНИЧКИХ СИСТЕМА, ОПРЕМЕ И УРЕЂАЈА

У сврху безбедног и поузданог рада техничких система, опреме и уређаја, а у складу са предвиђеном наменом, потребно је обезбедити редовно и превентивно одржавање истих, као и отклањање евентуалних кварова.

Одржавање је потребно предвидети за:

- антенске стубове и антенске инсталације;
- контејнере и опрему на локацијама даљински управљаних контролно-мерних станица;
- сензоре за мерење електромагнетског поља;
- системе видео надзора;
- алармне и противпожарне системе;
- системе за беспрекидно напајање;
- системе за грејање и климатизацију;
- дизел електричне агрегате.

Одржавање техничких система, опреме и уређаја ће се обављати од стране пружалаца услуга, као и ангажовањем запослених у Агенцији.

Рок: континуирана активност у току године.

7. ОДРЖАВАЊЕ ВОЗИЛА И УПРАВЉАЊЕ ВОЗНИМ ПАРКОМ АГЕНЦИЈЕ

У сврху безбедног и поузданог коришћења возила потребно је обезбедити редовно и превентивно одржавање истих, као и отклањање насталих кварова током експлоатације.

Одржавање је потребно предвидети за:

- контролно-мерна возила;
- теренска возила и
- путничка возила.

У сврху обављања редовних послова из делокруга Агенције потребно је организовати управљање самим возним парком, а како би се возила користила на адекватан и рационалан начин.

Одржавање возила ће се обављати од стране пружалаца услуга, као и ангажовањем запослених у Агенцији.

Управљање возним парком Агенције ће обављати запослени Агенције.

Рок: континуирана активност у току године.

8. РАД КАФЕ КУХИЊЕ

Рад кафе кухиње и набавка неопходног материјала (кафа, сокови, вода итд.) ће бити организован у складу са редовним пословним потребама Агенције, а како би се обављали послови репрезентације и послуживања напитака током радних и пословних састанака на којима поред запослених у Агенцији учествују представници државних органа, међународних организација и привредних субјеката са којима Агенција сарађује.

Рок: континуирана активност у току године.

9. УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ

На основу обавеза проистеклих из закона којима се уређује заштита животне средине и управљање отпадом, потребно је уредити и организовати управљање отпадом у Агенцији.

Управљање отпадом ће се обављати посредством привредних друштава ангажованих у ту сврху, као и радом запослених у Агенцији.

Рок: континуирана активност у току године.

10. УЧЕШЋЕ У ОСТВАРИВАЊУ ПРОТИВПОЖАРНЕ ЗАШТИТЕ

Противпожарна заштита ће се реализовати уз сарадњу са ангажованим стручним лицем за безбедност и здравље на раду и противпожарну заштиту у Агенцији.

Рок: континуирана активност у току године.

11. ФИЗИЧКО-ТЕХНИЧКО ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ОБЈЕКАТА АГЕНЦИЈЕ

У сврху обављања редовних активности из делокруга Агенције, као и у циљу обезбеђења сигурности и безбедности објеката и лица запослених у Агенцији, потребно је обезбедити и организовати услугу физичко-техничког обезбеђења на следећим објектима и локацијама:

- Контролно-мерни центар „Београд“,
- Контролно-мерни центар „Ниш“ и
- даљински управљане контролно-мерне станице.

Физичко-техничко обезбеђење ће се обављати од стране пружалаца услуга, као и ангажовањем запослених у Агенцији.

Рок: континуирана активност у току године.

12. ЗАКУП ПОСЛОВНОГ ПРОСТОРА

Сарадња са ЈП „Пошта Србије“ у вези са реализацијом закупа пословног простора и отклањањем недостатака услуге закупа.

Рок: континуирана активност у току године.

13. ОСТАЛИ ПОСЛОВИ И АКТИВНОСТИ

На основу описа рада и обавеза проистеклих из делокруга рада Службе потребно је организовати обуку за безбедан рад на висини. Остали послови и активности, а у складу са потребама Агенције и запослених, ће по потреби бити обављани и ангажовањем трећих лица.

Рок: континуирана активност у току године.

Служба за набавке и опште послове

- Група за набавке

1. УНАПРЕЂЕЊЕ СИСТЕМА ПЛАНИРАЊА И УТВРЂИВАЊА ПОТРЕБА ЗА ОДРЕЂЕНИМ НАБАВКАМА

Планирање набавки ће се вршити сходно одредбама Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС“, бр. 91/19) и Правилника о ближем уређивању поступка јавне набавке у Регулаторној агенцији за електронске комуникације и поштанске услуге, број 1-02-400-1/14-26 од 23.09.2022. године (пречишћени текст), а пре свега узимајући у обзир следеће критеријуме:

1) да је предмет набавке у функцији обављања послова Наручиоца;

2) да су узети у обзир сви трошкови животног циклуса предмета набавке (трошак набавке, трошкови употребе и одржавања, као и трошкови одлагања након употребе);

3) да предложене техничке спецификације и утврђене количине одређеног предмета набавке одговарају стварним потребама Наручиоца;

4) да је процењена вредност набавке одговарајућа и реална, с обзиром на циљеве набавке, имајући у виду техничке спецификације и количине;

5) да ли постоје друга могућа решења за задовољавање потребе Наручиоца;

6) стање на залихама, искуствени показатељи у вези са месечном, кварталном, годишњом потрошњом добара и сл;

7) трошкови одржавања и коришћења постојеће опреме у односу на трошкове нове опреме, исплативост инвестиције, исплативост ремонта постојеће опреме и сл.

Рок: континуирана активност у току године.

2. СПРОВОЂЕЊЕ ПОСТУПАКА НАБАВКИ

Након поднетог Захтева за набавку, Група за набавке припрема Одлуку о спровођењу поступка јавне набавке или Одлуку о спровођењу набавке (за оне набавке на које се Закон не примењује).

Један члан Комисије је обавезно службеник за јавне набавке, који ће, као члан Комисије, спроводити поступак јавне набавке или ће самостално, када је то потребно, спроводити поступак набавке, поштујући одредбе Закона о јавним набавкама, подзаконска акта, Правилник о ближем уређивању поступка јавне набавке у Регулаторној агенцији за електронске комуникације и поштанске услуге, План набавки и остале прописе и акте којима се регулише и дефинише поступак набавки.

Рок: континуирана активност у току године.

3. ПОВЕЋАЊЕ ЕФИКАСНОСТИ СИСТЕМА ЈАВНИХ НАБАВКИ

У складу са искуствима досадашњих поступака набавки и добром праксом, радиће се на унапређењу ефикасности спровођења поступака набавки, као и повећању коришћења информационих платформи и практичних алата.

Рок: континуирана активност у току године.

4. УНАПРЕЂЕЊЕ СИСТЕМА ПРАЋЕЊА И КОНТРОЛЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ НАБАВКИ

Унапређење система праћења извршавања уговора о набавкама (поштовања уговорених рокова, квалитета, количина, гаранција и др), као и прецизније поштовање дефинисаних улога и одговорности на свим нивоима у систему праћења и контроле реализације набавки, су један од сталних циљева у пословима набавки.

Рок: континуирана активност у току године.

5. ВОЂЕЊЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ И ИЗВЕШТАЈА О ЈАВНИМ НАБАВКАМА

Достављање извештаја надлежном органу у складу са одредбама Закона о јавним набавкама.

Рок: најкасније до 31. јануара текуће године за претходну годину.

6. УСАВРШАВАЊЕ ЗА ОБАВЉАЊЕ ПОСЛОВА ЈАВНИХ НАБАВКИ

Планирано је са се запослени у Групи за набавке континуирано усавршавају и упознају са најновијом праксом у области јавних набавки, тако што ће у току године присуствовати семинарима, конференцијама, стручним обукама и сл.

Такође, план је да се присуствује и другим једнодневним радионицама које ће за теме имати сву осталу материју која је, на посредан или непосредан начин, везана за поступак јавних набавки или набавки на које се закон не примењује (нпр. средства финансијског обезбеђења, начин достављања по ЗУП-у, унапређење квалитета услуга кроз сертификацију, начин вођења евиденција, израде планова и сл.).

Рок: континуирана активност у току године.

- **Група за послове писарнице и архиве**

Редовни послови Групе за послове писарнице и архиве планирани за 2023. годину:

- рад на пријему, отварању, прегледању и завођењу поднесака у складу са прописима којима се регулише канцеларијско пословање;
- електронско евидентирање аката и поднесака и достављање предмета свим организационим целинама Агенције;
- отпрема аката (поште) у складу са прописима који регулишу ову област;
- електронско и физичко архивирање и чување предмета;
- сарадња са институцијама које се баве прегледом архивске грађе и регистратурског материјала;
- израда допуне Архивске књиге са архивираним предметима из 2022. године и поштовање обавеза према Архиву Србије везано за њено достављање;
- у складу са Листом категорија архивске грађе и документарног материјала, излучивање архивског материјала у складу са важећим прописима;
- поштовање прописа који регулишу сва питања везана за печате и штамбиље (садржај, облик, величина, начин коришћења и чување печата и штамбиља);
- учешће у изради општих аката Агенције који се односе на канцеларијско пословање, категорије регистратурског материјала са роковима чувања и питања везана за печате и штамбиље.

За 2023. годину планирани су следећи нови послови Групе за послове писарнице и архиве:

- измена и усаглашавање са новим материјама важеће Листе категорија архивске грађе и документарног материјала са роковима чувања које је неопходно након тога уврстити и у ДМС;
- усаглашавање рада писарнице Агенције са софтверским решењем државна Писарница које омогућава јединствено евидентирање предмета и канцеларијско пословање у електронском облику а у складу са Уредбом о канцеларијском пословању органа државне управе („Службени гласник РС“, број 21/20 и 32/21) чиме је предвиђено да органи јавне управе међусобно комуницирају електронским путем преко ДМС (писарница+ДМС+архив) и акте израђују у изворно електронској форми;

- усаглашавање рада писарнице Агенције са е-архивирањем предмета који су изворно настали у електронском облику и као такви ће се путем ДМС архивирати у складу са новим Законом о архивској грађи и архивској делатности („Службени гласник РС“ број 6/20);
- одабирање архивске грађе и излучивање безвредног регистратурског материјала које се спроводи на основу важеће Листе категорија архивске грађе и документарног материјала са роковима чувања у складу са новим Законом о архивској грађи и архивској делатности („Службени гласник РС“ број 6/20) и Уредбом о канцеларијском пословању органа државне управе („Службени гласник РС“, број 21/2020 и 32/2021);
- присуство семинарима и обукама које обрађују тему новог Закона о архивирању и новине у канцеларијском пословању;
- организовање обуке за коришћење ДМС за нове запослене у оквиру Агенције.

Рок: континуирана активност у току године.

6. Кабинет

1. КООРДИНАЦИЈА РАДА ОРГАНИЗАЦИОНИХ ЈЕДИНИЦА АГЕНЦИЈЕ

Основна улога Кабинета је да координира реализацију активности од значаја за Агенцију и оних активности које укључују ангажовање и допринос већег броја организационих јединица унутар Агенције. Кабинет ће припремати недељни састанак колегијума и пратити реализацију донетих закључака, пружати помоћ у организацији састанака са другим институцијама и организацијама, те вршити обједињавање садржаја докумената у чијем креирању учествује више организационих јединица Агенције.

Рок: континуирана активност у току године

2. ОРГАНИЗАЦИЈА СЕДНИЦА УПРАВНОГ ОДБОРА

У 2023. години, наставља се са активностима везаним за организацију седница Управног одбора Агенције, као и са израдом и припремом одлука, закључака и других правних аката за потребе обављања послова из надлежности Управног одбора.

Рок: континуирана активност у току године

3. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

У 2023. години се наставља праћење рада и редовна комуникација са међународним организацијама у области електронских комуникација и поштанских услуга, у којима је Република Србија/Агенција има статус члана, учесника или посматрача (ITU, UPU, CEPT, BEREC, IRG, RSPG, REDCA, ETSI, ERGP, CERP, RCC, Trusted Introducer, ENISA), као и билатерална и мултилатерална сарадња са регулаторним организацијама и институцијама других земаља. Пратиће се и одвијање заједничких активности са регулаторима са којима Агенција има потписане споразуме о сарадњи. У делокругу рада Кабинета биће координација планирања и реализације службених путовања у иностранство, као и координација попуњавања упитника за регулаторе чије достављање је обавезно за чланице IRG, BEREC и ITU. Кабинет ће наставити да пружа асистенцију и подршку при успостављању и проширењу билатералне сарадње у области информационе безбедности.

Рок: континуирана активност у току године

4. ЗАШТИТА ПРИВАТНОСТИ, ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ И ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА

Наставља се са обрадом захтева за приступ информацијама од јавног значаја и прикупљањем и чињењем доступних тражених информација, односно издавањем одговарајућих решења у ситуацијама у којима се приступ траженим информацијама сматра правно неоснованим. Наставља се са пружање подршке свим организационим јединицама Агенције на свим пројектима који садрже аспект обраде података о личности.

План је да се у 2023. години Агенција сертификује у складу са ИСО 27001:2022 стандардом.

Рок: континуирана активност у току године

5. САРАДЊА СА РЕПУБЛИЧКИМ СЕКРЕТАРИЈАТОМ ЗА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ И КООРДИНАЦИЈА ЗАПОСЛЕНИХ У ВЕЗИ АЖУРИРАЊА И УПИСА НОВИХ АДМИНИСТРАТИВНИХ ПОСТУПАКА У РЕГИСТАР АДМИНИСТРАТИВНИХ ПОСТУПАКА

Наставља се сарадња са Републичким секретаријатом за јавне политике у виду уредног одговарања на различите захтеве Секретаријата упућене Агенцији, као и координација активности на ажурирању постојећих и упису нових административних поступака у Регистар административних поступака који представља јединствену јавну електронску базу поступака које спроводе органи јавне управе, а у складу са законским и подзаконским актима.

Рок: по потреби у току године

6. ОДНОСИ СА ЈАВНОШЋУ И ПРЕЗЕНТАЦИЈА РАДА АГЕНЦИЈЕ

- Одржавање редовне комуникације и информисање државних институција, оператора, привреде и грађана о новинама из делокруга рада Агенције,
- редовно ажурирање интернет презентације Агенције новим подацима, вестима и документима,
- комуникација са медијима и пружање одговора на опште упите заинтересованих правних и физичких лица,
- праћење штампаних и електронских медија, осмишљавање и израда мултумедијалног материјала за промоцију на друштвеним мрежама: кампања за друштвене мреже, тј. објава визуала, постера, брошура и видеа,
- вођење и праћење канала друштвених мрежа,
- припрема и дистрибуција штампаног репрезентационог материјала,
- организовање учешћа представника Агенције на релевантним домаћим и међународним скуповима и презентовање постигнутих резултата.

За 2023. годину предвиђена је израда плана комуникације, којима ће се јасно дефинисати активности презентације Агенције, као и динамика остваривања тих активности кроз јасан план израде месечних кампања, постера, филмова посвећених унапред одабраним темама које се пласирају у дигиталним медијима у циљу информисања и едуковања јавности и изградње опште позитивне слике Агенције у јавности.

Рок: континуирана активност у току године.

7. УНАПРЕЂЕЊЕ ВИДЉИВОСТИ АГЕНЦИЈЕ

У 2023. години наставиће се активности на унапређењу видљивости Агенције кроз рад на промоцији њених надлежности и улоге, осмишљавањем и израдом мултимедијалног садржаја и побољшањем визуелног идентитета Агенције. Даљом промоцијом и производњом нових анимираних видеа, филмова, брошура, фотографија и постера настојаће се да се повећа видљивост на друштвеним мрежама, повећа посећеност сајта, појасне области деловања и пројекти Агенције, повећа интеракција грађана, односно

корисника, на различите начине (дужим задржавањем на сајту, интеракцијом на друштвеним мрежама, употребом апликација RATEL NetTest, цене услуга и сл.).

У 2023. години се планира даља промоција следећих пројеката: цене услуга (поређење понуда и цена електронских комуникација и поштанских услуга), систем РФ спектра, EMF RATEL, *Benchmark* мобилних мрежа, RATEL NetTest (редизајниран портал и апликација), као и снимљеног мултимедијалног садржаја на унапред одређене теме дефинисане као приоритетне за 2023. годину, а све са циљем приближавања рада и улоге Агенције јавности.

Рок: континуирана активност у току године.

8. ОБЈАВЉИВАЊЕ ПУБЛИКАЦИЈА У ШТАМПАНОМ И ЕЛЕКТРОНСКОМ ОБЛИКУ

- Координација израде и припреме за штампу годишњег извештаја о раду Агенције за претходну годину, годишњег прегледа тржишта електронских комуникација и поштанских услуга у Републици Србији за претходну годину и плана рада Агенције за наредну годину.

- Координација израде и припреме за објављивање кварталних прегледа, извештаја и анализа из области рада Агенције.

Рок: континуирана активност у току године

9. ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ

Кабинет наставља координирање учешће представника Агенције у преговарачким групама 1, 3, 8 и 10 за приступање Европској унији и редовну комуникацију за надлежним министарствима, Министарством за европске интеграције и Делегацијом ЕУ у Србији. Кабинет ће припремати квартално и годишње информације о напретку у хармонизацији са Европском унијом, прилоге и извештаје из делокруга рада Агенције и учествовати у припремама за отварање Поглавља 10 - Информационо друштво и медији.

Кабинет ће пратити активности државних органа везане за приступање Србије Европској унији, рад институција ЕУ, као и агенде доношења релевантне регулативе на нивоу ЕУ.

Рок: континуирана активност у току године

10. ОРГАНИЗАЦИЈА МЕЂУНАРОДНИХ И РЕГИОНАЛНИХ СКУПОВА

Планирано је да се у 2023. години одржи више билатералних и мултилатералних састанака са регулаторима из других земаља ради наставка сарадње у области електронских комуникација, поштанских услуга и информационе безбедности.

Планирано је да се наредне године настави сарадња са регулаторним агенцијама из региона, као и да се интензивирају редовни сусрети стручњака у појединим областима рада. Кабинет ће бити задужен за координацију активности у оквиру регионалне сарадње и логистику приликом организације састанака и учешћа на регионалним скуповима.

Рок: октобар/новембар 2023.

IV. САРАДЊА СА ДРУГИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА

За обављање дефинисаних послова из делокруга рада Агенције неопходна је сарадња са другим институцијама и организацијама Републике Србије. Сарадња се одвија званичном кореспонденцијом, заједничким радом у радним групама или учествовањем на састанцима, уз спровођење договорених закључака и иницијатива:

- сарадња са Министарством трговине, туризма и телекомуникација, ресорним министарством за послове у области електронских комуникација, информационог друштва и поштанских услуга;
- сарадња са Министарством унутрашњих послова, Безбедносно информативном агенцијом и Војском Србије на основу чланова 83, 84. и 98. Закона о електронским комуникацијама;
- сарадња са Војском Србије и Контролом летења Србије и Црне Горе у вези са подацима о ваздухопловним фреквенцијама и нотификацијом истих код ITU, као и са што ефикаснијом заштитом ваздухопловне радио-комуникационе и радио-навигационе службе;
- сарадња са Министарством за европске интеграције по питању приступања Републике Србије ЕУ, у преговарачким поглављима 1, 3, 8 и 10;
- сарадња са Канцеларијом за координационе послове у преговарачком процесу са Привременим институцијама самоуправе у Приштини;
- сарадња са Министарством за привреду, у вези са контролом тржишта;
- сарадња са Управом царина, у вези са увозом радио опреме;
- сарадња са Регулаторним телом за електронске медије;
- сарадња са органима надлежним за просторно планирање и заштиту животне средине;
- сарадња са Републичким секретаријатом за јавне политике у вези са успостављањем Регистра административних поступака у оквиру пројекта Е-папир;
- сарадња са Савезом радио-аматера Републике Србије на издавању лиценци за рад радио-аматерских оператора и дозвола за рад аматерских радио-станица и давање сагласности за коришћење специјалног позивног знака (нотификација у ITU Оперативном билтену);
- учешће у раду Института за стандардизацију, доношење српских стандарда и сродних докумената у радној групи Комисије за стандарде и сродне документе N ETSI, Телекомуникационе технологије.

Агенција остварује сарадњу и са другим министарствима, агенцијама и институцијама Републике Србије, Комисијом за заштиту конкуренције, Републичким заводом за статистику, Повереником за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, Заштитником грађана, Агенцијом за борбу против корупције и Инжењерском комором Србије. Потребно је остварити и сарадњу са другим државним органима у свим областима информационих технологија, нарочито у вези са безбедношћу система, као и

континуирану сарадњу са Министарством одбране и др. Поред сарадње са надлежним државним органима, Агенција одржава стални контакт и консултације са свим учесницима у телекомуникационом сектору.

Представници Агенције ће учествовати у релевантним јавним расправама, панел дискусијама и округлим столовима, а у циљу добијања стручних и објективних закључака о појединим актуелним питањима. Запослени у Агенцији ће припремати и излагати научно-стручне радове у вези са регулативом из различитих области електронских комуникација и поштанских услуга и надлежностима Агенције на стручним скуповима. Представници Агенције ће такође учествовати на скуповима које организују удружења правника, Привредна коморе Србије, као и независна тела, попут Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, Заштитника грађана, Агенције за борбу против корупције и др.

Агенција, као Национални ЦЕРТ, непосредно сарађује са органом државне управе надлежним за безбедност ИКТ система, посебним ЦЕРТ-овима у Републици Србији, сличним организацијама у другим земљама, јавним и привредним субјектима, ЦЕРТ-овима самосталних оператора ИКТ система, као и са ЦЕРТ-ом републичких органа.

V. МЕЂУНАРОДНЕ АКТИВНОСТИ

Агенција остварује интензивну и непосредну сарадњу са међународним организацијама, регулаторним телима и другим стручним институцијама, у циљу праћења развоја електронских комуникација и поштанских услуга, регулације тржишта, измене регулативе и међународних аката који се тичу и наше земље и увођења нових услуга и технологија.

У 2023. години Агенција ће учествовати на Припремном састанку за Светску конференцију о радио-комуникацијама (CPM-23), чији је задатак да припреми Извештај за Светску конференцију о радио-комуникацијама (CPM Report) по свим тачкама дневног реда, као и на Светској конференцији о радио-комуникацијама (WRC-23), која се одржава сваке четири године и која одређује правце кретања у области управљања радио-фреквенцијским спектром.

Током 2023. године биће настављена сарадња са чланицама Европске уније и земљама кандидатима за приступање Европској унији у оквиру Тела европских регулатора за електронске комуникације – BEREC и Групе независних регулатора (IRG), пре свега кроз састанке на нивоу Контакт групе и радних група које су формиране по тематским областима:

- BEREC WG Fixed Network Evolution (FNE)
    - PRD: BEREC Report on migration and copper switch-off (carry-over)
    - PRD: BEREC Report on competition multiple NGA networks
    - PRD: Update of criterion four of BEREC Guidelines on VHCN
    - PRD: BEREC Response to the PC on the revised EC State Aid Guidelines
- BEREC WG Market and Economic Analysis (MEA)
    - PRD: BEREC Report on business services
    - PRD: BEREC report for an effective enforcement digital gatekeepers
- BEREC WG Open Internet (OI)
    - PRD: Update NN Regulatory Assessment Methodology
    - PRD: Collaboration on the Net Neutrality measurement tool;
    - PRD: Update to the BEREC Guidelines on Net Neutrality;
    - PRD: Implementation of the Net Neutrality Regulation
- BEREC WG End users (EU)
    - PRD: BEREC Workshop Article 123
    - PRD: BEREC Report on access and choice disables end users
    - PRD: PRD: Report on adequate broadband internet access service (IAS)
    - PRD: BEREC Opinion on Article 123
- BEREC WG Regulatory Framework (RF)
    - PRD: Database of value-added services numbering ranges
    - PRD: Database access to emergency services
    - PRD: Study on NRAs' independence
- BEREC WG Roaming (ROAM)
    - PRD: International Roaming Benchmark Data Report
    - PRD: Inputs to any legislative proposals of the EC on roaming
    - PRD: Update of the retail roaming guidelines
    - PRD: Update of the wholesale roaming guidelines
- BEREC WG Remedies (REM)

    - PRD: Workshop BEREC Common positions remedies
    - PRD: Report on Regulatory Accounting in practice 2022
    - PRD: BEREC Report on WACC parameters 2022
- BEREC WG Statistics and Indicators (SAI)
    - PRD: Workshop on Article 22
    - PRD: Report on termination rates
    - PRD: Report on NI-ICS indicators
- BEREC WG Wireless Network Evolution (WNE)
    - PRD: Workshop on Open RAN
    - PRD: Planning and Future Trends (PFT)
    - PRD: Report on 5G Value Chain
    - PRD: Report on Artificial Intelligence (AI)
    - PRD: Developing Work Programme 2023
    - PRD: International and institutional cooperation
- BEREC WG 5G Cybersecurity (5GCS)
    - PRD: Network security and cybersecurity
- BEREC WG Sustainability (SUS)
    - PRD: Sustainability report (carry-over)
    - PRD: Indicators to measure environmental impact of ECNs/ECSs
- BEREC ENG Sustainability
- BEREC ENG ICT
- BEREC ENG Communications.

Сарадња са међународним институцијама, укључујући и Међународну унију за телекомуникације (ITU), ће укључивати редовно годишње извештавање о тржишту електронских комуникација у Републици Србији и учешће на састанцима експертских радних група:

- праћење рада радних група у организацији Међународне уније за телекомуникације (ITU):

- ITU–SG/WP2 - Operational aspects of service provision and telecommunications management
- ITU–TSG3 - Economic and policy issues,
- ITU–TSG12 - Performance, QoS and QoE,
- ITU–TSG17 - Security,
- ITU–T SG20 - IoT and its applications including smart cities and communities (SC&C),
- ITU-D EGTI - Expert group on Telecommunication/ICT indicators
- ITU SG 9 - Broadband cable and TV
- ITU SG 15 - Networks, Technologies and Infrastructures for Transport, Access and Home
- ITU-R CPM (Conference Preparatory Meeting – WRC19)
- ITU-R SG1 (Spectrum management)
- ITU-R SG3 (Radiowave propagation)
- ITU-R SG4 (Satellite services)
- ITU-R SG5 (Terrestrial services)
- ITU-R SG6 (Broadcasting services).

Редовне активности које се тичу међународне сарадње у области електронских комуникација обухватиће:

- праћење рада Европске конференције поштанских и телекомуникационих администрација (CEPT) кроз активности ECC, WGFM, WGSE, NaN (Numbering and Networks) и њихових подгрупа, као и рада RSPG (Radio Spectrum Policy Group);
- праћење рада Европског института за телекомуникационе стандарде (ETSI);
- учешће у раду Експертске радне групе за отпорност и безбедност комуникационе инфраструктуре, мрежа и услуга (ECASEC), у оквиру Европске агенције за сајбер безбедност (ENISA);
- учешће у раду комитета RAINWAT (Regional Arrangement on the Radiocommunication Service for Inland Waterways);
- учешће у раду међународне радне групе за репланирање и координацију радио-фреквенција из радио-фреквенцијског опсега 174-230 MHz за терестрички дигитални радио T-DAB (међународна радна група обухвата 7 администрација из Централне и Источне Европе, укључујући и део наших суседних администрација);
- праћење имплементације Директиве о радио опреми (RED) 2014/53/E3 у земљама Европске уније, кроз асоцијацију REDCA (Radio Equipment Directive Compliance Association) и радне групе Европске комисије TCAM и ADCO за контролу тржишта RED опреме и
- попуњавање упитника за међународне институције као што су IRG, BEREC, ITU.

Међународна координација радио-фреквенција се врши на основу већ донетих споразума за фреквенцијске опсеге који се користе за фиксну, мобилну, радио-дифузну и сателитску службу. За 2023. години у овој области су планиране следеће активности:

- потписивање билатералног координационог споразума са администрацијом Румуније у вези коришћења GSM-R фреквенцијских опсега.
- наставак координација радио-фреквенција за FM радио-дифузију са администрацијом Мађарске, разменом списка незавршених координација;
- координација радио-фреквенција за T-DAB, са администрацијама које нису део међународне групе за координацију, а то су Бугарска, Северна Македонија, Албанија и Црна Гора;
- наставак процеса уписа сателитске мреже Републике Србије у FSS План AP30B;
- наставак процеса уписа сателитске мреже Републике Србије у BSS План AP30/30A;
- наставак рада у вези са контрибуцијом поднетом групи WP4A ITU (тачка агенде AI7 WRC23, тема E), за измену процедуре координације и уписа у План AP30B сателитских мрежа, у својству Републике Србије као иницијатора ове активности, а уз сарадњу са другим заинтересованим земљама и
- остале активности из тачке 5. поглавља III. Плана рада Службе за радио-комуникације за 2023. годину.

На основу Меморандума о сарадњи у области контроле квалитета услуга (QoS) европских националних регулаторних тела из земаља потписница, Агенција ће и током 2023.

године наставити сарадњу и размену искустава у овој области кроз организацију и учешће на редовном годишњем састанку (QoS Meeting 2023).

Агенција учествује у раду међународних организација и институција у области поштанских услуга и сарађује са регулаторним и стручним телима држава чланица Европске уније и других држава, ради усаглашавања праксе и примене прописа из области поштанских услуга.

Представници Агенције у континуитету активно прате активности свих радних група Групације европских регулатора за поштанске услуге – (ERGP) и учествују у пленарним заседањима у својству посматрача. Представници Агенције ће наставити да активно прате све радне групе Групације европских регулатора за поштанске услуге – (ERGP), и да непосредно учествују у састанцима три радне групе ERGP (*Consumers and Market Indicators WG, Regulatory Framework WG, Regulatory tools WG)* као и у састанцима контакт мреже (ERGP CN) и пленарним заседањима (ERGP *Plenary*). Представница Агенције учествује у изради извештаја ERGP M*arket Indicators WG,* у тиму обрађивача (*drafters team*).

Агенција ће у складу са дефинисаним приоритетима Републике Србије из области поштанских услуга пратити активности Светског поштанског савеза, односно Административног савета који је задужен између осталог за питања у вези поштанске регулативе на глобалном нивоу као и Ванредни конгрес организације који је планиран за период 2.10.2023 - 6.10.2023. године у Ријаду, Саудијска Арабија. Ове активности ће се координирати са Министарством информисања и телекомуникација, Владе Републике Србије.

На нивоу европске регулативе очекују се даљи кораци у изради нацрта, усвајању и имплементацији нове директиве ЕУ из области поштанских услуга. У овим активностима значајну улогу има и Европски комитет за поштанску регулативу - CERP. Представник Агенције ће наставити активности у улози потпредседника Комитета.

У области информационе безбедности, планира се учешће на годишњој конференцији у организацији FIRST, чији је ЦЕРТ пуноправни члан, као и активно учешће на TF-CSIRT конференцијама, сајбер вежбама организације у организацију ITU, пројекту DCAF-а „Унапређење управљања сајбер безбедношћу на Западном Балкану“, у регионалним и међународним пројектима у организацији RCC-а, као и традиционално активно учешће на вежби Сајбер Тесла.

Осим заједничког рада у оквиру међународних организација, међународна сарадња се реализује и организовањем билатералних и мултилатералних сусрета са регулаторним телима из других земаља, а посебно из окружења и Европске уније:

- сарадња са службама за мониторинг РФ спектра и квалитета услуга у другим европским регулаторним телима у циљу континуираног праћења нових технологија и унапређења квалитета рада;
- реализација споразума о сарадњи је Агенција потписала са другим регулаторним телима.

Поред присуства у међународним организацијама, Агенција успешно сарађује на регионалном нивоу са регулаторним телима из окружења. Активности у 2022. години ће, између осталог, обухватити:

- наставак сарадње са регулаторима потписница Споразума о снижењу цена услуга роминга по питању даљих корака везаних за регулацију цена роминга;
- учешће у раду координационог тела за роминг које је формирано на основу Споразума о снижењу цена услуга роминга;
- посете регулаторним агенцијама земаља у региону, у циљу размене искустава у области регулаторне праксе;
- организовање сусрета стручњака регулаторних тела из региону из у појединим областима рада.

VI. ПРОЦЕС ПРИСТУПАЊА СРБИЈЕ ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Током 2022. године, Агенција ће наставити са активностима које се односе на преговоре о приступању Републике Србије Европској унији, а у складу са решењем директора Агенције о образовању Радне групе за послове у процесу преговора о приступању Републике Србије Европској унији, за преговарачке групе 1, 3, 8 и 10.

Агенција ће наставити да учествује у активностима које се односе на Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније (НПАА) и на приступне преговоре, и то у оквиру Преговарачке групе 1 (Слобода кретања роба), Преговарачке групе 3 (Пословно настањивање и слобода пружања услуга), Преговарачке групе 8 (Заштита конкуренције) и Преговарачке групе 10 (Информационо друштво и медији).

У том смислу, Агенција ће наставити успешну сарадњу са Министарством за европске интеграције и ресорним министарствима, која подразумева припрему месечних информација и шестомесечних извештаја о активностима предузетим на плану европских интеграција, уношење подзаконских аката Агенције у заједничку базу прописа која прати НПАА и учешће у активностима везаним за припрему и ревизију НПАА, као и достављање података за годишњи извештај Европске комисије о напретку Републике Србије у делу који се односи на области електронских комуникација, поштанских услуга и информационе безбедности, из делокруга рада Агенције. Агенција ће, такође, наставити са учешћем у раду Пододбора за истраживање и иновације, информационо друштво и социјалну политику, у оквиру Одбора за стабилизацију и придруживање.

У случају отварања преговора о Поглављу 10 у току 2023. године, Агенција ће, поред уобичајених активности у оквиру Преговарачке групе 10, учествовати у даљем усклађивању прописа с регулаторним оквиром ЕУ за област електронских комуникација и осталим неопходним активностима, у складу с потребама Преговарачког тима Републике Србије, а у договору са ресорним министарством и Министарством за европске интеграције.

Такође, Агенција ће наставити да прати рад Преговарачке групе 1 (Слобода кретања роба), Преговарачке групе 3 (Пословно настањивање и слобода пружања услуга), Преговарачке групе 8 (Заштита конкуренције) и укључиваће се по потреби у активности ових преговарачких група.

Поред учешћа у преговарачким групама, Агенција ће наставити да прати регулаторне активности органа Европске уније у областима електронских комуникација, поштанских услуга и информационе безбедности, најбоље праксе институција ЕУ и регулативе у области заштите корисника и потрошача.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
РАТЕЛ
РЕГУЛАТОРНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ И ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ

0006205820221

Број: 1-К-021-60/22-1
Датум: 25.11.2022.
Београд

На основу чл. 11. став 1. и 23. став 1. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13 – одлука УС, 62/14 и 95/18-др.закон, у даљем тексту: Закон) и члана 16. тачка 1) Статута Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС”, бр. 125/14 и 30/16, у даљем тексту: Статут),

Управни одбор Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге је на 19. седници четвртог сазива одржаној дана 25.11.2022. године, донео

О Д Л У К У

I Доноси се План рада Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге за 2023. годину.

II Задужује се Кабинет да План из става I. ове одлуке објави на интернет страници Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге.

III Ова одлука ступа на снагу наредног дана од дана доношења.

О б р а з л о ж е њ е

Правни основ за доношење предметне одлуке садржан је у овлашћењима Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге (у даљем тексту: Агенција) које произилазе из члана 11. и члана 23. став 1. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13 – одлука УС, 62/14 и 95/18-др.закон), као и члана 16. тачка 1. Статута Агенције, а којима је прописано да Управни одбор Агенције доноси годишњи план рада Агенције, усклађен са стратешким актима и акционим плановима из области електронских комуникација и поштанских услуга, најкасније до 15. децембра текуће године за наредну годину.

У складу са наведеним, Управни одбор Агенције је сходно својим законским овлашћењима одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

ПРЕДСЕДНИК УПРАВНОГ ОДБОРА

Драган Ковачевић

Достављено:
- Директору;
- Кабинету;
- Сектору за електронске комуникације;
- Сектору за правне и опште послове;
- Сектору за анализу тржишта и економске послове;
- Сектору за поштанске услуге;
- Служби за информациону безбедност и технологије;
- Архиви.

25 NOV 202

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

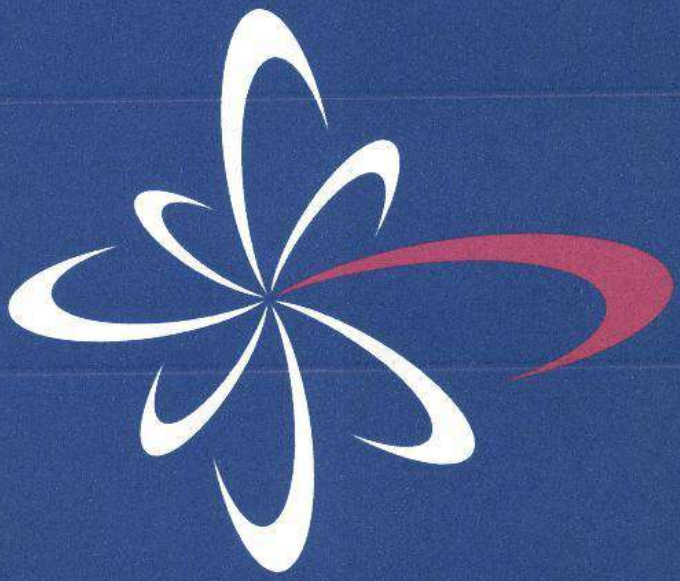
РАТЕЛ

РЕГУЛАТОРНО ТЕЛО ЗА
ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ
И ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ

за 2023. годину

РАТЕЛ

Београд, јун 2024. године

САДРЖАЈ

1. Реч директора
2. Увод
3. Регулаторна активност
4. Радио-комуникације
5. Електронске комуникационе мреже и услуге
6. Контрола коришћења радиофреквенцијског спектра и контрола услуга
7. Анализа тржишта
8. Заштита корисника
9. Поштанске услуге
10. Информациона безбедност
11. Сарадња са другим организацијама и институцијама
12. Међународне активности

Прилог 1 – Преглед подзаконских аката

Прилог 2 – Преглед дозвола

Прилог 3 - Преглед уписа у регистар

1. РЕЧ ДИРЕКТОРА

Активности Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге (РАТЕЛ), као националног регулаторног тела за област електронских комуникација и поштанских услуга, током 2023. године су биле усмерене на очување конкурентног тржишта, побољшање услова за рад оператора на тржишту телекомуникација и поштанских услуга, обезбеђивање већег степена заштите крајњих корисника, побољшање квалитета услуга, а као Национални центар за превенцију безбедносних ризика у ИКТ системима Републике Србије (Национални ЦЕРТ) РАТЕЛ је обављао координацију превенције и заштите од безбедносних ризика у информационо-комуникационим системима у Републици Србији. У оквиру обављања регулаторних активности важно је издвојити следеће податке за 2023. годину.

На основу захтева корисника за издавање и продужење појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, односно радиофреквенцијског спектра, решењима је издато 12449 појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, односно радиофреквенцијског спектра (укупан број решења је 1970), одузета укупно 3831 дозвола (укупан број решења је 732). Осим тога издате су и 273 лиценце за радио-аматере.

У оквиру радиодифузне службе извршена је анализа захтева и достављени су одговори за укупно 20 дислокација радиодифузних предајника. Извршена је координација 518 фреквенција/локација са суседним и другим администрацијама и то путем: специјалних секција GE06 - 132 координације и GE84 - 157 координација, а путем кореспонденције GE06 – 22 координације T-DAB и GE84 - 97 координација. Поред тога, администрација Републике Србије је упутила захтев суседним администрацијама путем кореспонденције GE06 – 110 координација за дигитални радио T-DAB.

У области фиксне службе одговорено је на 13 захтева Мађарске за координацију (503 радио-релејне везе) и послата су 4 координациона захтева (105 радио-релејних веза). У области фиксне сателитске службе је одговорено на 9 координационих захтева за 13 земаљских станица. У области фиксне и мобилне службе извршена је координација 4 фреквенције и 75 локација са мађарском администрацијом, путем кореспонденције.

На основу захтева градских и општинских управа – одељења за просторно планирање, урбанизам и грађевинарство, а за потребе израде просторних планова и планова детаљне регулације, у току 2023. године је припремљено укупно 68 одговора у којима су дефинисани услови који се односе на заштиту постојећих електронских комуникационих мрежа и припадајућих средстава, утврђивање заштитног појаса и начин извођења радова у близини електронских комуникационих мрежа и припадајућих средстава, као и захтеви који се односе на утврђивање радио коридора за географске зоне дефинисане у захтевима.

Током 2023. године формирана су 1.924 нова предмета у вези са приговорима, при чему је 752 приговора решено у корист претплатника, односно корисника, издато је 167 потврда о усаглашености радио-опреме, донета су 32 решења о додели, продужењу или одузимању нумерације, унета су 12.094 контролно-мерна записа у базу података, извршено је евидентирање (упис и брисање) за 80 електронских комуникационих мрежа и услуга (41 упис и 39 брисања), регистровано је укупно 160 неправилности у коришћењу радиофреквенцијског спектра.

У оквиру пројекта изградње мреже компактних даљински управљаних мерних станица (КДУС) у урбаним срединама у оперативни рад су пуштене 44 станице у зонама: Београд, Врање, Шабац, Ваљево, Чачак, Крагујевац, Смедерево, Зрењанин, Панчево, Вршац, Прокупље, Пирот и Босилеград.

Завршене су активности на проширењу мреже сензора преко којих се обавља континуирано и дуготрајно праћење нивоа укупног електричног поља које потиче од електронских комуникационих мрежа и опреме. У мрежи сензора је активно 117 сензора широм Србије. Портал за свакодневно праћење нивоа електромагнетског поља преко мреже сензора је јавно доступан на интернет адреси http://emf.ratel.rs/cyr/index и редовно се ажурира и одржава.

У току 2023. године обављено је упоредно мерење и анализа параметара квалитета услуга које мобилни оператори у Републици Србији пружају крајњим корисницима (benchmark мобилних мрежа) за технологије 2G/3G/4G и мерења параметара перформанси мобилних мрежа за говорну услугу и услугу преноса података, чији су резултати јавно доступни на посебном порталу http://benchmark.ratel.rs/. Мерења су обухватила 55 градова и 17.000 km путева, као и 1.600 km железничких пруга у оба смера, у Републици Србији. Током кампање обављено је преко 9.000 позива и 7.000 сесија за сваку од услуга преноса података у свакој од мобилних комуникационих мрежа у Србији, на свим расположивим технологијама (2G, 3G, 4G). Мерења су трајала 36 дана. Benchmark мобилних мрежа у Србији је 2023. године обављен у складу са стандардом ETSI TR 103559.

У оквиру регулације поштанског тржишта у Републици Србији, у току је реализација веома значајних активности. Закон о поштанским услугама и Стратегија развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021-2025. године, коју је донела Влада Републике Србије (Службени гласник РС" број 68/21), препознају РАТЕЛ као незаобилазан фактор у развоју и регулацији тржишта поштанских услуга у Републици Србији. На основу наведених аката, РАТЕЛ је током 2023. године наставио са спровођењем кључних активности у циљу њихове имплементације, укључујући: независно мерење квалитета писмоносних услуга, мерење квалитета (benchmark) осталих поштанских услуга (експрес), израду студије о одрживости универзалне поштанске услуге, испитивање задовољења потреба корисника поштанских услуга, припрему измене и допуне Закона о поштанским услугама у сарадњи са ресорним министарством, издавање и одузимања дозвола за обављање поштанских услуга, посредовање у вансудском решавању спорова између корисника и поштанских оператора, стручни надзор над радом поштанских оператора, проверу регулаторних извештаја јавног поштанског оператора у складу са Правилником о начину вођења одвојеног рачуноводства и провере веродостојности регулаторних извештаја јавног поштанског оператора, промоцију и дораду ГИС портала и портала Цена за међународни поштански саобраћај. У оквиру својих редовних активности, РАТЕЛ је у 2023. години издао 17 одобрења за обављање осталих поштанских услуга, а измењено је 7 одобрења на захтев имаоца одобрења, одузете су 2 дозволе по различитим основама, 6 одобрења је престало да важи на захтев имаоца одобрења, а 1 одобрење је истекло без захтева за обнову и 1 одобрење је у статусу привременог прекида од 20.4.2023. године. Стручни надзор је обављен над радом 7 поштанских оператора, од којих 5 обавља експрес услуге, а 2 курирске услуге.

РАТЕЛ наставља да доприноси раду међународне заједнице у циљу унапређења заштите од безбедносних ризика у ИКТ системима. Национални ЦЕРТ прима и обрађује инциденте пријављене са територије Републике Србије и од стране међународних ЦЕРТ-ова. Током 2023. године пријављено је укупно 735 инцидената. Национални ЦЕРТ Републике Србије, у саставу РАТЕЛ-а, препознат је као јединствена национална тачка за пријаву инцидената од стране међународних ЦЕРТ организација.

РАТЕЛ реализује међународну сарадњу кроз рад у оквиру међународних институција, као и кроз билатералне и мултилатералне сусрете са регулаторним телима из других земаља. Током 2023. године РАТЕЛ је био домаћин три билатерална састанка са регулаторним телима из Европе, на којима су потписана два меморандума о сарадњи, са малтешким (MCA) и кипарским регулатором (OCECPR). У септембру месецу РАТЕЛ је био домаћин састанка пројектног тима SE19 (Broadband applications in Fixed Service) у оквиру радне групе CEPT WGSE.

У области радио-дифузије је завршен процес координације VHF опсега III (радио-фреквенцијски спектар 174-230 MHz), у оквиру мултилатералне координационе групе у чијем саставу су администрације Аустрије, Босне и Херцеговине, Мађарске, Хрватске, Словеније, Румуније и Србије. Као резултат двоипогодишњег рада мултилатералне групе, потписан је Мултилатерални оквирни координациони споразум и 6 билатералних споразума који садрже усаглашене техничке и географске параметре радиофреквенцијских додела. У септембру 2023. године потписан је и Технички споразум између администрација Босне и Херцеговине, Црне Горе, Албаније, Хрватске, Северне Македоније и Србије о граничној координацији MFCN мрежа у фреквенцијском опсегу 3400-3800 MHz.

Представници РАТЕЛ-а су, у оквиру делегације Републике Србије, учествовали на светској конференцији о радио-комуникацијама (WRC23) у организацији Међународне уније за телекомуникације (ITU). Захваљујући вишегодишњем ангажовању стручњака из РАТЕЛ-а, Република Србија је добила геостационарне орбиталне позиције и одговарајући фреквенцијски ресурс. Сателитска мрежа Републике Србије је уписана у FSS (Fixed Satellite Service) План, Appendix 30B и BSS (Broadcast Satellite Service) План (Appendix 30/30A), што представља вредан ресурс за реализацију и развој сателитских комуникација у Србији.

Драган Пејовић, директор

2. УВОД

Регулаторно тело за електронске комуникације и поштанске услуге (РАТЕЛ) је основано 2005. године као Републичка агенција за телекомуникације, у складу са Законом о телекомуникацијама. Као национално регулаторно тело и самостални правни субјекат, РАТЕЛ је добио задатак да обезбеди ефикасно спровођење и унапређивање утврђене политике у области телекомуникација у Републици Србији, а у циљу даљег развоја телекомуникација и стварања услова за успостављање информационог друштва. Након ступања на снагу Закона о електронским комуникацијама 2010. године, РАТЕЛ је наставио рад као Републичка агенција за електронске комуникације, а изменама Закона о електронским комуникацијама и Закона о поштанским услугама из 2014. године Републичка агенција за поштанске услуге (РАПУС) и Републичка агенција за електронске комуникације су спојене, да би наставиле са радом као Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге, уз задржавање скраћеног назива РАТЕЛ.

Законом о информационој безбедности („Службени гласник РС", бр. 6/16, 94/17 и 77/19), који је Народна скупштина Републике Србије донела 26. јануара 2016. године, одређено је да РАТЕЛ обавља послове Националног центра за превенцију безбедносних ризика у ИКТ системима (Национални ЦЕРТ), односно да координира превенцију и заштиту од безбедносних ризика у ИКТ системима у Републици Србији на националном нивоу.

Даном ступања на снагу новог Закона о електронским комуникацијама, 7. маја 2023. године, Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге је наставила да, као Регулаторно тело за електронске комуникације и поштанске услуге (РАТЕЛ), обавља регулаторне и друге послове у оквиру делокруга и надлежности прописаних тим законом и посебним законима којима се уређује област поштанских услуга и информационе безбедности.

У извештајном периоду, положај РАТЕЛ-а у правном систему Републике Србије утврђен је сагласно одредби члана 137. став 3. Устава. Законом о електронским комуникацијама („Службени гласник РС", бр. 44/10, 60/13-УС, 62/14 и 95/18-др. закон, у даљем тексту: Закон). РАТЕЛ је дефинисан као самостална организација, независна од државних органа и организација и лица која обављају делатност електронских комуникација, изузета из постојеће структуре државне управе ради обезбеђивања високог степена самосталности и независности у вршењу поверених јавних овлашћења. Начин финансирања РАТЕЛ-а представља механизам обезбеђивања финансијске независности РАТЕЛ-а, те приходи РАТЕЛ-а уређени овим законом по својој правној природи нису буџетска средства. Како се рад РАТЕЛ-а не финансира из државног буџета, обезбеђени су виши степен ефикасности деловања у области електронских комуникација и неопходна дистанца од политичких утицаја.

РАТЕЛ-у су поверена јавна овлашћења чији је циљ ефикасно спровођење утврђене политике у области електронских комуникација и поштанских услуга, подстицање конкуренције на тржишту електронских комуникационих мрежа и услуга, унапређивање њиховог капацитета и квалитета, развој тржишта и заштита интереса корисника електронских комуникација и поштанских услуга. Као национално регулаторно тело Републике Србије за област електронских комуникација и поштанских услуга, РАТЕЛ има задатак да омогући успешно спровођење процеса либерализације у сектору телекомуникација и поштанских услуга, управљање радио-фреквенцијама и контролу спектра као ограниченог ресурса од

националног значаја, као и хармонизацију прописа са правним оквиром Европске уније. Такође, РАТЕЛ, обављајући послове Националног ЦЕРТ-а, врши координацију активности превенције и заштите од безбедносних ризика у ИКТ системима у Републици Србији на националном нивоу.

Надлежности РАТЕЛ-а у регулисању тржишта електронских комуникација и поштанских услуга:

- одлучивање о правима и обавезама оператора и корисника,
- доношење правилника, одлука и других аката из своје надлежности,
- утврђивање радио-коридора и димензија заштитне зоне,
- планирање употребе радио-фреквенција, управљање РФ спектром, издавање дозвола за коришћење радио-фреквенција, координација и контрола коришћења радио-фреквенција,
- провера испуњења обавеза оператора у вези са међуповезивањем, приступом и обезбеђивањем интероперабилности мрежа и услуга,
- универзални сервис,
- анализа релевантних тржишта, одређивање оператора са значајном тржишном снагом и њихових обавеза, у циљу спречавања монопола и подстицања развоја тржишта кроз јачање конкуренције,
- управљање планом нумерације и доношење предлога Плана намене и планова расподеле,
- контрола прописаних параметара квалитета јавно доступних услуга,
- давање сагласности на опште услове за обављање поштанских услуга,
- давање сагласности на цене за универзалну поштанску услугу (осим резервисаних поштанских услуга) и осталих поштанских услуга
- дефинисање критеријума за оцену квалитета у обављању универзалне поштанске услуге и праћење њихове примене,
- решавање приговора корисника,
- прописивање ближих услова за издавање лиценци, издавање и одузимање лиценци и одобрења,
- вођење регистра издатих дозвола.

Одлуком Народне скупштине Републике Србије („Службени гласник РС", број 12/21) од 11.3.2021. године, именовани су чланови Управног одбора РАТЕЛ-а:

Драган Ковачевић, председник;
Петар Стијовић, заменик председника;
др Владимир Крстић, члан;
др Слободан Ристић, члан;
професор др Дејан Марковић, члан.

Петогодишњи мандат чланова четвртог сазива Управног одбора почео је 26. марта 2021. године.

Током 2023. године, одржано је 12 седница, на којима је донето више правилника, нацрта правилника, одлука, интерних аката, затим План рада, Финансијски план и План набавки за 2024. годину, као и више предлога правилника које доноси ресорно министарство.

Послове из делокруга рада РАТЕЛ-а током 2023. су обављале следеће организационе јединице:

- Сектор за електронске комуникације, у оквиру кога се налазе Служба за радио-комуникације, Служба за контролу и Служба за мреже, услуге и електронску опрему;
- Сектор за правне послове, у оквиру кога се налазе Служба за нормативу и заступање и Служба за заштиту корисника и људске ресурсе;
- Сектор за анализу тржишта и економске послове, у оквиру кога се налазе Служба за анализу тржишта и рачуноводство трошкова, Служба за рачуноводство и финансије и Одсек за управљање накнадама;
- Сектор за поштанске услуге, у оквиру кога се налазе Служба за поштанску регулативу и Служба за анализу поштанског тржишта;
- Сектор за информациону безбедност и технологије, у оквиру кога се налазе Служба за информациону безбедност и послове Националног ЦЕРТ-а, и Служба за информационе технологије;
- Сектор за опште послове, у оквиру кога се налазе Служба за изградњу и одржавање и Служба за набавке и заједничке послове;
- Кабинет;
- Самостални одсек за стратегију и планирање и
- интерни ревизор.

Средства за рад РАТЕЛ-а за 2023. годину обезбеђена су из прихода који је остварен прикупљањем накнада за коришћење нумерације, накнада за коришћење радио-фреквенција, накнада за обављање делатности електронских комуникација, годишње накнаде за обављање поштанских услуга, као и прихода који је РАТЕЛ остварио пружањем услуга из своје надлежности (издавање и продужење дозвола, оцењивање усаглашености РиТТ опреме, обављање техничког прегледа радио станица).

РАТЕЛ од 2017. године води пословне књиге и врши припрему, састављање, подношење и објављивање годишњих финансијских извештаја у складу са Законом о рачуноводству, Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге и предузетнике, Правилником о контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за привредна друштва, задруге и предузетнике, Међународним рачуноводственим стандардима, односно Међународним стандардима финансијског извештавања, а све у складу са препоруком Државне ревизорске институције. Такође, РАТЕЛ своје финансијске извештаје доставља Агенцији за привредне регистре, почев од објављивања финансијских извештаја за 2017. годину.

На основу предатих финансијских извештаја, укупни приходи у 2023. години износили су 2.400.373 хиљада динара, док је износ укупних расхода био 1.204.246 хиљада динара. Средства која представљају разлику између прихода и расхода утврђених годишњим финансијским извештајем, уплаћују су на одговарајући рачун прописан за уплату јавних прихода буџета Републике Србије и Аутономне покрајине Војводине. Та средства су намењена за унапређење и развој области електронских комуникација и информационог друштва и њима управља ресорно министарство. Средства која се уплаћују на рачун буџета АП Војводине сразмерна су приходима које су остварили оператори електронских комуникационих мрежа и услуга на територији АП Војводине, а њима управља покрајински орган надлежан за послове

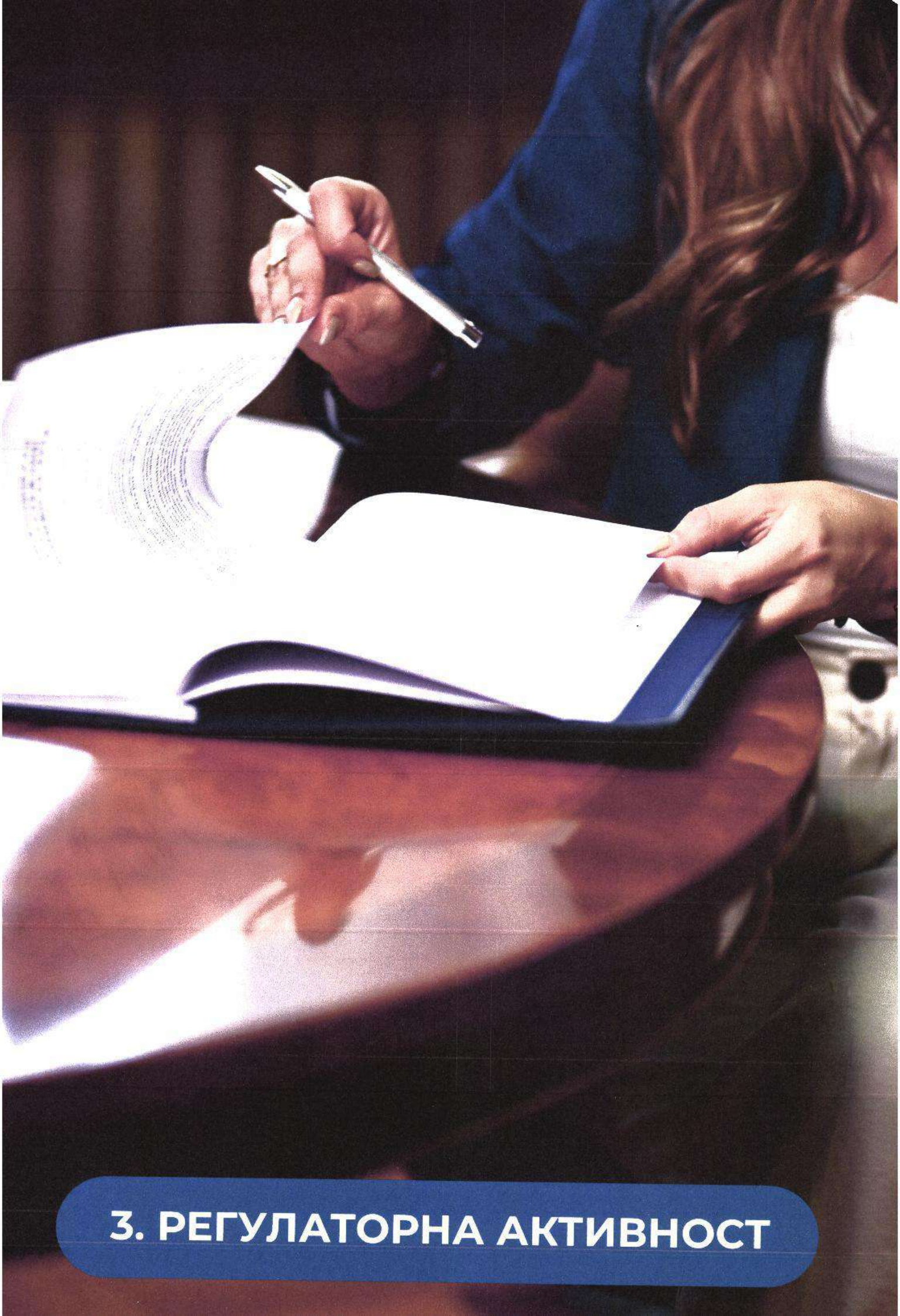
електронских комуникација.

На дан 31.12.2023. године, у РАТЕЛ-у је било запослено укупно 157 лица, од чега 135 са високом стручном спремом (85,99%), 1 са вишом стручном спремом (0,64%), а 21 са средњом стручном спремом (13,37%). У погледу квалификационе структуре запослених, већину запослених лица са високом стручном спремом чине дипломирани инжењери електротехнике, информатике и саобраћаја, као и дипломирани правници и економисти, а од тога 27 запослених са звањима мастера, магистра и доктора наука.

Од 1. фебруара 2016. године седиште РАТЕЛ-а је у Палмотићевој 2, у Београду. РАТЕЛ послове из своје надлежности обавља и у два контролно-мерна центра који се налазе у објектима у Добановцима и Нишу, са издвојеном канцеларијом „Ужице" у Севојну.

У складу са одредбама чл. 39. и 40. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС", бр. 120/04, 54/07, 104/09, 36/10 и 105/21) и Упутству за израду и објављивање информатора о раду државног органа Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, РАТЕЛ је на званичној интернет страници Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности ажурирао Информатор о раду Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге за 2023. годину, који се може пронаћи путем линка који се налази на званичној интернет страници РАТЕЛ-а.

Све релевантне информације о раду РАТЕЛ-а, регулатива из области електронских комуникација, поштанских услуга и информационе безбедности, регистри са базама података из евиденција које води РАТЕЛ, обрасци и упутства за операторе и кориснике, као и друге информације од јавног значаја које се односе на пословање РАТЕЛ-а се налазе на интернет страници www.ratel.rs.

3. РЕГУЛАТОРНА АКТИВНОСТ

У оквиру својих регулаторних надлежности, у делу спровођења Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС" бр. 44/10, 60/13-УС, 62/14 и 95/18-др. закон), РАТЕЛ је током 2023. године донео:

1. Правилник о параметрима квалитета јавно доступних електронских комуникационих услуга, вршењу мерења и испитивања и спровођењу провере поступања оператора електронских комуникација („Службени гласник РС", број 23/23), ступио на снагу 1.4.2023. године, са почетком примене 2.7.2023. године;
2. Правилник о усклађивању висине накнада за пружање услуга („Службени гласник РС", број 79/23) ступио на снагу 23.9.2023. године, са почетком примене 1. 1. 2024. године.

Такође, имајући у виду да је 7.5.2023. године ступио на снагу Закон о електронским комуникацијама („Службени гласник РС" број 35/23, у даљем тексту: Закон), РАТЕЛ је у оквиру регулаторне активности донео следећа подзаконска акта:

1. Статут Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС", број 65/23) ступио на снагу 12.8.2023. године;
2. Правилник о обрасцу захтева за издавање дозволе за коришћење нумерације („Службени гласник РС", број 85/23), ступио на снагу 14.10.2023. године;
3. Правилник о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда („Службени гласник РС", број 88/23), ступио на снагу 27.10.2023. године;
4. Правилник о утврђивању Плана расподеле радио-фреквенција/локација за терестричке аналогне FM радиодифузне станице за територију Републике Србије („Службени гласник РС", број 1/24), ступио на снагу 13.1.2024. године;
5. Правилник о утврђивању Плана расподеле радио - фреквенција у радиофреквенцијским опсезима 1900-1980 MHz и 2110-2170 MHz („Службени гласник РС", број 1/24), ступио на снагу 13.1.2024. године;
6. Правилник о утврђивању Плана расподеле радио-фреквенција/ локација/ области за терестричке дигиталне звучне радиодифузне станице у делу VHF опсега (209-230 MHz) за територију Републике Србије („Службени гласник РС", број 1/24), ступио на снагу 13.1.2024. године.

Током 2023. године припремана су следећа подзаконска акта, чије је доношење у надлежности РАТЕЛ-а:

1. Правилник о начину објављивања података о интерфејсима електронских комуникационих мрежа у терминалним тачкама мреже;
2. Правилник о утврђивању Плана расподеле радио-фреквенција/ локација/ области за терестричке дигиталне TV радиодифузне станице у радиофреквенцијском опсегу 470-694 MHz за територију Републике Србије;
3. Правилник о начину обављања делатности електронских комуникација по режиму општег овлашћења;
4. Правилник о примени трошковног принципа и извештавању од стране привредног субјекта са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација;
5. Правилник о условима приступа и коришћењу података из јавних телефонских именика;
6. Правилник о садржини обрасца за достављање података и начину достављања података о коришћеним бројевима и адресама из Плана нумерације;

7. Правилник о условима приступа до прве или након прве разделне тачке и начину расподеле трошкова;
8. Правилник о садржини и начину пријаве уговора о међуповезивању на међународном нивоу;
9. Правилник о условима доделе и коришћења радиофреквенцијског спектра;
10. Правилник о начину и условима заједничког коришћења електронске комуникационе мреже, припадајућих средстава и непокретности, степену расположивости слободног простора и основним елементима уговора о заједничком коришћењу;
11. Правилник о начину контроле коришћења радиофреквенцијског спектра, обављања техничких прегледа и заштите од сметњи;
12. Правилник о поступку вансудског решавања спора пред Регулаторним телом за електронске комуникације и поштанске услуге
13. Правилник о примени политике примереног коришћења, методологији за процену одрживости укидања малопродајних додатних накнада за роминг и захтеву који пружалац услуга роминга подноси у сврху те процене;
14. Правилник о условима доделе и коришћења радиофреквенцијског спектра по режиму општег овлашћења;
15. Правилник о висини и начину плаћања средстава који привредни субјекти плаћају Регулаторном телу за електронске комуникације и поштанске услуге за административне трошкове настале приликом управљања, контроле и спровођења режима општег овлашћења.

РАТЕЛ је током 2023. године радио на припреми следећих предлога подзаконских аката из области електронских комуникација, чије доношење је у надлежности ресорног министарства:

1. Правилник о класама радио-опреме;
2. Правилник о радио-опреми;
3. Правилник о захтевима за интероперабилност аутомобилских радио-пријемника и потрошачке дигиталне телевизијске опреме;
4. Правилник о универзалном сервису у области електронских комуникација;
5. Правилник о начину и поступку спровођења стручног надзора у области електронских комуникација;
6. Правилник о приступу хитним службама и јединственом броју за хитне службе 112;
7. Правилник о захтевима за утврђивање заштитних зона електронских комуникационих мрежа и припадајућих средстава, радио-коридора и обавезе инвеститора радова при изградњи или реконструкцији објеката, као и на
8. припреми Предлога Плана намене радиофреквенцијских опсега, који, у оквиру своје надлежности доноси Влада, одговарајућом уредбом.

У оквиру спровођења законом утврђених надлежности, РАТЕЛ је донео и низ појединачних аката у циљу регулисања тржишта електронских комуникација и поштанских услуга.

4. РАДИО-КОМУНИКАЦИЈЕ

У области радио-комуникација, РАТЕЛ је у току 2023. године био ангажован на изради општих аката прописаних Законом и других подзаконских аката из области радио-комуникација, као и на спровођењу активности које се односе на коришћење радио-фреквенцијског спектра.
У оквиру послова који се односе на управљање радио-фреквенцијским спектром, током 2023. године су обављане активности у вези са издавањем појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, односно радиофреквенцијског спектра, координацијом и нотификацијом радио-фреквенција, као и контролом радио-фреквенцијског спектра.
На основу захтева корисника за издавање и продужење појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, односно радиофреквенцијског спектра, закључно са 31.12.2023. године, решењима (укупан број решења је 1.970) је издато 12.449 појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, односно радиофреквенцијског спектра, и то:

- 12.202 појединачне дозволе за коришћење радио-фреквенција, односно радиофреквенцијског спектра, на основу захтева корисника, у складу са чланом 104. Закона;
- 53 појединачне дозволе за коришћење радио-фреквенција, односно радиофреквенцијског спектра, за радио-станице на ваздухоплову;
- 36 појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, односно радиофреквенцијског спектра, за радио-станице на броду и другом пловилу;
- 11 појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, односно радиофреквенцијског спектра, за дипломатско-конзуларна представништва и страна правна лица;
- 147 појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, односно радиофреквенцијског спектра, за радио-аматере.

Издавању дозвола су претходиле неопходне техничке анализе, као саставни део прорачуна компатибилности између постојећих и нових корисника радиофреквенцијског спектра. Поред наведеног, издате су 273 лиценце за радио-аматере, а континуирано се електронски евидентирају пријаве за коришћење радио-фреквенција, односно радиофреквенцијског спектра, у фреквенцијским опсезима 2400-2483,5 MHz, 5470-5725 MHz, 5725-5875 MHz и 72-76/82-86 GHz.
Закључно са 31.12.2023. године, решењима је одузета укупно 3.831 дозвола (укупан број решења је 732).

Током 2023. године је настављена обрада захтева за издавање привремених дозвола за коришћење радио-фреквенција, односно радиофреквенцијског спектра, у радио-фреквенцијским опсезима 3,4-3,8 GHz, 2,6 GHz и 700 MHz.
До 31.12.2023. године, у области радио-дифузне службе извршена је анализа захтева и достављени су одговори за укупно 20 захтева за дислокацију радио-дифузних предајника.
За потребе радиодифузне службе, РАТЕЛ је у 2023. години издао 97 појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, односно радиофреквенцијског спектра на основу захтева корисника, као и на основу одлука Савета Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ) о продужењу важења дозвола. Такође су издате дозволе за 12 пружалаца медијске услуге радија за Регион Града Београда. Поред тога, издате су и дозволе за дотур радијског модулационог сигнала. Током 2023. године, настављено је издавање појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, односно радиофреквенцијског спектра, за ЈП ЕТВ и то за аналогне и дигиталне радијске сервисе, као и за дигиталне телевизијске сервисе. Приказ броја дозвола по корисницима је дат у Прилогу 2 овог извештаја.

Послови који се односе на координацију коришћења радиофреквенцијског спектра са администрацијама суседних и других земаља у току 2023. године подразумевали су достављање одговора на захтеве за координацију, слање наших захтева за координацију и припрему координационих техничких споразума са администрацијама суседних и других земаља. У септембру 2023. године потписан је Технички споразум између администрација Албаније, Босне и Херецговине, Хрватске, Црне Горе, Северне Македоније и Србије о граничној координацији MFCN мрежа у фреквенцијском опсегу 3400-3800 MHz.

У 2023. години, у области радио-дифузне службе извршена је координација 518 фреквенција/локација са суседним и другим администрацијама и то путем: специјалних секција GE06 - 132 координације и GE84 - 157 координација, а путем кореспонденције GE06 – 22 координације T-DAB, и GE84 - 97 координација. Поред тога, администрација Републике Србије је упутила захтев суседним администрацијама путем кореспонденције GE06 – 110 координација за дигитални радио T-DAB.

У области фиксне службе одговорено је на 13 захтева за координацију Мађарске (503 радио-релејне везе) и послата су 4 координациона захтева (105 радио-релејних веза). У области фиксне сателитске службе одговорено је на 9 координационих захтева за 13 земаљских станица.

Прослеђено је 30 коментара на објављене сателитске мреже у BR IFIC-у (BR International Frequency Information Circular), за фиксну сателитску и радио-дифузну сателитску службу. Прослеђено је 18 одговора за 289 фреквенција/локација на објављене специјалне секције у BR IFIC-у (BR International Frequency Information Circular), за радио-дифузну службу.
У области фиксне и мобилне службе извршена је координација 4 фреквенције и 75 локација са мађарском администрацијом путем кореспонденције.

У области радио-дифузне сателитске службе (Appendix 30, 30A) сателитска мрежа Републике Србије је објављена у BRIFIC-u 27.10.2020. године, Part A, Special Section. Координација је завршена и 16.1.2023. године је поднет захтев Бироу ITU за упис наше сателитске мреже са финалним карактеристикама у BSS Листу (Part B), у складу са резолуцијом 559. Мрежа је одобрена од стране Бироа, уписана у BSS Листу (Part B) и објављена у BRIFIC-u 4.4.2023. године. Дана 31.5.2023. године поднет је захтев за трансформацију сателитске мреже из BSS Листе у BSS План. На Светској конференцији о радио-комуникацијама (WRC-23) сателитска мрежа Републике Србије је уписана у BSS План.

У области фиксне сателитске службе настављене су активности представника наше администрације на обезбеђивању регулаторних услова за упис сателитске мреже Републике Србије у FSS план Appendix 30B кроз активно учешће на састанцима ITU и CEPT-а. Представници наше администрације су учествовали на састанку ITU CPM23-2 (Second Session of the Conference Preparatory Meeting for WRC-23), одржаном 27.3-6.4.2023. године, на коме је усвојен CPM текст за WRC23 тачку агенде AI 7, тема E. Усвојени документ садржи три методе: E1-без промене регулативе, E2-примену само резолуције 170 и модификовани метод E3 који је предлог наше администрације. На CPM састанку је модификован изворни предлог метода E3, у договору са представником Луксембурга и CEPT координатором за AI7, уз подршку ATU (African Telecommunication Union) и с обзиром да на поменутом састанку није

било исказаног неслагања са модификованим методом Е3 деловао је да се коначно дошло до решења које ће бити подржано у СЕРТ-у, јер су до тада главни противници нашег предлога били Луксембург, Норвешка, Шведска и Шпанија. Представници наше администрације су учествовали онлајн на састанцима СЕРТ група СРG РТВ (подгрупа СРG групе која се бави сателитским питањима) одржаном у април 2023. године и СРG састанку одржаном у мају 2023. године. На СРG РТВ наша администрација је поднела контрибуцију заједно са администрацијама Босне и Херцеговине, Хрватске, Северне Македоније и Молдавије, која садржи предлог ЕСР (European Common Proposal) текста који подржава модификовани метод Е3. Шпанија и Норвешка су изразиле неслагање са модификованим методом Е3 и након дискусије дошло је до поларизације администрација, оне које подржавају метод Е3 и оне које подржавају метод Е2, тако да су усвојене 2 верзије ЕСР текста и послате на састанак СРG групе који одржан у мају 2023. године, на коме такође нисмо успели да дођемо до јединственог предлога. Наша администрација је заједно са 5 европских администрација поднела контрибуцију за састанак групе СРG РТВ у јулу 2023. године, која садржи предлог ЕСР текста са модификованом методом Е2 (примена резолуције 170 и додатне мере које ће олакшати процес координације) и након усаглашавања и дискусије на састанку усвојен је овај предлог као јединствени ЕСР документ и прослеђен је и финално усвојен на састанку СРG групи у септембру. У јулу месецу започета је координација са релевантним („афектираним") администрацијама и послато је 6 координационих захтева. У току процеса координације наша администрација је у августу поднела захтев ITU Бироу за упис у FSS Листу (Part B), а у октобру је поднет захтев конференцији за упис сателитске мреже у FSS План. На светској конференцији WRC-23 измењена је регулатива Appendix 30B у складу са нашим предлогом и сателитска мрежа Републике Србије је уписана у FSS План.

Током 2023. године, у области радио-дифузне службе је активно настављен и завршен процес координације VHF опсега III (радио-фреквенцијски спектар 174-230 MHz), у оквиру мултилатералне координационе групе у чијем саставу су администрације Аустрије, Босне и Херцеговине, Мађарске, Хрватске, Словеније, Румуније и Србије. Ове администрације су у периоду од две и по године веома интензивног рада одржале више од 10 координационих састанака са циљем проналаска заједничких решења приликом репланирања и побољшања постојећег Плана GE06, имајући у виду једнак приступ спектру, ефикасно коришћење намењеног спектра, различите захтеве администрација, техничке и друге изазове. Као резултат рада мултилатералне групе, потписан је Мултилатерални оквирни координациони споразум (Multilateral framework agreement between the administrations of Austria, Bosnia and Herzegovina, Croatia, Hungary, Romania, Serbia, Slovenia on the frequency plan of VHF Band III, covering the frequency range of 174 - 230 MHz), као и 6 билатералних споразума који садрже усаглашене техничке и географске параметре радиофреквенцијских додела. Са преостале три суседне државе, Северном Македонијом, Бугарском и Албанијом РАТЕЛ је наставио координацију путем кореспонденције.

На основу захтева градских и општинских управа – одељења за просторно планирање, урбанизам и грађевинарство, а за потребе израде просторних планова и планова детаљне регулације, као и захтева који се односе на утврђивање радио-коридора за географске зоне дефинисане у захтевима, у току 2023. године је припремљено укупно 68 одговора о условима који се односе на заштиту постојећих електронских комуникационих мрежа и припадајућих средстава, утврђивање заштитног појаса и начин извођења радова у близини електронских

комуникационих мрежа и припадајућих средстава, као и утврђивање радио-коридора.
Радна група РАТЕЛ-а активно је радила на изради предлога Плана намене радиофреквенцијских опсега. Предлог је послат Војсци Републике Србије, Министарству унутрашњих послова, Безбедносно информативној агенцији и СМАТСА-и на разматрање. Након достављених коментара наведених институција, одржане су јавне консултације и предлог Плана намене је послат ресорном министарству на даљу надлежност у септембру.

Припремљен је предлог за измену Закона о накнадама за коришћење јавних добара, и послат Министарству за информисање и телекомуникације на даљу надлежност. Измена се односи на Прилог 15 и Прилог 16 Закона о накнадама за коришћење јавних добара („Службени гласник РС", бр. 95/18, 49/19, 86/19 – др. пропис, 156/20 – др. пропис и 15/21 – др. пропис), односно на начин утврђивања и висину накнаде за коришћење нумерације и накнаде за коришћење радио-фреквенција.

Завршен је рад на изради 2 правилника о утврђивању плана расподеле радио-фреквенција за T-DAB и FM и припремљена су 3 нацрта правилника: Нацрт правилника о утврђивању плана расподеле радио-фреквенција за DVB-T, Нацрт правилника о техничким захтевима за дистрибуцију медијских садржаја терестричким путем и приступ мултиплексу (МИТ на предлог РАТЕЛ-а у сарадњи са РЕМ-ом), Нацрт правилника о увођењу дигиталног терестричког емитовања медијске услуге радија и приступу мултиплексу (МИТ у сарадњи са РАТЕЛ-ом и РЕМ-ом).
Започет је рад на припреми предлога Правилника о условима доделе и коришћења радиофреквенцијског спектра и Правилника о условима доделе и коришћења радиофреквенцијског спектра који се користи по режиму општег овлашћења. Нацрт Правилника о условима доделе и коришћења радиофреквенцијског спектра који се користи по режиму општег овлашћења је припремљен, а његово доношење одложено је до усвајања новог Плана намене. Припремљен је и Нацрт правилника о условима доделе и коришћења радиофреквенцијског спектра, за који је преостало да се утврди поступање при евидентирању базних радио-станица у јавној мобилној мрежи, а у вези са заштитом животне средине.

Започет је рад на изради Нацрта правилника о начину коришћења радиоаматерских радио-станица. У циљу припреме текста правилника и усаглашавања начина поступања одржани су састанци са представницима Савеза радио-аматера Србије.

ATDI обука за запослене у РАТЕЛ-у за основно и напредно коришћење програма HTZ communications, ICS Manager и ICS Allocation Editor је одржана у онлајн формату у трајању од 4 радна рада у мају 2023. године.

У оквиру међународних активности у области радио-комуникација, остварена је сарадња са Бироом за радио-комуникације Међународне уније за телекомуникације по питању BR IFIC–а, при чему су прегледана циркуларна обавештења и публикације о међународној координацији радио-фреквенција и обављене техничке анализе компатибилности са планским доделама наше администрације.

У 2023. години настављене су активности у циљу реализације израде мапа покривености

мобилних мрежа и израде прорачуна покривености становништва и територије, по технологији, за сваког појединачног мобилног оператора, а у складу са планом. Објављене су мапе покривања и упоредни приказ покривености територије и становништва по технологији/оператору, као и преглед информација о активним базним радио-станицама/ рипитерима/WiFi приступним тачкама, који је креирао РАТЕЛ на основу улазних података за четврти квартал 2022. године, као и за први, други и трећи квартал 2023. године. За наведене квартале објављени су и прегледи стања бежичне мреже за приступ, за сваког од оператора, који су описани сетом од 50 врста квантитативних података.

5. ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИОНЕ МРЕЖЕ И УСЛУГЕ

РАТЕЛ је током 2023. године наставио са активностима које су усмерене на стварање слободног и отвореног тржишта, уз гарантовање равноправног положаја свим учесницима. Полазећи од важеће регулативе и реализованих поступака за увођење нових технологија и услуга, у циљу даљег подстицања конкуренције на тржишту електронских комуникација у Републици Србији, РАТЕЛ је предузео низ активности у вези са регулисањем ове области.

Упоредни приказ броја корисника, као и степен пенетрације јавне фиксне комуникационе мреже, јавне мобилне комуникационе мреже, интернета, дистрибуције медијских садржаја и пакета услуга за 2019, 2020, 2021, 2022. и 2023. годину дат је у Табели 5.1.

Табела 5.1 Упоредни приказ броја корисника основних услуга електронских комуникација у последњих 5 година

Година		2019.	2020.	2021.	2022.[1]	2023.[2]
Услуга	Показатељ					
Фиксна телефонија - претплатници	Број у мил	2,42	2,41	2,37	2,36	2,30
	На 100 домаћинстава	97,27	97,01	95,45	91,24	88,91
Мобилна телефонија - корисници	Број у мил	8,45	8,26	8,50	8,62	8,53
	На 100 домаћинстава	121,40	119,26	123,72	129,70	128,47
		1,62	1,73	1,80	1,95	2,08
		65,27	69,56	72,34	75,26	80,20
Дистрибуција медијских садржаја - претплатници	Број у мил	2,00	2,10	2,14	2,21	2,33
	На 100 домаћинстава	80,42	84,51	85,94	85,53	90,02
		1,42	1,55	1,63	1,75	1,84
		56,90	62,41	65,39	67,54	71,13

Током 2023. године прикупљени су и обрађени подаци о броју корисника услуге дистрибуције медијских садржаја и услуге приступа интернету за претходну годину. Анализирани су подаци које су оператори доставили о броју корисника наведених услуга у насељеним местима, односно општинама, разврстани по технологијама и операторима, и припремљени су извештаји за потребе годишњег прегледа тржишта електронских комуникација и поштанских услуга у Републици Србији за 2023. годину. У наведеном периоду било је више захтева различитих институција који су се односили на податке о броју активних оператора и броју корисника, разврстаних по годинама, операторима, технологијама и насељеним местима.

1. Напомена: Подаци су усклађени са Прегледом тржишта електронских комуникација и поштанских услуга за 2022. годину (за број домаћинстава коришћен коначни резултат пописа из 2022. године)
2. Напомена: Прелиминарни подаци.

Законом је утврђена обавеза РАТЕЛ-а да води одговарајуће регистре, односно евиденције оператора, која се спроводи у складу са Одлуком о начину вођења регистара, евиденција, база података као и других информација из делокруга РАТЕЛ-а и њиховом објављивању на интернет страници РАТЕЛ-а. Детаљан приказ дат је у Прилогу 3.

У складу са Законом, а на захтев оператора, у 2023. години издато је укупно 32 решења о додели, продужењу или одузимању нумерације.

Табела 5.2. Број издатих решења за коришћење нумерације

Категорија бројева	Број издатих решења	
	Додела и продужење нумерације	Одузимање нумерације
Географски	8	4
Негеографски	7	3
	3	1
Остали кодови	4	2

Операторима су достављена 22 обавештења о накнади за доделу нумерације.

У циљу боље заштите корисника и успостављања ефикаснијих процедура при преносу броја, почели су да се примењују претходно донети Правилник о преносивости бројева за услуге које се пружају преко јавних мобилних комуникационих мрежа и Правилник о преносивости броја за услуге које се пружају преко јавних комуникационих мрежа на фиксној локацији. Извршене су неопходне измене и модификације на Централној бази пренетих бројева, тако да је сада могуће извршити пренос броја суботом и заказати пренос броја са тачно одређеним датумом до 30 дана унапред.

Спроведена је анализа и припрема предлога за измену Закона о накнадама за коришћење јавних добара у делу који се односи на нумерацију.

Завршена је припрема и доношење Правилника о обрасцу захтева за издавање дозвола за коришћење нумерације; затим припрема Правилника о јединственом броју за приступ службама за хитне интервенције 112 уз учешће у Интересорној радној групи за успостављање Система хитних позива 112 у Републици Србији Министарства унутрашњих послова; припрема Правилника о начину и условима доделе и коришћења бројева из опсега који почиње бројем 116 и припрема Плана нумерације, уз одговарајуће анализе и консултације са заинтересованим странама.

Спроведена је анализа коришћења кратких СМС кодова како би се што боље сагледала ова област и како би се у Плану нумерације регулисало додељивање ових кодова у складу са законским обавезама.

Преносивост броја у јавним мобилним телекомуникационим мрежама, која је почела да се примењује у јулу 2011. године, у претходној години се одвијала без већих потешкоћа. У 2023. години је било 110.253 преноса броја у јавним мобилним телекомуникационим мрежама. На крају 2023. године, укупан број преноса реализованих од дана увођења услуге преносивости броја између оператора мобилне телефоније износио је 1.293.246. У наставку је приказан обим пренетих бројева у претходних 13 година.

Табела 5.3. Обим пренетих бројева у претходних 13 година

Година	Пренето у мобилним мрежама	Укупно пренето
2011.		
2012.		
2013.		
2014.		
2015.		
2016.		
2017.		
2018.		
2019.		
2020.		
2021.		
2022.		
2023.		

Од 1. априла 2014. године и корисницима фиксне телефоније је омогућено да приликом промене оператора задрже свој претплатнички број. У 2023. години је било 16.570 преноса броја претплатника фиксне телефоније. На крају 2023. године, укупан број преноса реализованих од дана увођења услуге преносивости броја између оператора фиксне телефоније износио је 434.588. Обим пренетих бројева у претходних 10 година приказан је у наставку.

Табела 5.4. Обим пренетих бројева у претходних 10 година

Год.	Пренето у фиксним мрежама	Укупно пренето
2014.		
2015.		
2016.		
2017.		
2018.		
2019.		
2020.		
2021.		
2022.		
2023.		

Како би се обезбедило усклађивање регулативе у области нумерације, праћене су активности и документа ITU, BEREC, CEPT, ETSI и других међународних организација и планиране измене у овој области, а све у циљу унапређивања управљања нумерацијом.

У 2023. године извршена је провера рада на терену 102 оператора електронских комуникационих услуга. У провери рада су контролисани општи подаци о оператору, достављање годишњих извештаја (ГИФ, ГИТ, ГИВ, ИФН, ППК), провера услуга које оператор пружа у односу на услуге и мреже које су уписане у Регистру Регулатора уз унакрсну контролу интернет странице оператора, а оператори су имали прилику да истакну проблеме који постоје у односима са другим операторима и РАТЕЛ-ом. У наставку је дата статистика исхода обављених провера.

Табела 5.5. Статистика исхода обављених провера

Исход након обављене контроле	Број оператора

У складу са Правилником о радио-опреми и телекомуникационој терминалној опреми („Службени гласник РС", број 11/12, у примени од 01.6.2012. године), РАТЕЛ је, као тело за оцењивање усаглашености радио и телекомуникационе терминалне (РиТТ) опреме, у току 2023. године издао:

- 134 потврде о усаглашености и
- 22 извода из Евиденције о издатим потврдама о усаглашности РиТТ опреме.

Подносиоци су одустали од 18 захтева, није било захтева за оцењивање усаглашености и издавање потврде о усаглашености који су одбијени, док је 7 захтева погрешно поднето.

Спроведене су и следеће редовне активности:

- вођење Евиденције о издатим потврдама о усаглашености РиТТ опреме/Изводима из евиденције;
- пружање подршке заинтересованим лицима у вези са применом прописа и техничким захтевима у предметној области, путем свакодневне комуникације електронском поштом и позивног центра.

Спроведене су активности у оквиру:

- Радне групе за израду Закона о информационој безбедности
- Интерресорне радне групе за успостављање Система хитних позива 112 у Републици Србији;
- Радне групе за израду Стратегије у области електронских комуникација;
- Радне групе за израду Нацрта закона о електронским комуникацијама;
- подршке Радној групи за израду Нацрта закона о широкопојасној комуникационој инфраструктури;

Оператори јавних електронских комуникационих мрежа имају право да захтевају заједничко коришћење електронске комуникационе инфраструктуре другог оператора или трећег лица када је то неопходно, ради конкурентног, економичног и ефикасног обављања делатности електронских комуникација. Правилником о начину прикупљања и објављивања података о врсти, расположивости и географској локацији капацитета електронске комуникационе мреже („Службени гласник РС", број 66/15) је предвиђена евиденција капацитета електронске комуникационе мреже која може бити предмет заједничког коришћења у форми обједињене Базе података о капацитетима. Закључно са 31.12.2023. године, ова база је садржала податке о 2024 антенских стубова оператора SKY TOWERS INFRASTRUCTURE, CETIN, A1 TOWERS INFRASTRUCTURE, Konsing Towers, ЈП ЕТВ, Laser International д.о.о. и W-line д.о.о, као и податке о 271.323 елемената кабловске канализације Телекома Србија а.д. Оператори су у обавези да ажурирају податке најмање једном у три месеца и да доставе податке о новоизграђеној мрежи која може бити предмет заједничког коришћења у року од 15 дана од почетка њене експлоатације. База капацитета за изнајмљивање је доступна свим заинтересованим операторима електронских комуникационих мрежа у форми веб – ГИС апликације на сајту РАТЕЛ-а. Укупно је регистровано 26 оператора са правом читања и 17 оператора са правом читања и уписа. У току 2023. године забележено је близу 12.000 приступа овој бази.

Током целе 2023. године обављани су послови из области анализе нових технологија и услуга (5G, IoT, M2M, VHCN и сл.) и стицана искуства у њиховом регулисању, обезбеђивању квалитета у пружању јавно доступних електронских комуникационих услуга и заштити интереса корисника.

Контрола параметара квалитета електронских комуникационих мрежа и услуга се обавља на основу параметара квалитета прописаних Правилником о параметрима квалитета јавно доступних електронских комуникационих услуга, вршењу мерења и испитивања и спровођењу провере поступања оператора електронских комуникација, који је у примени од 2.7.2023. године, као нов правилник. Почетком 2023. године припремљено је 176 захтева за достављање вредности параметара квалитета за електронске комуникационе услуге и мреже за 2022 годину, на основу старог Правилника о параметрима квалитета. Већина оператора је доставила извештаје о вредностима параметара квалитета електронских комуникационих услуга и мрежа за претходну годину у предвиђеном року, до 15. марта 2023. године. Подаци су анализирани, обрађени и објављени у Прегледу тржишта телекомуникација за 2022. годину.

У 2023. години, РАТЕЛ је спроводио и ванредне контроле квалитет услуга и мрежа у поступку решавања жалби корисника на квалитет услуга у мобилним и фиксним мрежама и обављана су одговарајућа мерења на терену. Решене су укупно 23 жалбе на квалитет услуга.

Регулатор корисницима услуге приступа интернету у јавним фиксним и јавним мобилним комуникационим мрежама омогућава мерење квалитета услуге широкопојасног приступа интернету путем апликације RATEL NetTest. Регулатор редовно одржава апликацију и обезбеђује нове верзије, за веб мерења и мерења путем апликација на мобилним телефонима. Омогућен је мапни приказ резултата мерења усаглашен са важећим прописима о заштити личних података, односно са Општом уредбом ЕУ о заштити података о личности (GDPR). Према статистици коришћења RATEL NetTest апликације, Прошле године овом апликацијом обављено је 26.386 мерења .

Упоредна мерења и анализа параметара квалитета услуга доступних крајњим корисницима мобилних комуникационих мрежа (Benchmark) 2023. године

Регулатор је крајем 2023. године спровео свеобухватна упоредна мерења и анализу параметара квалитета услуга доступних крајњим корисницима (benchmark) мобилних комуникационих мрежа оператора: Телеком Србија, Yettel и A1 Србија.

Циљ benchmark мобилних мрежа је објективно упоредно тестирање квалитета услуга у мобилним мрежама, гледано из угла корисника, мерењем одговарајућих параметара квалитета. Benchmark кампања је спроведена крајем септембра, током октобра и новембра 2023 .године, а резултати су објављени 22.12.2023. године. Benchmark мерење мобилних мрежа обављено је применом ETSI методологије описане у документу ETSI TR 103 559 Annex A. Benchmark мерења су обављена у drivetest форми, коришћењем два возила која су се кретала унапред дефинисаним рутама по градовима, насељеним местима и путевима, и у walktest форми на hot-spot локацијама у Београду, Новом Саду и Нишу и на железничким пругама, дуж железничких коридора X и XI. Мерења су обухватила 55 градова и 17000 km путева и 1.600 km железничких пруга у оба смера, у Републици Србији. Током кампање обављено је по 9.000 позива и 7.000 сесија за сваку од услуга преноса података у свим мобилним комуникационим мрежама на свим расположивим технологијама (2G, 3G, 4G). Мерења су укључивала:

- мерење параметара квалитета за говорну услугу и услуге преноса података и
- мерење радио параметара за 2G/3G/4G технологије.

Након завршетка benchmark мерења и обраде и анализе резултата мерења квалитета мобилних мрежа, унапређен је интерактивни портал за упоредни приказ квалитета мрежа

мобилних оператора у Републици Србији. Портал је унапређен резултатима benchmark мерења 2023. године. Приликом последњег benchmark мерења мобилних комуникационих мрежа у Србији, оператори су освојили следеће бодове: Телеком Србија је освојио 90,32 бодова, A1 Србија је освојио 90,12 бодова, а Yettel је освојио 88,17 бодова, од могућих 100. Интерактивни портал је доступан крајњим корисницима на српском и енглеском језику, на следећој интернет адреси: http://benchmark.ratel.rs (Слика 5.1.).

Слика 5.1. Изглед Benchmark интерактивног портала

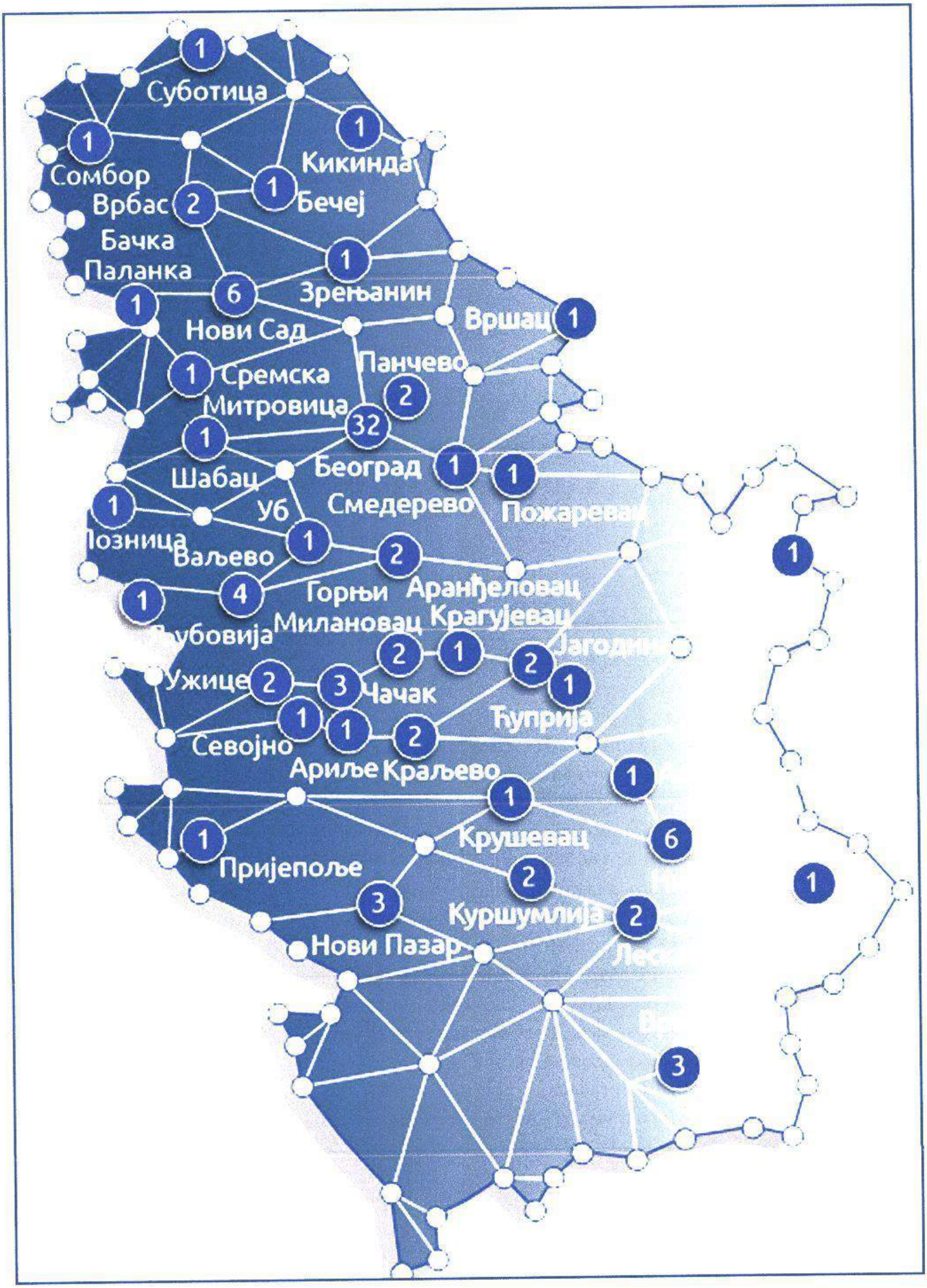
Benchmark кампања је део редовних РАТЕЛ-ових активности које се спроводе ради обезбеђивања бољег квалитета услуга у мобилним комуникационим мрежама.

Развој система за континуално мерење нивоа електромагнетског поља на територији Републике Србије (EMF RATEL)

Систем за континуално мерење нивоа електромагнетског поља на територији Републике Србије (EMF RATEL) је завршен у 2023. години, тако да сада садржи 117 ЕМФ сензора на објектима који се сматрају „зонама повећане осетљивости" (предшколске и школске установе и здравствене установе), у 47 градова широм Републике Србије.

У вези са реализацијом пројекта EMF RATEL, остварена је сарадња са градским управама општина Републике Србије. Надлежне институције у општинама Републике Србије су обезбедиле сарадњу и неопходну подршку стручном тиму Регулатора током аквизиције локација. Ради проширења мреже сензора позвани су оператори да преузму друштвену одговорност и придруже се омасовљењу ове мреже сензора тако што би сами набављали сензоре које би Регулатор интегрисао у постојећу EMF RATEL мрежу сензора, чиме би се добили поузданији резултати о нивоу електромагнетског поља у окружењу.

Слика 5.2. EMF RATEL у децембру 2023. године:117 сензора у 47 градова Републике Србије

6. КОНТРОЛА КОРИШЋЕЊА РАДИОФРЕКВЕНЦИЈСКОГ СПЕКТРА

РАТЕЛ врши сталну контролу коришћења радиофреквенцијског спектра, самостално обавља техничке прегледе радио-станица и врши надзор над спровођењем техничких прегледа које обављају други овлашћени субјекти. Контрола коришћења радиофреквенцијског спектра је у 2023. години спровођена са радних места контролора и на терену, при чему је коришћена мерна опрема у контролно-мерним центрима и фиксним даљински управљаним контролно-мерним станицама, као и у мобилним и преносним контролно-мерним станицама. Настављена је изградња објеката намењених за проширење система за мониторинг радиофреквенцијског спектра у урбаним срединама, чијим комплетирањем ће се обезбедити врло ефикасна контрола коришћења радиофреквенцијског спектра на целој територији Републике Србије (Слика 6.1).

Слика 6.1 – Систем за мониторинг радиофреквенцијског спектра

Параметри свих радио-емисија детектованих при мануелном мерењу се региструју уносом контролно-мерних записа у одговарајућу базу података. Аутоматизованим мерењем које се рутински обавља уз помоћ опреме у фиксним контролно-мерним станицама генерише се неупоредиво већи број мерних резултата који се редовно анализирају. У Табели 6.1. приказан је број контролно-мерних записа унетих у базу података у току 2023. године.

Табела 6.1. Број контролно-мерних записа у 2023. години

Број мерних записа из контролно-мерних центара	Број мерних записа изван контролно-мерних центара
440	11654

Ефикасним откривањем нелегалних радиодифузних станица и предузимањем адекватних мера, нелегално коришћење радиодифузног спектра у опсегу намењеном за емитовање радијског сигнала је сведено на ретке појединачне случајеве. У 2023. години је детектован рад 40 корисника радиофреквенцијског спектра који су користили радио-фреквенције без дозвола (10 FM радио-дифузне станице, две радио-релејне везе за дотур модулације и 28 радио-станица функционалних система веза, од којих су значајни велики системи за експлоатацију руде, производњу и дистрибуцију електричне енергије, међународне фирме за изградњу путева и инфраструктуре, водоснабдевање, као и оператори мобилне телефоније. Као резултат наведеног, прекинут је рад 18 радио-станица које су користиле радио-фреквенције без дозвола, док је 19 радио-станица добило дозволе за коришћење радио-фреквенција. 3 радио-станице и даље користе радио-фреквенције без претходно издате дозволе за коришћење радио-фреквенција, за шта су послате пријаве Министарству информисања и телекомуникација.

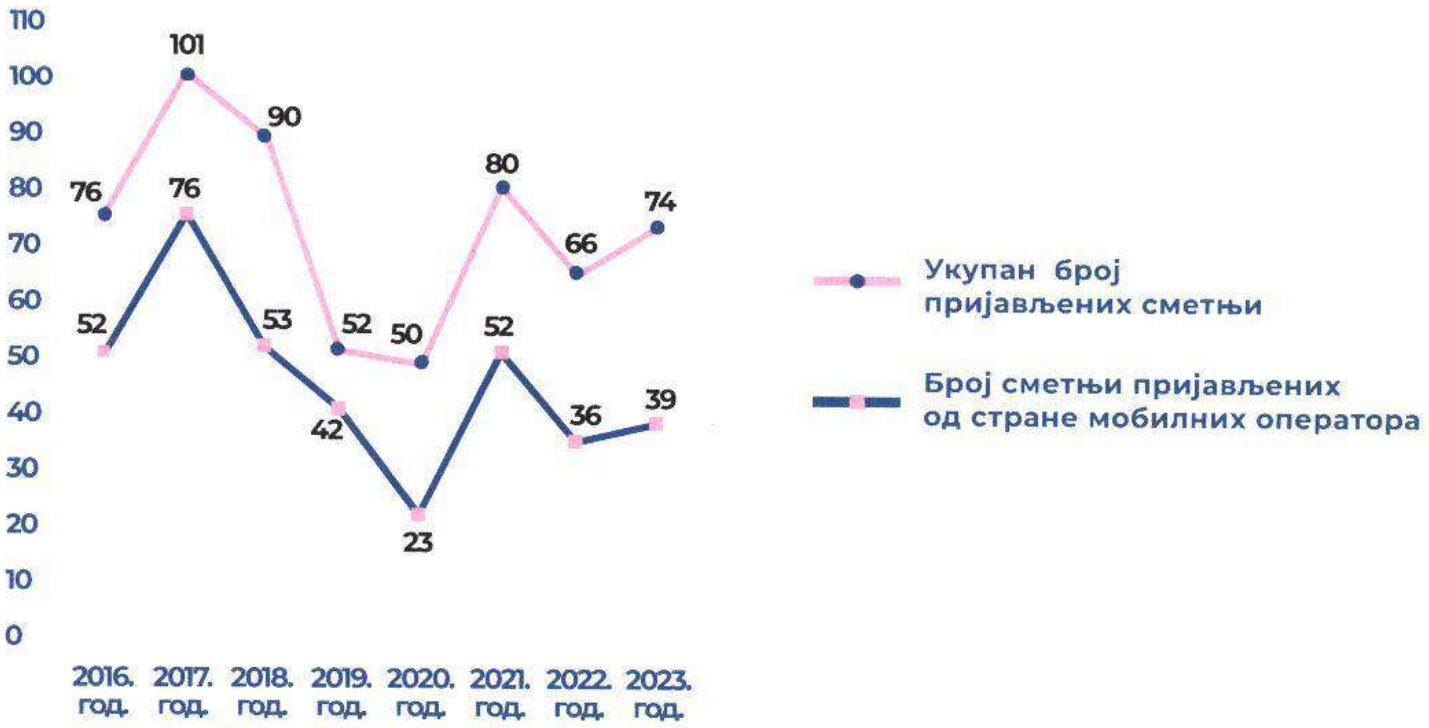
Табела 6.2. Приказ радио-станица без дозволе чији рад је регистрован у току 2023. године

Идентификација	Фреквенција (MHz)	Локација предајника

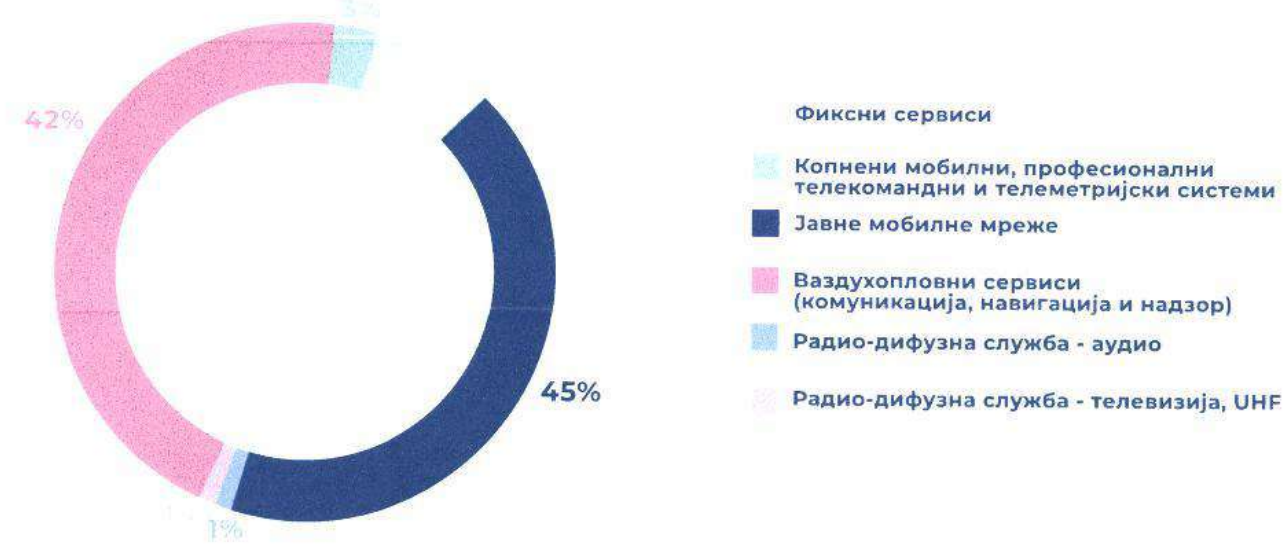
У 2023. години примљене су укупно 74 пријаве штетних сметњи у етру, на основу којих је обављено истраживање и лоцирање извора сметњи и предузете мере за елиминисање истих. Као и ранијих година, највећи број сметњи је пријављен од стране оператора мобилне телефоније, укупно 39 штетних сметњи, док је Контрола лета Србије и Црне Горе у протеклој години пријавила 31 штетну сметњу. Уз значајно ангажовање кадровских и техничких ресурса РАТЕЛ-а, извори свих оправдано пријављених сметњи су лоцирани и сметње су неутралисане, док је за одређен број сметњи утврђено да су узроковане неисправношћу или нестручном инсталацијом опреме у мрежи корисника који је сметњу пријавио.

На сликама у наставку је приказан укупан број сметњи пријављених РАТЕЛ-у у претходних осам година и проценат учешћа различитих радио-служби у сметњама пријављеним током 2023. године.

Слика 6.2. – Број сметњи у етру пријављених у периоду од 2016. до 2023. године

Слика 6.3. – Учешће појединих радио-служби у укупном броју сметњи у 2023.

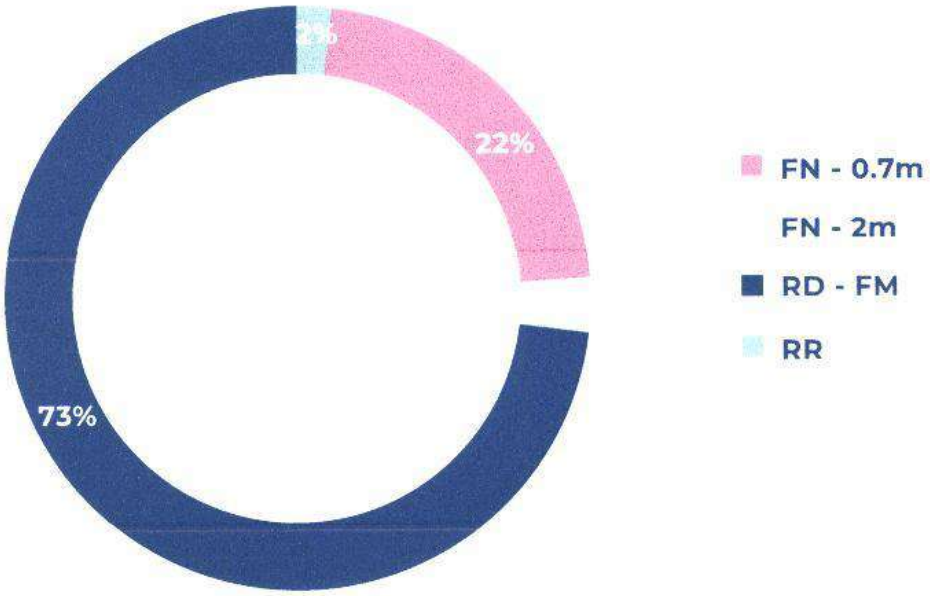
Као и претходних година, највећи број сметњи у сопственој мрежи је пријавио оператор мобилне телефоније Yettel. На следећој слици је дат приказ броја сметњи које су оператори мобилне телефоније пријавили у претходних осам година.

Слика 6.4. – Број сметњи пријављених од стране оператора мобилне телефоније у претходних осам година

У току 2023. године регистровано је укупно 160 неправилности. Највише неправилности се региструје у раду радиодифузних и функционалних система. Укупни број неправилности у FM радиодифузном опсегу износи 117, односно 73% укупног броја регистрованих неправилности, док у опсегу рада функционалних система (FN) износи 41, што чини 26% укупног броја регистрованих неправилности. Број уочених неправилности на PP везама је 3, односно 1% укупног броја регистрованих неправилности (Слика 6.5).

Слика 6.5. - Број неправилности у зависности од фреквенцијског опсега у ком је неправилност регистрована

Доминантни узрок регистрованих неправилности су техничка неисправност и рад без дозволе који чине 83% од укупног броја уочених неправилности. (Слика 6.6.), док најзаступљенију техничку неисправност представљају, у прилично подједнаком проценту, рад са повећаном снагом са 22%, рад са измењеним функционалним делом предајног система са 23% и прекорачење максималне девијације учестаности са 24% (Слика 6.7).

Контролом је такође регистрован и отклоњен значајан број неправилности које се односе на рад са промењеном идентификацијом, односно 10% од укупног броја регистрованих неправилности, изражено у процентима. Дислокација је регистрована у 4 случаја током 2023. године.

Слика 6.6. - Број неправилности по типу

Слика 6.7. - Број неправилности по врстама техничке неисправности

Опремом у даљински управљаним мерним станица, као и мерном опремом у Контролно-мерним центрима, регистрована је 81 неправилност односно 51% укупно регистрованих неправилности. Употреба мобилних контролно-мерних станица у возилима и ручном мерном опремом је заслужна за регистровање 34 неправилности, односно 21% укупног броја неправилности. Током редовних контрола, на лицу места, у 2023. години регистровано је 45 неправилности, односно 28% укупног броја регистрованих неправилности (Слика 6.8).

Слика 6.8. – Начин регистровања неисправности

Обављена су 4 техничка прегледа радио- станица у дигитализованој мрежи за терестријално емитовање дигиталног телевизијског сигнала и радијског сигнала у мрежи ЈП ЕТВ. Техничке прегледе је извршио РАТЕЛ, уз асистенцију представника јавног предузећа Емисиона техника и везе (ЕТВ).

У току 2023. године је од стране ангажованих лица пријављено укупно 10.259 техничких прегледа различитих типова радио-станица. Проверено је и евидентирано укупно 9.819 извештаја о техничким прегледима који су достављени РАТЕЛ-у. У истом периоду представници РАТЕЛ-а су присуствовали техничким прегледима која су обављала ангажована лица за укупно 101 радио-станицу.

Пријаве за обављање техничких прегледа и извештаји о обављеним техничким прегледима радио-станица се у базу РАТЕЛ-а уносе посредством интернет портала, што обезбеђује поузданије ажурирање базе и једноставнију евиденцију. У Табели 6.3. су наведена три корисника радиофреквенцијског спектра са највећим бројем пријављених техничких прегледа радио-станица у 2023. години.

Табела 6.3. Корисници радиофреквенцијског спектра са највећим бројем пријављених техничких прегледа

Корисник РФ спектра	Број техничких прегледа радио-станица пријављених у 2023. години
Предузеће за телекомуникације Телеком Србија а.д.	3495
A1 Србија	2826
Yettel /Цетин	1390

У 2023. години су регистроване на техничким прегледима радио-станица укупно 382 неправилности тј. неусаглашености са параметрима из појединачне дозволе за коришћење радио-фреквенција, што је 4,19% од укупног броја проверених и евидентираних извештаја са техничких прегледа.

Највећи број неправилности се односе на: висину центра антенског система, надморску висину, азимут главног снопа предајне антене, координате, предајну фреквенцију (радни канал) и број сектора (Слика 6.9.)

Слика 6.9. – Врсте неисправности на техничким прегледима радио-станица

Што се тиче регистрованих неправилности према врсти радио-станица, највећи број регистрованих неправилности, чак 243, регистровано је на техничким прегледима базних радио-станица у јавној комуникационој мрежи, што представља 64% укупно регистрованих неправилности.

Слика 6.10. – Неисправности на техничким прегледима по врсти радио-станица

Изградња система за мониторинг радиофреквенцијског спектра на територији Републике Србије

Пројекат изградње мреже фиксних даљински управљаних контролно-мерних станица, која представља кључну компоненту РАТЕЛ-овог система за мониторинг радиофреквенцијског спектра, започет је 2017. године. Крајем 2023. године почеле су припреме за инсталацију нове локације - Цер, чиме ће се укупан број даљински управљаних контролно-мерних станица повећати на 21.

Циљ РАТЕЛ-а је да постепено изгради систем за мониторинг којим ће правовремено моћи не само да се детектује појава неправилности у етру, већ и да се лоцира извор ове неправилности. Да би то било могуће потребно је организовати мрежу тако да се радио-сигнал из одређеног извора може измерити из две или више тачака и то са потребним односом сигнал/шум. Само на овај начин могуће је лоцирати извор зрачења применом AOA (*Angle of Arrival*), TDOA (*Time Difference of Arrival*) или хибридне методе. Из тог разлога неопходно је формирати довољно густу мрежу даљински управљаних контролно-мерних станица на целој територији Републике Србије.

Крајем 2021. године завршена је Студија изводљивости изградње система за мониторинг РФ спектра у урбаним срединама, коју је израдио Електротехнички факултет Универзитета у Београду. На основу предлога техничког решења система за мониторинг РФ спектра у урбаним срединама из ове студије, изградњом од око 70 компактних даљински управљаних мерних станице (КДУС) у дефинисаним урбаним срединама (28 градова) у Републици Србији обезбеђују се услови за перманентну контролу рада предајника веће и средње снаге, чему је овакав систем превасходно и намењен. Достизањем прихватљивог процента покривања територије оваквим системом, стећи ће се услови да се настави са имплементацијом подсистема компактних даљински управљаних станица у урбаним областима. На овај начин ће се постепено успостављати контрола емисија нижег интензитета, које су карактеристичне

претежно за градске средине. Ово би био потпуно нови слој који представља логичну надоградњу система за мониторинг. У сваком мањем граду треба да се постави компактна даљински управљана мерна станица, а у већим градовима мрежа од најмање три станице овог типа да би се омогућило геолоцирање извора емисија. Изградњом интегрисаног хибридног система који ће чинити фиксне станице у руралним областима, фиксне станице у урбаним зонама, као и мобилне станице, обезбедиће се свеобухватни систем за мониторинг који ће у потпуности функционално покрити целу територију Републике Србије.

У циљу изградње новог комплекса Контролно-мерног центра „Београд" на постојећој локацији у Добановцима, као неопходног услова за ефикасну употребу интегралног система за мониторинг радио-фреквенцијског спектра и рад запослених, РАТЕЛ је у 2023. години спровео припремне активности и објавио јавну набавку услуга пројектовања и исходовања дозвола за изградњу комплекса.

7. АНАЛИЗА ТРЖИШТА И КОНТРОЛА ЦЕНА

Анализа тржишта и провера стандардних понуда оператора са значајном тржишном снагом

У наставку процеса анализе релевантних тржишта, а након доношења решења о одређивању оператора са значајном тржишном снагом (у даљем тексту: оператор са ЗТС) на три релевантна тржишта: велепродајном тржишту терминације позива у јавној телефонској мрежи на фиксној локацији, велепродајном тржишту терминације позива у мобилној мрежи и велепродајном тржишту локалног приступа елементима мреже који се пружа на фиксној локацији, дана 4.5.2023. године донето је решење број: 1-03-349-32/22-14 о одређивању оператора са ЗТС на велепродајном тржишту средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште.

У циљу имплементације решења о одређивању оператора са ЗТС, а у складу са Правилником о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда („Службени гласник РС", број 36/19) и Законом о електронским комуникацијама („Службени гласник РС", бр. 44/10, 60/13 – одлука УС, 62/14 и 95/18 - др. закон), оператори са ЗТС су били у обавези да, на захтев РАТЕЛ-а, сачине и објаве стандардне понуде у року од 60 дана од дана пријема захтева. У оквиру праћења извршавања обавеза оператора са ЗТС, РАТЕЛ, између осталог, врши и проверу усаглашености стандардних понуда оператора са ЗТС са прописима и другим актима РАТЕЛ-а, а којима је решењем одређена обавеза објављивања одређених података и обавеза недискриминаторног поступања приликом пружања услуга на релевантном тржишту.

Стандардне понуде оператора са ЗТС на велепродајном тржишту терминације позива у јавној телефонској мрежи на фиксној локацији тржишта (Т1) и велепродајном тржишту терминације позива у мобилној мрежи (Т2) су ступиле на снагу 1.1.2023. године (стандардне понуде 22 оператора са ЗТС Т1 и 4 оператора са ЗТС на Т2). Такође, Стандардна понуда за рашчлањен приступ локалној петљи Телеком Србија ад. на велепродајном тржишту локалног приступа елементима мреже који се пружа на фиксној локацији ступила је на снагу 1.1.2023. године.

У поступку спровођења решења о одређивању оператора са ЗТС на велепродајном тржишту локалног приступа елементима мреже који се пружа на фиксној локацији број: 1-03-349-1/22-5 од 11.7.2022. године, као и праћењу примене регулаторних обавеза одређених оператору са ЗТС, донето је решење број: 1-03-349-1/22-18 дана 28.3.2023. године, којим је оператору са ЗТС одређена обавеза да изврши измену Стандардне понуде за услуге приступа елементима мреже и припадајућим средствима. Предметна Стандардна понуда за услуге приступа елементима мреже и припадајућим средствима је ступила на снагу 1.10.2023. године.

Оператору са ЗТС на велепродајном тржишту средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште дана 29.6.2023. године упућен је захтев за достављање Стандардне понуде за услуге широкопојасног приступа у велепродаји. По достављању Стандардне понуде за услуге широкопојасног приступа у велепродаји, РАТЕЛ је утврдио да је исту потребно допунити и доставити одређена образложења. До краја године, Стандардна понуда за услуге широкопојасног приступа у велепродаји је више пута коригована, у складу са захтевима РАТЕЛ-а, а на основу извршених анализа усклађености са релевантним прописима и другим актима РАТЕЛ-а.

У оквиру поступка усклађивања подзаконских аката са Законом, РАТЕЛ је припремио Нацрт правилника о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда, који је био предмет јавних консултација од 18. јула до 17. августа 2023. године. Правилник о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда („Службени гласник РС", број 88/23) ступио је на снагу 27.10.2023. године.

Примена трошковног модела заснованог на дугорочним инкременталним трошковима (bottom–up long run incremental costs – LRIC) и контрола цена регулисаних услуга

У светлу резултата спроведених анализа велепродајног тржишта локалног приступа елементима мреже који се пружа на фиксној локацији (Т3а) и велепродајног тржишта средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште (Т3б), јавила се потреба за изменама у постојећем LRIC моделу, те је РАТЕЛ дана 20.6.2023. године покренуо поступак јавне набавке услуге ажурирања LRIC трошковног модела, како би независни консултант ажурирао модел и припремио га за обрачун регулисаних цена на наведеним велепродајним тржиштима. Оптимизација постојећег LRIC модела за фиксну мрежу и његова имплементација ће омогућити спровођење регулације у складу са европском праксом на начин који у потпуности узима у обзир све специфичности тржишта електронских комуникација Републике Србије, укључујући и његов тренутни степен развоја и планирани развој у будућем периоду. Рад на пројекту се одвијао током 2023. године и још увек је у току. Након тога, биће донета решења о утврђивању цена заснованих на LRIC моделу на поменутим релевантним тржиштима.

РАТЕЛ је такође надлежан за спровођење „Margin Squeeze" теста, односно теста „маказа цена", у складу са овлашћењима прописаним Законом, који је усклађен са Европским регулаторним оквиром из 2018. године, односно са Директивом (ЕУ) 2018/1972 Европског парламента и Савета од 11. децембра 2018. године о Европском законику електронским комуникација. За спровођење „Margin Squeeze" теста посебно је значајна и узима се у обзир Препорука Европске комисије 2013/466/EU од 11. септембра 2013. године о јединственим обавезама недискриминације и трошковним методологијама у циљу промоције конкуренције и побољшања инвестиционе климе на подручју широкопојасног приступа. РАТЕЛ је у IV кварталу 2023. године покренуо поступак јавне набавке услуге израде „Margin Squeeze" теста од стране независног консултанта, те је поступак још увек у току.

Сагласно одредбама чл. 69. став 4. и чл. 76. став 1. Закона, РАТЕЛ континуирано прати примену обавезе контроле цена и примене трошковног рачуноводства, која је решењем одређена операторима за ЗТС Телеком Србија а.д. и SBB. Оператори за ЗТС су доставили регулаторне извештаје за 2022. годину у складу са Правилником о примени трошковног принципа одвојених рачуна и извештавању од стране оператора са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација („Службени гласник РС", бр. 52/11 и 53/21, у даљем тексту: Правилник о примени трошковног принципа). РАТЕЛ је спровео јавну набавку услуга ревизије регулаторних извештаја оператора са ЗТС за 2022. годину, како би ангажовао независног ревизора ради провере усклађености регулаторних извештаја са прописаним начином примене трошковног рачуноводства. Извештаји независног ревизора на наведене регулаторне извештаје су доступни на интернет страници (https://www.ratel.rs/cyr/page/cyr-izvestaji-revizora). РАТЕЛ је вршио контролу начина формирања цена регулисаних услуга

оператора са ЗТС и доследног спровођења предметног правилника.

РАТЕЛ је спровео јавну набавку за израду студије о прорачуну просечне пондерисане цене капитала (Weighted Average Cost of Capital – WACC) за 2022. годину за Телеком Србија а.д., SBB и тржиште мобилне телефоније, за потребе формирања продајних цена оператора са ЗТС. Студије о прорачуну стопе WACC за 2022. годину су доступне на интернет страници РАТЕЛ-а (https://www.ratel.rs/cyr/page/cyr-wacc-studije).

У поступку имплементације решења број: 1-03-349-78/21-109 од 14.11.2022. године о одређивању цена терминације позива у јавној телефонској мрежи на фиксној локацији, по захтеву странке, Регулатор је донео решење број: 1-01-3456-1/11-49 од 24.1.2023. године, којим је утврђена цена терминације позива за услуге универзалног сервиса.

Сходно регулаторним активностима иницираним доношењем новог Закона, РАТЕЛ је у другој половини 2023. године припремио Нацрт правилника о примени трошковног принципа и извештавању од стране привредног субјекта са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација. Јавне консултације о Нацрту правилника о примени трошковног принципа и извештавању од стране привредног субјекта са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација спроведене су у периоду од 2. октобра до 16. новембра 2023. године.

Праћење регулисаних цена роминга, као и предузимање активности за стварање услова за снижавање цена услуга роминга између региона Западног Балкана и Европске уније

У погледу регулисаних цена услуга роминга, након потписивања Споразума о снижавању цена услуга роминга у јавним мобилним комуникационим мрежама у региону Западног Балкана (у даљем тексту: Споразум), у априлу 2019. године, којим је предвиђено фазно снижавање цена услуга роминга у циљу усклађивања са важећим препорукама Европске комисије, наставило се са праћењем примене Споразума и решења РАТЕЛ-а о одређивању обавезе снижавања цена регулисаних услуга роминга и цене терминације позива у ромингу у јавним мобилним комуникационим мрежама у региону Западног Балкана број: 1-03-34900-3/19-15 од 17.6.2019. године.

У циљу праћења имплементације предвиђених активности и олакшавања регионалног дијалога Савет за регионалну сарадњу је наставио са одржавањем регионалних састанака током 2023. године на којима су учествовали и представници РАТЕЛ-а. РАТЕЛ је наставио да прати регулисане цене услуга роминга и примену Споразума током 2023. године. Правилником о примени политике примереног коришћења, методологији процене одрживости укидања малопродајних додатних накнада за роминг и захтеву који пружалац услуга роминга подноси у сврху те процене („Службени гласник РС", број 53/21) утврђена су детаљна правила којима се обезбеђује спровођење политике примереног коришћења коју оператори јавних мобилних комуникационих мрежа као пружаоци услуга роминга могу примењивати на потрошњу регулисаних малопродајних услуга роминга које се пружају по важећим домаћим малопродајним ценама, као и захтеви пружаоца услуга роминга за одобрење примене додатне накнаде за роминг у циљу обезбеђивања одрживости његовог

домаћег модела наплате и методологија коју РАТЕЛ примењује приликом процене да ли пружалац услуга роминга може надокнадити трошкове пружања регулисаних услуга роминга, што би могло да наруши одрживост његовог домаћег модела наплате.

У склопу регулаторних активности иницираних ступањем на снагу новог Закона, припремљен је Нацрт правилника о примени политике примереног коришћења, методологији за процену одрживости укидања малопродајних додатних накнада за роминг и захтеву који пружалац услуга роминга подноси у сврху те процене, и упућен на јавне консултације 26.12.2023. године.

Прикупљање и анализа података о тржишту електронских комуникација

За потребе израде анализа тржишта, као и за потребе Прегледа тржишта електронских комуникација и поштанских услуга у Републици Србији у 2022. години, послато је 468 захтева операторима за достављање техничких годишњих података и 322 захтева операторима за достављање финансијских годишњих података за 2022. годину, а такође су прикупљени су, достављени и обрађени подаци из бројних упитника из области анализе тржишта и контрола цена.

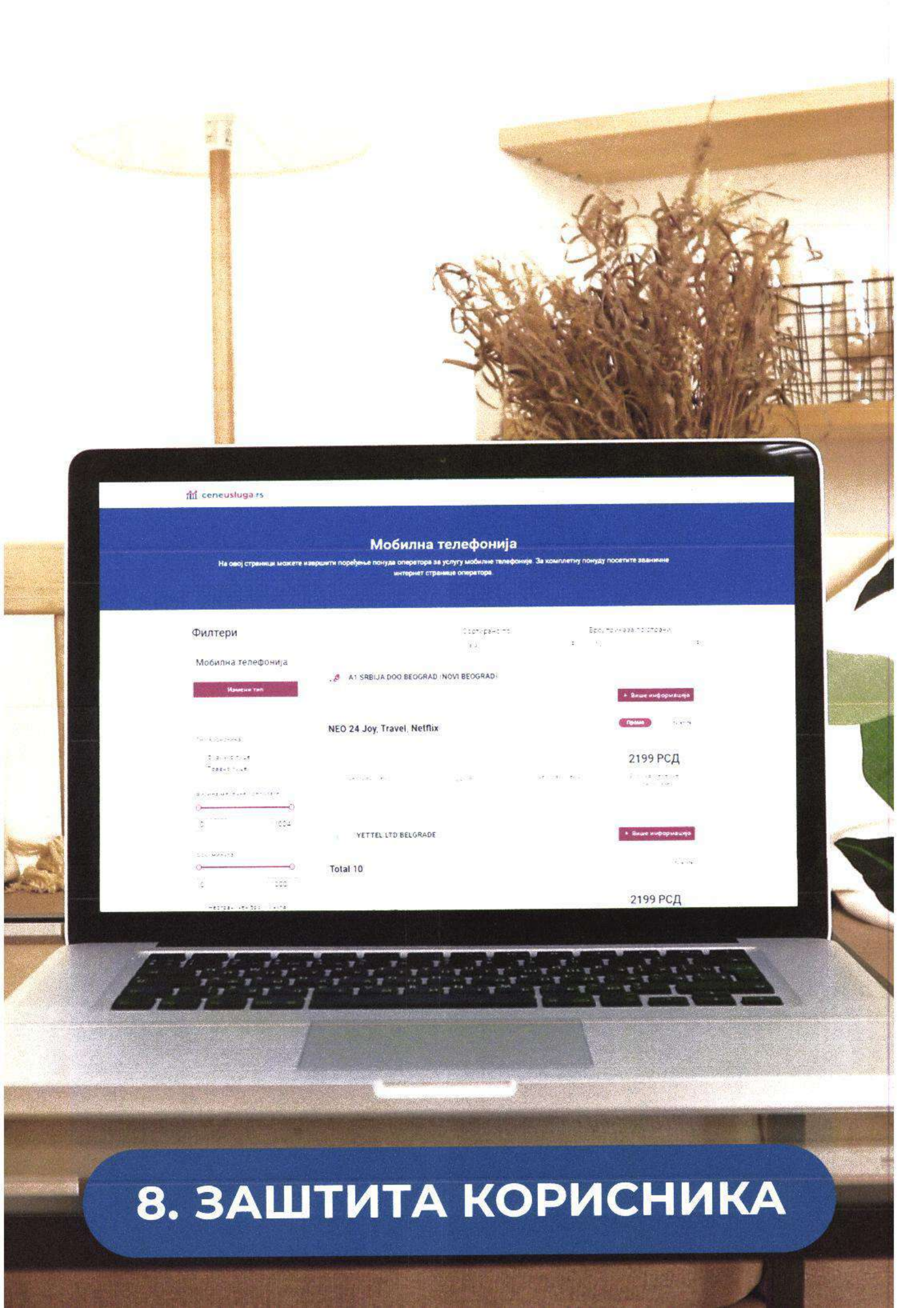
- Прикупљени су и анализирани подаци из годишњих упитника на основу којих је припремљен Преглед тржишта електронских комуникација и поштанских услуга у Републици Србији у 2022. години;
- Прикупљени су, анализирани и објављени квартални подаци о стању тржишта електронских комуникација у 2023. години;
- Прикупљени су и обрађени подаци за упитник Western Balkan Roaming Questionnaire BEREC, за 2023. годину;
- Настављена је сарадња са Саветом за регионалну сарадњу у оквиру пројекта припреме извештаја о обрачуну индекса дигиталне економије и друштва (Digital Economy and Society Index – DESI) за 2022. годину;
- Спроведене су јавне набавке за обрачун индикатора који се користе за рачунање DESI индекса, који сумира релевантне индикаторе дигиталних перформанси и служи за праћење развоја земаља Европске уније у дигиталној конкурентности.

Представници РАТЕЛ-а су током 2023. активно учествовали у реализацији 18 пројектних задатака у оквиру радних група BEREC-а из области анализе тржишта, у сврху припреме докумената које усваја борд директора, кроз учешће у састанцима и достављање одговора на упитнике. Најважније активности су дате у наставку:

- попуњавање упитника RAD Market у оквиру BEREC радне групе Remedies and Market Monitoring;
- попуњавање упитника Structural data у оквиру BEREC радне групе Remedies and Market Monitoring;
- попуњавање упитника WACC data у оквиру BEREC радне групе Remedies and Market Monitoring;
- разматрање извештаја Regulatory Accounting in Practice, укључујући Извештај о калкулацији параметара WACC за 2023. годину у складу са Саопштењем Комисије од 6.11.2019. године, у

оквиру BEREC радне групе Remedies and Market Monitoring;

- попуњавање упитника у оквиру BEREC радне групе Market and Economic Analysis - WG Towers and access infrastructure;
- разматрање и учествовање у изради Commission Recommendation Regulatory promotion of gigabit connectivity у оквиру BEREC радне групе Remedies and Market Monitoring - Access Recommendations;
- разматрање и учествовање у изради BEREC извештаја Report on competition amongst multiple operators of NGA networks in the same geographical region у оквиру BEREC радне групе Fixed Network Evolution - Competition Multiple NGA-networks;
- попуњавање упитника Development and use of Bottom Up costing models on Electronic Communications добијеног од Регулатора за електронске комуникације и поштанске услуге Кипра;
- попуњавање упитника BEREC report on national experiences of the implementation of the EECC;
- попуњавање упитника BEREC Report on the authorisation and related framework for international connectivity infrastructures.

8. ЗАШТИТА КОРИСНИКА

Као и претходних година, РАТЕЛ је наставио да пружа подршку претплатницима, односно корисницима услуга електронских комуникација, кроз поступање по приговорима на рад оператора електронских комуникација, као и свакодневну електронску и телефонску комуникацију са претплатницима, односно корисницима ових услуга.

Сходно одредбама члана 113. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС, бр. 44/10, 60/13-УС, 62/14 и 95/18- др. закон) које остају на снази до доношења и ступања на снагу подзаконског акта из члана 140. став 6. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС, бр. 35/23, у даљем тексту: Закон), приликом посредовања у вансудском решавању спора између претплатника и оператора електронских комуникација, РАТЕЛ нема законска овлашћења да води управни поступак приликом поступања, већ само да посредује у покушају мирног решавања спора ван суда. Након доношења подзаконског акта из члана 140. став 6. Закона и његовог ступања на снагу, Регулатор ће, уколико спор не може бити решен споразумно, одлучивати мериторно у управном поступку.

У 2023. години су формирана 1.924 нова предмета у вези са приговорима, при чему су 752 приговора решена у корист претплатника, односно корисника. Највећи број приговора односио се на висину рачуна за пружање услуга у мобилној телефонији, као и на квалитет пружене услуге, посебно интернета. У погледу висине издатих рачуна, одређени број приговора се односио на рачуне фактурисане по основу преноса података у ромингу укључујући и погранично подручје, а у националном саобраћају, уз приговоре који се односе на рачуне за стандардне услуге, одређени број приговора се односи на спорно коришћење и обрачун услуга са додатом вредношћу. Приликом поступања по приговорима, посебна пажња се поклања заштити права особа са инвалидитетом и старијих особа, као специфичних друштвених група.

Одређени број предмета се у зависности од материје упућује на даље надлежно поступање Министарству информисања и телекомуникација, односно инспекцији тог министарства или органа аутономне покрајине који су надлежни за инспекцијски надзор над применом Закона о електронским комуникацијама и Закона, Министарству унутрашње и спољне трговине, односно организационим јединицама тог министарства надлежним за инспекцијске послове и за заштиту колективних интереса потрошача у примени одредби Закона о заштити потрошача („Службени гласник РС", број 88/21), Регулаторном телу за електронске медије, другим органима или организацијама.

РАТЕЛ посредно, кроз приговоре корисника, или непосредно од оператора, добија сазнања и о општим условима оператора електронских комуникација, те по потреби, предузима неопходне активности.

Како су Законом дефинисане надлежности РАТЕЛ-а у погледу успостављања и вођења базе података о ценама јавних комуникационих мрежа, почев од 2020. године у функцији је портал „Цене услуга", у виду посебне интернет странице, односно портала www.ceneusluga.rs, са информацијама о јавно доступним услугама из области електронских комуникација које оператори у Републици Србији нуде крајњим корисницима. Услуге су груписане у следеће категорије: фиксна телефонија, мобилна телефонија, интернет, телевизија и пакети услуга. За сваку од ових услуга подаци се приказују на једноставан и практичан начин у форми и редоследом који не фаворизују ниједног оператора, нити било коју понуђену услугу. Портал садржи детаље понуда појединих услуга оператора са приказаном ценом, а крајњи корисници имају могућност претраживања и упоређивања по различитим критеријумима, као што су цена, број минута, количина и брзина преноса података, број и врста ТВ канала и сл. Подаци на порталу су искључиво информативног карактера, нису свеобухватни и не

представљају савет, сугестију, нити намеру РАТЕЛ-а да утиче на избор крајњег корисника. У сваком тренутку је омогућен и директан увид у детаље понуде на интернет страници оператора пружаоца услуге.

У циљу едукације и помоћи корисницима саветима и упутствима, РАТЕЛ је претходних година објавио на интернет страници смернице за више области из своје надлежности, и то: Смернице за заштиту корисника од безбедносних ризика у ИКТ системима, Смернице за отворени интернет, Смернице корисницима поштанских услуга и поштанским операторима, Смернице за информисање корисника односно претплатника услуга електронских комуникација. РАТЕЛ је објавио и два документа намењена операторима - Смернице за дељење инфраструктуре мобилних мрежа и Студију о ОТТ сервисима.

9. ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ

У току 2023. године ангажовање Сектора за поштанске услуге било је посвећено испуњавању обавеза дефинисаних Законом о поштанским услугама („Службени гласник РС", број 77/19) односно одговарајућим подзаконским актима, као и Стратегијом развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021-2025. године („Службени гласник РС", број 68/21).

Упоредно мерење и анализа (Benchmarking) параметара квалитета осталих услуга поштанских оператора

Наведеном стратегијом РАТЕЛ је препознат као носилац активности спровођења упоредног мерења и анализе параметара квалитета осталих услуга поштанских оператора, а у циљу унапређења конкуренције на тржишту поштанских услуга. Описане активности подразумевају прикупљање, анализу и представљање података са тржишта поштанских услуга које се односе на квалитет осталих поштанских услуга (експрес услуга).

Мерење и анализа квалитета осталих услуга представља новину на тржишту поштанских услуга Републике Србије. У том смислу у циљу креирања методологије за мерење квалитета, РАТЕЛ је у 2022. години обавио консултације са свим значајним учесницима, како на тржишту поштанских услуга Републике Србије (поштански оператори, научне институције), тако и на међународном плану (ERGP), а путем јавне набавке изабрао је консултанта који спроводи мерење квалитета у периоду од 2022. од 2024. године.

Мерење квалитета преноса обављало се за пет (5) највећих поштански оператора, а анализа мерења квалитета спроведена је применом четири (4) главна критеријума и тринаест (13) поткритеријума. Резултати мерења која су вршена у IV кварталу 2022. године, објављени су на сајту РАТЕЛ-а у 2023. години, а резултати мерења из IV квартала 2023. године, биће објављени на сајту РАТЕЛ-а 2024. године.

Мерењем квалитета обухваћени су поштански оператори који пружају експрес услуге са тржишним учешћем већим од 1% у обиму услуга у унутрашњем поштанском саобраћају.

Контрола параметара квалитета у обављању универзалне поштанске услуге

Независна организација коју је РАТЕЛ ангажовао, у 2023. години је наставила да обавља континуирано мерење времена преноса нерегистрованих приоритетних и неприоритетних писмоносних пошиљака у унутрашњем поштанском саобраћају ЈПО, по стандарду SRPS EN 13850:2014, сходно уговорној обавези и доставља месечне, квартално и годишње резултате мерења рокова преноса нерегистрованих писмоносних пошиљака. Врши се анализа, провера и контрола имплементације стандарда квалитета по Правилнику о параметрима квалитета за обављање поштанских услуга.

РАТЕЛ је у складу са резултатима мерења и дефинисања одговарајућих мера за поправљање квалитета универзалне поштанске услуге, организовао састанак на ову тему са јавним поштанским оператором, као и са надлежним министарством, имајући у виду да за већину параметара није испуњен прописани квалитет.

У наредном периоду, услед промене на тржишту поштанских услуга, РАТЕЛ задржава право иницирања промене мерног система по којем се мерење врши, сходно променама у класификацији пошиљака унутар нерегистрованих пошиљака, променама на тржишту и/

или променама у стварном току пошиљака.

Такође, у 2023. години РАТЕЛ је након спроведеног јавног конкурса одабрао независну организацију која ће наставити да обавља континуирано мерење времена преноса нерегистрованих приоритетних и неприоритетних писмоносних пошиљака у унутрашњем поштанском саобраћају у периоду 2024-2026. године.

Стручни надзор над радом оператора поштанских услуга

У складу са Стратегијом развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021-2025. године и предвиђеним активностима и мерама из Акционог плана за спровођење исте, а сагласно одредбама Закона о поштанским услугама („Службени гласник РС", број 77/19), РАТЕЛ је почео са обављањем стручног надзора над радом оператора поштанских услуга. На основу Правилника о начину и поступку стручног надзора обављања поштанских услуга, који је донео надлежни министар, донета је Процедура за обављање послова стручног надзора код поштанског оператора, која детаљније уређује начин организовања и правила поступања овлашћених лица у вршењу стручног надзора.

Стручни надзор се врши код појединих поштанских оператора у складу са динамиком предвиђеном планом стручног надзора за одређени период, као редован стручни надзор, или по потреби, према захтеву надлежног министарства или другог државног органа, као ванредни стручни надзор.

С тим у вези стручни надзор је у 2023. години извршен код укупно 7 поштанских оператора, од којих 5 обавља експрес услуге, а 2 курирске услуге. У односу на план, није обављен стручни надзор код Јавног предузећа „Пошта Србије" услед обуставе рада запослених у периоду када је планиран стручни надзор. Такође није обављен стручни надзор код DExpress-а услед ванредне контроле државних органа у том периоду. Нереализовани стручни надзори ће бити приоритет у првом кварталу 2024. године.

Вансудско решавање спорова

РАТЕЛ, сагласно Закону о поштанским услугама, посредује у вансудском решавању спорова између корисника и поштанских оператора, уз примену одредаба закона којима се уређују посредовања, као и других прописа којима се уређује вансудско решавање спорова.

У току 2023. године, у РАТЕЛ је приспело на разматрање укупно 92 приговора корисника поштанских услуга, од чега 70 приговора се односило на одлуку поштанског оператора, а 11 због не достављања одлуке о поднетој рекламацији и 11 приговора на остало. Од тог броја, 31 приговор се односио на прекорачење времена уручења поштанске пошиљке, 35 на оштећење садржаја пошиљке, 1 на губитак пошиљке, 16 на неизвршење услуге (уручење), 1 на више наплаћену поштарину, а 8 на остале разлоге. РАТЕЛ је у оквиру својих овлашћења посредовао између корисника и оператора у решавању ових рекламација, а у одређеном броју случајева, исте је прослеђивао инспекцији за поштански саобраћај надлежног министарства на даљу надлежност. Од укупног броја поднетих рекламација, накнадном провером од стране поштанског оператора на захтев РАТЕЛ-а, утврђена је оправданост за 31 приговор.

Анализа одрживости универзалне поштанске услуге

Одрживост универзалне услуге је предмет комплексне анализе која је тренутно у фокусу свих поштанских администрација (надлежних министарстава и регулатора) земаља Европе. Узимајући у обзир идентификован пад обима услуга које су део опсега универзалне услуге, повећање јединичних трошкова обављања, а са друге стране основне постулате, као што су приступачне цене и гарантован (по правилу висок) квалитет, питање одрживости концепта добија на значају. С друге стране, евидентна је и промена навика корисника у претходном периоду, које свакако треба узети у обзир у анализи одрживости. Стратегија развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021-2025. је идентификовала ову активност као једну од кључних и за носиоца одредила РАТЕЛ. У оквиру постојећих активности, између осталог, анализирају се следећа питања:

- да ли је опсег универзалне поштанске услуге у складу са потребама корисника,
- да ли су постојећи стандарди квалитета примерени одрживости концепта на средњи рок,
- да ли се трошковима универзалне услуге управља на оптималан начин и да ли су исти документовани у складу са постојећим рачуноводственим стандардима,
- да ли је постојећи концепт компензације (резервисани сервис) који је на снази до уласка Републике Србије у ЕУ, добро дизајниран имајући у обзир пад обима писмоносних услуга,
- да ли су тренутне цене услуга у оквиру универзалне поштанске примерене одрживости концепта на средњи рок,
- да ли је потребна измена законских или подзаконских аката.

У складу са дефинисаним мултидисциплинарним аспектима одрживости, РАТЕЛ је у току 2023. године, спровео низ активности у циљу реализације студије о одрживости универзалне поштанске услуге и то: израда техничке спецификације за одрживост универзалне поштанске услуге, панел дискусија на тему одрживост универзалне поштанске услуге, расписивање јавне набавке за одабир консултанта, одабир консултанта, израда Нацрта Методологије, јавне консултације у вези Нацрта Методологије, формирање Радне групе која је донела закључке у циљу израде финалног документа Методологије, као и израду финалног документа Методологије. Реализација овог пројекта је предвиђена у 2024. години.

Истраживање степена задовољења потреба корисника поштанским услугама

Законом о поштанским услугама дефинисана је обавеза РАТЕЛ-а да прати развој у области поштанских услуга. Такође, студија испитивања степена задовољења потреба корисника поштанским услугама предвиђена је Стратегијом развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021-2025. године. У циљу истраживања степена задовољења потреба корисника поштанских услуга, универзалне поштанске услуге и осталих услуга, РАТЕЛ је у четвртом кварталу 2023. године ангажовао независну организацију, која ће испитивање обавити у I кварталу 2024. године. Везано за универзалну поштанску услугу, између осталог, предмет истраживања биће: потреба корисника у погледу дужине радног времена и доступности пошта, редовности добијања пошиљака, задовољство корисника ценом услуга, односно односом цене и квалитета, рекламационим поступком и остваривањем права корисника поштанских услуга, разлози одабира поштанског оператора, потребе корисника за увођењем нових поштанских услуга од општег интереса (нпр. нове поштанске услуге кроз синергију са ИКТ и саобраћајном инфраструктуром, владини сервиси, социјалне услуге и друго). Везано за остале поштанске услуге оквирне области које су предмет анкете у

предметном истраживању су: задовољство корисника услугама, начином пријема и уручења пошиљака, рекламационим поступком и остваривањем права корисника поштанских услуга, разлози одабира поштанског оператора и друго. РАТЕЛ ће анализирати резултате истраживања и предузети мере из своје надлежности у циљу заштите интереса корисника универзалне поштанске услуге као услуге од општег интереса и осталих поштанских услуга, а резултати истраживања ће бити коришћени и у оквиру студије о одрживости универзалне поштанске услуге и дефинисање њене улоге у складу са променљивим потребама корисника.

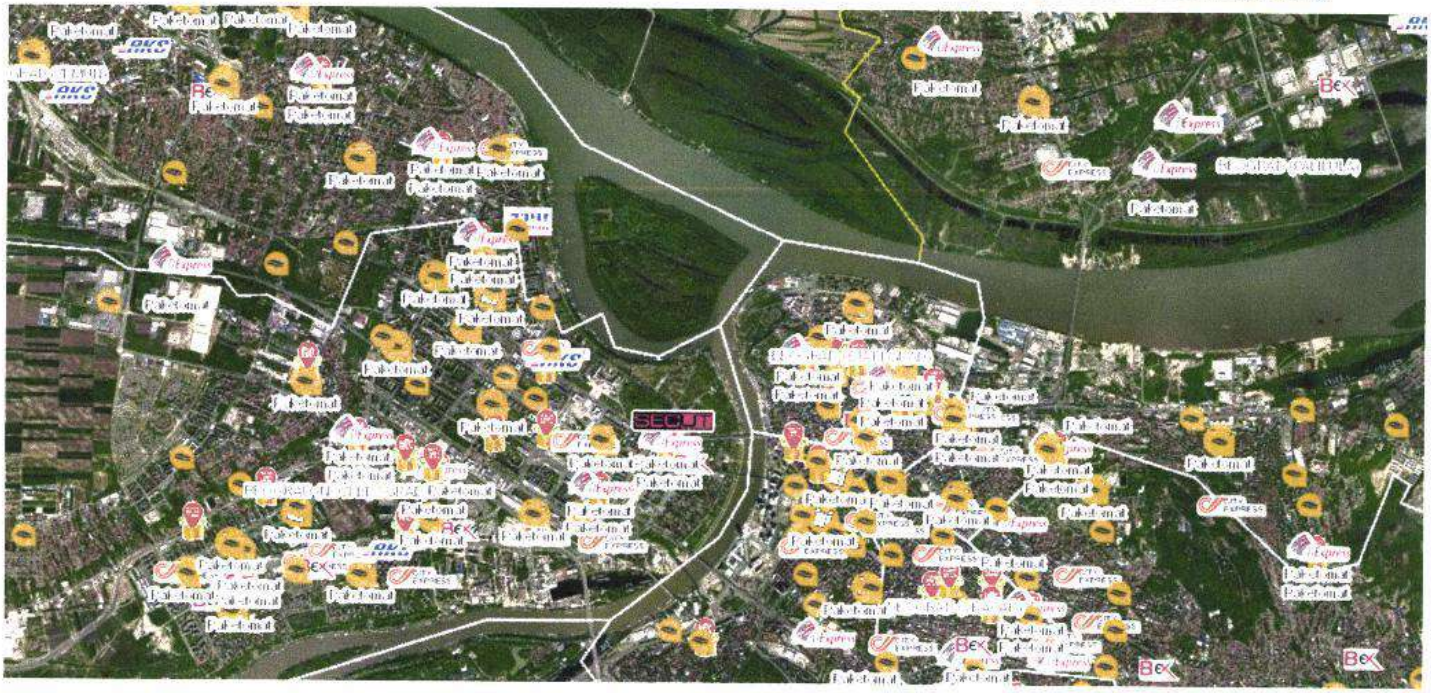
Информисање корисника о доступности осталих поштанских услуга поштанских оператора путем ГИС портала РАТЕЛ-а

ГИС портал, као јединствени дигитални атлас поштанске мреже, приказује локације пословница, пакетомата и поштанских сандучића, као и зоне доставе универзалне поштанске услуге и осталих поштанских услуга (по појединачном оператору и по врсти услуге).

Током 2023. године поштански оператори су вршили ажурирање својих података, а поједини курирски оператори су приказали своје податке. Путем ГИС портала, којем се приступа преко сајта РАТЕЛ-а, омогућен је приказ преко 1.870 пословница поштанских оператора и 449 пакетомата за испоруку пошиљака, као и територије на којој поштански оператори врше поштанске услуге. У току 2023. године иницирано је унапређење ГИС портала у погледу додавања нових функционалности у облику слојева са густином становништва и пописним круговима са подацима о броју становника и домаћинстава на основу пописа из 2022. године.

Реализација наведених функционалности и постављање на портал, за приступ поштанских оператора, очекује се у првој половини 2024. године.

Слика 9.1. Приказ пословница и пакетомата поштанских оператора на ГИС порталу

Унапређење апликације за поређење цена поштанских услуга у унутрашњем поштанском саобраћају поштанских оператора који обављају остале поштанске услуге

Корисници поштанских услуга на порталу цена, на сајту ceneusluga.rs могу се информисати о ценама и додатним услугама које поштански оператори нуде својим корисницима у домаћем саобраћају, а омогућено је и упоређивање цене експрес услуга поштанских оператора по више критеријума.

У другој половини 2023. године, припремљен је пројектни задатак и направљен је пилот пројекат за поређење цена у међународном поштанском саобраћају, на основу масе и одредишта, за опције најбрже поштанске услуге као и најјефтиније поштанске услуге. Реализација пројекта и постављање на јавни портал за кориснике се очекује у првој половини 2024. године.

Анализа усклађености регулаторних извештаја са правилником о начину вођења одвојеног рачуноводства и провере веродостојности регулаторних извештаја ЈПО

РАТЕЛ је у току 2023. године спровео процес избора независног консултанта путем јавне набавке у циљу провере регулаторних извештаја и методологије вођења одвојеног рачуноводства и расподеле трошкова дефинисаних Правилником о начину вођења одвојеног рачуноводства и провере веродостојности регулаторних извештаја ЈПО.

Кроз спроведене анализе утврђено је да је ЈПО усвојио већину препорука из претходних година, те значајно унапредио модел обрачуна јединичног трошка. Одређени простор за напредак постоји, и то кроз усаглашавања како у оквиру Описа имплементације, који представља методолошку основу, тако и у оквиру самог модела, који представља обрачун алокације трошкова у складу са Правилником о начину вођења одвојеног рачуноводства и провере веродостојности регулаторних извештаја ЈПО и најбољом праксом. Конкретно, за основне цене писмоносних пошиљака у међународном поштанском саобраћају није дата информација о цени коштања, трошку капитала и циљном приходу. Ипак треба истаћи да, ван ових услуга, установљени налази и одступања не утичу значајније на резултате модела, те се може закључити да су регулаторни извештаји и кроз њих утврђене цене у највећој мери у складу са поменутим правилником.

У складу са ставом 3. члана 36. Закона о поштанским услугама, рачуноводствено раздвајање на основу доследно примењених и објективно утемељених начела трошковног рачуноводства служи као извор података за давање сагласности на поштарине универзалне поштанске услуге, осим резервисаних, и обрачун нето трошка универзалне поштанске услуге.

РАТЕЛ је детаљну анализу и смернице према којима треба унапредити модел који представља основ за обрачун трошкова и израду регулаторних извештаја, а који се налазе у Писму препорука за ЈПО, доставио јавном поштанском оператору уз напомену да је неопходно отклонити све неправилности, најкасније до 30. јуна 2024. .године, односно до наредне провере веродостојности регулаторних извештаја ЈПО. Извештај о провери веродостојности регулаторних извештаја ЈПО за 2022. годину је објављен на сајту РАТЕЛ-а: https://www.ratel.rs/cyr/page/cyr-regulatorni-izvestaji-postanske-usluge.

Анализа годишњег прегледа тржишта поштанских услуга

У оквиру редовног годишњег прегледа тржишта поштанских услуга детаљно су анализирани следећи аспекти:

- домен универзалне и осталих услуга са аспекта обима и прихода у унутрашњем и међународном саобраћају;
- обављање услуга ЈПО, из домена универзалне поштанске услуге и резервисаних услуга, по категоријама пошиљака према утврђеним тарифним ставовима;

- сегмент осталих поштанских услуга, експрес услуга у УПС и МПС као и курирских услуга;
- општи показатељи поштанске делатности: удео прихода од поштанских услуга у БДП РС и удео запослених у поштанској делатности у укупном броју запослених у РС (подаци РЗС-а);
- упоредни приказ тржишта поштанских услуга у Европској унији на основу кључних индикатора из извештаја ERGP-ја;
- обрачун „HHI" индекса за тржиште експрес услуга;
- приказ података о пошиљкама које су последица даљинске продаје у унутрашњем саобраћају као и преглед тржишта експрес услуга у Републици Србији.

У другој половини претходне године су за потребе израде годишњег прегледа тржишта поштанских услуга за 2023. годину припремљени и тестирани нови упитници који су основ за прикупљање података неопходних за анализу.

Промене у регистру поштанских оператора

Сходно својим законским обавезама РАТЕЛ ажурира регистар оператора поштанских услуга. У току 2023. години евидентиране су следеће промене:

- издато је 17 одобрења новим поштанским операторима;
- измењено је 7 одобрења на захтев имаоца дозволе, због измена регистрованих података у одговарајућем регистру Агенције за привредне регистре или због проширења делатности оператора и на обављање међународног поштанског саобраћаја;
- одузета су 2 одобрења, из разлога не обављања поштанске услуге у складу са законом, на начин и под условима утврђеним дозволом (због брисања из одговарајућег регистра Агенције за привредне регистре);
- 6 одобрења је престало да важи на захтев имаоца одобрења;
- 1 одобрење је истекло, без захтева оператора за издавање новог одобрења,
- 1 одобрење је у статусу привременог прекида од 20.4.2023. године.

Учешће у радној групи за измене и допуне Закона о поштанским услугама

Стратегијом развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021-2025. године, планирана је измене и допуна Закона о поштанским услугама до краја 2024. године. У циљу реализације наведене активности, представници РАТЕЛ-а су узели активно учешће у изради документације која би требало да буде смерница за измену поменутог Закона, при чему је одржано више састанака са представницима надлежног Министарства и консултанта, где су изнете идеје и смернице за будући рад. С тим у вези, урађен је нацрт документа као основ за будућу измену или допуну Закона, који је представљен на радионици на тему „Имплементација ЕУ acquis-а у поштанском сектору", која је одржана у новембру 2023. године, у Палати „Србија".

Редовне активности

Ове активности обухватају континуирано спровођење надлежности РАТЕЛ-а, прописаних Законом о поштанским услугама:

- издавање и одузимање дозвола за обављање поштанских услуга, давање сагласности поштанским операторима на опште услове и ценовнике за обављање поштанских услуга;
- праћење стања и развоја тржишта поштанских услуга;

- праћење примене подзаконских аката на тржишту поштанских услуга;
- праћење других законских и подзаконских аката и указивање поштанским операторима на неопходност примене појединих одредби које се односе на поштанску делатност;
- праћење пословања поштанских оператора и предузимање мера прописаних Законом о поштанским услугама;
- давање предлога мера у циљу унапређења конкуренције на тржишту поштанских услуга,
- утврђивање најчешћих узрока за упућивање приговора;
- праћење статуса поштанских оператора у АПР-у и предузимање мера у циљу усклађивања са регистром дозвола поштанским операторима;
- сарадњу са стручним (домаћим и међународним) телима и другим институцијама, учешће у раду стручних група и комисија;
- комуникација са корисницима услуга, поштанским операторима, потенцијалним поштанским операторима по текућим питањима;
- ажурирање података о операторима на кварталном и годишњем нивоу;
- праћење развоја система, регулативе и цена у вези са поштанским услугама у Европској унији и релевантних националних прописа од значаја за обрачун трошкова обављања универзалне поштанске услуге;
- сарадњу са стручним телима и институцијама (домаћим и међународним): Комисијом за заштиту конкуренције, надлежним министарством, Институтом за стандардизацију Републике Србије, ERGP радним групама: *WG Regulatory framework; WG Sustainability; WG Consumers and Core Indicators, WG Access & Interoperability.*

10. ИНФОРМАЦИОНА БЕЗБЕДНОСТ

Законом о информационој безбедности прописана је обавеза РАТЕЛ-а да обавља послове Националног центра за превенцију безбедносних ризика у ИКТ системима (Национални ЦЕРТ), који се бави пословима координације, превенције и заштите од безбедносних ризика у ИКТ системима у Републици Србији на националном нивоу. Задатак Националног ЦЕРТ-а је да прикупља и размењује информације о ризицима по безбедност ИКТ система, као и догађајима који угрожавају безбедност ИКТ система и у вези са тим обавештава, упозорава и саветује лица која управљају ИКТ системима у Србији, као и јавност. Национални ЦЕРТ је посебно надлежан да:

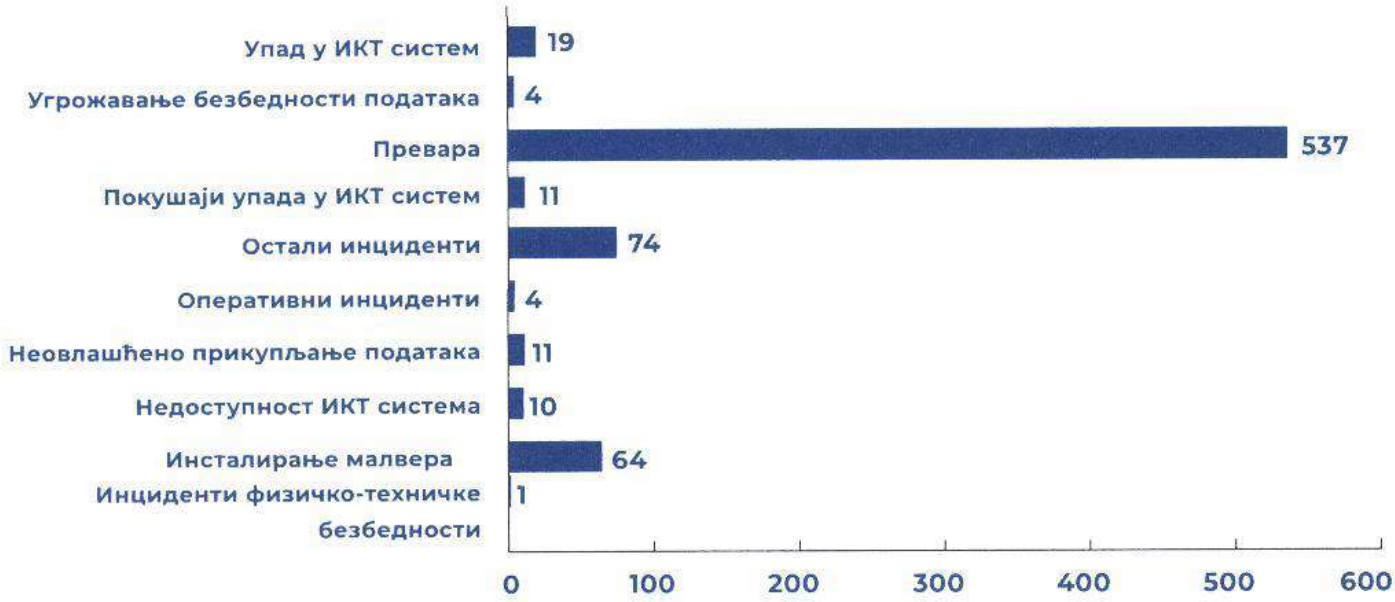
- прати стање о инцидентима на националном нивоу,
- пружа рана упозорења, узбуне и најаве, *те информише релевантна лица о ризицима и* инцидентима,
- реагује по пријављеним или на други начин откривеним инцидентима у ИКТ системима од посебног значаја, као и по пријавама физичких и правних лица, тако што пружа савете и препоруке на основу расположивих информација о инцидентима и предузима друге потребне мере из своје надлежности, на основу добијених сазнања,
- континуирано израђује анализе ризика и инцидената,
- подиже свест код грађана, привредних субјеката и органа јавне власти о значају информационе безбедности, о ризицима и мерама заштите, укључујући и спровођење кампања у циљу подизања свести,
- води евиденцију посебних центара за превенцију безбедносних ризика у ИКТ системима (Посебни ЦЕРТ),
- извештава надлежно Министарство информисања и телекомуникација на кварталном нивоу о предузетим активностима.

Изменама и допунама Закона о информационој безбедности, које су ступиле на снагу у новембру 2019. године, додатно је ојачан положај Националног ЦЕРТ-а и предвиђено је да, у циљу обезбеђивања континуитета рада, Национални ЦЕРТ треба да:
– буде опремљен одговарајућим системима за обављање послова из свог делокруга,
– има довољно запослених како би се осигурала доступност у свако доба,
– обезбеди инфраструктуру чији је континуитет осигуран, односно да обезбеди редундантне системе и резервни радни простор.
Истим изменама је прописано и да Национални ЦЕРТ промовише усвајање и коришћење прописаних и стандардизованих процедура за:
– управљање и санирање ризика и инцидената,
– класификацију информација о ризицима и инцидентима, односно класификацију према нивоу инцидената и ризика.
Током 2023. године предузето је више корака у циљу унапређења рада Националног ЦЕРТ-а. У складу са Законом о информационој безбедности, Национални ЦЕРТ, ЦЕРТ органа власти и ЦЕРТ-ови самосталних оператора ИКТ система одржавају континуирану сарадњу у циљу унапређења информационе безбедности Републике Србије. У 2023. години су одржана три састанка у организацији Националног ЦЕРТ-а.
У оквиру својих законом додељених надлежности, Национални ЦЕРТ и Фондација "Регистар националног интернет домена Србије" (РНИДС) уз подршку Министарства информисања и телекомуникација и организације Мрежа за сајбер безбедност, током октобра, светског месеца информационе безбедности, организовали су Националну сајбер конференцију

посвећену информационој безбедности, под слоганом „Информациона безбедност – заједничка одговорност".

Национални ЦЕРТ је током 2023. године примао, анализирао и обрађивао инциденте пријављене са територије Републике Србије и од стране међународних ЦЕРТ-ова, у складу са чланом 15. Закона о информационој безбедности. У периоду од 1.1.2023. до 31.12.2023. године, Националном ЦЕРТ-у је пријављено укупно 735 инцидента (Слика 10.1), што представља повећање више од 40% у односу на број инцидената пријављених у 2022. години.

Слика 10.1 Број пријављених инцидената по групама инцидената

Најчешће пријављивани инциденти, према врстама инцидената, су били: фишинг (57%), остале врсте превара (15%), инциденти који не спадају у наведене категорије (10%), остале врсте малвера (7%) и неовлашћено коришћење ресурса (2%) (Слика 10.2).

Слика 10.2 Пет најчешће пријављиваних инцидената

Од усвајања Закона о информационој безбедности 2016. године, у Евиденцију Посебних ЦЕРТ-ова је уписано укупно 16 (шеснаест) Посебних ЦЕРТ-ова. Активним учешћем на међународним скуповима и радионицама, РАТЕЛ доприноси раду међународне заједнице у циљу унапређења заштите од безбедносних ризика у ИКТ системима. Национални ЦЕРТ Републике Србије је препознат као јединствена национална тачка за пријаву инцидената од стране међународних ЦЕРТ организација и поуздан партнер за решавање инцидената који се тичу информационе безбедности на територији Републике Србије.
У оквиру надлежности подизања свести код грађана, привредних субјеката и органа јавне власти о значају информационе безбедности, о ризицима и мерама заштите, Национални ЦЕРТ је објавио следеће брошуре:

- Безбедност на друштвеним мрежама,
- Заштита PHP веб апликација од XSS напада,
- Безбедно коришћење апликација на мобилним уређајима.

Законом о информационој безбедности прописано је да се статистички подаци о свим инцидентима у ИКТ системима од посебног значаја за претходну годину достављају до 28. фебруара текуће године. Врста, форма и начин достављања података регулисани су правилником који садржи листу инцидената према врстама, а која је прописана Уредбом о поступку обавештавања о инцидентима у ИКТ системима од посебног значаја и представља националну таксономију сајбер инцидената. Као вид подршке ИКТ системима од посебног значаја, Национални ЦЕРТ је сачинио упутство које садржи препоруке и смернице којим би требало да се руководе администратори система приликом утврђивања карактеристика стварног негативног утицаја свих врста напада на њихов ИКТ систем. За потребе прикупљања статистичких података, пројектован је и имплементиран јединствен информациони систем за унос статистичких података о свим инцидентима у ИКТ системима од посебног значаја за претходну годину. На основу прикупљених статистичких података сачињен је годишњи извештај о прикупљеним статистичким подацима ИКТ система од посебног значаја и објављен је на интернет страници Националног ЦЕРТ-а у 2023. години.
У 2022. години успостављена је платформа за подизање свести и знања о информационој безбедности под називом "За безбеднији клик". Континуирано током 2023. године припремани су и објављени на платформи, интерактивни видео садржаји намењени грађанима Републике Србије. У циљу унапређења размене информација о претњама и ризицима из области информационе безбедности са ЦЕРТ заједницом, Национални ЦЕРТ је успешно инсталирао и завршио са иницијалним подешавањем МИСП платформе (MISP – Malware Information Sharing Platform). У првој половини 2023. године успешно су повезани посебни ЦЕРТ-ови: ACS CERT и FIN-CSIRT.

Платформа за симулацију сајбер напада CYBERBIT/CYBER RANGE представља једну од најсавременијих платформи овога типа која је намењена усавршавању вештина неопходних за детекцију и опоравак од сајбер напада. Платформа симулира реално радно окружење и пружа практична искуства свим полазницима обуке, кроз 23 расположива сценарија. Поред планираних обука намењених државним институцијама биће настављена сарадња и са академским сектором, како би се и на тај начин континуирано унапређивали кадровски капацитети у овој области, на националном нивоу. Укупан број свих полазника који су похађали обуку на овој платформи у 2023. години је 179.

Ради подизања нивоа информационе безбедности и унапређења информационог система РАТЕЛ-а, спроведено је и стручно усавршавање запослених и уведене су додатне техничке мере. Запослени који обављају послове информационе безбедности из надлежности Националног ЦЕРТ-а завршили су и одговарајуће специјалистичке обуке, међу којима:

- Computer hacking forensics investigator (CHFI) (EC6157)
- Learning network forensics (CS8520)
- Hack for life

11. САРАДЊА СА ДРУГИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА

У оквиру обављања послова из своје надлежности, РАТЕЛ успешно сарађује са великим бројем институција и организација:

- Министарством информисања и телекомуникација, ресорним министарством за послове у области електронских комуникација, информационог друштва, информационе безбедности и поштанских услуга;
- Канцеларијом за информационе технологије и електронску управу;
- Регулаторним телом за електронске медије;
- Министарством унутрашњих послова, Министарством одбране, Безбедносно-информативно агенцијом и Војском Србије;
- Војском Србије и Агенцијом за контролу летења Србије и Црне Горе, по питању података везаних за радио-фреквенције које користе ваздухоплови и нотификације истих код Међународне уније за телекомуникације;
- Комисијом за заштиту конкуренције;
- Министарством за европске интеграције;
- Националном алијансом за локални економски развој (НАЛЕД);
- Савезом радио-аматера Републике Србије, при издавању лиценци за рад радио-аматерских оператора и дозвола за рад аматерских радио-станица;
- Канцеларијом за координационе послове у процесу преговора са привременим институцијама самоуправе у Приштини, у активностима везаним за спровођење Акционог плана за телекомуникације;
- Повереником за информације од јавног значаја и заштиту података о личности;
- Републичким геодетским заводом;
- Републичким секретаријатом за јавне политике;
- Институтом за стандардизацију Србије;
- Републичким заводом за статистику;
- органима надлежним за просторно планирање и заштиту животне средине;
- другим органима и организацијама.

РАТЕЛ је и у протеклој години наставио да одржава стални контакт и консултације са свим учесницима у сектору телекомуникација и поштанских услуга. Одржани су бројни састанци са операторима, провајдерима, дистрибутерима, производним организацијама, научним и образовним институцијама и корисничким удружењима. Представници РАТЕЛ-а су активно учествовали у релевантним јавним расправама, панел дискусијама, округлим столовима и конференцијама, у циљу размене стручних информација о најактуелнијим питањима из ових области.

Поред учешћа представника РАТЕЛ-а на састанцима Комисије за стандарде KS N210 и Комисије за стандарде KS NETSI, сарадња са Институтом за стандардизацију Републике Србије настављена је и кроз рад у Комисији KS A 331 - Поштански саобраћај.

Као и протеклих година, и у 2023. години, РАТЕЛ је био суорганизатор 41. Симпозијума о новим технологијама у поштанском и телекомуникационом саобраћају, PosTel 2023. Скуп је одржан 28. и 29. новембра 2023. године на Саобраћајном факултету у Београду. На поменутом Симпозијуму су представници РАТЕЛ-а, из Сектора за поштанске услуге, представили рад на тему "Модели за унапређење конкуренције на тржишту поштанских услуга".

У области европских интеграција, РАТЕЛ је активно учествовао у раду радних група које се баве преговорима о приступању Републике Србије Европској унији за следећа поглавља:

- Преговарачко поглавље 1 – слобода кретања робе, у вези са прописима који се односе на радио опрему и телекомуникациону терминалну опрему;
- Преговарачко поглавље 3 - пословно настањивање и слобода пружања услуга, у области поштанских услуга;
- Преговарачко поглавље 8 - политика конкуренције, у вези са питањима конкуренције у области електронских комуникација и поштанских услуга;
- Преговарачко поглавље 10 – информационо друштво и медији, у вези са регулаторним оквиром у области електронских комуникација.

Током 2023. године спроведене су активности везане за Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније (НПАА), које се односе на припрему информација и извештаја о активностима предузетим на плану европских интеграција, као и достављање података за годишњи извештај Европској комисији о напретку Републике Србије за наведена поглавља.
РАТЕЛ је 2023. редовно достављао прилоге и одговоре на питања Европске комисије за потребе припреме прилога за годишњи извештај о напретку – Поглавље 10 „Информационо друштво и медији", а припремљени су и одговори на питања Европске комисије у вези са институционалним оквиром и испуњавањем обавеза из НПАА-а, који су достављени преко Министарства информисања и телекомуникација и Министарства за европске интеграције.
РАТЕЛ је наставио са активностима које се односе на преговоре о придруживању Републике Србије Европској унији и на рад Пододбора за истраживање и иновације, информационо друштво и социјалну политику, у оквиру Одбора за стабилизацију и придруживање. Представник РАТЕЛ-а је учествовао на састанку Пододбора за истраживање и иновације, информационо друштво и социјалну политику, одржаном 8. фебруара 2023. године.
Наставило се са обрадом захтева за приступ информацијама од јавног значаја и прикупљањем и чињењем доступних тражених информација, односно издавањем одговарајућих решења у ситуацијама у којима се приступ траженим информацијама сматра правно неоснованим. Пружена је подршка свим организационим јединицама на пројектима који садрже аспект обраде података о личности. Такође, настављена је усклађена сарадња са Повереником за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, у циљу успешног спровођења прописа који регулишу ову материју.

На основу члана 2. став 3. Закона о заштити пословне тајне („Службени гласник РС", број 53/21), члана 8. став 1. тачка 1) и члана 17. став 7, а у вези са чланом 41. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС", бр. 44/10, 60/13 - УС, 62/14 и 95/18 - др. закон) и члана 12. став 1. тачка 1), члана 16. став 1. тачка 4. и члана 41. став 2. Статута Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС", бр. 125/14 и 30/16), донет је нови подзаконски акт из области чувања пословне тајне у оквирима надлежности РАТЕЛ-а..
РАТЕЛ је у складу са Законом о регистру административних поступака („Службени гласник РС", бр. 44/21), који је ступио на снагу 7. маја 2021, наставио да активно учествује у упису и ажурирању административних поступака из његове надлежности у јавни регистар који води Републички секретаријат за јавне политике (у даљем тексту: РСЈП), а ради јачања транспарентности, стандардизованог приступа, поједностављења и дигитализације административних поступака. Сарадња са Републичким секретаријатом за јавне политике Републике Србије настављена је и у области поједностављења административних поступака

који се односе на процедуре издавања појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција (еПапир).

У оквиру сарадње са субјектима из привреде, остварена је стална комуникација са Одбором за телекомуникације Савета страних инвеститора (FIC) у сфери праћења развоја телекомуникационог тржишта, домаће и европске регулативе и представљања будућих планова рада.

Током 2023. године представници РАТЕЛ-а су учествовали у раду великог броја различитих скупова, на којима су излагали радове и представили појединачне резултате и пројекте на разним конференцијама и стручним симпозијумима, између осталих, и на 31. Телекомуникационом форуму TELFOR 2023 и 41. Симпозијуму о новим технологијама у поштанском и телекомуникационом саобраћају PosTel 2023.

Као и претходних година, РАТЕЛ је и током 2023. године наставио да сарађује са универзитетима, односно факултетима и другим високошколским установама у области организовања стручне праксе студентима ових школа. Циљ је да се студентима омогући да стекну адекватна стручна и професионална практична знања и вештине, односно да се оспособе за практичну примену стечених теоријских знања акредитованих студијских програма факултета и високих школа које похађају, у реалном радном окружењу. Студенти имају прилику да се упознају са пословима у областима које представљају поље деловања РАТЕЛ-а, који се на овај начин промовише као пожељан послодавац, уз указивање на шири друштвени значај који доноси рад у оваквој институцији. Образовне институције са којима је РАТЕЛ успоставио сарадњу су: Саобраћајни факултет Универзитета у Београду, Електротехнички факултет Универзитета у Београду, Факултет организационих наука Универзитета у Београду, Академија техничко–васпитачких струковних студија – Одсек Ниш (бивша Висока техничка школа струковних студија Ниш), Висока школа струковних студија за информационе и комуникационе технологије, Београд и Академија техничко-уметничких струковних студија Београд (АТУСС). У 2023 настављено је са тенденцијом проширења круга потенцијалних образовних профила те је потписан уговор о пословно-техничкој сарадњи и са Грађевински факултет Универзитета у Београду.

У поступку израде предлога за измену Закона о накнадама за коришћење јавних добара обављено је више састанака са Министарством информисања и телекомуникација, Министарством одбране и Дирекцијом за водне путеве везано за измене накнада за коришћења радио-фреквенцијског спектра и нумерације

У поступку израде предлога Плана намене радиофреквенцијских опсега комуницирано је са представницима Војске Републике Србије, Министарства унутрашњих послова, Безбедносно информативне агенције и СМАТСЕ. Одржан је састанак са представницима Министарства унутрашњих послова и више састанака са представницима Војске Републике Србије ради усклађивања новог Плана намене са њиховим захтевима.

РАТЕЛ је обавио комуникацију и одржао више састанака са представницима Војске у Министарства информисања и телекомуникација везано за Закључак Владе у вези са опремањем Војске Србије, СП 05 Број: 00-691/2023-1 од 28. септембра 2023. године.

Обављана је комуникација са великим корисницима радио-фреквенцијског спектра, пре свега операторима јавних мобилних телекомуникација око пуштања у рад пилот система за 5G јавне мобилне мреже, затим са јавним предузећима (ЕПС, Водовод, ЈП Емисиона техника и везе - ЕТВ, ЈП Железнице Србије и другим) као и са Војском Србије, Министарством за унутрашње послове и Министарством за спољне послове.

12. МЕЂУНАРОДНЕ АКТИВНОСТИ

Сарадња са међународним организацијама, регулаторним телима и другим стручним институцијама се спроводи ради сталног праћења развоја електронских комуникација и поштанских услуга, промена у области регулисања тржишта, измена регулативе и међународних аката који се тичу наше земље и увођења нових услуга које се заснивају на новим технологијама. РАТЕЛ реализује међународну сарадњу кроз рад у оквиру међународних институција, као и кроз организовање билатералних и мултилатералних сусрета са регулаторним телима из других земаља, а посебно из окружења и из Европске уније.

РАТЕЛ континуирано прати рад и учествује у активностима најважнијих међународних и европских организација у области електронских комуникација.

РАТЕЛ је, у својству регулатора, активан члан Међународне уније за телекомуникације (ITU), Европске конференције поштанских и телекомуникационих администрација (*European Conference of Postal and Telecommunications Administrations - CEPT*) и Европског института за стандардизацију у телекомуникацијама (*European Telecommunications Standards Institute - ETSI*).

У оквиру активности Међународне уније за телекомуникације - ITU, представници РАТЕЛ-а су учествовали у раду групе за стандардизацију нумерације (*ITU-T SG2 - Operational Aspects of Service Provision and Telecommunications Management*), групе за транспортне мреже (*ITU-T SG15 – Networks, Technologies and Infrastructures for Transport, Access and Home*) и групе за интернетом повезане ствари и њихову примену (*ITU-T SG 20 - IoT and its Applications Including Smart Cities and Communities*), као и у раду стручних група из области радиокомуникација: *ITU-R SG1* (*Spectrum management*) *ITU-R SG3* (*Radiowave propagation*) *ITU-R SG4* (*Satellite services*) *ITU-R SG5* (*Terrestrial services*), *ITU-R SG6* (*Broadcasting services*).

РАТЕЛ учествује раду Групе за политику управљања спектром (*Radio Spectrum Policy Group - RSPG*), која има саветодавну улогу високог експертског нивоа и помаже Европској комисији у развоју политике управљања радио-фреквенцијским спектром. Србија је у ову групу примљена са статусом посматрача, чиме је РАТЕЛ-у омогућено да ближе прати стратегију коришћења радио-фреквенцијског спектра на нивоу Европе, у непосредној и даљој будућности.

РАТЕЛ је члан REDCA (*Radio Equipment Directive–Compliance Association*), асоцијације која окупља организације које се баве оцењивањем усаглашености радио-опреме, именована тела, консултантска предузећа, произвођаче и администрације у Европском економском простору и у земљама које имају уговор о међусобном признавању са ЕУ. Значај чланства у REDCA се огледа у приступу битним информацијама у области радио-опреме и размени искустава у спровођењу Директиве о радио-опреми 2014/53/ЕК.

У оквиру сарадње са Европском агенцијом за сајбер безбедност (ENISA), представници РАТЕЛ-а су активно учествовали у састанцима експертске групе која окупља представнике институција надлежних за безбедност електронских комуникација (ECASEC), чије активности су дефинисане чланом 40. Европског закона о електронским комуникацијама (EECC). Ова експертска група окупља регулаторе електронских комуникација са циљем ефикасног

спровођења мера које се односе на интегритет и безбедност мрежа и услуга. У 2023. години настављено је прикупљање и анализирање података оператора у вези са угрожавањем интегритета и безбедности мрежа у Републици Србији. Током 2023. године одржано је више састанака ове радне групе, 39. састанак ECASEC EG у марту, 40. састанак ECASEC EG у мају и 41. састанак ECASEC EG у октобру, као и неколико ad hoc техничких састанака групе.

РАТЕЛ је и у 2023. години учествао у раду Групе независних регулатора (*Independent Regulators Group – IRG*) и редовно достављао одговоре на упитнике других регулаторних тела. РАТЕЛ је наставио активно да учествује у раду Тела европских регулатора за електронске комуникације (*Body of European Regulators for Electronic Communications – BEREC*), у коме је од марта 2012. имао статус посматрача, а од марта 2019. године, у складу са новим европским регулаторним оквиром за електронске комуникације, на основу одлуке ЕУ има статус учесника без права гласа. У јуну 2023. године, потписан је ревидиран Споразум о учешћу у раду BEREC-а и Канцеларије BEREC-а.

Током 2023. године РАТЕЛ је учествовао у састанцима Одбора регулатора (*Board of Regulators - BoR*), Управљачког комитета (*Management Committee – MC*) и контакт мреже (*Contact Network – CN*), као и у раду експертских и радних група BEREC-а. Представници РАТЕЛ-а били су активни у три експертске и 12 радних група, које обухватају укупно 41 пројектни задатак. Од тога, на два пројектна задатка представници РАТЕЛ-а су континуирано били ангажовани као „драфтери".

РАТЕЛ је био домаћин три билатерална састанка са регулаторним телима из Европе, на којима су потписана два меморандума о сарадњи.

У априлу 2023. године је организована једнодневна радна посета делегације словеначког регулатора (АКОС), која је посетила РАТЕЛ ради наставка сарадње и размене искустава у области поштанских услуга, заштите корисника услуга електронских комуникација и информационе безбедности, кроз три паралелне сесије.

У априлу је организована и вишедневна радна посета делегације малтешког регулатора, приликом које је закључен и Меморандум о сарадњи у области електронских комуникација и поштанских услуга између два регулаторна тела.

У јуну 2023, године је организовано је потписивање Меморандума о сарадњи у области информационе безбедности, електронских комуникација и поштанских услуга са кипарским регулатором (OCECPR) и Телом за дигиталну безбедност Републике Кипра.

У септембру месецу РАТЕЛ је био домаћин 94. састанка пројектног тима SE19 (*Broadband applications in Fixed Service*) који се, у организацији Европске конференције поштанских и телекомуникационих администрација (CEPT), по први пут одржао у Београду. Састанак је пратило 33 учесника (од којих је 20 било присутно у Београду, а остали онлајн), и то представници девет државних администрација, као и представници две европске организације (*European Communications Office - ECO и European Telecommunications Standards Institute - ETSI*) и више компанија (*Ericsson, Nokia, Apple GmbH, Huawei, Orange, NEC, Deutsche Telekom Group, OneWeb, Vodafone и SIAE Microelettronica SpA*).

Представници РАТЕЛ-а су, у оквиру делегације Републике Србије, учествовали на светској конференцији о радио-комуникацијама (WRC23) у организацији Међународне уније за телекомуникације (ITU). РАТЕЛ је припремио предлог основа за учешће Републике Србије на Светској конференцији и доставио га надлежном министарству. Предлог основа, по свакој тачки дневног реда Светске конференције, РАТЕЛ је припремио на основу Закона о електронским комуникацијама, усаглашених заједничких предлога за WRC-23 земаља чланица CEPT-а (European Common Proposals), као и предлога других међународних организација (ICAO и др.), а у интересу Републике Србије.

Делегација РАТЕЛ-а је учествовала на Међународној регулаторној конференцији у Струги (IRC 2023), на којој су представници РАТЕЛ-а одржали две презентације, на тему подизања свести о информационој безбедности и на тему поступања по приговору корисника.

Представници РАТЕЛ-а су учествовали и на међународној конференцији коју је организовала Агенција за електронске комуникације и поштанске услуге Црне Горе (ЕКИП) на тему „Универзална повезаност у Европи: Постојеће стање и будуће перспективе", 28-29. септембра 2023. у Будви. Овом приликом потписан је Технички споразум између администрација Босне и Херцеговине, Црне Горе, Албаније, Хрватске, Северне Македоније и Србије о граничној координацији MFCN мрежа у фреквенцијском опсегу 3400-3800 MHz.

Током 2023. године, представници РАТЕЛ-а су учествовали у мултилатералном састанку SEE групе (South-East Europe Group - администрација Аустрије, Босне и Херцеговине, Хрватске, Мађарске, Румуније, Словеније и Србије) у вези са координацијом и репланирањем за T-DAB у VHF опсегу (174 MHz – 230 MHz), 1.2.2023. као и у завршни мултилатералном састанку SEE групе 11-13.6.2023. године, на коме је потписан мултилатерални оквирни координациони споразум и 6 билатералних споразума који садрже усаглашене техничке и географске параметре радиофреквенцијских додела;

На регионалном скупу у организацији регулатора из Босне и Херцеговине (РАК) представник РАТЕЛ-а одржао презентацију који се односи на развој регулаторног оквира за OTT услуге као и на развој и измене самих услуга током времена, дефинисање услуга у Европском електронском комуникационом коду (EECC) и проблеме у регулацији OTT услуга.

Представници РАТЕЛ-а су током марта месеца 2023. године били у радној посети Агенцији за електронске комуникације и поштанску дјелатност (ЕКИП) у вези припреме за предстојећу аукцију спектра, са циљем размене најбоље праксе, нарочито имајући у виду значајно искуство колега из ЕКИП-а у планирању, организацији и спровођењу аукције спектра у протеклом периоду.

Настављена је сарадња са Саветом за регионалну сарадњу (RCC), а представници РАТЕЛ-а су били укључени у пројекте RCC, као и у процес консултација везаних за приоритетне области Стратегије Југоисточне Европе 2020. Дана 13.9.2021. одржан је састанак на коме је представљен нацрт Мапе пута за снижавање цена услуга роминга између Западног Балкана и Европске уније (Roadmap for Lowering Roaming Charges between WB and EU). Састанку су присуствовали представници Савета за регионалну сарадњу, националних регулаторних тела и ресорних министарстава. Савет за регионалну сарадњу је периодично одржавао регионалне састанке

током 2023. у циљу праћења имплементације предвиђених активности и олакшавања регионалног дијалога. Представници РАТЕЛ-а учествовали су на регионалном састанку у организацији RCC на тему „Western Balkan Working Group on on Roaming Policy, Broadband and 5G ".

Током 2023. године, представници РАТЕЛ-а су учествовали на бројним састанцима међународних организација, од којих се издвајају:

- Састанци BEREC Wireless Network Evolution Working Group; радна група где је представник РАТЕЛ-један од „драфтера" је организовала радионицу на тему регулаторних и техничких изазова које доноси брзи развој LEO (*Low Earth orbit*) NGSO (*Non-geostationary*) сателитски система/мега-констелација и њиховог потенцијалног утицаја на постојеће тржиште телекомуникација;
- BEREC радионица „Migration to VHCN networks and copper switch-off with a focus on the needs of the end-users";
- BEREC NRA тренинг из области регулације;
- Учешће у раду BEREC радних група: *Fixed Network Evolution* (FNE), *Market and Economic Analysis (MEA), Digital Markets* (DM), *Open Internet* (OI), *End User* (EU), *Regulatory Framework* (RF), *Roaming* (ROAM), *Remedies and Market Monitoring* (RAMM), *Wireless Network Evolution* (WNE), *Planning and Future Trends* (PFT), *Cybersecurity* (CS), *Sustainability* (SUS) и експертских радних група: *ICT, Communications, Sustainability.*

- Састанци SE19 (*Broadband applications in Fixed Service*) пројектног тима у оквиру CEPT радне групе WGSE;
- Састанак FM44 (*Satellite Communications*), пројектног тима у оквиру CEPT радне групе WGFM;
- Састанци CPG групе, Project Team B (PTB), у оквиру CEPT-а;
- Састанак ITU SG 2 - Operational aspects of service provision and telecommunication management;
- Састанак радне групе ITU-R WP6A - Terrestrial Broadcasting Delivery, 7.3-15.3.2023. године;
- Састанак ITU CPM23-2 (*Second Session of the Conference Preparatory Meeting for WRC-23*);
- Учешће на конференцији "NISDUC Conference From NIS to NIS 2.0. a path to take" Брисел, 25.-26.4. 2023.
- MWC2023 - годишња конференција асоцијације GSMA (*Global System for Mobile Communications Association*) – индустријске организације која заступа интересе оператора мобилних електронских комуникационих мрежа широм света, 27.02-03.03.2023.
- Семинар WorldDAB - DAB+ signal distribution, 9.3.2023. године
- 45. и 46. састанак REDCA (*The Radio Equipment Directive Compliance Association*);
- онлајн састанак са шпанским регулатором CNMC "Regulation of long-term bitstream access contracts involving the investment component in the development of NGA networks;"

Када је реч о међународној сарадњи у области поштанских услуга у 2023. години, треба истаћи значајно учешће и активности РАТЕЛ-а у сарадњи са:

· ERGP-a (The European Regulators Group for Postal services)
· CERP-a (European Committee for postal regulation)

· UPU-a (Universal Postal Union)
· Поткомитетом CEFTA (Central European Free Trade Arrangment) за трговину.

РАТЕЛ активно учествује у раду радних група, у организацији ERGP-a (ERGP-European regulators group for postal services) дописно попуњавањем упитника и доставом тражених материјала. Такође, представник РАТЕЛ-а је члан „drafter" тима радне групе ERGP WG Consumer and Core Indicators где активно учествује у обради података и креирању извештаја који су задатак ове радне групе. Прати се рад следећих радних група ERGP-a:

- WG Consumer and Market Indicators (у којој је представник РАТЕЛ-а ангажован као drafter)
- WG Sustainability
- WG Regulatory Framework
- WG Cross-border parcel delivery
- WG Access and interoperability

У претходном периоду представници РАТЕЛ-а узели су учешће на следећим састанцима ERGP-a:

- ERGP WG Sustainability – састанци одржани 13-14.6.2023. године у Норвешкој, као и 20.9.2023. године у Порту, у вези са израдом и припремом извештаја „Report on practices for environmental sustainability in the postal sector".
- на састанцима радне групе ERGP WG Consumers and Core Indicators који су одржавани: 2. и 3.3.2023. године у Словенији и 6. и 7.9. 2023. године у Румунији;
- на првом пленарном заседању ERGP у 2023. години, које је одржано на Кипру од 21. до 23.6.2023. године, као и на другом пленарном заседању које је одржано у Букурешту 23. и 24.11.2023. године
- WG ERGP Regulatory Framework - који је одржан у Лисабону у периоду 24.1.2023. године.
- ERGP CN и CEFTA, учешће на другом састанку контактне мреже и радионице посвећене CEFTA, одржани у октобру 2023. године у Грчкој и од 5-7.12.2023. године у Подгорици.

Активности CERP-a у 2023.години: представници РАТЕЛ-а су узели учешће на састанцима радних група CERP-a (*WG Policy и UPU*) као и Пленарном заседању организације које је одржано 6-7 јуна 2023 у Копенхагену. Активности CERP-a у овој години биле су махом фокусиране на:

- припрема и координација позиције европских земаља на 4. Ванредном Конгресу UPU-a у Ријаду;
- учешће у активностима ЕУ на припреми TOR-a (Terms of Reference) за израду нацрта нове Директиве из области поштанских услуга;
- припрема и спровођење избора за ново Председништво: на Пленарном заседању у Копенхагену изабрани су нови чланови Председништва за период 2023-2026.

Представници РАТЕЛ-а су, као чланови делегације Републике Србије, онлајн су пратили редовна заседања Административног савета Светског поштанског савеза у мају 2023. године. У октобру 2023. године, представник РАТЕЛ-а је као члан државне делегације учествовао на Четвртом ванредном конгресу Светског поштанског савеза који је одржан у Ријаду.

У области информационе безбедности, односно послова координације, превенције и заштите од безбедносних ризика у ИКТ системима, РАТЕЛ је изузетно активан на пољу међународне сарадње.

Национални ЦЕРТ је од 2017. године излистан на међународној листи ЦЕРТ тимова међународне платформе за подршку активностима центара за реаговање на угрожавање безбедности информационих система „Trusted Introducer", а од 2019. године има статус акредитованог члана, чиме је стекао право да активно учествује у доношењу одлука, као и могућност да присуствује затвореним састанцима ове организације.

РАТЕЛ је као Национални ЦЕРТ 2020. године постао пуноправни члан организације FIRST (Forum of Incident Response and Security Teams). Догађаји који се организују у оквиру ове организације обухватају све сегменте информационе безбедности и намењени су свим нивоима запослених, те се на овај начин остварује континуитет стручног усавршавања и оспособљавања свих чланова.

РАТЕЛ посебну пажњу посвећује јачању капацитета Националног ЦЕРТ-а кроз сарадњу са кључним међународним организацијама и институцијама у области информационе безбедности. Представници РАТЕЛ-а су учествовали у бројним међународним активностима, скуповима, састанцима и обукама из области информационе безбедности, од којих се издвајају:

- TF-CSIRT састанак & 2023 FIRST, регионални симпозијум за Европу, јануар 2023 године, Билбао, Шпанија;
- DCAF, Онлајн семинар „New CERTs development" фебруар 2023. године;
- Software Engineering Institute (SEI) и United States Department of State's Cyber and Digital Policy Bureau (CDP) - „CSIRT Technical Exchange and Training event", март 2023. године, Минхен, Немачка;
- RCC, The Forth Regional Conference on Countering Disinformation in the Western Balkans, април 2023. године, Хелсинки, Финска;
- GFCE, Western Balkans group meeting (Online), април 2023. године;
- George Marshall Center, Форум из области из информационе безбедности „SEEF 23", мај 2023. године, Гармиш, Немачка;
- DCAF, Регионална сарадња, студијска посета у Луксембургу, новембар 2023. године;
- DCAF, Online webinar and launch event for "Booklet on Crisis Communication", мај 2023. године;
- DCAF, Конференција и обука „Balkan Cybersecurity days: Conference and Technical Colloquium", мај 2023. године, Охрид, Северна Македонија;
- CRDF Global и CISA, Регионална вежба из области информационе безбедности"Access, Organize, Communicate and React", јул 2023. године, Подгорица, Црна Гора;
- Deutsche Gesellschaft fur Intetrnationale Zusammenarbait (GIZ) GmbH, Digital Society Institute Berlin и Универзитет EMST Berlin, Cyber Diplomacy and Policy Course, јул 2023. године, Берлин, Немачка;
- iProceeds 2 Project, Underground Economy 2023, септембар, Чешка, Праг;
- TRANSITS I, октобар 2023. године, Чешка Праг;
- iProceeds 2 Project, конференција „Octopus", децембар 2023.године, Букурешт, Румунија.

ПРИЛОГ 1

ПРЕГЛЕД ВАЖЕЋИХ ПОДЗАКОНСКИХ АКАТА

ПРЕГЛЕД ПОДЗАКОНСКИХ АКАТА ИЗ НАДЛЕЖНОСТИ РАТЕЛ-а (ОБЛАСТ ЕЛЕКТРОНСКИХ КОМУНИКАЦИЈА)

- Правилник о параметрима квалитета јавно доступних електронских комуникационих услуга, вршењу мерења и испитивања и спровођењу провере поступања оператора електронских комуникација („Службени гласник РС", број 23/23);
- Статут Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС", број 65/23);
- Правилник о обрасцу захтева за издавање дозволе за коришћење нумерације („Службени гласник РС", број 85/23);
- Правилник о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда („Службени гласник РС", број 88/23);
- Правилник о утврђивању Плана расподеле радио-фреквенција/локација за терестричке аналогне FM радиодифузне станице за територију Републике Србије („Службени гласник РС", број 1/24);
- Правилник о утврђивању Плана расподеле радио - фреквенција у радиофреквенцијским опсезима 1900-1980 MHz и 2110-2170 MHz („Службени гласник РС", број 1/24);
- Правилник о утврђивању Плана расподеле радио-фреквенција/ локација/ области за терестричке дигиталне звучне радиодифузне станице у делу VHF опсега (209-230 MHz) за територију Републике Србије („Службени гласник РС", број 1/24).
- Правилник о примени политике примереног коришћења, методологији за процену одрживости укидања малопродајних додатних накнада за роминг и захтеву који пружалац услуга роминга подноси у сврху те процене („Службени гласник РС", број 42/24)
- Правилник о обавезама оператора услуга са додатом вредношћу („Службени гласник РС", број 126/20)
- Правилник о садржини обрасца за достављање података и начину достављања података о коришћеним бројевима и адресама из Плана нумерације („Службени гласник РС", број 30/24)
- Одлука о одређивању релевантних тржишта подложних претходној регулацији („Службени гласник РС", број 78/18)
- Правилник о начину прикупљања и објављивања података о врсти, расположивости и географској локацији капацитета електронске комуникационе мреже („Службени гласник РС", број 66/15)
- Правилник о садржини и начину пријаве уговора о међуповезивању на међународном нивоу („Службени гласник РС", број 30/24)
- Правилник о преносивости броја за услуге које се пружају преко јавних мобилних комуникационих мрежа („Службени гласник РС", бр. 13/22 и 89/22)
- Правилник о утврђивању накнада за пружање услуга из надлежности Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС", бр. 34/13, 92/20,87/21, 112/22- др. пропис и 79/23- др. пропис)
- Правилник о начину коришћења радио-фреквенција по режиму општег овлашћења („Службени гласник РС", број 28/13)
- Правилник о условима приступа и коришћењу података из јавног телефонског именика

(„Службени гласник РС“, број 84/11)

- Правилник о обиму и садржају основног скупа изнајмљених линија („Службени гласник РС“, број 70/11)
- Правилник о начину коришћења радио станица на домаћим и страним ваздухопловима, локомотивама, бродовима и другим пловилима („Службени гласник РС“, бр. 60/11 и 68/11-исправка)
- Правилник о начину контроле коришћења радио-фреквенцијског спектра, обављања техничких прегледа и заштите од штетних сметњи („Службени гласник РС“, бр. 60/11, 35/13 и 16/15)
- Правилник о начину коришћења аматерских радио станица („Службени гласник РС“, број 52/11)
- Правилник о примени трошковног принципа, одвојених рачуна и извештавању од стране привредног субјекта са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација („Службени гласник РС“, број 30/24)
- Правилник о преносивости броја за услуге које се пружају преко јавних комуникационих мрежа на фиксној локацији („Службени гласник РС“, број 101/22)
- Правилник о општим условима за обављање делатности електронских комуникација по режиму општег овлашћења („Службени гласник РС“, бр. 58/18 и 78/21)
- План нумерације („Службени гласник РС“, бр. 32/11, 35/12, 64/13, 60/16 и 115/22)
- Правилник о обрасцима захтева за издавање појединачне дозволе за коришћење радио-фреквенција („Службени гласник РС“, број 37/21)
- Правилник о висини накнада за обављање делатности електронских комуникација („Службени гласник РС“, број 93/10)
- Одлука о динамици снижавања цена роминга (усвојена 25.12.2014. године од стране УО РАТЕЛ-а, доступна на интернет страници www.ratel.rs)
- Одлука о начину вођења регистара, евиденција, база података и других информација из делокруга Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге и њиховом објављивању на интернет страници РАТЕЛ-а (усвојена 29.9.2017. године од стране УО РАТЕЛ-а, са изменом од 29.3.2019. године, доступна на интернет страници www.ratel.rs)

ПРЕГЛЕД ПОДЗАКОНСКИХ АКАТА ИЗ НАДЛЕЖНОСТИ РАТЕЛ-а (ОБЛАСТ ПОШТАНСКИХ УСЛУГА)

- Правилник о обрасцима захтева за доделу дозволе за обављање поштанских услуга („Службени гласник РС“, број 23/20)
- Правилник о висини и начину плаћања таксе за издавање дозволе и накнаде оперативних трошкова за обављање поштанских услуга („Службени гласник РС“, број 82/20)
- Правилник о утврђивању јединствених тарифних ставова за универзалну поштанску услугу („Службени гласник РС“, број 111/20)
- Правилник о параметрима квалитета за обављање поштанских услуга („Службени гласник РС“, број 114/20)
- Правилник о условима и начину обављања поштанских услуга („Службени гласник РС“, број 115/20)
- Правилник о начину вођења одвојеног рачуноводства и провере веродостојности регулаторних извештаја јавног поштанског оператора („Службени гласник РС“, број 126/20)
- Правилник о техничким условима за кућне сандучиће („Службени гласник РС“, број 126/20)

- Правилник о приступу поштанској мрежи јавног поштанског оператора („Службени гласник РС", број 159/20)
- Правилник о обрасцу и начину издавања легитимације овлашћеног лица за обављање стручног надзора над радом поштанског оператора („Службени гласник РС", број 159/20)

ПРЕГЛЕД ПОДЗАКОНСКИХ АКАТА ИЗ НАДЛЕЖНОСТИ РАТЕЛ-а (ОБЛАСТ ИНФОРМАЦИОНЕ БЕЗБЕДНОСТИ)

- Правилник о садржају, начину уписа и вођења евиденције посебних центара за превенцију безбедносних ризика у информационо-комуникационим системима („Службени гласник РС", број 37/20)
- Правилник о врсти, форми и начину достављања статистичких података о инцидентима у информационо-комуникационим системима од посебног значаја („Службени гласник РС", број 76/20)

ПРЕГЛЕД ПОДЗАКОНСКИХ АКАТА КОЈЕ СУ ДОНЕЛИ РЕСОРНО МИНИСТАРСТВО И ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, НА ПРЕДЛОГ РАТЕЛ-а, У СКЛАДУ СА ЗАКОНОМ О ЕЛЕКТРОНСКИМ КОМУНИКАЦИЈАМА

- Уредба о утврђивању Плана намене радио-фреквенцијских опсега („Службени гласник РС", број 9/24)
- Правилник о утврђивању Плана расподеле радио – фреквенција у радио-фреквенцијском опсегу 694 -790 MHz („Службени гласник РС", број 52/21)
- Правилник о утврђивању Плана расподеле радио-фреквенција у радио-фреквенцијском опсегу 2500-2690 MHz („Службени гласник РС", број 129/20)
- Правилник о утврђивању Плана расподеле радио-фреквенција у радио-фреквенцијском опсегу 3400-3800 MHz („Службени гласник РС", број 129/20)
- Правилник о утврђивању Плана расподеле радио-фреквенција за рад у радио-фреквенцијским опсезима 1710-1785/1805-1880 MHz („Службени гласник РС", бр. 112/14 и 125/14)
- Правилник о утврђивању Плана расподеле радио-фреквенција за рад у фреквенцијским опсезима 791-821/832-862 MHz („Службени гласник РС", број 94/14)
- Правилник о преласку са аналогног на дигитално емитовање телевизијског програма и приступу мултиплексу („Службени гласник РС", бр. 86/14, 18/15, 30/15 и 50/15)
- Правилник о утврђивању Плана расподеле радио-фреквенција за системе за пружање јавне електронске комуникационе услуге – широкопојасне бежичне приступне системе (BWA), мобилне/фиксне комуникационе мреже (MFCN) у фреквенцијским опсезима 3400-3600 MHz и 3600-3800 MHz („Службени гласник РС", број 10/14)
- Правилник о утврђивању Плана расподеле фреквенција/локација/области за терестричке дигиталне ТВ радио-дифузне станице у UHF опсегу за територију Републике Србије („Службени гласник РС", број 73/13)
- Правилник о радио опреми и телекомуникационој терминалној опреми („Службени гласник РС", број 11/12)
- Правилник о универзалном сервису („Службени гласник РС", број 24/12)
- Правилник о условима у погледу кадрова, опреме и простора које мора да испуњава привредно друштво, предузеће или друго правно лице за вршење мерења и испитивања

рада електронских комуникационих мрежа и услуга, припадајућих средстава, електронске комуникационе опреме и терминалне опреме („Службени гласник РС", број 13/12)

- Правилник о захтевима за утврђивање заштитног појаса за електронске комуникационе мреже и припадајућих средстава, радио-коридора и заштитне зоне и начину извођења радова приликом изградње објеката („Службени гласник РС", број 16/12)
- Правилник о техничким и другим захтевима при изградњи пратеће инфраструктуре потребне за постављање електронских комуникационих мрежа, припадајућих средстава и електронске комуникационе опреме приликом изградње пословних и стамбених објеката („Службени гласник РС", број 123/12).

ПРЕГЛЕД ПОДЗАКОНСКИХ АКАТА КОЈЕ ЈЕ ДОНЕЛА ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, У СКЛАДУ СА ЗАКОНОМ О ИНФОРМАЦИОНОЈ БЕЗБЕДНОСТИ

- Одлука о образовању Тела за координацију послова информационе безбедности („Службени гласник РС", бр. 8/20, 159/20, 30/21, 44/22 и 115/22)
- Уредба о безбедности и заштити деце при коришћењу информационо-комуникационих технологија („Службени гласник РС", број 13/20)
- Уредба о ближем садржају акта о безбедности информационо-комуникационих система од посебног значаја, начину провере и садржају извештаја о провери безбедности информационо-комуникационих система од посебног значаја („Службени гласник РС", број 94/16)
- Уредба о ближем уређењу мера заштите информационо-комуникационих система од посебног значаја („Службени гласник РС", број 94/16)
- Уредба о утврђивању Листе делатности у областима у којима се обављају делатности од општег интереса и у којима се користе информационо-комуникациони системи од посебног значаја („Службени гласник РС", број 94/19)
- Уредба о криптобезбедности и заштити од компромитујућег електромагнетног зрачења („Службени гласник РС", број 57/19)
- Уредба о поступку обавештавања о инцидентима у информационо-комуникационим системима од посебног значаја („Службени гласник РС", број 11/20).

ПРЕГЛЕД ПОДЗАКОНСКИХ АКАТА КОЈЕ ЈЕ ДОНЕЛО МИНИСТАРСТВО НАДЛЕЖНО ЗА ПОСЛОВЕ ПОШТАНСКИХ УСЛУГА У СКЛАДУ СА ЗАКОНОМ О ПОШТАНСКИМ УСЛУГАМА

- Правилник о условима за унапређење и одрживост обављања универзалне поштанске услуге и ближе услове за пружање универзалне поштанске услуге корисницима са инвалидитетом („Службени гласник РС", број 91/20)
- Правилник о начину образовања комисије и поступку отварања и прегледа садржине поштанских пошиљки које садрже предмете чије је слање забрањено („Службени гласник РС", број 91/20)
- Правилник о ближим условима за отпочињање обављања поштанских услуга („Службени гласник РС", бр. 91/20 и 30/21)
- Правилник о ближим условима за обављање универзалне поштанске услуге и минимуму радног времена јавног поштанског оператора („Службени гласник РС", број 91/20)

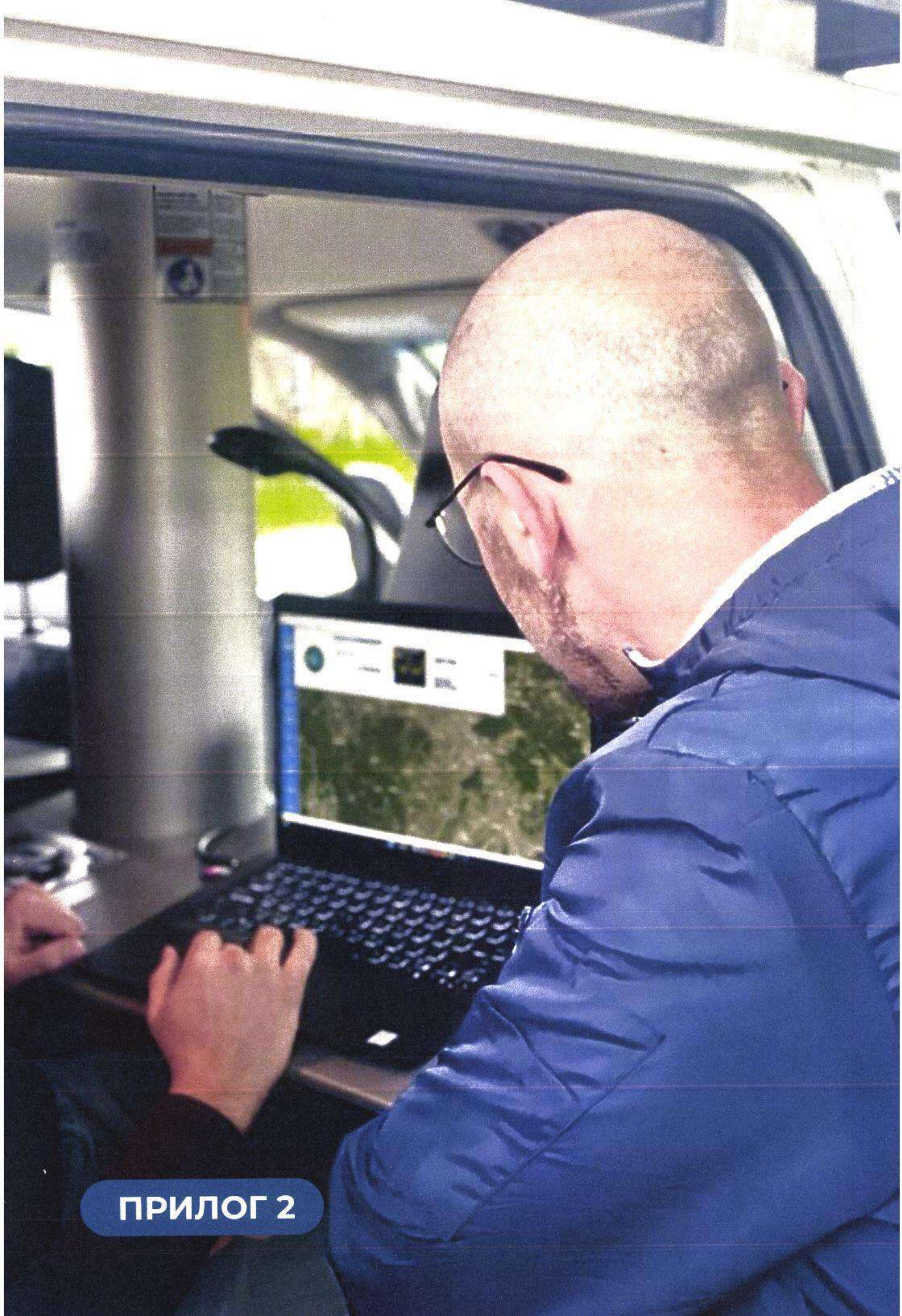
- Правилник о начину и поступку стручног надзора обављања поштанских услуга („Службени

гласник РС", број 146/20)

- Правилник о утврђивању Плана издавања пригодних поштанских марака и мотива редовних издања поштанских марака („Службени гласник РС", бр. 115/23, 6/24 и 21/24)
- Правилник о посебним условима за обављање универзалне поштанске услуге у случају ванредне ситуације и ратног стања („Службени гласник РС", број 148/20).

ПРЕГЛЕД ПОДЗАКОНСКИХ АКАТА КОЈЕ ЈЕ ДОНЕЛО МИНИСТАРСТВО НАДЛЕЖНО ЗА ПОСЛОВЕ ИНФОРМАЦИОНЕ БЕЗБЕДНОСТИ (НАДЛЕЖНИ ОРГАН), У СКЛАДУ СА ЗАКОНОМ О ИНФОРМАЦИОНОЈ БЕЗБЕДНОСТИ

- Правилник о подацима које садржи евиденција оператора информационо-комуникационих система од посебног значаја („Службени гласник РС", број 9/20).

ПРИЛОГ 2

ИЗДАТЕ ПОЈЕДИНАЧНЕ ДОЗВОЛЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ РАДИО-ФРЕКВЕНЦИЈА, ОДНОСНО РАДИОФРЕКВЕНЦИЈСКОГ СПЕКТРА, ЗА ПОТРЕБЕ РАДИО-ДИФУЗНЕ СЛУЖБЕ У 2023. ГОДИНИ

ПОКРИВАЊЕ АНАЛОГНИМ РАДИЈСКИМ СИГНАЛОМ – НАЦИОНАЛНО ПОКРИВАЊЕ

Редни број	Назив и седиште имаоца дозволе	Број издатих дозвола за радио-дифузне станице	Број издатих дозвола за радио-релејне станице
1.			

ПОКРИВАЊЕ ДИГИТАЛНИМ РАДИЈСКИМ СИГНАЛОМ – НАЦИОНАЛНО ПОКРИВАЊЕ

Редни број	Назив и седиште имаоца дозволе	Број издатих дозвола за радио-дифузне станице	Број издатих дозвола за радио-релејне станице
1.			

ПОКРИВАЊЕ ДИГИТАЛНИМ ТЕЛЕВИЗИЈСКИМ СИГНАЛОМ – НАЦИОНАЛНО ПОКРИВАЊЕ

Редни број	Назив и седиште имаоца дозволе	Број издатих дозвола за радио-дифузне станице	Број издатих дозвола за радио-релејне станице
1.			

ПОКРИВАЊЕ АНАЛОГНИМ РАДИЈСКИМ СИГНАЛОМ – КОМЕРЦИЈАЛНИ СЕРВИС – НАЦИОНАЛНО ПОКРИВАЊЕ

Редни број	Назив и седиште имаоца дозволе	Број издатих дозвола за радио-дифузне станице	Број издатих дозвола за радио-релејне станице
1.			
2.			
3.			

ПОКРИВАЊЕ АНАЛОГНИМ РАДИЈСКИМ СИГНАЛОМ – КОМЕРЦИЈАЛНИ СЕРВИС – РЕГИОНАЛНО ПОКРИВАЊЕ

Редни број	Назив и седиште имаоца дозволе	Број издатих дозвола за радио-дифузне станице	Број издатих дозвола за радио-релејне станице
1.			
2.			

ПОКРИВАЊЕ АНАЛОГНИМ РАДИЈСКИМ СИГНАЛОМ – КОМЕРЦИЈАЛНИ СЕРВИС – РЕГИОНАЛНО ПОКРИВАЊЕ (БЕОГРАД)

Редни број	Назив и седиште имаоца дозволе	Број издатих дозвола за радио-дифузне станице	Број издатих дозвола за радио-релејне станице
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			

ПОКРИВАЊЕ АНАЛОГНИМ РАДИЈСКИМ СИГНАЛОМ – КОМЕРЦИЈАЛНИ СЕРВИС – ЛОКАЛНО ПОКРИВАЊЕ

Редни број	Назив и седиште имаоца дозволе	Број издатих дозвола за радио-дифузне станице	Број издатих дозвола за радио-релејне станице
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			

ПРИЛОГ 3

ПРЕГЛЕД УПИСА У РЕГИСТАР

Законом је утврђена обавеза РАТЕЛ-а да води одговарајуће регистре, односно евиденције оператора, што се спроводи у складу са Одлуком о начину вођења регистра, евиденција, база података као и других информација из делокруга Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге и њиховом објављивању на интернет страници РАТЕЛ-а.

Табела 1. Број оператора мрежа и услуга електронских комуникација на дан 31.12.2023.

МРЕЖЕ И ИНФРАСТРУКТУРА	На дан: 31.12.2023.
Пасивна инфраструктура (кабловска канализација, неосветљена оптичка влакна, таласне дужине, стубови, радио рефлектори...)	43
Јавна фиксна телефонска мрежа	2
Радио релејна мрежа за транспорт	12
Оптичка мрежа за транспорт	36
Кабловска мрежа за приступ	79
Фиксна бежична мрежа за приступ	1
GSM мобилна мрежа	3
UMTS /IMT2000 мобилна мрежа	3
MFCN (подразумева и IMT)	3
WAS/RLAN мрежа у радио-фреквенцијским опсезима (2400-2483.5) MHz и (5470-5725) MHz	97
BFWA мрежа у радио-фреквенцијском опсегу (5725-5875) MHz	74
Остале широкопојасне бежичне мреже у опсезима радио-фреквенција у режиму општег овлашћења	2
Фиксна сателитска мрежа	1
Радио-релејне везе у фреквенцијским опсезима (72-76/82-86) GHz	1
Остале фиксне мреже (описати у додатку)	1
УКУПНО	358

УСЛУГЕ	На дан: 31.12.2023.
Јавна говорна услуга	22
Услуга преноса говора коришћењем Интернета	21
Услуге са додатом вредношћу (SMS/MMS, пренос говора...)	36
Телефонски именик	1
Пренос података (Укључујући M2M услуге)	20
Пренос порука (SMS, MMS)	16
Изнајмљивање ресурса електронске комуникационе мреже	28
Изнајмљивање инфраструктуре која се користи за обављање делатности електронских комуникација	37
Услуга приступа Интернету и Интернет услуге	161
Дистрибуција медијских садржаја	54
Емитовање и мултиплексирање медијских садржаја	1
Остале услуге	2
УКУПНО	399
БРОЈ ОПЕРАТОРА	232

ОДРЖАВАЊЕ РЕГИСТРА ОПЕРАТОРА ЈАВНИХ КОМУНИКАЦИОНИХ МРЕЖА И УСЛУГА

У току 2023. године, у евиденцији су унете измене (упис и брисање) за 80 електронских комуникационих мрежа и услуга (41 уписа и 39 брисања). Уписано је 24 електронске комуникационе услуге и 17 електронских комуникационих мрежа, а из регистра је обрисано 25 електронских комуникационих услуга и 14 електронских комуникационих мрежа. Детаљна спецификација наведене статистике за операторе јавних комуникационих мрежа и услуга дата у табелама у наставку.

УСЛУГЕ	Број уписаних услуга	Број брисаних услуга
Јавна говорна услуга	1	3
VoIP (Voice over IP)	0	1
Приступ Интернету и Интернет услуге	3	8
ДМС (Дистрибуција медијских садржаја)	5	2
Пренос порука (SMS,MMS)	2	2
VAS (value added service) – сервиси са додатом вредношћу	7	5
Пренос података	1	1
Изнајмљивање ресурса ЕКМ	3	1
Изнајмљивање инфраструктуре	2	1
Емитовање и мултиплексирање	0	0
Телефонски именик	0	0
Остале услуге	0	1
УКУПНО	24	25

МРЕЖЕ	Број уписаних мрежа	Број брисаних мрежа
GSM мобилна мрежа	0	0
UMTS мобилна мрежа	0	0
LTE мобилна мрежа	0	0
JFTM (јавна фиксна телефонска мрежа)	0	0
CDMA мрежа	0	0
KMP (кабловска мрежа за приступ)	5	3
RRMT (радио релејна мрежа за транспорт)	1	0
OMT (оптичка мрежа за транспорт)	2	1
PI (пасивна инфраструктура)	3	1
BFWA (Broadband Fixed Wireless Acces)	3	4
WAS/RLAN (Wireless Local Area Networks)	3	5
SM (сателитска мрежа)	0	0
RR – радио релејна (72-76GHz)	0	0
Остале фиксне	0	0
УКУПНО	17	14

Преглед броја услуга, мрежа и оператора по месецима у току 2023. године:

Датум	Број услуга/ мрежа	Број услуга	Број мрежа	
01.01.2023.	756	400	356	233
01.02.2023.	757	399	358	232
01.03.2023.	758	400	358	233
01.04.2023.	756	399	357	231
01.05.2023.	751	397	354	229
01.06.2023.	754	398	356	229
01.07.2023.	752	396	356	228
01.08.2023.	760	401	359	232
01.09.2023.	762	402	360	232
01.10.2023.	768	407	361	235
01.11.2023.	768	408	360	235
01.12.2023.	768	408	360	235

РАТЕЛ

КОНТАКТ:

Палмотићева 2
11103 Београд
ПАК 106306
Република Србија

Email: ratel@ratel.rs
www.ratel.rs

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
РАТЕЛ
РЕГУЛАТОРНО ТЕЛО ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ И ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ

Број:001845516 2024 50911 007 000 060 063 04 010
Деловодни број: 1-07-021-32/24-9
Датум: 12.06.2024.
Београд

На основу чланова 26. став 1. и 31. став 1. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, број 35/23) и члана 16. тачка 3) Статута Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС“, број 65/23),

Савет Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге на 38. седници четвртог сазива, одржаној дана 12. 6. 2024. године, доноси

О Д Л У К У

1. Усваја се Извештај о раду Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге за 2023. годину.

2. Извештај из тачке 1. ове одлуке, заједно са свим припадајућим прилозима, потребно је доставити Народној скупштини Републике Србије, до краја другог тромесечја 2024. године.

3. За реализацију ове одлуке надлежан је Кабинет.

4. Ова одлука ступа на снагу дан након објављивања на огласној табли Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге.

О б р а з л о ж е њ е

Одредбама члана 31. Закона о електронским комуникацијама(„Службени гласник РС“, број 35/23, у даљем тексту: Закон) прописано је да Савет Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге (у даљем тексту: Савет) подноси Народној скупштини годишњи извештај о раду Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге (у даљем тексту: Регулатор) за претходну календарску годину, до краја другог тромесечја текуће године, који нарочито садржи податке о стању тржишта електронских комуникација у Републици Србији, податке о испуњавању циљева и задатака утврђених годишњим планом рада Регулатора и донетим одлукама, као и донети финансијски план, финансијске извештаје и извештаје ревизора, податке о обезбеђеним и планираним људским ресурсима и друге податке од значаја за спровођење Закона. Такође, одредбом члана 26. став 1. Закона прописано

је да Савет доноси правилнике, упутства, одлуке и друге акте којима се на општи начин уређују питања из надлежности Регулатора, док је у члану 16. тачка 3) Статута Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС“, број 65/23) одређено да Савет доноси друга акта прописана Законом, односно посебним законима којима се уређује област поштанских услуга и информационе безбедности.

Имајући у виду напред наведено, Савет је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

ПРЕДСЕДНИК САВЕТА

Драган Ковачевић

Доставити:
-Директору;
-Свим секторима;
-Кабинету x 2;
-Архиви.

REPUBLIKA SRBIJA
RATEL
REGULATORNO TELO ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I POŠTANSKE USLUGE

PREGLED TRŽIŠTA

ELEKTRONSKIH KOMUNIKACIJA I POŠTANSKIH USLUGA

U REPUBLICI SRBIJI U 2023. GODINI

Beograd, jun 2024. godine

SADRŽAJ

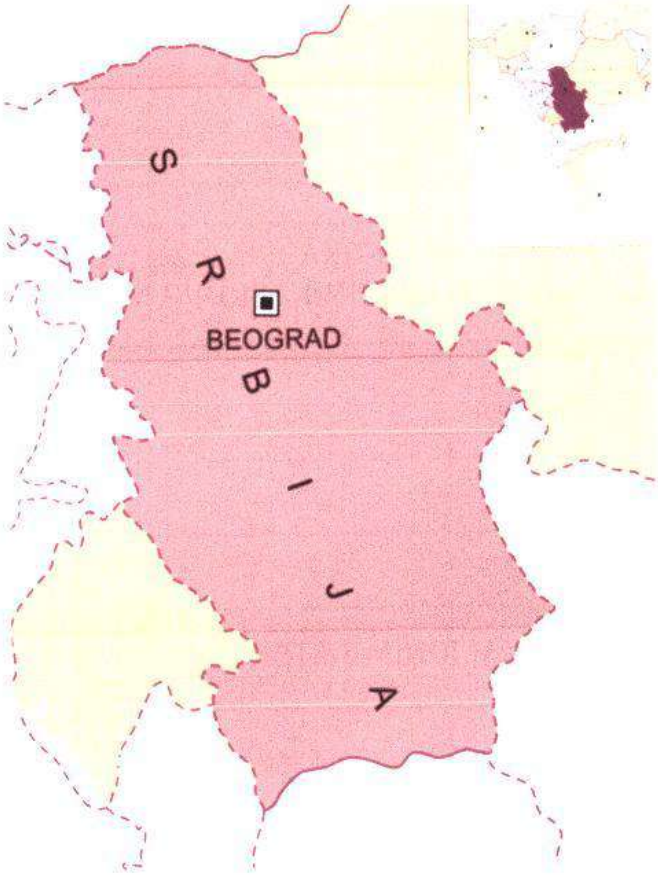
1. OSNOVNE KARAKTERISTIKE TRŽIŠTA ELEKTRONSKIH KOMUNIKACIJA U REPUBLICI SRBIJI 4
4. JAVNE FIKSNE TELEKOMUNIKACIONE MREŽE I USLUGE 7
5. JAVNE MOBILNE TELEKOMUNIKACIONE MREŽE I USLUGE 16
6. REGIONALNI ROMING 34
7. USLUGE ŠIROKOPOJASNOG PRISTUPA INTERNETU 41
8. DISTRIBUCIJA MEDIJSKIH SADRŽAJA 54
9. PAKETI USLUGA 60
10. USLUGE SA DODATOM VREDNOŠĆU I USLUGE PRENOSA PORUKA 65
11. KONTROLA PARAMETARA KVALITETA ELEKTRONSKIH KOMUNIKACIONIH MREŽA I USLUGA 71
12. ELEKTRONSKA KOMUNIKACIONA INFRASTRUKTURA NAMENJENA ZA ZAJEDNIČKO KORIŠĆENJE 91
13. TRŽIŠTE POŠTANSKIH USLUGA 96
14. KVALITET OBAVLJANJA POŠTANSKIH USLUGA 127
15. BEZBEDNOSNI RIZICI U INFORMACIONO-KOMUNIKACIONIM SISTEMIMA 153

Napomena:
Imajući u vidu da je još uvek u toku obrada podataka radi izrade pregleda finansijskih pokazatelja tržišta elektronskih komunikacija u Republici Srbiji, a koji prikazuju stanje na tom tržištu, navedeni pregled će se dostaviti naknadno nakon obrade podataka koje učesnici dostavljaju na navedenom tržištu kroz odgovarajuće upitnike. Takođe, kao dopunu dokumenta „Pregled tržišta telekomunikacija i poštanskih usluga u 2023. godini" dostavićemo i podatke koji se obrađuju u okviru poglavlja ***2. Osvrt na tržište telekomunikacija u Evropskoj uniji*** *i* ***3. Indeks digitalne ekonomije i društva (DESI)****, a nakon pribavljanja i dopune relevantnih podataka.*

1. OSNOVNE KARAKTERISTIKE TRŽIŠTA ELEKTRONSKIH KOMUNIKACIJA U REPUBLICI SRBIJI

Slika 1.1. Republika Srbija – osnovni podaci

Mapa države

Osnovni podaci

Naziv	Republika Srbija
Glavni grad	Beograd
Površina	88.499 km^2
Broj stanovnika (bez AP Kosova i Metohije) procena RZS-a[1]	6.641.197
Pozivni broj:	+381
Internet domen:	.rs
Bruto domaći proizvod u tekućim cenama za 2023. godinu[2]	8.150,48 mlrd. din. (69,51 mlrd. evra)
Prosečna godišnja neto zarada u 2023. godini[3]	86,007 dinara (733,53 evra)

Podaci na osnovu kojih je prikazano stanje na tržištu elektronskih komunikacija u Republici Srbiji dobijeni su na osnovu upitnika dostavljenih od strane učesnika na tržištu telekomunikacija i odnose se uglavnom za teritoriju Republike Srbije bez Kosova i Metohije, jer je ovo područje pod kontrolom Ujedinjenih nacija, u skladu sa Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti, kojom su, između ostalog, privremeno regulisana ovlašćenja međunarodne civilne misije na teritoriji AP Kosovo i Metohija.

[1] Prema rezultatima Popisa stanovništva RZS iz 2022. godine

[2] Procena RZS-a – kao zbir četiri kvartala. Podatak preuzet iz publikacije „Statistički kalendar Republike Srbije, 2024", Republički zavod za statistiku, Beograd, 2024. (prosečan kurs dinara prema evru za 2023. godinu je 117,2513), str. 35.

[3] Ibidem, str. 42.

Uporedni prikaz broja pretplatnika, kao i stepen penetracije javne fiksne komunikacione mreže, javne mobilne komunikacione mreže, širokopojasnog pristupa internetu, distribucije medijskih sadržaja i paketa za period od 2019. do 2023. godine dati su u Tabeli 1.1.

Tabela 1.1. Uporedni prikaz broja pretplatnika osnovnih usluga elektronskih komunikacija u Republici Srbiji (2019-2023)

Godina / Usluga	Pokazatelj	2019.	2020.	2021	2022	2023
Fiksna telefonija - pretplatnici	Broj u mil.	2,42	2,41	2,37	2,36	2,30
	Na 100 domaćinstava	97,34	97,01	95,45	91,24	88,91
Mobilna telefonija-korisnici	Broj u mil.	8,45	8,26	8,50	8,62	8,53
	Na 100 stanovnika	121,40	119,25	123,72	129,70	128,47
Fiksni širokopojasni internet - pretplatnici	Broj u mil.	1,62	1,73	1,80	1,95	2,08
	Na 100 domaćinstava	65,27	69,56	72,34	75,26	80,20
Distribucija medijskih sadržaja-pretplatnici	Broj u mil.	2,00	2,10	2,14	2,21	2,33
	Na 100 domaćinstava	80,42	84,51	85,94	85,53	90,02
Paketi usluga - pretplatnici	Broj u mil.	1.42	1.56	1.63	1.75	1.84
	Na 100 domaćinstava	56.90	62.54	65.39	67.54	71.13

Osnovna korpa usluga elektronskih komunikacija daje informaciju o tome koliko u proseku svaki stanovnik tj. korisnik mesečno troši na telekomunikacione usluge. U Tabelama 1.2. i 1.3. dati su pregledi osnovne i proširene korpe, koje predstavljaju prosečne mesečne troškove po korisniku usluga elektronskih komunikacija u Republici Srbiji, ponderisane brojem korisnika, sa uporednim podacima za 2021, 2022. i 2023. godinu. Prema dobijenim podacima za fizička lica, kao i prema podacima Republičkog zavoda za statistiku Srbije o prosečnoj neto zaradi za 2023. godinu, za osnovnu korpu usluga u 2023. godini je bilo potrebno mesečno izdvojiti 1,45% prosečne neto zarade, a za proširenu korpu 7%.

Tabela 1.2. Osnovna korpa usluga elektronskih komunikacija

OSNOVNA KORPA	2021.		2022.		2023.	
	Prosečni iznos računa (dinara)	% izdatka u prosečnoj zaradi	Prosečni iznos računa (dinara)	% izdatka u prosečnoj zaradi	Prosečni iznos računa (dinara)	% izdatka u prosečnoj zaradi
Fiksni telefon	601,16	0,91%	572,28	0,76	555,82	0,65%
Mobilni telefon (pripejd)	308,19	0,47%	350,35	0,46%	388,14	0,45%
Televizija (taksa za javni medijski servis)	299,00	0,45%	299,00	0,40%	299,00	0,35%
Ukupno	**1.208,35**	**1,83%**	**1.221,63**	**1,63%**	**1.242,96**	**1,45%**
Prosečna neto zarada (dinara)*	65.864		74.933		86.007	

*www.stat.gov.rs - Počev od 2018. godine, prosečne zarade se računaju na osnovu podataka iz obrasca Poreske prijave za porez po odbitku, po novoj metodologiji.

Izvor: RATEL

Tabela 1.3. Proširena korpa usluga elektronskih komunikacija

PROŠIRENA KORPA	2021.		2022.		2023.	
	Prosečni iznos računa (dinara)	% izdatka u prosečnoj zaradi	Prosečni iznos računa (dinara)	% izdatka u prosečnoj zaradi	Prosečni iznos računa (dinara)	% izdatka u prosečnoj zaradi
Fiksni telefon	601,16	0,91%	572,28	0,76	555,82	0,65
Mobilni telefon (postpejd)	1.804,62	2,74	2.084,62	2,78	2.262,19	2,63
Televizija (taksa za javni medijski servis) *	299,00	0,45%	299,00	0,45%	299,00	0,35%
Internet **	1.360,01	2,07	1.372,54	1,83	1.406,74	1,63
Distribucija medijskih sadržaja	1.500,50	2,28	1.490,19	1,99	1.543,28	1,80
Ukupno	**5.565,29**	**8,45%**	**5.818,63**	**7,76**	**6.067,03**	**7,05**
Prosečna neto zarada (dinara)	65.864		74.933		86.007	

Napomene:

** Od januara 2016. godine se, saglasno Zakonu o privremenom uređivanju načina naplate takse za javni medijski servis ("Sl. glasnik RS", broj 112/2015, 108/2016, 95/2018, 86/2019, 153/2020 i 129/2021), plaća taksa za javni medijski servis.*

**Fiksni širokopojasni pristup Internetu (bez paketa mobilnog Interneta)

Izvor: RATEL

Prema raspoloživim podacima ukupan broj zaposlenih u oblasti elektronskih komunikacija u Republici Srbiji u 2023. godini iznosi oko 14,8 hiljada.

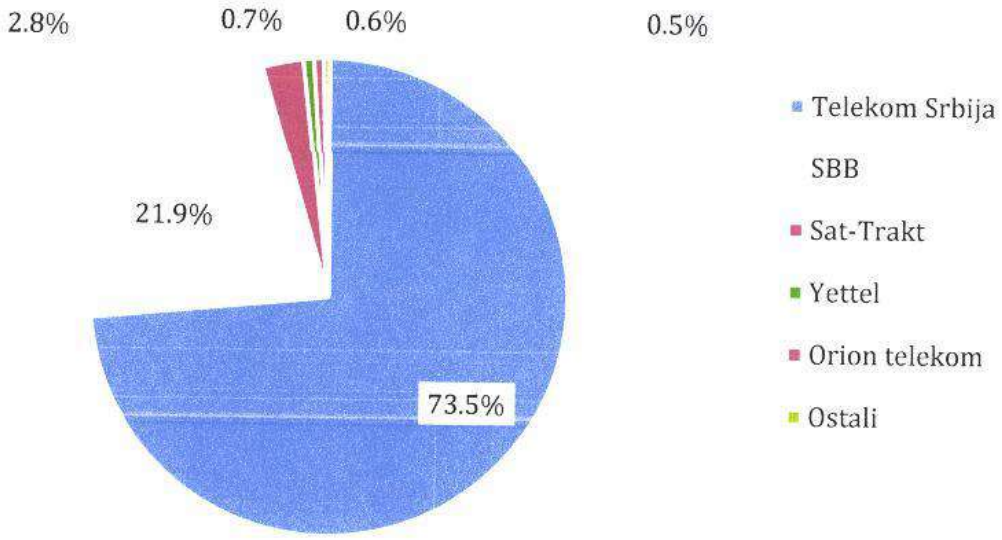
4. JAVNE FIKSNE TELEKOMUNIKACIONE MREŽE I USLUGE

Na kraju 2023. godine je za pružanje javne telefonske usluge preko fiksne telekomunikacione mreže u Republici Srbiji bilo registrovano 22 operatora.

Telekom Srbija, koji je u 2023. godini imao oko 4% manje pretplatnika u odnosu na prethodnu godinu, i dalje je najveći operator javne fiksne telekomunikacione mreže, pa je njegovo poslovanje najviše uticalo na tržište fiksne telefonije u 2023. godini. U regionu, Telekom Srbija je prisutan i na tržištu Bosne i Hercegovine i Crne Gore. Operator SBB, drugi po broju pretplatnika fiksne telefonije, u 2023. godini imao je oko 1% više pretplatnika fiksne telefonije nego prethodne godine.

Tržišna učešća operatora javne telefonske usluge preko fiksne telekomunikacione mreže, merena brojem fiksnih telefonskih linija, predstavljena su na Slici 4.1.

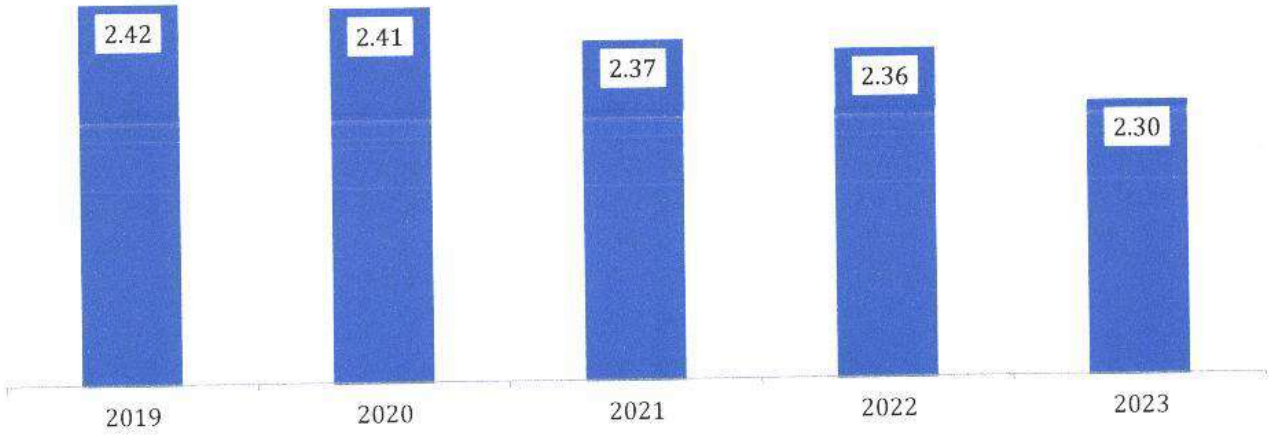
Slika 4.1. Tržišna učešća operatora javne telefonske usluge preko fiksne telekomunikacione mreže

Izvor: RATEL

Broj pretplatnika fiksne telefonije je i u 2023. godini nastavio da opada i iznosio je 2,30 miliona na kraju godine. Broj pretplatnika uključuje i korisnike elektronske komunikacione usluge na fiksnoj lokaciji realizovane putem mobilnih mreža (*Cellular Local Loop - CLL*) operatora Telekom Srbija i A1 Srbija, koji u 2023. godini čine tek 0,3% ukupnog broja pretplatnika. Procenat digitalizacije u 2023. godini iznosio je 100% kod svih operatora. Broj javnih govornica nastavlja da se smanjuje, a u 2023. godini je iznosio 1.796.

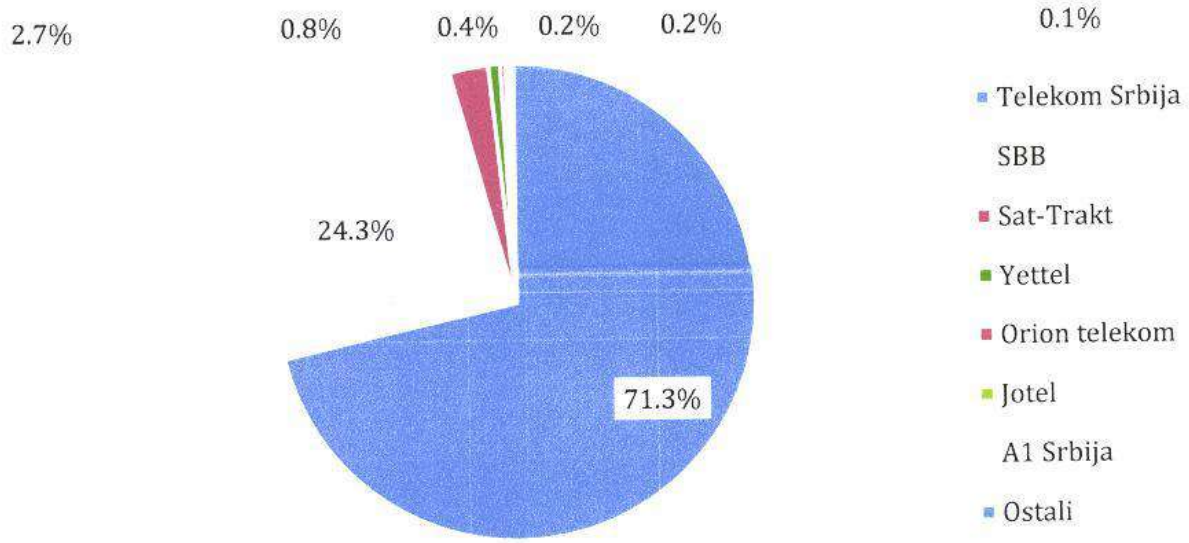
Slika 4.2. Broj pretplatnika fiksne mreže (u milionima)

Izvor: RATEL

Fizička lica i dalje preovlađuju i njihovo učešće u ukupnom broju korisnika je oko 87%, a tržišna učešća operatora kada se radi o fizičkim licima prikazana su na slici 4.3.

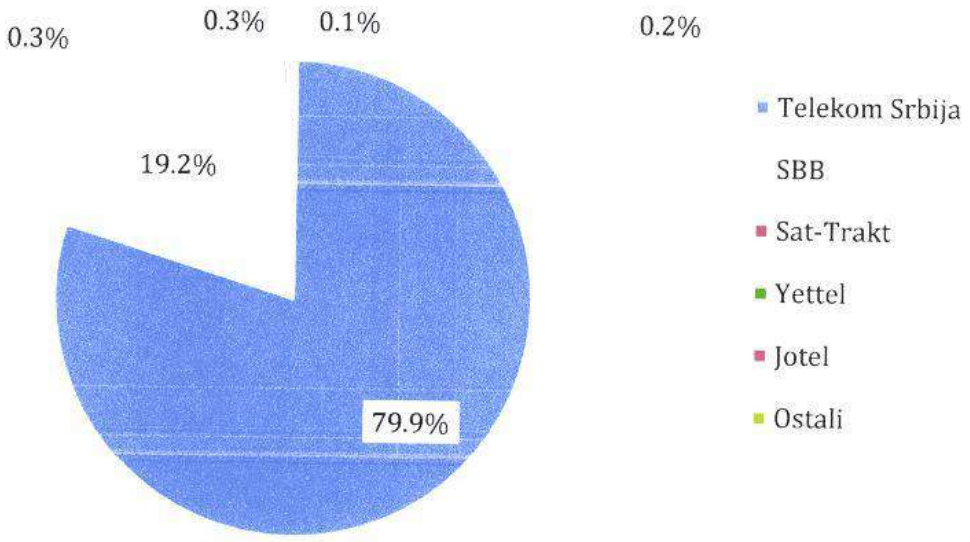
Slika 4.3. Tržišna učešća operatora u broju pretplatnika - fizička lica

Izvor: RATEL

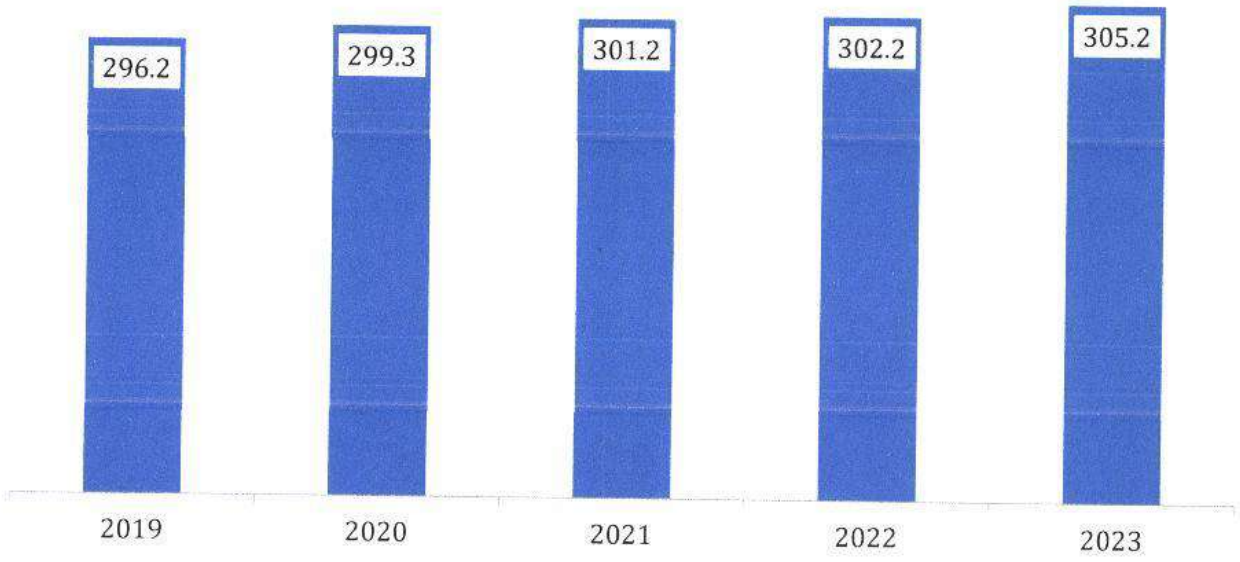
Učešće pravnih lica u ukupnom broju pretplatnika je u 2023. godini iznosilo oko 13%, a tržišna učešća operatora za navedena lica prikazana su na slici 4.4. Kretanje broja ovih pretplatnika po godinama predstavljeno je na Slici 4.5.

Slika 4.4. Tržišna učešća operatora u broju pretplatnika - pravna lica

Izvor: RATEL

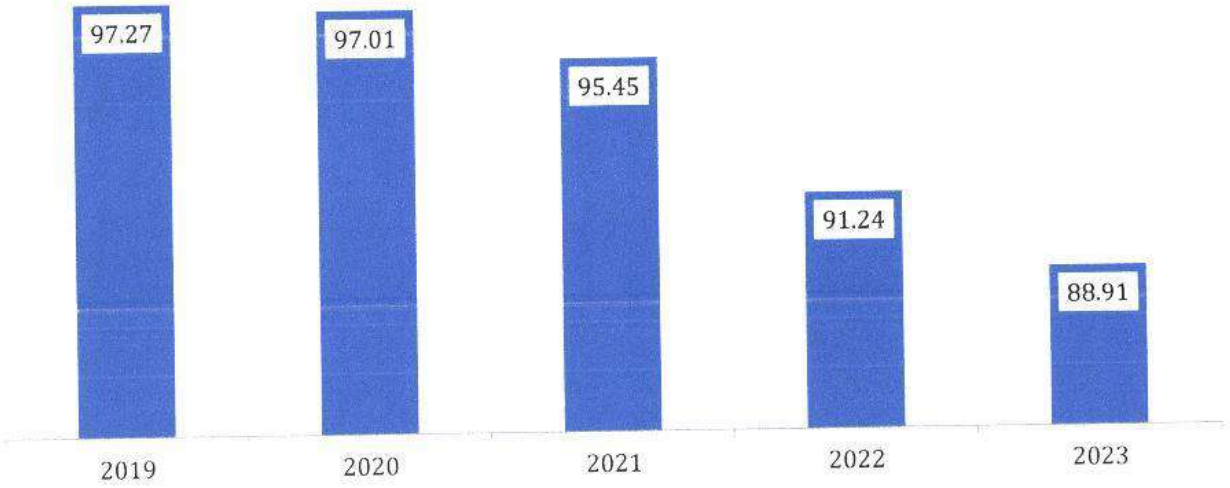
Slika 4.5. Broj poslovnih korisnika fiksne mreže (u hiljadama)

Izvor: RATEL

Penetracija pretplatnika fiksne telefonije po broju domaćinstava prikazana je na Slici 4.6. i u 2023. godini ona je iznosila oko 88,91%.

Slika 4.6. Broj pretplatnika fiksne telefonije na 100 domaćinstava

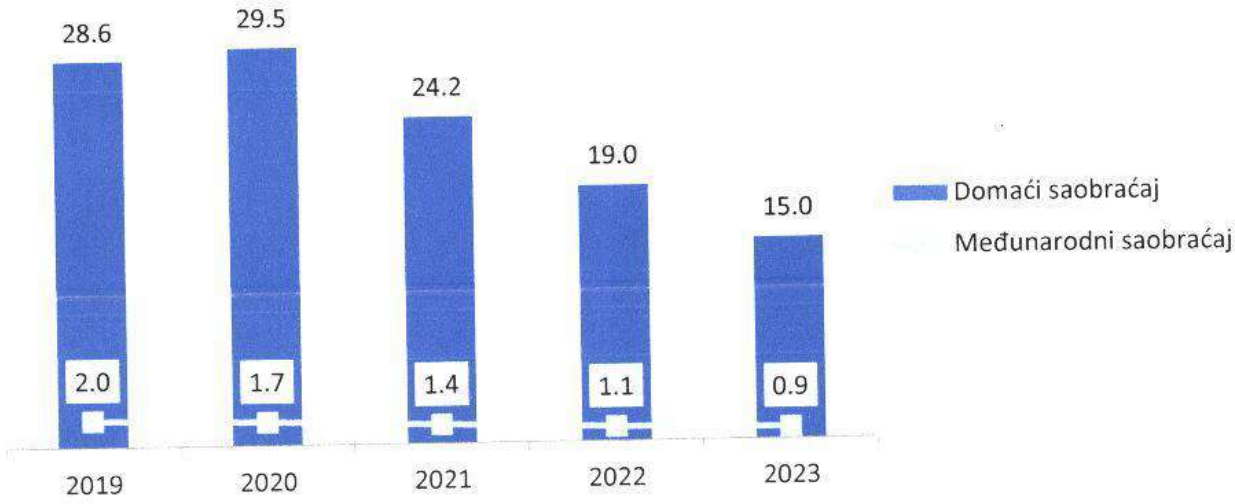

Izvor: RATEL

Broj ISDN pretplatnika u 2023. godini je za 14% manji u odnosu na prethodnu godinu i iznosi oko 13,1 hiljadu. Primarni pristup ima nešto manje od 9% ISDN pretplatnika, dok preostali ISDN pretplatnici imaju bazni pristup. Očekivano, ovaj tip priključka pokazuje tendenciju pada, što je posledica tehnološke migracije korisnika ka naprednim tehnologijama koje se zasnivaju na internet protokolu (IP).

Ukupni saobraćaj ostvaren preko fiksne mreže u 2023. godini manji je za 21% u odnosu na prethodnu godinu i procenjuje se na oko 1,50 milijardi minuta u domaćem i oko 86 miliona minuta u međunarodnom saobraćaju. Smanjenje ukupnog domaćeg saobraćaja je u najvećoj meri posledica manjeg saobraćaja ka sopstvenoj fiksnoj mreži, dok je međunarodni saobraćaj, u kom je ostvareno 18,7% manje minuta, smanjen usled sve većeg korišćenja aplikacija za prenos govora putem interneta.

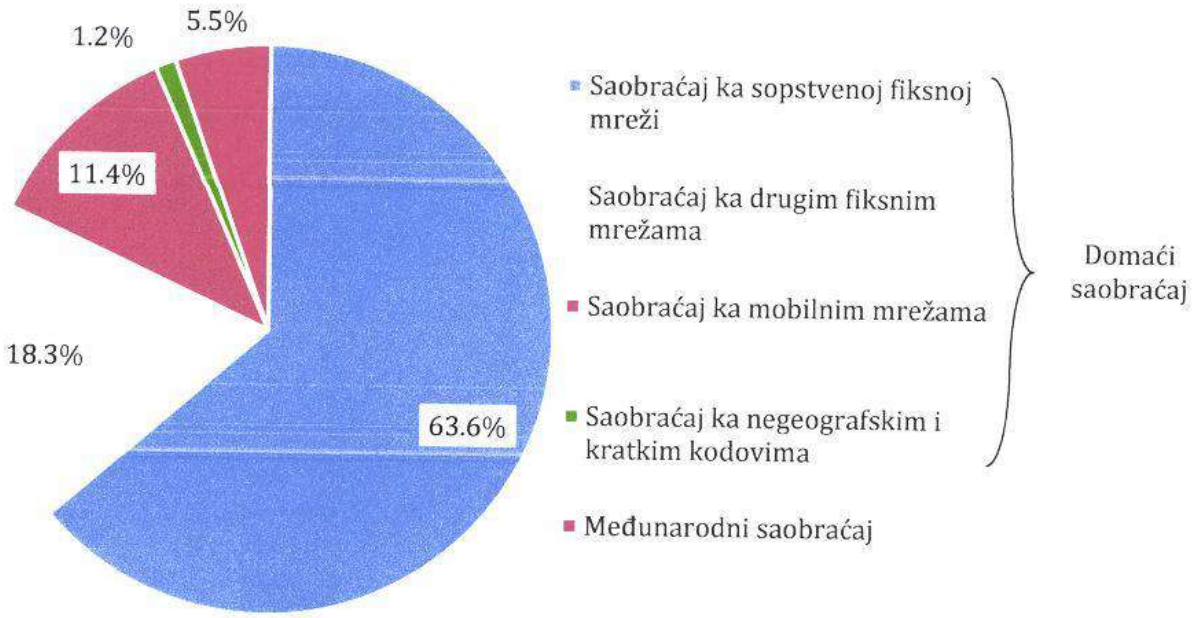
Slika 4.7. Ukupan saobraćaj (u stotinama miliona minuta)

Izvor: RATEL

Najveće učešće u ukupnom saobraćaju ima saobraćaj ka sopstvenoj mreži (63,6%), dok najmanje učešće ostvaruje saobraćaj ka negeografskim i kratkim kodovima (1,2%). Raspodela saobraćaja fiksne mreže u 2023. godini prikazana je na Slici 4.8. Saobraćaj ka negeografskim i kratkim kodovima obuhvata minute ka sopstvenoj i drugim fiksnim mrežama, dok međunarodni saobraćaj obuhvata međunarodni odlazni saobraćaj iz fiksne mreže ka drugim fiksnim mrežama i ka mobilnim mrežama, kao i međunarodni dolazni saobraćaj ka fiksnoj mreži.

Slika 4.8. Raspodela saobraćaja fiksne mreže za 2023. godinu

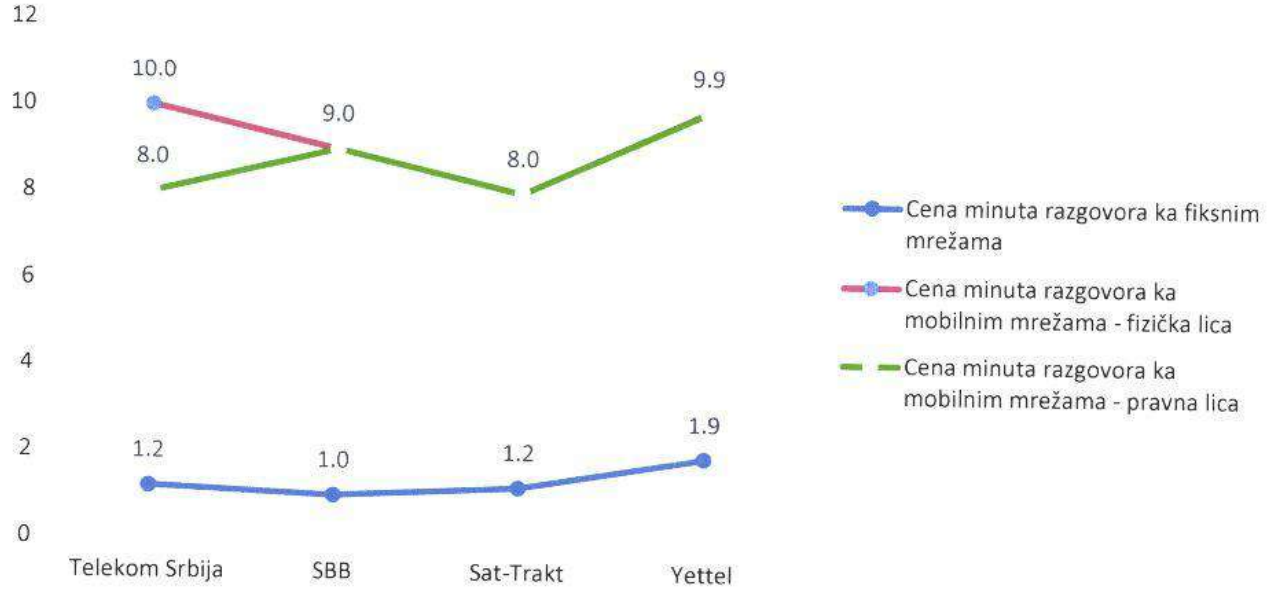
Izvor: RATEL

Prosečno trajanje razgovora u mreži operatora iznosi 3,58 minuta, dok prosečno trajanje razgovora ka mobilnim mrežama iznosi 1,83 minuta, a ka inostranstvu 5,13 minuta.

Ukupni broj korisnika usluga VoIP operatora na kraju 2023. godine je niži za skoro 26% u odnosu na prethodnu godinu i iznosio je oko 22 hiljade. Ostvareno je 16 miliona minuta razgovora, dok je u međunarodnom tranzitu ostvareno više od 128 miliona minuta saobraćaja.

Na Slici 4.9. prikazane su cene po minutu razgovora ka fiksnim i mobilnim mrežama za operatore sa najvećim brojem pretplatnika u 2023. godini. Cene poziva kreću se od 1 do 1,9 dinara po minutu za fiksne mreže, dok se pozivi ka mobilnim mrežama kreću od 8 do 10 dinara po minutu.

Slika 4.9. Cene minuta razgovora ka fiksnim i mobilnim mrežama u Srbiji sa PDV-om u 2023. godini (u dinarima)

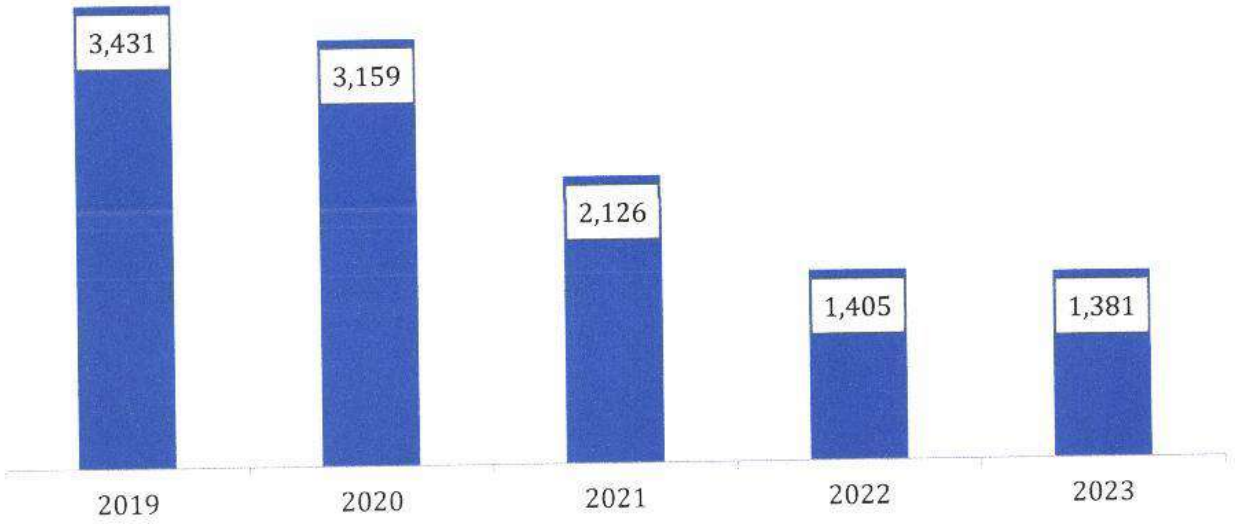

Izvor: RATEL

Cene međunarodnih razgovora nisu se značajnije menjale u odnosu na prethodnu godinu, a informacije o njima mogu se naći na zvaničnim stranicama operatora.

Korišćenje usluge prenosivosti broja u fiksnim mrežama je u padu u odnosu na prethodni period. Mesečni prosek izvršenih prenosa u fiksnoj mreži u 2023. godini iznosio je 1.381 prenos.

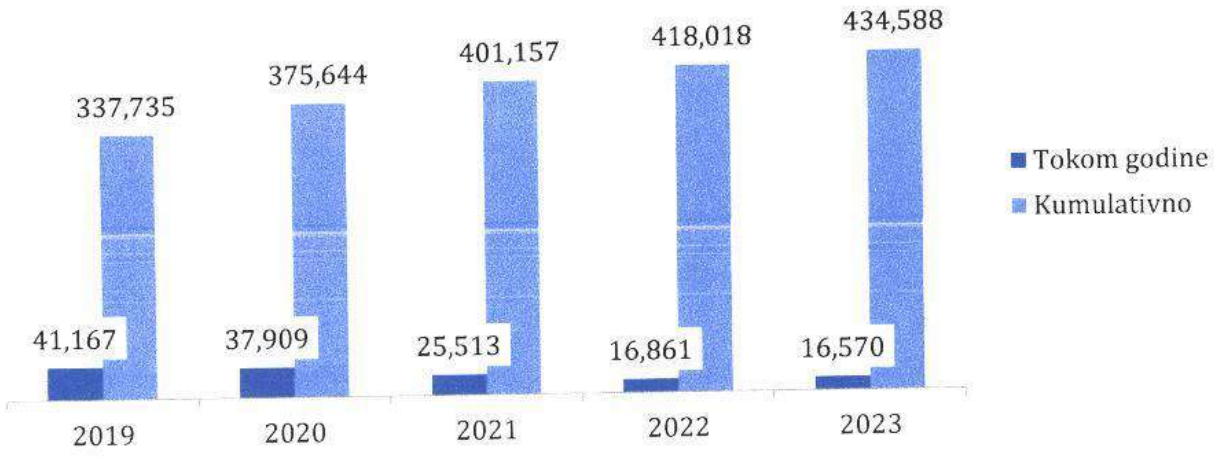
Slika 4.10. Prosečan broj prenosa brojeva u toku meseca po godinama

Izvor: RATEL

Tokom 2023. godine 16.570 pretplatnika fiksne telefonije je promenilo operatora, a pri tom zadržalo isti broj, dok je na kraju 2023. godine bilo ukupno 434.588 prenetih brojeva (Slika 4.11.).

Slika 4.11. Izvršeni prenosi brojeva, po godinama i ukupno

Izvor: RATEL

Usluge iznajmljenih linija

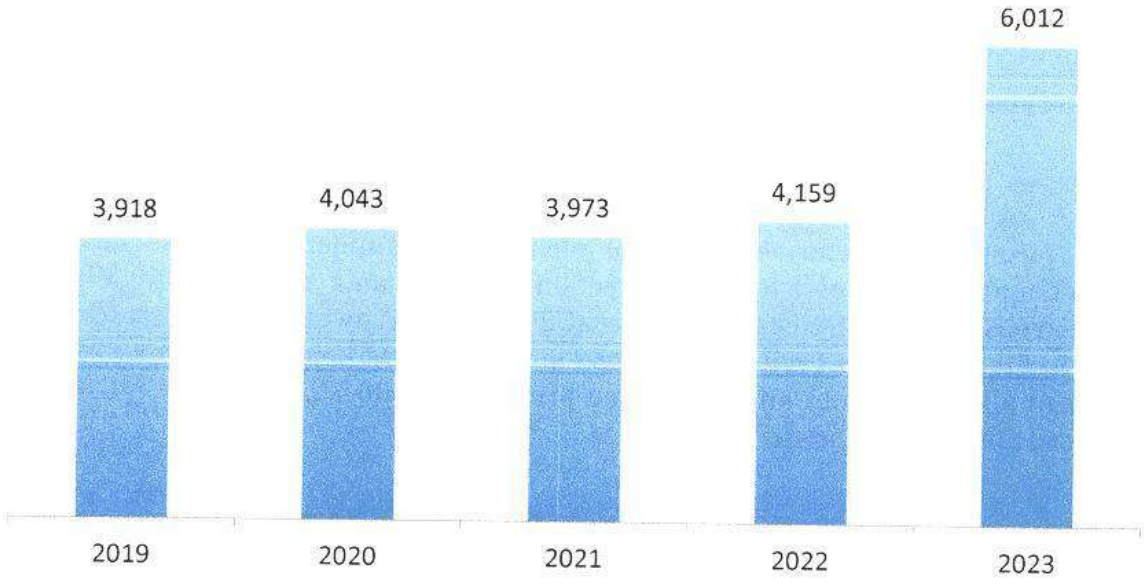
Iznajmljene linije predstavljaju značajan segment tržišta elektronskih komunikacija, zbog činjenice da nekim operatorima, kao prenosna infrastruktura, predstavljaju osnovno sredstvo za pružanje usluga. Takođe, veliki poslovni korisnici (kao krajnji korisnici) iznajmljene linije koriste kao sredstvo za povezivanje svojih udaljenih ispostava preko kojih ostvaruju prenos različitih vrsta podataka.

Iznajmljene linije predstavljaju specifičnu vrstu strogo definisanih prenosnih kapaciteta, tako da se prilikom iznajmljivanja linija od strane korisnika (operatora) ne očekuju bilo kakva dodatna usklađivanja. Iznajmljena linija se može definisati kao fiksna „rezervisana" linija što, zapravo, implicira stalni garantovani protok (u oba smera, istovremeno download i upload) bez obzira na to o kom korisniku je reč (operatoru ili krajnjem korisniku).

Usluga iznajmljenih linija može da se ostvari na različite načine, korišćenjem različitih tehnologija i prenosnih medijuma kao što su: fiberoptički kablovi, radio linkovi, bakarne parice, itd., pri čemu se u iznajmljene linije ubrajaju analogne i digitalne iznajmljene linije. Ova usluga ispunjava potrebe korisnika za pouzdanim visokokvalitetnim prenosnim kapacitetom simetričnog i stalnog garantovanog protoka i često se, naročito u slučaju poslovnih korisnika, nudi zajedno sa uslugama kao što su virtuelne privatne mreže (VPN), direktan pristup internetu velikih brzina, IP telefonija, povezivanje sa data centrima i centrima podrške i sl.

Prema raspoloživim podacima, uslugu iznajmljenih linija u Republici Srbiji u 2023. godini pružala su 42 operatora, a ukupan broj nacionalnih i međunarodnih iznajmljenih linija iznosio je 6.012, pri čemu nacionalne linije učestvuju u ukupnom broju sa oko 97,8% u 2023. godini.

Slika 4.12. Ukupan broj iznajmljenih linija po godinama

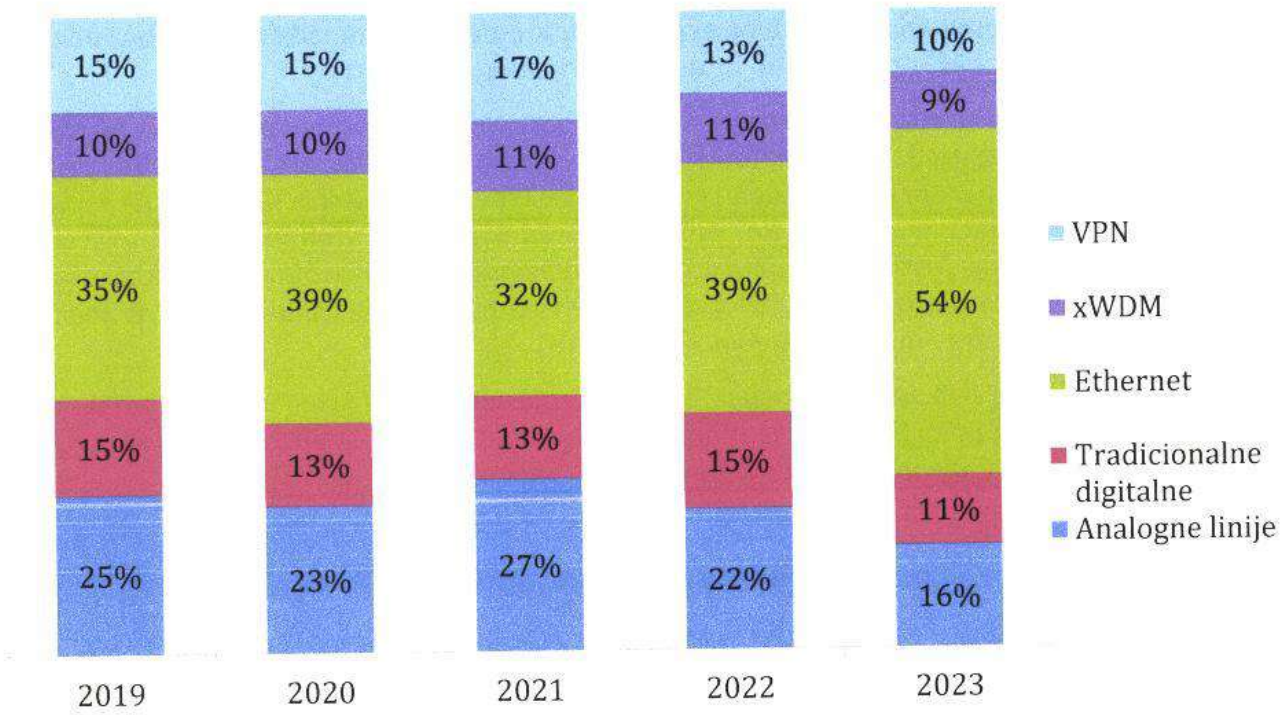

Izvor: RATEL

Prema tehnologijama, najveći rast su ostvarile iznajmljene linije zasnovane na Ethernet tehnologiji za prenos koje u 2023. godini čine 54% ukupnog broja iznajmljenih linija. Učešće tradicionalnih digitalnih linija, analognih linija, linija zasnovanih na xWDM i linija zasnovanih na VPN tehnologijama je smanjeno u odnosu na prethodnu godinu. Od 2018. godine prikupljaju se i podaci o VPN usluzi za krajnje korisnike koja u kontekstu pružanja usluge visokokvalitetnog pristupa predstavlja ekvivalent tradicionalnoj usluzi iznajmljenih linija, a koja učestvuje u ukupnom broju linija sa 10%.

Analogne iznajmljene linije čine 10% iznajmljenih linija. Ovaj vid usluge nije dostupan za nove korisnike na tržištu i beleži opadanje u proteklom trogodišnjem periodu, a njihova zastupljenost je rezultat još uvek važećih ugovora o zakupu koji su zaključeni na period od 5 ili 10 godina.

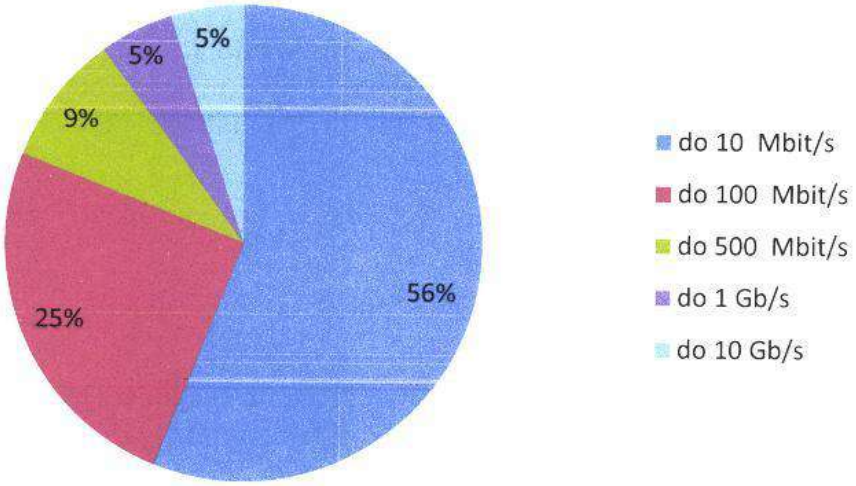
Slika 4.13. Raspodela nacionalnih iznajmljenih linija po vidu pristupa

Izvor: RATEL

Ukoliko se posmatraju prenosne brzine, u okviru najzastupljenije tehnologije za prenos nacionalnih linija najveće učešće imaju Ethernet linije sa brzinama prenosa do 10 Mbit/s, koje u 2023. godini iznosi 56% i to predstavlja porast sa 52% koliko je iznosilo njihovo učešće prethodne godine. Slede Ethernet linije brzinama prenosa do 100 Mbit/s koje učestvuju sa 25%, dok su najmanje zastupljene Ethernet linije brzinama prenosa od 500 Mbit/s sa 9% i 1 Gb/s sa 5% učešća. Učešće linija od 10 Gb/s je 5%.

Slika 4.14. Raspodela Ethernet nacionalnih iznajmljenih linija po brzinama u 2023. godini

Izvor: RATEL

Poslovni korisnici, kao što su različite kompanije, organizacije, institucije i javne ustanove, iznajmljene linije koriste za povezivanje dve ili više svojih geografski razdvojenih lokacija kako bi se uspostavio nesmetan prenos različitih podataka. Operatori korisnici iznajmljene linije koriste za izgradnju i povezivanje sopstvene mreže, za njeno povezivanje sa mrežama drugih operatora, kao i za pružanje maloprodajnih usluga svojim krajnjim korisnicima.

5. JAVNE MOBILNE TELEKOMUNIKACIONE MREŽE I USLUGE

U 2023. godini na tržištu mobilne telefonije u Republici Srbiji su prisutna tri mrežna operatora:

- **Preduzeće za telekomunikacije Telekom Srbija a.d.**, 58,11% u vlasništvu Republike Srbije, 20% u vlasništvu Telekoma Srbija, 14,95% u vlasništvu građana Republike Srbije i 6,94% u vlasništvu sadašnjih i bivših radnika Telekoma Srbije a.d. i njegovog prethodnika[4];
- **Yettel d.o.o.**, vlasništvo Emirates Telecommunication Group - 50% plus jedna akcija i PPF TMT Bidco 1 B.V. iz Holandije;
- **A1 Srbija d.o.o.**, 100% u vlasništvu Mobilkoma CEE Beteiligungsverwaltungs GmbH iz Austrije.

Navedena tri operatora na osnovu dobijenih pojedinačnih dozvola za korišćenje radio-frekvencija po sprovedenom postupku javnog nadmetanja (u daljem tekstu: licence) koriste na tehnološki neutralnoj osnovi sledeće radio-frekvencijske opsege:

- 791-821/832-862 MHz;
- 890-915/935-960 MHz;
- 1710-1780/1805-1875 MHz;
- 1900-1915 MHz (ovaj opseg operatori još uvek ne koriste);
- 1920-1965/2110-2165 MHz.

Operatori koriste GSM (2G), UMTS (3G) i LTE (4G) tehnologiju.

Licence su izdate tokom 2006. godine za teritoriju Republike Srbije, i to na period od 10 godina, a tokom 2016. godine važnost licenci sa svim dopunama i izmenama je produžena na period od narednih 10 godina.

Pored mrežnih operatora, do 30.11.2023. na tržištu je poslovao i virtuelni mobilni operator, **Globaltel d.o.o.**. Od 01.12.2023. kompanija je u vlasništvu Telekom Srbija a.d..

Od 2015. godine u Republici Srbiji je otpočeo i razvoj 4G mreže. Početkom 2015. godine okončan je postupak javnog nadmetanja za izdavanje pojedinačnih dozvola za korišćenje radio-frekvencija u frekvencijskom opsegu 1710-1785/1805-1880 MHz u kojem su učestvovala sva tri mobilna operatora. U martu 2015. godine su svakom od tri operatora izdata pojedinačna rešenja za korišćenje radio-frekvencija za po dva radio-frekvencijska bloka širine 5 MHz. Ovim je omogućeno uvođenje nove generacije mobilnih tehnologija, 4G, koja omogućava bolju pokrivenost i brži Internet na teritoriji Republike Srbije. U drugoj polovini 2015. godine uspešno je sproveden i postupak javnog nadmetanja za izdavanje pojedinačnih dozvola za korišćenje radio-frekvencija u radiofrekvencijskom opsegu 791-821/832-862 MHz za teritoriju Republike Srbije u kojem su učestovala sva tri mobilna operatora. Nakon sprovedenog pomenutog postupka, RATEL je početkom januara 2016. godine svakom od tri operatora uručio rešenje o izdavanju pojedinačne dozvole za korišćenje radio-frekvencija za po dva radio-frekvencijska bloka širine 10 MHz.

Telekom Srbija a.d. pruža usluge mobilne telefonije od 1998. godine. Pored srpskog tržišta, Telekom Srbija a.d. je, preko zavisnih privrednih društava, prisutan kao mobilni operator i u neposrednom okruženju, u Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori.

Na srpskom tržištu elektronskih komunikacija Yettel d.o.o. je prisutan od 2018. godine, kada je došlo je do promene vlasničke strukture i Telenor grupa je prodala PPF grupi svoje poslovne aktivnosti u Centralnoj i Istočnoj Evropi, koje se sastoje od zavisnih društava u Bugarskoj,

[4] www.mts.rs

Mađarskoj, Srbiji i Crnoj Gori i provajdera tehnoloških usluga Telenor Common Operation iz Srbije. Kao deo regionalne transakcije PPF grupa je kupila 100% udela u Telenor d.o.o. Od avgusta 2023. godine kontrolni paket akcija u Yettel-u poseduje Emirates Telecommunication Group.

A1 d.o.o. je član Telekom Austria grupe, koja je prisutna u 7 zemalja Evrope, od kojih su Hrvatska, Bugarska i Makedonija u našem neposrednom okruženju. Na srpskom tržištu telekomunikacija Vip mobile d.o.o. je prisutan od 2006. godine.

Na osnovu seta ulaznih podataka dobijenih od strane operatora Telekom Srbija a.d., Yettel d.o.o. i A1 d.o.o. o aktivnim baznim stanicama u mreži, korišćenjem predikcionog modela RATEL-a, u nastavku su za svakog od operatora prikazani sledeći podaci :

- Kvantitativan pregled aktivnih baznih radio-stanica/ripitera/Wi-Fi AP (Tabela 3.1.);
- Uporedni prikaz pokrivenosti teritorije i stanovništva po tehnologijama izražen u procentima (Tabela 3.2.);
- Grafički prikaz pokrivenosti signalom mobilne telefonije po tehnologiji GSM (Slika 3.1.);
- Grafički prikaz pokrivenosti signalom mobilne telefonije po tehnologiji UMTS (Slika 3.2.);
- Grafički prikaz pokrivenosti signalom mobilne telefonije po tehnologiji LTE (Slika 3.3.).

Tabela 3.1. Kvantitativan pregled aktivnih baznih radio-stanica/ripitera/Wi-Fi AP sa stanjem na dan 31.12.2023. godine				
		Telekom Srbija	**Yettel**	**A1**
I				
1.	Ukupan broj aktivnih lokacija sa baznim stanicama mobilne telefonije	**3186**	**2489**	**2597**
2.	Broj „RL raw land“ (samostojeći stubovi na zemlji) lokacija sa baznim stanicama	**1871**	**1401**	**1470**
3.	Broj „RT rooftop“ (antenski sistemi na objektima i stubovi na objektima) lokacija sa baznim stanicama	**1241**	**1016**	**1063**
4.	Broj „indoor” lokacija sa baznim stanicama	**64**	**47**	**44**
5.	Broj lokacija koje su kombinacija „RT“ i „indoor“ baznih stanica	**10**	**25**	**20**
II				
6.	Broj „indoor” sistema ADAS	**6**	**5**	**7**
7.	Broj „indoor” sistema DAS	**63**	**66**	**56**
8.	Broj „indoor” sistema kombinacija ADAS i DAS	**5**	**1**	**1**
III				
9.	Broj lokacija sa 2G tehnologijom (svi radio-frekvencijski opsezi i njihove kombinacije)	**2890**	**2427**	**2520**
10.	Broj lokacija samo sa 2G 1800 (na lokaciji ne postoji 2G 900 ali mogu postojati druge tehnologije i radio-frekvencijski opsezi)	**1**	**4**	**26**
11.	Broj lokacija samo sa 2G 900 (na lokaciji ne postoji 2G 1800 ali mogu postojati druge tehnologije i radio-frekvencijski opsezi)	**2741**	**2393**	**2487**
12.	Broj lokacija gde se nalazi kombinacija 2G 900+2G 1800 (mogu postojati i druge tehnologije i radio-frekvencijski opsezi)	**148**	**30**	**7**
IV				
13.	Broj lokacija sa *3G* tehnologijom (svi opsezi i njihove kombinacije)	**3002**	**2464**	**2462**
14.	Broj lokacija samo sa *3G* 2100 (na lokaciji ne postoji *3G* 900 ali mogu postojati druge tehnologije i radio-frekvencijski opsezi)	**2984**	**1**	**2448**

15.	Broj lokacija samo sa *3G* 900 (na lokaciji ne postoji *3G* 2100 ali mogu postojati druge tehnologije i radio-frekvencijski opsezi)	**10**	**2438**	**14**
16.	Broj lokacija gde se nalazi kombinacija *3G* 900 + *3G* 2100 (mogu postojati i druge tehnologije i radio-frekvencijski opsezi)	**8**	**25**	**0**
V				
17.	Broj lokacija sa *4G* tehnologijom (svi opsezi i njihove kombinacije)	**3130**	**2463**	**2597**
18.	Broj lokacija samo sa *4G* 800 (na lokaciji ne postoji *4G* 1800 i *4G* 2100 ali mogu postojati druge tehnologije i radio-frekvencijski opsezi)	**314**	**548**	**72**
19.	Broj lokacija samo sa *4G* 1800 (na lokaciji ne postoji *4G* 800 i *4G* 2100 ali mogu postojati druge tehnologije i radio-frekvencijski opsezi)	**48**	**45**	**27**
20.	Broj lokacija samo sa *4G* 2100 (na lokaciji ne postoji *4G* 800 i *4G* 1800 ali mogu postojati druge tehnologije i radio-frekvencijski opsezi)	**1**	**3**	**0**
21.	Broj lokacija gde se nalazi kombinacija *4G* 800 + *4G* 1800 (na lokaciji ne postoji *4G* 2100 ali mogu postojati i druge tehnologije i radio-frekvencijski opsezi)	**264**	**683**	**477**
22.	Broj lokacija gde se nalazi kombinacija *4G* 800 + *4G* 2100 (na lokaciji ne postoji *4G* 1800 ali mogu postojati i druge tehnologije i radio-frekvencijski opsezi)	**2**	**1**	**9**
23.	Broj lokacija gde se nalazi kombinacija *4G* 1800 + *4G* 2100 (na lokaciji ne postoji *4G* 800 ali mogu postojati i druge tehnologije i radio-frekvencijski opsezi)	**33**	**26**	**60**
24.	Broj lokacija gde se nalazi kombinacija *4G* 800 + *4G* 1800 + *4G* 2100 (mogu postojati i druge tehnologije i radio-frekvencijski opsezi)	**2468**	**1157**	**1952**
VI				
25.	Broj lokacija sa „indoor" ripiterima svih tehnologija	**925**	**521**	**600**
26.	Broj lokacija sa „indoor" ripiterima 2G	**93**	**2**	**63**
27.	Broj lokacija sa „indoor" ripiterima 3G	**264**	**24**	**100**

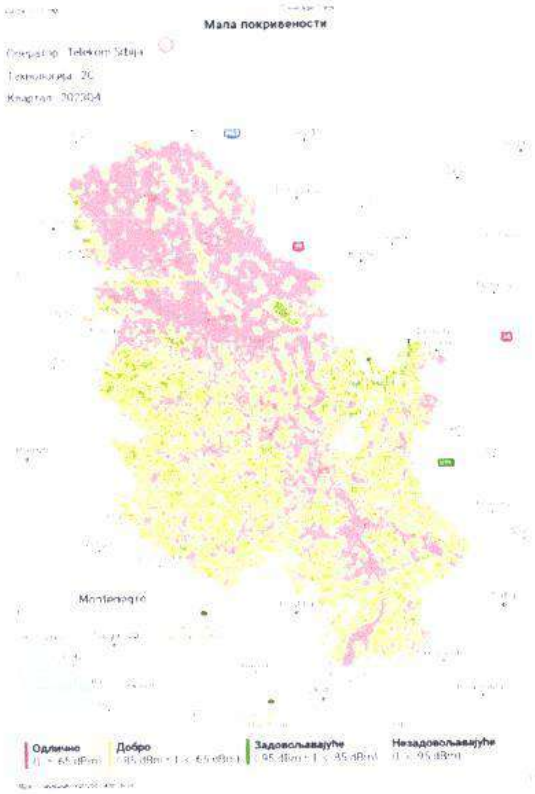
28.	Broj lokacija sa „indoor“ ripiterima dual (2G + 3G)	**217**	**207**	**7**
29.	Broj lokacija sa „indoor“ ripiterima 4G	**20**	**4**	**0**
30.	Broj lokacija sa „indoor“ ripiterima dual/triple (4G+2G/3G)	**331**	**284**	**430**
VII				
31.	Broj lokacija sa „outdoor“ ripiterima (samo „remote“ strana ukoliko se razlikuju „donor“ i „remote“ strana)	**12**	**25**	**0**
VIII				
32.	Broj WiFi lokacija	**1286**	**14**	**0**
33.	Broj „indoor“ WiFi lokacija	**476**	**0**	**0**
34.	Broj „outdoor“ WiFi lokacija	**557**	**13**	**0**
35.	Broj WiFi lokacija koje su kombinacija „indoor“ i „outdoor“	**253**	**1**	**0**
IX				
36.	Broj 2G900 baznih radio-stanica	**2889**	**2442**	**2494**
37.	Broj 2G 1800 baznih radio-stanica	**149**	**33**	**33**
38.	Broj 3G900 baznih radio-stanica	**18**	**2479**	**14**
39.	Broj 3G2100 baznih radio-stanica	**2991**	**26**	**2448**
40.	Broj 4G800 baznih radio-stanica	**3047**	**2392**	**2510**
41.	Broj 4G1800 baznih radio-stanica	**2812**	**1933**	**2516**
42.	Broj 4G2100 baznih radio-stanica	**2503**	**1199**	**2021**
43.	Broj WiFi AP	**3019**	**14**	**0**
44.	Broj „indoor“ WiFi AP	**2010**	**1**	**0**
45.	Broj „outdoor“ WiFi AP	**1009**	**13**	**0**
46.	Broj„indoor“ ripitera	**1473**	**733**	**600**

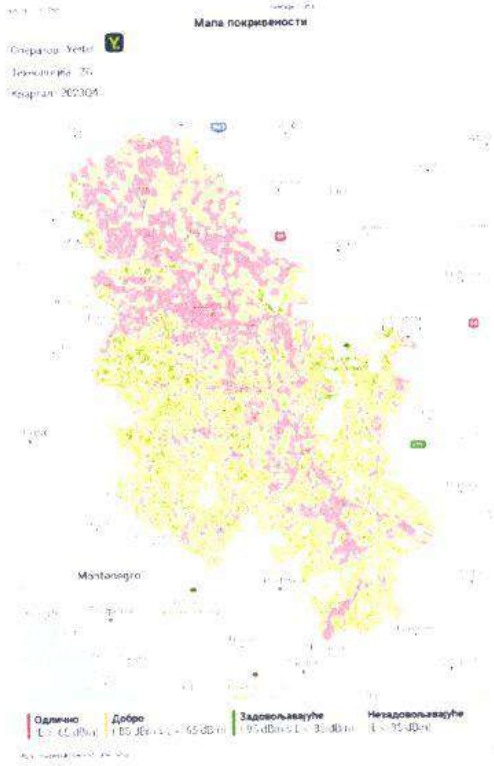
47.	Broj „outdoor" ripitera	**12**	**39**	**0**
X				
48.	Broj aktivnih lokacija sa baznim stanicama mobilne telefonije koje su povezane optičkim sistemom prenosa (Optic to the Base-stations)	**1827**	**985**	**1030**
49.	Broj aktivnih lokacija sa baznim stanicama mobilne telefonije koje su povezane jednom radio-relejnom vezom do tačke sa optičkim sistemom prenosa	**1011**	**791**	**770**
50.	Broj aktivnih lokacija sa baznim stanicama mobilne telefonije koje su povezane sa dve i više radio-relejnih veza do tačke sa optičkim sistemom prenosa	**348**	**713**	**797**

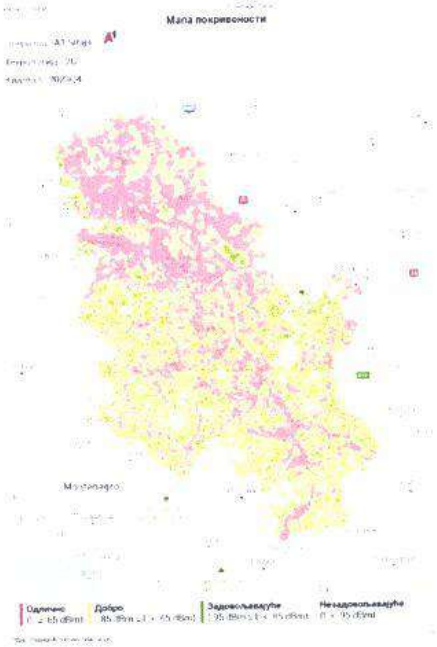
Tabela 3.2. Uporedni prikaz pokrivenosti teritorije i stanovništva po tehnologijama GSM/UMTS/LTE izražen u procentima (%)

Naziv	Preduzeće za telekomunikacije Telekom Srbija akcionarsko društvo, Beograd	YETTEL D.O.O. BEOGRAD	A1 DOO BEOGRAD (NOVI BEOGRAD)
Procenat pokrivenosti teritorije signalom 2G mreže	**92.72 %**	**88.05 %**	**90.02 %**
Procenat pokrivenosti stanovništva signalom 2G mreže	**99.38 %**	**98.91 %**	**99.17 %**
Procenat pokrivenosti teritorije signalom 3G mreže	**79.40 %**	**89.69 %**	**78.11 %**
Procenat pokrivenosti stanovništva signalom 3G mreže	**97.25 %**	**99.13 %**	**97.15 %**
Procenat pokrivenosti teritorije signalom 4G mreže	**85.21 %**	**76.73 %**	**75.50 %**
Procenat pokrivenosti stanovništva signalom 4G mreže	**98.35 %**	**96.85 %**	**96.35 %**

Slika 3.1. Grafički prikaz pokrivenosti signalom mobilne telefonije po tehnologiji GSM

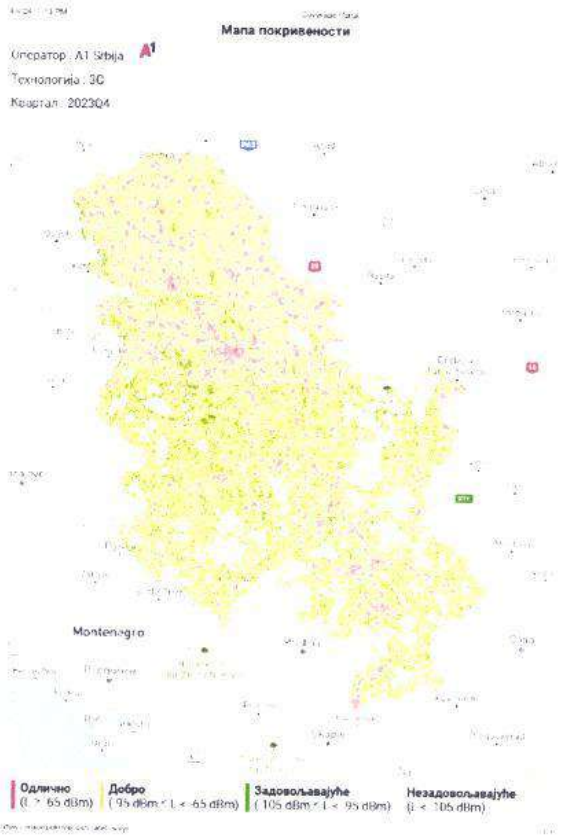

Слика 3.2. Графички приказ покривености сигналом мобилне телефоније по технологији UMTS

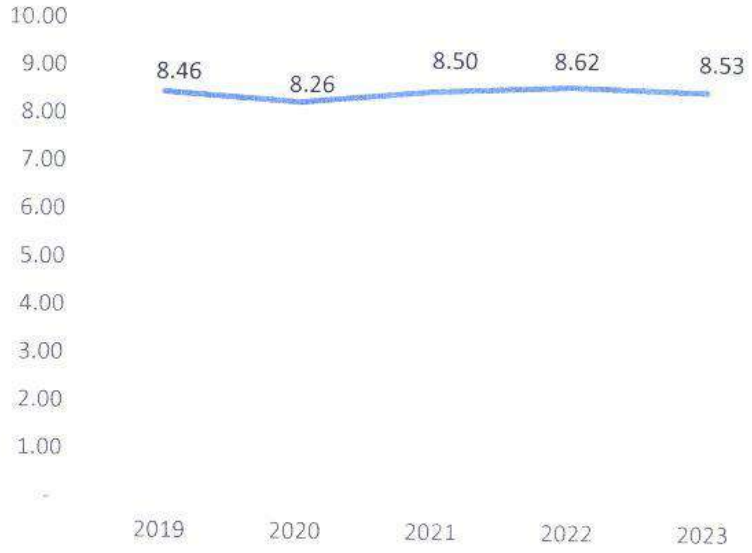
Slika 3.3. Grafički prikaz pokrivenosti signalom mobilne telefonije po tehnologiji LTE

Ukupan broj korisnika mobilne telefonije na kraju 2023. godine iznosio je 8.532.022, što je za 1% manje u odnosu na 2022. godinu.

Na slici 3.4. je prikazano kretanje ukupnog broja korisnika u prethodnom periodu.

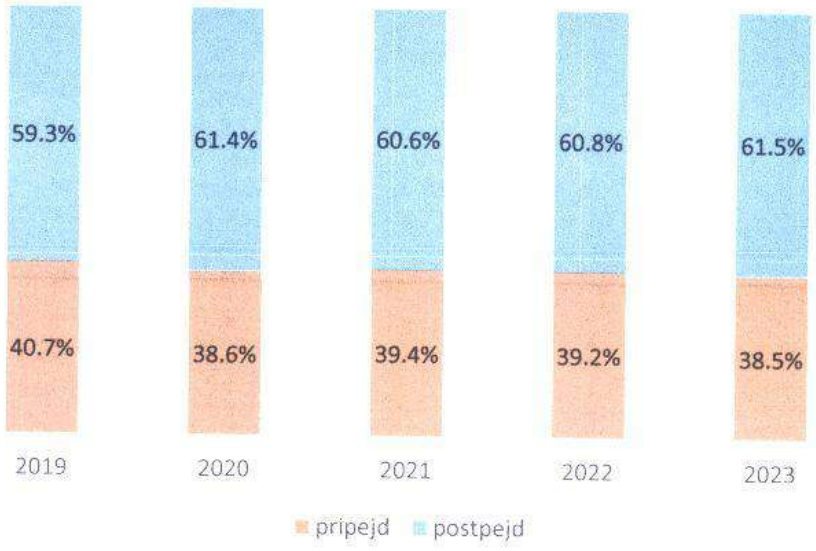
Slika 3.4. Ukupan broj aktivnih korisnika mobilne telefonije u milionima

Izvor: RATEL

Ukupan broj korisnika se sastoji od postpejd korisnika i pripejd korisnika aktivnih u poslednja tri meseca posmatrane godine. Raspodela između pripejd i postpejd korisnika je prikazana na Slici 3.5. Udeo broja postpejd korisnika je i u 2023 iznosio 61,5%.

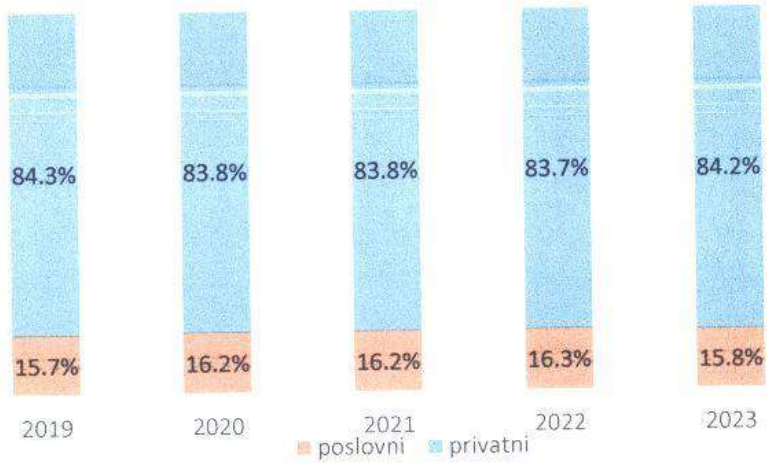
Slika 3.5. Raspodela pripejd/postpejd korisnika

Izvor: RATEL

Na sledećoj slici je prikazana raspodela korisnika na privatne i poslovne. U strukturi korisnika, tokom svih posmatranih godina, dominiraju fizička lica. Broj privatnih korisnika u 2023. godini čini 84,2% ukupnog broja korisnika, i približno je isti kao prethodne godine.

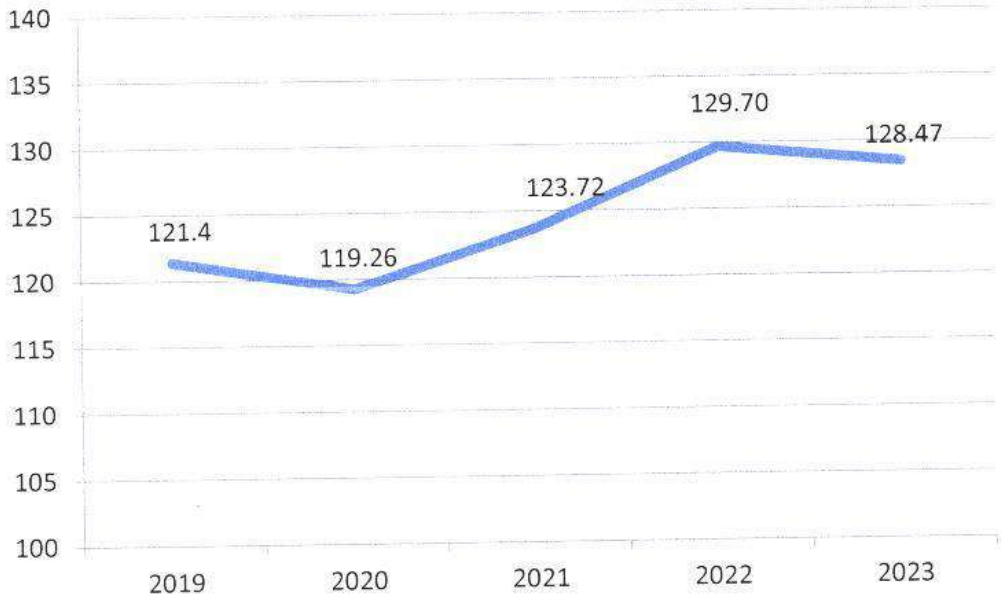
Slika 3.6. Raspodela privatnih/poslovnih korisnika

Izvor: RATEL

Ukupan broj korisnika mobilne mreže i u 2023. godini prevazilazi ukupan broj stanovnika. Penetracija u posmatranoj godini iznosi 128,47%, i ukazuje na određen broj korisnika koji koriste više od jedne SIM kartice.

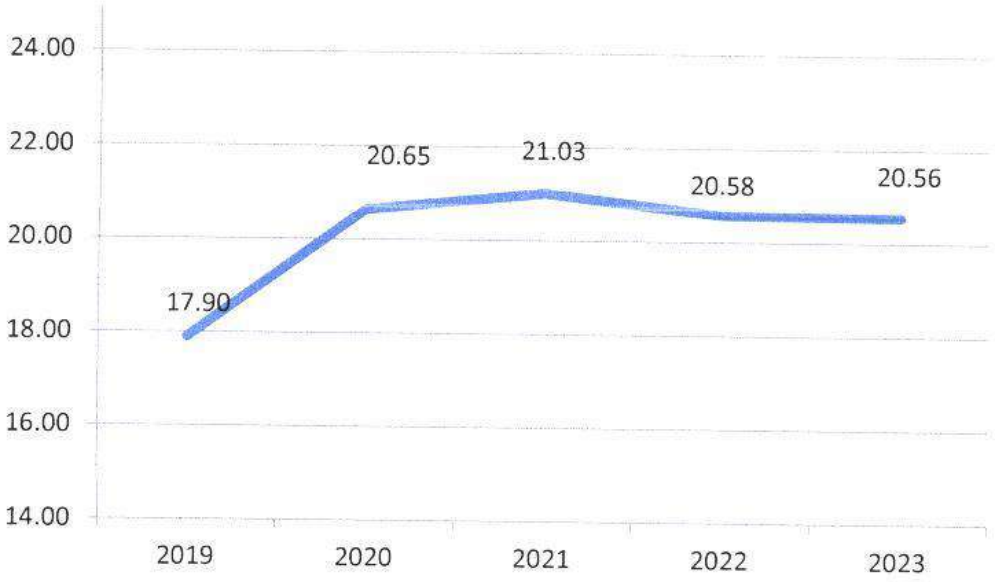
Slika 3.7. Broj korisnika mobilne telefonije na 100 stanovnika

Izvor: RATEL

Podaci o broju minuta razgovora iz mobilnih mreža pokazuju da je ovaj parametar i dalje neznatno umanjen nakon višegodišnjeg rasta. Ukupan odlazni saobraćaj u 2023. godini iznosi 20,56 milijardi minuta što je neznatno manje u odnosu na 2022. godinu, kada je količina odlaznog saobraćaja bila 20,58 milijardi minuta. U toku 2023. godine, svaki korisnik je preko mobilnog telefona u proseku razgovarao oko 2.380 minuta, odnosno oko 6 minuta i 30 sekundi dnevno.

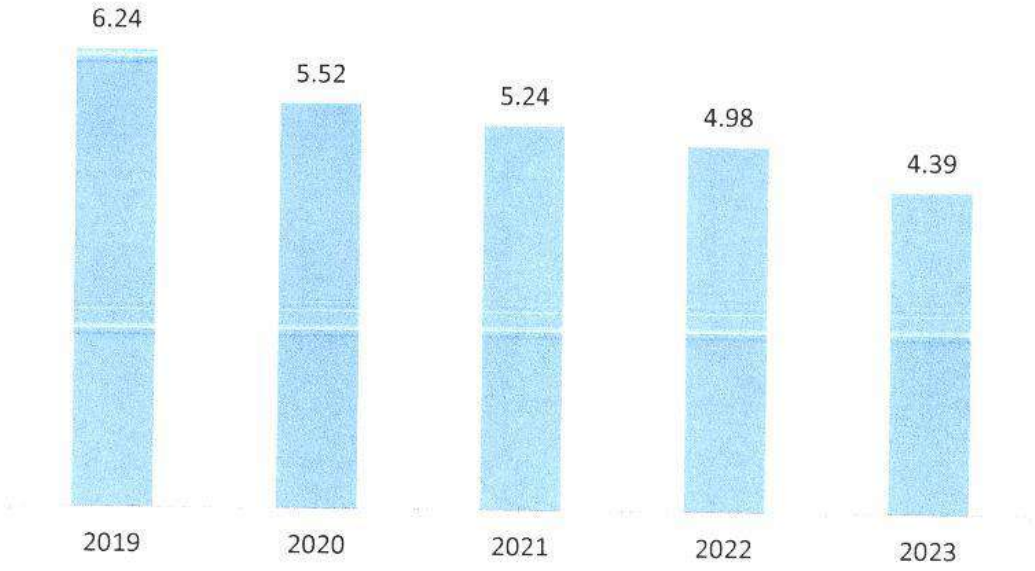
Slika 3.8. Ukupan odlazni govorni saobraćaj (u milijardama minuta)

Izvor: RATEL

I dalje se nastavlja opadajući trend broja poslatih SMS poruka. Tokom 2023. godine je poslato 4,39 milijardi SMS poruka što je za 12% manje u odnosu na 2022. godinu, tokom koje je poslato 4,98 milijardi SMS poruka. Tokom 2023. godine, svaki korisnik je u proseku poslao oko 509 SMS poruka, odnosno prosečno 1,4 poruke dnevno. Posmatrano prema grupi korisnika, 85% SMS poruka u 2023. godini je poslato od strane privatnih korisnika.

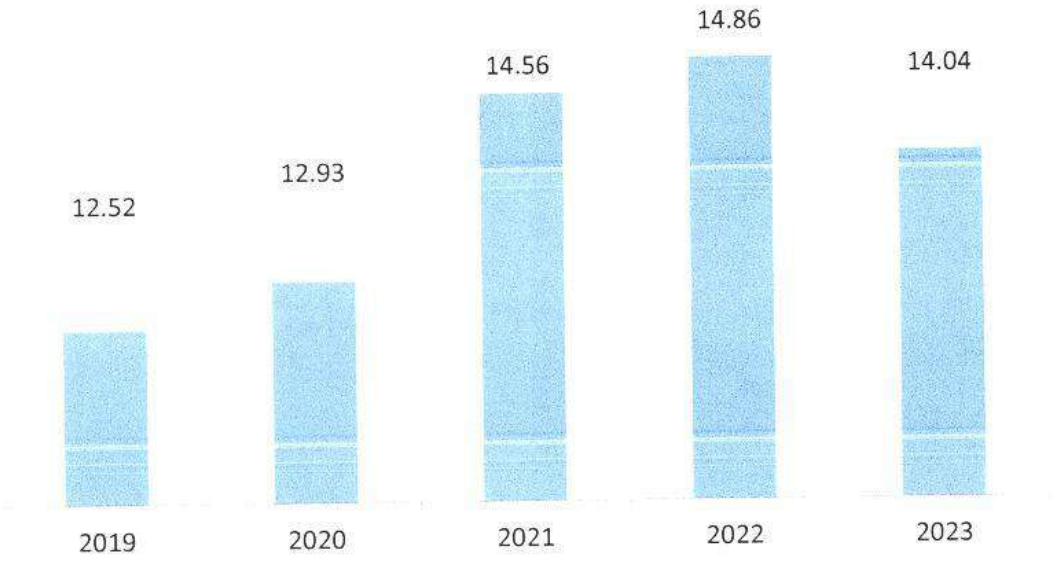
Slika 3.9. Broj poslatih SMS poruka (u milijardama)

Izvor: RATEL

Broj MMS poruka je ostvario pad nakon višegodišnjeg rasta. Naime, tokom 2023. godine je poslato 14,04 miliona MMS poruka, što je manje za 5,5% u odnosu na 2022. godinu. Posmatrano prema grupi korisnika, 82% MMS poruka u 2023. godini je poslato od strane privatnih korisnika.

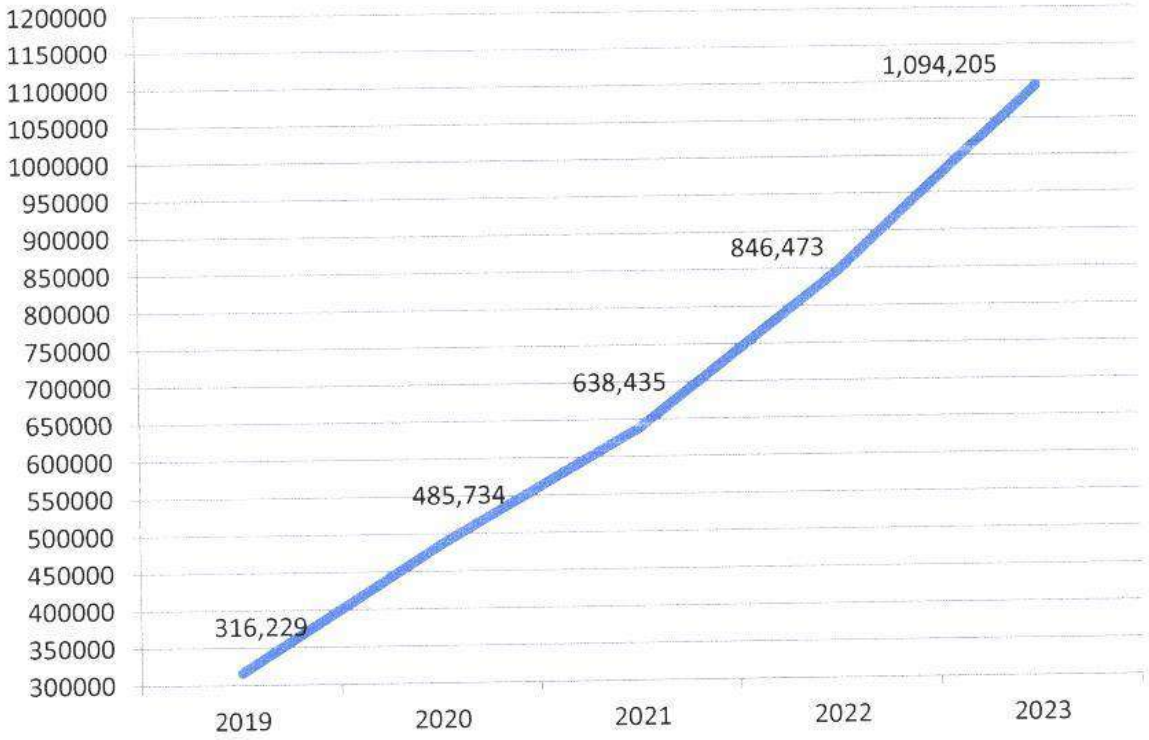
Slika 3.10. Broj poslatih MMS poruka (u milionima)

Izvor: RATEL

Količina prenetih podataka tokom prethodnog perioda beleži konstantan rast (Slika 3.11.). U toku 2023. godine količina prenetih podataka je porasla za približno 29,3%.

Slika 3.11. Količina prenetih podatka u TB (GPRS+UMTS +LTE)

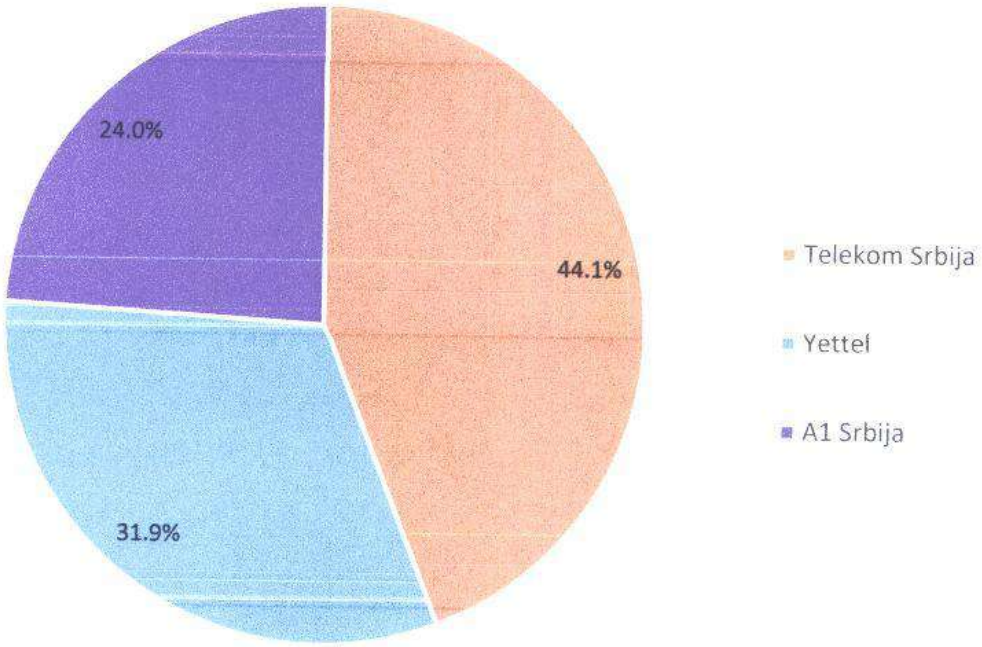

*Od 2016. godine je uključena i količina prenetih podataka preko LTE mreže

Izvor: RATEL

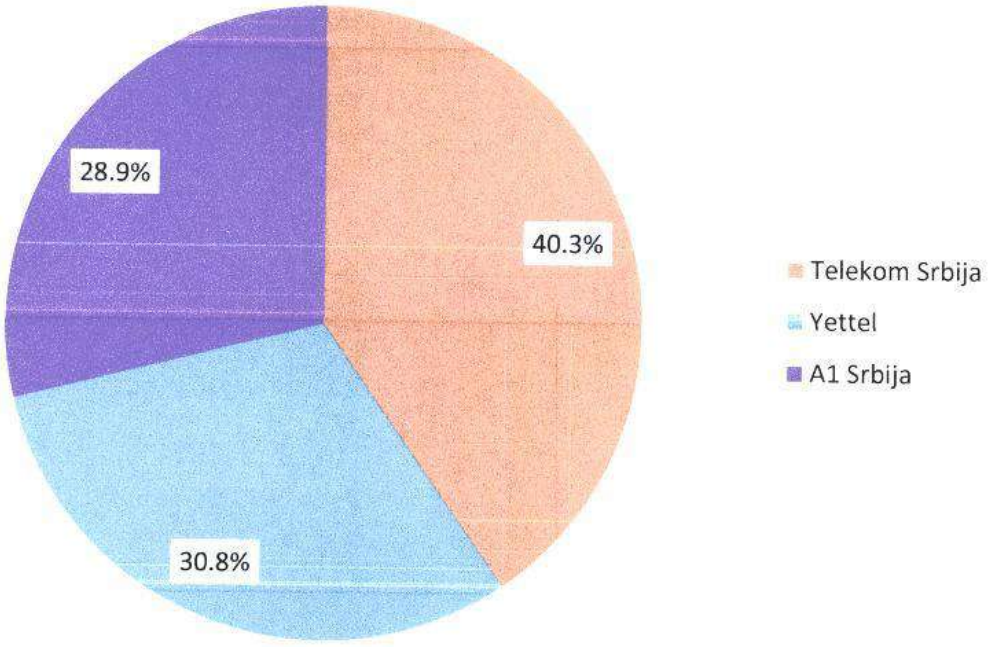
Na osnovu raspoloživih podataka, na Slikama 3.12. do 3.16. je prikazano tržišno učešće mobilnih operatora u ukupnom broju korisnika, odlaznom saobraćaju, broju poslatih SMS i MMS poruka i količini prenetih podataka.

Slika 3.12. Učešće operatora prema broju korisnika

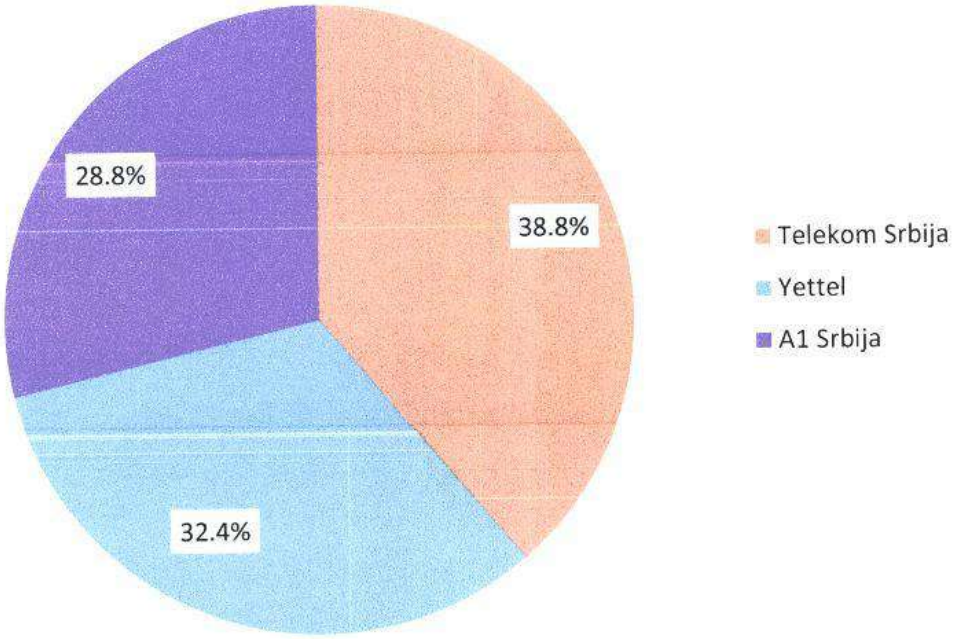
Izvor: RATEL

Slika 3.13. Učešće operatora u ukupnom odlaznom govornom saobraćaju

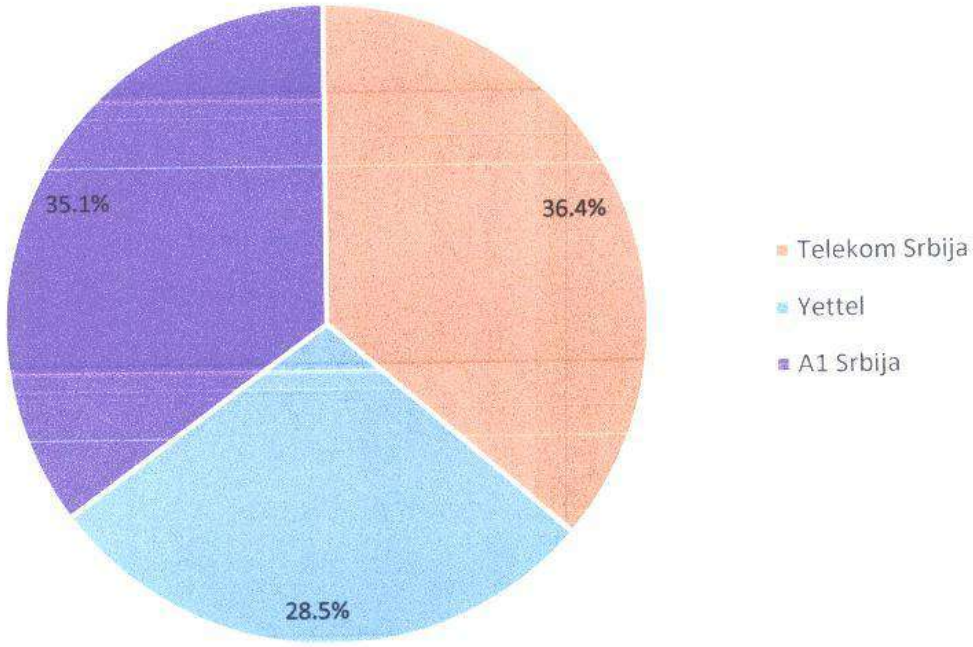
Izvor: RATEL

Slika 3.14. Učešće operatora u ukupnom broju poslatih SMS poruka (%)

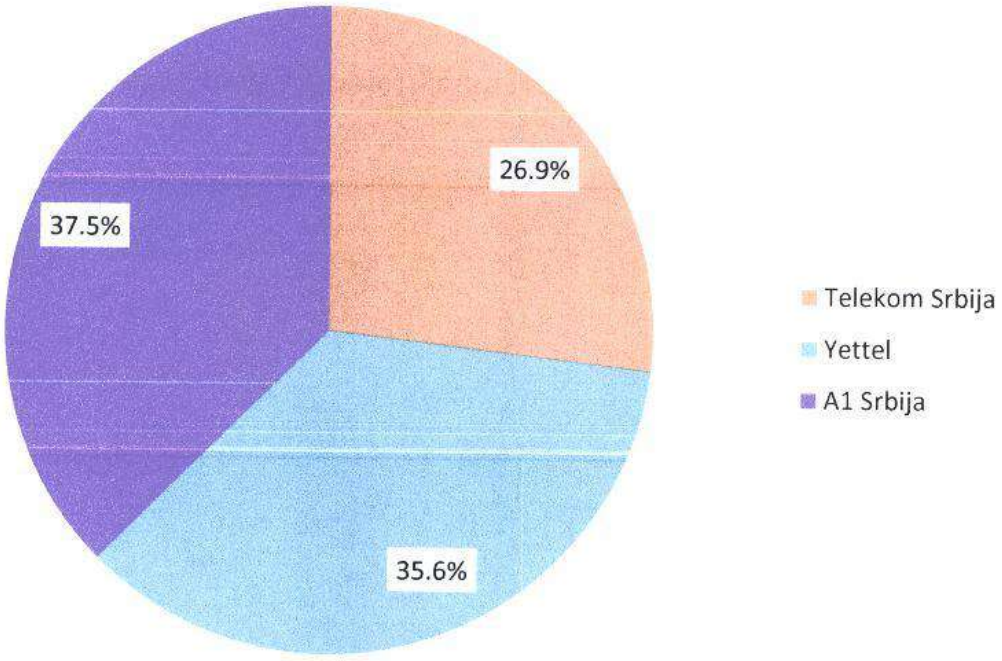
Izvor: RATEL

Slika 3.15. Učešće operatora u ukupnom broju poslatih MMS poruka (%)

Izvor: RATEL

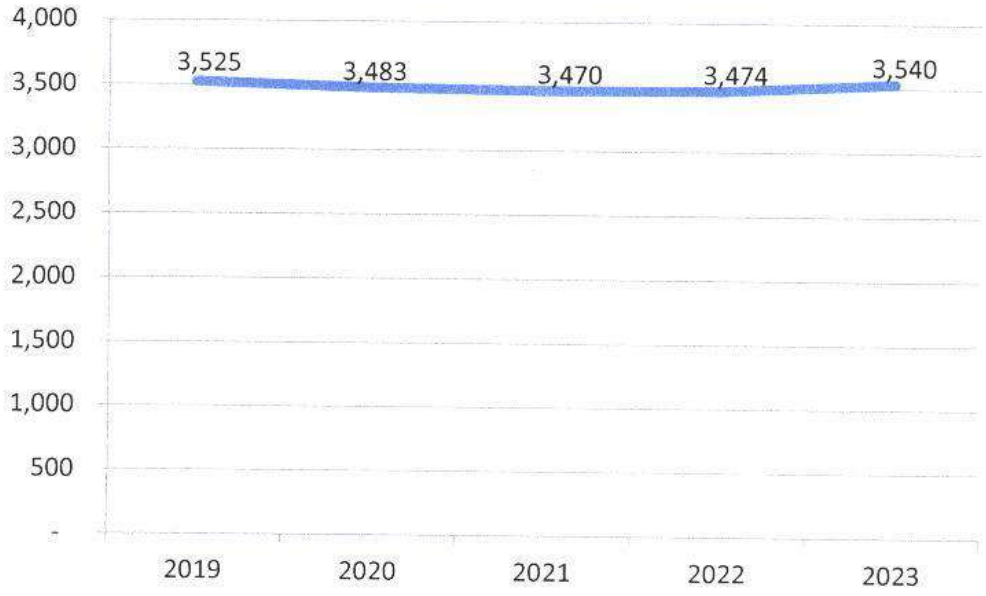
Slika 3.16. Učešće operatora u ukupnoj količini prenetih podatka (GPRS+UMTS+ LTE)(%)

Izvor: RATEL

Kao indikator koji pokazuje nivo konkurencije na tržištu mobilne telefonije korišćen je Herfindahl–Hirschmanovog indeks (HHI). HHI služi za merenje koncentracije određenog tržišta, a utvrđuje se kao zbir kvadrata tržišnih učešća. Vrednost HHI je određena na osnovu tržišnih učešća prema broju korisnika.

Slika 3.17. Vrednosti indeksa HHI

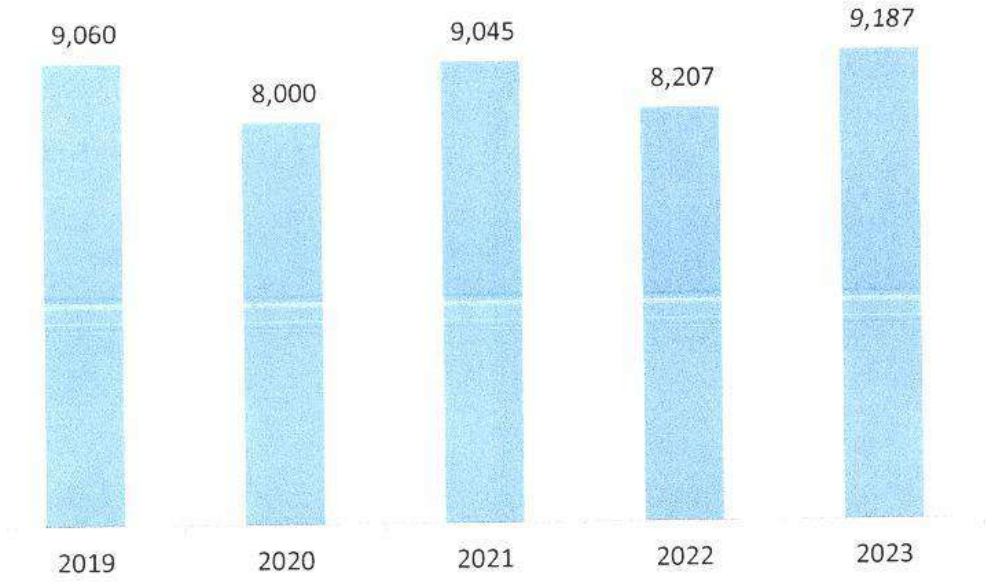

Izvor: RATEL

Vrednost HHI za 2023. godinu je blago povećana, što ukazuje na malo veći stepen koncentracije tržišta.

Prosečan broj izvršenih prenosa brojeva u mobilnoj telefoniji je povećan je za 12% u odnosu na prethodnu godinu, tako da je u 2023. godini, mesečno u proseku bilo 9.127 prenosa.

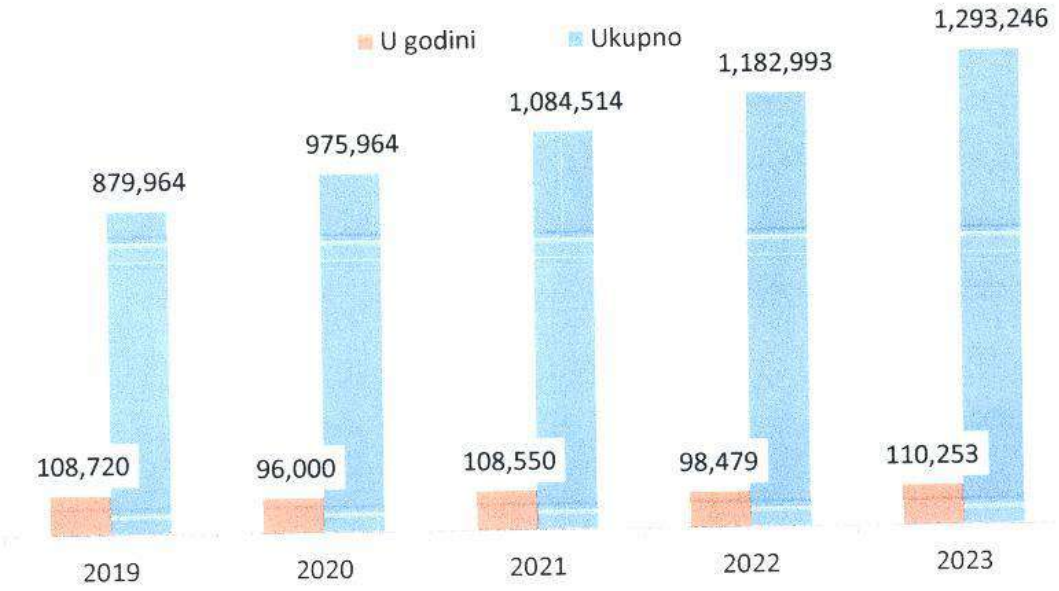
Slika 3.18. Prosečan mesečni broj izvršenih prenosa brojeva po godinama

Izvor: RATEL

U 2023. godini izvršeno je 110.253 prenosa brojeva tako da je na kraju godine bilo 1.293.246 prenosa broja između operatora mobilne telefonije od uvođenja prenosivosti brojeva u mobilnoj telefoniji.

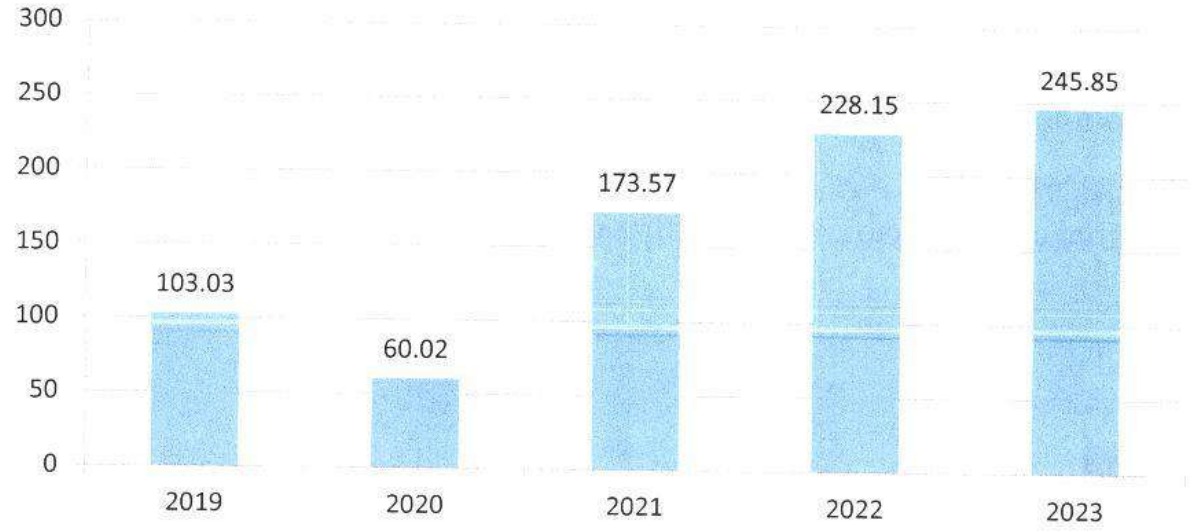
Slika 3.19. Izvršeni prenosi brojeva po godinama i ukupno

Izvor: RATEL

Pored saobraćaja koji ostvaruju dok su u zemlji, korisnici domaćih mobilnih operatora ostvaruju saobraćaj i u romingu. U posmatranom periodu količina govornog saobraćaja u romingu je opadala u prve dve godine, pre svega kao posledica korišćenja aplikacija za prenos govora preko interneta. Dodatni uzrok drastičnog pada saobraćaja u 2020. godini jeste epidemija COVID-19, što je dovelo do smanjenog obima korišćenja usluga rominga. U periodu poslednje tri posmatrane godine saobraćaj u romingu ostvaruje dalji rast, što je u značajnoj meri posledica ukidanja dodatnih naknada i naplate regulisanih usluga poziva, SMS poruka i prenosa podataka u romingu po domaćim maloprodajnim cenama, čime je cena rominga u regionu Zapadnog Balkana usklađena sa pravilom „roming kao kod kuće" koje važi u Evropskoj uniji.

Slika 3.20. Broj minuta u romingu koje ostvaruju domaći korisnici (u milionima)

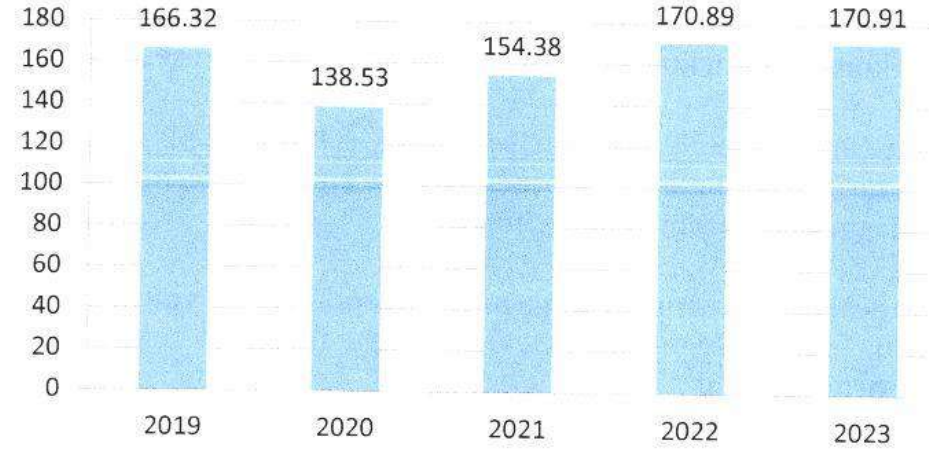

Izvor: RATEL

Pored govornog saobraćaja, korisnici prilikom boravka u inostranstvu koriste i mobilni internet saobraćaj, a prema raspoloživim podacima za 2023. godinu količina mobilnog Internet saobraćaja van države iznosi oko 6.182TB. Pored toga, poslato je 45 miliona SMS poruka.

Na teritoriji Srbije, uz korisnike domaćih mobilnih operatora, saobraćaj generišu i inostrani korisnici koji su tokom posmatranog perioda generisali promenljiv obim govornog saobraćaja., ali je primetan trend rasta.

Slika 3.21. Broj minuta u romingu koje ostvaruju inostrani korisnici (u milionima)

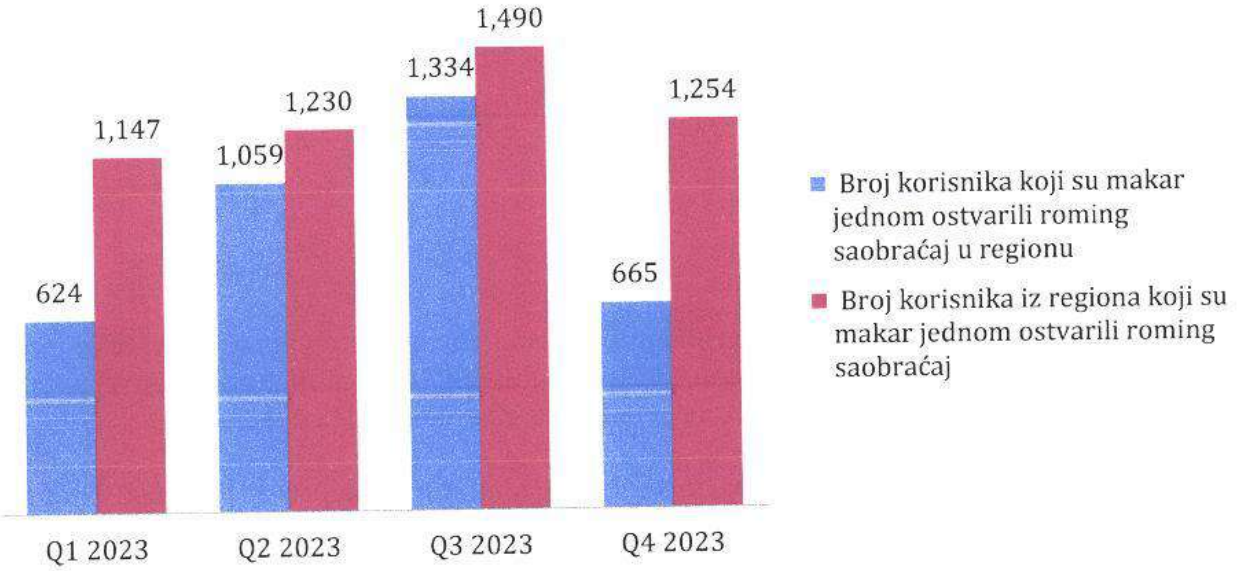
Izvor: RATEL

6. REGIONALNI ROMING

U aprilu 2019. godine je potpisan Sporazum o snižavanju cena usluga rominga u javnim mobilnim komunikacionim mrežama u regionu Zapadnog Balkana sa ciljem postizanja visokog nivoa zaštite potrošača, konkurencije i transparentnosti na tržištu elektronskih komunikacija. S tim u vezi, RATEL je sproveo postupak i doneo rešenje o određivanju obaveza snižavanja cena regulisanih usluga rominga i cene terminacije poziva u romingu u javnim mobilnim komunikacionim mrežama u regionu Zapadnog Balkana, čija je implementacija počela 1. jula 2019. godine. Nakon prelaznog perioda koji je trajao do 30. juna 2021. godine, od 1. jula 2021. godine je stupilo na snagu ukidanje dodatnih naknada i naplata regulisanih usluga poziva, SMS poruka i prenosa podataka u romingu po domaćim maloprodajnim cenama, čime je cena rominga u regionu Zapadnog Balkana usklađena sa pravilom „roming kao kod kuće" koje važi u Evropskoj uniji.

Podaci o broju korisnika ukazuju na to da je primećen značajan broj posetilaca iz regiona u romingu, koji je pri tom veći od broja domaćih korisnika u romingu u regionu.

Slika 6.1. Broj korisnika u romingu u regionu i broj korisnika iz regiona koji su barem jednom ostvarili saobraćaj (u hiljadama)

U nastavku su dati uporedni podaci o saobraćaju u 2023. godini, po kvartalima.

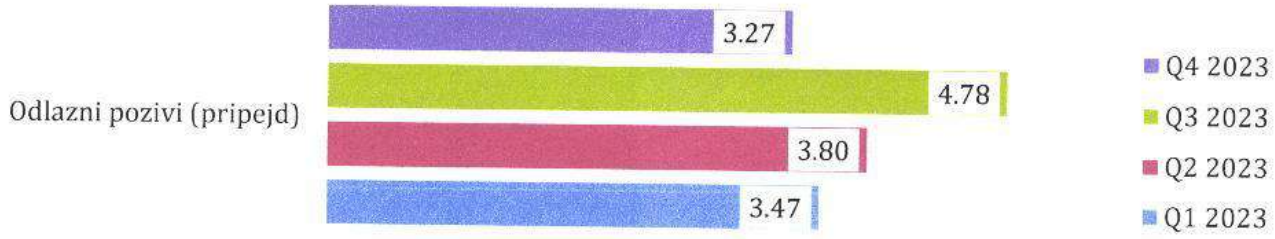
Pregled sadrži kretanje saobraćaja od regulisanih usluga rominga na maloprodajnom nivou koji je ostvaren prilikom odlaska korisnika usluga mobilnih operatora u region.

Prikazani podaci o saobraćaju uključuju ukupan saobraćaj, odnosno zbir saobraćaja ostvarenog bez korišćenja tarifnih dodataka i saobraćaja ostvarenog korišćenjem tarifnih dodataka koji su na raspolaganju krajnjim korisnicima.

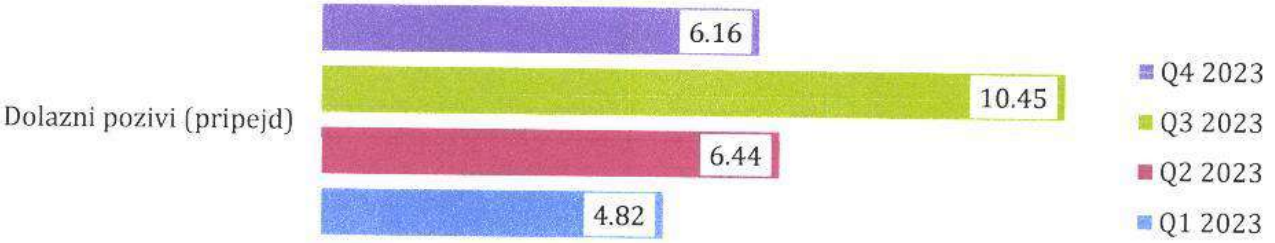
Aspolutne vrednosti saobraćaja posmatranih usluga na maloprodajnom nivou ukazuju da je najveći obim saobraćaja od korišćenja usluga u romingu ostvaren tokom trećeg kvartala, nakon čega sledi drugi kvartal.

Podaci o govornom saobraćaju pokazuju da pripejd korisnici ostvaruju veći broj minuta po osnovu dolaznih poziva u poređenju sa odlaznim pozivima u 2023. godini (Slike 6.2. i 6.3.).

Slika 6.2. Odlazni pozivi pripejd korisnika u romingu u regionu (u milionima minuta)

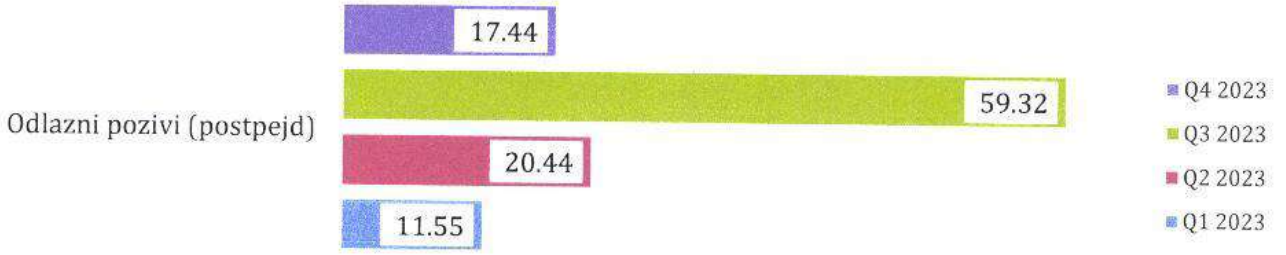

Slika 6.3. Dolazni pozivi pripejd korisnika u romingu u regionu (u milionima minuta)

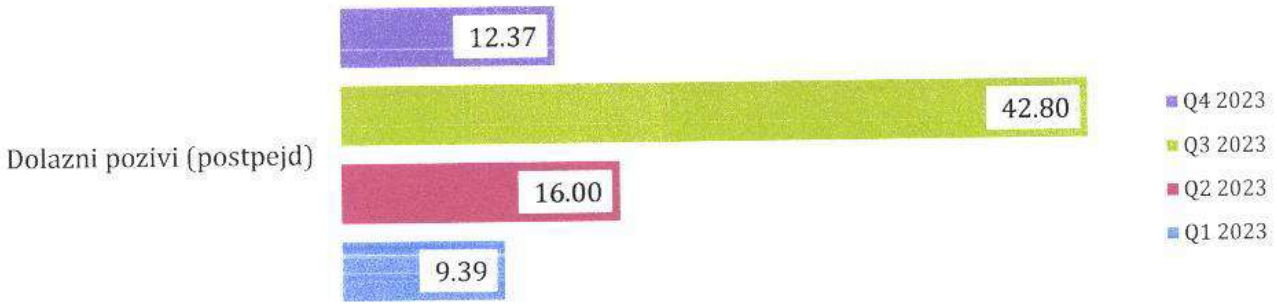

Uporedni kvartalni podaci pokazuju da i postpejd korisnici aktivno koriste govorne usluge u romingu, odnosno ostvaruju veći broj minuta po osnovu odlaznih poziva u poređenju sa dolaznim pozivima tokom sva četiri posmatrana kvartala u 2023. godini (Slike 6.4. i 6.5.).

Slika 6.4. Odlazni pozivi postpejd korisnika u romingu u regionu (u milionima minuta)

Slika 6.5. Dolazni pozivi postpejd korisnika u romingu u regionu (u milionima minuta)

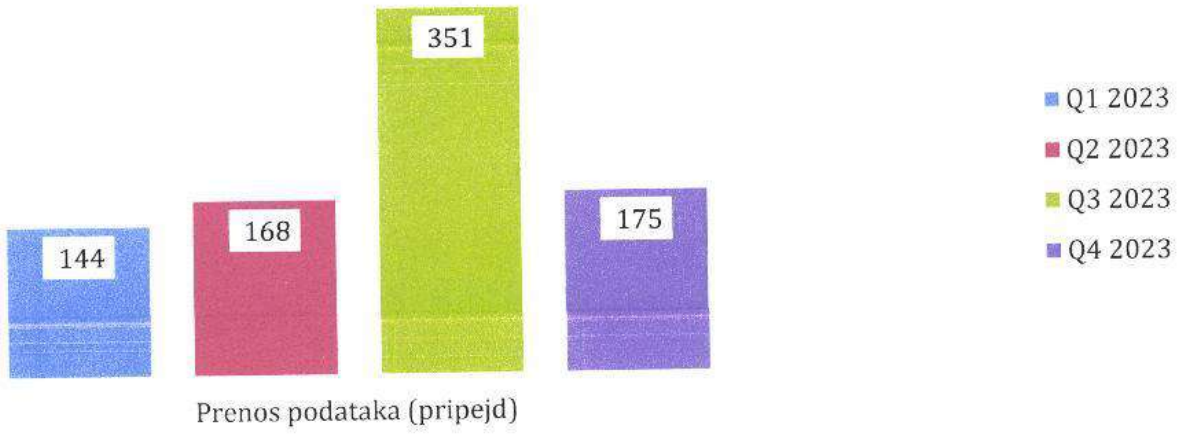
Kada je reč o SMS porukama podaci pokazuju da postpejd korisnici u većoj meri koriste usluge slanja SMS poruka u romingu u poređenju sa pripejd korisnicima, što je posledica i većeg broja postpejd korisnika u odnosu na pripejd korisnike u romingu (Slika 6.6.).

Slika 6.6. Broj SMS poruka u romingu u regionu (u milionima)

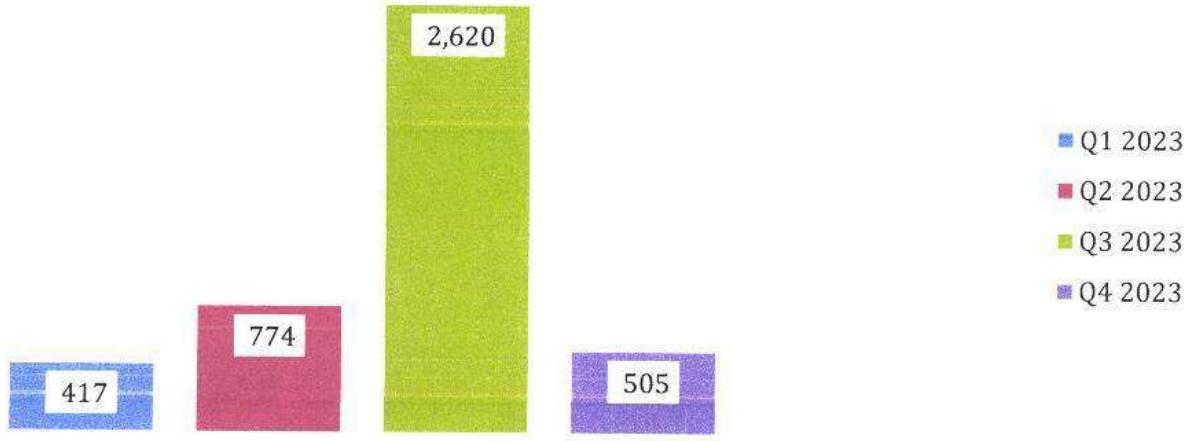

Količina prenetih podataka u romingu kod pripejd, kao i kod postpejd korisnika je bila najveća tokom trećeg kvartala 2023. godine (Slike 6.7. i 6.8.).

Slika 6.7. Količina prenetih podataka u romingu u regionu – pripejd (u TB)

Slika 6.8. Količina prenetih podataka u romingu u regionu – postpejd (u TB)

Prenos podataka (postpejd)

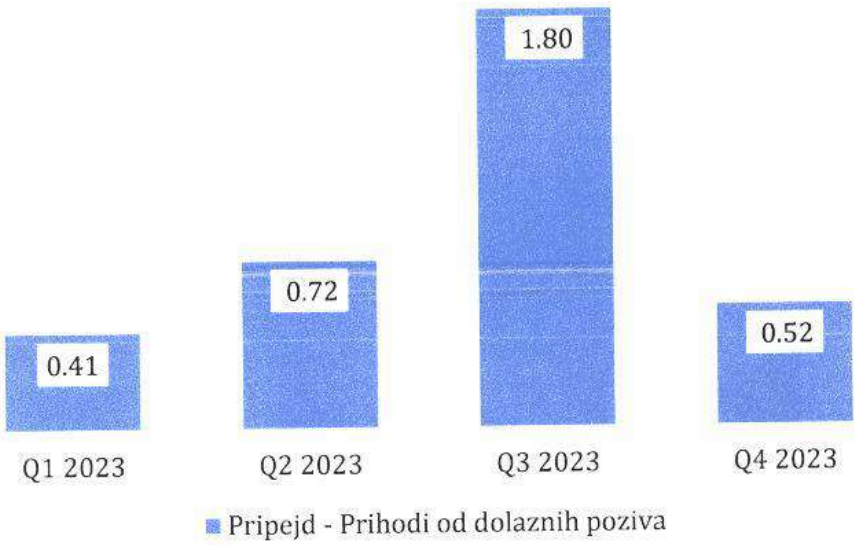
U nastavku je prikazano kretanje prihoda od rominga koji ne uključuju prihode od tarifnih dodataka.

Prihodi koji su ostvareni pružanjem usluga rominga pripejd korisnicima u regionu po osnovu odlaznih poziva su veći u poređenju sa prihodima od dolaznih poziva, što je prikazano na Slikama 6.9. i 6.10. U prvom kvartalu 2023. godine ostvaren je najniži ukupan prihod po osnovu dolaznih i odlaznih poziva, dok je najviši nivo prihoda ostvaren u trećem kvartalu po osnovu obe kategorije poziva, tokom sezone letnjih odmora i kada građani više putuju u region.

Slika 6.9. Prihodi od odlaznih poziva pripejd korisnika u romingu u regionu (u milionima dinara)

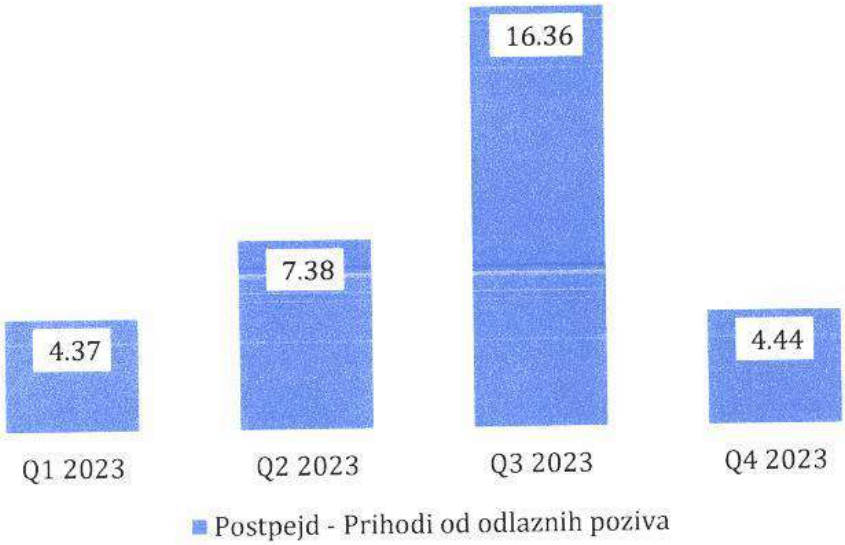

Slika 6.10. Prihodi od dolaznih poziva pripejd korisnika u romingu u regionu (u milionima dinara)

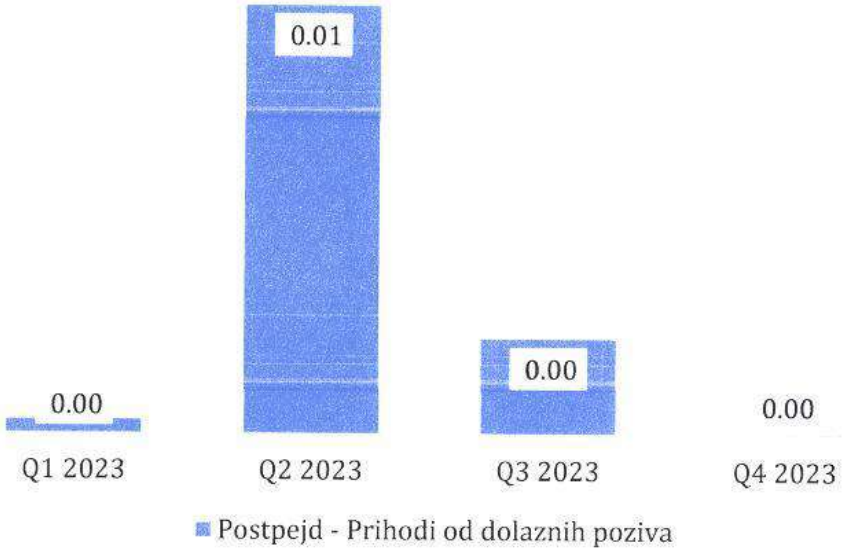

Prihodi koji su ostvareni pružanjem usluga rominga postpejd korisnicima u regionu po osnovu odlaznih poziva u 2023. godini su prikazani na Slici 6.11., dok su prihodi od dolaznih poziva na zanemarljivom nivou (Slika 6.12.).

Slika 6.11. Prihodi od odlaznih poziva postpejd korisnika u romingu u regionu (u milionima dinara)

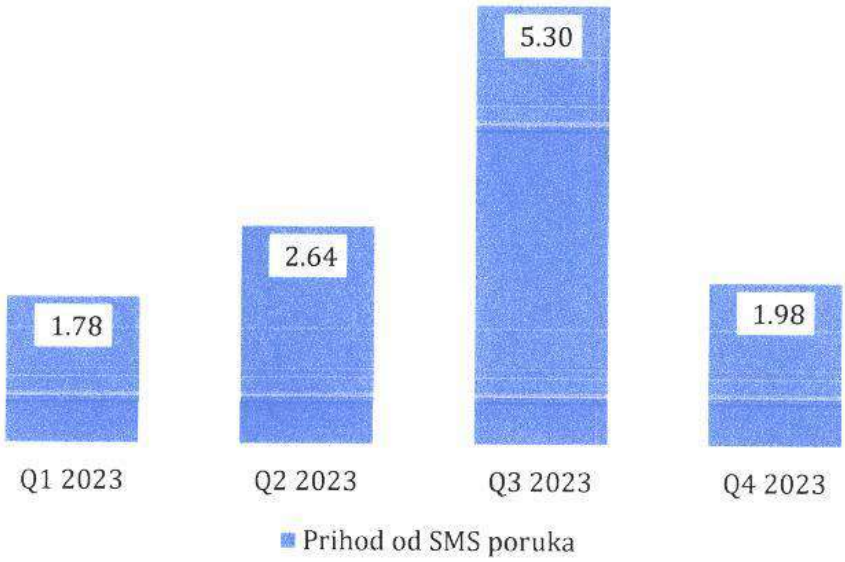

Slika 6.12. Prihodi od dolaznih poziva postpejd korisnika u romingu u regionu (u milionima dinara)

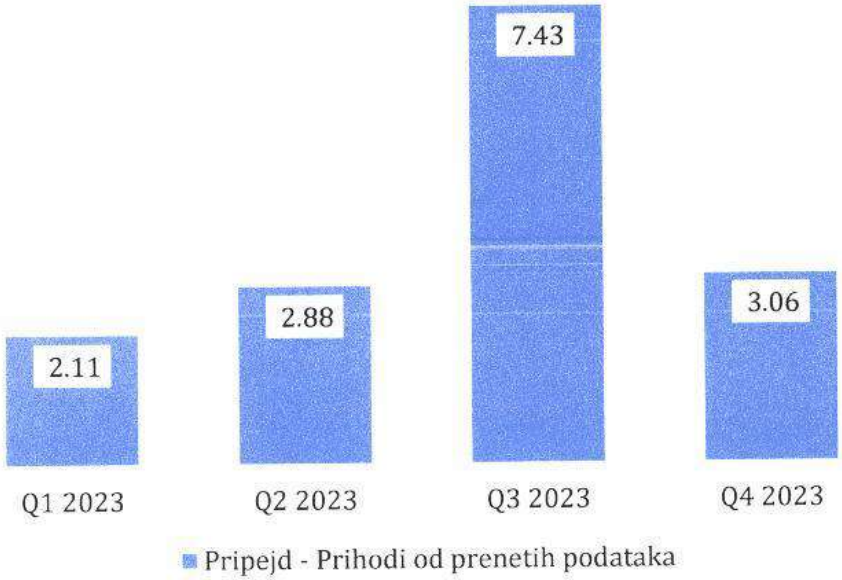
Prihodi od poslatih SMS poruka u romingu najveću vrednost beleže u trećem kvartalu 2023. godine, tokom sezone letnjih odmora (Slika 6.13.).

Slika 6.13. Prihodi od SMS poruka u romingu u regionu (u milionima dinara)

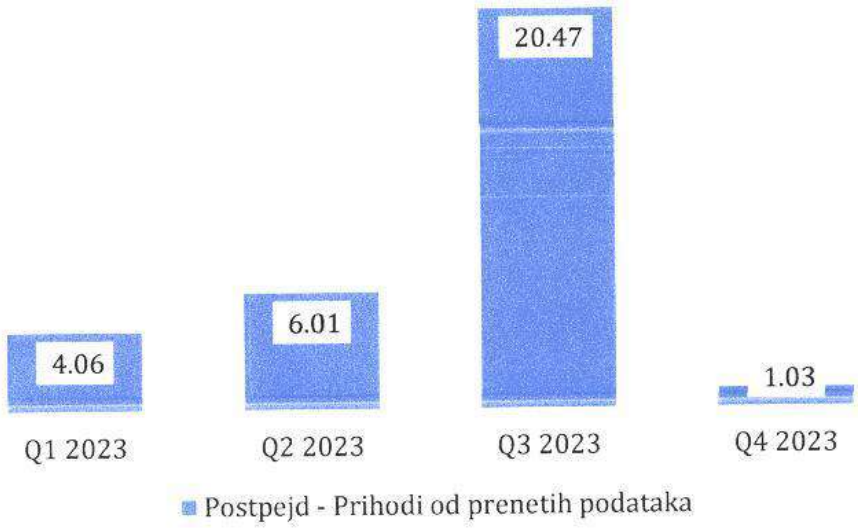

Prihodi od usluge prenosa podataka postpejd korisnicima u romingu u regionu su značajno viši u sva četiri kvartala 2023. godine u odnosu na prihode od pružanja ove usluge pripejd korisnicima. Prenos podataka u romingu je usluga koja se najviše koristila tokom trećeg kvartala 2023. godine i ostvaruje višestruko veći prihod pružanjem usluge postpejd korisnicima u odnosu na pripejd korisnike (Slike 6.14. i 6.15.).

Slika 6.14. Prihodi od prenetih podataka u romingu u regionu-pripejd (u milionima dinara)

Slika 6.15. Prihodi od prenetih podataka u romingu u regionu – postpejd (u milionima dinara)

Apsolutne vrednosti prihoda od posmatranih usluga na maloprodajnom nivou pokazuju da su najveći prihodi ostvareni tokom trećeg kvartala, kada je sezona letnjih odmora i kada građani više putuju u region.

7. USLUGE ŠIROKOPOJASNOG PRISTUPA INTERNETU

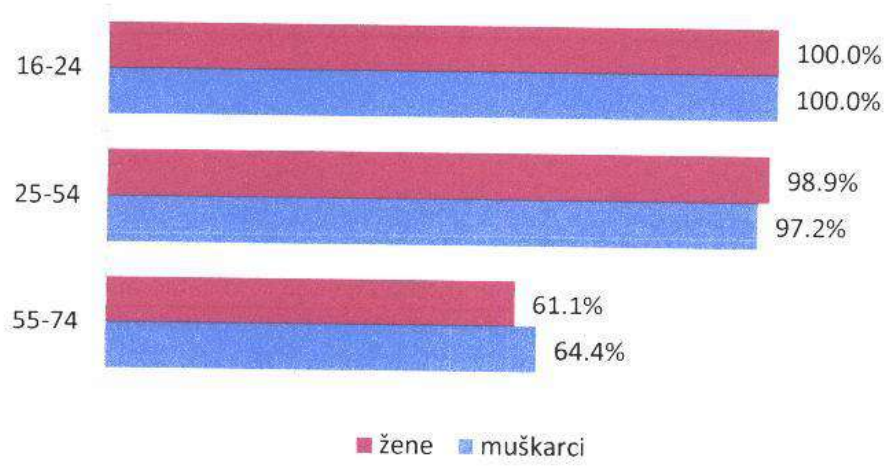
Tržište širokopojasnog pristupa internetu u Srbiji je u proteklom periodu karakterisao značajan rast, koji se nastavio i u 2023. godini. Osim povećanja ukupnog broja korisnika, i dalje je primetan trend povećanja potražnje internet paketa velikih brzina. Za manje od jedne decenije svedoci smo pojave i ekspanzije povezanih uređaja u našim životima. Od pametnih telefona preko tableta do aparata u domaćinstvu, naš svet je sve više digitalan i povezan. Prosečna brzina globalnog interneta je sve veća, potražnja za kapacitetom raste iz godine u godinu, a nove aplikacije koje zahtevaju još veće brzine nastavljaju da se pojavljuju. U poslednjih nekoliko godina, internet videostriming predstavlja jednu od usluga sa najvećim zahtevima za propusnim opsegom, pri čemu će i u budućnosti nastaviti da raste pošto se kvalitet videa konstantno poboljšava, a sve češće se vrši reprodukcija videa na televizore sa velikim ekranom. Uzevši u obzir da se sve više koriste OTT usluge videostriminga, kao i da se povećava broj povezanih uređaja unutar domaćinstva, korisnici imaju potrebu za većim brzinama kako bi unapredili svoje iskustvo u korišćenju digitalnih usluga. Internet postaje sve važnije sredstvo za pristup informacijama i predstavlja značajnu kariku u podsticanju razvoja na polju nauke, tehnologije i inovacija, kao i u unapređenju regionalne i međunarodne saradnje.

Na osnovu istraživanja o upotrebi informaciono-komunikacionih tehnologija od strane pojedinaca, domaćinstava i preduzeća, koje je u 2023. godini sproveo Republički zavod za statistiku na uzorku od 2.800 domaćinstava i 2.800 pojedinaca, odnosno uzorku od 1839 preduzeća, broj korisnika interneta je na približno istom nivou kao 2022. godine, **osam od deset osoba u Srbiji je koristilo internet**[5] u prvom kvartalu 2023. godine.

Internet je najviše koristila mlađa populacija, starosti između 16 i 24 godine, pri čemu su svi ispitanici iz ove grupe potvrdili da su koristili internet uz ravnomerno korišćenje interneta među polovima. U 2023. godini 96,8% mlađe populacije imalo je nalog na društvenim mrežama, kao što su Facebook i Twitter.

Starija grupa ispitanika (25-54 godine) nešto manje koristi internet u odnosu na mlađu populaciju, dok je najmanje učešće korisnika interneta u najstarijoj grupi, koja obuhvata lica starosti između 55 i 74 godine (Slika 7.1.). U ovoj grupi je takođe i najveća razlika između polova u pogledu upotrebe interneta, iako je primetno da se ta razlika smanjuje iz godine u godinu.

Slika 7.1. Korisnici interneta prema polu i starosti

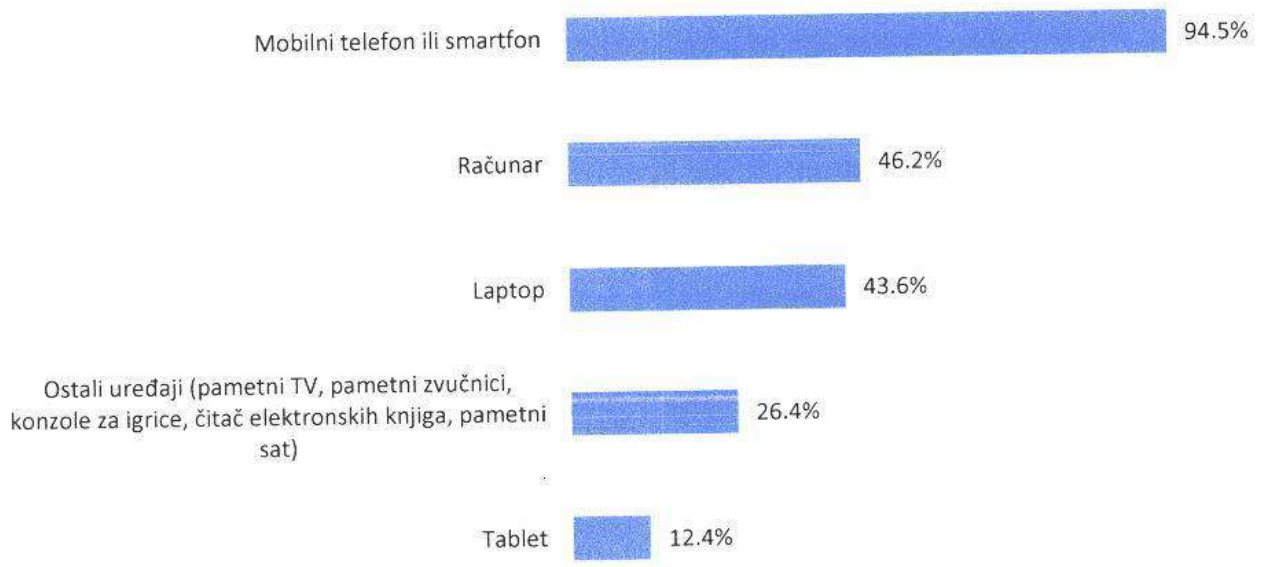
Izvor: Republički zavod za statistiku

[5]Podatak preuzet iz publikacije „Upotreba informaciono-komunikacionih tehnologija u Republici Srbiji, 2023.", Republički zavod za statistiku, 2023. Istraživanje je vršeno tokom februara i marta 2023. godine.

Teško je zamisliti život bez modernih telekomunikacionih sistema i interneta, a čini se da tehnološke prednosti digitalnog doba predstavljaju samo početak. Pristup internetu postao je nerazdvojan deo naše svakodnevice, a njegov značaj za razvoj ekonomije i društva je gotovo nemerljiv. Širokopojasni pristup internetu na svakom koraku je sve potrebniji, bilo za obavljanje delatnosti ili za povezivanje putem društvenih mreža. Ovo se ogleda kako u navikama korisnika, tako i u uređajima koji se u tu svrhu koriste.

Internet pametnih uređaja (eng. *Internet of Things* -IoT) predstavlja novu oblast koja se veoma brzo razvija. Tehnologije interneta pametnih uređaja omogućuju povezivanje većeg broja korisnika, uređaja, servisa i aplikacija na internet. Krajnji korisnici putem interneta i mobilnih aplikacija pristupaju ovim podacima, podešavaju konfiguracije uređaja i upravljaju i održavaju IoT sisteme. S tim u vezi, analiza je pokazala da je putem pametnih televizora, pametnih zvučnika, konzola za igrice, čitača elektronskih knjiga i pametnih satova, internetu pristupalo 26,4% ispitanika. Korišćenje ove vrste uređaja je nešto više izraženo među mlađom populacijom koja pripada starosnoj kategoriji ispitanika između 16 i 24 godine, u kojoj se 41,4% korisnika odlučilo za ovaj vid pristupa. Pristup internetu putem mobilnih telefona ili smartfona je i dalje najčešći način pristupa, za koji se odlučilo 94,5% korisnika. (Slika 7.2.).

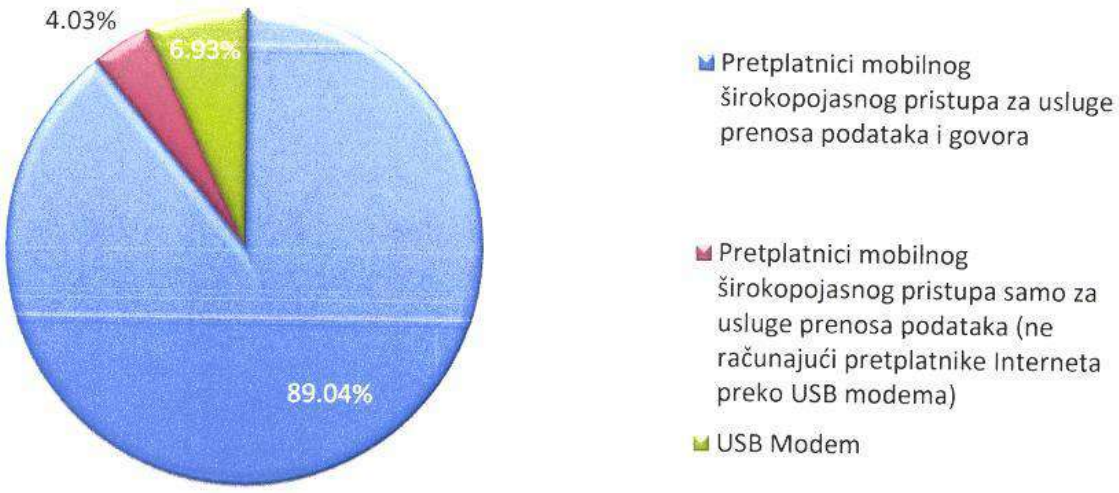
Slika 7.2. Uređaji koji se koriste za pristup internetu

Izvor: Republički zavod za statistiku

Sve veća upotreba mobilnih telefona u svrhe širokopojasnog pristupa internetu rezultovala je i konstantnim porastom broja korisnika usluge mobilnog interneta, koju su u 2023. godini pružala tri mobilna operatora: Telekom Srbija a.d., Telenor d.o.o., sada Yettel d.o.o. i A1 Srbija d.o.o., kao i virtuelni mobilni operator Globaltel d.o.o. koji je poslovao na tržištu do 30.11.2023. godine. Od 01.12.2023. godine Globaltel d.o.o. je u vlasništvu Telekom Srbija a.d.

Slika 7.3. Raspodela pretplatnika mobilnog širokopojasnog interneta

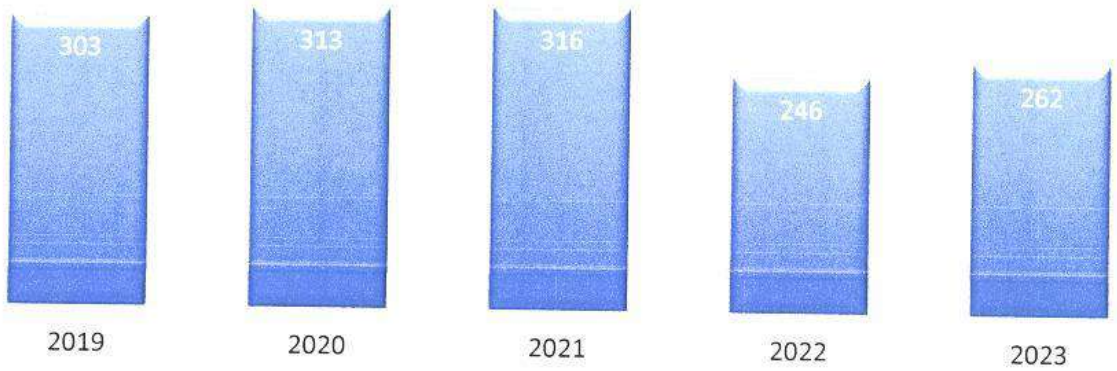

Izvor: RATEL

Ukupni broj aktivnih korisnika mobilnog širokopojasnog pristupa internetu u 2023. godini je zabeležio rast u odnosu na 2022. godinu i iznosio je oko 7,5 miliona, a uključuje pretplatnike mobilnog širokopojasnog pristupa za usluge prenosa podataka i govora, samo za usluge prenosa podataka, kao i pretplatnike koji su internetu pristupali putem namenskih USB modema. U odnosu na 2022. godinu to je povećanje od 2,7%, kada je ukupni broj aktivnih korisnika mobilnog širokopojasnog pristupa internetu iznosio oko 7,3 miliona. Podaci pokazuju da se u odnosu na prethodnu godinu broj pretplatnika koji su kupovali usluge mobilnog širokopojasnog pristupa internetu nezavisno od govorne usluge povećao za 16,3%.

Primetan je rast u broj M2M pretplata, koji je u 2023. godini iznosio 262 hiljada, što predstavlja povećanje od oko 6,5% u odnosu na prethodnu godinu.

Slika 7.4. Broj M2M pretplata (u hiljadama)

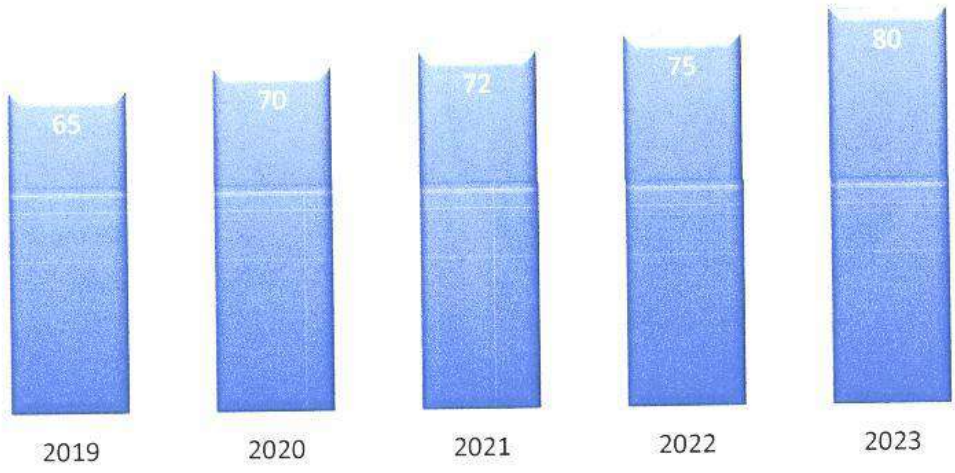
Izvor: RATEL

Usled povećanja broja korisnika povećao se i obim saobraćaja, oko 1,3 puta u odnosu na prethodnu godinu, i iznosio je 1,06 milijardi GB na godišnjem nivou, za celokupni UMTS i LTE saobraćaj (saobraćaj uključuje korisnike mobilnog interneta preko mobilnih telefona i preko

namenskih modema). LTE saobraćaj je u ukupnom saobraćaju u 2023. godini imao učešće od 96%. Povećanje ukupnog saobraćaja je, očekivano, rezultat povećanja obima LTE saobraćaja, dok je obim UMTS saobraćaja opao za 15,6%.

Najprodavaniji paket mobilnog interneta koji se nudi postpejd korisnicima, kada je reč o fizičkim licima, obuhvatao je 150 GB podataka za prenos i imao cenu od 1.249 dinara.

Slika 7.5. Broj pretplatnika fiksnog širokopojasnog pristupa internetu na 100 domaćinstava

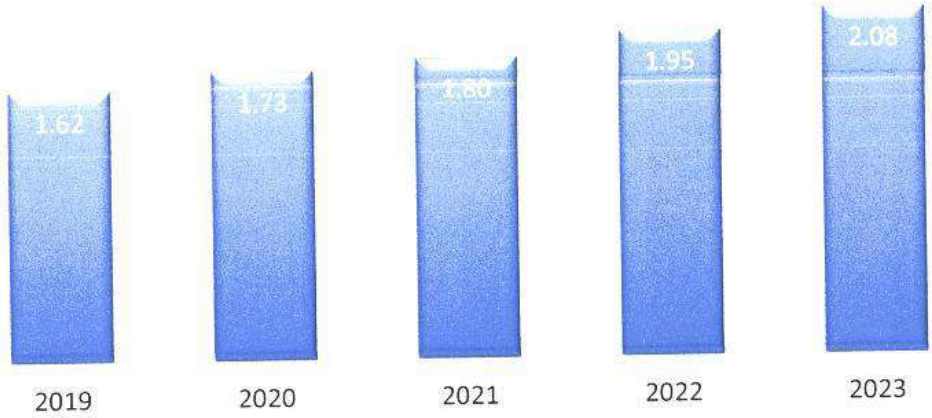

Izvor: RATEL

Fiksni širokopojasni pristup internetu je u 2023. godini imalo osamdeset od sto domaćinstava (80,2%).

Ukupan broj pretplatnika fiksnog širokopojasnog pristupa internetu je u 2023. godini iznosio 2,08 miliona i zabeležio je rast od 6,67% u odnosu na prethodnu godinu (Slika 7.6.).

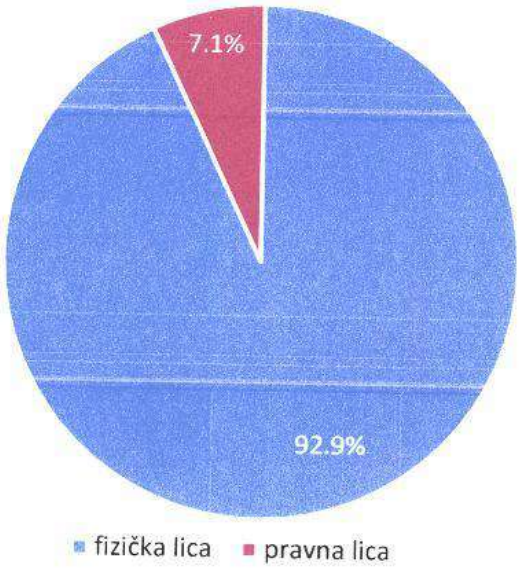
Slika 7.6. Ukupan broj pretplatnika fiksnog širokopojasnog pristupa internetu (u milionima)

Izvor: RATEL

Učešće fizičkih i pravnih lica u ukupnom broju pretplatnika fiksnog širokopojasnog pristupa internetu u 2023. godini prikazano je na slici 7.7.

Slika 7.7. Učešće fizičkih i pravnih lica u ukupnom broju pretplatnika fiksnog širokopojasnog pristupa internetu

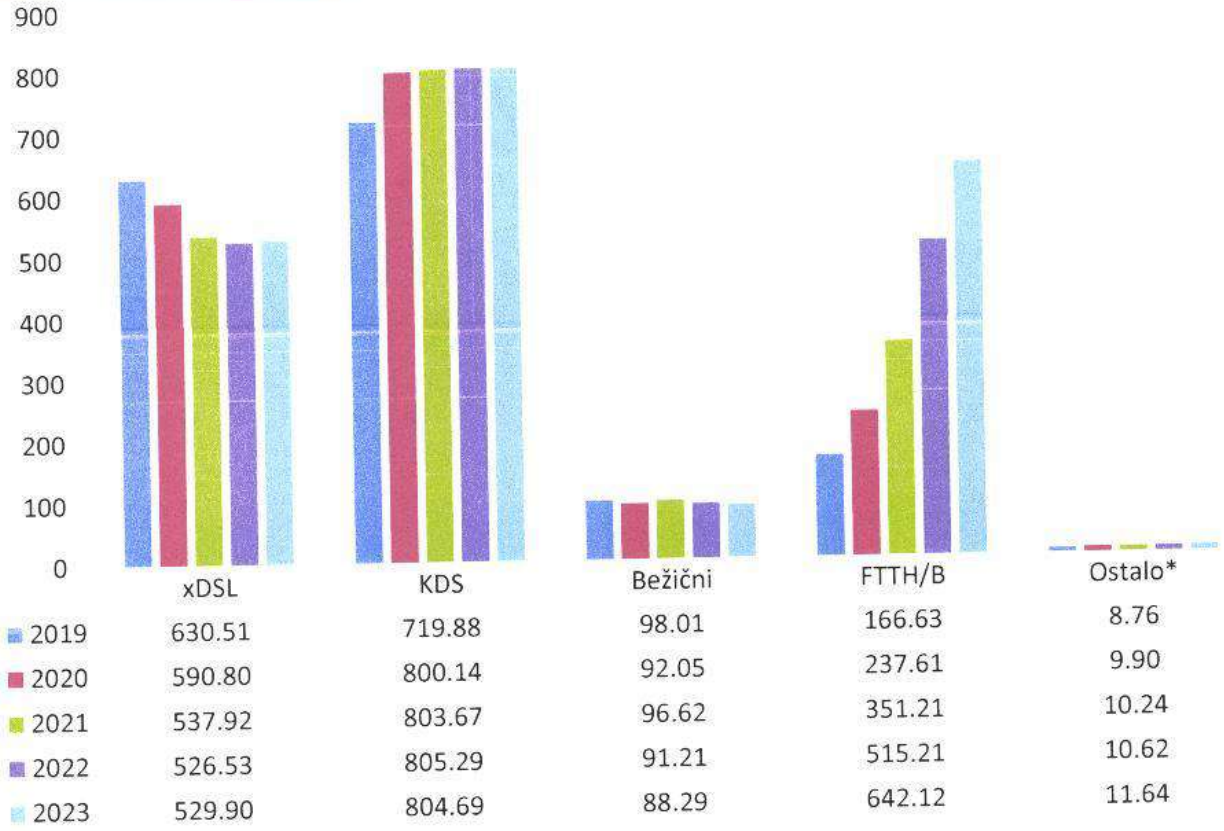

Izvor: RATEL

Sve veća potražnja za širokopojasnim pristupom internetu podstiče potrebu za bržim i pouzdanijim mrežama, što utiče na promenu infrastrukture preko koje se korisnicima usluge nude, tako što se povećava broj korisnika kojima se usluge širokopojasnog pristupa internetu pružaju korišćenjem optičkih vlakana. Na osnovu raspoloživih podataka, posmatrano prema načinu pristupa, najveći procentualni rast, od gotovo 25%, zabeležen je kod korisnika koji internetu pristupaju putem optičkih kablova u FTTH (*Fiber to the Home*) ili FTTB (*Fiber to the Building*) arhitekturi. Zahvaljujući ubrzanom razvoju kablovskih mreža, koje uglavnom predstavljaju kombinaciju optičkih i koaksijalnih mreža i njihovo unapređenje kojim je omogućena primena DOCSIS 3.1 standarda, krajnjim korisnicima su dostupni internet paketi većih brzina i putem koaksijalno kablovskih mreža. Broj korisnika koji pristupaju internetu putem priključka realizovanog preko koaksijalne kablovske infrastrukture se najmanje promenio i u poređenju sa prethodnom godinom, neznatno se smanjio, za oko 0,1%. Broj korisnika koji koriste xDSL pristupnu tehnologiju, beleži rast, koji je u 2023. godini iznosio oko 0,6%. Struktura pretplatnika koji internetu pristupaju putem xDSL tehnologije se i ove godine pomera u korist povećanja učešća korisnika VDSL tehnologije i sada ovu tehnologiju za pristup koristi 64% ukupnog broja xDSL korisnika. Takođe, u 2023. godini broja korisnika VDSL tehnologije povećao se u odnosu na prethodnu godinu za oko 4,1%.

U 2023. godini, šestu godinu za redom, najzastupljeniji način pristupa je putem priključka realizovanog preko koaksijalne kablovske infrastrukture i on čini oko 39% ukupnog broja pretplatnika. Treba istaći da je ove godine pristup putem optičkih kablova u FTTH/FTTB arhitekturi postao drugi po zastupljenosti način pristupa internetu, sa učešćem od oko 31% u ukupnom broju pretplatnika fiksnog širokopojasnog pristupa internetu, za razliku od prehodnih godine kada je to bio pristup putem xDSL tehnologije. (Slika 7.8.).

Slika 7.8. Raspodela broja pretplatnika širokopojasnog interneta prema načinu pristupa (u hiljadama)

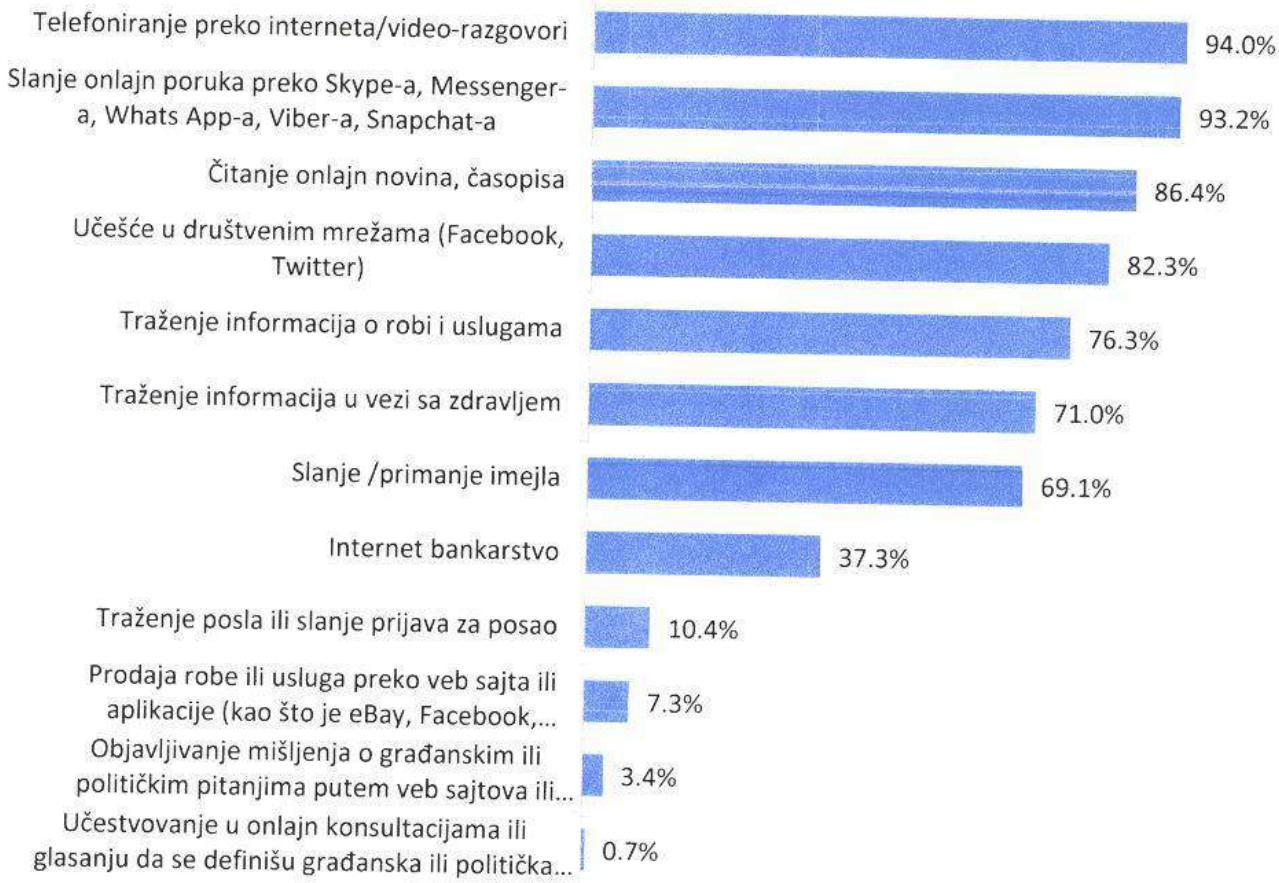
	xDSL	KDS	Bežični	FTTH/B	Ostalo*
2019	630.51	719.88	98.01	166.63	8.76
2020	590.80	800.14	92.05	237.61	9.90
2021	537.92	803.67	96.62	351.21	10.24
2022	526.53	805.29	91.21	515.21	10.62
2023	529.90	804.69	88.29	642.12	11.64

* Eternet, LAN

Izvor: RATEL

Dostupnost interneta velike brzine važna je kako bi se osiguralo da pretplatnici imaju kvalitetan pristup sadržaju raspoloživom na internetu, uključujući i sadržaje koje generišu sami krajnji korisnici (različite usluge i informacije). Internet se najviše koristio za telefoniranje/video razgovore (94%) i slanje onlajn poruka preko aplikacija Skype, Messenger, Whats App i Viber (93,2%), kao i za čitanje online novina i časopisa (86,4%).

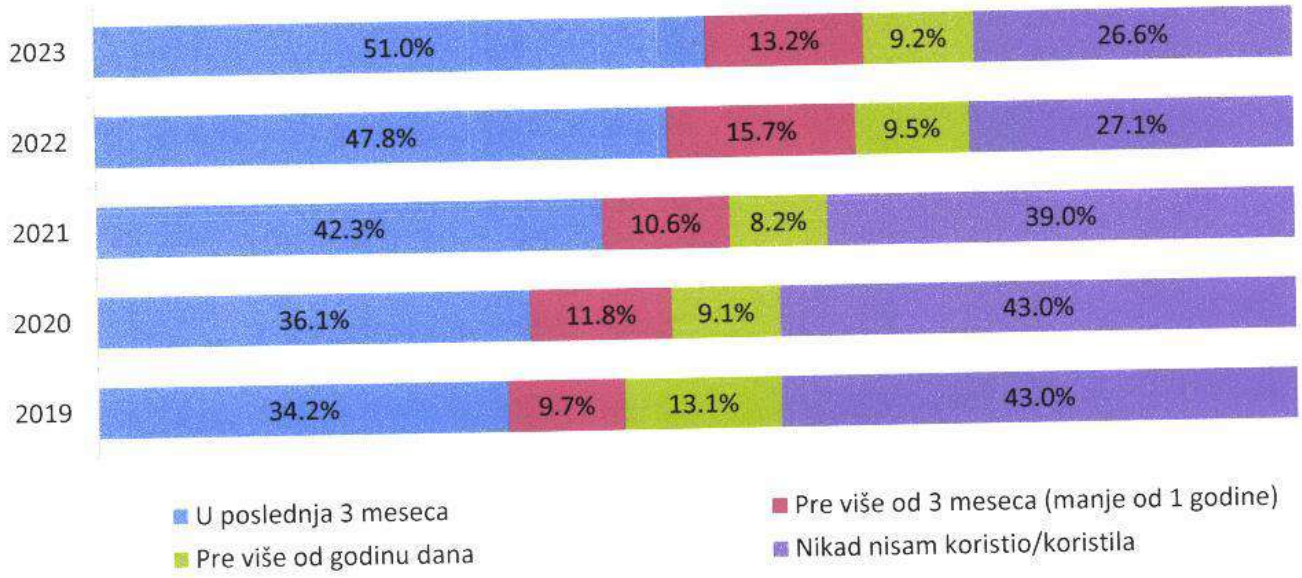
Slika 7.9. Tipovi korišćenja interneta u privatne svrhe

Izvor: Republički zavod za statistiku

Usled razvoja tehnologija navike krajnjih korisnika se menjaju. Kupovina robe i usluga putem interneta poslednjih godina je konstantno u ekspanziji. Trend rasta se nastavio i u 2023. godini, a promene navika pojedinaca u pogledu onlajn kupovine u poslednjih 5 godina mogu se sagledati na Slici 7.10.

Slika 7.10. Poručivanje/kupovina robe i usluga putem interneta

Izvor: Republički zavod za statistiku

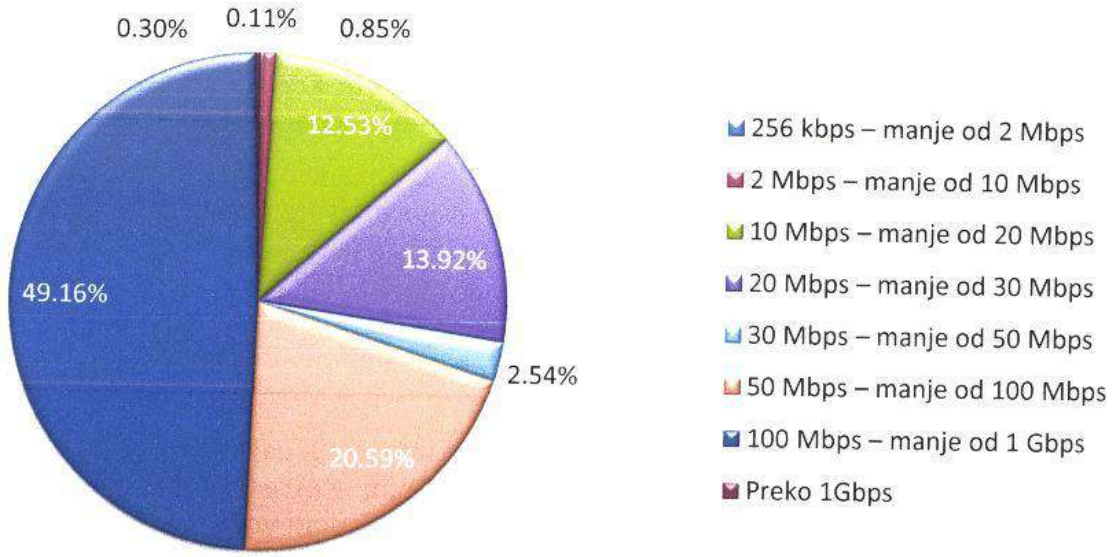
Značajno povećanje broja pretplatnika fiksnog širokopojasnog pristupa tokom poslednjih godina, kao i činjenica da se fiksni širokopojasni pristup internetu može osetno razlikovati po brzini pristupa, imaju veliki uticaj na kvalitet i funkcionalnost pristupa internetu. Promene korisničkih navika, porast broja korisnika koji internet koriste kako bi pristupili videostriming servisima, kao i povećanje broja uređaja putem kojih se istovremeno pristupa internetu, rezultovali su i promenom strukture internet paketa, kao i povećanjem obima ostvarenog saobraćaja.

Kada je reč o fiksnom širokopojasnom pristupu internetu, internet paketi brzina 20 Mbps bili su najprodavaniji u 2023. godini, a za njih su pretplatnici izdvajali od 800 do 2.849 dinara.

Prosečan iznos računa za usluge fiksnog širokopojasnog pristupa internetu, je u 2023. godini iznosio 1.407 dinara za fizička i 3.931 dinara za pravna lica. Poređenja radi, prosečan iznos računa u 2022. godini je iznosio 1.372 dinara za fizička i 3.931 dinara za pravna lica.

Podela fiksnog širokopojasnog pristupa prema brzinama i prikaz ovog indikatora pomaže u sagledavanju digitalne podele, tako da informacija o broju pretplatnika i brzinama kojima raspolažu doprinosi kreiranju i uvođenju ciljanih regulatornih mera za prevazilaženje digitalnog jaza. Prema raspoloživim podacima, primetan je trend sve veće potražnje za višim brzinama pristupa, pri čemu je najizraženiji trend rasta za brzinama iznad 100 Mbps. U odnosu na ukupan broj pretplatnika fiksnog širokopojasnog pristupa, udeo korisnika koji su koristili internet pakete brzina iznad 100 Mbps u 2023. godini iznosio je oko 49%. Taj trend se može objasniti kako ponudom operatora koji žele iskoristiti svoje VHCN (Very High Capacity Network) mreže, tako i sve većim trendom potražnje za uslugama (npr. OTT, online video igrice i sl.) koje za svoje korišćenje zahtevaju sve veće brzine pristupa kao i bolje druge parametre kvaliteta koje omogućavaju VHCN mreže (kašnjenje, jitter, gubitak paketa).

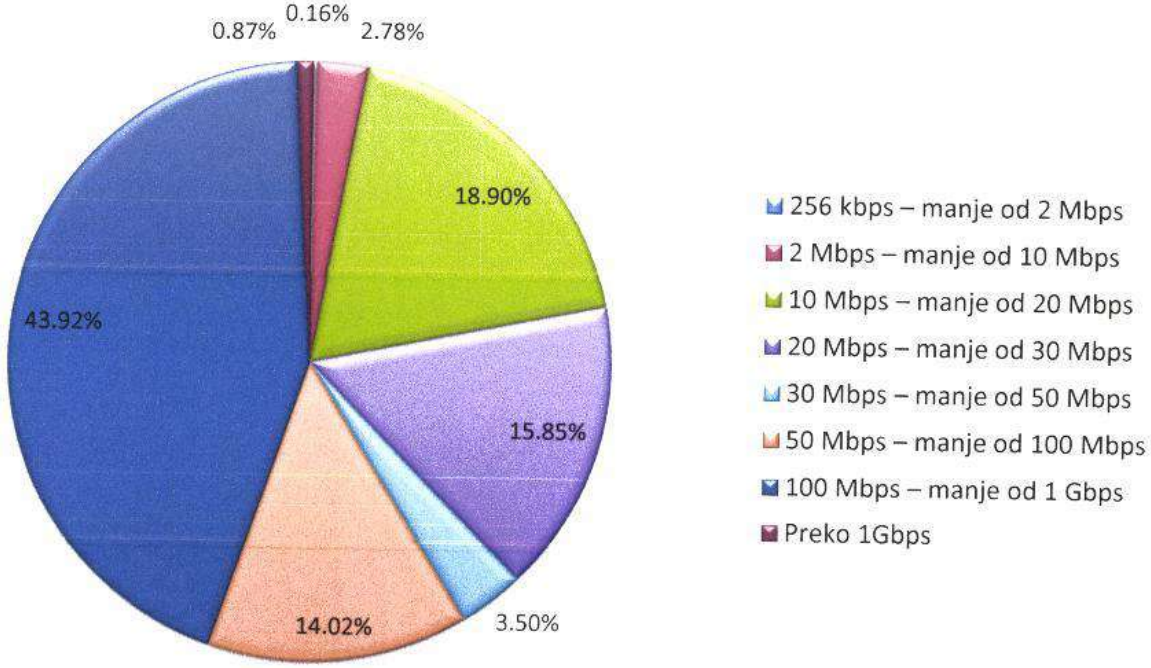
Slika 7.11. Raspodela pretplatnika fiksnog širokopojasnog pristupa internetu, prema brzini

Izvor: RATEL

Raspodela pretplatnika prema brzini internet konekcije za preduzeća, koja je definisana ugovorom sa internet provajderom, prikazana je na Slici 7.12.

Slika 7.12. Raspodela pretplatnika fiksnog širokopojasnog pristupa internetu – pravna lica, prema brzini

Izvor: RATEL

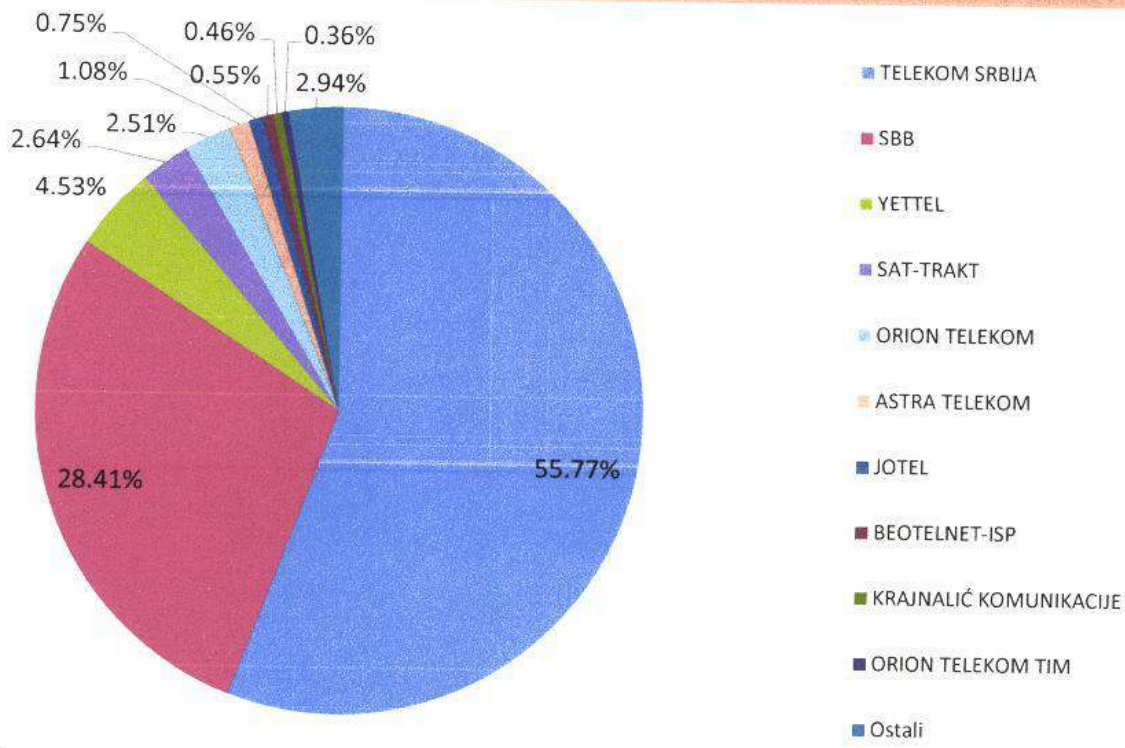
Od ukupnog broja preduzeća koja imaju internet priključak, čak 85,1% ima svoju internet stranicu, čiji je cilj najčešće davanje opisa robe ili usluga i cenovnika (86,2%), omogućavanje

uvida u sadržaj prilagođen redovnim posetiocima (63%) i pružanje mogućnosti da posetioci prilagode ili dizajniraju proizvode i usluge (56%). U domenu poslovanja preduzeća sve su prisutnije i društvene mreže. Za potrebe poslovanja u 2023. godini preko 53% preduzeća je koristilo neku od društvenih mreža (*Facebook, LinkedIn, Xing, Yammer*). Procenat preduzeća koja plaćaju usluge klaud servisa (*cloud service*), kojima se pristupa putem interneta radi upotrebe softvera, prostora za skladištenje podataka i sl. je u 2023. godini iznosio je 37%. Klaud servisi se nalaze na serverima pružaoca usluge i mogu da se koriste na zahtev korisnika, pri čemu se plaćaju na osnovu iskorišćenog kapaciteta prostora, odnosno načina upotrebe servisa.

Promena strukture paketa u korist paketa većih brzina, kao i povećanje broja uređaja pomoću kojih se u jednom domaćinstvu i preduzeću pristupa internetu, imala je za posledicu i veliki obim saobraćaja. Na osnovu raspoloživih podataka, procenjeno je da je ukupan saobraćaj ostvaren preko fiksnog širokopojasnog pristupa internetu u 2023. godini iznosio oko 4,26 EB. Prosečna iskorišćenost međunarodnih linkova za isporuku internet saobraćaja iznosila je približno 1,75 miliona Mb/s, dok je zakupljeni (*lit/equipped*) kapacitet međunarodnog internet linka procenjen na oko 7miliona Mb/s.

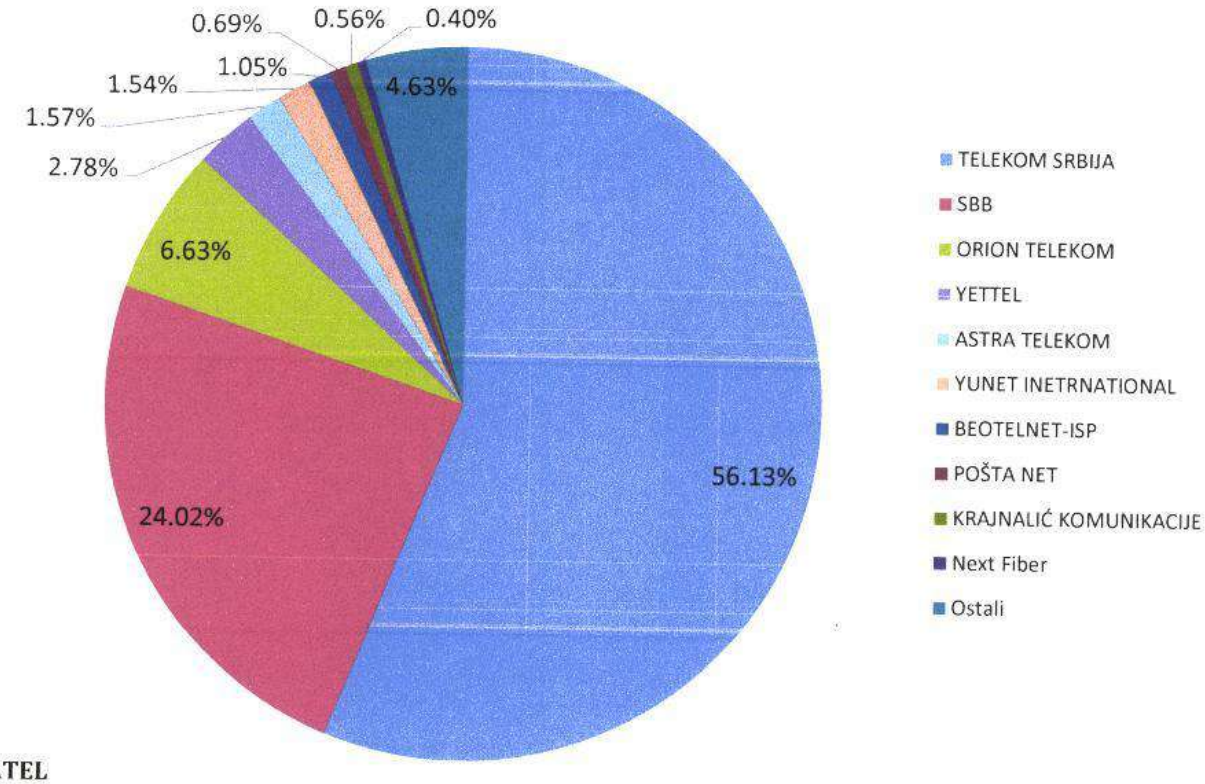
Kada je reč o fiksnom širokopojasnom pristupu internetu, najveći operator u Republici Srbiji u 2023. godini je i dalje Telekom Srbija a.d., sa tržišnim učešćem od 55,79% u odnosu na ukupni broj pretplatnika. Pored operatora Telekom Srbija a.d, kao vodeći operatori izdvajaju se i SBB d.o.o., sa tržišnim učešćem od 28,1%, zatim Yettel d.o.o., Orion telekom d.o.o., Sat-Trakt d.o.o., Astra telekom d.o.o., Jotel d.o.o., BeotelNet-ISP d.o.o., Krajnalić komunikacije d.o.o. i Yunet International d.o.o. sa značajno manjim tržišnim učešćima u odnosu na Telekom Srbija a.d. i SBB d.o.o. Mereno brojem pretplatnika, ovih 10 operatora zajedno zauzimaju oko 96,8% tržišta širokopojasnog pristupa internetu u Republici Srbiji. Na slici 7.13. i 7.14. prikazana su tržišna učešća vodećih operatora fiksnog širokopojasnog pristupa internetu u 2023. godini, kada su pretplatnici fizička lica, odnono pravna lica.

Slika 7.13. Tržišno učešće vodećih operatora fiksnog širokopojasnog pristupa internetu u 2023. godini – fizička lica

Izvor: RATEL

Slika 7.14. Tržišno učešće vodećih operatora fiksnog širokopojasnog pristupa internetu u 2023. godini – pravna lica

Izvor: RATEL

Podaci o penetraciji usluge širokopojasnog pristupa internetu po domaćinstvu na nivou okruga

Okrug	Penetracija
Grad Beograd	109,77
Južnobački okrug	99,67
Sremski okrug	80,30
Južnobanatski okrug	79,01
Srednjobanatska oblast	74,84
Šumadijski okrug	74,62
Raški okrug	73,82
Severnobački okrug	73,76
Nišavski okrug	72,54
Podunavski okrug	71,16
Braničevski okrug	70,11
Pomoravski okrug	69,65
Mačvanski okrug	69,18
Kolubarski okrug	66,71
Rasinski okrug	65,71
Zapadnobački okrug	65,05
Moravički okrug	63,71
Pčinjski okrug	61,89
Zlatiborski okrug	59,49
Borski okrug	58,02
Severnobanatski okrug	56,04
Pirotski okrug	53,42
Jablanički okrug	52,38
Zaječarski okrug	50,76
Toplički okrug	50,43

Lista 10 opština/gradova sa najvećom penetracijom usluge pristupa internetu

Opština	Penetracija
Čajetina	178,91
Novi Sad	126,35
Beograd	109,77
Pančevo	100,62
Požarevac	92,16
Šabac	87,79
Stara Pazova	87,35
Niš	86,90
Kragujevac	86,47
Zrenjanin	85,97

Opštine sa penetracijom usluga pristupa internetu manjom od 20%

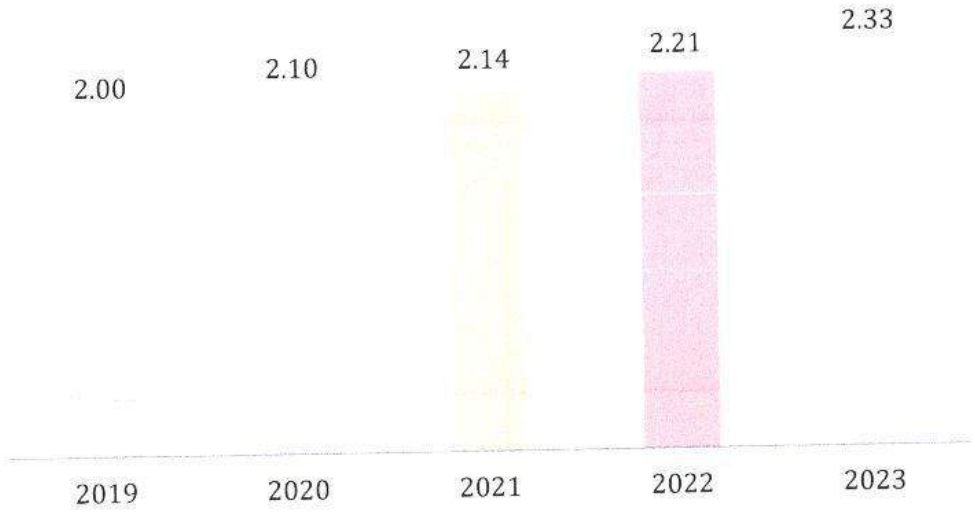
Opština	Penetracija
Kučevo	13,05
Bosilegrad	12,06
Trgovište	11,60
Crna Trava	10,33

8. DISTRIBUCIJA MEDIJSKIH SADRŽAJA

U 2023. godini bilo je 41 registrovanih operatora usluge distribucije medijskih sadržaja koji su pružali usluge distribucije medijskih sadržaja preko kablovske distributivne mreže (koaksijalne, hibridne i optičke), mreže bakarnih parica, satelitske distributivne mreže i bežične mreže. Na tržištu od 2016. godine postoji nova usluga distribucije medijskih sadržaja - plaćena terestrijalna televizija, koja se emituje putem mreže zemaljskih predajnika u DVB-T2 standardu, a za njeno korišćenje su potrebni sobna antena i uređaj (*set-top box*). U 2023. godini ovu uslugu na tržištu Srbije pružao je operator Telekom Srbija a.d.

Ukupan broj pretplatnika usluge distribucije medijskih sadržaja je u 2023. godini iznosio 2,33 miliona i povećan je u odnosu na prethodnu godinu za 5,2%, najviše zahvaljujući porastu pretplatnika usluga distribucije medijskih sadržaja preko IPTV i putem interneta. Oko 1,72 miliona pretplatnika koristilo je uslugu distribucije medijskih sadržaja u okviru paketa usluga, i to najčešće sa uslugom širokopojasnog pristupa internetu i/ili sa uslugom fiksne telefonije.

Slika 8.1. Ukupan broj pretplatnika (u milionima)

Izvor: RATEL

Penetracija iznosi 35,10% u odnosu na ukupan broj stanovnika, odnosno 90,02% od ukupnog broja domaćinstava.

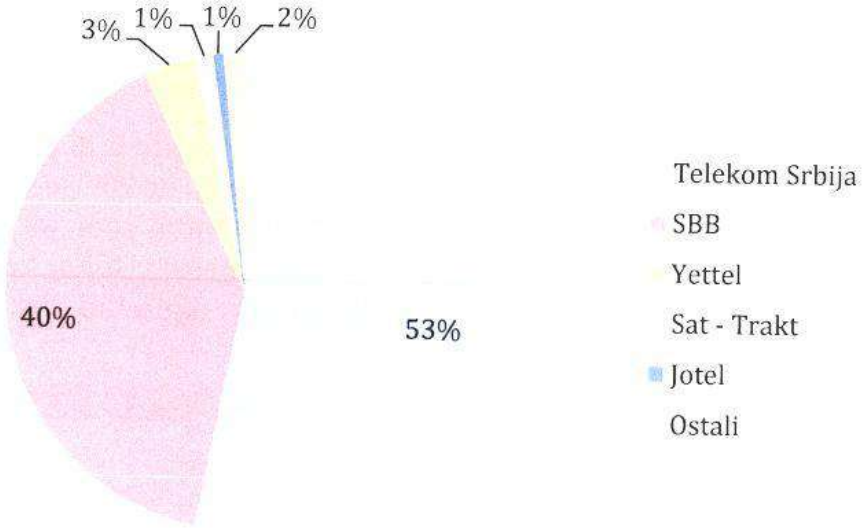
Slika 8.2. Penetracija u odnosu na broj domaćinstava (u %)

Izvor: RATEL

Najveći operator distribucije medijskih sadržaja u Republici Srbiji u 2023. godini je Telekom Srbija a.d, sa tržišnim učešćem od 53% prema broju pretplatnika. Privredno društvo Serbia Broadband – Srpske kablovske mreže d.o.o. (SBB d.o.o.) zauzima oko 40% tržišnog učešća u 2023. godini. Pored Telekom Srbija a.d. i SBB d.o.o, mogu se izdvojiti i privredna društva Yettel d.o.o. i Sat - Trakt d.o.o. Mereno brojem pretplatnika, ovi operatori zajedno zauzimaju 97% tržišta distribucije medijskih sadržaja.

Slika 8.3. Tržišno učešće vodećih operatora u 2023. godini

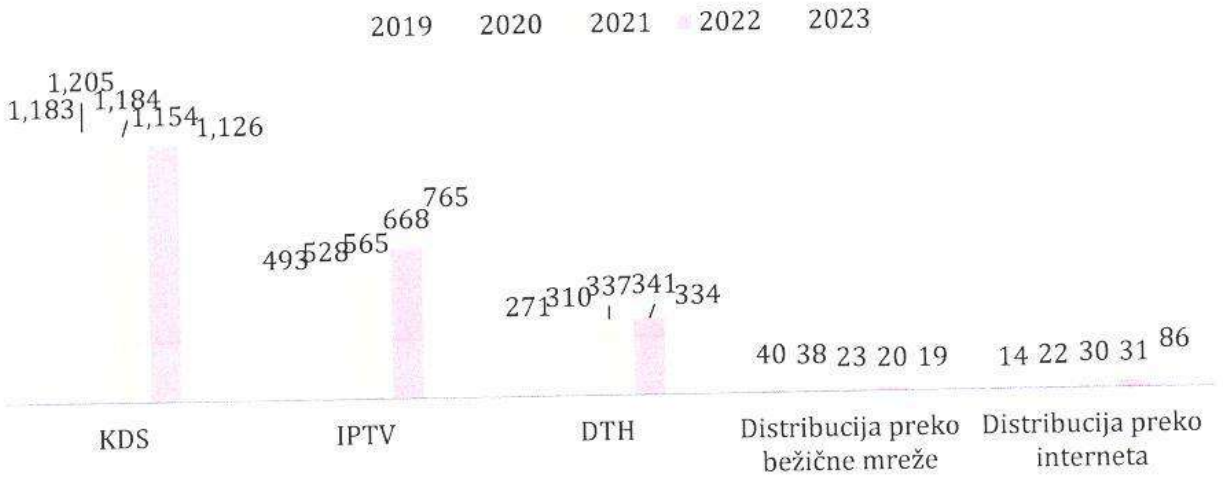

Izvor: RATEL

Najzastupljeniji način distribucije medijskih sadržaja u 2023. godini je i dalje distribucija preko kablovsko distributivnih sistema (KDS), koja ima oko 1,12 miliona pretplatnika i beleži pad od oko 2,5% u odnosu na prethodnu godinu. Broj IPTV pretplatnika preko mreže bakarnih parica je povećan za oko 14% u odnosu na prethodnu godinu, dok je broj DTH pretplatnika preko satelitske mreže u padu za 2%. Broj pretplatnika distribucije

medijskih sadržaja preko bežične mreže pada i u 2023. godini iznosi oko 19 hiljada, dok broj pretplatnika distribucije preko interneta beleži znatan rast i iznosi oko 86 hiljada.

Slika 8.4. Broj pretplatnika najzastupljenijih načina distribucije medijskih sadržaja (u hiljadama)

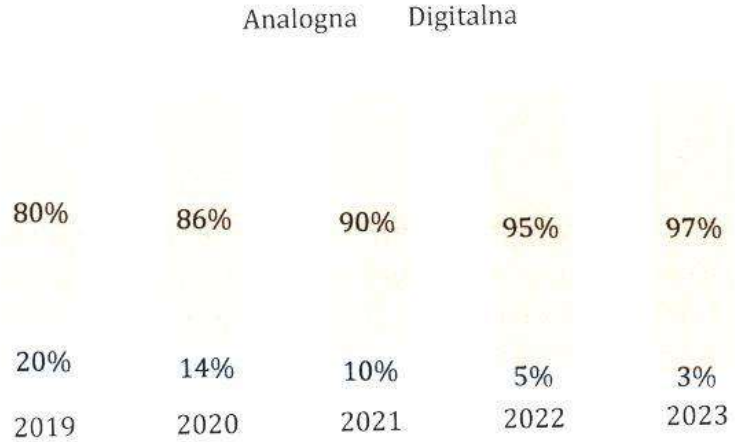

Izvor: RATEL

Procentualna raspodela pretplatnika prema vrsti distribucije se kod najzastupljenijih načina distribucije nije značajnije promenila u 2023. godini, dok su, u odnosu na prethodnu godinu, pretplatnici ostalih načina distribucije uvećali svoje učešće sa 2,3% na 4,5%. U konkretnom slučaju, reč je o pretplatnicima distribucije preko interneta, koji su vise nego duplo uvećali svoje učešće u odnosu na prethodnu godinu i koje sada iznosi 3,7%, dok se broj pretplatnika preko bežične mreže neznatno smanjio sa 0,9% na 0,8%. Plaćena terestrijalna televizija, koja kao nova usluga distribucije postoji na posmatranom tržištu od 2016. godine, ima oko 9 hiljada pretplatnika u 2023. godini.

U 2023. godini broj pretplatnika koji medijski sadržaj prate u digitalnom formatu iznosi čak 97% od ukupnog broja korisnika KDS, što znači da su se preference korisnika promenile i da je digitalizacija kablovskih mreža u punom zamahu. Digitalna kablovska distribucija omogućava korisnicima gledanje sadržaja u visokoj rezoluciji (HD), kao i brojne dodatne usluge, a prelazak sa analogne na digitalnu distribuciju stimulišu i operatori putem različitih promotivnih akcija.

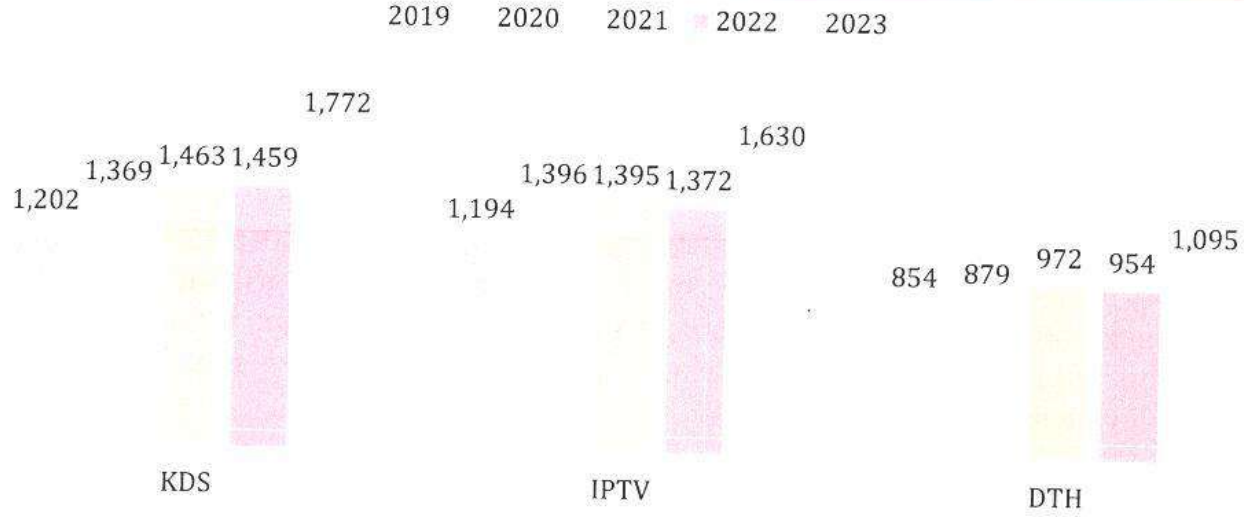
Slika 8.5. Raspodela KDS pretplatnika

Izvor: RATEL

U 2023. godini, prosečna cena mesečne pretplate za osnovni paket analogne KDS iznosila je 961 dinara, a za digitalnu KDS 1.794 dinara. Prosečna pretplata za osnovni paket IPTV beleži rast u odnosu na prethodnu godinu, i iznosi 1.630 dinara, takođe, prosečna mesečna pretplata za DTH beleži rast u odnosu na prethodnu godinu, i iznosi 1.095 dinara.

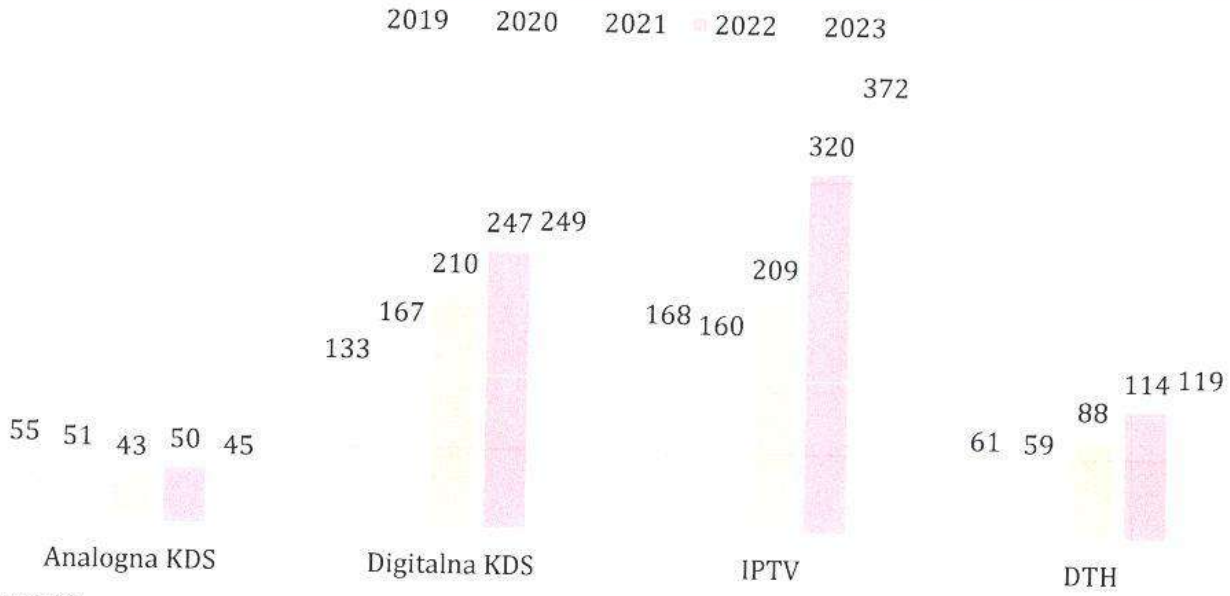
Slika 8.6. Prosečna cena mesečne pretplate za osnovni paket najzastupljenijih načina distribucije (u RSD)

Izvor: RATEL

Prosečni broj TV programa u osnovnom paketu u 2023. godini, za različite načine distribucije, kreće se od 45 kod analogne KDS do 372 kod IPTV. I dalje postoji velika disproporcija u broju programa u osnovnom paketu analogne i digitalne KDS, što je jedan od načina na koji operatori stimulišu pretplatnike da pređu na digitalnu distribuciju medijskih sadržaja.

Slika 8.7. Prosečni broj televizijskih programa u osnovnom paketu najzastupljenijih načina distribucije

Izvor: RATEL

Pored programa u osnovnom paketu koji su uključeni u mesečnu pretplatu, pretplatnicima su na raspolaganju i dodatni, obično tematski, programski kanali koji se

dodatno plaćaju. Ovi programski paketi, pored programa iz osnovne ponude uključenih u pretplatu, sadrže i dodatne obrazovne, sportske, filmske programe, kao i dodatne HD programe, a prema raspoloživim podacima u 2023. godini pratilo ih je više od 654 hiljada pretplatnika.

Pored dodatnih kanala, dodatne usluge koje su na raspolaganju pretplatnicima digitalne KDS i IPTV pretplatnicima uključuju VoD (video na zahtev), vraćanje programa unazad, snimanje sadržaja, interaktivni TV vodič, roditeljsku zaštitu, gledanje sadržaja na mobilnim uređajima i drugo. Prema raspoloživim podacima u 2023. godini, od ukupnog broja pretplatnika 1,8 miliona pretplatnika je koristilo dodatne usluge i realizovalo više od 1,7 milijardi zahteva za neku od dodatnih usluga (skoro 1000 zahteva godišnje po pretplatniku), od čega preko 46 miliona zahteva za uslugu video na zahtev (VoD), odnosno oko 25 zahteva godišnje po pretplatniku.

Da bi pretplatnik distribucije medijskih sadržaja bio u mogućnosti da gleda medijski sadržaj u digitalnom formatu (nezavisno od mreže na koju je priključen - kablovske, telefonske, bežične) na više TV uređaja, za svaki od njih potreban mu je dodatni prijemnik (set-top box) koji se dodatno plaća. U 2023. godini oko 604 hiljada pretplatnika zakupljivalo je dodatni prijemnik.

Pored usluge distribucije, određeni TV sadržaj je moguće pratiti i na mobilnim uređajima korišćenjem različitih aplikacija, bez priključivanja na distributivnu mrežu i bez zasnivanja pretplatničkog ugovora sa operatorom. Korisnik aplikacije nema obavezu plaćanja mesečne pretplate, već se aplikacija obično aktivira slanjem SMS poruke koja se naplaćuje po unapred utvrđenoj ceni i koja zapravo predstavlja naknadu za korišćenje aplikacije u određenom, obično kraćem, vremenskom periodu.

Podaci o penetraciji usluge distribucije medijskih sadržaja po domaćinstvu na nivou okruga

Okrug	Penetracija
Grad Beograd	120,27
Južnobački okrug	105,89
Sremski okrug	93,35
Braničevski okrug	87,20
Šumadijski okrug	89,58
Kolubarski okrug	87,57
Južnobanatski okrug	84,25
Srednjobanatski okrug	82,11
Podunavski okrug	82,00
Raški okrug	86,08
Nišavski okrug	79,18
Pomoravski okrug	78,76
Mačvanski okrug	81,46
Rasinski okrug	79,32
Zlatiborski okrug	79,73
Moravički okrug	80,08
Zapadnobački okrug	72,63
Pčinjski okrug	69,39
Pirotski okrug	73,00
Zaječarski okrug	68,68
Borski okrug	67,59
Severnobački okrug	69,86
Jablanički okrug	63,36
Toplički okrug	57,98
Severnobanatski okrug	53,99

10 opština/gradova sa najvećom penetracijom usluge distribucije medijskih sadržaja

Opština	**Penetracija**
Čajetina	226,75
Novi Sad grad	130,76
Beograd grad	120,27
Veliko Gradište	107,38
Vrnjačka Banja	105,93
Stara Pazova	103,17
Dimitrovgrad	102,94
Požarevac grad	101,95
Raška	101,08
Kragujevac	100,19

Opštine sa penetracijom usluge DMS manjom od 20%

Bosilegrad	17,17

9. PAKETI USLUGA

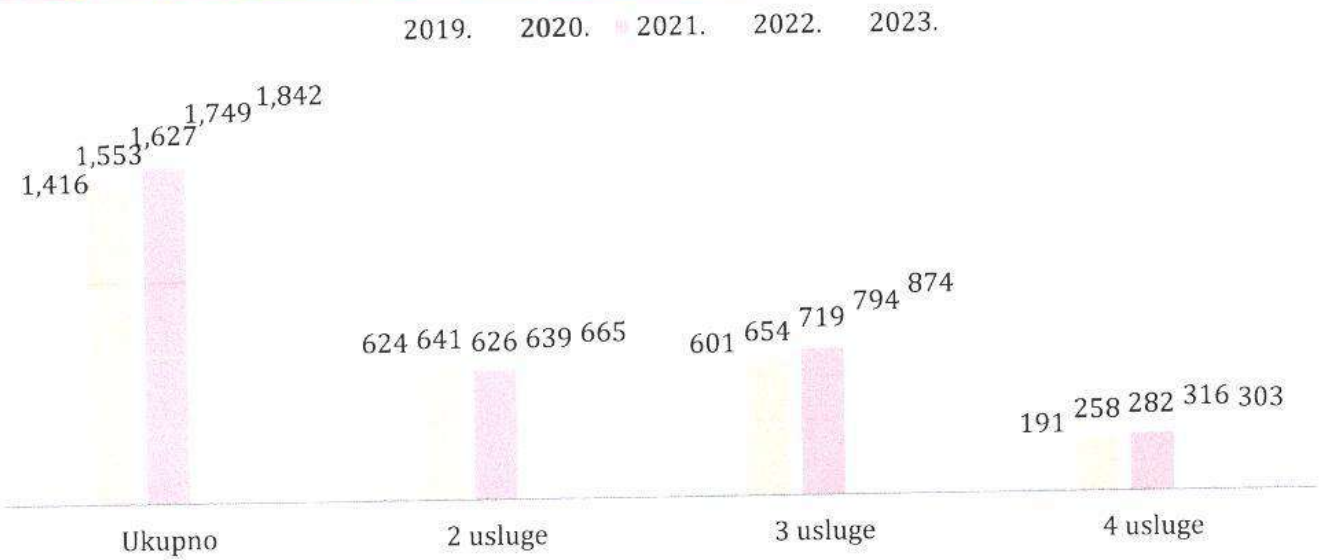
Paket usluga predstavlja komercijalnu ponudu dve ili više usluga po jedinstvenoj ceni koja je niža od zbira pojedinačnih cena ovih usluga. Na tržištu elektronskih komunikacija paketi usluga nastaju kao posledica horizontalne integracije koja operatorima omogućava da korišćenjem iste mreže pružaju više različitih usluga na maloprodajnom tržištu (horizontalno integrisani operatori), i to fiksnu telefoniju, fiksni širokopojasni pristup internetu, distribuciju medijskih sadržaja, mobilnu telefoniju i mobilni širokopojasni pristup internetu. Na taj način, operatori su u mogućnosti da ostvare određene uštede u troškovima i privuku nove pretplatnike, bez obzira na to da li za pružanje maloprodajnih usluga koriste sopstvenu mrežu ili mrežu drugog operatora. Vezivanje usluga u pakete omogućava i da dva ili više operatora nastupe zajednički na tržištu, nudeći paket sa uslugama koje nemaju u sopstvenoj ponudi kao samostalne usluge.

Prodaja paketa usluga beleži konstantan rast u poslednjih nekoliko godina, zahvaljujući pogodnostima koje krajnji korisnici imaju, a koje se ogledaju pre svega u nižim cenama, kao i u jednostavnijim procedurama za kupovinu i plaćanje više usluga jedinstvenom prijavom i putem jedinstvenog računa.

U Republici Srbiji, pored paketa sa 2 ili 3 usluge koji se sastoje od različitih kombinacija usluga fiksne telefonije, širokopojasnog pristupa internetu i distribucije medijskih sadržaja, postoje i paketi sa 4 usluge koji sadrže i mobilnu telefoniju, dok na nivou EU postoje i paketi koji sadrže 5 usluga, odnosno paketi u koje je uključena i usluga mobilnog širokopojasnog pristupa internetu, koja se prodaje odvojeno od govorne usluge preko mobilne mreže.

Prema raspoloživim podacima, pakete usluga na tržištu Republike Srbije nudi 31 operator, pri čemu 12 operatora nudi pakete sa 3 usluge, dok pakete sa 4 usluge nudi jedan operator. Ukupan broj pretplatnika paketa usluga u 2023. godini je oko 1,84 miliona i beleži rast od 5% u odnosu na prethodnu godinu. Rast od 10% zabeležio je broj pretplatnika paketa sa 3 usluge, takođe broj pretplatnika paketa sa 2 usluge zabeležio rast od 4% u odnosu na 2022. godinu. Broj pretplatnika paketa usluga sa 4 usluge beleži pad od 4% u 2023. godini.

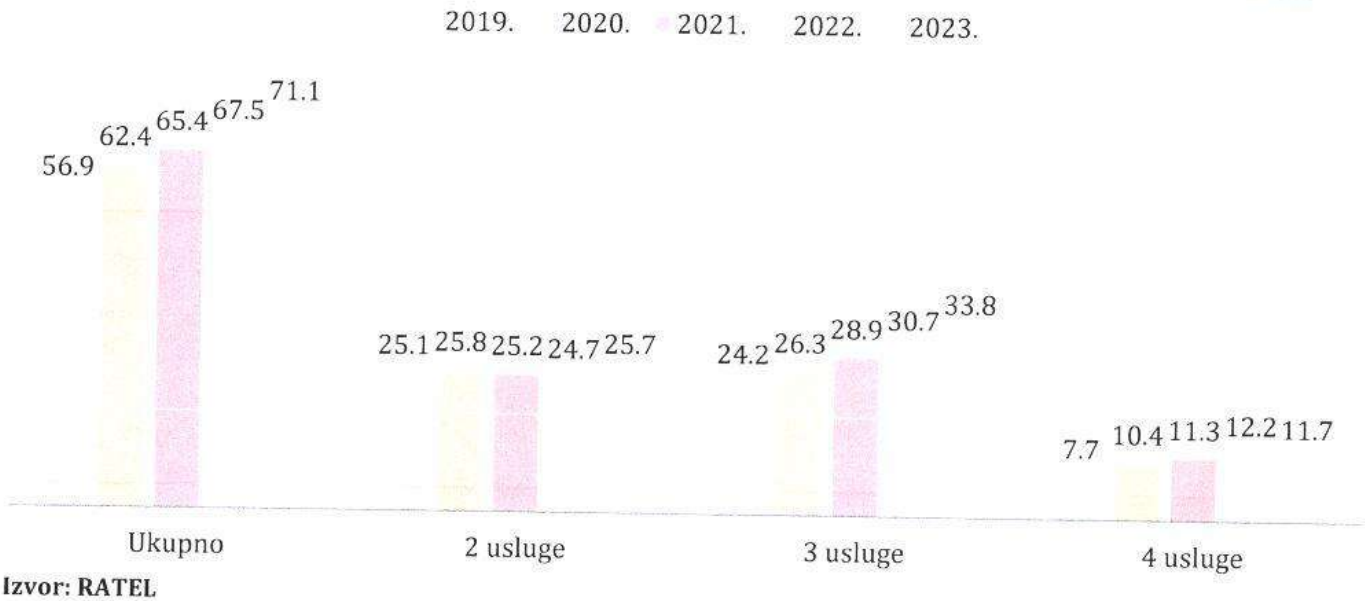
Slika 9.1. Broj pretplatnika paketa usluga (u hiljadama)

Izvor: RATEL

U 2023. godini, penetracija paketa usluga prema broju domaćinstava iznosi oko 71%.

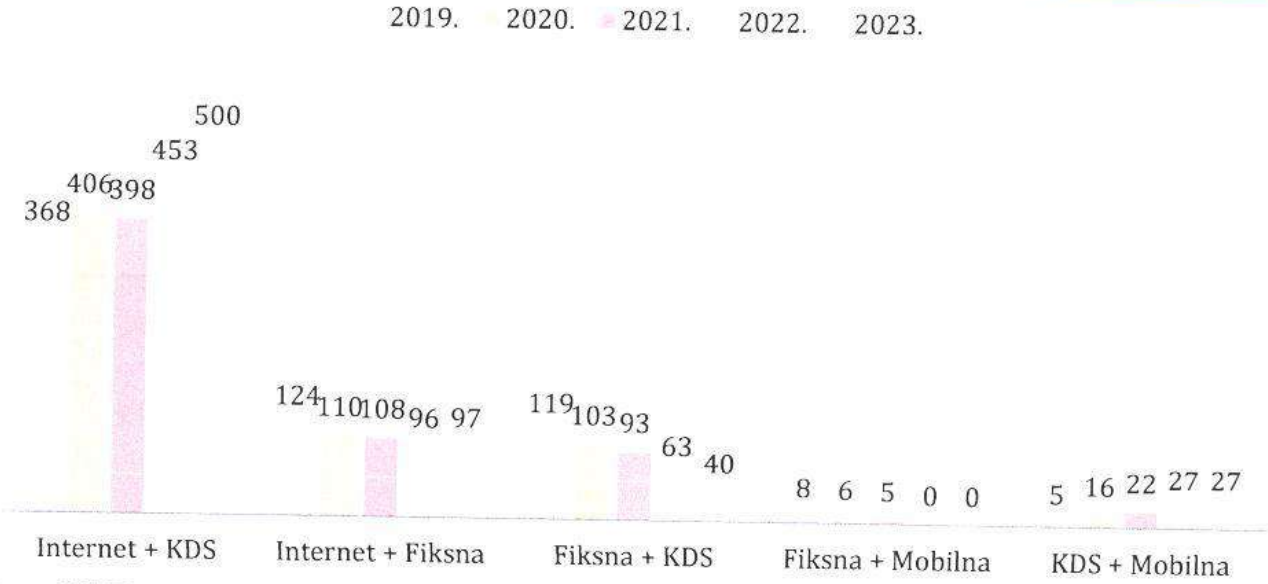
Slika 9.2. Penetracija paketa usluga prema broju domaćinstava (%)

Izvor: RATEL

Najveći broj pretplatnika paketa sa 2 usluge koristio je paket koji sadrži širokopojasni pristup internetu i distribuciju medijskih sadržaja. Na Slici 9.3. na kojoj je prikazan broj pretplatnika paketa sa 2 usluge po vrstama sadržanih usluga, može se primetiti da u 2023. godini raste broj pretplatnika paketa koji uključuje širokopojasni pristup internetu i distribuciju medijskih sadržaja (10%), dok pad beleži broj pretplatnika paketa koji uključuje fiksnu telefoniju i distribuciju medijskih sadržaja (36%). Paket usluga koji uključuje širokopojasni pristup internetu i fiksnu telefoniju je u neznatnom porastu (1%), a broj pretplatnika paketa koji sadrže uslugu mobilne telefonije je i dalje na niskom nivou.

Slika 9.3. Broj pretplatnika paketa sa 2 usluge (u hiljadama)

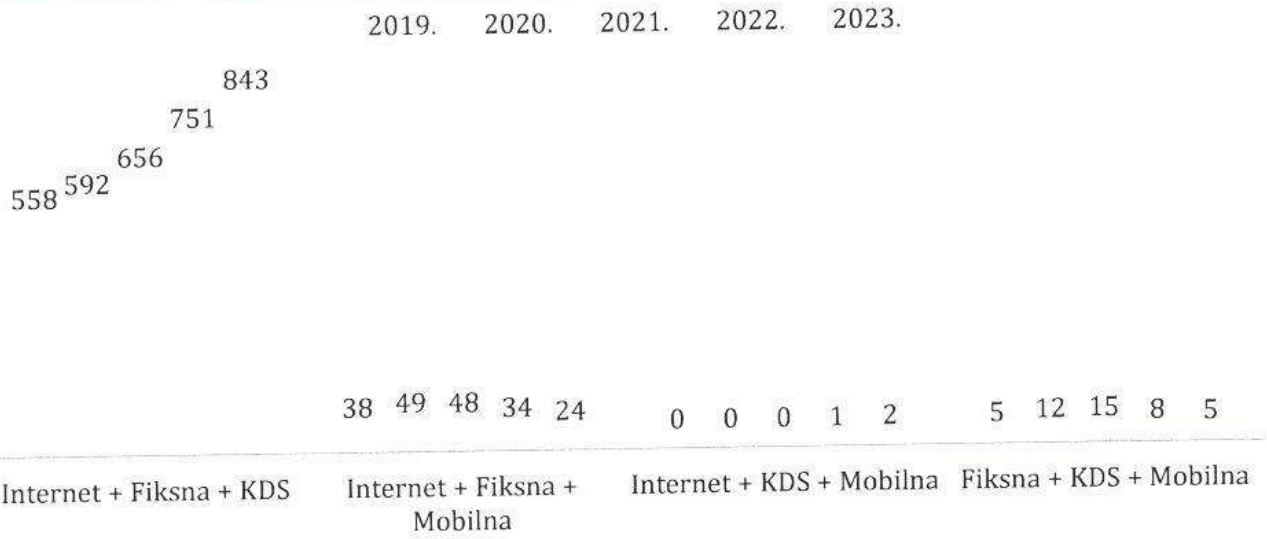

Izvor: RATEL

Najprodavaniji paket sa 3 usluge je paket koji sadrži širokopojasni pristup internetu, fiksnu telefoniju i distribuciju medijskih sadržaja, koji beleži porast broja pretplatnika od 12%. Paket koji sadrži širokopojasni pristup internetu, fiksnu telefoniju i mobilnu telefoniju beleži pad od 30%. Takođe paket koji sadrži fiksnu telefoniju, distribuciju medijskih sadržaja i mobilnu telefoniju, i postoji od 2016. godine na tržištu, beleži pad i u 2023. godini iznosi oko 4 hiljade. Od

2022. godine na tržištu je prisutan i paket koji sadrži širokopojasni pristup internetu, distribuciju medijskih sadržaja i mobilnu telefoniju.

Slika 9.4. Broj pretplatnika paketa sa 3 usluge (u hiljadama)

Izvor: RATEL

U poređenju sa prethodnom godinom, broj pretplatnika koji kupuju uslugu širokopojasnog pristupa internetu, distribucije medijskih sadržaja i fiksne telefonije u paketu je zabeležio značajan porast, dok se u slučaju mobilne telefonije situacija nije znatno promenila. Najprodavanija usluga u okviru paketa je i dalje usluga širokopojasnog pristupa internetu, koju je na ovaj način koristilo preko 1,76 miliona pretplatnika u 2023. godini. Sledi usluga distribucije medijskih sadržaja, koju je u paketu koristilo više od polovine ukupnog broja njenih pretplatnika (oko 1,72 miliona), dok je najmanje zastupljena usluga mobilne telefonije.

Slika 9.5. Raspodela usluga prema broju pretplatnika koji ih kupuju samostalno i u paketu u 2023. godini

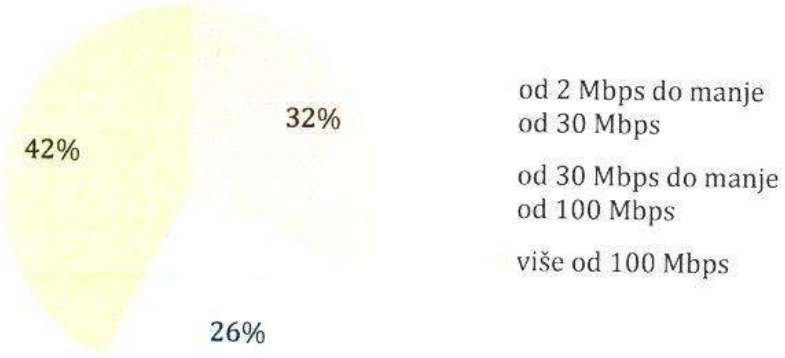

Izvor: RATEL

U najvećem broju slučajeva, pretplatnici kupuju uslugu širokopojasnog pristupa internetu kod istog operatora kod koga već koriste uslugu distribucije medijskih sadržaja ili uslugu fiksne telefonije. Iz tog razloga, usluga širokopojasnog pristupa internetu se najčešće kupuje u paketu, jer na taj način pretplatnici ostvaruju niže cene usluga i pojednostavljuju procedure prijavljivanja i plaćanja računa (npr. umesto više pretplatničkih ugovora za svaku uslugu koju kupuju samostalno, sa operatorom zaključuju samo jedan ugovor za paket, umesto više odvojenih računa koji plaćaju za svaku samostalnu uslugu dobijaju samo jedan račun za paket, itd).

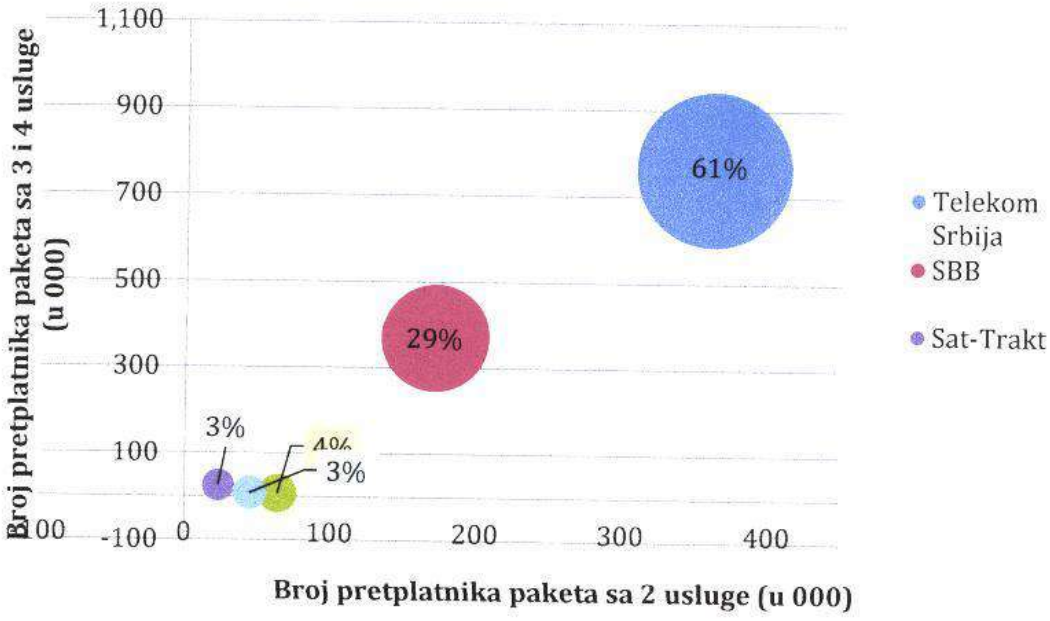
U okviru najprodavanijih paketa sa dve i tri usluge u 2023. godini, koji sadrže uslugu širokopojasnog pristupa internetu, čak 42% pretplatnika se opredelilo za internet brzine više od 100 Mbps. U okviru paketa koji sadrži uslugu širokopojasnog pristupa internetu i uslugu distribucije medijskih sadržaja oko 80% pretplatnika se odlučilo za navedenu brzinu, dok se oko 47% pretplatnika u okviru paketa koji sadrži uslugu širokopojasnog pristupa internetu i uslugu fiksne telefonije opredelilo za nešto nižu brzinu interneta (od 2 Mbps do manje od 30 Mbps). Kod paketa sa tri usluge, koji sadrže uslugu širokopojasnog pristupa internetu, uslugu distribucije medijskih sadržaja i uslugu fiksne telefonije skoro 43% pretplatnika koristi brzinu interneta od 2 Mbps do manje od 30 Mbps.

Slika 9.6. Pretplatnici po brzinama interneta najprodavanijih paketa usluga u 2023. godini

Najveći broj operatora na tržištu nastupa samostalno i u okviru paketa nudi usluge koje već pruža pretplatnicima. Na teritoriji Republike Srbije postoje određeni oblici zajedničkog nastupa na tržištu u cilju nuđenja usluga koje operatori nemaju u svojoj ponudi, ali oni podrazumevaju odvojene pretplatničke ugovore i odvojene račune za krajnje korisnike, pa se ne mogu smatrati paketima usluga. Učešća operatora merena brojem pretplatnika paketa prikazana su na Slici 9.7.

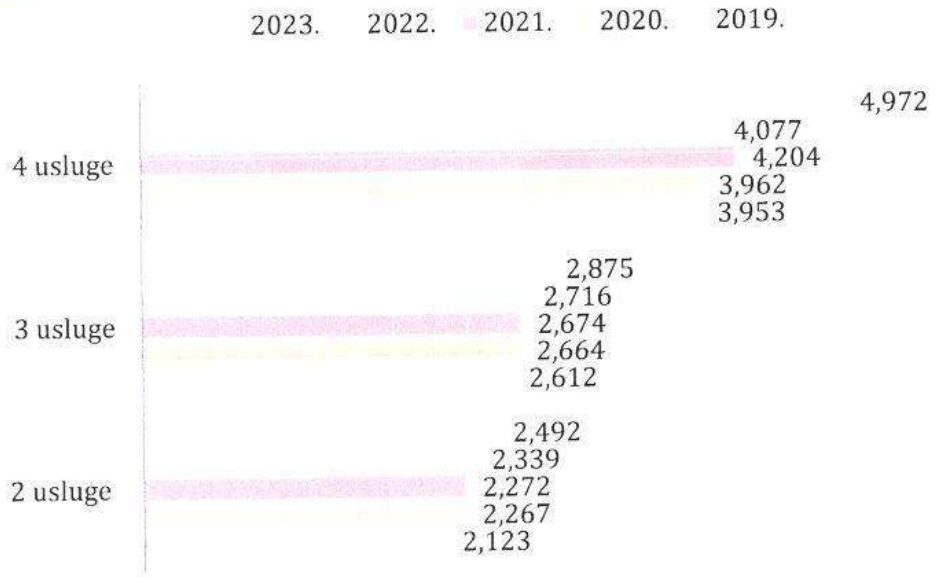
Slika 9.7. Učešća operatora merena brojem pretplatnika paketa usluga u 2023. godini

Izvor: RATEL

Mesečne pretplate za najprodavanije pakete u 2023. godini kretale se u rasponu od 1.690 dinara za najjeftiniji paket do 5.499 dinara za najskuplji paket, u zavisnosti od operatora i sadržaja paketa, i u poređenju sa prethodnom godinom su u porastu. Operatori često nude pakete usluga po promotivnim cenama koje su znatno niže od redovnih, u određenom vremenskom periodu i uz ugovornu obavezu od 12 ili 24 meseca. Mesečne pretplate se razlikuju u zavisnosti od programskih paketa (osnovni paket kanala, dodatne usluge, dodatni medijski sadržaj), brzine interneta, broja besplatnih minuta u fiksnoj telefoniji kao i paketa mobilne telefonije uključenog u paket usluga. Prosečni iznosi mesečne pretplate najprodavanijih paketa usluga koji se nude na tržištu Republike Srbije prikazani su na Slici 9.8.

Slika 9.8. Prosečni iznosi mesečne pretplate za najprodavanije pakete usluga (u RSD)

Izvor: RATEL

10. USLUGE SA DODATOM VREDNOŠĆU I USLUGE PRENOSA PORUKA

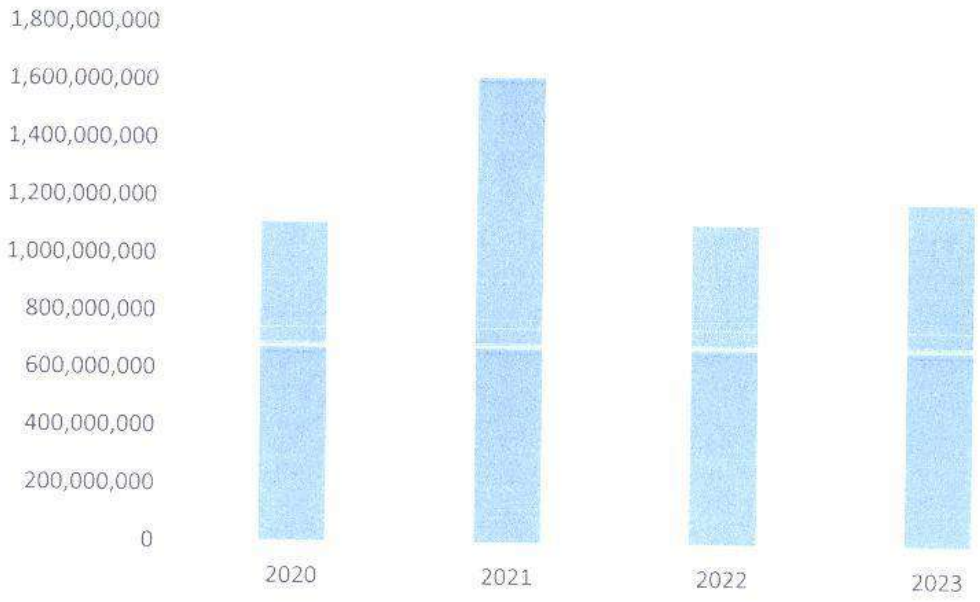
Zakonom o elektronskim komunikacijama i Pravilnikom o opštim uslovima za obavljanje delatnosti elektronskih komunikacija („Službeni glasnik RS" broj 38/11) stvorene su administrativne mogućnosti da se priređivači usluga sa dodatom vrednošću i usluge prenosa poruka upišu u registar operatora, koji na osnovu zakonskih ovlašćenja vodi i ažurira RATEL.

U 2023. godini u registru operatora javnih komunikacionih mreža i usluga, za pružanje usluga sa dodatom vrednošću bio je registrovano 40 operatora, od čega je većina njih registrovana i za uslugu prenosa poruka. Ovi operatori svoje usluge pružaju preko operatora fiksnih i mobilnih mreža, tako što korisnici ovih mreža pristupaju uslugama operatora sa dodatom vrednošću preko javne numeracije (090Xabcdef i 0780abcdef) za prenos glasa sa dodatom vrednošću i interne numeracije mobilnih operatora za prenos poruka (SMS, MMS) sa dodatom vrednošću.

Usluge sa dodatom vrednošću i usluge prenosa poruka koje su pružali operatori, prema nameni, možemo podeliti na usluge glasanja telefonom, poslove marketinga, zabavni sadržaj, sadržaj za decu, humanitarnu pomoć, sadržaj za odrasle, igre na sreću, prenos SMS obaveštenja, *bulk* poruke koje se šalju u marketinške svrhe, plaćanje robe i usluga i ostalo.

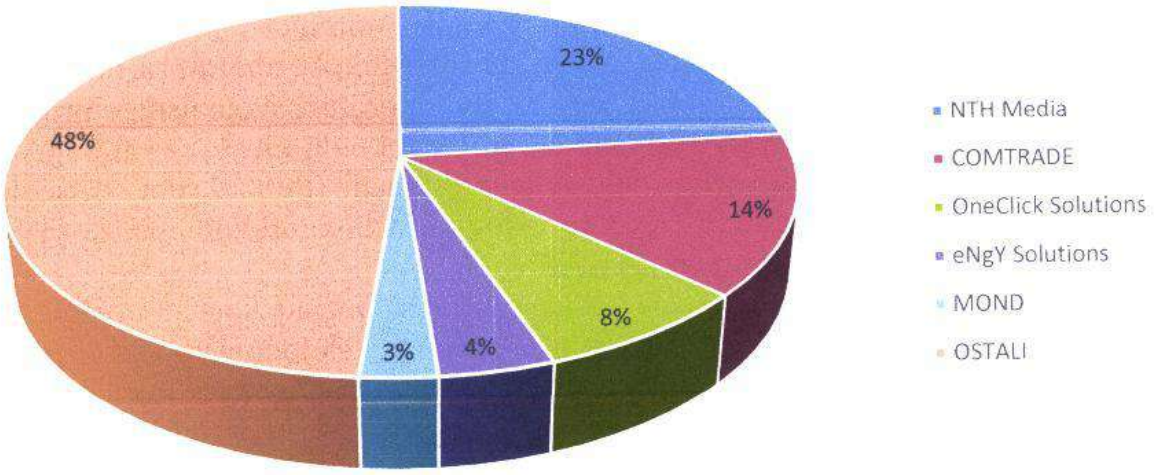
Godišnji prihodi za period od 2020. do 2023. godine od navedenih usluga prikazani su na Slici 10. 1. Pružanjem usluga proteklih godina ostvaruju se ukupni prihodi od 1,111 do 1,619 milijardi dinara godišnje. U 2023. godini, prema podacima dostavljenim RATEL-u, prihod na ovom tržištu je iznosio oko 1,191 milijardi dinara, što znači da su prihodi operatora veći za oko 7% u odnosu na prošlu godinu. Treba napomenuti da deo prihoda po osnovu korišćenja mrežnih resursa, obračuna saobraćaja i naplate ostvaruju mrežni operatori na osnovu komercijalnih ugovora između mrežnih operatora i operatora usluga sa dodatom vrednošću i usluga prenosa poruka.

Slika 10.1. Godišnji prihod za period od 2020. do 2023. godine

Prema raspoloživim podacima koje su operatori dostavili RATEL-u, tri operatora sa najvećim prihodom od pružanja usluga sa dodatom vrednošću i usluga prenosa poruka u 2023. godini su: NTH Media, COMTRADE i OneClick Solutions, koji zajedno zauzimaju 44% tržišta usluga sa dodatom vrednošću.

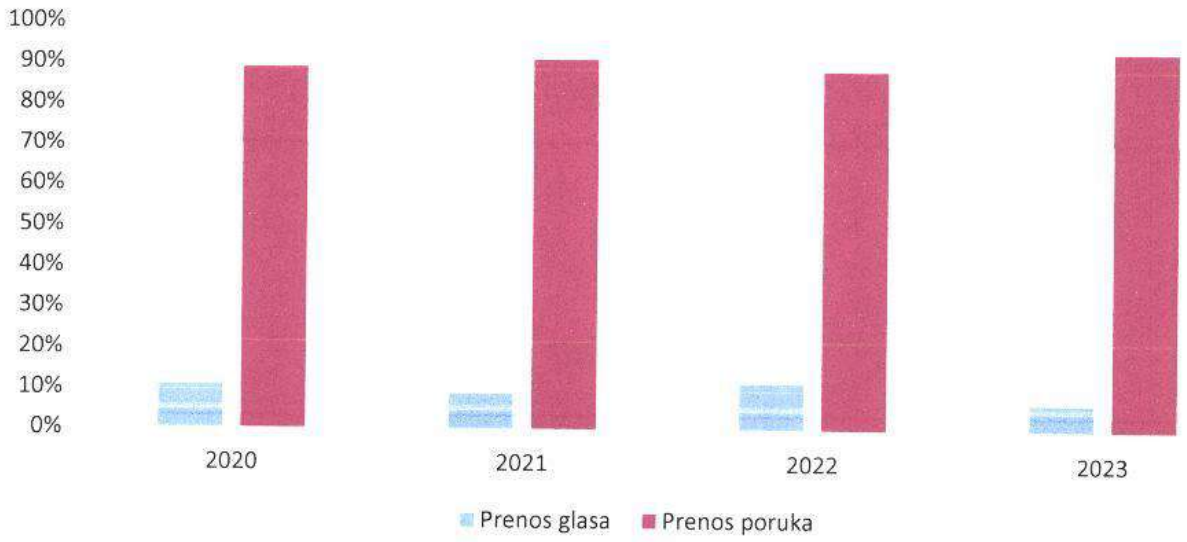
Slika 10.2. Tržišno učešće operatora usluga sa dodatom vrednošću i usluga prenosa poruka prema prihodima koje ostvaruju od ovih usluga

Tržište usluga sa dodatom vrednošću funkcioniše u uslovima potpune konkurencije. Na Slici 10.2 je prikazano tržišno učešće operatora usluga sa dodatom vrednošću prema prihodima koje ostvaruju od ovih usluga, pri čemu ponovo treba napomenuti da se ti prihodi dele sa mrežnim operatorima i klijentima koji kreiraju sadržaje.

Od ukupnih prihoda koje su operatori ostvarili u 2023. godini, oko 93 % čine prihodi od usluga prenosa poruka (SMS, MMS) i prenosa poruka sa dodatom vrednošću, a ostatak od usluga prenosa glasa sa dodatom vrednošću. Tehnološke mogućnosti koje omogućavaju lakšu i bolju obradu podataka u slučaju SMS, MMS servisa, kao i rast tržišta direktnog elektronskog marketinga, elektronskog i mobilnog plaćanja u prethodnom periodu doveli su do značajnog povećanja prihoda od prenosa poruka i prenosa poruka sa dodatom vrednošću i istovremeni pad prihoda od usluga prenosa glasa sa dodatom vrednošću, ali se poslednjih godina raspodela prihoda ustalila. Takođe, treba naglasiti da masovno korišćenje *smartphone* uređaja dovodi do pada interesovanja korisnika za uslugama sa dodatom vrednošću koje se realizuju prenosom glasa ili SMS porukama, što se, pre svega, odražava na govornu uslugu sa dodatom vrednošću.

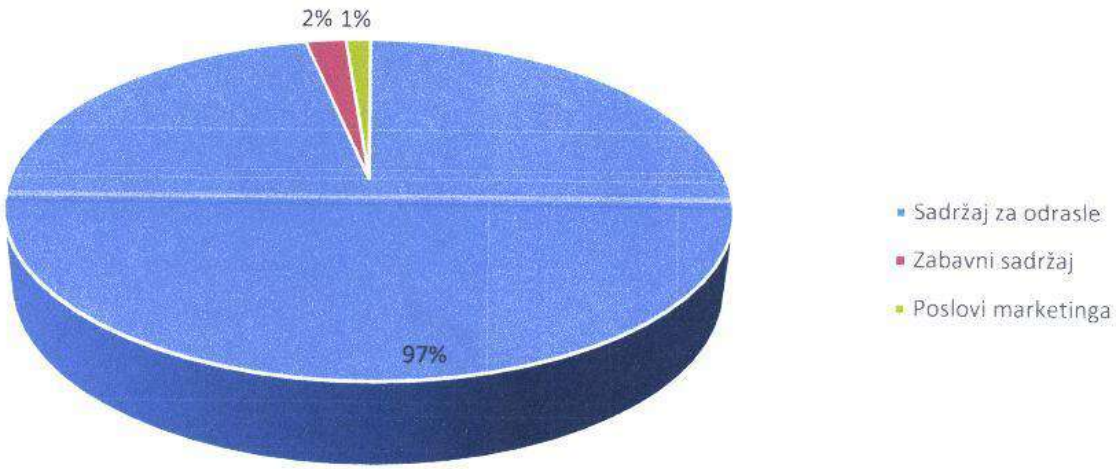
Slika 10.3. Tržišno učešće po tipu usluge sa dodatom vrednošću prema prihodima u 2020, 2021, 2022 i 2023. godini

Za potrebe pružanja usluga prenosa glasa sa dodatom vrednošću, operatori su raspolagali sa 340 brojeva, što je za 40 manje nego prošle godine.

Usluge prenosa glasa sa dodatom vrednošću u 2023. godini su realizovane u obimu od oko 32,768 miliona minuta, a učešće prema nameni je prikazano na Slici 10.4.

Slika 10.4. Učešće realizovanih minuta prema nameni za uslugu prenosa glasa sa dodatom vrednošću u 2023. godini

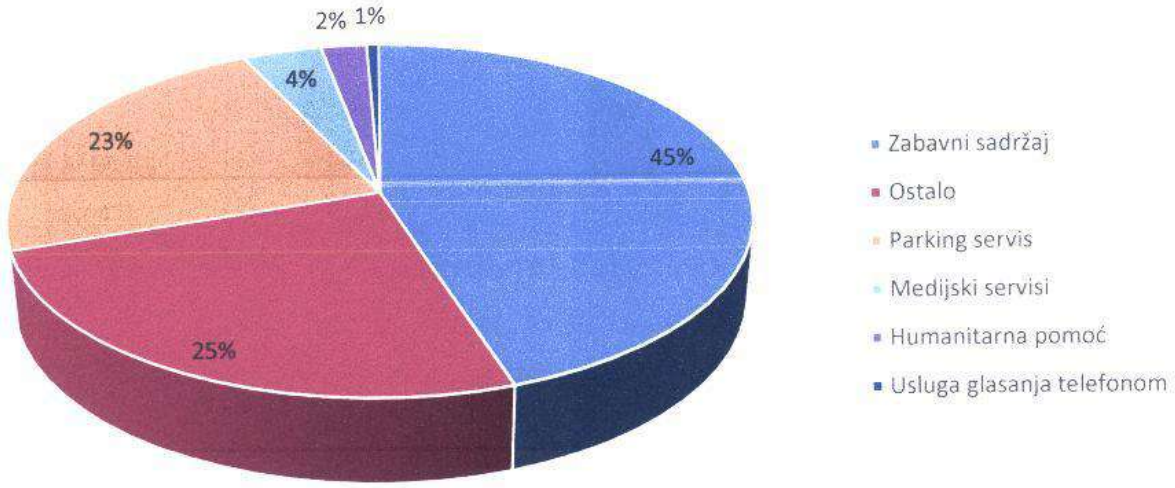
U 2023. usluge prenosa poruka (*bulk* poruke) i prenosa poruka sa dodatom vrednošću su realizovane u obimu od 1,060 milijardi poruka, od čega 91% čini prenos poruka (*bulk* poruke), a 9% prenos poruka sa dodatom vrednošću.

Učešće realizovanih poruka sa dodatom vrednošću prema nameni prikazano je na Slici 10.5.

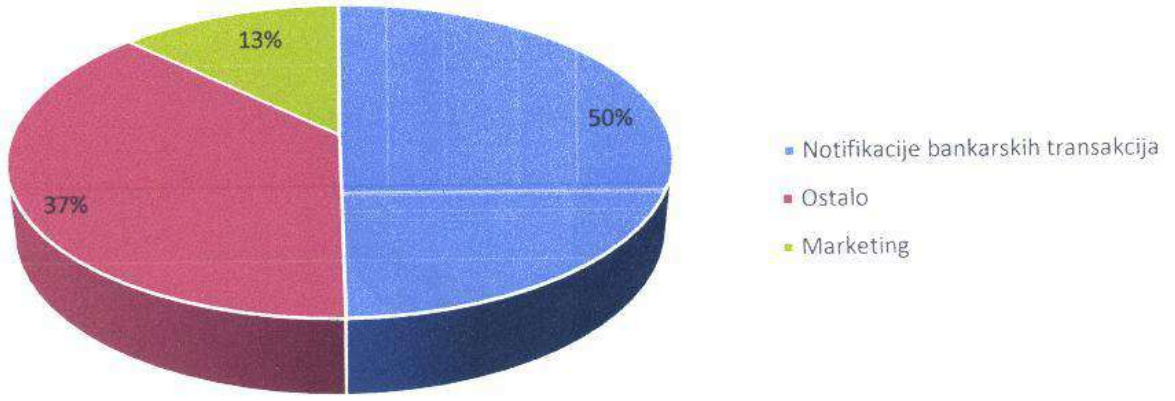
Sa slike se vidi da 45% poruka pripada kategoriji *Zabavni sadržaj*, što je nastavak trenda iz prethodne godine, a posledica je toga što se poruke iz kategorije *Ostali* sve više prenose putem *smartphone* aplikacija, a ne putem SMS, MMS poruka.

Učešće realizovanih poruka (***bulk*** poruke) prema nameni je prikazano na Slici 10.6. Primetan je porast broja *bulk* poruka u odnosu na prethodnu godinu za oko 46%, od čega je najveći procenat porasta broja proruka iz kategorije *Ostalo*, i to za 36%.

Slika 10.5. Učešće realizovanih poruka prema nameni za uslugu prenosa poruka sa dodatom vrednošću u 2023. godini

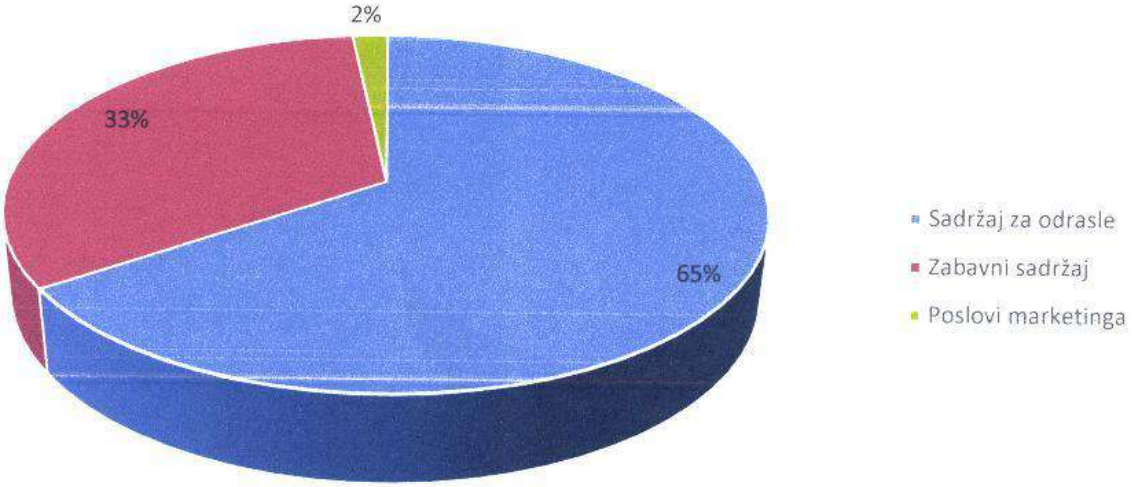

Slika 10.6. Učešće realizovanih poruka prema nameni za uslugu prenosa poruka u 2023. godini

Prihodi od usluge prenosa glasa sa dodatom vrednošću su oko 81 miliona dinara, a učešće prema nameni je prikazano na Slici 10.7.

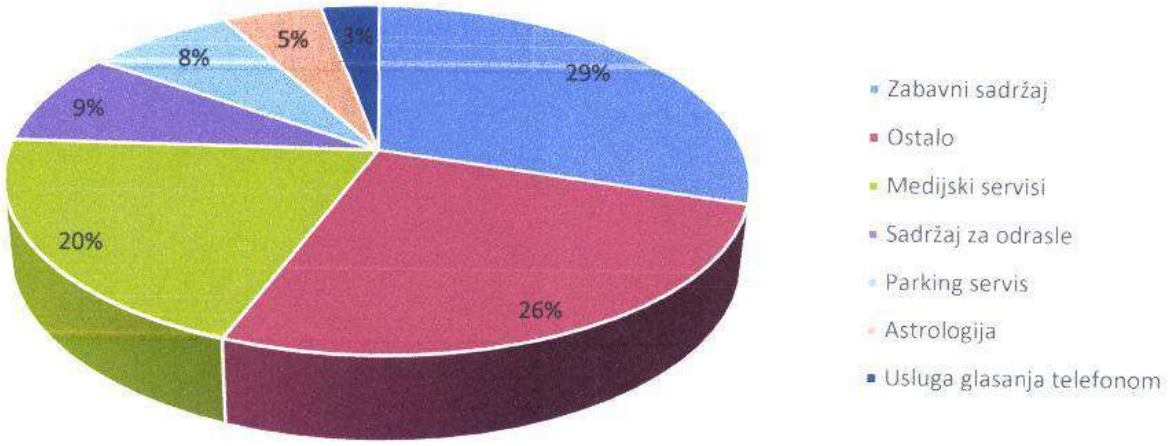
Slika 10.7. Učešće u prihodima od usluge prenosa glasa sa dodatom vrednošću u 2023. godini prema nameni

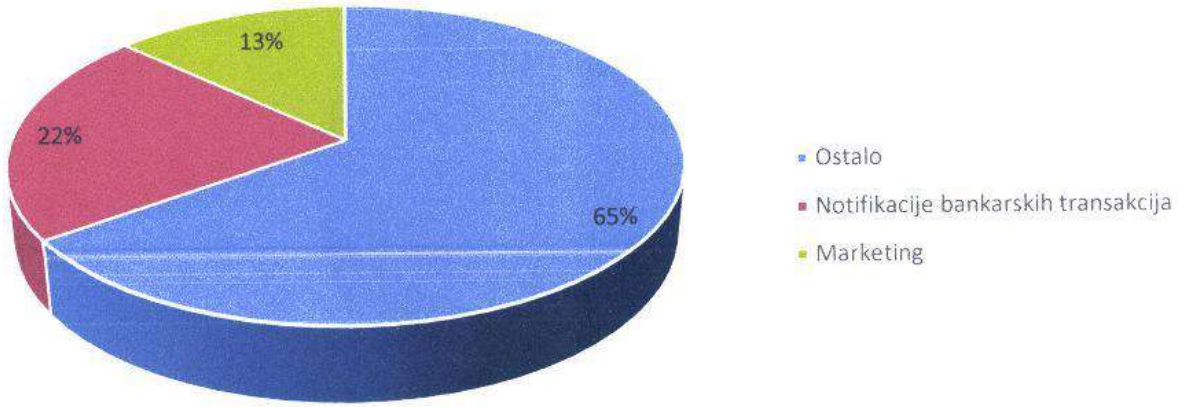
Prihodi od usluga prenosa poruka (*bulk* poruke) i prenosa poruka sa dodatom vrednošću su oko 1,1 milijardu dinara, od čega 55% čine prihodi ostvareni u prenosu prenosu poruka (bulk poruke), a ostatak ostvaren u prenosu poruka sa dodatom vrednošću. Ova promena odnosa ostvarenih prihoda u odnosu na prethodnu godinu je posledica drastičnog porasta *bulk* poruka iz kategorije *Ostalo.*

Učešće u prihodima od usluge prenosa poruka sa dodatom vrednošću prema nameni je prikazano na Slici 10.8, a učešće u prihodima od usluge prenosa poruka prema nameni prikazano na Slici 10.9.

Slika 10.8. Učešće u prihodima od usluge prenosa poruka sa dodatom vrednošću u 2023. godini prema nameni

Slika 10.9. Učešće u prihodima od usluge prenosa poruka u 2023. godini prema nameni

11. KONTROLA PARAMETARA KVALITETA ELEKTRONSKIH KOMUNIKACIONIH MREŽA I USLUGA

Kontrola parametara kvaliteta elektronskih komunikacionih mreža i usluga se obavljala na osnovu parametara kvaliteta propisanih Pravilnikom o parametrima kvaliteta javno dostupnih elektronskih komunikacionih usluga, vršenju merenja i ispitivanja i sprovođenju provere postupanja operatora elektronskih komunikacija („Službeni glasnik RS", 23/23).

Pravilnikom su propisani parametri kvaliteta za sledeće elektronske komunikacione usluge:

- Javnu govornu uslugu u fiksnoj mreži,
- Javnu govornu uslugu u javnim mobilnim komunikacionim mrežama na fiksnoj lokaciji,
- Javnu govornu uslugu i prenos podataka u javnoj mobilnoj komunikacionoj mreži,
- Usluge pristupa internetu i internet uslugeu fiksnoj komunikacionoj mreži na fiksnoj lokaciji,
- Uslugu distribucije medijskih sadržaja u fiksnoj mreži;

Operatori imaju obavezu najmanje jednom godišnje, da dostave izveštaje o vrednostima parametara kvaliteta elektronskih komunikacionih usluga, a na osnovu propisanih obrazaca izveštaja za odgovarajuću uslugu. Regulator takođe obavlja proveru postupanja operatora u obavljanju delatnosti elektronskih komunikacija i vrši merenja i ispitivanja rada javnih elektronskih komunikacionih mreža i usluga, u skladu sa Zakonom o elektronskim komunikacijama, pomenutim Pravilnikom o parametrima kvaliteta javno dostupnih elektronskih komunikacionih usluga i ostalim podzakonskim aktima, kao i drugim pozitivnim pravnim propisima.
Regulator vodi ažurnu bazu podataka o kvalitetu javnih komunikacionih usluga. Pored toga, i pružaoci javno dostupnih elektronskih komunikacionih usluga su dužni da, prema članu 126. Zakona o elektronskim komunikacijama pre zaključenja ugovora krajnjim korisnicima pruže informacije koje naročito uključuju minimalni kvalitet pružanja usluga u meri u kojoj je ponuđen.

Pružaoci usluga su Regulatoru dostavili izveštaje o vrednostima parametara kvaliteta elektronskih komunikacionih usluga i mreža u predviđenom roku, do 15. marta 2024. godine, za prethodnu godinu.

11.1 Prosečne vrednosti parametara kvaliteta za elektronske komunikacione usluge za period januar-decembar 2023. godine

Za 2023. godinu, Izveštaje je dostavilo 8 operatora, od kojih su podaci zatraženi, i koji ispunjavaju uslov obaveznosti dostavljanja Izveštaja po Pravilniku, a to je da imaju više od 2% pretplatnika određene usluge na tržištu Republike Srbije, kao i oni od koje je Regulator to zahtevao. Izveštaje su dostavili: Telekom Srbija, A1 Srbija, Orion Telekom, YETTEL, SAT-TRAKT, Astra Telekom, SBB, JOTEL. Dalje je prikazana statistika vrednosti izabranih parametara kvaliteta elektronskih komunikacionih usluga.

Prosečno vreme uspostavljanja elektronskih komunikacionih usluga

Za sve elektronske komunikacione usluge, prosečno vreme, od trenutka prijema zahteva za uspostavljanje usluge do trenutka aktiviranja usluge, je bilo kraće od 4,12 dana, što je u propisanim granicama, za 95% novih priključaka u godini.

Tabela 11.1. Prosečno vreme uspostavljanja usluga

	Propisana vrednost	2023.
Javna govorna usluga u fiksnoj mreži	≤10 dana za 95% novih priključaka u godini	4,12
Usluga pristupa internetu i internet usluge u fiksnoj EK mreži na fiksnoj lokaciji	8 dana za više od 95% zahteva	3,17
Usluga distribucije medijskih sadržaja u fiksnoj mreži	8 dana za više od 95% zahteva	3,18

Prigovori korisnika na kvalitet elektronskih komunikacionih usluga

Tokom 2023. godine, najveći procenat prigovora korisnika na kvalitet elektronskih komunikacionih usluga je bio 11,94% za uslugu distribucije medijskih sadržaja na fiksnoj lokaciji, a najmanji procenat prigovora je bio 0,4% za javnu govornu uslugu i prenos podataka u javnim mobilnim komunikacionim mrežama.

Vreme rešavanja prigovora korisnika, za 80% prigovora, je za većinu elektronskih komunikacionih usluga je oko 1 dan, osim za uslugu pristupa internetu i internet usluge koje iznosi 4,24 dana, što bi trebalo smanjiti.

Tabela 11.2 Prigovori korisnika i rešavanje prigovora

		Propisana vrednost	2023.
Javna govorna usluga u fiksnoj mreži	Procenat prigovora korisnika	0,5%	1,92%
	Vreme rešavanja prigovora korisnika za 80% prigovora (dani)	10,0	0,83
	Procenat računa koji su ispravljeni	≤1%	0,83%
Javna govorna usluga i prenos podataka u javnoj mobilnoj komunikacionoj mreži	Procenat prigovora korisnika	-	0,4%
	Procenat računa koji su ispravljeni	≤1%	0,11%
Usluga pristupa internetu i internet usluge u fiksnoj EK mreži na fiksnoj lokaciji	Procenat prigovora korisnika	-	7,97%
	Vreme rešavanja prigovora korisnika (dana)	>80% za dan	4,24

	Procenat računa koji u ispravljeni	≤1%	0.54%
Usluga distribucije medijskih sadržaja u fiksnoj mreži	Procenat prigovora korisnika	-	11,94%
	Vreme rešavanja prigovora korisnika (dan)	5 dana za 95% prigovora	1
	Procenat računa koji su ispravljeni	≤1%	1,04%

Parametri kontakt centra operatora

Uočava se pravilnost da, što je veći broj korisnika, to je veći parametar kvaliteta usluga „**Vreme odziva operatora u kontakt centru**". Operatori sa velikim brojem korisnika moraju da poboljšaju ovaj parametar, te da omoguće korisnicima brži kontakt za komunikaciju

	2023.
Javna govorna usluga u fiksnoj mreži	33s
Javna govorna usluga u javnoj mobilnoj komunikacionoj mreži na fiksnoj lokaciji	80s
Javna govorna usluga i prenos podataka u javnoj mobilnoj komunikacionoj mreži	54s
Usluga pristupa internetu i internet usluge u fiksnoj EK mreži na fiksnoj lokaciji	67s
Usluga distribucije medijskih sadržaja u fiksnoj mreži	67s

Parametri kvaliteta govorne javne govorne usluge u fiksnoj mreži

Procenat (svih) neuspešnih poziva, koji obuhvata procenat neuspešnih nacionalnih poziva u fiksnoj mreži u okviru i van lokalne centrale, procenat neuspešnih nacionalnih poziva iz fiksne mreže ka mobilnim operatorima i drugim fiksnim operatorima, kao i procenat neuspešnih međunarodnih poziva je, tokom 2023. godine, iznosio 0,8%, vrednost je u propisanim granicama, kao i prosečno vreme uspostavljanja poziva.

11.4 Parametri kvaliteta javne govorne usluge u fiksnoj mreži

	Definicija parametra	Propisana vrednost	2023.
Procenat (svih) neuspešnih poziva	Procenat poziva ka postojećem korisniku koji nije uspešno prosleden usled neispravnosti sistema ili nepravilno dimenzionisanih snopova. Slučajevi B pretplatnik zauzet i B pretplatnik se nije javio ne predstavljaju neuspešan poziv	≤1%	**0,8%**
Vreme uspostavljanja poziva (prosečno vreme za nacionalne pozive)	Vreme od izbora poslednje cifre pretplatničkog broja do signala provere poziva	< 3s	**2,5s**

Parametri kvaliteta usluga u javnoj mobilnoj komunikacionoj mreži

Izveštaje sa parametrima kvaliteta javnih usluga u javnoj mobilnoj komunikacionoj mreži su dostavila 3 operatora:

- Telekom Srbija,
- YETTEL,
- A1 Srbija,

Merenja parametara kvaliteta usluga u javnoj mobilnoj telekomunikacionoj mreži, koji treba da budu prosečne vrednosti izmerene za glavni saobraćajni čas tokom 7 dana u nedelji, obavljena su u 50. nedelji 2023. godine, u periodu od 11. do 15. decembra 2023. godine.

Tabela 11.5. Parametri kvaliteta javne govorne usluge i prenosa podataka u javnim mobilnim komunikacionim mrežama

	Definicija parametra	Propisana vrednost	2023.
Procenat uspešno uspostavljenih govornih poziva u mobilnoj mreži (Call Setup Success Rate)	CSSR=(Broj uspešno uspostavljenih poziva/ukupan broj poziva)*100	> 98% na nivou mreže	**99,81%**
Procenat neregularno završenih govornih poziva u mobilnoj reži (*Call drop Rate*)	CDR=(broj neregularnoj raskinutih poziva/broj uspešno uspostavljenih poziva)*100	<2%	**0,2%**
Vreme uspostave veze	Vreme potrebno da se uspostavi veza od trenutka kada korisnik aktivira funkciju slanja	E.771	**2,93s**
Brzina prenosa podataka od mreže ka korisniku (DL)	Prosečan protok prema korisniku (DL) na aplikativnom nivou	> 4 Mb/s	**43,88Mb/s**
Brzina prenosa podataka od korisnika ka mreži (UL)	Prosečan protok od korisniku (UL) na aplikativnom nivou	1Mb/s	**8,56Mb/s**

11.2 *Benchmark* mobilnih komunikacionih mreža (Uporedna merenja i analiza parametara kvaliteta usluga mobilnih komunikacionih mreža)

Strategija RATEL-a je da podstakne dodatne investicije i dalji razvoj telekomunikacionog tržišta kroz razvoj konkurentnosti, ekonomičnosti i efikasnosti mobilnih komunikacija, kao i da na pouzdan i nepristrasan način informiše korisnike o kvalitetu mobilnih mreža u Srbiji. Upravo zbog toga, RATEL jednom godišnje sprovodi sveobuhvatna uporedna merenja i analizu parametara kvaliteta usluga dostupnih krajnjim korisnicima (*Benchmark*) mobilnih komunikacionih mreža operatora: Telekom Srbija, Yettel i A1 Srbija.

Cilj *benchmark*-a mobilnih mreža je objektivno uporedno testiranje kvaliteta usluga u mobilnim mrežama, gledano iz ugla korisnika, merenjem parametara kvaliteta (KPI – *Key Performance Indicator*, ključni indikator performansi).

Načini realizacije komercijalnih *benchmark* merenja zavise od toga ko ih izvodi i kojom metodologijom Za razliku od mobilnih operatora koji izvode svoje interne *benchmark* kampanje na osnovu kriterijuma koji sami postave,
RATEL sprovodi *benchmark* merenja u skladu sa tehničkom preporukom (ETSI) TR 103 559 Annex A Evropskog instituta za standardizaciju u telekomunikacijama – ETSI (*European Telecommunications Standards Institute*).

Primena ove metodologije omogućava standardizovan način merenja i bodovanja dobijenih rezultata. Glavni KPI najvažnijih usluga mobilne telefonije se mere, ponderišu i na kraju integralno sabiraju u rezultat, koji realno oslikava kako krajnji korisnik doživljava performanse mreže. Osim toga, omogućeno je da različita merenja sada budu međusobno uporediva i da rezultati više ne zavise od onoga ko izvodi merenja.

RATEL je u 2023. godini sproveo *Benchmark* merenja u *drivetest* formi, korišćenjem dva vozila koja su se kretala unapred definisanim rutama, i *walktest* formi, na deset *hot-spot* lokacija u Beogradu, Novom Sadu i Nišu, kao i duž glavnih trasa železničkih koridora X i XI.

Merenja su obuhvatila 55 gradova, 17.000 km puteva i 1600 km železničke pruge u oba smera , u Republici Srbiji. Tokom kampanje obavljeno je preko 9.000 poziva i 7.000 sesija za svaku od usluga prenosa podataka u svim mobilnim mrežama, na svim raspoloživim tehnologijama (2G, 3G, 4G).

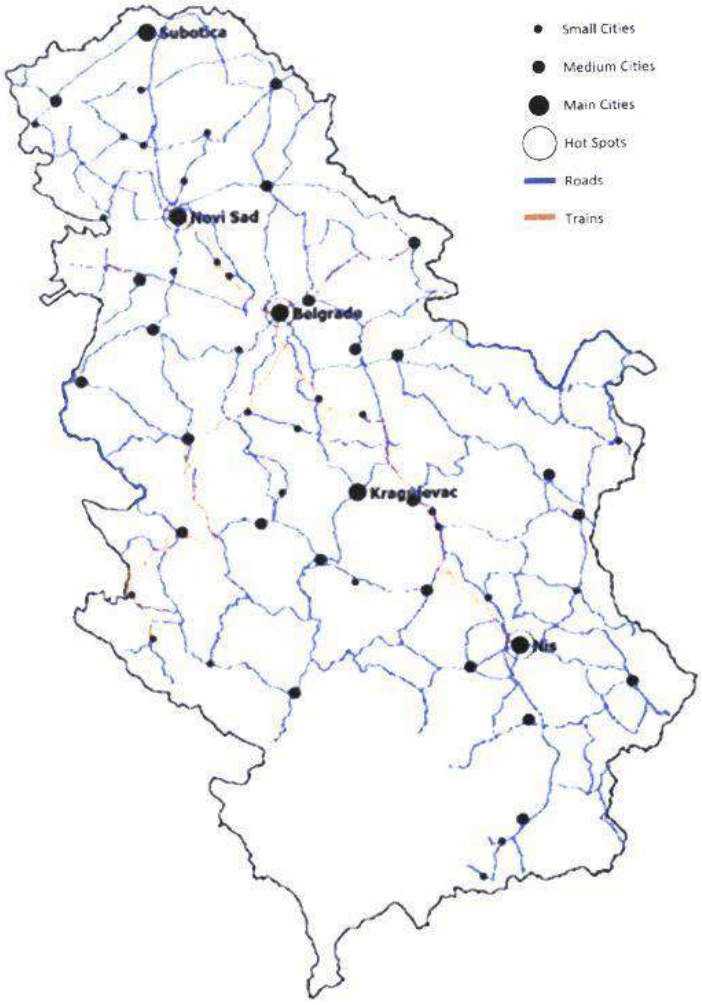
Merenja su uključivala:

- merenja radio paramatera za 2G/3G/4G tehnologije,
- merenje ključnih indikatora performansi (KPI) govorne (*voice*) i usluge prenosa podataka (*data*).

U 2023. godini povećan je obim merenja u odnosu na prethodnu godinu. *Benchmark* je obuhvatao *drive* testove, *hot-spot* lokacije (izabrane pojedinačne lokacije kao što su trgovi, šetališta, tržni centri, aerodrom) i železnicu, čime je merenje na teritoriji Srbije (bez AP Kosovo i Metohija) u ovakvom obimu, uz primenu kategorizacija striktno u skladu sa preporukom ETSI 103 559 (Annex A). Mapa ruta korišćenih za merenja prikazana je na Slici 11.1.

Benchmark merenja mobilnih mreža obavljena su tokom oktobra i novembra 2023. godine, tako da se izmerene i proračunate vrednosti parametara kvaliteta, kao i ukupni rezultat, odnose na taj period.

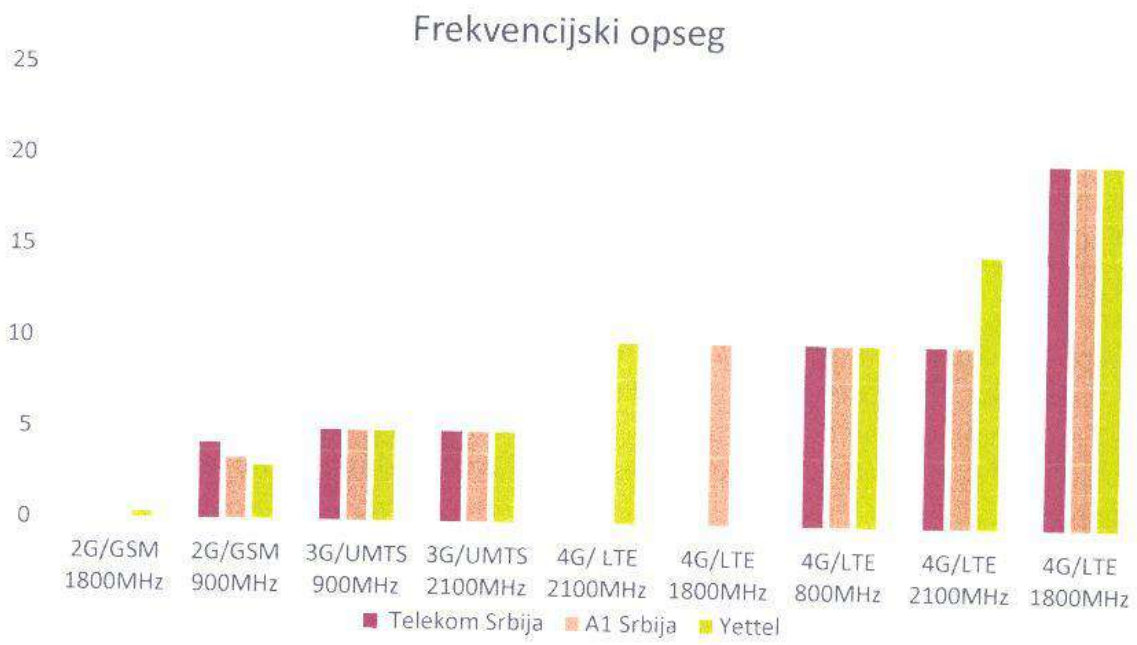
Slika 11. 1. Mapa ruta za merenja

Radio parametri za 2G/3G/4G tehnologije

Radiofrekvencijski opsezi (2G, 3G, 4G) koje su koristili operatori tokom ove *benchmark* kampanje prikazani su na Slici 11.2.

Slika 11.2. Radio-frekvencijski opsezi koje su operatori koristili tokom benchmark kampanje

2G/GSM: Sva tri operatora koristila su radiofrekvencijski opseg 900 MHz. Dodatno, Yettel je u manjem obimu koristio i frekvencijski opseg 1800 MHz.

3G/UMTS: Radiofrekvencijski opseg 2100 MHz A1 Srbija i Telekom Srbija koristili su širom zemlje, a Yettel samo u nekim manjim oblastima. Radiofrekvencijski opseg 900 MHz Yettel je koristio na celoj teritoriji, a Telekom Srbija i A1 Srbija samo u nekim manjim oblastima.

4G/LTE: Radiofrekvencijske opsege 800 MHz, 1800 MHz i 2100 MHz koristila su sva tri operatora. U gradovima i na putevima sva tri operatora su uglavnom koristila LTE-3/4CA, s tim da je A1 Srbija koristio i do 4CA, što im je ukupno dalo 50 MHz raspoloživog propusnog opsega. Telekom Srbija i Yettel su koristili LTE-3CA sa raspoloživim propusnim opsegom od 40 MHz i 45MHz, respektivno. Takođe, Yettel je koristio LTE 2100 MHz na jednom od dva raspoloživa propusna opsega 10MHz ili 15MHz na kanalu 525.

Korišćenje agregacije nosilaca (CA) zavisi od konfiguracije mreže, kao i od količine poslatih podataka tokom testa. U gradovima, operatori su u 97% slučajeva koristili LTE CA. Na autoputevima LTE CA je najviše koristio Telekom Srbija u skoro 99% slučajeva, sledi A1 Srbija sa učešćem CA u 96% slučajeva i Yettel sa učešćem od 94% slučajeva. Na glavnim putevima je Telekom Srbija koristio LTE CA u najvećoj meri, u 92% slučajeva, sledi A1 Srbija sa učećem CA od 90%, a Yettel je koristio CA u skoro 58% slučajeva. Na ruralnim putevima iskorišćenost LTE CA bila je najniža, i to:76% A1 Srbija, 75% Telekom Srbija i 48% Yettel.

Rezultati ostvareni na *benchmark*-u mobilnih mreža 2023. godine

Telekom Srbija je ostvario ukupni rezultat u vrednosti od 90,32 (od mogućih 100) poena, a zatim slede A1 Srbija sa 90,12 (od mogućih 100) poena i Yettel sa 88,17 (od mogućih 100)

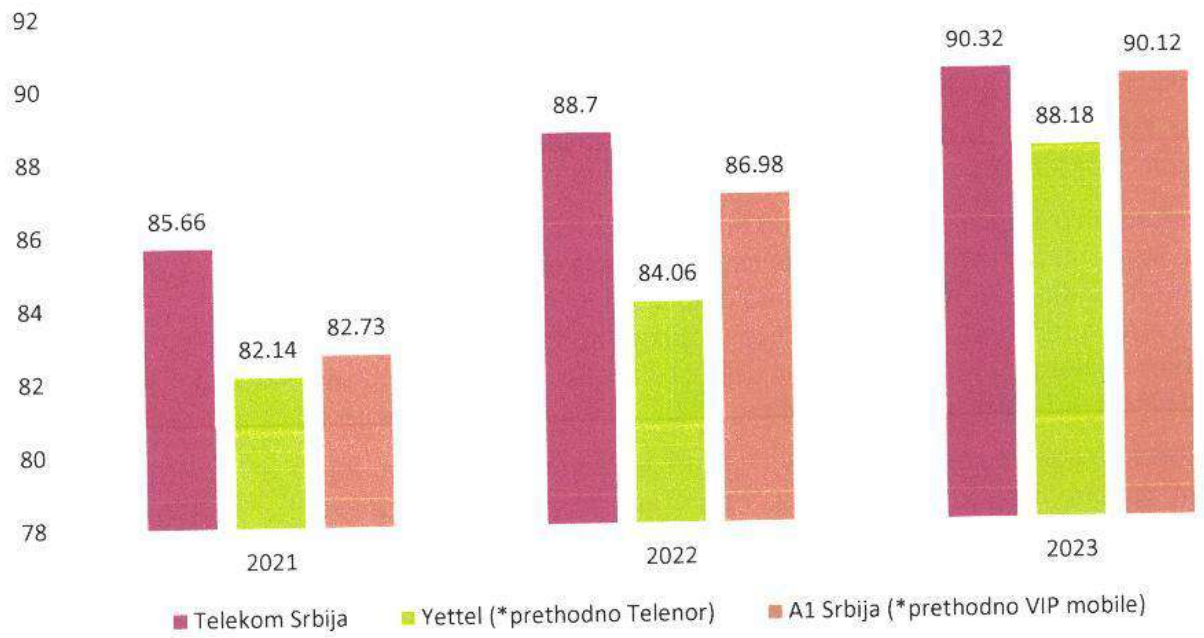
poena. Mala razlika u vrednostima ostvarenog ukupnog rezultata između Telekom Srbija i A1 Srbija ukazuje na jednak nivo kvaliteta usluga koje pružaju svojim korisnicima.

Ostvareni rezultati kod svih operatora ukazuju na unapređenje kvaliteta usluga u mobilnim mrežama u odnosu na 2022. godinu. Najveći napredak u ukupnom skoru ostvario je Yettel, i to više od 4 poena. A1 Srbija je unapredio svoj rezultat za više od 3 poena, a Telekom Srbija za 1,61 poena u konačnom skoru u poređenju sa 2022. godinom.

Telekom Srbija je postigao najbolje rezultate na glavnim i ruralnim putevima, kao i na železničkim koridorima. A1 Srbija je imao najbolje rezultate u gradovima.
Sva tri mobilna operatora su ostvarila zadovoljavajuće vrednosti parametara kvaliteta (KPI – *Key Performance Indicator*) testova govorne usluge u skoro svim agregacijama. Kod svih mobilnih operatora kvalitet govorne usluge na železničkim koridorima je na nižem nivou u odnosu na ostale agregacije, pa bi operatori trebalo da unaprede nivo kvaliteta govorne usluge na ovoj agregaciji.

Telekom Srbija je ostvario najbolje rezultate za većinu usluga prenosa podataka (prenos WhatsApp poruka, web browsing, YouTube). A1 Srbija je imao najbolje rezultate na testovima prenosa podataka, zbog ostvarenih većih prosečnih brzina prenosa malih fajlova. Oba operatora su postigla rezultat između 55% i 60% od maksimalnog mogućeg broja poena na ovim testovima. Yettel je imao lošije performanse, uglavnom zbog lošijih rezultata na testovima prenosa podataka.

Slika 11.3. Poređenje konačnog rezultata po godinama

Za ocenjivanje ukupnih performansi i rangiranje mobilnih mreža testirano je 5 glavnih tipova usluga, i to:

- Govorna usluga sa 40% učešća u ukupnom rezultatu
- Usluge prenosa podataka sa 60% učešća u ukupnom rezultatu, podeljene po pojedinim uslugama podataka na:

- Web browsing sa 22,80% učešća u ukupnom rezultatu
- Usluge prenosa podataka, sa 15% učešća u ukupnom rezultatu
- YouTube sa 13,20% učešća u ukupnom rezultatu
- WhatsApp poruke sa 9% učešća u ukupnom rezultatu.

Testovi su sprovedeni u različitim kategorijama. Prema ETSI TR 103 559 Aneks A postoje tri glavne kategorije, koje se dalje dele na potkategorije:

Gradovi:
- Veliki gradovi
- Srednji gradovi
- Mali gradovi

Putevi:
- Autoputevi
- Glavni putevi
- Ruralni putevi

Komplementarne zone:
- Železnički koridori
- Hotspotovi

Testovi govorne usluge

Ostvarene vrednosti ključnih indikatora performansi (KPI) za testove govorne usluge su na očekivanim nivoima. Kompletna analiza i poređenje KPI parametara za govornu uslugu prikazani su na Slici 11.4.

Slika 11.4. Rezultati testiranja govorne usluge

U velikom gradovima, svi operatori su postigli odlične procente uspešno uspostavljenih poziva. Telekom Srbija i A1 Srbija su imali najkraće prosečno vreme uspostave veze, kao i skoro maksimalni kvalitet govornog signala (MOS), dok je Yettel neznatno iza.

U srednjim gradovima, svi operatori su postigli odlične procente uspešno uspostavljenih poziva. A1 Srbija je imao najkraće prosečno vreme uspostave veze, kao i najbolji kvalitet govornog signala (MOS). Za njim slede Telekom Srbija i Yettel.

U malim gradovima svi operatori su imali odlične procente uspešno uspostavljenih poziva. A1 Srbija je ostvario neznatno bolje rezultate za prosečno vreme uspostave veze, kao i za kvalitet govornog signala (MOS) u odnosu na Telekom Srbija i Yettel.

Na autoputevima, vrednosti procenata uspešno uspostavljenih poziva bile su na odličnom nivou za sva tri operatora. A1 Srbija je imao najkraće prosečno vreme uspostave veze. Najbolji kvalitet govornog signala (MOS) postigli su A1 Srbija i Telekom Srbija, dok je Yettel neznatno iza.

Na glavnim putevima, najveći procenat uspešno uspostavljenih poziva ostvario je Telekom Srbija. A1 Srbija je imao najkraće prosečno vreme uspostave veze, za njim slede Telekom Srbija i Yettel. Telekom Srbija i A1 Srbija su imali približan kvalitet govornog signala (MOS), nešto bolji od Yettel-a.

Na ruralnim putevima najveći procenat uspešno uspostavljenih poziva ostvario je Telekom Srbija. Prema očekivanjima, vrednosti MOS parametra su bile niže nego kod ostalih agregacija. A1 Srbija je imao više vrednosti MOS parametra i najkraće prosečno vreme uspostave veze u odnosu na konkurente.

Na železničkim koridorima, Telekom Srbija je imao najveći procenat uspešno uspostavljenih poziva, za njim slede A1 Srbija i Yettel. Sveukupno, ovaj parametar je bio niži u odnosu na ostale agregarcije, uglavnom zbog tunela i planinskih područja. Sva tri operatora su imala visok procenat neuspostavljenih poziva. Ova agregacija je najizazovnija zbog manje dostupnosti i pouzdanosti usluga. Yettel je imao najveći procenat prekinutih poziva, preko 5%. A1 Srbija je imao najmanji procenat od 3,7%, a Telekom Srbija je bio odmah iza sa 3,9%.

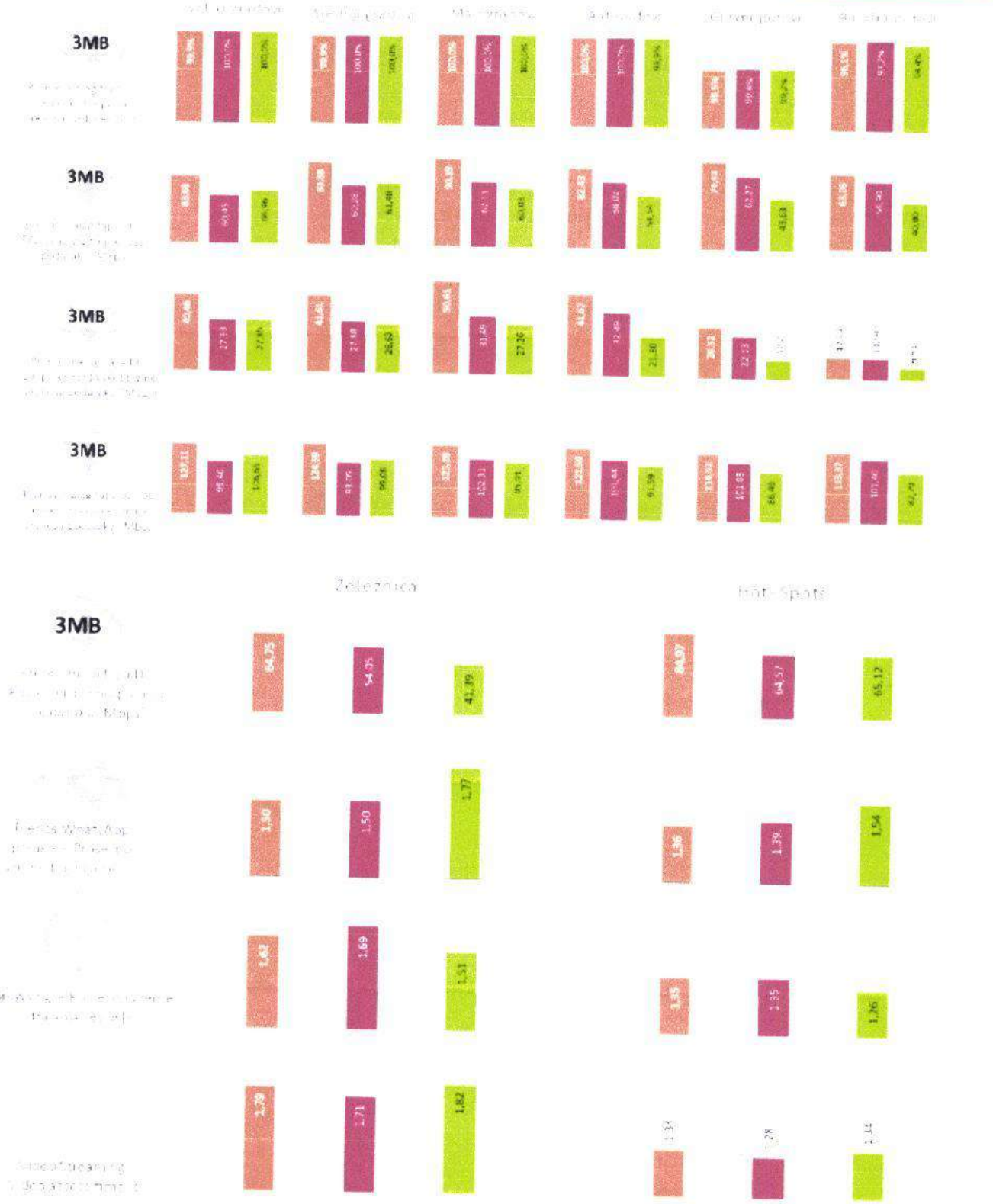
Na *hot-spot* lokacijama su svi operatori imali odlične procente uspešno uspostavljenih poziva. Sveukupno, A1 Srbija je imao najkraće prosečno vreme uspostave veze, odmah iza je bio Telekom Srbija, a zatim i Yettel. Svi operatori su ostvarili sličan kvalitet govornog signala (MOS). Nije bilo neuspostavljenih poziva, i nije zabeležen ni jedan prekinut poziv.

Testovi prenosa podataka

Rezultati testiranja glavnih indikatora (KPI) usluga prenosa podataka, koje su operatori postigli u različitim kategorijama prikazani su na Slici 11.5. Uporedno su prikazane vrednosti za prenos podataka (*data transfer*), prenos WhatsApp poruka (WhatsAPP *messaging*), internet pretraživanje (*browsing*) i YouTube video servise.

- *Prenos malog fajla – Download*

Slika 11.5. Rezultati testiranja prenosa podataka – Download

U velikim gradovima, svi operatori su ostvarili visok procenat uspešno realizovanih sesija. A1 Srbija je ostvario najveću prosečnu brzinu prenosa podataka. Yettel je imao drugi najbolji rezultat, i po prosečnoj brzini i po 10./90. procentu brzine prenosa podataka. Telekom Srbija je bio neznatno iza konkurenata.

U srednjim gradovima, Svi operatori su imali odličan procenat uspešno realizovanih sesija. A1 Srbija je ostvario najveću prosečnu brzinu prenosa podataka, dok je Yettel bio drugi a Telekom Srbija treći. Telekom Srbija je imao neznatno bolji 10. procenat brzine prenosa podataka u odnosu na Yettel.

U malim gradovima, svi operatori su imali odličan procenat uspešno realizovanih sesija. A1 Srbija je imao najveću prosečnu brzinu prenosa podataka, sledi Telekom Srbija. Yettel je imao manju prosečnu brzinu prenosa podatka, kao i 10./90. procenat brzine prenosa podataka u odnosu na konkurente.

Na autoputevima, svi operatori su imali veoma dobar procenat uspešno realizovanih sesija, dostižući visoku prosečnu brzinu prenosa podataka. Najveću prosečnu brzinu prenosa podataka imao je A1 Srbija, sledi Telekom Srbija. Yettel je imao manju prosečnu brzinu prenosa podatka, kao i 10./90. procenat brzine prenosa podataka u odnosu na konkurente.

Na glavnim putevima, Telekom Srbija je imao najveći procenat uspešno realizovanih sesija, slede A1 Srbija i Yettel. A1 Srbija je ostvario prednost i po prosečnoj brzini prenosa podataka i po 10./90. procentu brzine prenosa podataka. Telekom Srbija je bio drugi, a Yettel poslednji.

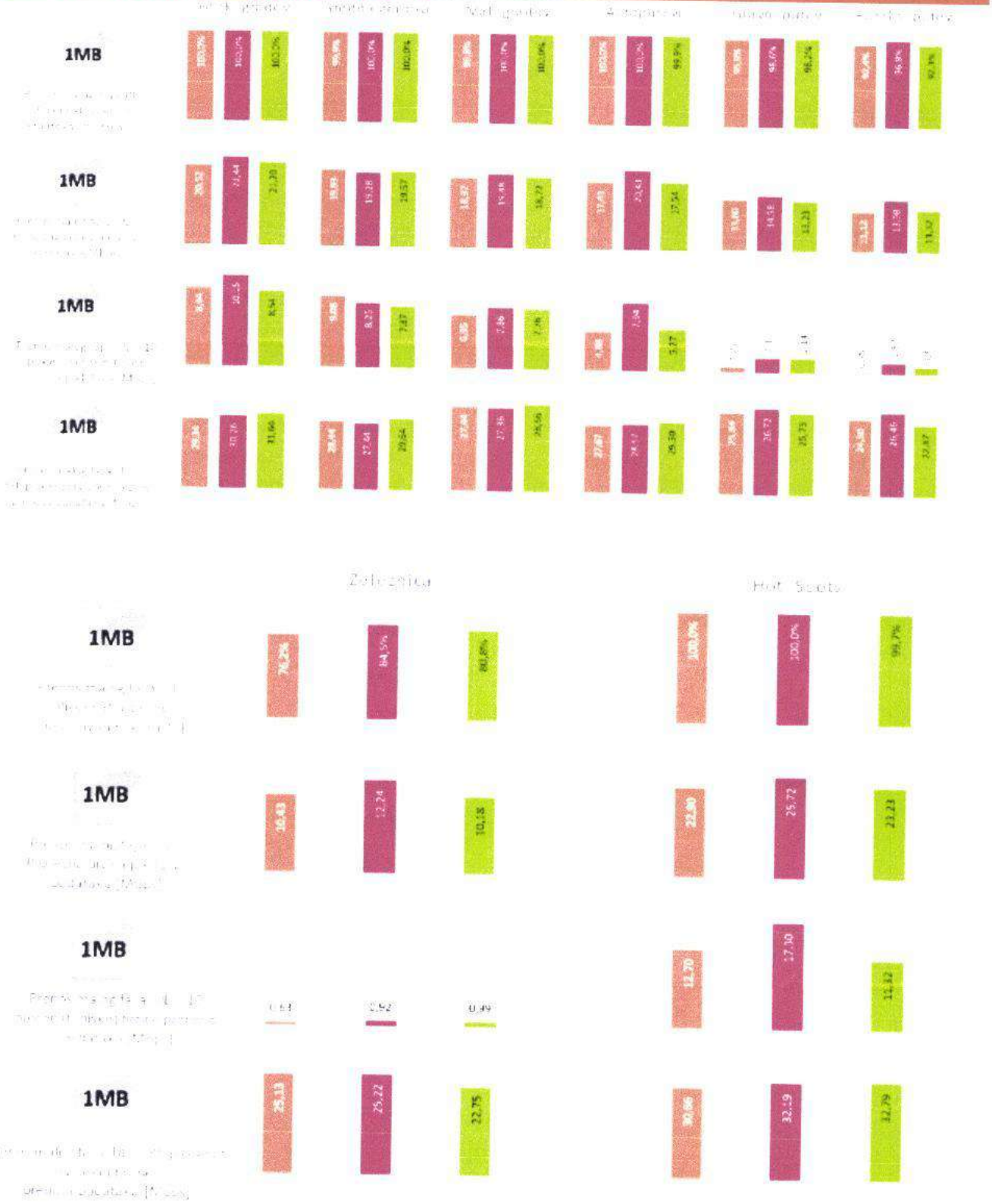
Na ruralnim putevima, Telekom Srbija je imao najveći procenat uspešno realizovanih sesija. A1 Srbija i Yettel su postigli manju vrednost ovog parametra u ruralnim područjima u odnosu na ostale agregacije. Međutim, A1 Srbija je uspeo da ostvari najbolje rezultate u prosečnoj brzini prenosa podataka, slede Telekom Srbija i Yettel.

Na železničkim koridorima, Telekom Srbija je je imao najveći procenat uspešno realizovanih sesija, slede A1 Srbija i Yettel. Sveukupno, procenat uspešno realizovanih sesija je bio mnogo niži nego u ostalim agregacijama, uglavnom zbog tunela i planinskih područja, što je posledica lošije pokrivenosti radio signalom. Što se prosečne brzine prenosa tiče, A1 Srbija je ostvario najbolji rezultat.

Na *hot-spot* lokacijama, svi operatori su imali maksimalan procenat uspešno realizovanih sesija. A1 Srbija je ostvario najveću prosečnu brzinu prenosa podataka, slede Yettel i Telekom Srbija.

- *Prenos malog fajla – Upload*

Slika 11.6. Prenos malog fajla – Upload

U velikim gradovima, Svi operatori su imali izuzetno visok, skoro maksimalan, procenat uspešno realizovanih sesija. A1 Srbija je imao najkraće prosečno vreme trajanja sesije, neznatno kraće u odnosu na Telekom Srbija, dok je Yettel bio iza konkurenata.

U srednjim gradovima, slično kao u velikim gradovima, operatori su imali izuzetno visok, skoro maksimalan, procenat uspešno realizovanih sesija. A1 Srbija je imao najkraće prosečno vreme

trajanja sesije, sledi Telekom Srbija. Yettel je imao duže prosečno vreme trajanja sesije u odnosu na konkurente.

U malim gradovima, operatori su imali skoro maksimalan procenat uspešno realizovanih sesija. A1 Srbija imao je najkraće prosečno vreme trajanja sesije. Za njim sledi Yettel i Telekom Srbija sa najdužim prosečnim vremenom trajanja sesije.

Na autoputevima, operatori su imali skoro maksimalan procenat uspešno realizovanih sesija. Telekom Srbija je imao najkraće prosečno vreme trajanja sesije, neznatno iza je A1 Srbija, dok je Yettel imao duže prosečno vreme trajanja sesije u odnosu na konkurente.

Na glavnim putevima, Telekom Srbija je imao najveći procenat uspešno realizovanih sesija, slede A1 Srbija i Yettel. Telekom Srbija i A1 Srbija imali su kraće prosečno vreme trajanja sesije u odnosu na Yettel.

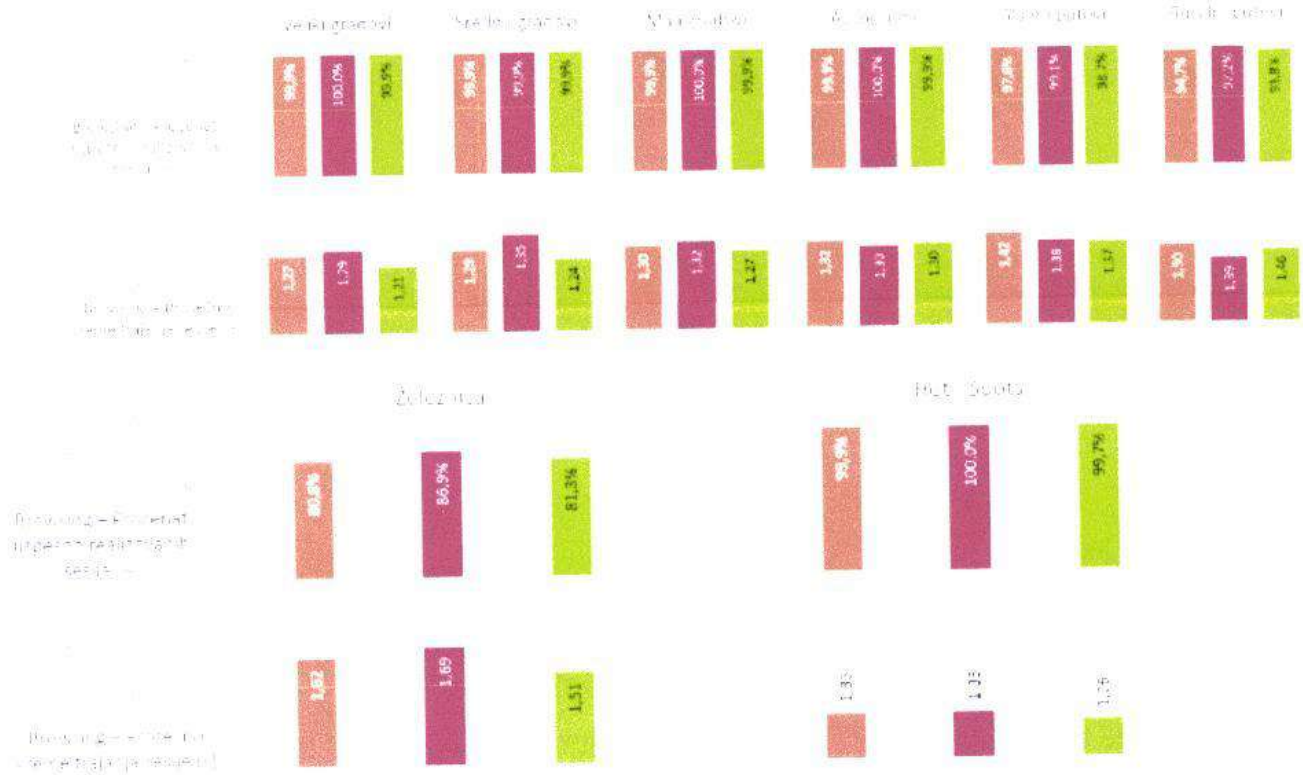
Na ruralnim putevima, Telekom Srbija je imao najveći procenat uspešno realizovanih sesija. A1 Srbija i Yettel su postigli manju vrednost ovog parametra u ruralnim područjima u odnosu na ostale agregacije. Oba operatora su zbog toga imala duže prosečno vreme trajanja sesije u odnosu na Telekom Srbija.

Na železničkim koridorima, sveukupno, procenat uspešno realizovanih sesija je bio mnogo niži nego u ostalim agregacijama, uglavnom zbog tunela i planinskih područja, što je posledica lošije pokrivenosti radio signalom. Telekom Srbija je imao najveći procenat uspešno realizovanih sesija, slede Yettel i A1 Srbija. VMOS je bio na približnom nivou za sve operatore. Telekom Srbija je imao najkraće vreme pristupa.

Na *hot-spot* lokacijama, svi operatori su imali maksimalan procenat uspešno realizovanih sesija. VMOS je bio isti za sve operatore. Telekom Srbija je imao neznatno kraće vreme pristupa u odnosu na konkurente.

- *Browsing*

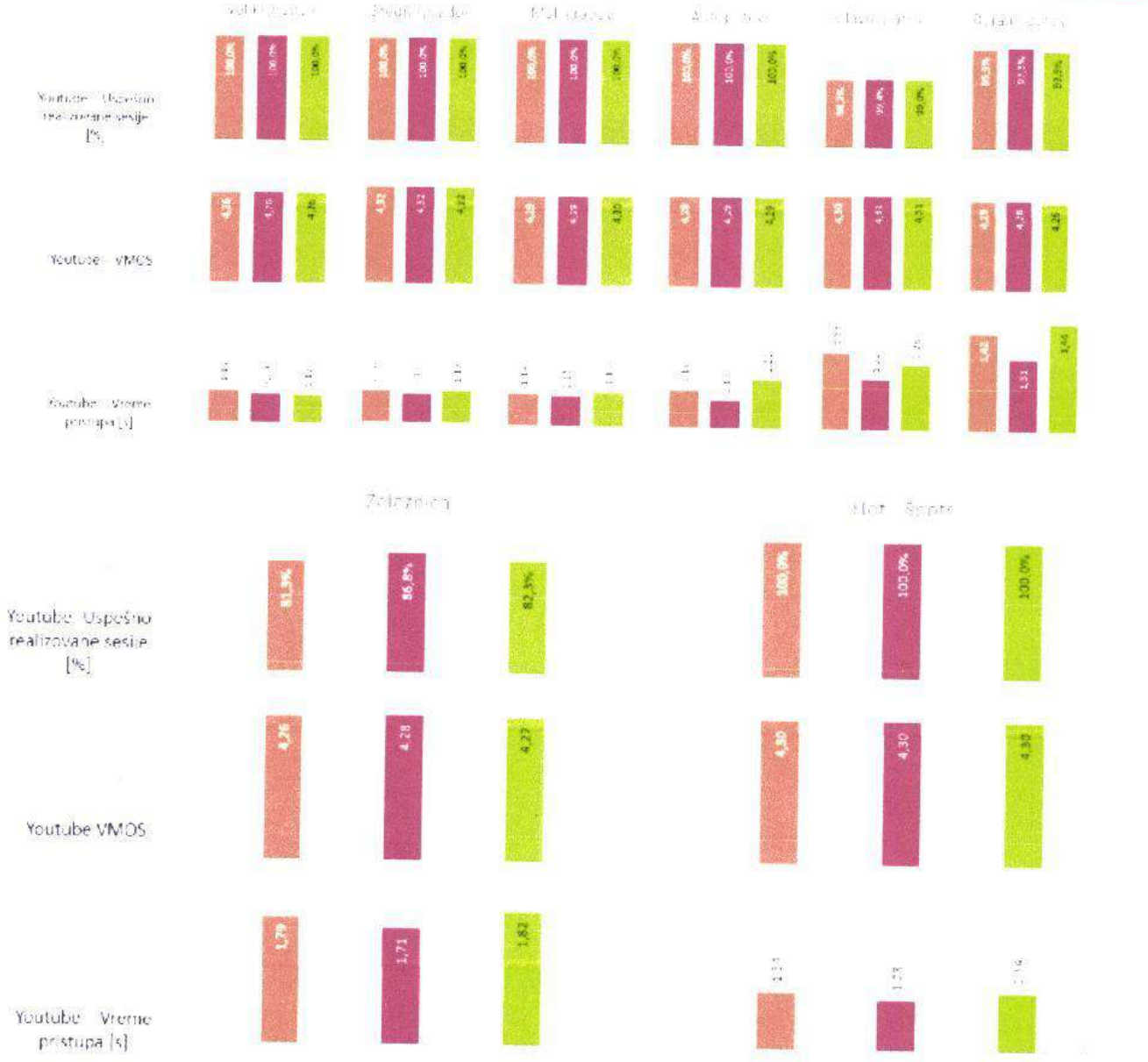
Slika 11.7. Rezultati testiranja browsing usluga

U gotovo svim kategorijama, procenat uspešno realizovanih sesija bio je na izuzetno visokom nivou za sva tri operatora, osim na ruralnim putevima na železničkim koridorima. Za parametar prosečno vreme trajanja sesija je bolje kad je vreme kraće. Na slici su detaljno prikazane vrednosti ovog parametra za sve kategorije.

- *YouTube* video servis

Slika 11.8. Rezultati testiranja You Tube video servisa

U velikim, srednjim, malim gradovima i na autoputevima, procenat uspešno realizovanih sesija bio je veoma dobar za sva tri operatora.

Na glavnim putevima, Telekom Srbija je imao najveći procenat uspešno realizovanih sesija, Yettel je bio drugi, a A1 Srbija neznatno iza. Vrednosti VMOS su bile približno iste kod svih operatora. Telekom Srbija je ostvario neznatno kraće vreme pristupa.

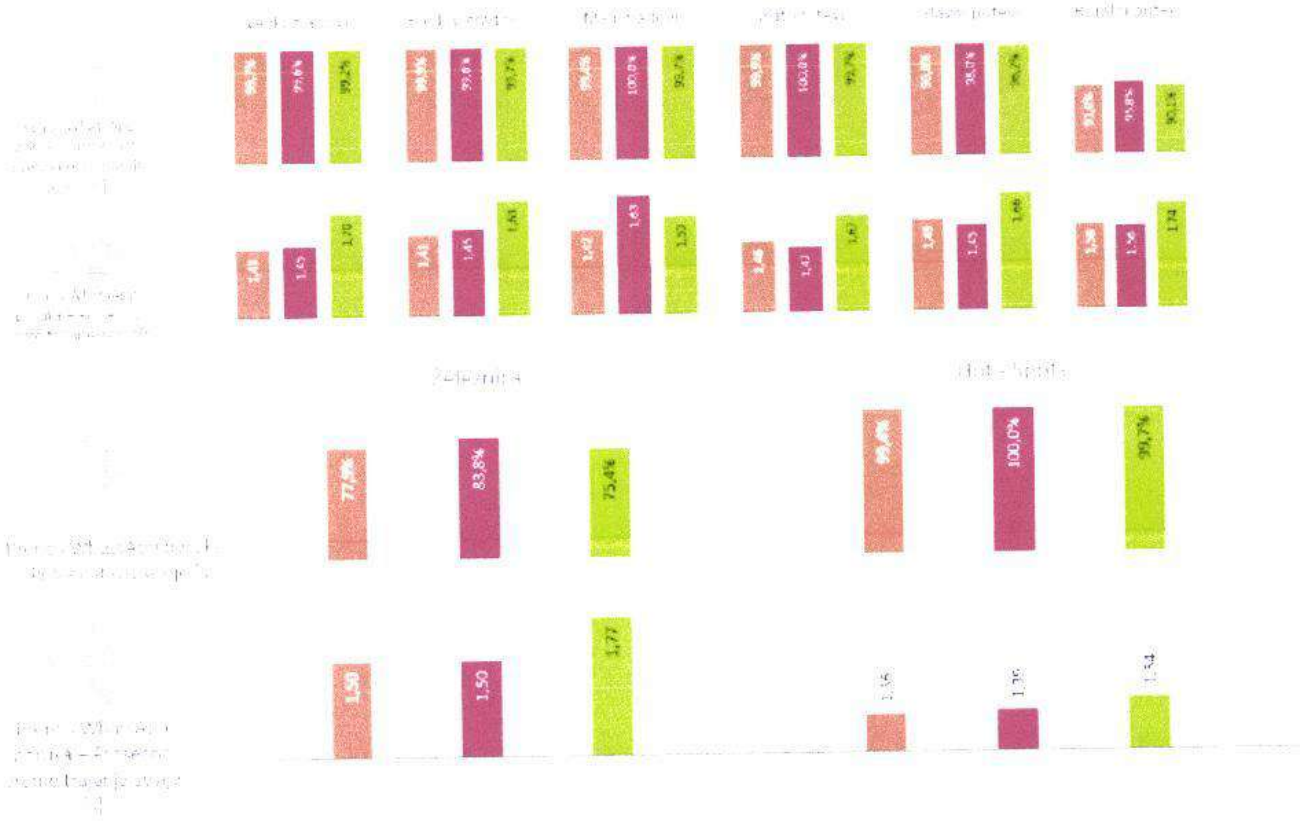
Na ruralnim putevima, Telekom Srbija je imao najveći procenat uspešno realizovanih sesija. A1 Srbija i Yettel su postigli manju vrednost ovog parametra u ruralnim područjima u odnosu na ostale agregacije. Oba operatora su zbog toga imala znatno duže vreme pristupa u odnosu na Telekom Srbija.

Na železničkim koridorima, Sveukupno, procenat uspešno realizovanih sesija je bio mnogo niži nego u ostalim agregacijama, uglavnom zbog tunela i planinskih područja, što je posledica lošije pokrivenosti radio signalom. Telekom Srbija je imao najveći procenat uspešno realizovanih sesija, slede Yettel i A1 Srbija. VMOS je bio na približnom nivou za sve operatore. Telekom Srbija je imao najkraće vreme pristupa.

Na *hot-spot* lokacijama, Svi operatori su imali maksimalan procenat uspešno realizovanih sesija. VMOS je bio isti za sve operatore. Telekom Srbija je imao neznatno kraće vreme pristupa u odnosu na konkurente.

- *Prenos WhatsApp poruka*

Slika 11.9. Rezultati testiranja WhatsApp poruka

U velikim gradovima, Svi operatori su imali izuzetno visok, skoro maksimalan, procenat uspešno realizovanih sesija. A1 Srbija je imao najkraće prosečno vreme trajanja sesije, neznatno kraće u odnosu na Telekom Srbija, dok je Yettel bio iza konkurenata.

U srednjim gradovima, Slično kao u velikim gradovima, operatori su imali izuzetno visok, skoro maksimalan, procenat uspešno realizovanih sesija. A1 Srbija je imao najkraće prosečno vreme trajanja sesije, sledi Telekom Srbija. Yettel je imao duže prosečno vreme trajanja sesije u odnosu na konkurente.

U malim gradovima, Operatori su imali skoro maksimalan procenat uspešno realizovanih sesija. A1 Srbija imao je najkraće prosečno vreme trajanja sesije. Za njim sledi Yettel i Telekom Srbija sa najdužim prosečnim vremenom trajanja sesije.

Na autoputevima, Operatori su imali skoro maksimalan procenat uspešno realizovanih sesija. Telekom Srbija je imao najkraće prosečno vreme trajanja sesije, neznatno iza je A1 Srbija, dok je Yettel imao duže prosečno vreme trajanja sesije u odnosu na konkurente.

Na glavnim putevima, Telekom Srbija je imao najveći procenat uspešno realizovanih sesija, slede A1 Srbija i Yettel. Telekom Srbija i A1 Srbija imali su kraće prosečno vreme trajanja sesije u odnosu na Yettel.

Na ruralnim putevima, Telekom Srbija je imao najveći procenat uspešno realizovanih sesija. A1 Srbija i Yettel su postigli manju vrednost ovog parametra u ruralnim područjima u odnosu na ostale agregacije. Oba operatora su zbog toga imala duže prosečno vreme trajanja sesije u odnosu na Telekom Srbija.

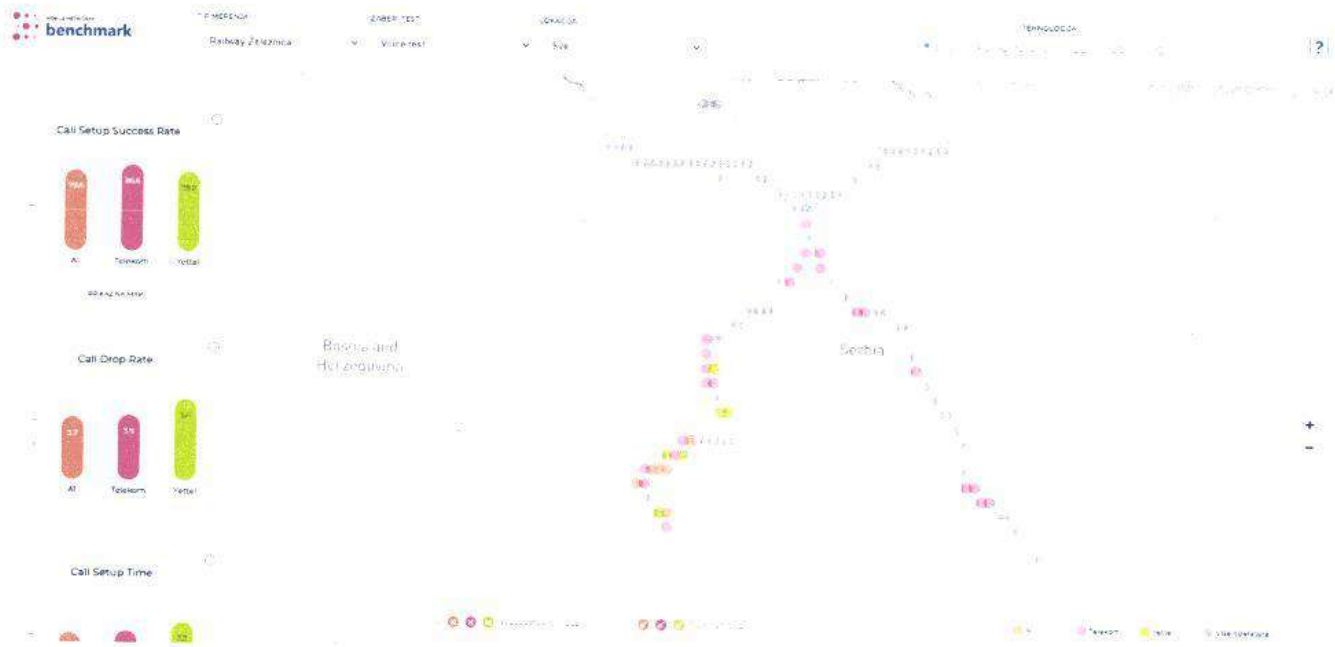
Sveukupno, procenat uspešno realizovanih sesija je bio mnogo niži nego u ostalim agregacijama, uglavnom zbog tunela i planinskih područja, što je posledica lošije pokrivenosti radio signalom. Telekom Srbija je imao najveći procenat uspešno realizovanih sesija. A1 Srbija i Telekom Srbija imali su kraće prosečno vreme trajanja sesije u odnosu na Yettel.

Na *hot-spot* lokacijama, Svi operatori su imali izuzetno visok procenat uspešno realizovanih sesija. Telekom Srbija i A1 Srbija su imali kraće prosečno vreme u odnosu na Yettel.

Prikaz rezultata - portal *Benchmark* mobilnih mreža

Nakon završetka *benchmark* merenja, obrade i analize rezultata merenja kvaliteta mobilnih mreža, unapređen je interaktivni portal za uporedni prikaz kvaliteta mreža mobilnih operatora u Republici Srbiji. Portal je dopunjen rezultatima *benchmark* merenja i analizom rezultata za 2023. godinu. Dostupan je krajnjim korisnicima na srpskom i engleskom jeziku, na sledećoj internet adresi: http://benchmark.ratel.rs.

Slika 11.10. Izgled Benchmark interaktivnog portala

11.3 RATEL NetTest: testiranje kvaliteta internet konekcije

RATEL korisnicima usluge pristupa internetu u javnim fiksnim i javnim mobilnim komunikacionim mrežama omogućava merenje kvaliteta usluge širokopojasnog pristupa internetu putem aplikacije RATEL NetTest.

Svrha aplikacije RATEL NetTest je obezbeđivanje transparentnih i razumljivih informacija. RATEL NetTest meri konekciju sa korisničkog uređaja (računar, tablet, mobilni terminal) prema mernom serveru. Merni server se nalazi u neposrednoj blizini *Internet eXchange point*-a sa kojim su povezani glavni operatori usluga, te je reč o nezavisnom i optimalnom mestu, kojim se ne favorizuje konekcija ka bilo kom od operatora.

Kontrola kvaliteta pristupa internetu se obavlja uz pomoć Regulatortnog Net Test portala za upravljanje i nadziranje merenja sa probama, radi ocene kvaliteta pristupa internetu kod korisnika. Ovaj portal koriste zaposleni koji se bave kontrolom kvaliteta usluga.

Takođe, s gore navedenim u vezi, podignuta je Ethernet konekcija na mernom serveru RATEL NetTest u SOX-u, sa 2Gb/s na 10Gb/s jer su pojedinačne korisničke brzine zbog optičkog pristupa internetu narasle.

Testiranje internet konekcije u javnim fiksnim i WiFi komunikacionim mrežama se vrši korišćenjem veb aplikacije koja je dostupna na internet stranici RATEL-a: https://nettest.ratel.rs/sr/test .

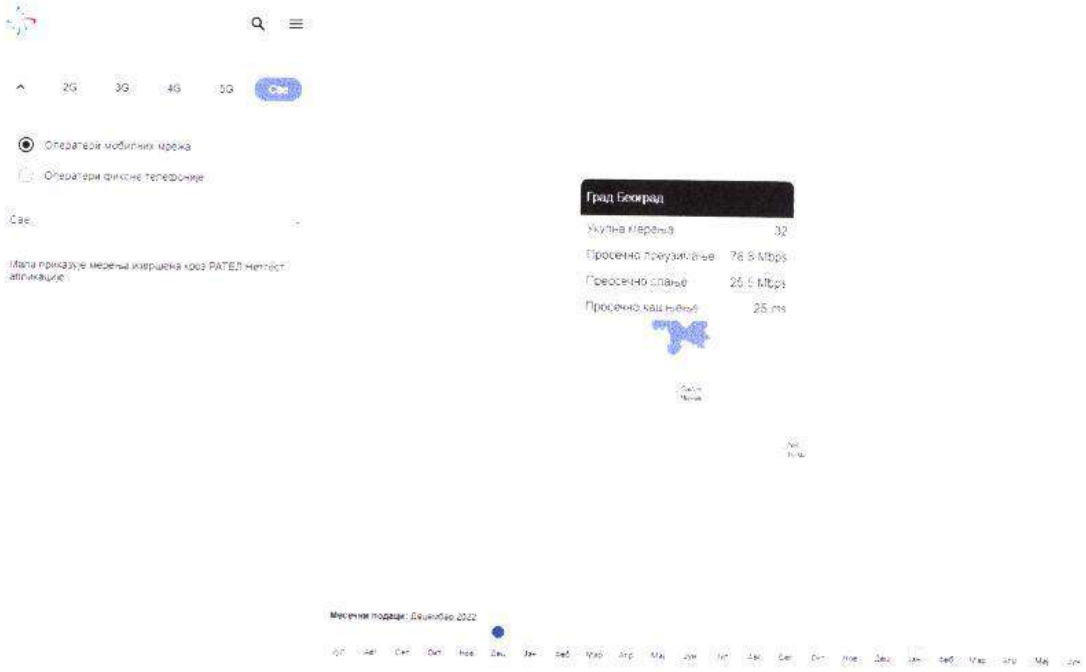
Testiranje internet konekcije u javnim mobilnim mrežama se vrši korišćenjem aplikacije koja se besplatno može preuzeti za Android i iOS mobilne uređaje na Google Play Store i Apple App Store.

Korisnicima aplikacije je omogućen uvid u merne rezultate na NetTest mapi Republike Srbije tako što korisnici mogu videti rezultate merenja koja su uradili svi korisnici aplikacije u prethodne dve godine kao srednje vrednosti po okruzima ili opštinama, uz mogućnost filtriranja rezultata po operatoru, vrsti usluge i vremenskom periodu. Inače, svaki korisnik može da vidi svoja pojedinačna merenja kao istoriju merenja. Korisnicima je takođe dostupno merenje u režimu petlje, koje omogućava kontinualnu proveru kvaliteta internet konekcije u zadatom intervalu i broju ponavljanja.

Slika 11.11 Izgled početne strane mobilne aplikacije

Slika 11.12 Mapni prikaz izvršenih testova

Svi rezultati merenja dobijeni korišćenjem RATEL NetTest aplikacije su osim na NetTest mapi Republike Srbije dostupni i u mašinski čitljivom formatu (CSV, XML i JSON) na internet adresi aplikacije: https://www.nettest.ratel.rs.

Aplikacija RATEL NetTest korisnicima nudi mogućnost provere kvaliteta i brzine trenutne internet konekcije. Ova funkcionalnost omogućava komparativnu analizu operatora internet usluga, u zavisnosti od lokacije ili tipa pristupa internetu (fiksni/mobilni). Skala boja crveno/žuto/zeleno je vizuelni pokazatelj da li je kvalitet internet konekcije dovoljno dobar za većinu internet servisa. Ova skala se ne bavi korišćenom tehnologijom, pri čemu treba imati u vidu da se veoma velika brzina u mobilnim mrežama može postići samo korišćenjem određenih tehnologija, kao što je npr. LTE.

Pomoću aplikacije RATEL NetTest mogu se testirati sledeći parametri kvaliteta internet veze:

- brzina preuzimanja podataka: merenje od mernog server ka korisniku (*download*),
- brzina učitavanja: merenje od korisnika ka mernom serveru (*upload*),
- ping (*latency*),
- gubitak paketa (*packet loss*),
- kvalitet (RxQual, Ec/Io, RSRQ) i snaga signala (RSSI, RSCP, RSRP), ukoliko se koristi mobilni terminal.

Slika 11.13 Testiranje merenja internet pristupa i rezultati

Na osnovu „Uputstva za merenje internet protoka podataka korisnika RATEL NetTest aplikacijom", korisnici mogu sprovesti merenja čije rezultate mogu koristiti u svrhu prigovora na kvalitet protoka internet podataka. Prilikom podnošenja prigovora na protok podataka u internet pristupu, potrebno je da se obavi više merenja u različitim periodima dana, kako bi se obezbedila potrebna statistika merenja, radi pravilnog zaključivanja o omogućenom protoku.

12. ELEKTRONSKA KOMUNIKACIONA INFRASTRUKTURA NAMENJENA ZA ZAJEDNIČKO KORIŠĆENJE

Regulator vodi ažurnu bazu podataka o vrsti, raspoloživosti i geografskoj lokaciji kapaciteta koji mogu biti predmet zahteva za zajedničko korišćenje i pristup. Operatori javnih elektronskih komunikacionih mreža imaju pravo da zahtevaju zajedničko korišćenje elektronske komunikacione infrastrukture drugih operatora ili trećih lica kada je to neophodno radi konkurentnog, ekonomičnog i efikasnog obavljanja delatnosti elektronskih komunikacija.

Zajedničko korišćenje infrastrukture u Republici Srbiji definisano je Zakonom o elektronskim komunikacijama („Službeni glasnik RS", br. 44/10, 60/13 – US i 62/14, u daljem tekstu: Zakon) i Pravilnikom o načinu prikupljanja i objavljivanja podataka o vrsti, raspoloživosti i geografskoj lokaciji kapaciteta elektronske komunikacione mreže („Službeni glasnik RS", broj 66/15, u daljem tekstu: Pravilnik).

U skladu sa članom 52. Zakona, Agencija vodi ažurnu bazu podataka o vrsti, raspoloživosti i geografskoj lokaciji kapaciteta koji mogu biti predmet zahteva za zajedničko korišćenje i pristup (u daljem tekstu: Baza kapaciteta). U julu 2015. godine Agencija je usvojila Pravilnik. Njime je predviđena evidencija kapaciteta elektronske komunikacione mreže koji mogu biti predmet zajedničkog korišćenja u formi objedinjene baze podataka.

Na osnovu člana 5. Pravilnika, Agencija je odgovorna za uspostavljanje, održavanje i finansiranje Baze kapaciteta a takođe utvrđuje i način dostavljanja podataka (pristup, interfejse i protokole).

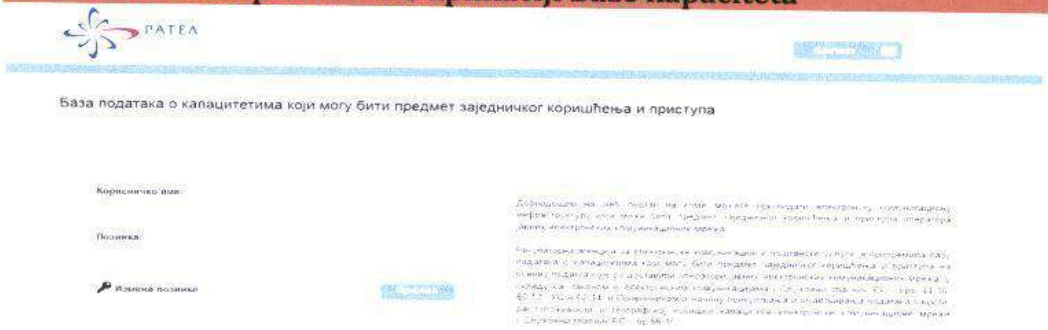
Baza kapaciteta je uspostavljena u junu 2016. godine, ostvarena je koordinacija sa operatorima i omogućen unos podataka u bazu Web pristupom ili sistemima za automatsku razmenu podataka.

U 2023. godini donet je novi Zakon o elektronskim komunikacijama („Službeni glasnik RS", br. 35/23). Članom 56. je propisano da Regulator vodi ažurnu bazu podataka o vrsti, geografskoj lokaciji i raspoloživosti svih kapaciteta elektronske komunikacione mreže i pripadajućih sredstava u skladu sa zakonom i podzakonskim aktima kojima se uređuje oblast nacionalne infrastrukture geoprostornih podataka, metapodataka, interoperabilnost, mrežni servisi, pristup skupovima i servisima podataka. Do donošenja novog pravilnika, u upotrebi je stari Pravilnik i baza.

Postoji pravo pristupa čitanja i čitanja/upisa. Pravo čitanja imaju svi registrovani operatori elektronskih komunikacionih mreža, a pravo čitanja/upisa samo operatori elektronskih komunikacionih mreža koji imaju upisanu uslugu iznajmljivanja infrastrukture.

Korisnici pristupaju aplikaciji sa kombinacijom korisničko ime/lozinka, Slika 12.1.

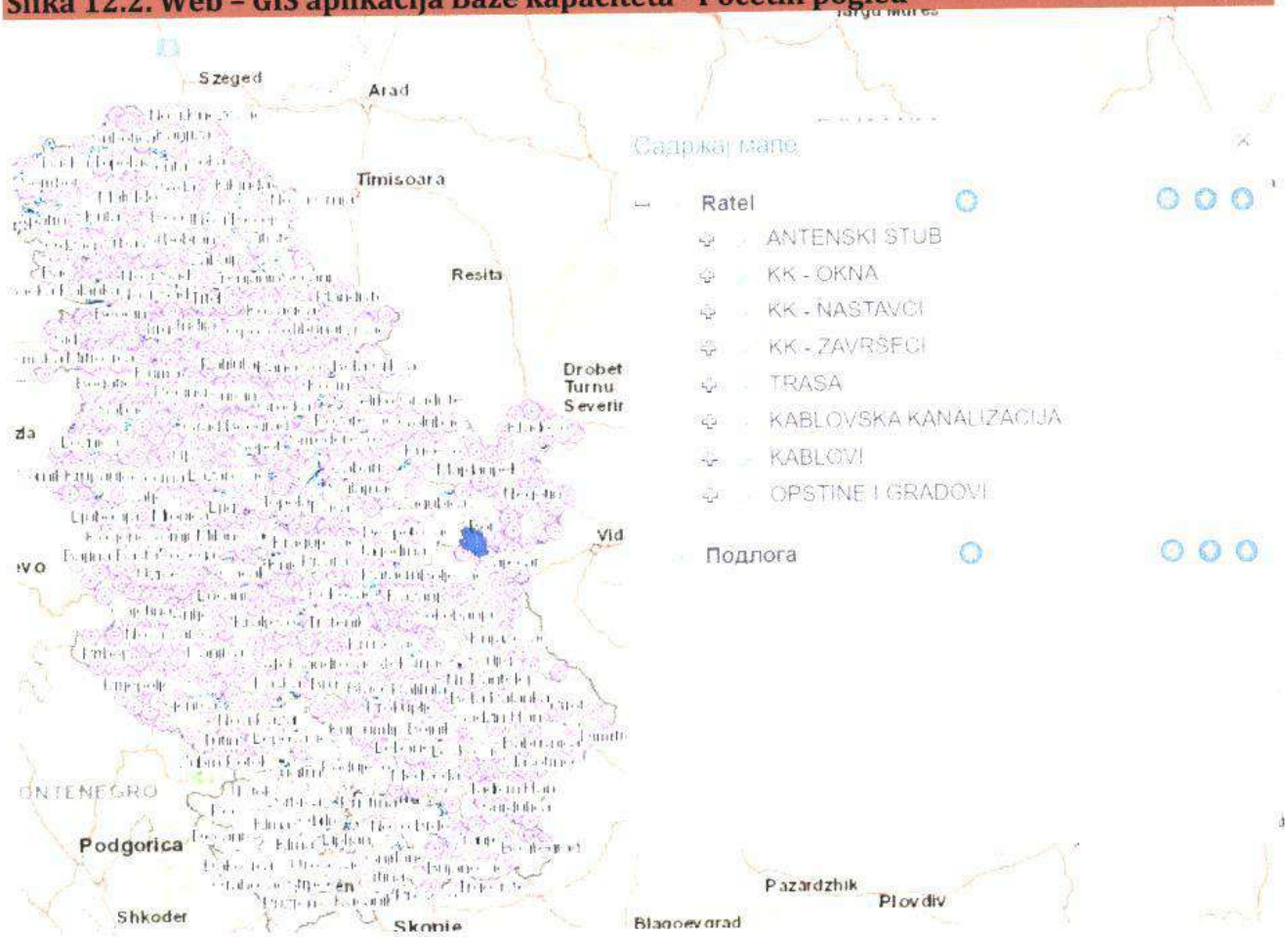
Slika 12.1. Pristup Web – GIS aplikaciji Baze kapaciteta

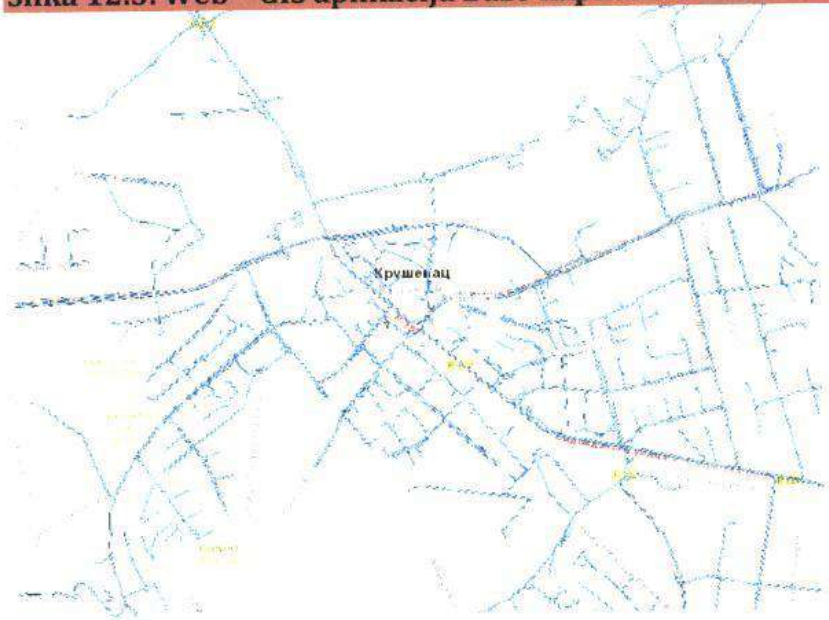
Operatori su dužni da u slučaju izgradnje nove infrastrukture, koja može biti predmet zahteva za zajedničko korišćenje i pristup, dostave podatke u roku od 15 dana od dana početka njenog korišćenja, kao i da ažuriraju podatke najmanje jednom u 3 meseca u slučaju da su nastale promene na infrastrukturi.

Podaci o elektronskoj komunikacionoj mreži se odnose na kablovsku kanalizaciju i antenske stubove elektronske komunikacione mreže (Slika 12.2. i 12.3)

Slika 12.2. Web – GIS aplikacija Baze kapaciteta - Početni pogled

Slika 12.3. Web – GIS aplikacija Baze kapaciteta – Uvećani detalj

Zaključno sa 31.12.2023. godine, ova baza je sadržala podatke o 2024 antenskih stubova operatora SKY TOWERS INFRASTRUCTURE, CETIN, A1 TOWERS INFRASTRUCTURE, Konsing Towers, JP ETV, Laser International d.o.o. i W-line d.o.o, kao i podatke o 271.323 elemenata kablovske kanalizacije Telekoma Srbija a.d. Baza kapaciteta za iznajmljivanje je dostupna svim zainteresovanim operatorima elektronskih komunikacionih mreža u formi veb – GIS aplikacije na sajtu regulatora. Ukupno je registrovano 26 operatora sa pravom čitanja i 17 operatora sa pravom čitanja i upisa. U toku 2023. godine zabeleženo je blizu 12.000 pristupa ovoj bazi.

Web – GIS aplikacija obuhvata standardne alate za rad sa mapama, kao što su (Slike 12.4 - 12.7):

- uključivanje/isključivanje slojeva; zumiranje; definisanje koordinata u raznim koordinatnim sistemima; merenje rastojanja/površine;
- selekcija podataka korišćenjem prostornih upita/selekcija oblasti slobodnom rukom;
- izbor podloga (satelitski snimci, topografske karte, ulične mreže, itd.)

Slika 12.4. Korišćenje standardnih alata – različite vrste podloga – ulična mreža

Slika 12.5. Korišćenje standardnih alata – različite vrste podloga – satelitski snimak

Slika 12.6. Korišćenje standardnih alata – različite vrste podloga - topografska

Slika 12.7. Korišćenje standardnih alata – merenje dužine i površine

Kablovska kanalizacija elektronske komunikacione mreže

Na osnovu Priloga 1, Obrasca EKMI1 Pravilnika, podaci koji se prikupljaju o kablovskoj kanalizaciji su (Slika 12.8):

- naziv operatora (vlasnika)/lokacija/trasa;
- WGS84 koordinate značajnih tačaka (početna/krajnja, čvorište);
- dužina trase/geodetski snimak;
- tip kabla;
- informacije o kablovskoj kanalizaciji (tip cevi/broj cevi na trasi/tip kablovskog okna/broj okana na trasi);
- vrsta opreme koja prenosi podatke (opciono);
- kapacitet za iznajmljivanje/neiskorišćen kapacitet;
- podaci o nastavcima kabla (opciono);
- završetak kabla u objektu (opciono).

Slika 12.8 Detalji segmenta kablovske kanalizacije

Antenski stubovi elektronske komunikacione mreže

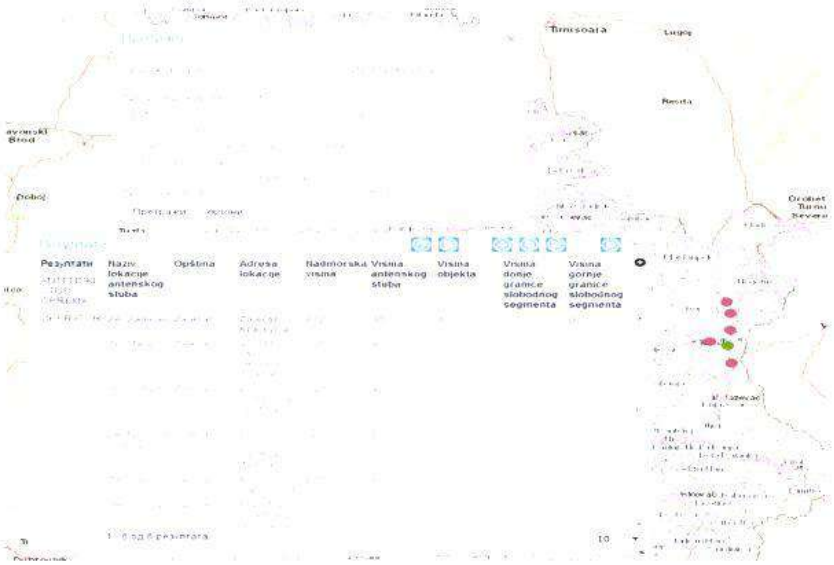
Na osnovu Priloga 2, Obrasca EKMI2 Pravilnika, podaci koji se prikupljaju o antenskom stubu i opremi su (Slika 12.9 i 12.10):

- naziv operatora (vlasnika);
- lokacija antenskog stuba;
- konstrukcija stuba;
- oblik osnove stuba/dimenzije stuba u osnovi (m);
- visina stuba (m);
- visina objekta (m) - ako je antenski stub montiran na objektu;
- podaci o slobodnom prostoru na stubu (dužina slobodnog segmenta/opseg azimuta raspoloživ za montažu);
- montirana oprema (tip/slobodan kapacitet) – ako je predmet iznajmljivanja.

Slika 12.9 Podaci antenskog stuba

Slika 12.10. Pretraživanje antenski stubova prostornim upitom

13. TRŽIŠTE POŠTANSKIH USLUGA

13.1. Pregled regulatornih aktivnosti RATEL-a

Na tržištu poštanskih usluga na kraju 2023. godine, prema javnim podacima[6] koje vodi RATEL, 55 poštanskih operatora su obavljali poštanske usluge. Tokom prethodne godine, nekima od njih je oduzeta dozvola po službenoj dužnosti, ili su prestali sa obavljanjem poštanskih usluga na lični zahtev, ili su privremeno prekinuli poštansku delatnost.

Pregled regulatornih aktivnosti RATEL-a u vezi postupanja prema poštanskim operatorima u 2023. godini dat je u *Tabeli 13.1.*

Aktivnost	Broj dozvola/rešenja
Izdavanje dozvole novom poštanskom operatoru	14/17
Izmena dozvole po zahtevu operatora za izmenu dozvole	7
Oduzimanje dozvole	2
Prestanak važenja dozvole	7
Saglasnost na Opšte uslove poštanskog operatora	39
Saglasnost na cenovnik JPO za nerezervisane poštanske usluge iz opsega univerzalne poštanske usluge	1
Saglasnost na cenovnik ostalih poštanskih usluga	49

Tabela 13.1: Regulatorne aktivnosti RATEL-a u 2023. godini

Uslovi za oduzimanje dozvole, su propisani Zakonom o poštanskim uslugama[7], pa su zbog neobavljanja poštanske usluge u skladu sa zakonom, odnosno na način i pod uslovima utvrđenim dozvolom, oduzete 2 dozvole. Prestalo je da važi 7 dozvola, od kojih 6 na zahtev imaoca dozvole, dok je 1 odobrenje isteklo, za koje operator nije podneo zahtev za izdavanje nove dozvole. U statusu privremenog prekida delatnosti je jedan poštanski operator.

13.2. Pokazatelji tržišta poštanskih usluga

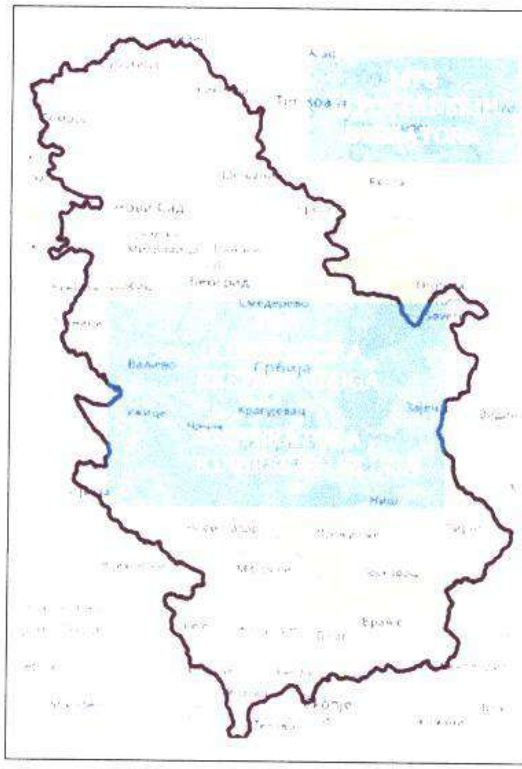
Pokazatelji tržišta poštanskih usluga su analizirani na osnovu prikupljenih i obrađenih podataka iz godišnjih upitnika, koje dostavljaju poštanski operatori.

---

[6] Iz Registra izdatih i oduzetih dozvola poštanskim operatorima, https://www.ratel.rs

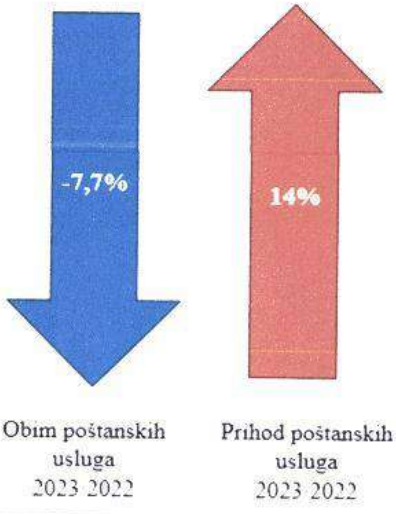
[7] „Službeni glasnik RS" broj 77/19, u daljem tekstu: Zakon

Na osnovu podataka iz godišnjeg upitnika, poštanske usluge na tržištu Republike Srbije, tokom 2023. godine, korisnicima je pružalo 46 poštanskih operatora. Univerzalnu poštansku uslugu (u daljem tekstu: UPU) obavlja 1 operator (javni poštanski operator, u daljem tekstu: JPO), 28 operatora je registrovano za obavljanje ekspres poštanskih usluga, a 30 operatora za kurirske usluge. Javni poštanski operator je istovremeno davalac univerzalne poštanske usluge i operator ostalih poštanskih usluga (u daljem tekstu: OPU).

Kada posmatramo teritoriju, u unutrašnjem poštanskom saobraćaju (u daljem tekstu: UPS) odnosno, isključivo na teritoriji Republike Srbije, poštanske usluge je pružalo 18 poštanskih operatora od kojih je jedan ujedno i davalac univerzalne poštanske usluge. U međunarodnom poštanskom saobraćaju (u daljem tekstu: MPS), usluge je pružalo 10 poštanskih operatora. Od operatora koji pružaju usluge u MPS-u, jedan je davalac univerzalne poštanske usluge, a tri operatora pružaju isključivo usluge u MPS-u. Kurirske usluge, koje su zastupljenije u većim gradovima, pre svega u Beogradu i Novom Sadu, pružalo je 25 operatora, dok je 5 operatora bilo neaktivno.

Slika 13.1: Podela poštanskih operatora prema teritoriji obavljanja poštanskih usluga u 2023. godini

U Republici Srbiji, poštanski operatori su realizovali preko 277 miliona poštanskih usluga ostvarivši prihod od 33,6 milijardi dinara (oko 286 miliona evra[8]). U odnosu na prethodnu godinu uvećan je prihod za 14%, odnosno za oko 4,2 milijarde dinara (oko 36 miliona evra).

Dve godine se evidentira pad broja usluga, koji je u 2023. godini iznosio -7,7%. U tokovima je bilo 23,3 miliona pošiljaka manje, u odnosu na 2022. godinu.

Slika 13.2: Ostvaren obim i prihod od poštanskih usluga u 2023. godini

[8] Narodna banka Srbije

U proseku je uručeno 107 pošiljka po domaćinstvu, 14 pošiljaka manje u odnosu na 2022. godinu, od čega 87 pošiljaka iz domena univerzalne poštanske usluge, što predstavlja smanjenje od 14 pošiljaka. Podaci su računati u odnosu na broj stanovnika i domaćinstva, prema podacima iz popisa iz 2022. godine.[9]

Po stanovniku su prosečno uručene 42 pošiljke. Uručene pošiljke iz opsega ostalih poštanskih usluga su na nivou od 8 pošiljaka po stanovniku, odnosno 20 po domaćinstvu.

Udeo prihoda od poštanske delatnosti u bruto društvenom proizvodu (u daljem tekstu: BDP) u tekućim cenama je na nivou od prethodne godine od 0,41%[10].

13.2.1.Zaposleni u poštanskoj delatnosti

U 2023. godini, u Republici Srbiji je evidentirano 2.360.588[11] zaposlenih, što predstavlja povećanje od 2,2% u odnosu na prethodnu godinu.

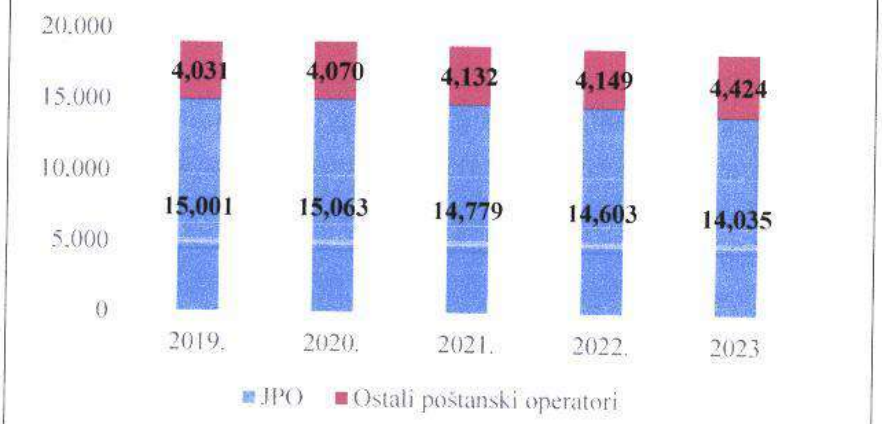
Iako se u kontinuitetu beleži povećanje broja zaposlenih u našoj zemlji, u poštanskoj delatnosti se u poslednje četiri godine beleži suprotno. Od 2019. godine, konstatuje se kontinuirano smanjenje zaposlenih JPO. Nasuprot JPO, ostali poštanski operatori, iz godine u godinu, povećavaju broj zaposlenih.

Smanjenje broja zaposlenih, u poštanskoj delatnosti u 2023. godini, od -1,6% uticalo je na smanjenje udela broja zaposlenih u poštanskoj delatnosti u odnosu na ukupan broj zaposlenih u Republici Srbiji, koji iznosi 0,78%. (*Tabela 13.2, Slika 13.3*).

Operatori	Godina				
	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
JPO	15.001	15.063	14.779	14.603	14.035
Ostali poštanski operatori	4.031	4.070	4.132	4.149	4.424
UKUPNO	19.032	19.133	18.911	18.752	18.459

Tabela 13.2: Zaposleni u poštanskoj delatnosti u periodu 2019-2023. godine

[9] Republički zavod za statistiku – Statistički kalendar RS 2024. godine
[10] Republički zavod za statistiku – Statistički kalendar RS 2024. godine
[11] Republički zavod za statistiku – Statistički kalendar RS 2024. godine

U 2023. godini, zabeležen je značajniji rast broja zaposlenih kod ostalih poštanskih operatora[12], od 6,7%.
Kod javnog poštanskog operatora, prisutno je i dalje smanjenje broja zaposlenih (-4%), što dovodi do kontinuiranog smanjenja udela zaposlenih JPO u ukupnom broju zaposlenih u poštanskoj delatnosti, koji u 2023. godini iznosi 76%.

Slika 13.3: Broj zaposlenih u poštanskoj delatnosti kod JPO-a i ostalih poštanskih operatora u periodu od 2019-2023. godine

[12] Zaposleni u autoprevozničkim kompanijama (AD „Niš ekspres" i „Autoprevoz Kikinda"), kao ni zaposleni koji rade u okviru logističkih kompanija (Gebrüder Weiss, M&M, InterEuropa, Nelt, itd.) nisu uključeni u analizu jer prevashodno obavljaju delatnost van poštanskog sektora.

13.2.2.Obim i prihod od poštanskih usluga u 2023. godini

Univerzalna poštanska usluga je najmasovnija kategorija poštanskih usluga i broji više od 226 miliona usluga u 2023. godini, dok je u okviru ostalih poštanskih usluga realizovano preko 51 milion poštanskih usluga, skoro 4 puta manje. Međutim, ostale poštanske usluge, kao značajno skuplje, ostvaruju za 50% veći prihod *(Tabela 13.3)*.

Vrsta usluge	OBIM	PRIHOD	OBIM	PRIHOD
	u hilj. jedinica	u hilj. dinara	%	%
Univerzalna poštanska usluga	226.342	13.443.014,00	81	40
Ostale poštanske usluge	51.455	20.128.263,65	19	60
UKUPNO	277.797	33.571.277,65	100	100

Tabela 3: Tržište poštanskih usluga u 2023. godini

UPU je ostvarila prihod od 13,4 milijardi dinara (40%), dok su ostale poštanske usluge ostvarile prihod od preko 20,1 milijardi dinara (60%) (*Slika 13.4*).

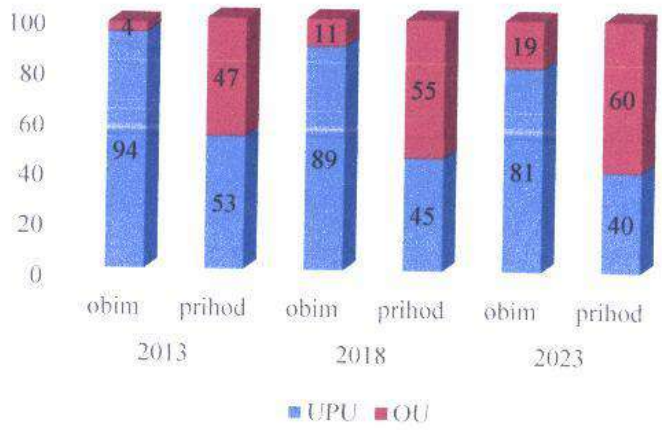
Slika 13.4: Učešće u obimu i prihodu univerzalne i ostalih poštanskih usluga u 2023. godini

13.3. Trendovi poštanskog tržišta

U 2023. godini, evidentirano je značajnije smanjenje udela obima univerzalne poštanske usluge. Naime, smanjenje udela obima je rezultat pada broja usluga iz opsega UPU, a sa druge strane povećanja broja ostalih usluga *(Tabela 4)*. Međutim, povećanje cena UPU početkom 2023. godine, dovelo je do povećanja prihoda, što je kompenzovalo značajni pad obima usluga.

Vrsta usluge	2019.		2020.		2021.		2022.		2023.	
%	Obim	Prihod	Obim	Prihod	Obim	Prihod	Obim	Prihod	Obim	Prihod
UPU	87,4	42,1	85,1	38,9	83,7	40,6	83,4	37,3	81,5	40
OPU	12,6	57,9	14,9	61,1	16,3	59,4	16,6	62,7	18,5	60
Ukupno	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabela 13.4: Učešće obima i prihoda poštanskih usluga u periodu od 2019. do 2023. godine

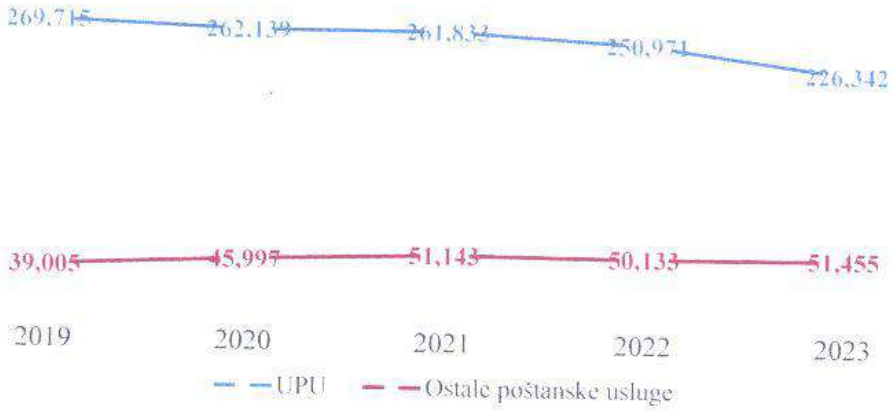
Od početka praćenja tržišta poštanskih usluga, od 2010. godine, uočava se značajno smanjenje udela UPU u prihodu, dok je prihod od ostalih poštanskih usluga u konstantnom porastu do 2022. godine. U 2023. godini beleži se blago smanjenje i njegov udeo iznosi 60%.

Slika 13.5: Udeo UPU i OPU u obimu i prihodu na preseku od pet godina - 2013/2018/2023. godina

Obim UPU u kontinuitetu opada od 2013. godine. Ako se izuzme 2017. godina kada je evidentiran rast, obim UPU je smanjen za -14% u proteklih deset godina. Obim poštanskih usluga u poslednjih pet godina je prikazan u *Tabeli 13.5 i Slici 13.6.*

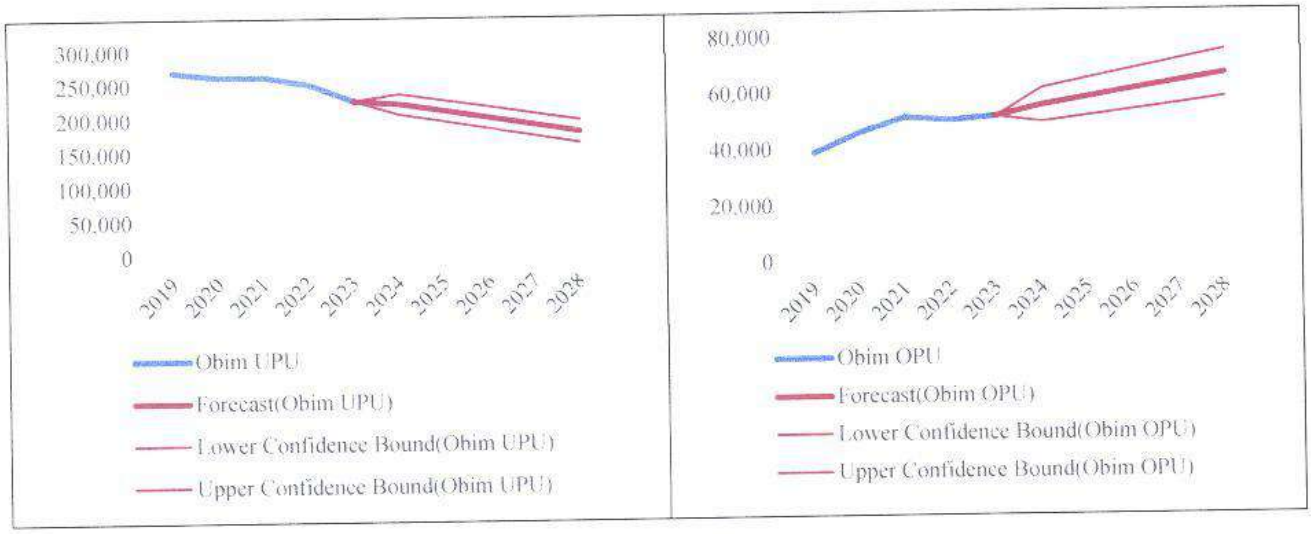
Vrsta usluge	OBIM u hilj. jed.					Procentualni rast/pad obima			
	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	20/19	21/20	22/21	23/22
UPU	269.715	262.139	261.833	250.971	226.342	-3%	-0,1%	-4,2%	-9,8%
OPU	39.005	45.997	51.143	50.133	51.455	18%	11%	-2%	2,6%
UKUPNO	308.720	308.136	312.976	301.104	277.797	-0,2%	1,6%	-3,8%	-7,7%

Tabela 13.5: Obim univerzalne i ostalih poštanskih usluga u periodu od 2019. do 2023. godine

Slika 13.6: Petogodišnji trend obima univerzalne poštanske usluge i ostalih poštanskih usluga (u hiljadama) u periodu od 2019. do 2023. godine

Na *Slici 13.7* date su prognoze kretanja obima univerzalne poštanske usluge i ostalih poštanskih usluga u narednih pet godina.

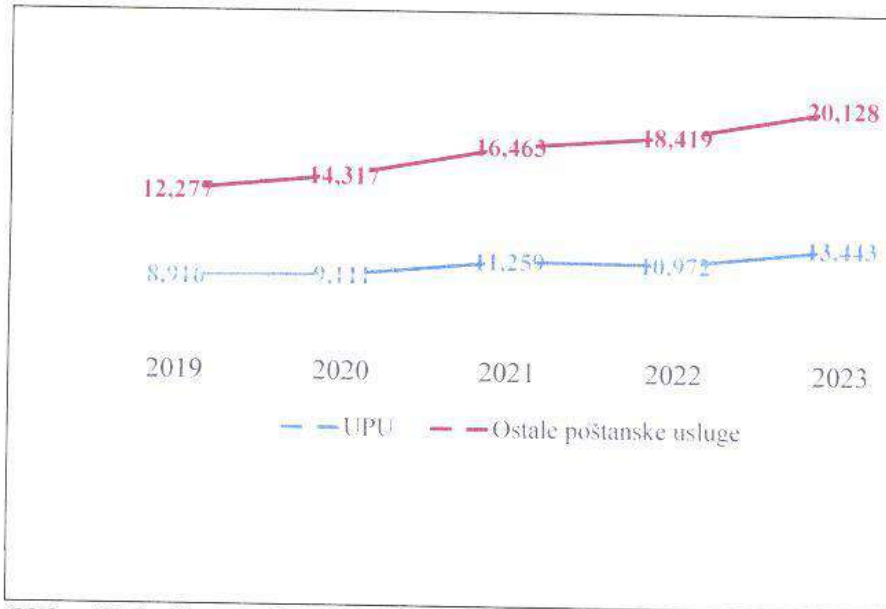
Slika 13.7: Petogodišnja prognoza kretanja obima univerzalne i ostalih poštanskih usluga

Poštanske usluge su ostvarile prihod koji je za 14,22% veći u odnosu na prihod iz 2022. godine (*Tabela 13.6, Slika 13.8*).

Vrsta usluge	PRIHOD u milionima dinara					Procentualni rast /pad prihoda			
	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	20/19	21/20	22/21	23/22
UPU	8.916	9.111	11.258	10.972	13.443	2,2%	23,6%	-2,5%	22,5%
Ostale usluge	12.277	14.317	16.463	18.419	20.128	16,6%	15%	11,9%	9,28%
UKUPNO	21.193	23.427	27.721	29.391	33.571	10,5%	18,3%	6%	14,22%

Tabela 13.6: Prihod od univerzalne i ostalih poštanskih usluga u periodu od 2019. do 2023. godine

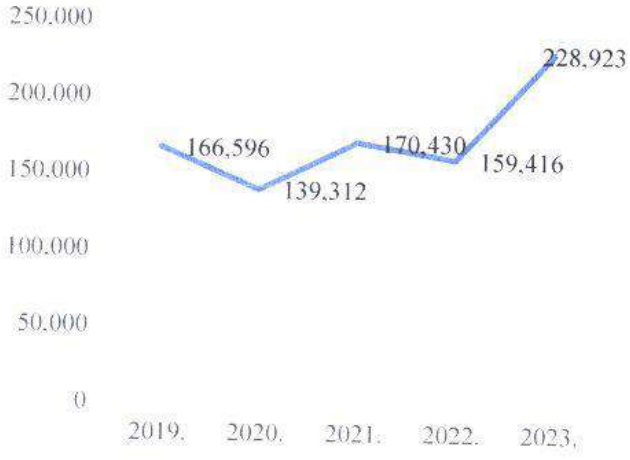
Na *Slici 13.7* prikazan je trend prihoda univerzalne i ostalih poštanskih usluga, u poslednjih pet godina. U 2023. godini je evidentiran rast prihoda od UPU od čak 22,5%, što je posledica povećanja cena usluga, koje su stupile na snagu u aprilu 2023. godine. Ovim je nastavljen trend rasta prihoda UPU, sa izuzetkom 2022. godine kada je evidentiran pad od -2,5%.

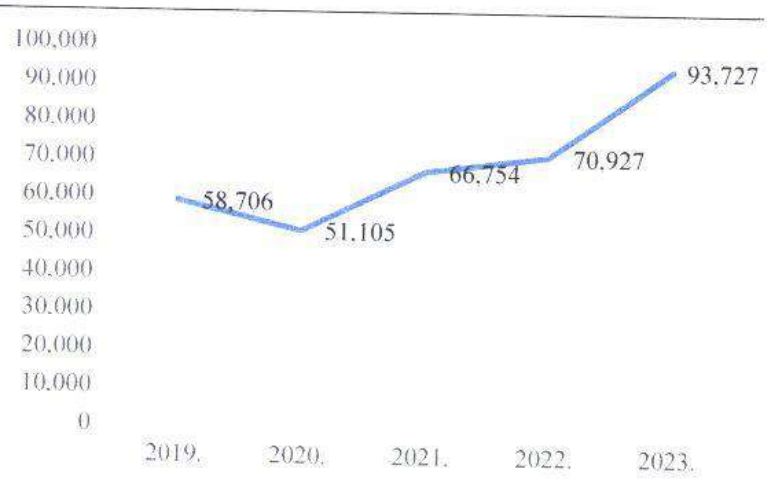
Trend kontinuiranog rasta prihoda od ostalih poštanskih usluga je prisutan od početka praćenja tržišta poštanskih usluga. Prihod od ostalih poštanskih usluga, u 2023. godini je porastao za skoro 9,3%, što je direktna posledica rasta obima ostalih poštanskih usluga, imajući u vidu da nije bilo povećanja cena, kod operatora sa značajnim tržišnim učešćem.

Slika 13.8: Petogodišnji trend prihoda univerzalne i ostalih poštanskih usluga (u mil. dinara) za period od 2019. do 2023. godine

Kurirske usluge, u 2023. godini, beleže eksponencijalan rast od skoro 44% u obimu, koji je praćen rastom prihoda od preko 32% (*Slika 13.9*).

Trend obima kurirskih usluga

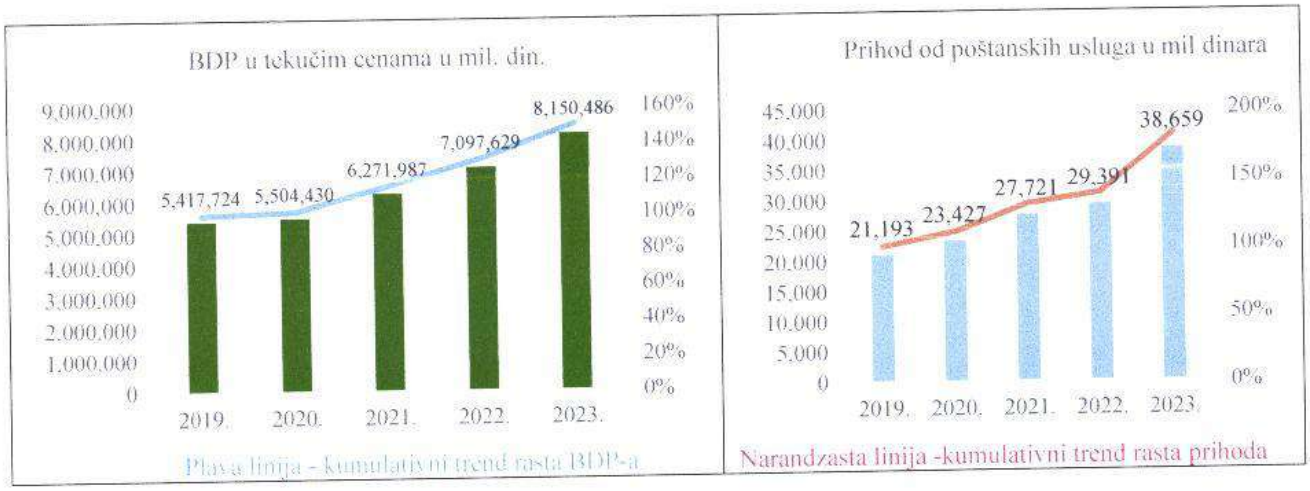

Trend prihoda kuririskih usluga u hilj.din.

Slika 13.9: Trend obima i prihoda kurirskih usluga u periodu od 2019. do 2023. godine

Ako uporedimo kretanje BDP[13] u tekućim cenama u periodu od 2019. do 2023. godine sa ostvarenim prihodima u poštanskoj delatnosti, uočava se konstantan rast (*Slika 13.10*), pa se može zaključiti da je rast prihoda od poštanskih usluga u direktnoj korelaciji sa rastom BDP. Na slici koja sledi prikazan je kumulativni rast BDP-a i prihoda od poštanskih usluga u odnosu na 2019. godinu.

[13] Statistički kalendar 2023, Republički zavod za statistiku: https://www.stat.gov.rs/sr-cyrl/publikacije/?d=17&r=

Slika 13.10: Kretanje BDP u tekućim cenama i prihoda od poštanskih usluga u periodu od 2019-2023. godine- kumulativni rast

13.4. Analiza obima i prihoda UPU i ostalih poštanskih usluga

Poštanske usluge su univerzalna poštanska usluga i ostale poštanske usluge, shodno Zakonu o poštanskim uslugama.

Na teritoriji Republike Srbije, univerzalnu poštansku uslugu obavlja jedino javni poštanski operator, Javno preduzeće „Pošta Srbije", Beograd, koje je ovlašćeno zakonom i koje poseduje licencu od 2010. godine. Iako je zakonom predviđeno da i drugi poštanski operatori obavljaju UPU, do sada, ni jedan drugi operator nije bio zainteresovan za pružanje univerzalne poštanske usluge, dok ostale poštanske usluge obavljaju svi poštanski operatori na osnovu odobrenja.

13.4.1.Univerzalna poštanska usluga

Univerzalna poštanska usluga (UPU) je usluga od opšteg interesa i predstavlja skup poštanskih usluga koje se obavljaju na celokupnoj teritoriji Republike Srbije, i to u kontinuitetu.

UPU se po pravilu pruža po pristupačnim cenama i pod jednakim uslovima za sve korisnike, bez diskriminacije i po propisanom kvalitetu.

Univerzalna usluga je zakonom utvrđena kao usluga od opšteg interesa, kao veoma značajna sa socijalno-ekonomskog aspekta jedne zemlje, i iz tog razloga je zakonodavac u obavezi da utvrdi mehanizme obezbeđivanja ove kategorije usluga.

Slika 13.11: Opseg univerzalne poštanske usluge

Imajući u vidu trendove smanjenja tradicionalnih poštanskih usluga na globalnom nivou, postojeći koncept univerzalne poštanske usluge predstavlja teret davaocima univerzalne poštanske usluge, pa se primenjuju različiti i istražuju novi modeli njenog obezbeđivanja u Evropi.

Do pristupanja Republike Srbije Evropskoj uniji, zakon je propisao finansiranje univerzalne poštanske usluge iz prihoda, koje ostvaruju rezervisane usluge, i koje su ekskluzivno pravo javnog poštanskog operatora. U Evropskoj uniji, liberalizacija tržišta, tj. ukidanje rezervisanih usluga, je završena 2013. godine.

Limiti za rezervisane usluge su utvrđeni zakonskim odredbama: utvrđeni limit po masi je 50g, a po ceni je dva i po puta veći od iznosa poštarine za pismonosne pošiljke najbrže kategorije za rezervisane usluge (ostale poštanske usluge u 2023. godini nisu mogle imati nižu cenu od 180,00 dinara od 1.4.2023. godine, dok je u prva tri meseca limit po ceni bio 112,5 dinara sa PDV-om).

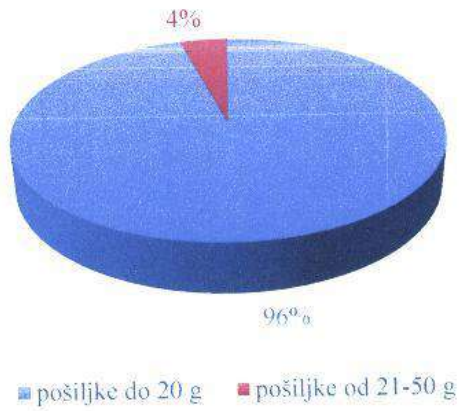
Rezervisane poštanske usluge, su deo UPU, i poverene su javnom poštanskom operatoru (*Slika 13.12*).

Slika 13.12: Opseg rezervisane poštanske usluge

Udeo obima rezervisanih usluga u UPU je na približnom nivou kao i prethodnih godina (*Slika 13*). U ukupnom obimu koji ostvaruje JPO, kao jedini davalac univerzalne poštanske usluge, rezervisane usluge čine 89,7%. Najdominantnija kategorija su neregistrovane pismonosne pošiljke, koje čine 71% UPU (njihov udeo je povećan u odnosu na 2022. godinu), odnosno one čine 73% rezervisanih poštanskih usluga. Za njima slede sudsko pismo sa udelom u rezervisanim uslugama od 11% i obaveštenje o danu i vremenu održavanja izbora (preko 5,6%).

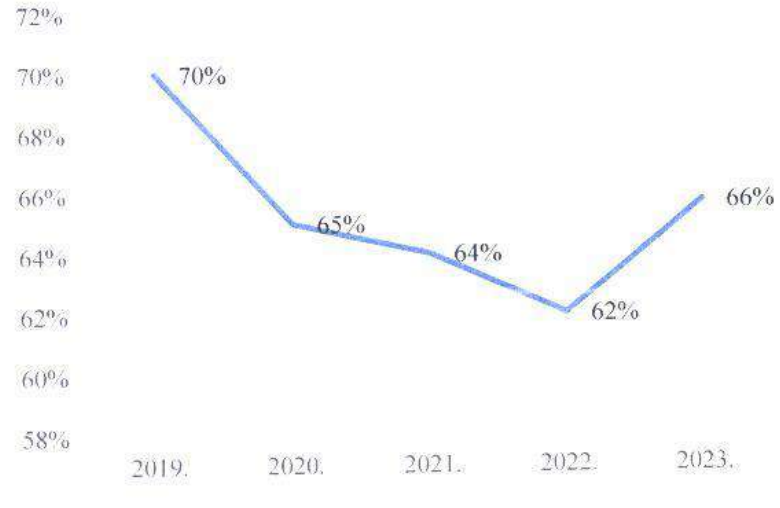
Pošiljke do 20g su najzastupljenija kategorija u okviru UPU (92%), zatim slede pošiljke od 21-50g (4%) a za njima pošiljke od 101g-250g (1,5%), pošiljke od 51g-100g (1,1%) a sve ostale pošiljke zajedno učestvuju sa 1,7% u UPU.

Pošiljke do 20g, čine preko 96% rezervisanih usluga,
i najbrojnija su kategorija pošiljaka u UPU (92%), dok pošiljke od 21g-50g čine preostalih 4% u rezervisanim uslugama.

Ako posmatramo opseg rezervisanih usluga, 89% svih rezervisanih usluga potiče od pravnih lica, dok je samo 11% pošiljaka od fizičkih lica.

Slika 13.13: Udeo pošiljaka prema stopi mase po obimu u rezervisanim uslugama

Udeo prihoda od rezervisanih usluga, kao najdominantnije kategorije u ukupnim poštanskim uslugama JPO, se smanjivao u kontinuitetu do 2023. godine: na početku regulisanja tržišta (2011. godine) iznosio je čak 80%, 2019. godine iznosio je 70% dok je u 2022. godini iznosio 62%. Međutim, u 2023. godini, evidentiran je rast udela prihoda (66%) od rezervisanih usluga u UPU, što je posledica rasta cena.

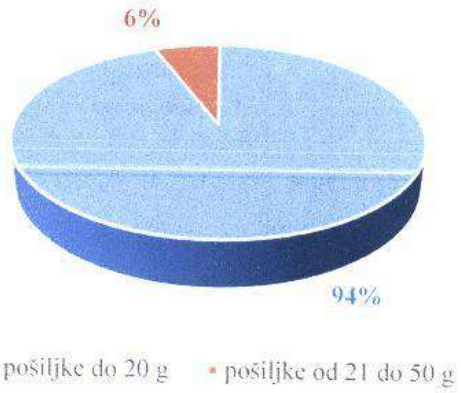
Slika 13.14: Učešće prihoda rezervisanih poštanskih usluga u ukupnom prihodu JPO-a u periodu od 2019-2023. godine

U 2023. godini je evidentiran pad broja rezervisanih usluga za -10,6%, ali i rast prihoda od 22,4%, što je posledica povećanja cena UPU u drugom kvartalu 2023. godine.

Prosečan prihod UPU po jedinici je, kao posledica povećanja cena, porastao za 15,7 dinara i iznosi 59,4 dinara.

Prosečan prihod od rezervisanih usluga iznosi približno 56 dinara, a od usluga po posebnom ugovoru 52,6 dinara u 2023. godinu, u odnosu na 37 dinara koliko je iznosio u 2022. godini.

Udeo prihoda od rezervisanih usluga u UPU iznosi preko 90%, što predstavlja neznatno smanjenje udela u odnosu na prošlu godinu.

U okviru rezervisanih usluga udeo prihoda od pošiljaka do 20g čini 94% prihoda od rezervisanih usluga.

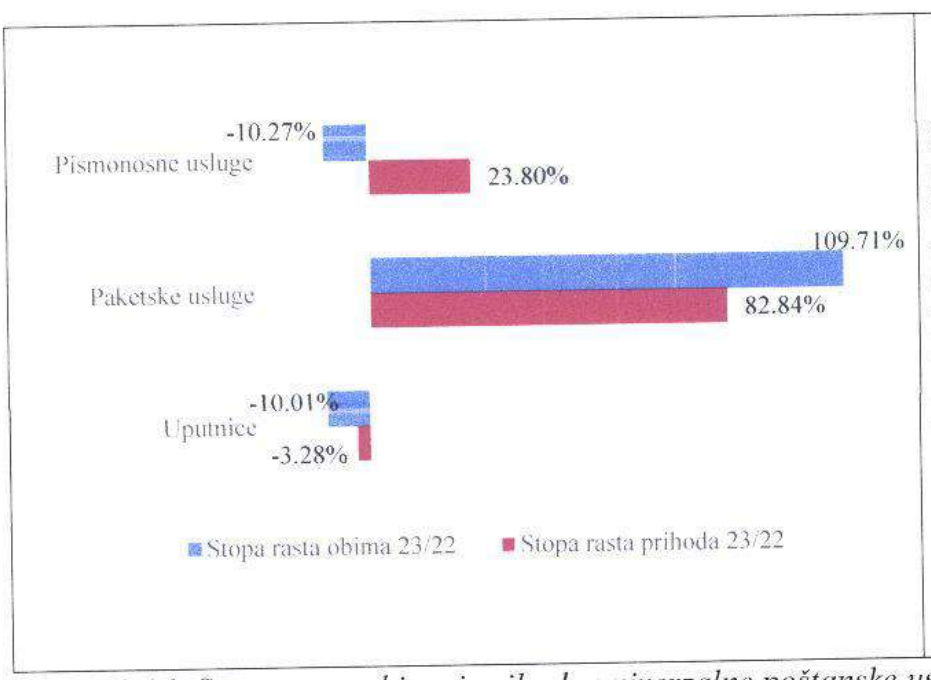
Udeo prihoda pošiljaka do 20g je najzastupljeniji i u prihodu UPU (85,7%), a u okviru njega dominira prihod od neregistrovanih pošiljaka (53%) i od sudskog pisma (26%).

Slika 13.15: Udeo pošiljaka prema stopi mase u prihodu od rezervisanih usluga

Ako u okviru univerzalne poštanske usluge posmatramo pismonosne, paketske i uputničke usluge, stope rasta obima prate i prihod, izuzev kod uputnica kod kojih je uprkos padu obima zabeležen rast prihoda (*Tabela 7, Slika 16*), u odnosu na 2022. godinu.

Univerzalna poštanska usluga	Stopa rasta obima 22/21	Stopa rasta prihoda 22/21	Stopa rasta obima 23/22	Stopa rasta prihoda 23/22
Pismonosne usluge	-4,3%	-4,5%	-10,3%	23,8%
Paketske usluge	144,6%	89,6%	109,7%	82,8%
Uputnice	-5,3%	3,8%	-10,01%	-3,3%

Tabela 13.7: Stopa rasta obima i prihoda u okviru univerzalne poštanske usluge u periodu 2022/2021. godine i 2023/2022. godine

Značajan rast prihoda pismonosnih usluga od 23,8%, uprkos padu obima -10,3% je posledica povećanja cena. Trend opadanja broja pismonosnih pošiljaka prati evropske i svetske pokazatelje.
Eksponencijalan rast paketa se nastavio i u 2023. godini, pa je rast obima 109,7% praćen srazmernim rastom prihoda 82,84%.

Slika 13.16: Stopa rasta obima i prihoda univerzalne poštanske usluge u periodu 2023/2022. godine

Udeo univerzalne poštanske usluge u MPS-u je oko 9,1% u obimu, odnosno 15% u prihodu, u 2023. godini.

Univerzalna poštanska usluga u međunarodnom poštanskom saobraćaju je tokom 2023. godine oko 10 puta bila manje zastupljena u obimu u odnosu na unutrašnji poštanski saobraćaj. Zastupljenost ovih usluga bila oko 15 puta manja 2022. godine, a 2021. godine čak 32 puta manja.

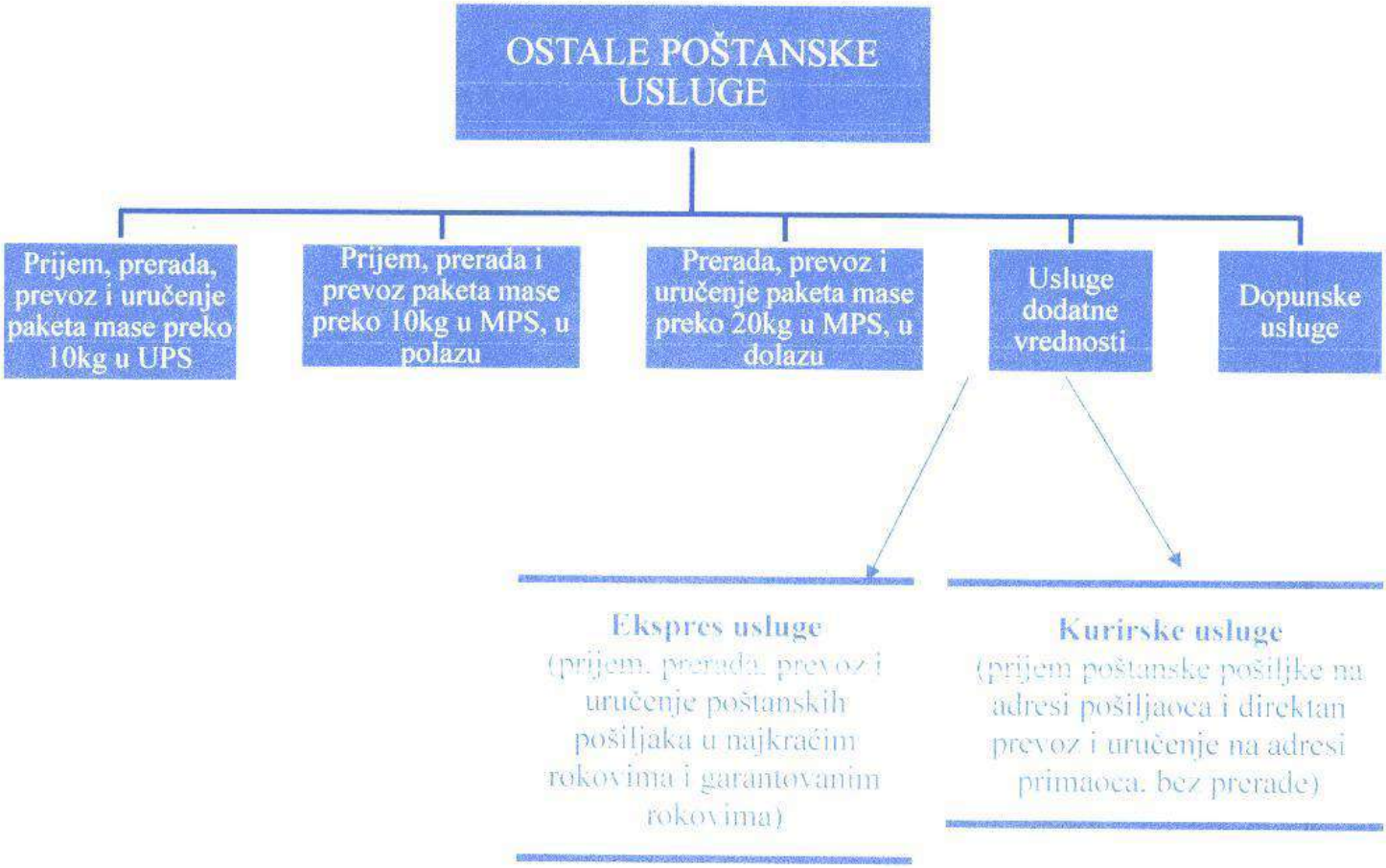
U kontinuitetu raste broj pošuljaka u međunarodnom poštanskom saobraćaju. Tokom 2023. godine beleži se povećanje u broju pošiljaka za ovaj deo tržišta od 22%, s tim što je rast zabeležen za pošiljke u dolazu od 25%. Naspurot tome, u kontinuitetu se beleži smanjenje obima pošiljaka u polazu, koje , u 2023. godini, iznosi -17% (*Tabela 13.8*).

	2020.	2021.	2022.	2023.	Stopa rasta 21/20	Stopa rasta 22/21	Stopa rasta 23/22
Polaz	1.952.999	1.671.889	1.418.833	1.177.902	-14	-15	-17
Dolaz	4.879.559	6.163.074	16.429.411	20.596.157	26	167	25
Ukupno	6.832.558	7.834.963	17.848.244	21.774.059	15	128	22

Tabela 13.8: Obim pošiljaka u MPS-u iz opsega UPU u periodu od 2020-2023. godine

Pošiljke koje su dolazile u Republiku Srbiju, tokom 2023. godine, čine približno 95% ukupnih međunarodnih pošiljaka iz domena univerzalne poštanske usluge i one ostvaruju 75% ukupnog prihoda univerzalne poštanske usluge u MPS-u. Najmasovnije su neregistrovane pismonosne pošiljke u dolazu (do 20 g) koje čine preko 87,6%, za njima slede preporučene pošiljke koje čine preko 10.5%.

13.4.2.Ostale poštanske usluge

Slika 13.17: Ostale poštanske usluge

Ostale poštanske usluge obavljaju poštanski operatori, kao i JPO, na osnovu odobrenja za obavljanje ostalih poštanskih usluga.

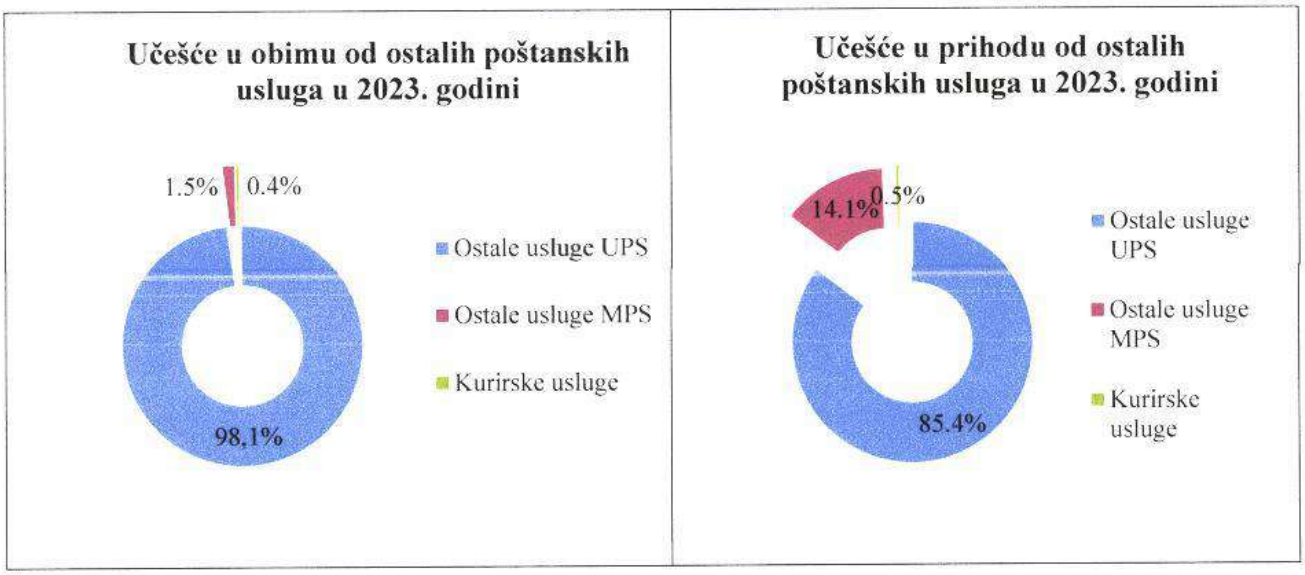
Ostale usluge u UPS-u su se u 2023. godini vratile na pozitivan trend rasta obima, koji je u 2023. godini iznosio 2,5% i koji je kontinuirano prisutan, ako se izuzme prošla godina kad je zabeležen pad od -2% (*Tabela 13.9, Slika 13.18*). Rast obima prati i rast prihoda od 9,3%, i ovo je prvi put da je stopa rasta u ovoj kategoriji usluga ispod 10%. U 2023. godini, poštanski operatori nisu povećavali cene za ovu kategoriju usluga.

Ostale poštanske usluge u unutrašnjem poštanskom saobraćaju su najdominantnija kategorija ostalih poštanskih usluga, zastupljene su sa 98,1% u obimu i 85,4% u prihodu, što je zadržano na približno istom nivou kao prethodnih godina.

Prosečan prihod po pošiljci, u unutrašnjem saobraćaju u kategoriji ostalih usluga, je nastavio kontinuirani trend rasta, uvećavši se za preko 21 dinar (7%) u odnosu na 2022. godinu, čime je dostigao vrednost od oko 341 dinar.

Ostale usluge u međunarodnom poštanskom saobraćaju su i najskuplje usluge, pa sa udelom u obimu od samo 1,5%, ostvaruju preko 14% prihoda, što je na višegodišnjem nivou *(Slika 13.18)*. Prosečni prihod po pošiljci, u međunarodnom saobraćaju, je povećan za 6% i iznosio

je 3.586 dinara. Posle prošlogodišnjeg pada obima, u 2023. godini je evidentiran rast obima ostalih usluga u MPS-u za 2,6%, što prati rast prihoda od 8,5%.

Slika 13.18: Udeo u obimu i prihodu ostalih poštanskih usluga u 2023. godini

Kurirske usluge, s obzirom da su najmanje zastupljene na tržištu ostalih poštanskih usluga, imaju skoro konstantan udeo od preko 0,4% u obimu, odnosno preko 0,5% prihodu. Prosečni prihod, po kurirskoj usluzi, je iznosio 409 dinara, odnosno zabeleženo je smanjenje od 35,5 dinara (8%). Kurirske usluge u kontinuitetu beleže pad obima, dok je u 2023. godini zabeležen rast kako u obimu, od čak 43,6%, tako i u prihodu, od 32,15%.

Rast obima i prihoda je posledica povećanja broja kurirskih službi na tržištu u Beogradu, Novom Sadu, ali i kao posledica štrajka kod javnog poštanskog operatora. Obim kurirskih usluga je bio, ako se izuzmu 2012. i 2017. godina, u konstantnom padu, međutim u 2023. godini je zabeležen značajan rast *(Tabela 13.9)*.

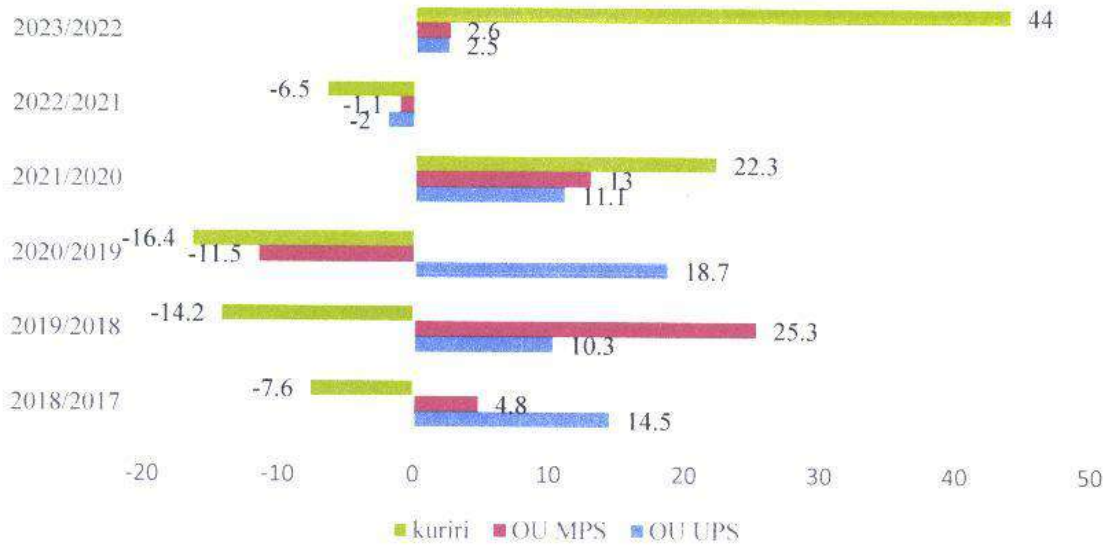
Ostale usluge (OU)	2017. godine		2022. godine		2023. godine		Rast obima		Rast prihoda	
	Obim hilj.	Prihod mil.rsd	Obim hilj.	Prihod mil.rsd	Obim hilj.	Prihod mil.rsd	2023-2017	2023-2022	2023-2017	2023-2022
OU UPS	30.123	7.877	49.203	15.733	50.434	17.197	67	3	118	9
OU MPS	594	1.660	771	2.615	791	2.837	33	3	71	8
Kurirske usluge	210	68	159	71	229	94	9	44	38	32
Ukupno	30.928	9.605	50.133	18.419	51.454	20.128	66	3	110	9

Tabela 13.9: Obim i prihod ostalih usluga u 2023. godini i poređenje sa 2017. i 2022. godinom

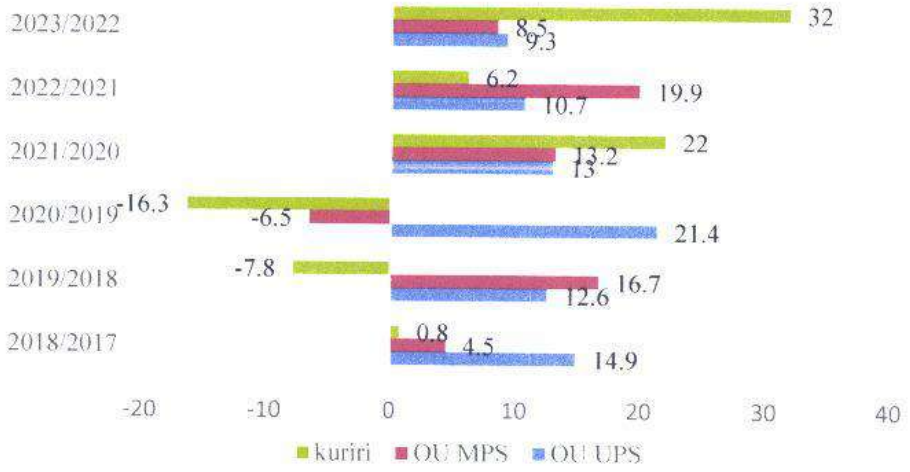
U *Tabeli 13.9* je prikazan rast obima i prihoda ostalih usluga u Republici Srbiji, u odnosu na 2017. godinu i 2022. godinu. U 2023. godini, u odnosu na referentnu godinu (2017. godinu), ostale usluge su zabeležile rast od 67% u obimu i 118% u prihodu. Najveći rast je imala

kategorija ostalih usluga u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, dok je kod kurira zabeležen značajan rast u odnosu na 2022. godinu.

Na *Slikama 13.19 i 13.20* su prikazani rast obima i prihoda od ostalih poštanskih usluga u periodu od 2017. do 2023. godine.

Slika 13.19: Stopa rasta obima ostalih usluga od 2017. do 2023. godine

Slika 20: Stopa rasta prihoda ostalih usluga od 2017. do 2023. godine

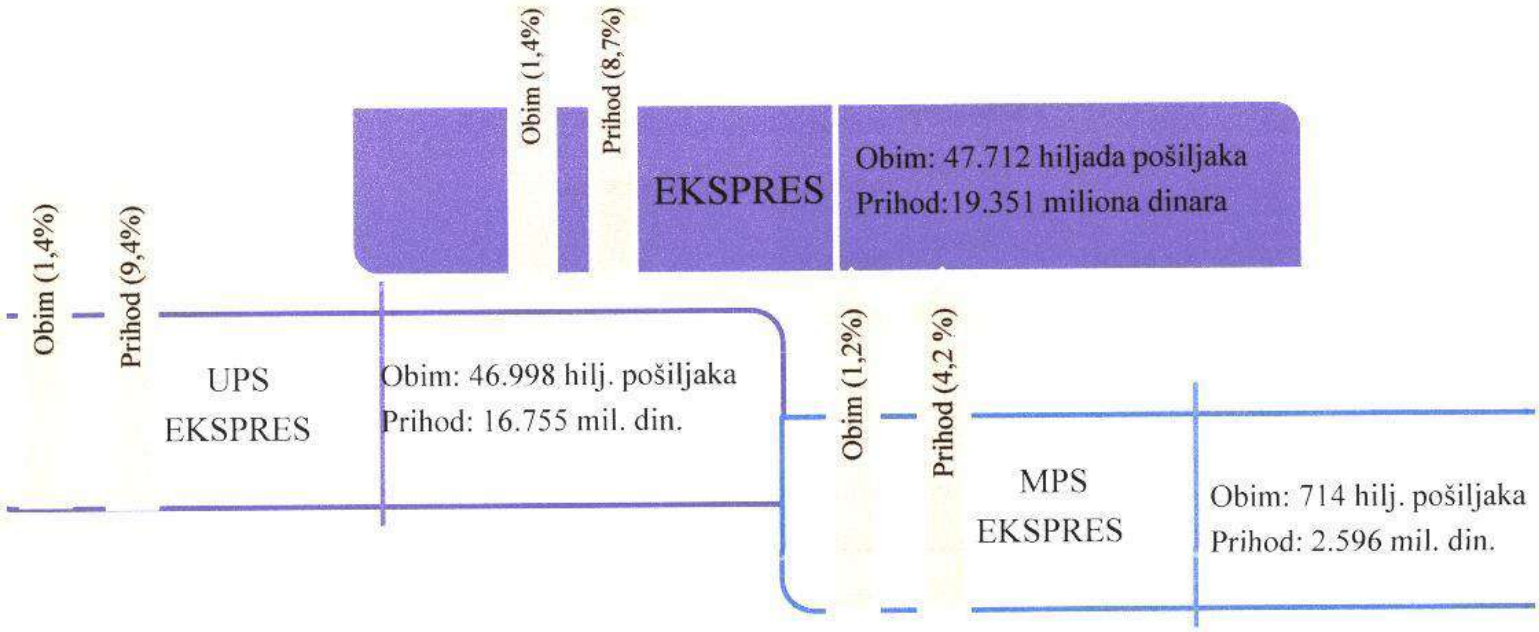
Trend učešća obima i prihoda ostalih usluga u Republici Srbiji, u poslednjih 5 godina, prikazan je u *Tabeli 13.10.*

Vrsta usluge/ godina	2019.		2020.		2021.		2022.		2023.	
%	Obim	Prihod	Obim	Prihod	Obim	Prihod	Obim	Prihod	Obim	Prihod
Ostale usluge UPS	97,6	83,0	98,2	86,4	98,1	86,4	98,1	85,4	98,1	85,4

Ostale usluge MPS	2,00	16,5	1,5	13,2	1,5	13,2	1,5	14,2	1,5	14,1
Kurirske usluge	0,4	0,5	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,4	0,5
Ukupno	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabela 13.10: Trend učešća ostalih poštanskih usluga u procentima

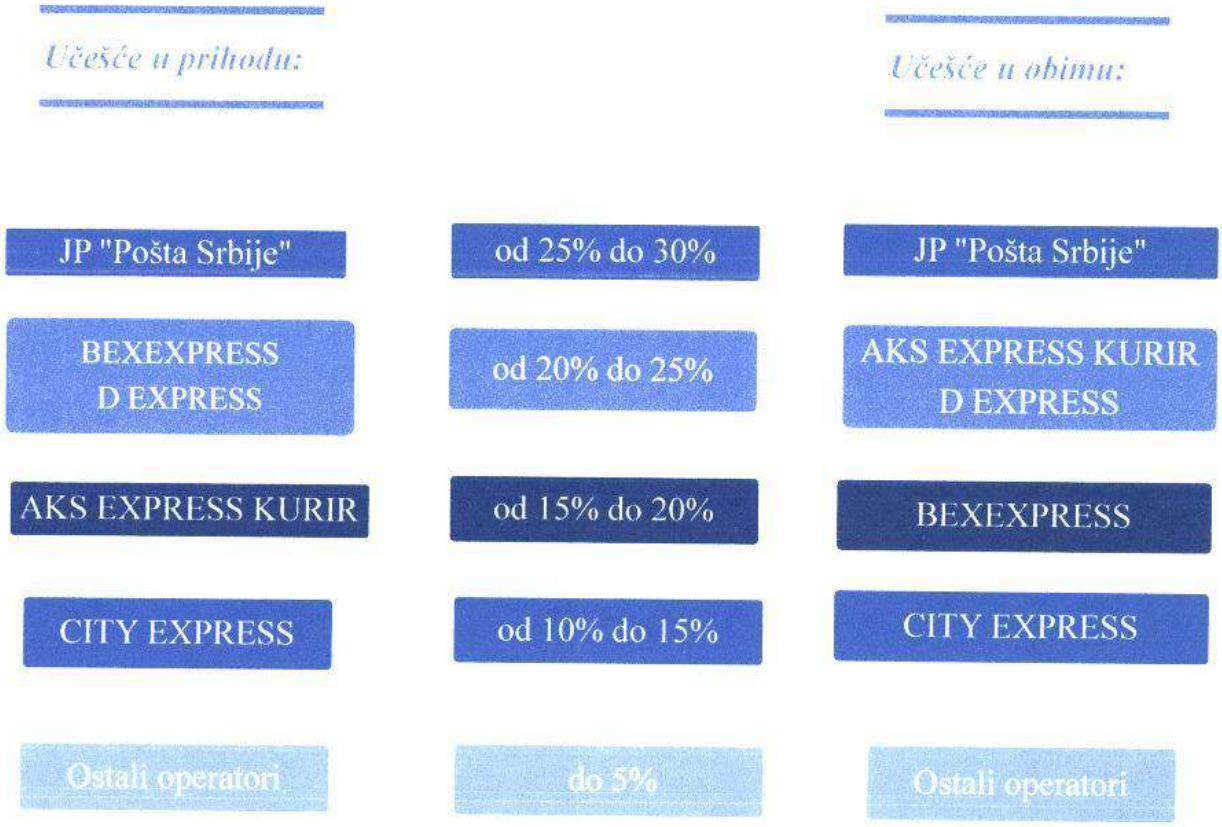
13.5. Analiza pošiljaka iz domena ekspres usluga i uticaj daljinske prodaje

Slika 13.21: Osnovne karakteristike tržišta ekspres usluga u 2023. godini i kretanje obima i prihoda u odnosu na 2022. godinu

Ekspres poštanske usluge predstavljaju najzastupljeniju kategoriju ostalih poštanskih usluga i kao što je ranije navedeno, ove usluge generišu značajan deo prihoda na celokupnom tržištu poštanskih usluga.

Tržišna učešća poštanskih operatora, u ukupno ostvarenom obimu i prihodu od ekspres usluga u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, koji su najviše zastupljeni na tržištu prikazana su na *Slici 13.21.* Ako posmatramo ukupan ostvaren obim poštanskih usluga u unutrašnjem poštanskom saobraćaju u 2023. godini, pored izdvojenih učešća operatora koji ostvaruju najveće obime, svi ostali poštanski operatori su obavili 1,3% obima (na prikazanoj skali do 5%). Sa druge strane, ako posmatramo ukupan ostvaren prihod u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, pored izdvojenih učešća za operatore koji ostvaruju najveće prihode, svi ostali operatori su realizovali 2,7% prihoda (na prikazanoj skali do 5%).

Slika 13.22: Tržišni udeo poštanskih operatora u ukupnom obimu i prihodu ekspres usluga u unutrašnjem poštanskom saobraćaju u 2023. godini

Tržište ekspres usluga se sa jedne strane može označiti kao oligopolističko[14] iz razloga što pet poštanskih operatora realizuju skoro 98% obima na tržištu ekspres poštanskih usluga (ukupno u unutrašnjem i međunarodnom saobraćaju). Sa druge strane, vrednost HHI[15] indeksa (Herfindahl Hirschman Index) ukazuje da je tržište ekspres usluga, u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, koncentrisano.

HHI indeks je jedan od najpouzdanijih pokazatelja koncentracije tržišta. Vrednost HHI indeksa zavisi od broja konkurenata na tržištu i od razlike u njihovoj relativnoj tržišnoj snazi. Sa povećanjem broja konkurenata na tržištu, vrednost HHI indeksa se smanjuje. Maksimalna vrednost ovog indeksa je 10.000 (u slučaju čistog monopola), a minimalna vrednost je blizu nule (što je vrednost HHI indeksa bliža nuli tržište je konkurentnije).

Ukoliko posmatramo tržište ekspres usluga kao posebno tržište, u odnosu na UPU gde JPO ima monopol, i dalje u okviru njega posebno ekspres tržište u unutrašnjem, a posebno ekspres tržište u međunarodnom saobraćaju, HHI indeks za 2023. godinu u UPS-u iznosi 2.096,

[14] https://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2022/10/Sektorska-analiza-ostalih-postanskih-usluga-2019-2021.pdf

[15] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Herfindahl_Hirschman_Index_(HHI)

što govori da je tržište ekspres usluga u unutrašnjem saobraćaju koncentrisano. U MPS-u vrednost HHI indeksa je nešto veći i iznosi 4.745 (*Tabela 11*).

U 2023. godini pet poštanskih operatora ostvaruje učešće veće od 1% u obimu ekspres usluga u UPS-u. HHI indeks se izračunava na osnovu učešća ovih operatora (odnosno u obračun HHI indeksa ulaze oni operatori čije učešće u obimu ekspres usluga prelazi 1%). Različiti privredni sektori koriste i različite intervale vrednosti za HHI indeks, ali vrednost indeksa od 2.096 se u većini slučajeva tumači kao konkurentno tržište. Što se tiče MPS-a, i na ovom tržištu pet poštanskih operatora ostvaruje učešće veće od 1%, ali je vrednost HHI indeksa veća što ukazuje na manju konkurenciju na ovom delu tržišta. Potrebno je naglasiti da, ekspres usluge u MPS-u, pruža deset operatora i da su obimi na ovom tržištu višestruko manji u odnosu na UPS kao i da postoji velika disproporcija u učešću u ukupnom obimu ovih operatora.

	Unutrašnji poštanski saobraćaj (UPS)			**Međunarodni poštanski saobraćaj (MPS)**		
	2021.	2022.	2023.	2021.	2022.	2023.
Vrednost HHI indeksa	2.229	2.203	2.096	4.675	4.848	4.745
Broj operatora sa učešćem u obimu ekspres usluga većem od 1%	5	5	5	5	5	5

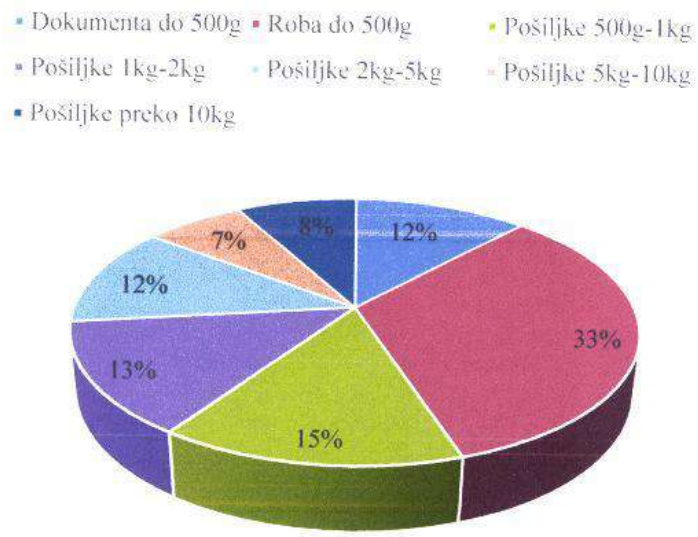
Tabela 13.11: Vrednosti HHI indeksa u periodu od 2021-2023. godine na tržištu ekspres poštanskih usluga u UPS-u i MPS-u

Karakteristike tržišta ekspres poštanskih usluga su detaljnije prikazane na osnovu kretanja obima, prihoda, distribucije pošiljaka po stopi mase i sadržini, učešća daljinske prodaje u ostvarenim obimima kao i na osnovu karakteristika polaza i dolaza u međunarodnom poštanskom saobraćaju.

U *Tabeli 13.12* i *Slici 13.22* data je struktura ekspres pošiljaka po masi u unutrašnjem poštanskom saobraćaju za 2023. godinu (u hiljadama).

	Ekspres pošiljke UPS							**Ukupno ekspres pošiljaka**		**Ukupa obim**
	Pošiljke do 500g		Pošiljke 500g-1kg	Pošiljke 1kg-2kg	Pošiljke 2kg-5kg	Pošiljke 5kg-10kg	Pošiljke preko 10 kg			
	Dokumenta	Roba						Dokumenta	Roba	
Obim	5.496	15.551	6.855	6.374	5.697	3.206	3.819	5.496	41.502	46.998
Učešće u kupnom obimu	12%	33%	15%	13%	12%	7%	8%	12%	88%	100%

Tabela 13.12: Struktura obima ekspres usluga po masi u UPS u 2023. godini (u hiljadama)

Dominanta prisutnost pošiljaka koje sadrže robu u odnosu na pošiljke koje sadrže dokumenta uočava se i tokom 2023. godine (skoro osam puta veća zastupljenost).
Pošiljke do 500g čine skoro polovinu (44,8%) ukupnog obima ekspres pošiljaka u unutrašnjem saobraćaju, a od njih, 74% pošiljaka sadrže robu.

Slika 13.23: Struktura obima ekspres usluga po masi u UPS u 2023. godini

Elektronska trgovina je vid daljinske trgovine[16] koja se ostvaruje na način da se roba/usluga nudi, naručuje i prodaje putem interneta.

Elektronska trgovina se obavlja kao:

- Prodaja robe/usluge preko elektronske prodavnice (osnovni oblik elektronske trgovine)
- Prodaja robe/usluge preko elektronske platforme koja povezuje trgovce i potrošače (prodaja preko e-commerce platforme)
- Prodaja robe preko elektronske prodavnice ili preko elektronske platforme, pri čemu se roba isporučuje potrošaču direktno od proizvođača/veletrgovca ("dropshipping" oblik elektronske trgovine)

[16] Daljinska trgovina[16] je isticanje ponude i zaključenje ugovora za prodaju robe/usluge upotrebom jednog ili više sredstava komunikacije na daljinu. (Zakon o trgovini („Službeni glasnik RS“, br. 52/2019))

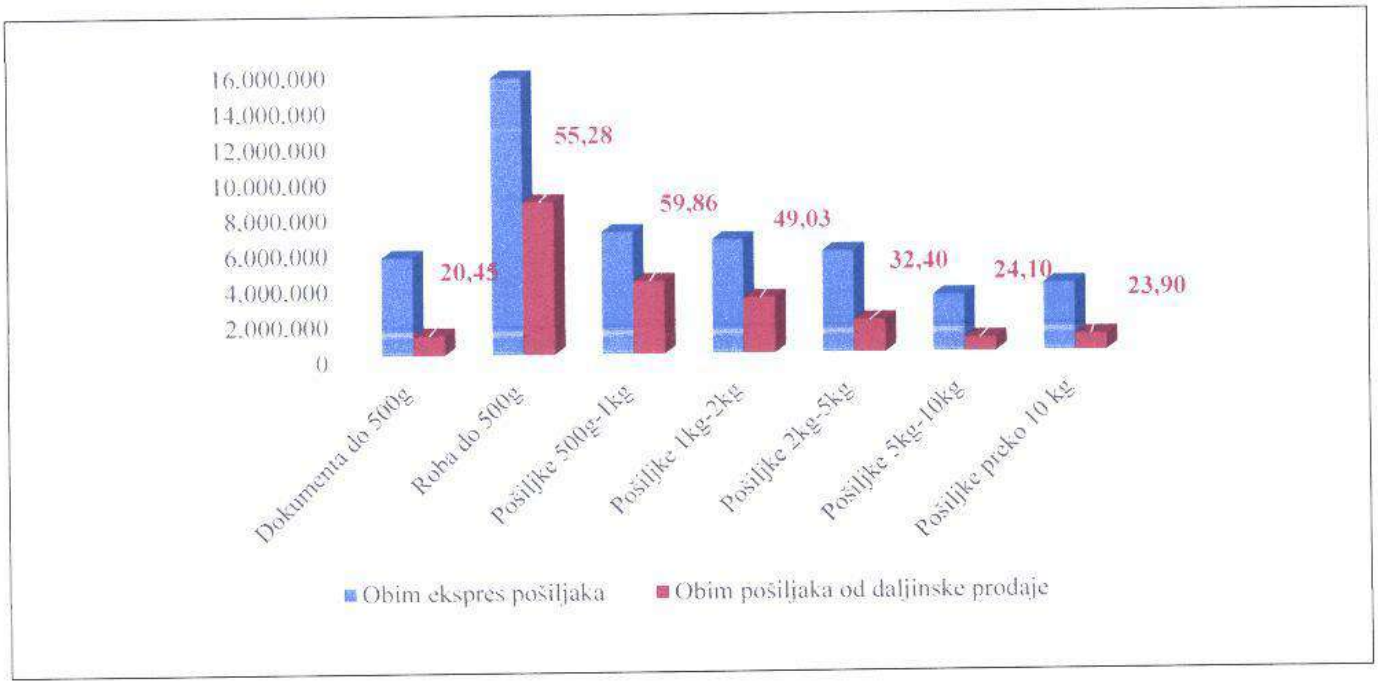
Plaćanje robe može biti elektronskim putem ili pouzećem, a dostava robe kupcima je u poštanskim pošiljkama. Na domaćem tržištu su to, u najvećoj meri, ekspres pošiljke.

Pošiljke koje su posledica daljinske prodaje čine skoro 44% ukupnih ekspres pošiljaka u 2023. godini na tržištu Republike Srbije (*Tabela 13.13).*

U *Tabeli 13.13* i *Slici 13.24*, prikazan je udeo obima pošiljaka koje su posledica daljinske prodaje u odnosu na ukupan obim ekspres pošiljaka u UPS.

	Dokumenta do 500g	Roba do 500g	Pošiljke 500g-1kg	Pošiljke 1kg-2kg	Pošiljke 2kg-5kg	Pošiljke 5kg-10kg	Pošiljke preko 10 kg	Ukupno
Obim ekspres pošiljaka	5.496	15.551	6.855	6.374	5.697	3.206	3.819	46.998
Obim pošiljaka od daljinske prodaje	1.124	8.597	4.103	3.125	1.846	773	913	20.481
Učešće daljinske prodaje u obimu prema stopi mase	20%	55%	60%	49%	32%	24%	24%	44%

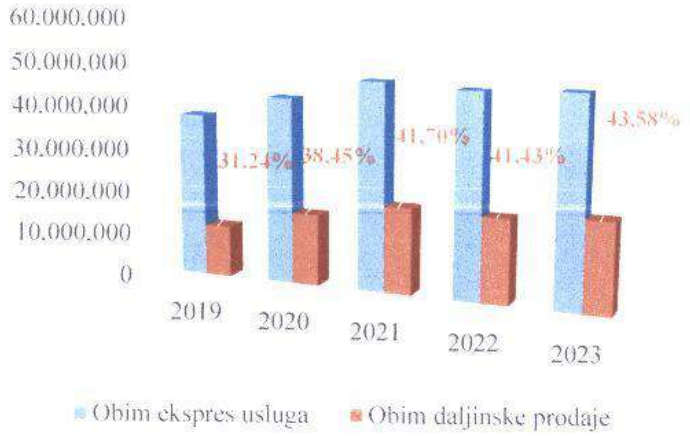
Tabela 13.13: Učešće daljinske prodaje u ukupnom obimu ekspres pošiljaka u 2023. godini (u hiljadama) u UPS-u

Slika 13.24: Udeo daljinske prodaje u ukupnom obimu prema stopi mase ekspres pošiljaka u unutrašnjem poštanskom saobraćaju u 2023. godini

I u 2023. godini je nastavljen trend da su u okviru pošiljaka od daljinske prodaje najviše zastupljene pošiljke koje sadrže robu do 500g (42%), a za njima slede pošiljke stope mase od 500g do 1kg (20%).

Pošiljke daljinske prodaje u 95% sadrže robu, a ostatak pošiljaka sadrži dokumenta do 500g.

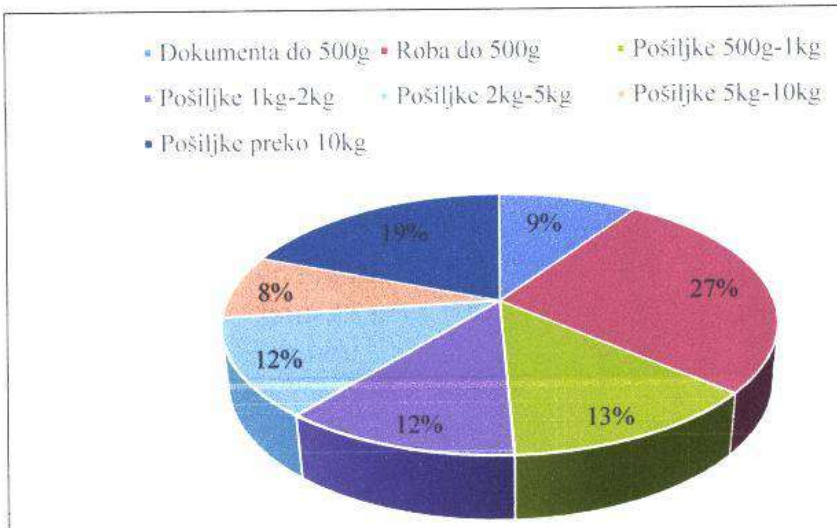
Učešće pošiljaka daljinske prodaje u ukupnom obimu ekspres pošiljaka tokom 2023. godine povećano je u odnosu na 2022. godinu.

Slika 13.25: Učešće daljinske prodaje u ukupnom obimu ekspres pošiljaka u UPS-u u periodu od 2019-2023. godine

U *Tabeli 13.14 i Slici 13.26* prikazano je učešće prihoda od ekspres usluga (u milionima dinara) po stopi mase u unutrašnjem poštanskom saobraćaju.

	Prihod od ekspres pošiljaka UPS u milionima dinara							**Ukupan prihod ekspres pošiljaka**		
	Pošiljke do 500g									
	Dokumenta	Roba	Pošiljke 500g-1kg	Pošiljke 1kg-2kg	Pošiljke 2kg-5kg	Pošiljke 5kg-10kg	Pošiljke preko 10 kg	Dokumenta	Roba	**Ukupan prihod**
Prihod	1.617	4.500	2.153	1.960	2.035	1.322	3.168	1.617	15.138	16.755
Učešće u ukupnom prihodu	9%	27%	13%	12%	12%	8%	19%	9%	91%	100%

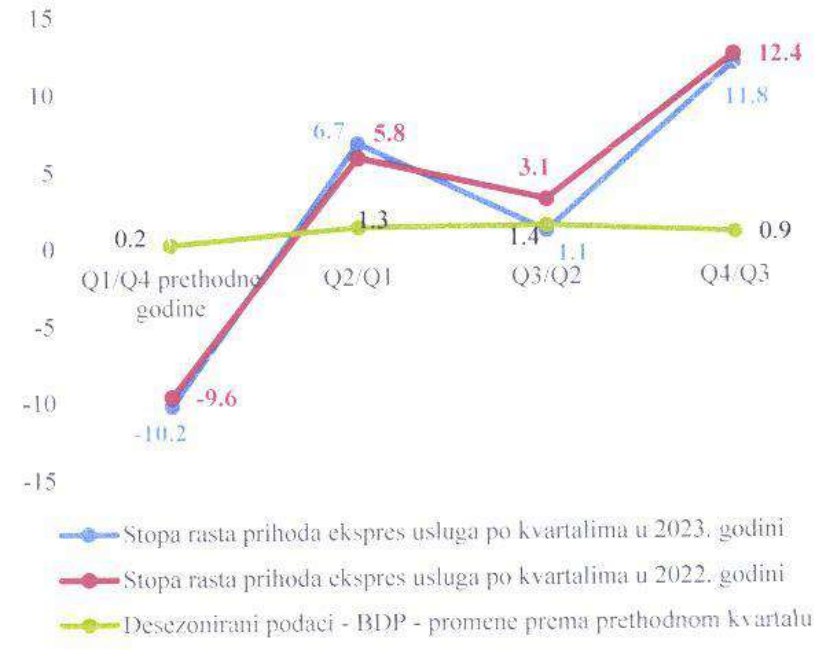
Tabela 13.14: Učešće prihoda od ekspres usluga (u milionima dinara) u 2023. godini u UPS-u po masi

Skoro 91% prihoda ostvaruju pošiljke koje sadrže robu, dok je devet puta manje učešće pošiljaka koje sadrže dokumenta. Najveći udeo u prihodu imaju pošiljke sa robom do 500g, a za njima slede pošiljke koje sadrže robu preko 10 kg. Ove pošiljke, iako su u obimu manje zastupljene, u prihodu ostvaruju značajno učešće, jer iznos poštarine zavisi i od mase.

Slika 13.26: Učešće prihoda od ekspres usluga u UPS-u po masi u 2023. godini

Na *Slici 13.27*, prikazano je poređenje stope rasta prihoda od ekspres poštanskih usluga, kao i stope rasta BDP-a kroz kvartale 2023. godine kao i u odnosu na 2022. godinu.

Stopa rasta prihoda od ekspres poštanskih usluga se kreće od -10,2%, ako se posmatra prvi kvartal 2023. godine u odnosu na četvrti kvartal 2022. godine, do 11,8% ako se posmatra četvrti kvartal 2023. godine u odnosu na treći kvartal 2023. godine. Stopa rasta prihoda od ekspres poštanskih usluga zadržala je isti trend kao i prethodne godine. Ali, za razliku od prethodne godine, stopa rasta desezoniranih vrednosti BDP[17]-a, prema prethodnom kvartalu, ima nešto drugačije kretanje.
Pri poređenju promena na kvartalnom nivou, treba imati u vidu specifičnost poštanskog tržišta - poslednji kvartal u godini je najveći, što dovodi do velikog odstupanja pri poređenju ovog kvartala sa prethodnim.

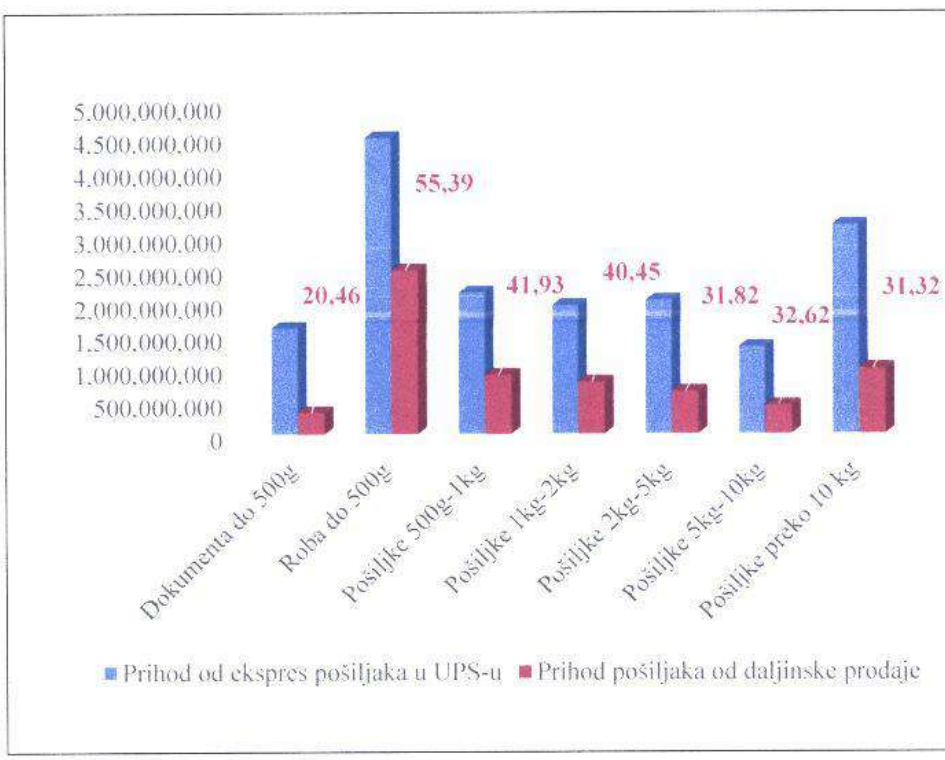
Slika 13.27: Poređenje BDP-a i prihoda od ekspres poštanskih usluga u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, po kvartalima 2023. godine i 2022. godine

U *Tabeli 13.15* i *Slici 13.28*, prikazano je učešće prihoda od daljinske prodaje u odnosu na ukupan prihod od ekspres usluga u UPS-u (u milionima dinara).

[17] https://publikacije.stat.gov.rs/G2024/HtmlL/G20241056.html; BDP-desezonirani podaci, promene, prema prethodnom kvartalu 2023.godine

	Dokumenta do 500g	Roba do 500g	Pošiljke 500g-1kg	Pošiljke 1kg-2kg	Pošiljke 2kg-5kg	Pošiljke 5kg-10kg	Pošiljke preko 10kg	Ukupno
Prihod od ekspres pošiljaka	1.617	4.500	2.153	1.960	2.035	1.322	3.168	16.755
Prihod pošiljaka od daljinske prodaje	331	2.493	903	793	647	431	992	6.590
Učešće daljinske prodaje	20%	55%	42%	40%	32%	33%	31%	39%

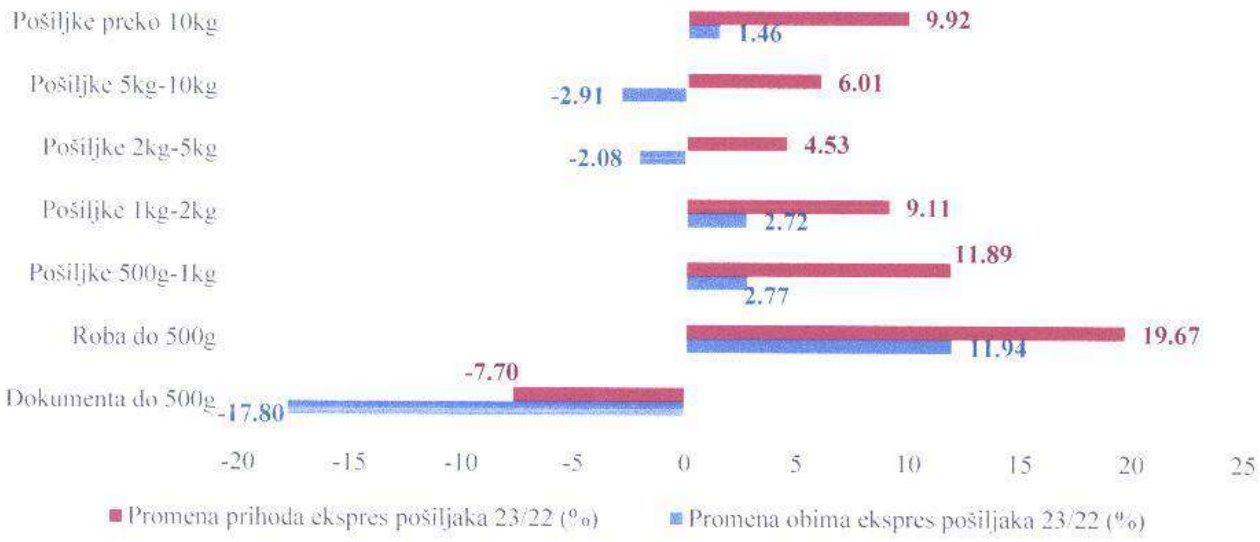
Tabela 13.15: Učešće prihoda daljinske prodaje u odnosu na prihod od ekspres usluga (u milionima din) u UPS-u po masi u 2023. godini

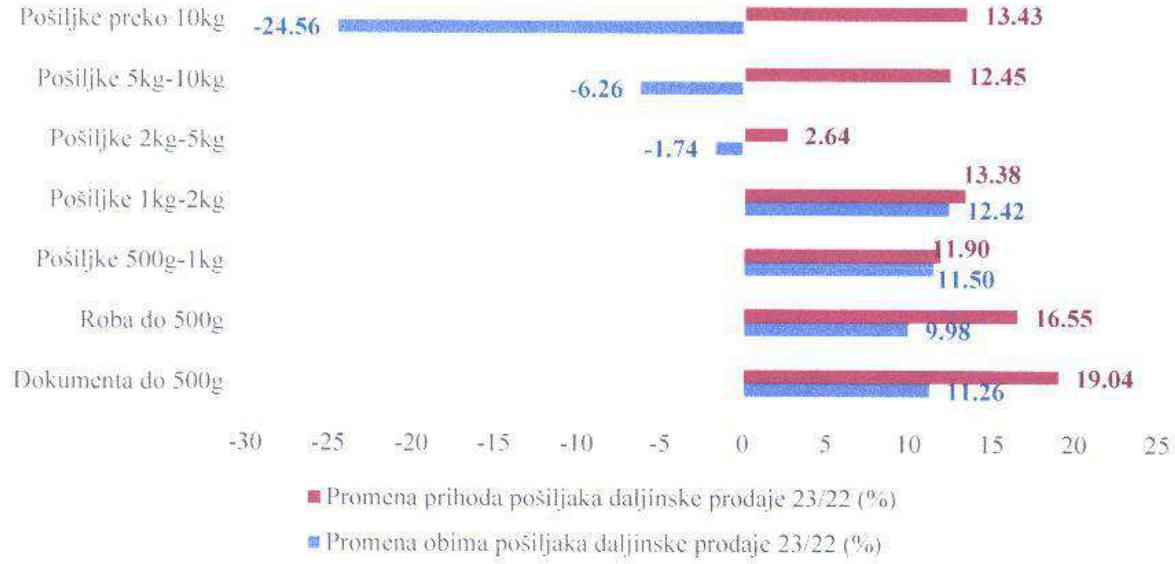
Prihod od pošiljaka, koje su posledica daljinske prodaje, čini oko 39% ukupno ostvarenog prihoda od ekspres pošiljaka u UPS-u. Najzastupljenija kategorija pošiljaka, roba do 500g, ostvaruje i najveći prihod. Ako posmatramo prihod pošiljaka do 500g, on čini nešto više od 36% ukupnog prihoda ekspres pošiljaka u UPS-u. Pošiljke do 500g generišu od daljinske prodaje prihod koji čini 43% ukupnog prihoda od daljinske prodaje.

Slika 13.28: Učešće prihoda od daljinske prodaje u prihodu (u milionima din) od ekspres usluga u UPS-u u 2023. godini

Na *Slikama 13.29 i 13.30,* predstavljen je odnos obima i prihoda ukupnih ekspres usluga u periodu 2023/2022. godine kao i obima i prihoda od daljinske prodaje, u istom posmatranom periodu.

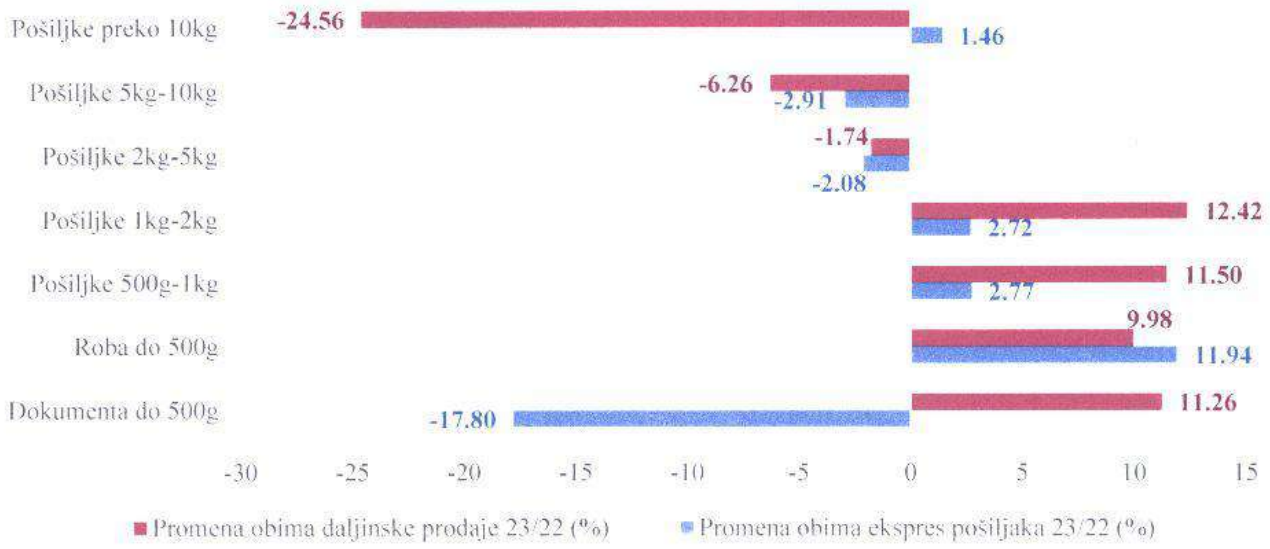

Slika 13.29: Promena obima i prihoda eskpres pošiljaka u periodu 2023/2022. godine

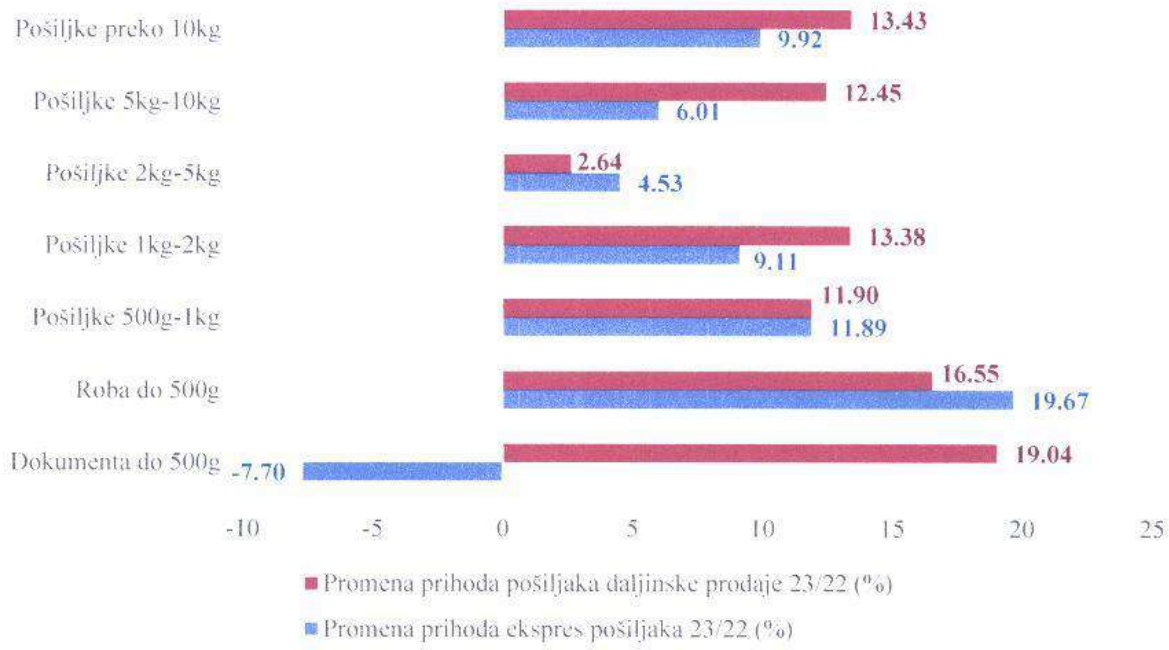
Slika 13.30: Promena obima i prihoda pošiljaka od daljinske prodaje u periodu 2023/2022. godine

Poređenjem sa 2022. godinom, u 2023. godini se beleži blagi rast obima ekspres pošiljaka, a samim tim i rast obima daljinske prodaje (*Slika 13.31*). Obim ekspres pošiljaka je, u odnosu na 2022. godinu, povećan za 1,42%, a nešto veća stopa rasta se registruje kod pošiljaka koje su posledica daljinske prodaje (6,67%).

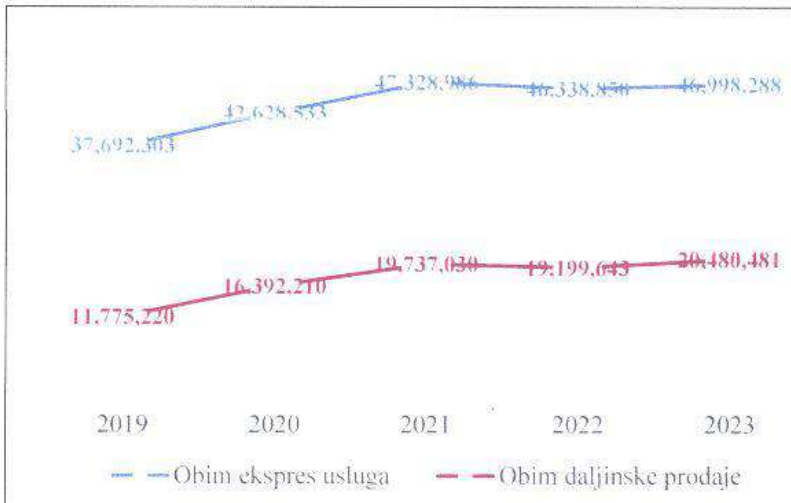

Slika 31: Promena obima eskpres pošiljaka i pošiljaka od daljinske prodaje u periodu 2023/2022. godine

Poput obima, i kod prihoda je 2023. godine evidentiran rast (*Slika 13.32*), ali je stopa rasta nešto veća u odnosu na stopu rasta obima, i u odnosu na 2022. godinu ona iznosi nešto više od 9%. Rast prihoda, kod pošiljaka koje su posledica daljinske prodaje, u odnosu na 2022. godinu, iznosi 13%.

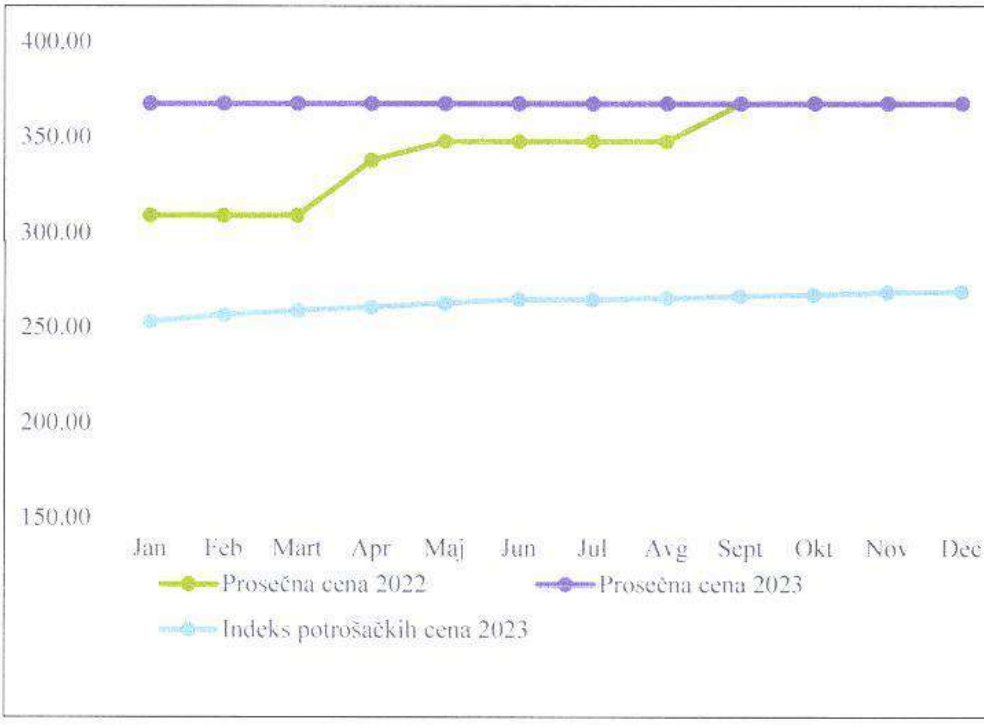
Slika 13.32: Promena prihoda eskpres pošiljaka i pošiljaka od daljinske prodaje u periodu 2023/2022. godine

Jedan od osnovnih pokretača razvoja tržišta ekspres usluga u UPS-u je svakako razvoj daljinske prodaje.
Nakon blagog pada obima ove vrste pošiljaka, koji smo zabeležili u periodu 2022/2021. godine, tokom 2023. godine, posmatrani segment tržišta se vraća u tokove rasta koje je beležio od početka praćenja ovog tržišta.

Slika 13.33: Kretanje obima ekspres pošiljaka kao i pošiljaka od daljinske prodaje u periodu od 2019-2023. godine

Ako posmatramo cene ekspres usluga u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, za stopu mase do 0,5kg (najzastupljenija kategorija pošiljaka u ekspres uslugama), tokom 2023. godine nije došlo do promena u ceni ovih usluga, kod operatora koji u pogledu obima zajedno čine 99% tržišta u UPS-u (*Slika 13.34*).

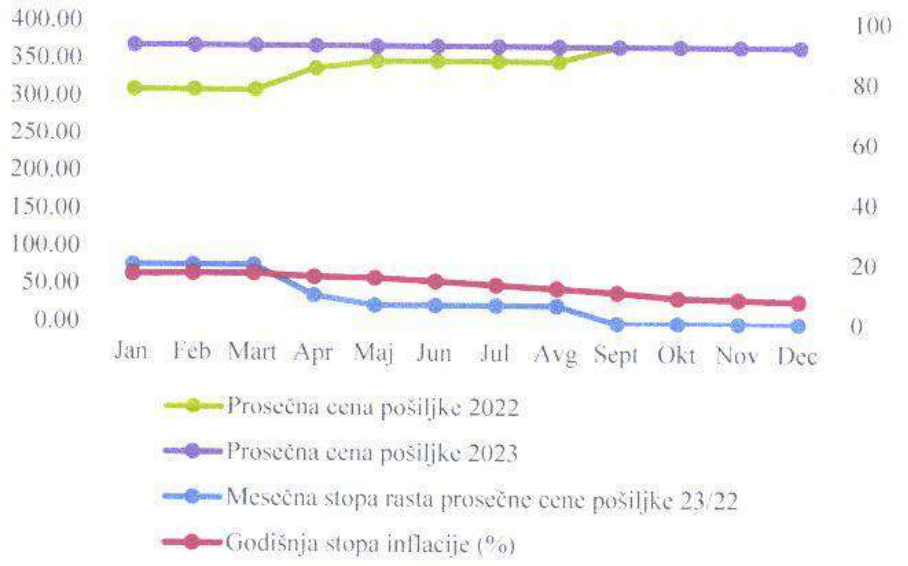

Na prikazanom grafiku može se uočiti da je konstantna prosečna cena tokom cele 2023. godine –rast cena je zabeležen u 2022. godini, od septembra 2022 godine.
Sa druge strane, indeks potrošačkih[18] cena je tokom 2023. godine imao konstantan blagi rast.

Slika 13.34: Kretanje prosečne cene ekspres pošiljke stope mase do 0,5kg u 2023. i 2022. godini kao i indeks potrošačkih cena za 2023. godinu

[18] Statistički kalendar 2024, Republički zavod za statistiku: https://www.stat.gov.rs/sr-cyrl/publikacije/?d=17&r=

Tokom 2023. godine, u Republici Srbiji, ostvaren je prosečan međugodišnji rast potrošačkih cena u iznosu od 12,1%[19].

Na prikazanoj slici se može videti odnos promene mesečne stope rasta prosečne cene pošiljke stope mase do 500g (merena na način – mesec u odnosu na isti mesec prethodne godine, period 2023/2022. godine) i godišnje stope inflacije (merena na način - mesec u odnosu na isti mesec prethodne godine, period 2023/2022. godine). Mesečna stopa rasta prosečne cene pošiljke mase do 500g prati promene u godišnjoj stopi inflacije.

Slika 13.35: Poređenje prosečne cene za pošiljku stope mase do 500g i inflacije

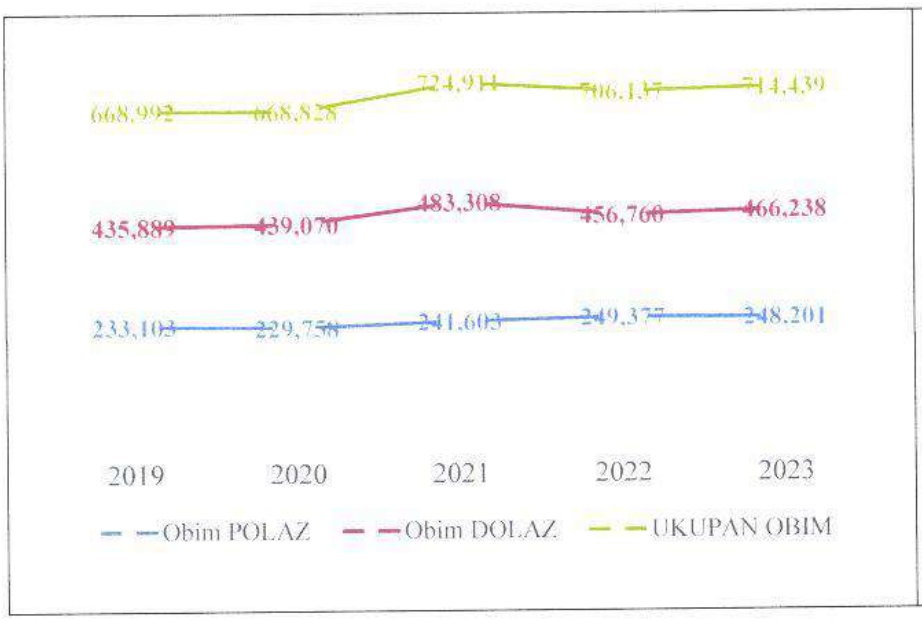
Pored ekspres pošiljaka iz unutrašnjeg poštanskog saobraćaja, analizirane su i ekspres pošiljke u međunarodnom poštanskom saobraćaju, na osnovu podataka poštanskih operatora koji su dostavljeni kroz godišnje upitnike za 2023. godinu. Tokom 2023. godine, deset poštanskih operatora obavljalo je usluge u međunarodnom poštanskom saobraćaju. U *Tabeli 16* prikazan je obim ekspres pošiljaka u polazu i dolazu u MPS u 2023. godini, prema stopi mase.

	Dokumenta do 500g	Roba do 500g	Pošiljke 500g-1kg	Pošiljke 1kg-2kg	Pošiljke 2kg-5kg	Pošiljke 5kg-10kg	Pošiljke 10kg-20kg	Pošiljke preko 20kg	UKUPNO
Obim-POLAZ	128.102	25.982	23.583	18.187	23.066	11.789	8.567	8.925	248.201
Obim-DOLAZ	134.296	45.095	49.325	52.470	68.955	42.104	29.306	44.687	466.238
Učešće pošiljaka u polazu (%)	52%	10%	10%	7%	9%	5%	3%	4%	100
Učešće pošiljaka u dolazu (%)	28%	10%	11%	11%	15%	9%	6%	10%	100

Tabela 13.16: Obim međunarodnih ekspres pošiljaka u 2023. godini

Pošiljke u dolazu čine 65% pošiljaka u ukupnom obimu ekspres pošiljaka u MPS-u. U međunarodnom poštanskom saobraćaju, dominiraju pošiljke iz kategorije dokumenta do 500g (i u polazu i dolazu).

[19] https://www.stat.gov.rs/sr-cyrl/publikacije/publication/?p=15692

U MPS-u je u odnosu na 2022. godinu, ako posmatramo ukupan obim pošiljaka, evidentiran rast u iznosu od 1,2%. Obim pošiljaka u polazu porastao je za 2%, ali je obim pošiljaka u dolazu ostvario neznatan pad od -0,5%.

Slika 36: Kretanje obima međunarodnih ekspres pošiljaka u periodu od 2019-2023. godine (polaz, dolaz i ukupan obim)

13.6. Zaključak

Na tržištu poštanskih usluga u 2023. godini, je evidentiran pad broja usluga, uslovljen padom broja usluga iz domena univerzalne poštanske usluge. S obzirom da je, u aprilu 2023. godine, Vlada Republike Srbije povećala cene rezervisanih poštanskih usluga, prema kojima su se izravnale i cene pojedinih stopa mase u okviru nerezervisanih usluga iz domena UPU, prihod je značajno porastao, što je uticalo na značajniji rast ukupnih prihoda od poštanskih usluga.

Poslednji kvartal 2023. godine je obeležio štrajk radnika JPO, što je doprinelo da se deo usluga prelije u tokove ekspres i kurirskih usluga.

U oblasti univerzalne poštanske usluge, kontinuirano se smanjuju pismonosne usluge, što je dugogodišnji trend na globalnom nivou. Na osnovu poslednjeg ERGP izveštaja o indikatorima tržišta[20], zabeležen je pad od -5,7% pismonosnih usluga 2022. godine u odnosu na 2021. godinu. U našoj zemlji je u 2022. godini zabeležen pad od -4,5%, što je nastavljeno i u 2023. godini, sa više od dvostuko povećanom stopom pada (10,3%).

Sa druge strane, beleži se ekspanzija paketskih usluga. Međutim, i pored eksponencijalnog rasta broja paketa iz godine u godinu, i dalje se radi o zanemarljivo malom obimu u odnosu na pismonosne pošiljke. U 2022. godini je bilo preko 260 puta više pismonosnih pošiljaka od paketskih, dok je u 2023. godini taj odnos smanjen, ali i dalje je preko 110 puta veći u korist pisama.

U univerzalnoj poštanskoj usluzi, najdominantnije kategorije su sudsko pismo i pisma inicirana od strane drugih državnih institucija, što ukazuje na potrebu da se većina građana i dalje obaveštava u pisanoj formi, putem poštanske usluge, što je zastupljeno i u mnogim drugim

[20] ERGP (22) 12 Report on core indicators

zemljama, kao poseban institut „government letter". Sa druge strane, pojedine najrazvijenije zemlje, u kojima je digitalna pismenost na visokom nivou, ova pisma su supstituisala e-formatima. U našoj zemlji pojedine usluge državnih institucija su u potpunosti dostupne građanima u e-formatu, putem e-uprave.

Novi Zakon o elektronskim komunikacijama[21], koji je stupio na snagu u maju 2023. godine, propisuje obavezu elektronskog dostavljanja računa za usluge elektronskih komunikacija, što u budućnosti može da utiče na dodatno smanjenje obima pismonosnih pošiljaka.

Posle prošlogodišnjeg pada u obimu, ostale poštanske usluge su zabeležile rast, koji u kontinuitetu prati rast prihoda. Napominjemo, da se cene ostalih usluga nisu menjale od septembra 2022. godine, tako da je na rast prihoda direktno uticao rast obima, koji je delimično iniciran prelivanjem pošiljaka iz tokova JPO u tokove ostalih operatora, koji pružaju ekspres usluge u UPS-u i kurirske usluge.

Kretanje obima ekspres poštanskih usluga u unutrašnjem saobraćaju se vratilo u pozitivne trendove iz prethodnih godina – posle pada u 2022. godini. Na povećanje obima utiče i značajniji rast broja pošiljaka koje su posledica daljinske prodaje.

RATEL je u skladu sa svojim zakonskim nadležnostima, tokom 2023. godine nastavio sa aktivnostima u cilju obezbeđivanja konkurencije i unapređenja kvaliteta na poštanskom tržištu kao što su: unapređenje i ažuriranje jedinstvenog GIS portala (Geografsko-informacionog sistema za poštanske usluge), portala „cene usluga" za poređenje cena ekspres i kurirskih usluga u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, kao i poređenje parametara kvaliteta za pet operatora ekspres poštanskih usluga koji su u 2023. godini zajedno ostvarivali udeo od 99% u obimu.

Tokom 2023. godine, saglasno Akcionom planu Strategije razvoja poštanskih usluga u RS („Službeni glasnik RS", broj 68/21), započet je projekat „Studija o održivosti univerzalne poštanske usluge i definisanju njene uloge u skladu sa promenljivim potrebama korisnika", u saradnji sa JPO i nadležnim ministarstvom, u kome se istražuje aspekt opsega, kvalitet prenosa, kvaliteta dostupnosti UPU, i čiji će rezultati biti ulazni podaci za izmenu Zakona o poštanskim uslugama. Redefinisanje opsega UPU, odnosno izmena postojećeg opsega UPU, je jedan od osnovnih zadataka na nivou EU, čime se bavi i ERGP (The European Reguators Group for Postal Services).

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku[22] u 2023. godini beleži se rast broja korisnika koji obavljaju trgovinu putem interneta, što odgovara i prikazanom trendu obima pošiljaka daljinske prodaje. Podaci govore da tokom 2023. godine 26% korisnika interneta nikada nije koristilo uslugu „kupovina putem interneta" i upravo se u ovom delu očekuje i dalji rast obima poštanskih pošiljaka, odnosno obima pošiljaka koje su posledica daljinske prodaje, pre svega u okviru ekspres pošiljaka u unutrašnjem poštanskom saobraćaju. Sve napred navedeno se potvrđuje i planovima države da se, u cilju socijalno ekonomske povezanosti, omogući dostupnost interneta stanovnicima u svim delovima naše zemlje, naročito u ruralnim oblastima.

---

[21] „Službeni glasnik RS", broj 35/23

[22] https://data.stat.gov.rs/Home/Result/270207?languageCode=sr-Latn

S obzirom da se, posredstvom daljinske prodaje, kupljena roba dostavlja najčešće u paketskim pošiljkama, očekuje se ekspanzija i modifikacija ovih vrsta pošiljaka u narednom periodu, a ona je direktno povezana sa stopom rasta potrošačkih cena, inflacije, kupovnom moći stanovnika. Sposobnost da se prepoznaju potrebe korisnika i da se usluge prilagode njihovim zahtevima će biti ključna za dalji razvoj poštanskih usluga.

14. KVALITET OBAVLJANJA POŠTANSKIH USLUGA

Parametre kvaliteta obavljanja poštanskih usluga je, shodno zakonskoj obavezi, propisao RATEL[23]. Kvalitet univerzalne poštanske usluge (u daljem tekstu: UPU) RATEL prati na osnovu rezultata nezavisnog merenja kvaliteta, koje ostvaruje javni poštanski operator (u daljem tekstu: JPO) kao jedini davalac univerzalne poštanske usluge u Republici Srbiji. Pored nezavisnog merenja kvaliteta univerzalne poštanske usluge, koje RATEL sprovodi od 2021. godine, RATEL organizuje i jedinstveno nezavisno merenje i poređenje parametara kvaliteta ekspres usluga u unutrašnjem poštanskom saobraćaju (benčmark kvaliteta) za pet operatora sa najvećim učešćem na tržištu, počev od 2022. godine. S obzirom na veliki rast ekspres poštanskih usluga, koje su izuzetno interesantne korisnicima poštanskih usluga, posebno sa aspekta dostave robe kupljene preko interneta, pristupilo se merenju kvaliteta i ove vrste poštanskih usluga.

14.1. Kvalitet obavljanja univerzalne poštanske usluge

Kvalitet obavljanja univerzalne poštanske usluge analiziran je na osnovu podataka dobijenih: nezavisnim merenjem RATEL-a, internim merenjem javnog poštanskog operatora, međunarodnim merenjima u kojima učestvuje JPO i podataka iz godišnjeg upitnika RATEL-a. Za ocenu kvaliteta obavljanja univerzalne poštanske usluge, pored rokova prenosa, kojim se ocenjuje brzina prenosa, analiziraju se i drugi pokazatelji: pouzdanost prenosa i uručenja pošiljaka, dostupnost UPU, efikasnost rešavanja reklamacija itd.

RATEL je utvrdio dinamiku dostizanja rokova prenosa koje propisuju standardi, po kome je puno ostvarenje rokova prenosa, propisano za 2023. godinu.

Takođe, javni poštanski operator, kao jedini davalac univerzalne poštanske usluge, u obavezi je da RATEL-u podnosi godišnji izveštaj o stanju kvaliteta univerzalne poštanske usluge, koji mora da bude sačinjen u skladu sa standardima SRPS EN 13850:2014, SRPS EN 14508:2014 i SRPS EN 14012:2014.

U skladu sa zakonskim odredbama, RATEL je sproveo trogodišnje nezavisno merenje rokova prenosa neregistrovanih pismonosnih pošiljaka u unutrašnjem poštanskom saobraćaju (u daljem tekstu: UPS) u periodu od 2021-2023. godine.

Uporedo sa nezavisnim merenjem, u organizaciji RATEL-a, javni poštanski operator je tokom 2023. godini sproveo AMQM merenje[24] - neprekidno merenje vremena prenosa prioritetnih neregistrovanih pismonosnih pošiljaka sa internim panelistima. Takođe, tokom 2022. godine, JPO je organizovao praćenje rokova prenosa paketa u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, pomoću interne aplikacije, kao i praćenja dostave, odnosno isplate uputnica. Kvalitet usluga u međunarodnom poštanskom sabraćaju (u daljem tekstu: MPS) mere globalni sistemi za merenje rokova prenosa, kako pismonosnih, tako i paketskih usluga.

14.1.1.Brzina i pouzdanost prenosa i uručenja pošiljaka

Rokovi prenosa i uručenja prioritetnih i neprioritetnih neregistrovanih pismonosnih pošiljaka u unutrašnjem, odnosno prioritetnih i avionskih neregistrovanih pismonosnih pošiljaka u međunarodnom saobraćaju, prema standardima uručenja koje je propisao RATEL, predstavljaju parametre na osnovu kojih se meri brzina i pouzdanost prenosa i uručenja poštanskih pošiljaka.

---

[23] Pravilnik o parametrima kvaliteta za obavljanje poštanskih usluga („Službeni glasnik RS", br. 114/20, u daljem tekstu: Pravilnik).

[24] Interno merenje koje je sproveo JPO se vrši u skladu sa internim aktom JPO: Metodologija praćenja kvaliteta u poštanskom saobraćaju.

Organizovano trogodišnje nezavisno merenje kvaliteta prema normama standarda SRPS EN 13850:2014, nastavljeno je tokom 2023. godine, odnosno u kontinuitetu su mereni rokovi prenosa neregistrovanih pismonosnih pošiljaka u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, tj. neprioritetnih i prioritetnih pošiljaka u toku prve, druge i treće godine.

U cilju uspostavljanja sistema merenja, koji odražavaju realne poštanske tokove, RATEL je u saradnji sa JPO odredio potrebne parametre za nezavisno merenje (Slika 14.1).

Slika 14.1. Proces definisanja nezavisnog merenja rokova prenosa na osnovu realnih poštanskih tokova

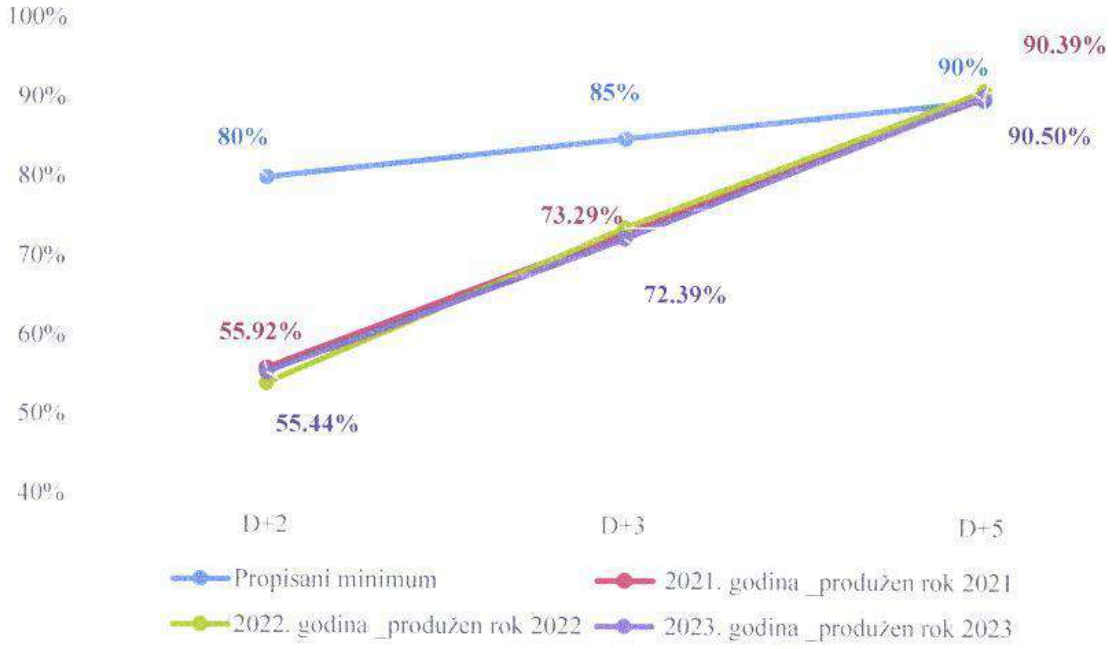
RATEL je rezultate merenja analizirao na mesečnom, kvartalnom i godišnjem nivou i redovno obaveštavao JPO o izmerenim rezultatima i zapažanjima.

Međutim, ostvareni rezultati su, i u 2023. godini, znatno ispod minimalnih vrednosti, propisanih za neprioritetne neregistrovane pismonosne pošiljke (*Tabela 14.1. i Slika 14.2.*)

Rokovi	Propisani minimum	Neprioritetne neregistrovane pošiljke 2021. godina		Neprioritetne neregistrovane pošiljke 2022. godina		Neprioritetne neregistrovane pošiljke 2023. godina	
		Ostvareni rezultat	Ostvareni rezultat (produžen rok[25])	Ostvareni rezultat	Ostvareni rezultat (produžen rok)	Ostvareni rezultat	Ostvareni rezultat (produžen rok)
D+2	80%	50,02%	55,92%	46,97%	54,01%	49,51%	55,44%
D+3	85%	69,97%	73,29%	68,38%	73,78%	67,98%	72,39%
D+5	90%	87,97%	90,39%	89,54%	91,19%	88,69%	90,50%

Tabela 14.1. Rokovi prenosa neprioritetnih neregistrovanih pismonosnih pošiljaka u unutrašnjem poštanskom saobraćaju u periodu od 2021-2023. godine

[25] Rok je produžen u skladu sa članom 15. Pravilnika o parametrima kvaliteta za obavljanje poštanskih usluga za područja izuzeta od petodnevne dostave.

Slika 14.2. Uporedni prikaz rokova prenosa (korigovanih) neprioritetnih neregistrovanih pismonosnih pošiljaka u UPS-u u periodu od 2021-2023. godine

Na osnovu podataka iz *Tabele 14.1.* zaključuje se da nema poboljšanja u rokovima prenosa, kao i da su ostvareni rezultati niži za rokove merenja D+2 i D+3 u 2023. godini, dok je za rok D+5, ostvaren propisani minimum. Rezultati su neznatno bolji za područja izuzeta od petodnevne dostave (*Slika 14.2*).

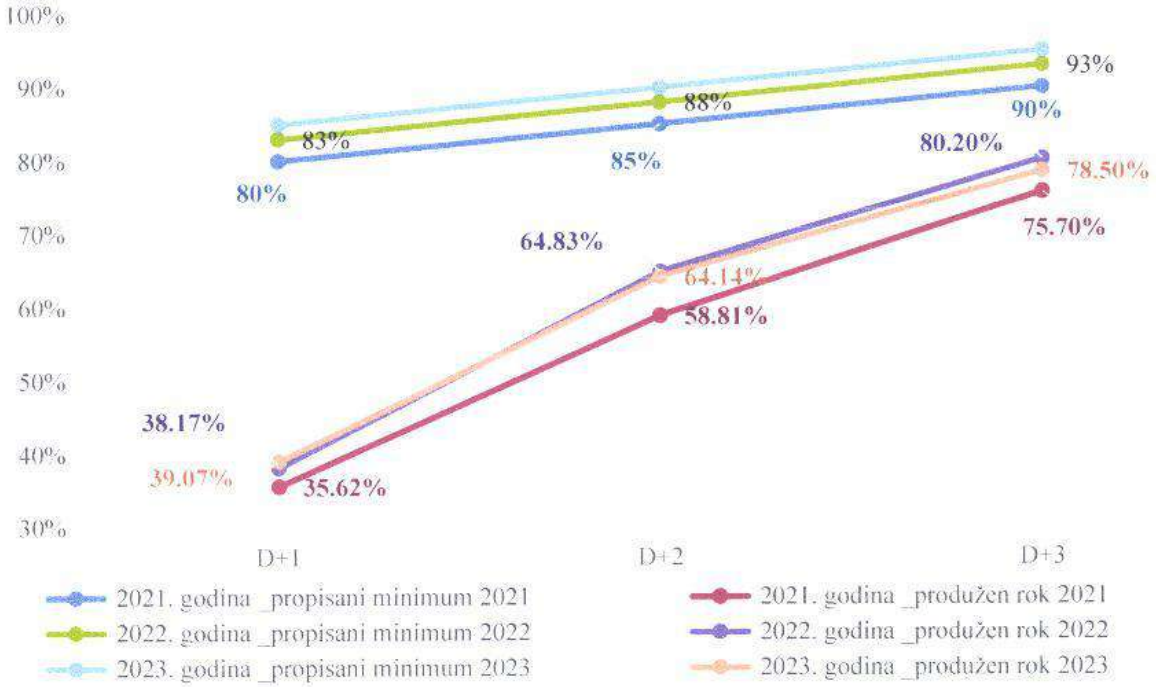
Bez obzira što su prioritetna pisma, neregistrovane pošiljke sa prvenstvom prenosa u odnosu na neregistrovane neprioritetne pošiljke, i za njih su ostvareni rezultati znatno ispod propisanih standarda za prioritetne neregistrovane pismonosne pošiljke (*Tabela 14.2*).

Rokovi	Prioritetna pisma 2021. godina			Prioritetna pisma 2022. godina			Prioritetna pisma 2023. godina		
	Propisani minimum	Ostvareni rezultat	Ostvareni rezultat (produžen rok[26])	**Propisani minimum**	Ostvareni rezultat	Ostvareni rezultat (produžen rok)	**Propisani minimum**	Ostvareni rezultat	Ostvareni rezultat (produžen rok)
D+1	**80%**	29,74%	35,62%	**83%**	31,88%	38,17%	**85%**	32,07%	39,07%
D+2	**85%**	56,51%	58,81%	**88%**	57,91%	64,83%	**90%**	59,04%	64,14%
D+3	**90%**	73,23%	75,70%	**93%**	75,78%	80,20%	**95%**	74,05%	78,50%

Tabela 14.2. Rokovi prenosa prioritetnih pisama (neregistrovanih pismonosnih pošiljaka u unutrašnjem poštanskom saobraćaju) u periodu od 2021-2023. godine

[26] rok je produžen u skladu sa članom 15. Pravilnika o parametrima kvaliteta za obavljanje poštanskih usluga za područja izuzeta od petodnevne dostave

Uporedni pregled korigovanih rezultata prenosa, nakon produžavanja rokova prenosa za područja izuzeta od petodnevne dostave, saglasno članu 15. Pravilnika su takođe značajno ispod propisanih vrednosti (*Slika 14.3*).

Slika 14.3. Uporedni prikaz rokova prenosa (korigovanih) prioritetnih neregistrovanih pismonosnih pošiljaka u UPS-u u periodu od 2021-2023. godine

Ostvareni rezultat u 2023. godini, u odnosu na prethodnu godinu, je neznatno bolji, izuzev roka D+5, međutim i dalje je znatno ispod propisanih standarda za prioritetne neregistrovane pismonosne pošiljke za 2023. godinu. Značajno bolje rezultate je utvrdio JPO, internim AMQM merenjem na uzorku od 13.703 prioritetnih pisama (korigovani rezultati: D+1: 76,13%, D+2: 90,92%, D+3: 94,52%).

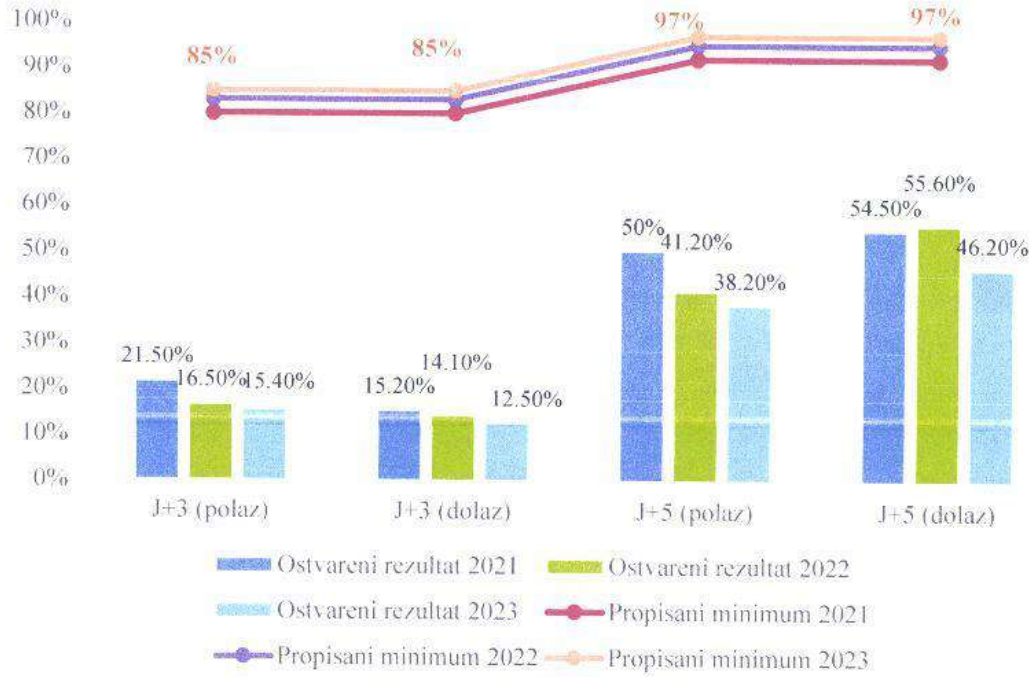
U međunarodnom poštanskom saobraćaju, za evropske zemlje[27], su Pravilnikom definisani rokovi od prijema do uručenja „s kraja na kraj" za prioritetne neregistrovane pismonosne pošiljke. Rokovi prenosa „s kraja na kraj" za prioritetne neregistrovane pismonosne pošiljke u MPS-u se utvrđuju sistemom merenja Svetskog poštanskog saveza GMS WORLD. JPO je i u 2023. godini, bio uključen u ovo međunarodno globalno merenje, a rezultati merenja su prikazani u *Tabeli 14.3. i Slici 14.4.*

[27] Za ostale zemlje sveta, kvalitet se meri u okviru međunarodno priznatih nezavisnih sistema merenja, organizovanih od strane Svetskog poštanskog saveza i Međunarodne poštanske korporacije, a propisani minimalan kvalitet za J+5 je 80%.

	Ostvareni rezultat 2021	Propisani minimum 2021	Ostvareni rezultat 2022	Propisani minimum 2022	Ostvareni rezultat 2023	Propisani minimum 2023
J+3 (polaz)	21,5%	80%	16,5%	83%	15,4%	85%
J+3 (dolaz)	15,2%		14,1%		12,5%	
J+5 (polaz)	50%	92%	41,2%	95%	38,2%	97%
J+5 (dolaz)	54,5%		55,6%		46,2%	

Tabela 14.3. Rokovi prenosa prioritetnih neregistrovanih pismonosnih pošiljaka u MPS-u u periodu od 2021-2023. godine

Na osnovu ostvarenih rezultata merenja rokova prenosa prioritetnih neregistrovanih pismonosnih pošiljaka u MPS-u, u 2023. godini, konstatuje se da ciljevi kvaliteta nisu ispunjeni ni za jedan kriterijum, i da su još niži u odnosu na 2022. godinu.

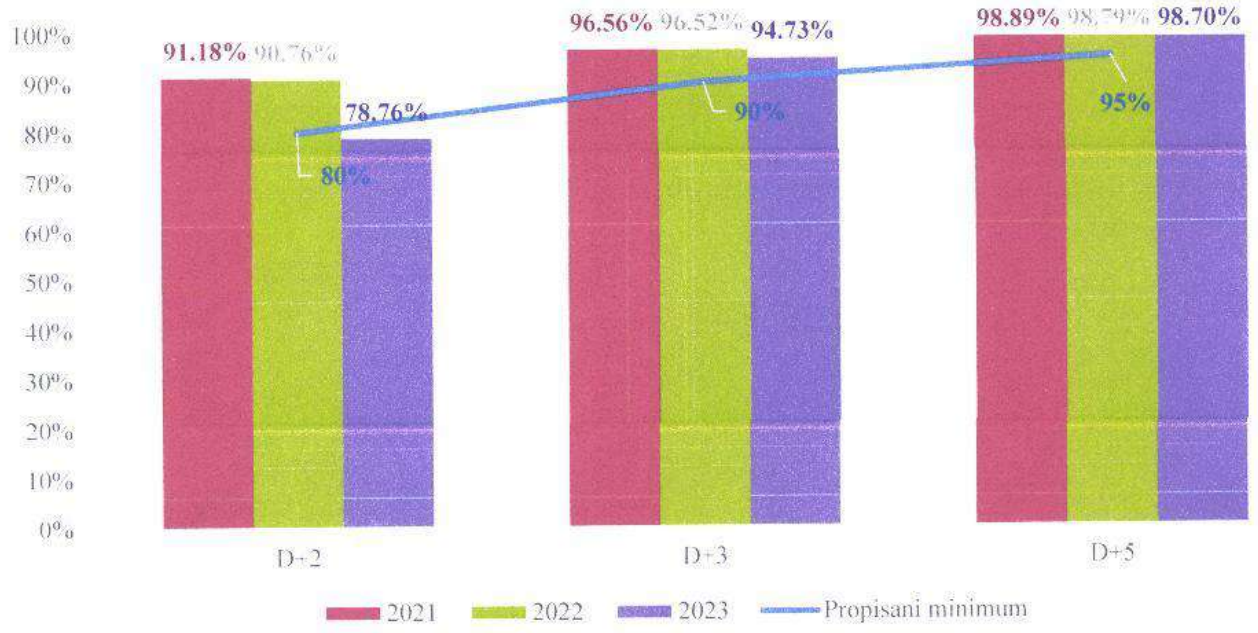
Slika 14.4. Uporedni prikaz rokova prenosa prioritetnih neregistrovanih pismonosnih pošiljaka u MPS-u u periodu od 2021-2023. godine

Takođe, Pravilnikom je propisana dinamika realizacije minimalnog kvaliteta za uručenje prioritetne neregistrovane pismonosne pošiljke u MPS-u u dolazu, koje davalac UPU mora da ispuni, od trenutka prispeća u izmeničnu poštu do uručenja primaocu. Međutim, i ove godine je JPO izvestio da zbog dugogodišnjeg problema, koji traju od 2017. godine, sa RFID opremom u izmeničnoj pošti, nije moguće utvrditi rokove i dostaviti rezultate RATEL-u o postignutim rokovima za uručenje prioritetnih neregistrovanih pismonosnih pošiljaka u MPS-u. Instalacija i početak merenja, pomoću nove opreme, je pomerena za 2024. godinu.

Rokove prenosa paketa u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, JPO je merio posredstvom interne aplikacije na uzorku od 33.786 paketa, tokom 2023. godine. Na osnovu rezultata merenja, postavljeni ciljevi kvaliteta za 2023. godinu su ispunjeni, osim za rok prenosa D+2 (*Tabela 14.4, Slika 14.5*).

UPS	Propisani minimum	Ostvareni rezultat 2021	Ostvareni rezultat 2022	Ostvareni rezultat 2023
D+2	**80%**	91,18%	90,76%	78,76%
D+3	**90%**	96,56%	96,52%	94,73%
D+5	**95%**	98,89%	98,79%	98,70%

Tabela 14.4. Rokovi prenosa paketa u unutrašnjem poštanskom saobraćaju u periodu od 2021-2023. godine

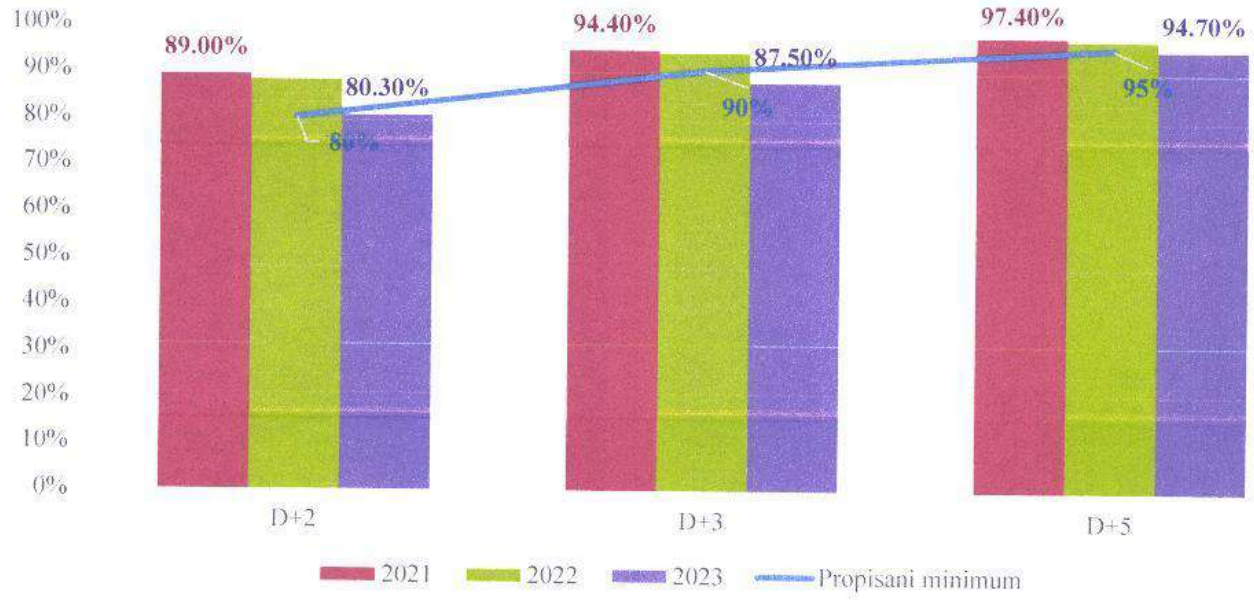
Slika 14.5. Uporedni prikaz rokova prenosa paketa u unutrašnjem poštanskom saobraćaju u periodu od 2021-2023. godine

Rokovi prenosa paketa u međunarodnom saobraćaju se analiziraju na osnovu podataka koje obezbeđuje JPO, iz međunarodnog sistema za praćenje kvaliteta Svetskog poštanskog saveza QCS (Quality Control System). Pod rokovima za uručenje paketa u međunarodnom poštanskom saobraćaju, iz oblasti univerzalne poštanske usluge u dolazu, podrazumevaju se rokovi od trenutka prispeća u izmeničnu poštu do uručenja primaocu, ne računajući vreme koje paket provede na carini. Uzorak merenja su 69.676 paketa, koji su prispeli u Republiku Srbiju u 2023. godini.

Paketi u međunarodnom poštanskom saobraćaju, u okviru univerzalne poštanske usluge u dolazu, zadovoljavaju rokove koji su propisani Pravilnikom o parametrima kvaliteta za obavljanje poštanskih usluga za rok prenosa D+2, dok ciljevi za rokove prenosa za D+3 i D+5 nisu ispunjeni (*Tabela 14.5, Slika 14.6*).

MPS u dolazu	Propisani minimum	Ostvareni rezultat 2021	Ostvareni rezultat 2022	Ostvareni rezultat 2023
D+2	**80%**	89,00%	87,90%	80,3%
D+3	**90%**	94,40%	93,85%	87,5%
D+5	**95%**	97,40%	96,80%	94,7%

Tabela 14.5. Rokovi prenosa paketa u međunarodnom poštanskom saobraćaju u dolazu u periodu od 2021-2023. godine

Slika 14.6. Uporedni prikaz rokova prenosa paketa u međunarodnom poštanskom saobraćaju u periodu od 2021-2023. godine

Na osnovu podataka JPO, procenat uputnica koje su primljene i iznete na dostavu prvog radnog dana, iznosi i tokom 2023. godine 99,8%, što je izuzetno visok nivo i prevazilazi propisani standard (90%).

Posmatrajući celokupne ostvarene rezultate, za propisane ciljeve rokova prenosa pošiljaka, može se konstatovati da je tokom 2023. godine došlo do blagog pada u kvalitetu prenosa paketa i u unutrašnjem i u međunarodnom saobraćaju, ali su ostvareni rokovi blizu propisanih ciljeva. Sa druge strane, rokovi prenosa neregistrovanih pismonosnih pošiljaka (prioritetnih i neprioritetnih) ne ispunjavaju standarde kvaliteta, čime se nastavlja negativan višegodišnji trend. Rezultati nezavisnog merenja i analiza RATEL-a su još jednom pokazali da je JPO obavezan da preduzme konkretne delotvorne mere, kako bi se se kvalitet povećao i ispunili propisani rokovi.

14.1.2. Dostupnost univerzalne poštanske usluge

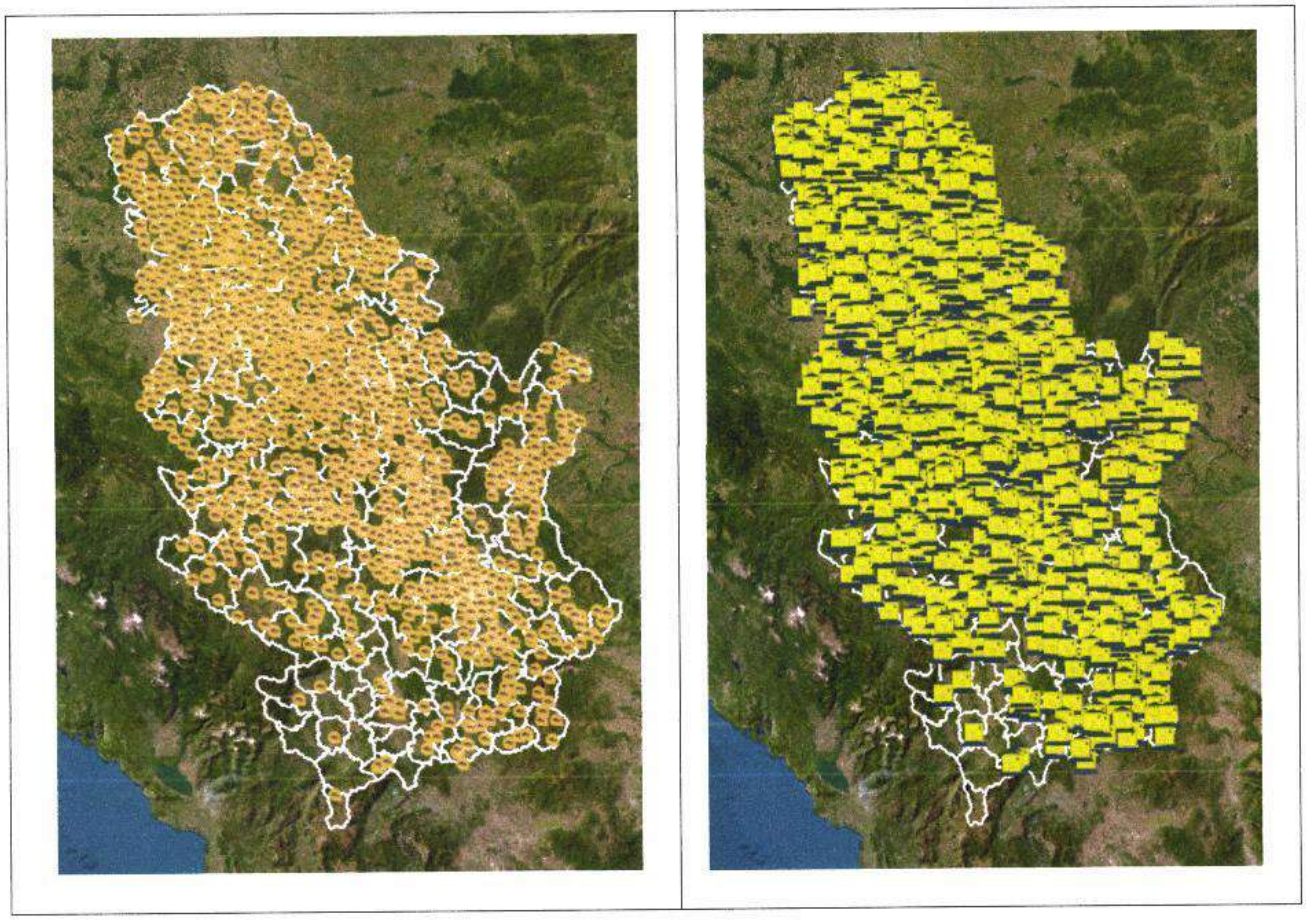
Dostupnost univerzalne poštanske usluge sagledava se na osnovu: teritorijalne dostupnosti pošta, dostupnosti poštanskih sandučića, radnog vremena pošta, dostupnosti poštanskih šaltera, kao i dostupnosti uručenja poštanskih pošiljaka.

U 2023. godini se nastavilo sa proširenjem poštanske mreže JPO za 18 pošta (1,17%), *(Tabela 14.6, Slika 14.7)*. Od 1.558 pošta, 1.350 su korporativne pošte, a 208 su ugovorne

pošte, i zabeleženo je povećanje u obe kategorije. Povećan je i broj pošta koje su prilagođene osobama sa invaliditetima, kojih u 2023. godini ima 274.

Kapaciteti poštanske mreže	Godina					Stopa rasta (%)			
	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	20/19	21/20	22/21	23/22
Broj pošta	1.526	1.518	1.500	1.540	1.558	-0,52%	-1,19%	2,67%	1,17%
Broj sandučića	1.969	1.927	1.895	1.897	1.865	-2,13%	-1,66%	0,11%	-1,69%

Tabela 14.6. Dostupnost pošta i poštanskih sandučića od 2019-2023. godine

Slika 14.7: Mreža pošta i poštanskih sandučića JPO (izvor: GIS portal[28])

Na osnovu izveštaja ERGP-a[29] za 2021. godinu, na nivou evropskih država prosečan broj jedinica poštanske mreže na 10.000 iznosio je 2,6 dok je u našoj zemlji na osnovu podataka za 2023. prosečan broj pošta na 10.000 stanovnika iznosio 2,5. Najmanji broj pošta po stanovniku je na području glavnog grada, gde je i najveća gustina naseljenosti, ali navedene pošte imaju znatno veći kapacitet (tj. broj šaltera) u odnosu na ostale regione Republike Srbije.

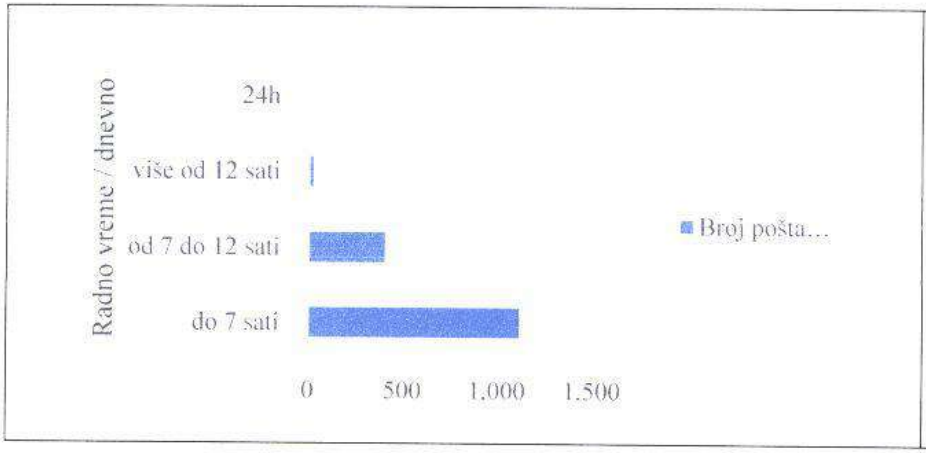
Iako je, tokom 2022. godine, zabeležen blagi rast broja poštanskih sandučića, tokom 2023. godine, ponovo registrujemo pad broja poštanskih sandučića (-1,69%). JPO analizira

[28] https://gis.ratel.rs/smartPortal/postanskeUsluge

[29] ERGP (22) 12 Report on core indicators

opravdanost postojanja poštanskog sandučića na određenoj lokaciji, na osnovu rezultata internog snimanja broja pošiljaka, poslatih putem poštanskih sandučića, u trajanju od jednog meseca, čime se utvrđuje dnevni prosek.

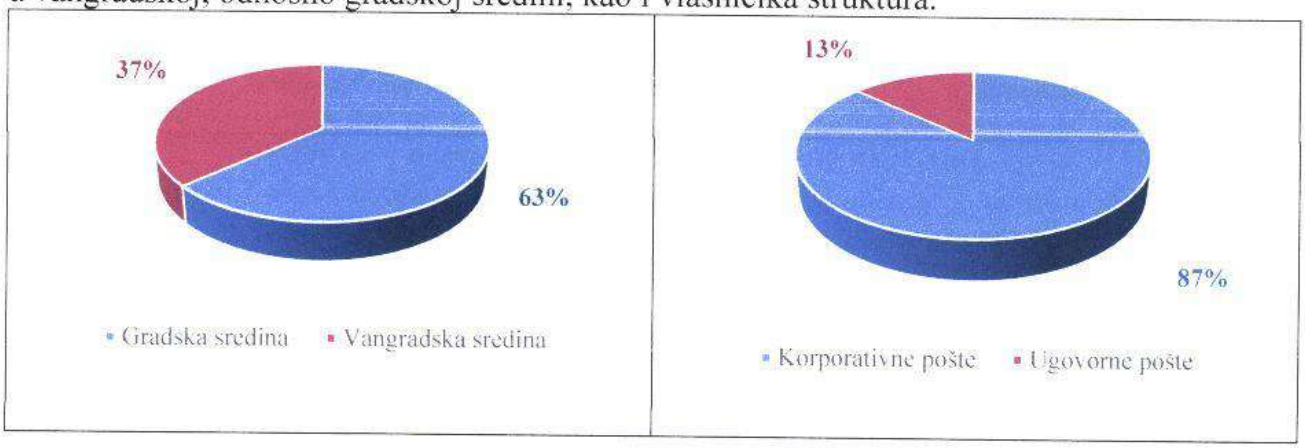
Jedan od kriterijuma kvaliteta dostupnosti poštanske usluge je radno vreme pošta, koji pokazuje koliko sati dnevno su pošte dostupne korisnicima usluga. Struktura pošta sa aspekta radnog vremena je prikazana na *Slici 14.8.*

Od ukupno 1.558 pošta utvrđeno je da 1.119 pošta (71,8%) sa korisnicima rade do 7 sati dnevno, 405 pošta (25,9%) radi od 7 do 12 sati dnevno, 27 pošta (1,7%) radi više od 12 sati, dok 7 pošta (0,5%) rade neprekidno odnosno 24 h dnevno.

Slika 14.8: Prikaz ukupnog broja pošta prema radnom vremenu u 2023. godini

Od 1.350 korporativnih pošta, 348 pošta, ima radno vreme koje je kraće od 4 sata, što je na istom nivou u odnosu na 2022. godinu. U odnosu na 2022. godinu, smanjen je broj pošta koje rade više od 12h dnevno za -32%. Na *Slici 14.9.* je prikazana struktura pošta koje se nalaze u vangradskoj, odnosno gradskoj sredini, kao i vlasničlka struktura.

Slika 14.9. Struktura pošta sredini u kojoj posluju i prema vlasničkoj strukturi

Kao jedan od parametara dostupnosti poštanskih šaltera korisnicima za pružanje UPU predstavlja vreme čekanja korisnika u redu ispred šaltera za prijem pošiljaka, koje JPO utvrđuje snimanjem. U 2023. godini, JPO nije sproveo merenje prosečnog vremena čekanja korisnika u redu.

Za trenutno stanje broja jedinica poštanske mreže u 2023. godini, RATEL je izvršio analizu rastojanja koje korisnici poštanskih usluga prelaze, kroz uličnu mrežu odnosno analiza minimalnih udaljenosti stanovnika i domaćinstava od pristupne tačke univerzalnoj poštanskoj usluzi. U mrežu pristupnih tačaka javnog poštanskog operatora dodate su i pozicije izdvojenih šaltera (121 izdvojen šalter). Analiza je radena na nivou opštine i to na uzorku od 127 opština na području Republike Srbije (75,6% opština). Dobijeni rezultati predstavljeni su u *Tabeli 14.7.*

Kao što se može videti iz tabele, trenutno se na nacionalnom nivou 76,76% stanovnika nalazi na udaljenosti do 2,5km od najbliže pristupne tačke na kojoj može da pristupi

univerzalnoj poštanskoj usluzi. Dalje, 89,35% stanovnika je udaljeno do 5km, odnosno 98,43% stanovnika je udaljeno do 10km od pristupne tačke.

Kada posmatramo regione, najveća dostupnost mreže pristupnih tačaka beleži se u Regionu Vojvodine (95,61% stanovnika je na udaljenosti do 2,5km) a zatim u Beogradskom regionu sa 90,60% stanovnika na udaljenosti do 2,5km, dok se u Regionu Južne i Istočne Srbije beleže nešto manji procenti (68,83% stanovnika na udaljenosti do 2,5km) a najmanju dostupnost registrujemo u Regionu Šumadije i Zapadne Srbije (64% stanovnika na udaljenosti do 2,5km).

Region	% stanovnika na udaljenosti do 2,5km	% stanovnika na udaljenosti do 5km	% stanovnika na udaljenosti do 10km	% stanovnika na udaljenosti preko 10km
Beogradski region	90,60%	97,93%	99,98%	0,02%
Region Šumadije i Zapadne Srbije	64%	82,49%	97,84%	2,16%
Region Vojvodine	95,61%	99,08%	99,95%	0,05%
Region Južne i Istočne Srbije	68,83%	84,95%	97,13%	2,87%
Republika Srbija	76,76%	89,35%	98,43%	1,57%

Tabela 14.7: Procenat udaljenosti stanovnika od pristupne tačke JPO-a do 2,5km, do 5km, do 10km i preko 10km u Republici Srbiji

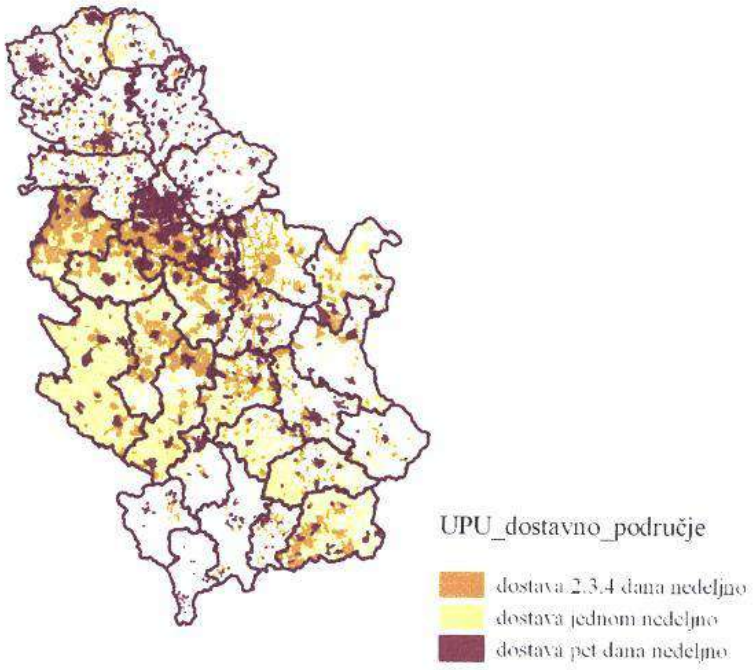
14.1.3. Dostupnost uručenja poštanskih pošiljaka

Dostupnost uručenja poštanskih pošiljaka predstavlja: dostupnost dostave na adresu i isporuka pošiljaka u poslovnicama operatora korisnicima. Poštanska Direktiva propisuje da, uručenje pošiljaka, davalac UPU mora da organizuje najmanje 5 dana nedeljno svim stanovnicima, uz moguća izuzeća. Zakonodavstvo Republike Srbije je takođe predvidelo petodnevnu dostavu, odnosno dostavu svakog radnog dana, uz izuzeća, koja je propisao RATEL[30]. Propisani izuzeci odnose se pre svega, na naselja koja imaju manje od 1.000 domaćinstava i za koja je dozvoljeno, u zavisnosti od broja domaćinstava, da se dostava organizuje manje od pet dana nedeljno *(Tabela 14.8)*.

[30] čl 11 i 12 Pravilnika o uslovima i načinu obavljanja poštanskih usluga („Službeni glasnik RS", br. 115/2020)

Naselja po broju domaćinstava	2022. godina			2023. godina		
	Broj stanovnika	Broj domaćinstava	% domaćinstava	Broj stanovnika	Broj domaćinstava	% domaćinstava
Više od 1.000 domaćinstava	5.119.015	2.076.885	71%	4.726.350	2.086.052	71%
Od 250 do 1.000 domaćinstava	1.346.935	546.478	19%	1.253.453	553.232	19%
Manje od 250 domaćinstava	720.912	292.488	10%	661.394	291.917	10%
Ukupno	7.186.891	2.915.851	100%	6.641.197	2.931.201	100%

Tabela 14.8. Broj stanovnika i domaćinstava po dostavnom području

Slika 14.10: Pokrivenost dostavom univerzalne poštanske usluge prema broju dana dostane (izvor: GIS portal[31])

Analizirajući podatke o obuhvaćenosti dostavom broja stanovnika i domaćinstava (*Slika 14.10*), prema broju dana dostave, zaključuje se da je 71% domaćinstava obuhvaćeno svakodnevnom, odnosno petodnevnom dostavom. Oko 19% domaćinstava je obuhvaćeno dostavom 2, 3 ili 4 dana nedeljno, dok se za 10% domaćinstava dostava vrši samo jednom nedeljno.

Procenat stanovnika Republike Srbije, koji nisu obuhvaćeni petodnevnim pružanjem univerzalne usluge na prijemu je 3,26%.

[31] https://gis.ratel.rs/smartPortal/postanskeUsluge

14.1.4.Bezbednost pošiljaka

Bezbednost pošiljaka se analizira na osnovu učešća broja izgubljenih i oštećenih registrovanih pošiljaka u odnosu na 100.000 pošiljaka te kategorije.

Broj izgubljenih i oštećenih preporučenih pošiljaka, sudskih pisama, vrednosnih pisama, paketa i uputnica u periodu od 2019. do 2023. godine, na osnovu dostavljenih podatka JPO-a, prikazan je u *Tabeli 14.9.*

VRSTA POŠILJKE	2019.	2020.	2021.	2022.	2023
PREPORUČENE POŠILJKE					
- izgubljena na 100.000 pošiljaka	35	36	5	5	2
- oštećena na 100.000 pošiljaka	0	0	0	0	0
SUDSKA PISMA					
- izgubljena na 100.000 pošiljaka	12	14	13	16	18
- oštećena na 100.000 pošiljaka	0	0	0	0	0
VREDNOSNA PISMA					
- izgubljena na 100.000 pošiljaka	0	6	1	1	1
-oštećena na 100.000 pošiljaka	0	1	0	1	0
PAKETI					
- izgubljeni na 100.000 paketa	2	2	2	4	3
- oštećeni na 100.000 paketa	1	6	4	2	4
UPUTNICE					
- izgubljene na 100.000 pošiljaka	0	0	0	0	0
Procenat izgubljenih i oštećenih pošiljaka	**0,011**	**0,013**	**0,008**	**0,010**	**0,007**

Tabela 14.9. Izgubljene i oštećene registrovane pošiljke u UPS

U 2023. godini došlo je do smanjenja broja izgubljenih preporučenih pošiljaka i paketa, odnosno malog povećanja broja izgubljenih sudskih pisama na 100.000 primljenih.

Takođe, nezavisno merenje koje je sproveo RATEL ukazuje na problem velikog broja izgubljenih neregistrovanih pošiljaka u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, na definisanom uzorku. U *Tabeli 14.10.* je prikazan broj izgubljenih neprioritetnih neregistrovanih pismonosnih pošiljaka i prioritetnih pisama u odnosu na uzorak merenja.

	Neprioritetne pošiljke			Prioritetne pošiljke		
Godina	Uzorak neprioritetnih	Broj izgubljenih	%	Uzorak prioritetnih	Broj izgubljenih	%
2021.	10.094	629	6,23	581	42	7,23
2022.	10.089	691	6,85	1.868	105	5,62
2023.	10.000	697	6,97	1.466	94	6,41

Tabela 14.10. Izgubljene i oštećene neregistrovane pošiljke u UPS u periodu od 2021-2023. godine, nezavisno merenje RATEL-a

Neznatno veći procenat izgubljenih neprioritetnih „test pisama" je evidentiran u 2023. godini, u odnosu na 2022. godinu, dok se učešće izgubljenih prioritenih „test pisama" povećalo sa 5,62% na 6,41%.

Treću godinu RATEL konstatuje, da je veliki broj izgubljenih pošiljaka zabeležen nezavisnim merenjem, što je i ukazano JPO, koji mora da preduzme efikasnije mere u cilju rešavanja problema bezbednosti pošiljaka.

14.1.5. Ispitivanje zadovoljenja potreba korisnika poštanskih usluga

RATEL, na svake dve godine, organizuje nezavisno istraživanje zadovoljenja potreba korisnika poštanskih usluga. Istraživanje[32] je sprovedeno u periodu od 29.01.2024. do 23.02.2024. godine i obuhvatilo je dve ciljne grupe - fizička lica (1.200 ispitanika) i pravna lica (300 pravnih lica).

Većina fizičkih lica (76%) je zadovoljna opsegom usluga koje JPO nudi. Skoro polovina vidi potrebu za uvođenjem novih usluga, koje se odnose na unapređenje funkcionisanja sistema. Najviše ispitanika je navelo da je potrebno uvesti veći broj paketomata, koji se mogu smatrati rešenjem problema koje su naveli poput nedolaska kurira na vrata i ostali problemi u vezi sa uručenjem pošiljaka.

Ako posmatramo potrebe korisnika na uzorku fizičkih lica, između ostalog, dobijeni su sledeći rezultati:

- 80% stanovnika urbanih naselja smatra da se pismo može uručiti dan kasnije, u odnosu na dan kada poštar dobije pošiljku za dostavu;
- 59% korisnika poštanskih usluga je imalo negativno iskustvo uručivanja pisama/paketa od strane JPO-a u proteklih godinu dana (za interpretaciju ovog odgovora treba imati na umu i obustavu rada u trajanju od mesec dana u novembru 2023. godine);
- 85% korisnika poštanskih usluga je zadovoljno trenutnom blizinom pošte, naviše nezadovoljnih su u retko naseljenim ruralnim mestima;
- Preferirano vreme dolaska do najbliže pošte je 7 minuta, a za korisnike koji vide potrebu za otvaranjem bliže pošte (uzevši u obzir celu teritoriju i nezavisno od načina putovanja) prosečno vreme koje im je porebno da stignu do pošte je 15 minuta;
- 29% ispitanika ima potrebu za produženjem radnog vremena pošte, očekivano produženje najčešće iznosi 2 ili 3 sata u odnosu na renutno radno vreme, a najveću potrebu za produženjem imaju Beograđani i stanovništo iz ruralnih naselja veće gustine naseljenosti;
- 73% urbanog stanovništva smatra da je rad subotom jedinica poštanske mreže važan. Predlog radnog vremena (ponedeljak, sreda, petak: od 9h do 15 h; utorak, četvrtak: od 13h do 19h i subota od 9h do 13 h) kao prihvatljv ocenjuje 47% stanovništva;
- Kvalitet pismonosne i paketske usluge se u većini slučajeva (78% i 76%) ocenjuje najvišim ocenama (4 i 5 na petostepenoj skali);
- Uvođenje novih usluga (hibridno pismo, usluge pomoći eUslugama državne uprave i usluge usmerene na „ranjive" kategorije stanovništva) je ocenjeno kao važno. Hibridno pismo se pokazalo kao relativno manje značajno (60%) u poredjenju sa ostalim predloženim uslugama (89% za e-usluge i 92% za usluge ka „ranjivim" kategorijama);

[32] https://www.ratel.rs/cyr/page/cyr-studije-iz-oblasti-postanskih-usluga

- Kod fizičkih lica postoji želja za nastavkom pružanja usluge prioritetnog pisma uprkos činjenici da se ona retko koristi. Slično važi i za prenošenje paketa velikih dimenzija, za koju 87% ispitanika smatra da JPO treba da je pruža;
- Kada je reč o neklasičnim poštanskim uslugama, kakve su uplate i isplate, 97% stanovništva smatra da ih treba zadržati.

Ako posmatramo uzorak pravnih lica, između ostalog, dobijeni su sledeći rezultati:

- 74% pravnih lica je zadovoljno opsegom usluga koje trenutno pruža JPO, samo 24% vidi potrebu za uvodjenjem novih usluga. Pravnim licima je važnije unapredenje funkcionisanja već postojećih usluga, posebno kada je reč o kašnjenju pošiljaka i greškama. Uočava se potreba za većim brojem paketomata;
- Uslugu prioritetnog pisma smatraju manje važnom (za zadržavanje usluge je 37%). Samo 17% smatra da je pružanje direktne adresovane pošte značajno. Tri od pet pravnih lica smatra da je važna usluga prenosa paketa velikih dimenzija;
- 84% smatra da je važno uvesti usluge usmerene ka „ranjivim" kategorijama stanovništva, dok 42% pravnih lica smatra da je bitno uvesti uslugu hibridno pismo;
- 56% ispitanika smatra da bi rok uručenja od 2 dana bio zadovoljavajuć;
- 87% pravnih lica je zadovoljno blizinom pošte, preduzeća koja pisma šalju u beogradskom regionu su zadovoljnija blizinom pošte. Na nivou Srbije, prosečno vreme potrebno da se stigne do pošte je 6 minuta, dok prosečna maksimalna prihvatljiva udaljenost iznosi 13 minuta (nezavisno od načina putovanja);
- 11% pravnih lica ima potrebu za dužim radnim vremenom pošte, a oni koji imaju ovu potrebu očekuju blago produženje 1 ili 2 sata više od trenutnog radnog vremena. Pravna lica, iz urbanih sredina, su podeljena po pitanju značaja radnog vremena subotom za približno podjednak broj, rad subotom jeste, odnosno, nije važan. Slično važi i za predlog radnog vremena (ponedeljak, sreda, petak: od 9h do 15 h; utorak,četvrtak: od 13h do 19h i subota od 9h do 13 h) koji je prihvatljv za 35% pravnih lica. Predlog radnog vremena koji podrazumeva minimum 4 sata dnevno je loše ocenjen (prihvatljiv je za 28%). Preduzeća iz ruralnih područja, očekuju petodnevnu radnu nedelju (77%), sa radnim vremenom od bar 6 časova u toku dana (62%);
- Kvalitet pismonosne i paketske usluge se ocenjuje visokim ocenama i kod pravnih subjekata, iako je polovina pravnih lica u proteklih godinu dana imala iskustvo sa zakasnelim uručenjem pisama/paketa.

14.1.6. Reklamacije koje se odnose na univerzalnu poštansku uslugu

Zakon definiše razloge zbog kojih korisnik može da podnese reklamaciju poštanskom operatoru. Ukoliko pošiljalac smatra da registrovana poštanska pošiljka nije uručena primaocu, ili nije uručena u propisanom roku, ili je oštećena ili umanjenog sadržaja, ima pravo da pokrene reklamacioni postupak, odnosno ostvari naknadu štete za opravdanu reklamaciju. Takođe, reklamacioni postupak sa mogućnošću nadoknade štete pokreće korisnik za neizvršenu, nepotpunu ili pogrešno izvršenu poštansku uslugu.

U unutrašnjem poštanskom saobraćaju, od 44.188.368 pošiljaka iz opsega UPU (koje pripadaju sledećim kategorijama: preporučeno pismo, vrednosno pismo, preporučena tiskovina, sudska pisma, poštanska uputnica i paketi do 10kg), pokrenuto je 56.481 reklamacija od kojih je najveći deo bio neosnovan (85%). Tokom 2023. godini ostvaren je manji obim pošiljaka, a i broj reklamacija se smanjio za -2%. Najveći broj reklamacija je pokrenut za sudska pisma (90,4%).

Na osnovu osnovane reklamacije, korisnik može da zahteva naknadu štete. Od ukupnog broja isplaćenih zahteva za naknadu štete, najveći broj zahteva se odnosio na izgubljene pošiljke (73,4%), na ostale reklamacije (12,9%), na oštećenje pošiljke (8,1%) i prekoračenje roka prenosa (5,6%), (*Tabela 14.11*).

Broj reklamacija za koje je isplaćena naknada štete	Rešene po osnovu:				Naknada štete
	Gubitka	Oštećenja	Prekoračenja roka	Ostale reklamacije	Iznos (u dinarima)
1=2+3+4+5	2	3	4	5	6
665	488	54	37	86	1.056.536,16

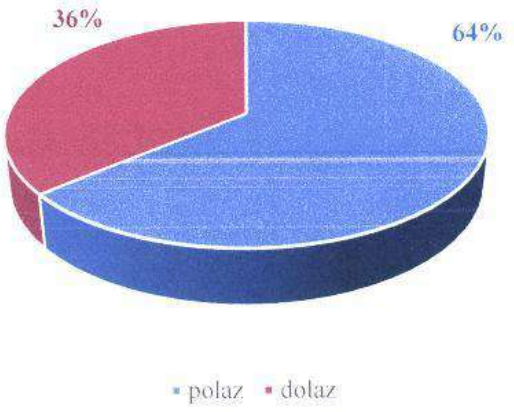
Tabela 14.11. Struktura reklamacija na univerzalnu poštansku uslugu u unutrašnjem poštanskom saobraćaju u 2023. godini za koje je isplaćena naknada štete

Reklamacije korisnika u unutrašnjem poštanskom saobraćaju u proseku su se rešavale za 6 dana, tokom 2023. godine. Od 2022. godine beleži se dvostruko duže vreme rešavanja reklamacionog postupka, u odnosu na prethodne godine, ali ovaj broj dana je i dalje u zakonskim okvirima. Ukupna realizacija i isplata naknade štete je smanjena sa 12 na 11 dana, (*Tabela 14.12*), što takođe zadovoljava propisane rokove.

Godina	Rešavanje reklamacionog postupka	Realizacija naknade štete	Isplata naknade štete	Ukupno za realizaciju i isplatu naknade štete
	(dana)	(dana)	(dana)	(dana)
	1	2	3	4=2+3
2019.	3	6	5	11
2020.	3	9	5	14
2021.	3	7	4	11
2022.	6	7	5	12
2023.	6	6	5	11

Tabela 14.12. Prosečno vreme rešavanja reklamacija, realizacija i isplata naknade štete u unutrašnjem poštanskom saobraćaju

Za pošiljke u međunarodnom saobraćaju, reklamacioni postupci su komplikovaniji, a rokovi su znatno duži, s obzirom da se reklamacioni postupci rešavaju u najmanje dve države *(Slika 14.11)*.

U međunarodnom poštanskom saobraćaju, pokrenuto je ukupno 3.756 reklamacija na univerzalnu poštansku uslugu, što je 29% više nego 2022. godine kada je evidentirano 2.905 reklamacija. Na pošiljke u polazu se odnosi 64% reklamacija, a 36% na pošiljke u dolazu. Od ukupnog broja reklamacija, preko 94%, su ocenjene kao neosnovane.

Slika 14.11. Struktura reklamacija na pošiljke u dolazu i polazu u 2023. godini

U *Tabeli 14.13.* prikazan je pregled isplaćenih naknada štete, po vrstama registrovanih poštanskih pošiljaka u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, za period od 2019. do 2023. godine.

UPS	2019. godina		2020. godina		2021. godina		2022. godina		2023. godina	
	kom.	*din.*	kom.	*din.*	kom.	*din.*	kom.	*din.*	kom.	*din.*
Preporučene pošiljke	2.313	*983.195,00*	1.604	*937.539,50*	549	*485.237,00*	585	*600.655,00*	493	*633.934,00*
Vrednosna pisma	2	*8.085,00*	10	*64.982,00*	4	*5.361,00*	7	*28.645,00*	9	*19.070,00*
Paketi	11	*22.945,00*	25	*115.417,30*	19	*144.983,00*	72	*228.444,10*	188	*471.165,18*
Uputnice	1	*2.000,00*	2	*1.371,00*	2	*40.460,00*	2	*10.000,00*	0	*0,00*
UKUPNO	**2.327**	***1.016.225,00***	**1.641**	***1.119.309,80***	**574**	***676.041,00***	**666**	***867.744,10***	**690**	***1.124.169,18***

Tabela 14.13. Isplaćena naknada štete po vrstama poštanskih pošiljaka u UPS-u

Zabeleženo je blago povećanje isplaćenih zahteva za naknadu štete u 2023. godini za 3,6%. U odnosu na ukupan broj isplaćenih zahteva (690) najviše je zabeleženo kod preoporučenih pošiljaka (preporučeno pismo, sudsko pismo, preporučena tiskovina), preko 71%. Isplaćen iznos za naknadu štete je, u 2023. godini, povećan za 29,5%.

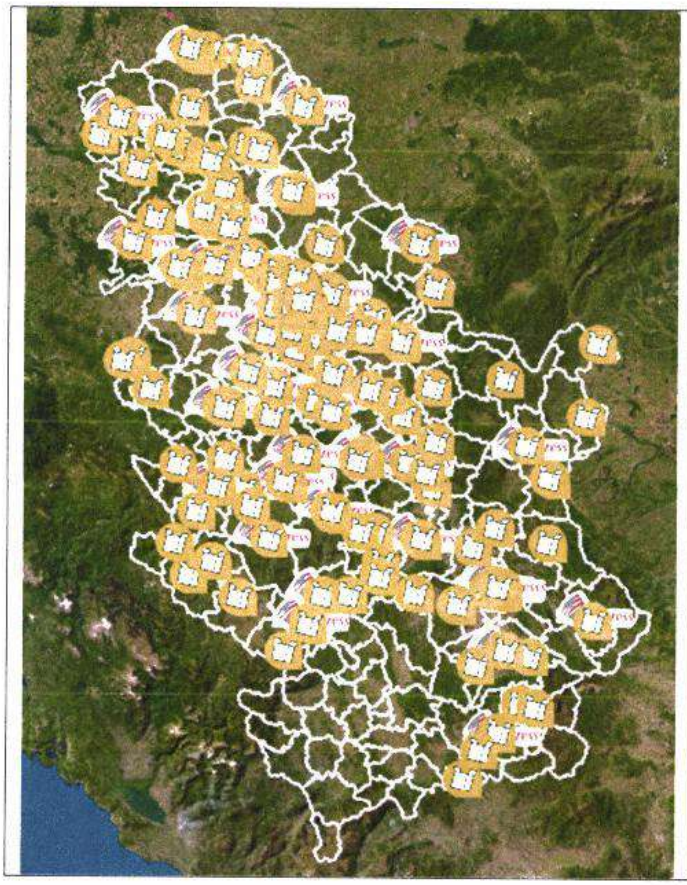
U međunarodnom poštanskom saobraćaju, konstatuje se smanjenje broja isplaćenih zahteva za naknadu štete. Na teret JPO isplaćeno je 20 zahteva u odnosu na 30 zahteva iz 2022. godine. Na teret drugih uprava isplaćeno je 195 zahteva, što predstavlja povećanje u odnosu na 2022. godinu (86 zahteva).

14.2. Kvalitet obavljanja ostalih poštanskih usluga

Kvalitet obavljanja ostalih poštanskih usluga se analizira na osnovu podataka koje poštanski operatori dostavljaju u godišnjim upitnicima.

14.2.1. Dostupnost mreže poštanskih operatora

Ukupni broj poslovnica (1.733), preko kojih poštanski operatori obavljaju ostale poštanske usluge, je povećan za 228 poslovnice (15%) u odnosu na 2022. godinu. Najveći broj poslovnica su u vlasništvu javnog poštanskog operatora, koji je jedini davalac univerzalne poštanske usluge, a koji takođe obavlja ostale poštanske usluge. Poslovnice koje su prilagođene osobama sa invaliditetom čine 22% od ukupnog broja, i kod njih beležimo povećanje broja u odnosu na prethodnu godinu (27%). Sedam poštanskih operatora (operatori ekspres poštanskih usluga uključujući i javnog poštanskog operatora) raspolažu sa ukupno 388 poslovnica, koje su prilagođene osobama sa invaliditetom *(Slika 14.12)*.

Trend rasta alternativnih sredstava za dostavu pošiljaka, koji obezbeđuju veću dostupnost usluge, od kojih su najznačajniji paketomati (eng. *parcel lockers*) nastavljen je i tokom 2023. godine. Korisnicima je omogućen 24 časovni pristup paketomatima, na većini lokacija, iz kojih korisnici sami odlučuju kada će preuzeti svoju pošiljku u okviru roka, koji je utvrdio operator. Tokom 2023. godine, mreža paketomata u Republici Srbiji je utrostručena (598 paketomata) zbog značajnog povećanja broja paketomata u vlasništvu javnog poštanskog operatora. Tri poštanska operatora (JP „Pošta Srbije", D Express i Ananas E-Commerce) su tokom 2023. godine raspolagala sa mrežom paketomata.

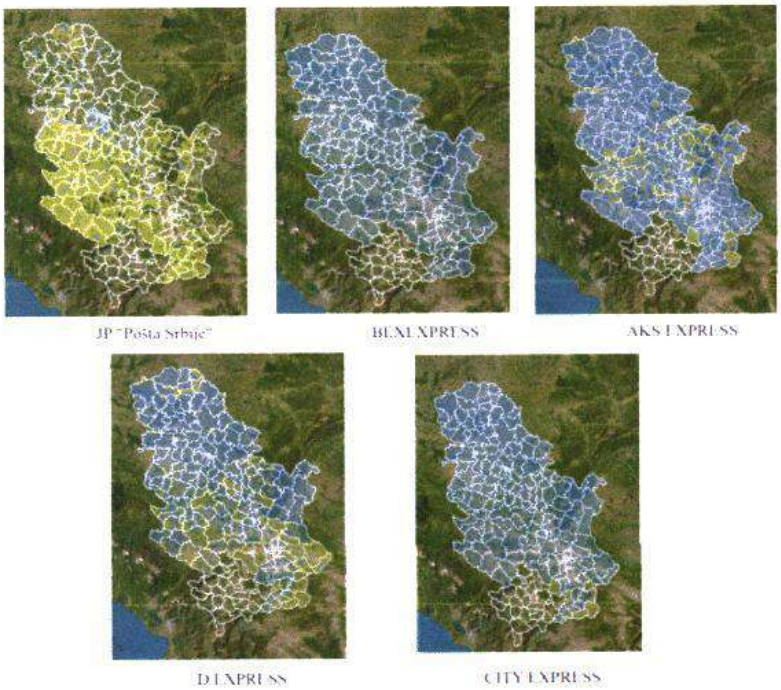
Slika 14.12: Mreža paketomata u Republici Srbiji (izvor: GIS portal)

Poslednjih godina, na globalnom nivou, imperativ je zaštita životne sredine, pa i poštanski operatori širom Evropske unije preduzimaju adekvatne mere (korišćenje vozila na električni pogon, ambalažni materijali koji se recikliraju, poštanski preradni centri na solarnu energiju, drugi obnovljivi izvori energije, itd.). EU teži smanjenju emisija izduvnih gasova za 50% do 2030. godine, i konačno ispunjenju cilja, i dostizanju klimatske neutralnosti do 2050. godine. U pogledu dostizanja održivosti u zaštiti životne sredine, bitan parametar je korišćenje vozila na elektro pogon. U 2022. godinu broj vozila na elektro pogon je bio 138, a u 2023. godini ih je bilo 278. Operatori sa najvećim brojem elektrovozila su BEXEXPRESS i JP „Pošta

Srbije". Takođe, osam poštanskih operatora je potvrdilo da u svom radu koriste solarnu energiju, a šest poštanskih operatora meri emitovanje izduvnih gasova.

Što se tiče provere rokova prenosa i drugih pokazatelja kvaliteta ostalih usluga, RATEL je shodno Akcionom planu Strategije razvoja poštanskih usluga u Republici Srbiji za period 2021-2025. godine[33] ((u daljem tekstu: Akcioni plan Strategije), drugu godinu zaredom organizovao nezavisno merenje kvaliteta ostalih usluga, prema 4 glavna kriterijuma i 13 podkriterijuma, čime je obuhvaćeno 5 najvećih poštanskih operatora na tržištu (AKS EXPRESS KURIR, BEXEXPRESS, CITY EXPRESS, D EXPRESS i JP „Pošta Srbije"). Ovakav vid provere kvaliteta je jedinstven u Evropi i obezbeđuje korisniku detaljan uvid u performanse kvaliteta operatora. Na osnovu rezultata merenja, operatori mogu da uporede svoje poslovanje i preduzmu mere kako bi kvalitet usluga za kriterijume koji nisu zadovoljavajući, povećali. Podaci i rezultati merenja su dostupni i javno objavljeni za 2023. godini[34].

RATEL je i tokom 2023. godine nastavio sa aktivnostima u vezi GIS portala. GIS portal za poštanske usluge[35] ima za cilj da obezbedi bolju informisanost korisnika u pogledu dostupnosti poštanske mreže i na njemu je na jednom mestu omogućeno korisnicima poštanskih usluga da provere lokacije poslovnica, paketomata ili da provere pod kojim uslovima (sa aspekta dana dostave) se obavlja određena ekspres usluga kao i univerzalna poštanska usluga na bilo kojoj lokaciji na području Republike Srbije *(Slika 14.13)*.

Slika 14.13: Pokrivenost teritorije RS[36] za ekspres uslugu „dostava naredni/određeni dan" kod operatora sa najvećim učešćem na tržištu ostalih potanskih usluga (izvor:GIS portal)

[33] „Službeni glasnik Republike Srbije", broj 68/21
[34] https://www.ratel.rs/cyr/page/cyr-studije-iz-oblasti-postanskih-usluga
[35] https://gis.ratel.rs/smartPortal/postanskeUsluge

[36] Plava boja – dostava svaki radni dan, Žuta boja – dostava određenim danima

14.2.2. Ispitivanje zadovoljenja potreba korisnika poštanskih usluga – ostale poštanske usluge

U okviru ispitivanja zadovoljenja potreba korisnika poštanskih usluga, ispitanici (fizička i pravna lica) odgovarala su i na pitanja u vezi ekspres poštanskih usluga.

Većina stanovništva (84%) je, u proteklih godinu dana, koristila ekspres poštanske usluge, a najčešće su to bile usluge PostExpress-a (72%). Negativno iskustvo sa operatorima je imalo 30% ispitanog stanovništva. Najčešće zamerke koje se upućuju operatorima odnose se na: kašnjenje dostave pošiljaka (59%), nedostavljanje pošiljaka do vrata (53%) i probleme sa prijemom pošiljaka (39%). Ispitanici iz beogradskog regiona su, u prethodnih godinu dana, češće imali negativna iskustva sa poštanskim operatorima, dok suprotno važi za stanovništvo iz ostalih delova Srbije.

Stanovništo je nedovoljno informisano o načinu pokretanja reklamacionog postupka (29%). Stanovništvo starije od 60 godina i osobe nižeg obrazovnog statusa, redje imaju informacije o načinu poketanja relamacionog postupka. Među onima koj su imali iskustvo sa reklamacijama (što je 17% korisnika), pozitivna iskustva su dva puta češća (38%) od negativnih (19%).

Postojanje poslovnica (83%) i paketomata (74%) poštanskih operatora u blizini ispitanika je procenjeno kao izuzetno važno, s tim da je važnost paketomata za nijansu niža. Mogućnost plaćanja poštarine i otkupnog iznosa platnim karticama je procenjena kao izuzetno važna (značajna za 84% korisnika poštanskih usluga).

Skoro sva pravna lica su koristila neku od ekspres poštanskih usluga u prethodnih godinu dana, a čak 83 posto je koristilo Postexpress. Državna preduzeća češće koriste usluge JP „Pošte Srbije", dok preduzeća koja se bave trgovinom više koriste BEXEXPRESS i DEXPRESS. Oko 63% ispitanika nije imalo negativna iskustva sa operatorima ekspres usluga. Najčešće zamerke na rad operatora su: problemi sa prijemom pošiljaka (komunikacija sa pozivnim centrom kurira-Call centrom, 50%), kašnjenje dostave (64%), nedostavljanje pošiljke do vrata (33%). Najmanje negativnih iskustava je bilo u regionima Centralne i Zapadne Srbije.

Pravna lica su informisanija od fizičkih lica po pitanju načina pokretanja reklamacinog postupka (54%). Od onih koji su imali iskustvo sa reklamacijom (28%), približno je podjednak broj onih koji su bili zadovoljni tj. nezadovoljni načinom njihovog rešavanja. Preduzeća u privatnom vlasništvu su bolje informisana o reklamacionom postupku.

Blizina paketomata i poslovnica je bitnija fizičkim, nego pravnim licima. Pravnim licima iz beogradskog regiona je važnija blizina paketomata u odnosu na druge regione.

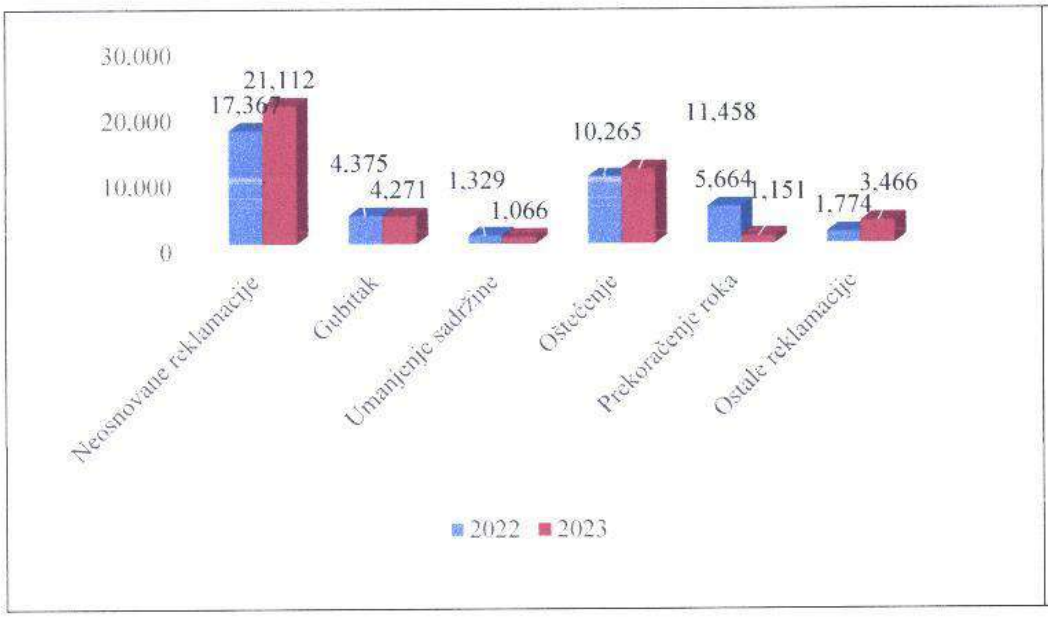
14.2.3. Reklamacije u domenu ostalih poštanskih usluga

Struktura reklamacija za ostale poštanske usluge u UPS, na osnovu dostavljenih podataka od 11 poštanskih operatora, koji obavljaju ekspres usluge, prikazana je u *Tabeli 14.14.*

U 2023. godini je zabeležen rast od 4% u broju reklamacija na ostale poštanske usluge u unutrašnjem poštanskom saobraćaju.

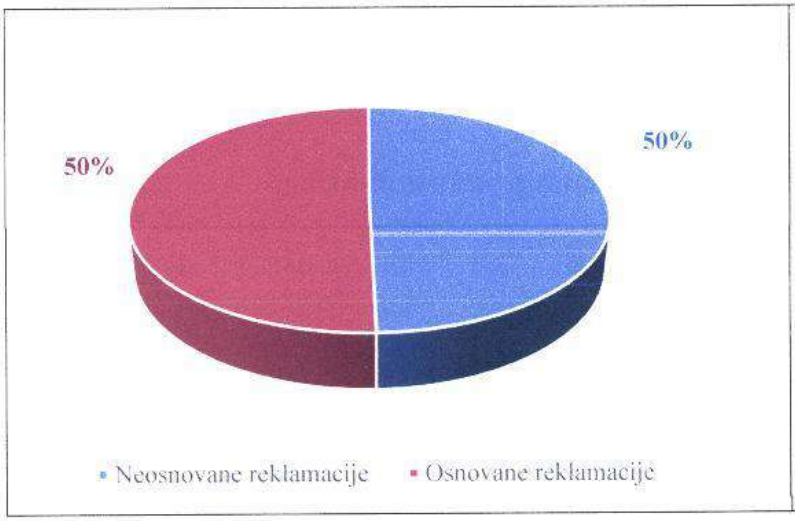
God.	Ukupan broj podnetih reklamacija	Neosnovane	Rešene po osnovu:					Naknada štete
			Gubitka	Umanjenja sadržine	Oštećenja	Prekoračenja roka	Ostale	Iznos (u hilj.din)
1	2=3+4+5+6+7+8	3	4	5	6	7	8	9
2022	40.774	17.367	4.375	1.329	10.265	5.664	1.774	127.917
2023	42.524	21.112	4.271	1.066	11.458	1.151	3.466	121.050
Stopa rasta%	4%	22%	-2%	-20%	12%	-80%	95%	-5%

Tabela 14.14. Reklamacije na ostale poštanske usluge u UPS u 2022. i 2023. godini

Polovina reklamacija u 2023. godini je bila neosnovana. U odnosu na 2022. godinu, najveći rast reklamacija se beleži u kategoriji ostalih reklamacija (95%). Reklamacije na prekoračenje roka za prenos pošiljaka beleže smanjene za -80%.

Slika 14.14. Prikaz strukture reklamacija na ostale poštanske usluge u UPS 2022. i 2023. godini

Tokom 2023. godine registrovan je skoro isti broj neosnovanih i osovanih reklamacija (21.112 neosnovanih i 21.412 osnovanih reklamacija).

Slika 14.15. Odnos osnovanih i neosnovanih reklamacija na ostale poštanske usluge u 2023. godini

Struktura osnovanih reklamacija koje su evidentirane u 2023. godini, prikazana je na *Slici 14.16.*

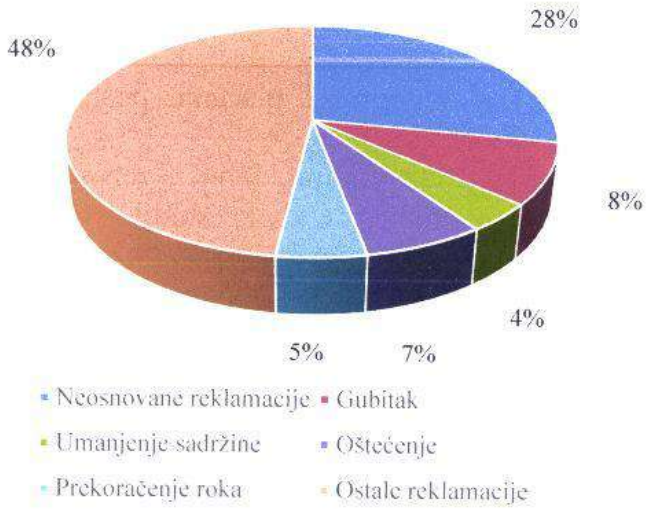

I dalje su najdominantnije reklamacije u vezi sa oštećenjem poštanskih pošiljaka, zatim slede reklamacije za gubitak pošiljke i ostale reklamacije. Reklamacije za prekoračenja roka prenosa su tokom 2023. godine znatno manje zastupljene, što nije bio slučaj ranijih godina.
Najmanje zastupljene su reklamacije na umanjenje sadržine pošiljke.

Slika 14.16. Struktura osnovanih reklamacija na ostale poštanske usluge u UPS u 2023. godini

Tokom 2023. godine se ponovo beleži rast broja reklamacija, po osnovu oštećenja pošiljaka, koje predstavljaju najdominantiniju kategoriju reklamacija u unutrašnjem poštanskom saobraćaju. Poštanski operatori bi trebalo da usmere svoje aktivnosti na edukaciju zaposlenih, kao i na upućivanje korisnika o pravilnom pakovanju poštanskih pošiljaka.

Za ostale usluge u međunarodnom poštanskom saobraćaju, 4 poštanska operatora su dostavila podatke o reklamacijama. Naime, u 2023. godini, pokrenuto je 1.148 reklamacije koje se odnose na ostale poštanske usluge, što predstavlja rast broja reklamacija u odnosu na prethodnu godinu za 23%. Struktura reklamacija na ostale poštanske usluge u MPS-u u 2023. godini je prikazana na S*lici 14.17.*

Preko 28% reklamacija u međunarodnom poštanskom saobraćaju je bilo neosnovano, a najveći broj njih nije kategorizovan i definišu se kao ostale reklamacije (48%).
Od osnovanih reklamacija, najviše je za gubitak pošiljke (8%) i oštećenje (7%), zatim na prekoračenje roka prenosa (5%) i na umanjenje sadržine pošiljke (4%).

Slika 14.17. Struktura reklamacija na ostale poštanske usluge u MPS-u u 2023. godini

Poštanski operatori koji obavljaju kurirske usluge, od početka praćenja tržišta poštanskih usluga (2010. godine), nisu imali ni jednu reklamaciju, što je potvrđeno i prilikom vršenja stručnog nadzora.

14.2.4. Rezultati benčmarka ekspres usluga u Republici Srbiji

RATEL je u periodu od oktobra do decembra 2023. godine, sproveo istraživanje i objavio studiju Uporedno merenje i analiza (*Benchmarking*)[37] parametara kvaliteta ostalih usluga, u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, na internet stranici RATEL-a. Ovo istraživanje je predviđeno Akcionim planom za realizaciju Strategije razvoja poštanskih usluga u RS za period 2021-2025. godine, a prema definisanoj meri za unapređenje konkurentnog tržišta. Istraživanje je obuhvatilo ekspres usluge 5 poštanskih operatora, značajne tržišne snage (AKS EXPRESS Kurir, BEXEXPRESS, CITY EXPRESS, D EXPRESS, Post Express – Pošta Srbije), kroz 4 osnovna kriterijuma i 13 podkriterijuma.

Sprovedeno merenje ima višestruki cilj, za korinike, operatore i za nadležne institucije koje se bave regulisanjem tržišta.

Rezultati studije, korisnicima usluga, obezbeđuju uvid u kvalitet ekspres usluga u Republici Srbiji, dok operatori mogu da iskoriste rezultate za detektovanje procesa poslovanja koje treba unaprediti u cilju povećanja nivoa kvaliteta usluga. Za regulatora, dobijeni uporedni rezultati doprinose unapređenju kvaliteta usluga i podsticanju konkurencije na tržištu ekspres usluga.

Između ostalog, rezultati studije su pokazali da je prosečno vreme prenosa ekspres pošiljaka u Republici Srbiji 1,26 dana u 2023. godini, dok je u 2022. godini iznosilo 1,16 dana.

Prosečno vreme potrebno za uspostavljanje komunikacije sa operaterom Call centra, prilikom zahteva za preuzimanje pošiljke na adresi, je 3 minuta i 10 sekundi (u 2022. godini je bilo 16 sekundi), dok je prosečno vreme od podnošenja zahteva za preuzimanje pošiljaka do dolaska kurira na adresu 4 sata i 16 minuta (u 2022. godini je bilo 3 sata i 47 minuta).

U 2023. godini, studija je pokazala da nije realizovano 35,20% zahteva za preuzimanje pošiljaka, koje su odbijene odmah prilikom poziva Call centra ili kad kurir nije došao da preuzme pošiljku. U 2022. godini ovaj parametar je bio značajno niži i iznosio je 15,57%.

U roku od 1 dana, uručeno je 80,50% pošiljaka, dok je 3,16% pošiljaka imalo vreme prenosa duže od 5 dana, dok je u 2022. godini 87,29% pošiljaka uručeno prvog sledećeg radnog dana, a samo 0,18% je imalo vreme prenosa duže od 5 dana.

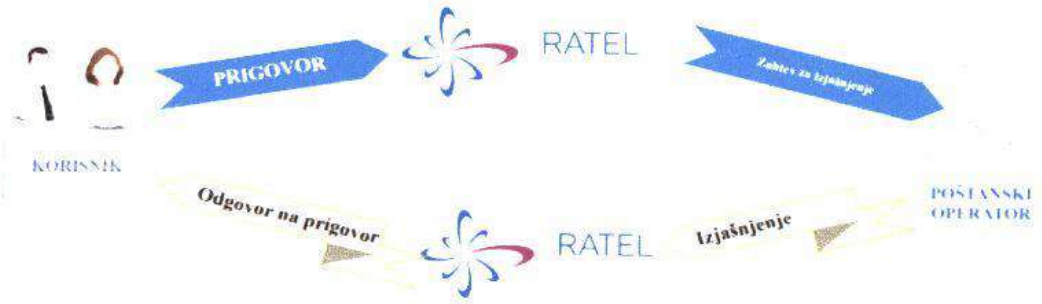
Istraživanjem je utvrđeno da je, u 2023. godini, izgubljeno 0,31% pošiljaka, dok je u 2022. godini izgubljeno začajno manje 0,18%.

Većina poštanskih operatora (3 od 5) je omogućila plaćanje poštarine platnom karticom, kad kurir uruči pošiljku na adresu primaoca.

Kao što se vidi iz prikazanog, u odnosu na 2022. godinu, dobijeni rezultati merenja u 2023. godini su nižeg kvaliteta. Prilikom analiziranja rezultata studije sa poštanskim operatorima, zaključeno je da je obustava rada kod JPO u novembru 2023. godine, izazvala prelivanje velike količine pošiljaka u tokove ostalih poštanskih operatora, pre svega na područjima velikih gradova, što se reflektovalo na preopterećenost raspoloživih kapaciteta ostalih poštanskih operatora i nemogućnost preuzimanja svih pošiljaka iz planiranog uzorka za merenje.

[37] https://ratel.rs/sr/page/studije-iz-oblasti-postanskih-usluga

14.3. Nadležnost RATEL-a u pogledu reklamacija (prigovori)

Zakonom o poštanskim uslugama je propisana nadležnost RATEL-u u pogledu reklamacija korisnika. Naime, RATEL posreduje u vansudskom rešavanju spora nastalog između poštanskog operatora i korisnika, po podnetim prigovorima korisnika. Takođe, Zakonom je predviđeno da korisnik, protiv odluke poštanskog operatora o odbijanju reklamacije, može da podnese prigovor RATEL-u.

Poštanski operator je dužan da se izjasni, u roku od osam dana od dana prijema reklamacije u unutrašnjem poštanskom saobraćaju i u roku propisanom aktima Svetskog poštanskog saveza u međunarodnom poštanskom saobraćaju, donošenjem odluke o osnovanosti reklamacije.

Korisnik, ukoliko nije saglasan sa obrazloženjem u odluci o odbijanju reklamacije, može da podnese prigovor, u roku od 15 dana od dana prijema odluke o odbijanju reklamacije od strane poštanskog operatora, RATEL-u. Korisnik može podneti prigovor RATEL-u i ukoliko poštanski operator ne dostavi korisniku odluku o podnetoj reklamaciji.

Pokretanje i vođenje postupka vansudskog rešavanja spora ne isključuje i ne utiče na ostvarivanje prava korisnika na sudsku zaštitu, u skladu sa zakonom.

U 2023. godini RATEL-u se obratilo više korisnika, odnosno podneto je značajno više prigovora na rešenja poštanskih operatora na podnete reklamacije ili na nesačinjavanje blagovremenih odgovora na reklamacije. Naime, RATEL je postupao po osnovu 92 prigovora u 2023. godinu, a prigovore korisnici podnose elektronskim (putem Internet šaltera RATEL-a ili putem e-mail-a) i pisanim putem (*Tabela 14.15).*

Način podnošenja reklamacija	2021. godina	2022. godina	2023. godina	Razlika 2023-2022 %
Elektronskim putem (Internet šalter, e-mail)	39	29	75	158,6
Pisanim putem	52	23	17	-26,1
Ukupno	91	52	92	76,9

Tabela 14.15. Podneti prigovori RATEL-u u 2023. godini

Od 75 prigovora, za koje je RATEL operatorima poslao zahtev da još jednom razmotre podnetu reklamaciju, 31 zahtev (preko 41%) rešeno je u korist korisnika koji je podneo prigovor. Većina prigovora (79%) se odnosi na ostale poštanske usluge-ekspres poštanske usluge, dok se na univerzalnu poštansku uslugu odnosi 19 prigovora *(Tabela 14.16),* a tokom 2023. godine je podnet i jedan prigovor koji se nije odnosio na poštanske usluge.

Vrsta usluge	2021.	%	2022.	%	2023.	%
Univerzalna poštanska usluga	13	14%	5	10%	19	21%
Ostale postanske usluge	78	86%	47	90%	72	79%
Ukupno	91	100%	52	100%	91	100%

Tabela 14.16. Prigovori prema vrsti usluge za koje su podnete RATEL-u u periodu od 2021-2023. godine

Vrsta reklamacije	2021. godina	2022. godina	2023. godina
Prekoračenje rokova prenosa	42%	27%	34%
Oštećenje pošiljke	39%	42%	38%
Izgubljena pošiljka	/	10%	1%
Neuručenje pošiljke	12%	6%	17%
Više naplaćena poštarinu	2%	4%	1%
Ostalo	5%	11%	9%

Tabela 14.17. Struktura prigovora koje su podnete RATEL-u u periodu od 2021-2023. godine

U 2023. godini, RATEL je postupao po 40 prigovora više, u odnosu na 2022. godinu. Takođe, i tokom 2023. godine se najveći broj prigovora odnosio na na oštećenje pošiljaka 38% (*Tabela 14.17*). Od ukupnog broja prigovora u 2023. godini, 70 prigovora se odnosilo na odluku poštanskog operatora, a 11 prigovora je podneto zbog nedostavljanja odluke o podnetoj reklamaciji od strane poštanskog operatora.

14.4. Zaključak

Trogodišnji ciklus nezavisnog merenja vremena prenosa neregistovanih pismonosnih pošiljaka u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, primenom standarda SRPS EN 13850:2014, kao referentnom elementu kvaliteta, završen je u 2023. godini.

Izmereni rokovi prenosa, na osnovu rezultata treće godine merenja, su ostali i dalje drastično ispod propisanih, izuzev roka prenosa D+5 za neprioritetne pošiljke, koji je ostvaren u sve tri godine merenja. Standardi kvaliteta nisu ispunjeni za prioritetno pismo, ni za jedan propisan rok, s tim što se nakon minimalnog povećanja u 2022. godini, zabeležilo smanjenje u 2023. godini za rokove D+2 i D+3.

Posledično, kako nisu ostvareni propisani rokovi za neregistovane pismonosne pošiljke u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, nisu ostvreni ni za međunarodne pošiljke. Naime, zabeležen je značajan pad za rokove J+3 i J+5 i u polazu i u dolazu, koji su znatno ispod propisanih rokova.

S obzirom da je nezavisno merenje pokazalo kontinuirano narušavanje standarda kvaliteta, o čemu je RATEL ukazivao JPO-u tokom sve tri godine merenja, neophodno je da

se preduzmu hitne i učinkovite mere, kako bi se propisani standardi kvaliteta povećali, a potom i ispunili.

Iako nisu predmet nezavisnog merenja kvaliteta, propisani standard za uputnice kao i rokove prenosa paketa u unutrašnjem i u međunarodnom saobraćaju, JPO interno meri. Po prvi put, u 2023. godini, nije ostvaren rok prenosa za pakete u UPS-u za D+2. Takođe nije ostvaren ni propisani minimum za D+2 za međunarodne pakete u dolazu.

Problem izgubljenih pošiljaka (neprioritetnih neregistrovanih pismonosnih pošiljaka i prioritetnih pisama) nastavljen i u 2023. godini, što je potvrđeno nezavisnim merenjem. JPO mora da preduzme efikasne mere za podizanje kvaliteta usluga i bezbednosti pošiljaka.

U 2023. godini je evidentiran manji broj reklamacija na usluge iz opsega univerzalne poštanske usluge u unutrašnjem poštanskom saobraćaju, što je posledica manjeg obima usluga u 2023. godini.

Na tržištu poštanskih usluga, ostale poštanske usluge u UPS su zabeležile rast broja reklamacije (4%), najveći udeo ima kategorija oštećenih pošiljki. Značajno smanjenje imala je kategorija prekoračenje roka (-80%), dok se sa druge strane povećao broj ostalih reklamacije (90%).

Tokom 2023. godine, RATEL se u kontinuitetu bavio nadogradnjom portala Cene usluga[38] i GIS portala, kako bi korisnici bili bolje informisani i kako bi se obezbedila transparentnost svih učesnika na tržištu.

Putem portala cene usluga korisnici mogu proveriti i uporediti cene usluga u unutrašnjem saobraćaju za ekspres usluge „danas za danas", „danas za sutra", dok za operatore koji posluju samo u segmentu B2C (business-to-consumer) i B2B (business-to-business) u delu ekspres usluge - ostalo i za kurirske usluge, obezbeđena je pretraga cenovnika i opštih uslova poslovanja na jednom mestu.

S druge strane GIS portalom, koji predstavlja jedinstveni digitalni geografski altas poštanskih usluga je omogućena pretraga dostupnosti pošta JPO, poslovnica operatora ostalih usluga, paketomata, kao i pokrivenost teritorije dostavom u segmentu univerzalne poštanske usluge kao i ostalih poštansih usluga za svakog operatora.

Na ovaj način korisnici su dobili još jednu dimenziju prema kojoj je moguće izabrati najadekvatnijeg operatora i doći do svih bitnih podataka na jednom mestu.

Poštanski operatori posredstvom ovih alata na jednostavan način mogu da uporede svoje performanse, ali i da koriste dostupne informacije u donošenju poslovnih odluka.

Studija koju je RATEL objavio, u vezi sa ispitivanjem stepena zadovoljstva korisnika poštanskim uslugama, pokazala je da su korisnici istakli potrebu za širenjem mrežc paketomata, zatim za uvođenjem hibridnog pisma, za pomoć sa servisima eUprave i uslugama usmerenim ka „ranjivim" kategorijama stanovništva.

Korisnici su iskazali potrebu za plaćanjem poštarine i otkupnog iznosa karticom prilikom predaje/uručenja pošiljke na adresi, i istakli su da je potrebno raditi na rešavanju problema (ne)dolaženja kurira do vrata prilikom isporuke, kao i kašnjenja pošiljaka.

Uprkos želji fizičkih lica da se zadrži, uzevši u obzir nisku frekventnost korišćenja, potrebno je razmotriti ukidanje prioritetnog pisma, imajući u vidu izuteno nizak kvalitet u odnosu na propisani standard. Takođe, većina korisnika su predložili ukidanje adresovanog reklamnog materijala, ali ga i dalje 1/3 stanovništva i 17% pravnih lica smatraju važnim.

[38] https://www.ceneusluga.rs/

Usluge koje nisu poštanske usluge, poput uplata i isplata, prema mišljenju korisnika ne treba ukidati ni i urbanim ni u ruralnim naseljima (jer su i urbanom stanovništvu ove usluge važne).

Korisnici su iskazali potrebu da se zadrži rad subotom u urbanim sredinama. Postoje indikacije da bi potencijalna alternativa kojom bi se nadoknadio gubitak rada subotom bila produženje radnog vremena nekim radnim danima do 19 ili 20 časova.

Stanovništvo, retko naseljenih ruralnih naselja, je ukazalo na neophodnost da se zadrži postojeća, odnosno nipošto ne dođe do smanjenja, dostupnosti poštanskih usluga u ovim područjima.

Takođe ukazano je na potrebu za adekvatnom informisanošću stanovništva i privrede o načinu pokretanja reklamacionog postupka.

Tokom 2024. godine, predviđen je rad na izmeni Zakona o poštanskim usluga, što je definisano Akcionim planom za realizaciju Strategije razvoja poštanskih usluga u RS za period 2021-2025. godine, koji će prilikom definisanja novih odredbi uzeti u obzir iskazane potrebe korisnika iz istraživanja, kao i rezultate nezavisnog merenja rokova prenosa i ostalih parametara kvaliteta na tržištu Republike Srbije.

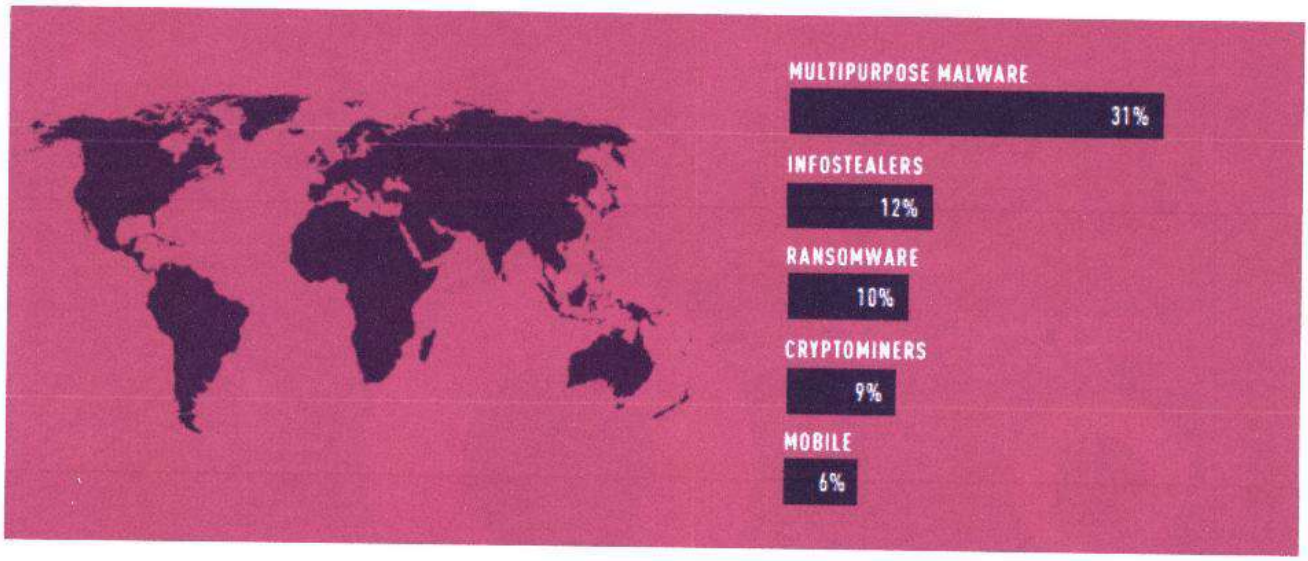
15. BEZBEDNOSNI RIZICI U INFORMACIONO-KOMUNIKACIONIM SISTEMIMA

Stanje informacione bezbednosti u svetu

1. Statistika napada po različitim tipovima malvera

Na slici 15.1. dat je prikaz procenta zastupljenosti različitih tipova malvera (malicioznog softvera) na globalnom nivou u 2023. godini (prikaz je preuzet iz izveštaja kompanije *Check Point*). Može se uočiti da su najzastupljeniji napadi malverima koji se mogu koristiti u više namena (*multipurpose malware)*. Sledeći po zastupljenosti je maliciozni softver tzv. *Infostealer* malver koji napadači mogu koristiti u ranim fazama napada kako bi prikupili informacije o meti napada. Na trećem mestu, nalazi se iznuđivački softver (*Ransomware*) koji beleži porast sa petog mesta u broju napada u odnosu na prethodnu godinu. Sledeći na listi su napadi koji „preuzimaju" resurse sa uređaja žrtve kako bi „rudarili" kriptovalute (*Cryptominers*), dok poslednje mesto na ovoj listi zauzimaju maliciozni softveri razvijeni za potrebe napada na mobilne uređaje.

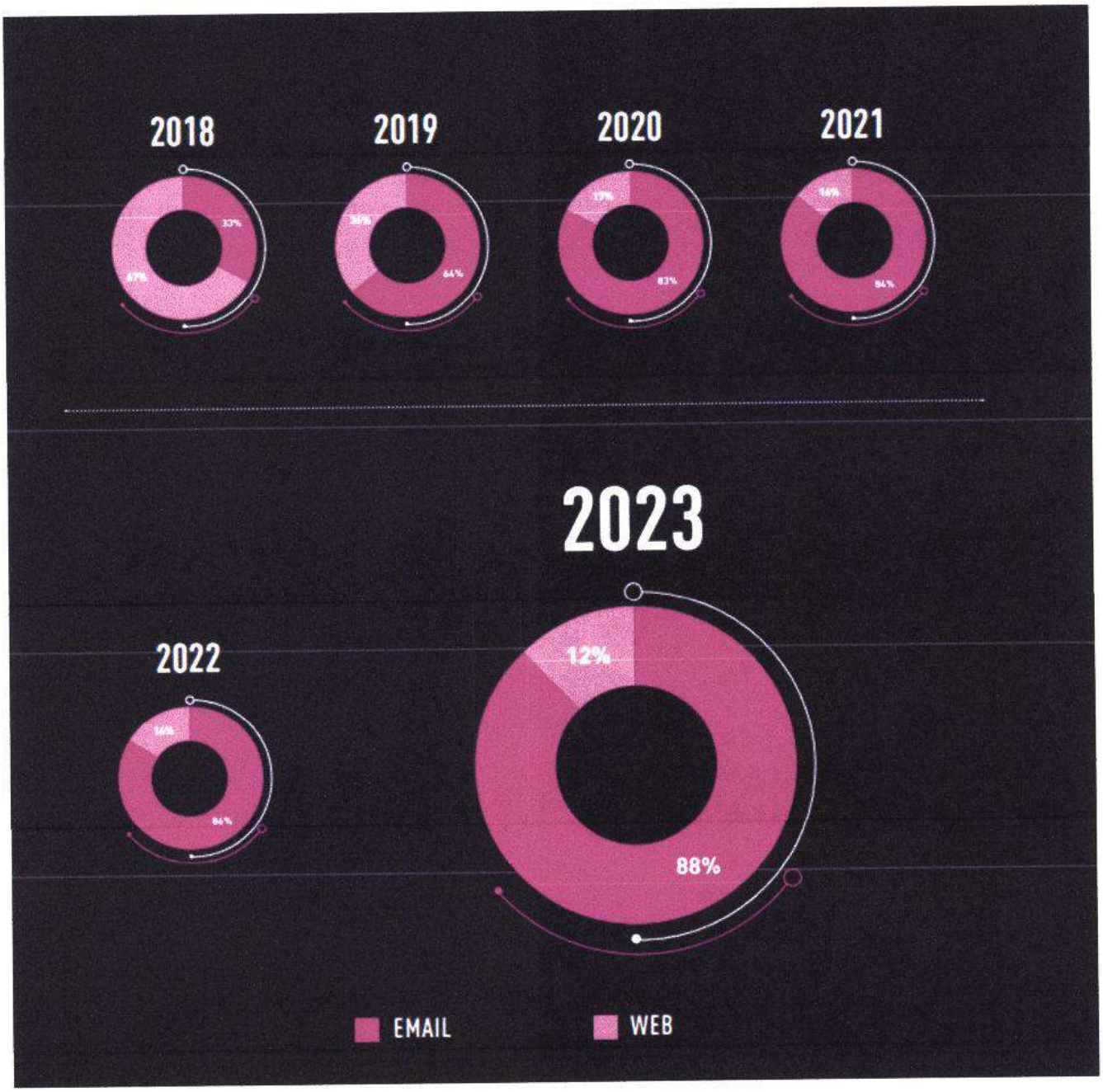
Slika 15.1. Procenat zastupljenosti različitih tipova malvera na globalnom nivou

2. Načini distribucije malvera

Kada se govori o načinima distribucije malvera, tokom 2018. godine dominantan vid bio je putem internet stranica, međutim već naredne godine situacija se promenila i načini širenja malicioznog softvera bili su putem elektronske pošte. Ovaj trend se održao i tokom narednih godina sa procentualnim porastom iz godine u godinu. U poređenju sa 2022. godinom, malveri distribuirani putem elektronske pošte su u blagom porastu u 2023. i to za 2%, kao što je prikazano na slici 5.2.

Slika 15.2. Uporedni prikaz broja napada koji za distribuciju koriste elektronsku poštu i internet stranice (za period 2018 - 2023. godina)

3. Statistika napada po različitim familijama malvera

Procenat organizacija na svetskom nivou, koje su bile zaražene posmatranom familijom malvera prikazan je na Slici 15.3.

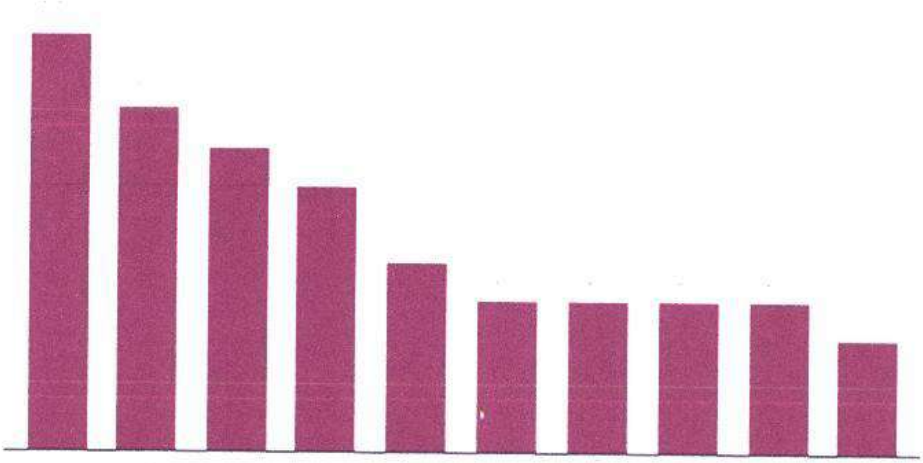
Značajnije promene u rangiranju malvera u odnosu na prethodnu godinu su pojava nove familije malvera *FakeUpdates*, koji se naziva još i *SocGholish.* Ovaj tip malvera oslanja se na mrežu kompromitovanih internet sajtova koji preusmeravaju korisnike na stranice za preuzimanje malicioznih ažuriranja za različite softvere i internet pregledače. Preuzimanjem fajlova za navodna ažuriranja, korisnici se zapravo navode na preuzimanje i pokretanje *JavaScript downloader-a,* a koji služi kao inicijalni vektor napada omogućavajući na taj način dalju kompromitaciju pomoću drugih tipova malvera kao što su *GootLoader, NetSupport and DoppelPaymer.*

Qbot, zauzima drugo mesto na ovoj listi. Ovaj tip malvera namenjen *Windows* korisnicima, prvi put je otkriven 2008. godine kao bankarski trojanac, dok je tokom decembra prošle godine ovaj malver otkriven i u mnogim fišing kampanjama.

Emotet beleži pad sa prvog mesta u odnosu na 2022. godinu i uprkos padu ipak je pogodio 4% korporativnih mreža tokom 2023. godine na globalnom nivou.

Među malverima koji se nalaze na drugom i trećem mestu, a koji su se koristili za krađu podataka (*Infostealers*) u 2023. godini, nalaze se malveri *AgentTesla* i *Formbook.*

Slika 15.3. Zastupljenost malvera na globalnom nivou

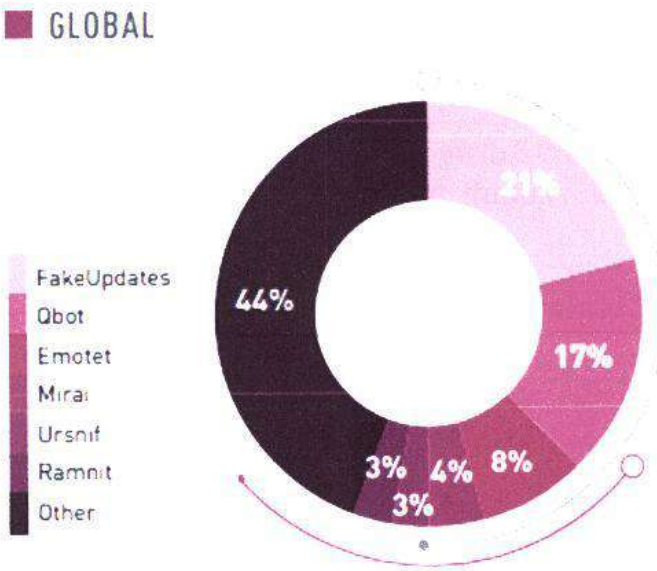

4. Statistika napada po različitim familijama višenamenskih malvera (*multipurpose malware*)

Najzastupljeniji napadi u 2023. godini su oni napadi koji koriste višenamenske malvere kao inicijalni vektor za dobijanje pristupa sistemu. Kod ovih napada najčešće su korišćeni malveri *FakeUpdates* (21%), *Qbot* (17%), *Emotet* (8%), *Mirai* (4%), *Ursnif* i *Ramnit* (po 3%), i drugi malveri (slika 15.4.).

U drugoj polovini 2023. godine *DarkGate* je stekao značajnu popularnost zbog svoje sposobnosti da izbegne detekciju sigurnosnih sistema. Za razliku od *Emotet* i *Qbot*, ovaj tip malvera koristi direktnu strategiju modela *Malware-as-a-Service (MaaS)*.

Slika 15.4. Procenat zastupljenosti različitih familija višenamenskih malvera (*multipurpose malware*) na globalnom nivou

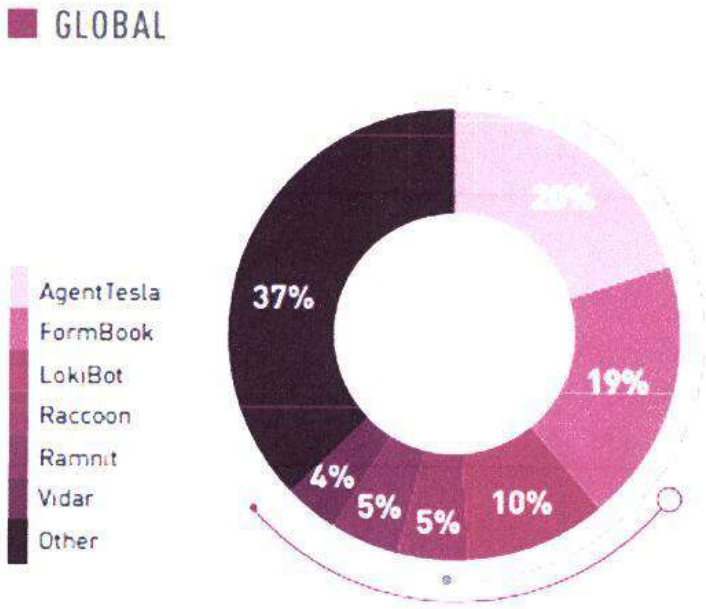

5. Statistika napada po različitim familijama malvera za krađu korisničkih podataka

Ovom familijom dominira nekoliko malvera, kao što je prikazano na slici 15.5., od kojih se mogu izdvojiti *AgentTesla* (20%), *Formbook* (19%) i *LokiBot* (10%), koji su i ove godine široko rasprostranjeni.

AgentTesla prvi put otkriven je 2014. godine, a njegova trenutna verzija je unapređena za krađu kredencijala iz različitih aplikacija, uključujući i internet pretraživače, VPN, FTP servise i imejl klijente.

Slika 15.5. Statistika napada po različitim familijama malvera za krađu korisničkih podataka

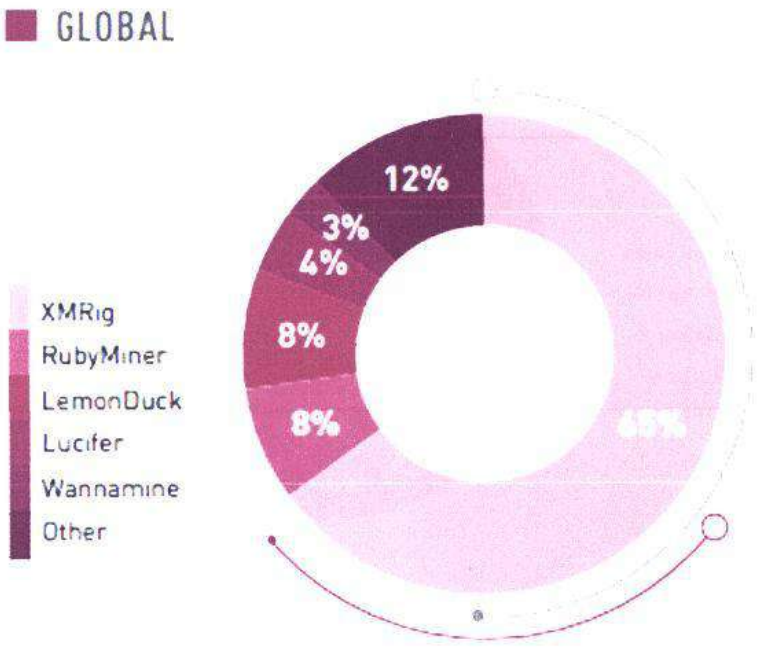

6. Statistika napada po različitim familijama malvera za krađu kriptovaluta

Ilegalno rudarenje kriptovaluta nastavlja da beleži pad i tokom 2023. godine, usled nepostizanja vrednosti *Bitcoin*-a iz 2021. godine. Samo 9% globalnih korporacija bilo je pogođeno malverima za krađu kriptovaluta u 2023. godini u poređenju sa 16% u 2022. godini.

Monero, kriptovaluta poznata po svojoj privatnosti, ostaje profitabilna za rudarenje, a njen uobičajen alat otvorenog koda za rudarenje, XMRig, korišćen je u 65% napada kritorudarenjem u 2023. godini (slika 15.6.).

Slika 15.6. Statistika napada po različitim familijama malvera za krađu kriptovaluta

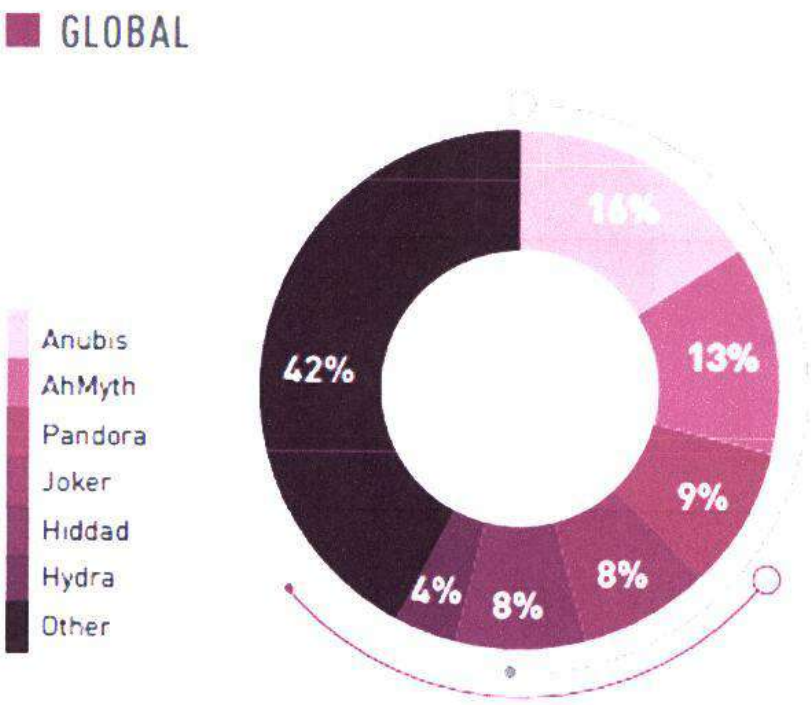
7. Statistika napada na mobilne uređaje po različitim familijama malvera

Mobilni uređaji predstavljaju glavne mete sajber napada zbog njihove centralne uloge u svakodnevnom životu korisnika i važnosti podataka koje sadrže.

Anubis, koji se i dalje nalazi u vrhu najčešćih malvera (42%), kao što je prikazano na slici 15.7. je bankarski trojanac dizajniran za *Android* mobilne uređaje, i primećen je u stotinama različitih aplikacija dostupnih na *Google Play* prodavnici.

AhMyth, Android trojanac za daljinski pristup (RAT), je zlonamerni softver otvorenog koda koji je besplatno dostupan na *GitHub*-u i često se koristi kao osnova za napade. Varijanta ovog malvera *AhRat* pronađena je u aplikaciji pod nazivom *„iRecorder-Screen Recorder"*, koja je dostupna u *Google Play* prodavnici sa preko 50.000 preuzimanja.

Slika 15.7. Statistika napada na mobilne uređaje po različitim familijama malvera

8. Statistika napada iznuđivačkim softverima – ransomver

Tokom 2023. godine ukupno 68 aktivnih ransomver grupa su objavili da su uspešno realizovali napade na kompanije i javno iznudili preko 5.000 žrtava, što predstavlja značajan porast u odnosu na prethodne godine. Sajber napadači, koriste i tehniku duple iznude, kako bi pojačali pritisak na žrtve koje ne plate odmah otkupninu.

Lockbit se našao na samom vrhu liste (slika 15.8.) i odgovoran je za 21% prijavljenih incidenata u 2023. godini, sa preko 1.050 slučajeva. Akteri pretnji obično daju žrtvama rok od jedne do dve nedelje za plaćanje otkupnine, kako kompanije ne bi bile javno izložene, što sugeriše da bi stvarni broj žrtava mogao biti znatno veći.

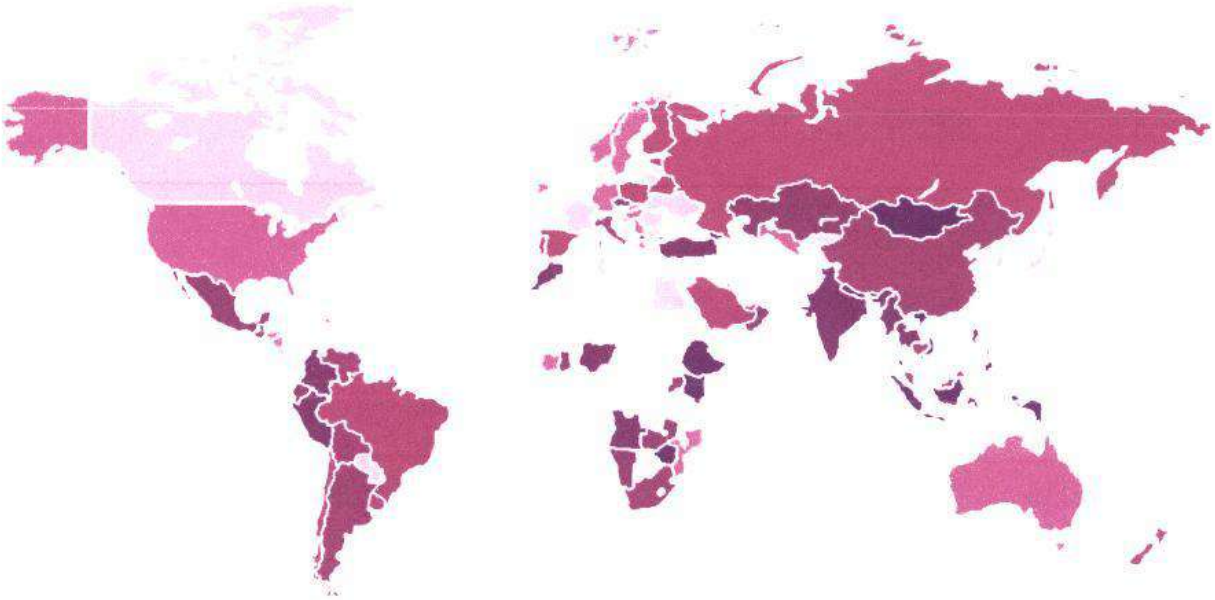
Slika 15.8. Statistika napada softverima sa dvostrukom iznudom po različitim familijama

9. Check Point Global Threat indeks

Na Slici 15.9. je dat grafički prikaz vrednosti *Check Point Global Threat* indeksa po državama u 2023. godini. Ovaj indeks se računa na osnovu informacija o napadima prikupljenim u realnom vremenu uz pomoć *Threat Cloud World Cyber Threat Map* platforme i opisuje verovatnoću da uređaj u posmatranoj zemlji bude zaražen malicioznim softverom. Primetno je da postoje razlike između zemalja u nivou opasnosti od malicioznog softvera. Što je boja određene zemlje tamnija, veća je verovatnoća da uređaj bude zaražen malicioznim softverom, dok su sivom bojom obeležene zemlje za koje nije bilo dovoljno podataka za analizu.

Slika 15.9. Grafički prikaz *Check Point Threat* indeksa po državama

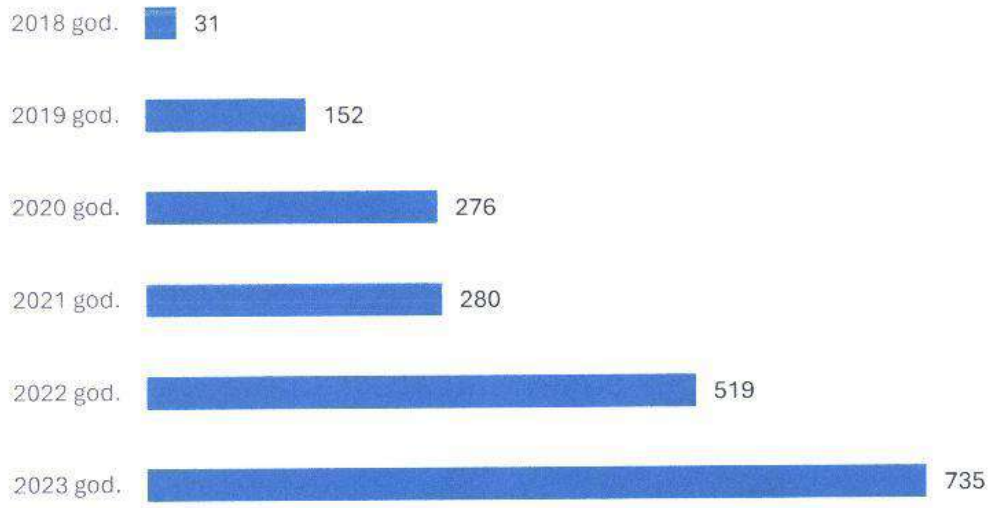

Stanje informacione bezbednosti u Srbiji

Zakonom o informacionoj bezbednosti („Službeni glasnik RS", broj 6/16, 94/17 i 77/19) propisana je obaveza operatora IKT sistema od posebnog značaja da izveste nadležni organ o incidentima u IKT sistemima koji mogu da imaju značajan uticaj na narušavanje informacione bezbednosti.

U periodu od 2018. godine do 2023. godine primećeno je značajno uvećanje broja prijava incidenata Nacionalnom CERT-u (Slika 15.10). Ovaj trend ne samo da ukazuje na rastući broj pretnji, već i na povećanje svesti građana i zaposlenih u IKT sistemima, o važnosti deljenja informacija i obaveštavanja relevantnih institucija kao i u poverenje u savete koje Nacionalni CERT pruža.

Slika 15.10: Broj prijava Nacionalnom CERT-u od 2018. godine do 2023. godine

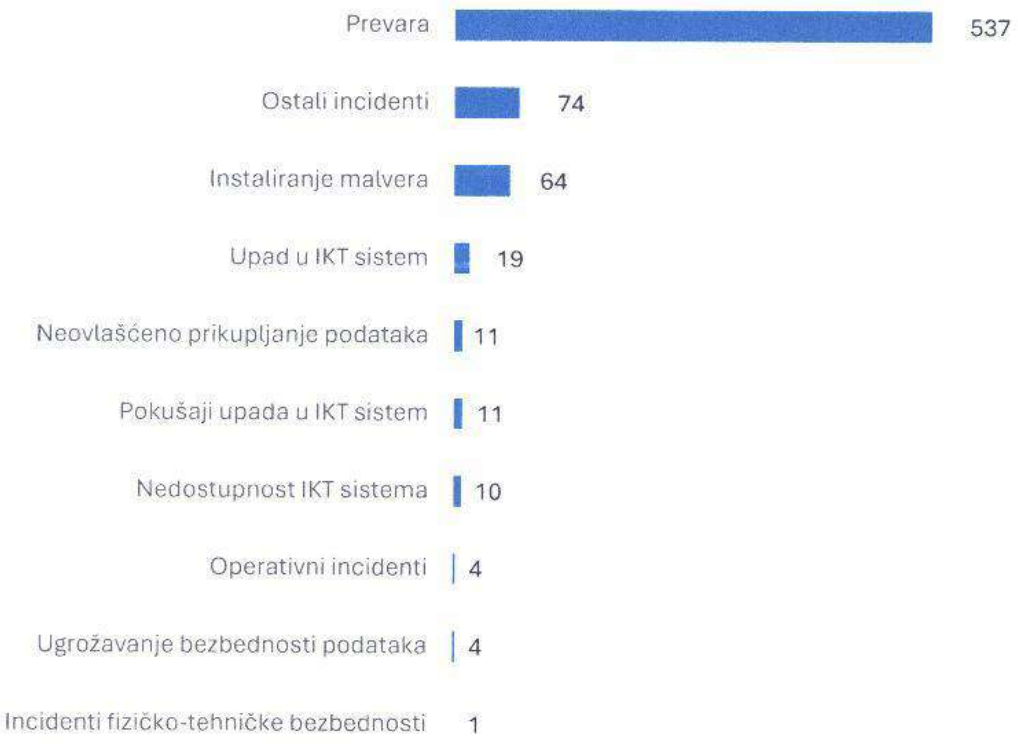
U 2023. godini, Nacionalnom CERT-u je prijavljeno 735 incidenta, što predstavlja povećanje više od 40% u odnosu na prethodnu godinu. Incidenti koji su narušili bezbednost IKT sistema, a koji su vezani za izvršenje krivičnog dela, prijavljivani su u skladu sa odredbama zakona i podzakonskih akata ili su prosleđivani Posebnom tužilaštvu za visokotehnološki kriminal. Broj takvih incidenata u 2023. godini je bio 47.

Na slici 15.11 prikazani su prijavljeni incidenti prema grupi incidenata. Najveći broj prijava se odnosi na prevaru, a pod prevarom se podrazumevaju fišing napadi, neovlašćeno korišćenje resursa i drugi oblici prevare.

Tokom 2023. godine sprovedeno je nekoliko velikih fišing kampanja čija su meta bili korisnici interneta u Srbiji. Posebno se ističu kampanje koje su bile usmerene na korisnike poštanskih usluga i platformi za e-trgovinu. E-pošta je najčešće sadržala obaveštenje da je stigao paket za korisnika, ali da nije mogao biti isporučen jer nije uplaćen određeni iznos za carinske troškove ili se zahtevalo ažuriranje adrese primaoca. Klikom na ponuđeni link korisnik se preusmeravao na lažnu stranicu za internet plaćanje Pošte Srbije, u kojoj se zahtevao unos podataka sa platne kartice koji su omogućili napadačima pristup bankovnom računu i finansijsku dobit za napadača. Fišing kampanja usmerena na korisnike platformi za e-trgovinu se odvijala tako što je navodni kupac

komunikaciju inicirao pitanjem oglašivaču o dostupnosti proizvoda i mogućnosti da se kupovina obavi elektronskim putem. Tada je napadač u svoje ime ili u ime „administratora platforme za e-trgovinu" dostavljao žrtvi tj. oglašivaču link ka lažnoj veb stranici na kojoj je bilo prikazano da je navodni kupac već uplatio sredstva preko aplikacije i da je potrebno da oglašivač na veb formi unese podatke sa svoje bankovne kartice (broj kartice i CVV broj) kako bi mu se navodno izvršila uplata, odnosno transfer sredstava. Na taj način je napadač preuzimao sredstva sa bankovnog računa žrtve. Nacionalni CERT je povodom ovih fišing napada objavio više obaveštenja i saopštenja za javnost kako bi građanima ukazao na zastupljenost ovih prevara.

Slika 15.11: Prijavljeni incidenti u 2023. godini prema grupi incidenata

Pet najčešće prijavljivanih incidenata u 2023. godini su prikazani na Slici 15.12.

Fišing je sajber napad koji je najčešće prijavljivan u 2023. godini, a sprovodi uz pomoć elektronske pošte, društvenih mreža, telefonskog poziva ili SMS-a, kojim se zahteva da se poseti link ili otvori prilog. Napadač koristi socijalni inženjering da bi se predstavio kao neko poznat ili renomirana institucija i tako naveo žrtvu da ostavi poverljive podatke ili preuzme zlonamerni softver. Ovaj napad je često povezan sa napadima poput krađe identiteta, preuzimanja novčanih sredstava sa računa, instalacije malvera, mreže botova i sajber špijunaže. U 2023. godini je Nacionalnom CERT-u stiglo 417 prijava, a najveći broj se odnosi na fišing kampanje čija su meta bili korisnici poštanskih usluga i platformi za e-trgovinu.

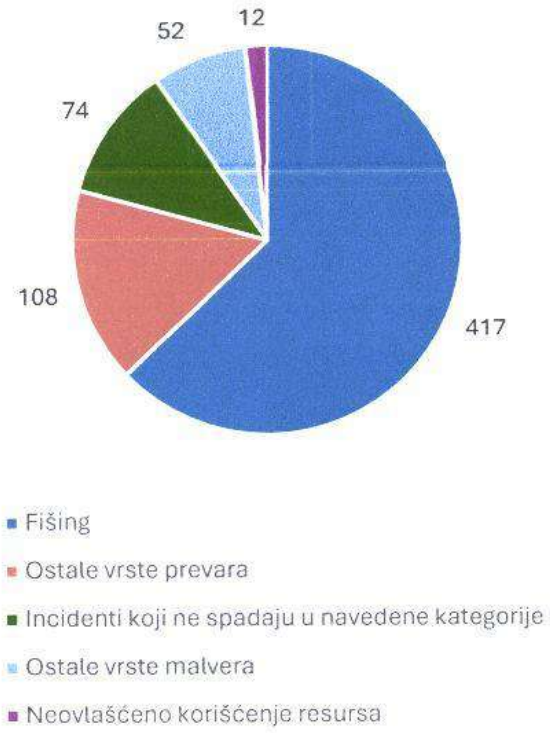
Nacionalni CERT je dobio 108 prijava o **ostalim vrstama prevara**, a ovaj broj ukazuje na broj prevara u kojima je došlo do preuzimanja novčanih sredstava sa računa građana.

Incidenti **koji ne spadaju u kategorije** navedene u Uredbi o postupku obaveštavanja o incidentima u informaciono-komunikacionim sistemima od posebnog značaja mogu biti, na primer detekcija potencijalno nebezbednih aplikacija, neodobrene platne transakcije i lažni profili na društvenim mrežama, a takvih prijava je bilo 74.

Malver (engl. *malware*, izvedeno od *malicious software*) predstavlja svaki softver koji je napisan u zlonamerne svrhe, odnosno čiji je cilj da nanese štetu računarskim sistemima ili mrežama. U ove programe spadaju: računarski virus, računarski crv, ransomver, računarski trojanac, špijunski softver i rutkit. Nacionalnom CERT-u je prijavljeno 52 incidenta koja se odnose na zlonamerne programe za koje nije postojalo dovoljno podataka da bi mogli da se svrstaju u neku od navedenih kategorija.

Neovlašćeno korišćenje resursa je vrsta incidenta koja se javlja u grupi prevara, a broj prijava u 2023. godini bio je 12.

Slika 15.12: Pet najčešće prijavljivanih incidenata u 2023. godini

Krivična dela protiv bezbednosti računarskih podataka

Tokom 2023. godine u Posebnom tužilaštvu za visokotehnološki kriminal formirano je ukupno 6.456 predmeta, i to:

- 485 predmeta protiv poznatih punoletnih učinilaca;
- 2.907 predmeta protiv nepoznatih učinilaca i;
- 3.064 predmeta u vezi sa raznim krivičnim događajima.

РАТЕЛ

1-03-402-6/22-2
0006741720221

Број: 1-03-402-6/22-2
Датум: 16.12.2022. godine

РЕГУЛАТОРНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ И ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ

ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2023. ГОДИНУ

Београд, децембар 2022. године

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
РАТЕЛ
РЕГУЛАТОРНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ И ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ

0005733520221

Број: 1-К-021-53/22-2
Датум: 02.11.2022.
Београд

На основу члана 25. став 4. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13-УС, 62/14 и 95/18 – др. закон, у даљем тексту: Закон) и члана 16. тачка 6) Статута Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС“, број 125/14 и 30/16),

Управни одбор Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге, на 18. седници четвртог сазива одржаној дана 2. 11. 2022. године, доноси

ОДЛУКУ

I Усваја се Финансијски план Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге за 2023. годину и упућује се Влади Републике Србије ради прибављања сагласности.

II За реализацију ове одлуке надлежан је Сектор за анализу тржишта и економске послове.

III Ова одлука ступа на снагу наредног дана од дана добијања сагласности Владе Републике Србије на Финансијски план Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге за 2023. годину.

О б р а з л о ж е њ е

Управни одбор Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге (у даље тексту: Агенција), на основу члана 25. став 4. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13-УС, 62/14 и 95/18 – др. закон, у даљем тексту: Закон) којим је утврђено да финансијски план доноси Управни одбор Агенције, најкасније до 15. новембра текуће године за наредну годину, а ради испуњавања Законом прописаних обавеза, доноси одлуку као у диспозитиву.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА РЕГУЛАТОРНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ И ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ БЕОГРАД

ПРЕДСЕДНИК УПРАВНОГ ОДБОРА

Драган Ковачевић

Доставити:
- Сектору за анализу тржишта и економске послове x 4;
- Сектору за правне послове x 2;
- Кабинету.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
РАТЕЛ
РЕГУЛАТОРНА АГЕНЦИЈА ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ И ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ

Број: 1-К-021-65/22
Датум: 16.12.2022.
Београд

На основу члана 25. став 4. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС", бр. 44/10, 60/13 – УС, 62/14 и 95/18 – др. закон), члана 16. тачка 6) Статута Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС", бр. 125/14 и 30/16) и члана 18. Пословника о раду Управног одбора Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге, број: 1-03-020-1/15 од 30.1.2015. године,

Управни одбор Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге, дана 16.12.2022. године, путем електронске поште, доноси

ОДЛУКУ

I. Усваја се Финансијски план Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге за 2023. годину и упућује се Влади Републике Србије ради прибављања сагласности.

II. За реализацију ове одлуке надлежан је Сектор за анализу тржишта и економске послове.

О б р а з л о ж е њ е

На 18. седници четвртог сазива Управног одбора Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге, одржаној дана 02.11.2022. године, Управни одбор Агенције је благовремено усвојио Финансијски план Агенције за 2023. годину, одлуком број: 1-К-021-53/22-2 од 02.11.2022. године.

Предметни финансијски план је у складу са чланом 25. став 5. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС", бр. 44/10, 60/13-УС, 62/14 и 95/18- др. закон), упућен Влади Републике Србије ради давања сагласности.

У поступку прибављања сагласности Владе на Финансијски план, на захтев Министарства финансија је извршена одговарајућа корекција Финансијског плана, те је у складу са тим и сачињен коначни текст Финансијског плана, који се доставља у прилогу ове одлуке.

Одредбом члана 18. Пословника о раду Управног одбора Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге (у даљем тексту: Агенција), број: 1-03-020-1/15 од 30.1.2015. године, прописано је, између осталог, да кад се ради о потреби хитног доношења

појединих одлука из надлежности Управног одбора, а Управни одбор није у могућности да се састане на начин предвиђен Пословником о раду, одлука се може донети, између осталог, и електронском поштом, што је и учињено дана 16.12.2022. године

Имајући у виду наведено, Управни одбор Агенције је донео одлуку као у диспозитиву.

ПРЕДСЕДНИК
УПРАВНОГ ОДБОРА

Драган Ковачевић

Доставити:
- Сектору за анализу тржишта и економске послове x 4;
- Сектору за правне послове x 1;
- Кабинету x 1;
- Архиви.

САДРЖАЈ

I УВОД **3**

ПРАВНИ ОСНОВ ЗА ИЗРАДУ ФИНАНСИЈСКОГ ПЛАНА 13

ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ИЗРАДУ ФИНАНСИЈСКОГ ПЛАНА 16

ПРЕГЛЕД ПЛАНИРАНИХ ПРИХОДА, РАСХОДА И ПРОЈЕКЦИЈА ДОБИТИ ЗА 2023. ГОДИНУ 18

ПРОЈЕКЦИЈА ПРИХОДА ЗА 2023. ГОДИНУ 20

ПРОЈЕКЦИЈА РАСХОДА И ИЗДАТАКА ЗА 2023. ГОДИНУ 22

НЕМАТЕРИЈАЛНА ИМОВИНА, НЕКРЕТНИНЕ, ПОСТРОЈЕЊА И ОПРЕМА 50

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ИЗДВАЈАЊА СРЕДСТАВА РЕЗЕРВИ 56

II ЗАКЉУЧАК **57**

III ПРИЛОЗИ **58**

I УВОД

Републичка агенција за телекомуникације основана је 2005. године, у складу са Законом о телекомуникацијама („Службени гласник РС", бр. 44/03, 36/06 и 50/09-УС), као самостална, односно независна организација која врши јавна овлашћења у складу са овим законом и прописима донетим на основу њега. Ступањем на снагу Закона о електронским комуникацијама (у даљем тексту: Закон) дана 8.7.2010. године, који је објављен у „Службеном гласнику Републике Србије", број 44 од 30. јуна 2010. године, престао је да важи Закон о телекомуникацијама, а назив Републичка агенција за телекомуникације се мења у Републичка агенција за електронске комуникације. Законом о изменама и допунама Закона о електронским комуникацијама који је објављен у „Службеном гласнику Републике Србије", број 62 од 13. јуна 2014. године, а који је ступио на снагу дана 21. јуна 2014. године промењен је назив Републичка агенција за електронске комуникације у Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге. Такође, у истом броју „Службеног гласника Републике Србије" објављен је и Закон о изменама и допунама Закона о поштанским услугама чијим је ступањем на снагу дана 21. јуна 2014. године престала са радом Републичка агенција за поштанске услуге. Републичка агенција за поштанске услуге (у даљем тексту: РАПУС) је претходно формирана у складу са чланом 65. Закона о поштанским услугама („Службени гласник РС", бр. 18/05, 30/10 и 62/14) и почела је са радом 1.2.2010. године. У надлежности РАПУС-а, као независног регулаторног органа и самосталног правног субјекта који је функционално независан од било ког државног органа, као и од свих организација и лица која се баве поштанским услугама, било је обављање регулаторних послова у области поштанских услуга, водећи рачуна о интересима Републике Србије и њених грађана. Имајући у виду измене и допуне Закона о електронским комуникацијама и Закона о поштанским услугама, Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге (у даљем тексту: РАТЕЛ) од јуна 2014. године преузима од РАПУС-а запослена и постављена лица, као и права, обавезе, предмете, послове, опрему, средства за рад и архиву за обављање делатности у области поштанских услуга, у року од три месеца од дана ступања на снагу закона којим се утврђује престанак рада РАПУС-а. Такође треба напоменути да је Законом о информационој безбедности („Службени гласник РС", бр. 6/16, 94/17 и 77/19), који је ступио на снагу и почео да се примењује од 5. фебруара 2016. године, предвиђено да је за послове Националног центра за превенцију безбедносних ризика у ИКТ системима, који обавља послове координације, превенције и заштите од безбедносних ризика у ИКТ системима у Републици Србији на националном нивоу надлежан РАТЕЛ.

РАТЕЛ, као национално независно регулаторно тело у Републици Србији за област електронских комуникација и поштанских услуга, врши јавна овлашћења у циљу ефикасног спровођења утврђене политике у области електронских комуникација и поштанских услуга, подстицања конкуренције електронских комуникационих мрежа и услуга, унапређивања њиховог капацитета, односно квалитета, доприноса развоју тржишта електронских комуникација и тржишта поштанских услуга, заштите интереса корисника електронских комуникација и корисника поштанских услуга.

Тржиште електронских комуникација одликују брзе промене технологија, висока комплексност, велики број оператора, велики број корисника, значајна вредност капитала, велики приходи, али и неопходност сталног улагања у даљи развој. Праћење овог тржишта говори о успешној привредној активности у области телекомуникација за период од 2005. године до данас.

Укупан приход остварен на тржишту електронских комуникација Републике Србије у 2021. години износио је око 220,7 милијарди динара, што је за око 3,9% више у односу на претходну годину. У бруто домаћем производу (у даљем тексту: БДП) Србије приходи од електронских комуникација су имали удео од 3,5%. Највећи део у укупним приходима остварен је од пружања услуге мобилне телефоније и чинио је 60,2% укупних прихода. Укупне инвестиције у сектору електронских комуникација у 2021. години износиле су 63,2 милијарде динара, што је за 31% више него претходне године када су износиле 48,2 милијарде динара. У структури инвестиција појединачно највеће учешће имале су инвестиције у дистрибуцију медијских садржаја које су износиле више од 25 милијарди динара (215 милиона евра) и чиниле су 40,1% укупних инвестиција у 2021. години, као и инвестиције у мобилну телефонију са износом од 16,9 милијарди динара (144 милиона евра), које су чиниле око 26,8% укупних инвестиција у 2021. години.

Поштанске услуге у Републици Србији бележе, после две године пада, раст броја поштанских услуга који износи 1,6%, док се и са друге стране, пету годину узастопно евидентира раст прихода који је у 2021. години износио преко 18%. У просеку, у 2021. години уручено је 126 поштанских пошиљака по домаћинству, односно 44 поштанске пошиљке по становнику. Поштанска делатност остварила је приход од око 27,7 милијарди динара, што је приближно 0,44% БДП-а. Континуирано се смањује удео универзалне поштанске услуге (83,7%), али иако доминантна у укупном обиму обављених поштанских услуга, она остварује мањи приход од осталих поштанских услуга (око 40 % је учешће у приходу од универзалне поштанске услуге: у даљем тексту: УПУ). Приход од УПУ бележи раст од 23,6% пету годину заредом, док приход од осталих поштанских услуга континуирано расте, те тренутна стопа раста износи 15%. Део поштанског тржишта који се убрзано развија и расте је тржиште експрес услуга, а посебно сегмент пошиљака које су последица даљинске трговине. Раст учешћа пошиљака даљинске продаје у укупном обиму експрес пошиљака у унутрашњем поштанском саобраћају је настављен и у 2021. години и износи више од 42%. Код пошиљака које су последица даљинске продаје у 2021. години евидентиран је раст прихода у односу на 2020. годину од приближно 21%. Законом о поштанским услугама, који је усвојен крајем 2019. године, успостављен је нови регулаторни оквир од ког се очекује додатни подстицај за тржиште поштанских услуга.

Народна скупштина Републике Србије, као законодавни орган, утиче на тржиште електронских комуникација и поштанских услуга доношењем одговарајућих закона и других општих аката који дефинишу рад и надлежност регулаторног тела, али и других учесника на овом тржишту. Такође, у складу са Законом, Влада Републике Србије дефинише политику и стратегију у области електронских комуникација, као и политику и

стратегију развоја, основна опредељења и принципе обављања поштанских услуга, а акционим плановима који се доносе у склопу стратегија обавезује се регулаторно тело, односно РАТЕЛ, али и други учесници, на реализацију конкретних задатака у предвиђеним временским роковима. Министарство трговине, туризма и телекомуникација, као ресорно министарство за област електронских комуникација и поштанских услуга врши надзор над применом Закона, закона који уређује поштанске услуге, као и прописа донетих на основу ових закона.

Руководећи се декларисаним принципима законитости, стручности, објективности и јавности, РАТЕЛ правовремено остварује своју основну улогу, у оквиру своје надлежности, обезбеђујући несметан развој тржишта електронских комуникација и тржишта поштанских услуга у Републици Србији, у циљу обезбеђивања следећих регулаторних услова:

- равномеран развој електронских комуникација и поштанских услуга на целој територији Републике Србије;
- усмеравање деловања свих учесника на тржишту електронских комуникација ка стварању услова за развој информационог друштва;
- стављање интереса корисника електронских комуникација и поштанских услуга у први план;
- рационално и економично коришћење свих ограничених ресурса;
- хармонизација прописа, стандарда, техничких норми и праксе са одговарајућом регулативом ЕУ;
- гаранција слободног протока пошиљака на јединственој територији;
- приступачне цене универзалне поштанске услуге и
- предвидиве и равноправне услове пословања за све операторе.

Од оснивања регулаторног тела надлежног за област телекомуникација у Републици Србији, када је почело праћење и анализа телекомуникационог тржишта, до данас, дошло је до значајних промена у овој области. Основне карактеристике тржишта телекомуникација у 2005. години су биле: нерегулисано тржиште, злоупотреба доминантног положаја, рад емитера без дозволе, низак ниво инвестиција, високе цене услуга са релативно лошим квалитетом и генерално ниска употреба телекомуникационих услуга од стране корисника. Активности државе, регулатора и телекомуникационих оператора у протеклом периоду су довеле до тога да је данас тржиште регулисано, да нема монополског понашања у пружању било које врсте телекомуникационих, односно електронских комуникационих услуга, да постоји извесност у пословању, да су повећане инвестиције у овом сектору, омогућен долазак великих светских оператора, побољшан квалитет услуга, као и да је повећана доступност и употреба електронских комуникационих

услуга, што за последицу има и веће приходе оператора, а с тим у вези и повећање прихода буџета Републике Србије.

Такође, РАТЕЛ је наставио активности регулисања тржишта поштанских услуга које је започео РАПУС 2010. године, успостављањем услова за рад поштанских оператора који су до тада радили без дозволе, сузбијањем нелојалне конкуренције у сарадњи са надлежним министарством, постепеном либерализацијом тржишта (смањење лимита резервисаних услуга са 250 грама на 100 грама, а касније и 50 грама што је уређено новим законом), активностима за успостављање регулаторног оквира за имплементацију одвојеног трошковног рачуноводства јавног поштанског оператора, праћењем квалитета услуга универзалног сервиса, као и активностима у вези са стручним надзором над радом поштанских оператора, заштитом корисника поштанских услуга итд.

Имајући у виду тренутно стање на тржишту електронских комуникација и поштанских услуга у Републици Србији, уочене тенденције и проблеме у пословању оператора, као и потребе корисника, РАТЕЛ ће у предстојећем периоду, кроз своје активности, посебну пажњу усмерити на следеће:

- одржавање до сада постигнутог тренда развоја електронских комуникација и поштанских услуга;
- ефикасно коришћење постојеће комуникационе инфраструктуре, као и наставак инвестиција у њен развој и модернизацију;
- стварање услова за убрзани развој широкопојасног приступа и примену интернет услуга;
- ефикасно и рационално коришћење радио-фреквенцијског спектра и нумерације, као ограничених природних ресурса;
- даљу либерализацију и заштиту конкуренције у области електронских комуникација и поштанских услуга;
- стварање услова за обезбеђивање доступности услуге универзалног сервиса свим грађанима на територији Републике Србије, а посебно у руралним подручјима и
- заштиту права крајњих корисника услуга електронских комуникација и поштанских услуга.

Током година успешног спровођења Закона значајно је унапређена регулатива из ове области, али су и апострофирани значај и улога регулаторног тела. Овлашћења и обавезе који су дефинисани овим Законом поставили су пред регулаторно тело, као и остале учеснике на овом тржишту, нове изазове који су у протеклом периоду успешно превазиђени и решени. Такође, успешно спровођење Закона је од кључног значаја за даљи развој ове области, а истовремено, у пракси подразумева и брзу адаптацију регулатора на нови

регулаторни оквир, односно доношење и примену нових подзаконских аката. Имајући у виду да су у току завршне активности на изради Нацрта закона о електронским комуникацијама и да се очекује да ће Народна скупштина током следеће године донети нови закон који уређује електронске комуникације, стратешки циљ у 2023. години за РАТЕЛ јесте унапређење регулаторног оквира на основу нових законских решења. Нови Закон о електронским комуникацијама требало би да буде усаглашен са регулаторним оквиром ЕУ за електронске комуникације, у циљу обезбеђивања савременог, ефикасног и јединственог правног оквира за даљи развој електронских комуникација, што треба да омогући повећање конкурентности и подстицање домаћих и страних инвестиција, избор квалитетнијих услуга, као и унапређење услова и предвидивости за пословање оператора, али и побољшање заштите права корисника. С тим у вези се истиче неколико елемената чија се примена директно одражава на овај финансијски план, односно на увећање расходне стране овог плана.

Доношење Закона о информационој безбедности („Службени гласник РС", бр. 6/16, 94/17 и 77/19), са изменама и допунама овог закона које су усвојене у новембру 2019. године, као и ступање на снагу Закона о поштанским услугама („Службени гласник РС", број 77/19), којима је РАТЕЛ добио нове надлежности и шири делокруг послова, између осталог, наметнули су обавезу за повећање броја запослених у РАТЕЛ-у. Као што је већ наведено, Законом о информационој безбедности, који је ступио на снагу и почео да се примењује од 5. фебруара 2016. године, предвиђено је да је за послове Националног центра за превенцију безбедносних ризика у ИКТ системима (у даљем тексту: Национални ЦЕРТ) који обавља послове координације, превенције и заштите од безбедносних ризика у ИКТ системима у Републици Србији на националном нивоу, надлежан РАТЕЛ. Национални ЦЕРТ прикупља и размењује информације о ризицима за безбедност ИКТ система, као и догађајима који угрожавају безбедност ИКТ система и у вези с тим обавештава, упозорава и саветује лица која управљају ИКТ системима у Републици Србији, као и јавност. Од 8. новембра 2019. године, ступањем на снагу Закона о изменама и допунама Закона о информационој безбедности, РАТЕЛ је добио нове надлежности и послове као Национални ЦЕРТ, што је за последицу имало повећање броја запослених на овим пословима, њихову обуку, као и набавку потребне опреме.

Такође, истиче се да је у протеклом периоду одређени број запослених напустио РАТЕЛ, због одласка у пензију, али и због могућности да пронађу боље услове за радно ангажовање ван јавног сектора. Због тога је овим финансијским планом предвиђено и повећање броја запослених у РАТЕЛ-у.

Због природе послова и специфичних задатака који се обављају у РАТЕЛ-у, а произлазе из надлежности овог регулаторног тела која је уређена са чак три закона, неопходно је континуирано улагање средстава у обуке и усавршавања запослених, како би се пратили најновији регулаторни и технолошки трендови на тржишту електронских комуникација, поштанских услуга и информационе безбедности. Ово је нарочито важно јер се, како је напоменуто, у наредном периоду очекује усвајање новог Закона о електронским

комуникацијама, а током 2023. године се наставља са предузимањем активности на имплементацији прописа донетих крајем 2019. године, који уређују област поштанских услуга и информациону безбедност. С обзиром на то да се прописи који уређују све три области или усклађују или су већ усклађени са важећим регулаторним оквиром Европске уније за наведену материју, неопходно је континуирано улагање у развој људских ресурса у РАТЕЛ-у. Због тога је овим финансијским планом предвиђено и повећање средстава која се улажу у развој и обуку запослених у РАТЕЛ-у.

Једна од обавеза РАТЕЛ-а је и стална комуникација са међународним институцијама, као и сарадња и координација рада са регулаторним телима надлежним за област електронских комуникација, поштанских услуга и институцијама надлежним за област информационе безбедности у другим државама.

РАТЕЛ је пуноправни члан Групе независних регулатора (*Indipendent Regulatory Group*, у даљем тексту: IRG), која окупља 37 европских регулатора за област електронских комуникација ради размене искустава и ставова о актуелним темама из области регулације и развоја тржишта електронских комуникација.

Након добијања позитивног мишљења Европске комисије да Република Србија добије статус кандидата за чланство у Европској унији (у даљем тексту: ЕУ), РАТЕЛ је у марту 2012. године примљен у Тело европских регулатора за електронске комуникације (*Body of European Regulators for Electronic Communications*, у даљем тексту: BEREC) у статусу посматрача, ради учествовања у активностима овог тела и изради аката које BEREC усваја, као и у циљу примене европске праксе у регулисању електронских комуникација у Републици Србији. Како је крајем 2018. године донет нови регулаторни оквир за електронске комуникације у ЕУ чији је саставни део и нова Уредба (ЕУ) 2018/1971 о оснивању BEREC-а и агенције за подршку BEREC-у (Канцеларија BEREC-а), промењен је и статус регулаторних тела која учествују у раду BEREC-а, а нису из држава чланица ЕУ. Наиме, полазећи од наведене Уредбе, одредбе члана 106. Споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, с једне стране и Републике Србије, с друге стране, Европска комисија је донела Одлуку (2019/C/115/08) од 18. марта 2019. године о учешћу националног регулаторног тела Републике Србије у Телу европских регулатора за електронске комуникације, са статусом учесника без права гласа. Овом одлуком Европске комисије уређено је учешће РАТЕЛ-а као националног регулаторног тела за област електронских комуникација у раду Одбора регулатора и радних група BEREC-а, као и Управног одбора Канцеларије BEREC-а. С обзиром на то да је одређени број запослених у РАТЕЛ-у у континуитету активно укључен у рад експертских радних група BEREC-а, у којима су дали значајан допринос, потребно је да се њихово ангажовање у оквиру BEREC-а настави у 2023. години. РАТЕЛ је био домаћин пленарног заседања које је одржано у Београду почетком 2020. године.

Од 2011. године од када је формирана Група европских регулатора за поштанске услуге (ERGP), као експертска група европских регулатора за област поштанских услуга, РАПУС,

а потом РАТЕЛ, је активно укључен у рад ове међународне организације као посматрач, кроз учешће у раду свих подгрупа. Приликом израде извештаја на основу истраживања које ова радна група посредством својих подгрупа спроводи, РАТЕЛ је, преко својих представника у радним подгрупама ERGP-а, укључен у све фазе истраживања. РАТЕЛ је био домаћин експертских састанака и пленарног заседања ERGP -а које је одржано у Београду 2018. године.

У области информационе безбедности, Национални ЦЕРТ у оквиру месеца информационе безбедности планира одржавање једнодневне конференције намењене учесницима из јавног, приватног и академског сектора, односно институцијама које су препознате као кључни чиниоци у области информационе безбедности на националном нивоу.

РАТЕЛ сарађује са Међународном унијом за телекомуникације (ITU), Европском конференцијом пошта и телекомуникација (CEPT), Међународним бироом Светског поштанског савеза (UPU), Европским комитетом за поштанску регулативу (CERP), Групом европских регулатора за поштанске услуге (ERGP) и Групом за политике управљања радио-спектром (RSPG). Представници РАТЕЛ-а имају прилику да учествују на састанцима радних група Светског поштанског савеза који се односе на теме од значаја за поштанску регулативу, као и у активностима радних група CERP-а, а као посматрачи и у раду радних група ERGP-а. У области информационе безбедности, РАТЕЛ који обавља послове Националног ЦЕРТ-а је акредитовани члан међународне организације Trusted Introducer. Поред тога, Национални ЦЕРТ Републике Србије је почетком 2020. године, захваљујући *First Fellowship* програму, успешно испунио све неопходне услове и постао пуноправни члан организације FIRST (Forum of Incident and Response Security Teams) организације и тиме добио могућност да учествује на годишњим FIRST конференцијама које су посвећене информационој безбедности, а које су од великог значаја, пре свега за унапређење кадровских капацитета, како РАТЕЛ-а као Националног ЦЕРТ-а, тако и целокупне заједнице у овој области на нивоу Републике Србије. РАТЕЛ је од априла 2018. године укључен и у рад експертске групе ECASEC (претходно Експертска група за примену члана 13а) у саставу Европске агенције за сајбер безбедност (ENISA) , која се бави праћењем заштите интегритета комуникационих мрежа и континуитета пружања услуга, израдом смерница за операторе из области превенције, заштите и одбране од свих врста инцидената, као и анализом извештаја о инцидентима. Ова експертска група је основана 2011. године, а чланови групе су представници телекомуникационих регулатора из земаља чланица ЕУ, Европске слободне трговинске асоцијације (ЕФТА) и Европске економске заједнице ЕЕЗ, а одскоро и из држава кандидата за придруживање ЕУ.

Радио-фреквенцијски спектар је ограничен и веома важан ресурс једне државе и његов значај расте из дана у дан. Економично и рационално управљање радио-фреквенцијским спектром је један од приоритетних задатака јер се на овај начин унапређују електронске комуникације и индиректно се утиче на привредни и економски развој. За ефикасно управљање радио-фреквенцијским спектром веома је значајно познавање тренутног садржаја у етру, како у циљу поређења актуелног стања са планираним, тако и са

становишта планирања нових услуга и сервиса. Све информације које су битне за оптимално планирање и управљање се прикупљају у оквиру процеса мониторинга и контроле радио-фреквенцијског спектра. Управљање и контрола радио-фреквенцијског спектра захтевају савремену контролно-мерну опрему, контролно-мерна возила, издвојене контролно-мерне центре на територији Републике Србије, као и специфичан софтвер за управљање и планирање радио-фреквенцијским спектром прилагођен нашим потребама, чија набавка и одржавање изискују значајна финансијска средства. Заштита крајњих корисника услуга електронских комуникација подразумева куповину и одржавање опреме која може да мери квалитет услуга које оператори пружају крајњим корисницима. Електротехнички факултет Универзитета у Београду је 2011. године за потребе РАТЕЛ-а израдио Студију развоја система за мониторинг радио-фреквенцијског спектра у Републици Србији. У складу са наведеном студијом, како би већи део радио-фреквенцијског спектра на територији Републике Србије могао даљински да се контролише, што је већ примењено у свим државама чланицама ЕУ и у свим државама у региону, неопходно је изградити већи број објеката без људске посаде са одговарајућом контролно-мерном опремом. После неколико година одлагања, РАТЕЛ је 2017. године почео са реализацијом овог пројекта. Пројекат се реализује у више фаза. Реализацијом овог пројекта РАТЕЛ ће моћи да гарантује правовремену и брзу реакцију приликом појаве сметњи и несметан рад свим операторима мобилне телефоније, операторима фиксних бежичних мрежа за приступ, пружаоцима услуга интернета, специјализованим службама које врше надзор над авио-саобраћајем, органима одбране и безбедности и другим корисницима радио-фреквенцијског спектра у Републици Србији. Посебно напомињемо да се овај пројекат у потпуности финансира из сопствених средстава РАТЕЛ-а.

Тренутно је у раду 19 даљински управљаних контролно-мерних станица (у даљем тексту: ДУКМС). До краја 2022. године у рад ће бити пуштена још једна ДУКМС, а у току су инфраструктурни радови на изградњи још две станице, које ће бити пуштене у рад током 2023. године.

Тиме ће РАТЕЛ располагати системом од укупно 22 ДУКМС што ће омогућити континуални мониторинг радиофреквенцијског спектра на највећем делу територије Републике Србије.

Поред ДУКМС, значајно унапређење система за мониторинг радио-фреквенцијског спектра у урбаним срединама (градови и већа насељена места) представљаће и изградња компактних даљински управљаних станица (у даљем тексту: КДУС). На овај начин се обезбеђује прецизно лоцирање извора који се налазе у градовима или њиховом непосредном окружењу употребом TDOA или хибридне TDOA/DF методе, као и контрола рада предајника који сигнале емитују са малом излазном снагом и раде на вишим фреквенцијама, а чије је присуство карактеристично пре свега за урбане средине.

Тренутно су у раду три КДУС у Новом Саду, а до краја 2022. године у рад ће бити пуштене КДУС у Панчеву, Шапцу, Зрењанину, Краљеву, Нишу и Новом Пазару, а током прве половине 2023. године и у Крагујевцу, Крушевцу, те још осам КДУС за које је мерна опрема

већ обезбеђена. За 2023. годину се планира набавка мерне опреме и инсталација још 30 КДУС у градовима и већим насељима.

Повезивањем станица оба типа у интегрисани систем за мониторинг радиофреквенцијског спектра, у коме је омогућен приступ различитој мерној опреми преко заједничке софтверске платформе, створиће се услови за још ефикаснију контролу његовог коришћења.

Постојећи систем за континуално праћење нивоа електромагнетског поља на фиксним локацијама у урбаним срединама - EMF RATEL чине 98 сензора у 39 градова, а до краја 2022. године биће у раду још 10 нових сензора.

У циљу даљег развоја интегралног система за мониторинг радио-фреквенцијског спектра и достизања његових оптималних перформанси, за наредни период је планирана изградња новог комплекса Контролно-мерног центра „Београд" на постојећој локацији у Добановцима.

Изградња новог комплекса Контролно-мерног центра „Београд" је неопходан услов, како за ефикасну употребу интегралног система за мониторинг радио-фреквенцијског спектра, тако и за стварање оптималног радног окружења за запослене. Постојећи комплекс је изграђен шездесетих година прошлог века, не поседује услове за своју садашњу намену и у лошем је стању услед дуготрајне употребе, чиме је доведена у питање његова функционалност. Планирано је да остане у употреби до почетка рада новог комплекса, након чега ће у потпуности бити срушен. Нови комплекс ће се састојати од зграде контролно-мерног центра, антенских стубова и помоћних и пратећих објеката.

Активности планиране за 2023. годину су израда инвестиционо-техничке документације (обухвата израду комплетне пројектне документације за зграду контролно-мерног центра и помоћне и пратеће објекте, израду пројектне документације спољног уређења, инфраструктуре и озелењавања локације, као и израду техничке документације за изградњу антенских стубова) и прибављање дозвола и сагласности надлежних институција.

Одрживост универзалне услуге је комплексна анализа која је тренутно у фокусу свих поштанских администрација (надлежна министарства и регулатори) земаља Европе. У току 2023. године извршиће се анализа одрживости универзалне поштанске у сарадњи са екстерним консултантом, као и са надлежним министарством и јавним поштанским оператором. Резултати анализе одрживости ће представљати један од важнијих елемената за измену Закона о поштанским услугама која је планирана за 2024. годину.

Стратегија развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021–2025. године дефинише промоцију конкуренције као један од главних циљева тренутног европског регулаторног оквира, па одређује да у том смислу и у Републици Србији у наредном периоду треба наставити са промовисањем и подстицањем ефикасне и лојалне конкуренције у поштанском сектору. У току 2023. године ће се наставити са унапређењем

конкуренције кроз развој нових функционалности апликације за поређење цене услуга у међународном поштанском саобраћају, развојем ГИС портала, затим мерењем квалитета пружања експрес услуга код највећих поштанских оператора.

Све претходно наведене активности захтевају значајнија финансијска средства која увећавају трошковну страну Финансијског плана у 2023. години о чему ће детаљније бити речи у наставку. Истовремено, дугорочно улагање у ефикасну регулативу ствара предуслове за успешан сектор, чији приходи утичу на раст БДП-а, раст прихода буџета и генерално привредни развој Републике Србије.

Због свега претходно наведеног, Финансијски план за 2023. годину се може окарактерисати као развојни, јер предвиђа значајно улагање средстава у наредних неколико година што ће се дугорочно вратити кроз стабилност и предвидљивост пословања за операторе електронских комуникација и поштанских услуга, даљи развој ових области, као и обезбеђивање максималне користи и доступности наведених услуга крајњим корисницима.

1. ПРАВНИ ОСНОВ ЗА ИЗРАДУ ФИНАНСИЈСКОГ ПЛАНА

Сагласно одредби члана 25. Закона, финансирање РАТЕЛ-а се врши на основу финансијског плана који за сваку годину доноси Управни одбор РАТЕЛ-а. Финансијским планом се утврђују укупни приходи и расходи РАТЕЛ-а, укључујући и резерве за непредвиђене издатке, као и елементи за целовито сагледавање политике зарада и запослености у РАТЕЛ-у. Наведеном одредбом Закона утврђена је и обавеза усвајања финансијског плана најкасније до 15. новембра текуће године за наредну годину, након чега следи достављање истог Влади Републике Србије ради добијања сагласности. Такође, одредбом члана 266. Закона о накнадама за коришћење јавних добара („Службени гласник РС", бр. 95/18, 49/19, 86/19 – др. пропис, 156/20 – др. пропис и 15/21 – др. пропис) уређена је припадност прихода остварених од накнада за електронске комуникације (накнаде за коришћење нумерације и радио-фреквенција), и то тако што се ови приходи уплаћују регулаторној агенцији до износа средстава планираних расхода утврђених годишњим финансијским планом те регулаторне агенције.

Одредбом члана 27. став 2. Закона прописано је да годишњи финансијски извештај РАТЕЛ-а подлеже ревизији од стране независног овлашћеног ревизора, а ставом 4. наведеног члана Закона утврђено је да се финансијски извештаји РАТЕЛ-а објављују у складу са законом који уређује област рачуноводства и ревизије, као и на интернет страници РАТЕЛ-а.

Финансијски план РАТЕЛ-а за 2023. годину (у даљем тексту: План) је у року прописаним Законом једногласно усвојен од стране Управног одбора РАТЕЛ-а на 18. редовној седници четвртог сазива одржаној дана 02.11.2022. године и сагласно одредби члана 25. став 5. Закона упућен је Влади Републике Србије ради давања сагласности.

У складу са прописима који уређују област електронских комуникација и поштанских услуга, РАТЕЛ-у је поверен задатак регулисања тржишта електронских комуникација и поштанских услуга у Републици Србији, са циљем обезбеђивања услова за стварање слободног и отвореног тржишта и даљег развоја ових области уз задовољење јавног интереса исказаног, пре свега у Закону о електронским комуникацијама („Службени гласник РС", бр. 44/10, 60/13-УС, 62/14 и 95/18-др. закон) и Закону о поштанским услугама („Службени гласник РС", број 77/19). Поред наведеног, Законом о информационој безбедности („Службени гласник РС", бр. 6/16, 94/17 и 77/19), РАТЕЛ је добио надлежност да обавља и послове Националног ЦЕРТ-а. РАТЕЛ обавља поверене послове имајући у виду предметне прописе, као и подзаконске акте донете на основу наведених закона, али и следеће законске прописе и планске документе.

- Закон о накнадама за коришћење јавних добара („Службени гласник РС", бр. 95/18, 49/19, 86/19 – др. пропис, 156/20 – др. пропис и 15/21 – др. пропис);
- Закон о општем управном поступку („Службени гласник РС", бр. 18/16 и 95/18 - аутентично тумачење);

- Закон о извршењу и обезбеђењу („Службени гласник РС", бр. 106/15, 106/16 - др. пропис, 113/17 - др. пропис, 54/19 и 9/20 – др. пропис);
- Закон о електронским медијима („Службени гласник РС", бр. 83/14, 6/16 - др. закон и 129/21);
- Закон о заштити потрошача („Службени гласник РС", број 88/21);
- Закон о Регистру административних поступака („Службени гласник РС", број 44/21);
- Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09 - испр., 64/10-УС, 24/11, 121/12, 42/13-УС, 50/13-УС, 98/13-УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 - др. закон, 9/20 и 52/21);
- Закон о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености („Службени гласник РС", број 49/21);
- Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС", бр. 135/04, 36/09, 36/09 - др. закон, 72/09 - др. закон, 43/11-УС, 14/16, 76/18 и 95/18 - др. закон);
- Закон о заштити од нејонизујућих зрачења („Службени гласник РС", број 36/09);
- Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању („Службени гласник РС", бр. 94/17 и 52/21);
- Закон о електронској управи („Службени гласник РС", број 27/18);
- Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године са Акционим планом за реализацију Стратегије развоја информационог друштва и информационе безбедности за период од 2021. до 2023. године („Службени гласник РС", број 86/21);
- Стратегија за прелазак са аналогног на дигитално емитовање радио и телевизијског програма у Републици Србији („Службени гласник РС", бр. 52/09, 18/12 и 26/13);
- Стратегија развоја система јавног информисања у Републици Србији за период од 2020-2025. године („Службени гласник РС", број 11/20) и Акциони план за спровођење Стратегије развоја система јавног информисањау Републици Србији за период од 2020-2025. године, у периоду 2020-2022. година („Службени гласник РС", број 148/20);
- Стратегија развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021-2025. године, са Акционим планом за спровођење Стратегије развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021-2025. године („Службени гласник РС", број 68/21);
- Стратегија развоја мрежа нове генерације до 2023. године („Службени гласник РС", број 33/18);
- Стратегија за борбу против високотехнолошког криминала за период 2019-2023. године, са Акционим планом 2019-2020. године за спровођење ове стратегије („Службени гласник РС", број 71/18);
- Стратегија развоја дигиталних вештина у Републици Србији од 2020. до 2024. године („Службени гласник РС", број 21/20);
- Стратегија заштите потрошача за период 2019 – 2024. године са Акционим планом за период 2019 – 2022. године („Службени гласник РС", број 93/19).

Ради успешног спровођења обавеза из претходно наведених прописа и планских докумената, неопходна су значајнија улагања која директно утичу на трошковну страну овог плана.

У складу са чланом 27. Закона, обрачунати вишак прихода над расходима на дан биланса, односно 31. децембра текуће године, треба да буде уплаћен на рачун буџета Републике Србије. Део ових средстава, сразмерно приходима који су остварени од оператора електронских комуникационих мрежа и услуга чије је седиште на територији Аутономне покрајине Војводине, треба да буде уплаћен на рачун буџета Аутономне покрајине Војводине, што је РАТЕЛ и у претходним годинама пословања уредно чинио. Наведено је регулисано и одредбама ст. 2. и 3. члана 266. Закона о накнадама за коришћење јавних добара („Службени гласник РС", бр. 95/18, 49/19, 86/19 – др. пропис, 156/20 – др. пропис и 15/21 – др. пропис) и то тако што је прописано да се средства која представљају разлику прихода и расхода утврђених годишњим финансијским извештајем регулаторне агенције уплаћују се на одговарајући рачун прописан за уплату јавних прихода буџета Републике Србије, а део разлике средстава, сразмеран приходима оствареним од оператора електронских комуникационих мрежа на територији аутономне покрајине, уплаћује се на рачун буџета аутономне покрајине.

2. ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ИЗРАДУ ФИНАНСИЈСКОГ ПЛАНА

Приликом израде Плана руководили смо се:

- Законом о рачуноводству („Службени гласник РС", бр. 73/19 и 44/21 – др. закон);
- Законом о јавним набавкама („Службени гласник РС", број 91/19);
- Законом о раду („Службени гласник РС", бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14, 13/17-УС, 113/17 и 95/18-аутентично тумачење);
- Законом о буџетском систему („Службени гласник РС", бр. 54/09 73/10, 101/10, 101/11, 93/12, 62/13, 63/13 - испр., 108/13, 142/14, 68/15 - др. закон, 103/15, 99/16, 113/17, 95/18, 31/19, 72/19, 149/20, 118/21 и 118/21-др.закон);
- Законом о утврђивању максималне зараде у јавном сектору („Службени гласник РС", број 93/12);
- Правилником о контном оквиру и садржини рачуна у контном оквиру за привредна друштва, задруге и предузетнике („Службени гласник РС", број 85/20);
- Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја и садржини и форми обрасца статистичког извештаја за привредна друштва, задруге и предузетнике („Службени гласник РС", број 89/20);
- Правилником о условима и начину јавног објављивања финансијских извештаја и вођењу регистра финансијских извештаја („Службени гласник РС", број 142/20);
- Правилником о облику и садржају статистичког извештаја за привредна друштва, задруге и предузетнике („Службени гласник РС", број 127/14);
- Фискалном стратегијом за 2021. годину са пројекцијама са 2022. и 2023. годину („Службени гласник РС", број142/20);
- Програмом економских реформи (ERP) за период од 2022-2024. године;
- Обезбеђењем континуираног надгледања рационалности трошења средстава и контроле поступака спровођења јавних набавки током читаве године;
- Наставком инвестиционог и инфраструктурног опремања РАТЕЛ-а у циљу осигурања његовог будућег развоја, као и развоја тржишта електронских комуникација и поштанских услуга у Републици Србији;
- Законом о потврђивању споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије са друге стране („Службени гласник РС- међународни уговори", број 3/08), који је потписан 29.4.2008. године и представља правни основ за сарадњу двеју страна. Његовим ступањем на снагу 1.9.2013. године је, између осталог, предвиђена и обавеза Републике Србије да у договореним роковима усклади домаће законодавство са прописима који спадају у правне тековине ЕУ, што значи да постоји и обавеза да се комплетан важећи правни оквир за електронске комуникације, поштанске услуге

и информациону безбедност у ЕУ имплементира и у Републици Србији у наредном периоду:

- Пројекцијом свих позиција које треба да буду извршене у складу са Законом о електронским комуникацијама („Службени гласник РС", бр. 44/10, 60/13-УС, 62/14 и 95/18-др. закон), Законом о поштанским услугама („Службени гласник РС", број 77/19) и Законом о информационој безбедности („Службени гласник РС", бр. 6/16, 94/17 и 77/19), као и подзаконским актима донетим на основу наведених закона и Статутом РАТЕЛ-а („Службени гласник РС", бр. 125/14 и 30/16), али и Правилником о раду и Планом набавки РАТЕЛ-а за 2023. годину;
- Пројектованим вредностима прихода и расхода које треба да буду утврђене у динарима (због принципа опрезности, планиран је износ девизног курса од 120 динара за 1 евро);
- Коришћењем досадашњих искустава, односно досадашњих остварења прихода и расхода у протеклим годинама, као најбоље искуствене основе за њихове пројекције у 2023. години.

3. ПРЕГЛЕД ПЛАНИРАНИХ ПРИХОДА И РАСХОДА И ПРОЈЕКЦИЈА ДОБИТИ ЗА 2023. ГОДИНУ

Финансијски план за 2023. годину израђен је у складу са Законом о рачуноводству, Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге и предузетнике, Правилником о контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за привредна друштва, задруге и предузетнике као и Међународним стандардима финансијског извештавања.

Табела бр. 1 – Биланс успеха

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	План 2022.	Процена 2022.	План 2023.	План 2023./ План 2022.	План 2023./ Проц. 2022.
1	2	3	4	5	6	6/4	6/5
	ПРИХОДИ ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА						
60 до 65, осим 62 и 63	**А. ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ**	**1001**	**2.042.000.000**	**2.135.000.000**	**2.186.062.041**	**1,07**	**1,02**
61	**II ПРИХОДИ ОД ПРУЖАЊА УСЛУГА**	**1003**	**203.878.285**	**205.000.000**	**208.400.000**	**1,02**	**1,02**
614	Приходи од пружања услуга из своје надлежности	1004	203.878.285	205.000.000	208.400.000	**1,02**	**1,02**
65	**II. ОСТАЛИ ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ**	**1009**	**1.838.121.715**	**1.930.000.000**	**1.977.662.041**	**1,08**	**1,02**
659	Приходи од накнада	1014	1.838.121.715	1.930.000.000	1.977.662.041	**1,08**	**1,02**
	РАСХОДИ ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА						
50 до 55, 62 и 63	**Б. ПОСЛОВНИ РАСХОДИ (1019 – 1020 – 1021 + 1022 + 1023 + 1024 + 1025 + 1026 + 1027 + 1028+ 1029) ≥ 0**	**1018**	**1.205.490.225**	**1.030.744.013**	**1.335.984.485**	**1,11**	**1,30**
51 осим 513	V. ТРОШКОВИ МАТЕРИЈАЛА	1023	17.221.200	10.900.000	**13.143.000**	**0,76**	**1,21**
513	VI. ТРОШКОВИ ГОРИВА И ЕНЕРГИЈЕ	1024	25.000.000	18.200.000	**26.500.000**	**1,06**	**1,46**
52	VII. ТРОШКОВИ ЗАРАДА, НАКНАДА ЗАРАДА И ОСТАЛИ ЛИЧНИ РАСХОДИ	1025	446.093.294	430.504.013	**508.126.909**	**1,14**	**1,18**
53	VIII. ТРОШКОВИ ПРОИЗВОДНИХ УСЛУГА	1026	320.034.470	252.090.000	**331.009.814**	**1,03**	**1,31**
540	IX. ТРОШКОВИ АМОРТИЗАЦИЈЕ	1027	210.000.000	205.000.000	**230.000.000**	**1,10**	**1,12**
55	XI. НЕМАТЕРИЈАЛНИ ТРОШКОВИ	1029	187.141.261	114.050.000	**227.204.762**	**1,21**	**1,99**
	В. ПОСЛОВНИ ДОБИТАК (1001 – 1018) ≥ 0	**1030**	**836.509.775**	**1.104.255.987**	**850.077.556**	**1,02**	**0,77**
56	**Ђ. ФИНАНСИЈСКИ РАСХОДИ (1041 + 1046 + 1047)**	**1040**	**350.000**	**230.000**	**450.000**	**1,29**	**1,96**
562	**II. РАСХОДИ КАМАТА (ПРЕМА ТРЕЋИМ ЛИЦИМА)**	**1046**	50.000	50.000	**150.000**	**3,00**	**3,00**
563 и 564	**III. НЕГАТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ И НЕГАТИВНИ ЕФЕКТИ ВАЛУТНЕ КЛАУЗУЛЕ (ПРЕМА ТРЕЋИМ ЛИЦИМА)**	**1047**	300.000	180.000	**300.000**	**1,00**	**1,67**
	Ж. ГУБИТАК ИЗ ФИНАНСИРАЊА (1040 – 1032)	**1049**	**350.000**	**230.000**	**450.000**	**1,29**	**1,96**
583 И 585.	**II. РАСХОДИ ОД УСКЛАЂИВАЊА ВРЕДНОСТИ ОСТАЛЕ ИМОВИНЕ КОЈА СЕ ИСКАЗУЈЕ ПО ФЕР ВРЕДНОСТИ КРОЗ БИЛАНС УСПЕХА**	**1051**	500.000	380.000	**500.000**	**1,00**	**1,32**
57и58, осим 583 и 585	**К. ОСТАЛИ РАСХОДИ**	**1053**	**2.212.000**	**4.090.000**	**5.000.000**	**2,26**	**1,22**
	Л. ДОБИТАК ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (1030 – 1031 + 1048 – 1049 + 1050 – 1051 + 1052 – 1053)	1054	809.276.731	1.093.055.987	**817.288.866**	**1,01**	**0,75**
	Љ. ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (1054 – 1055 + 1056 – 1057)	**1058**	**809.276.731**	**1.093.055.987**	**817.288.866**	**1,01**	**0,75**
	С. НЕТО ДОБИТАК (1058 – 1059 – 1060 – 1061 + 1062 - 1063)	**1064**	**809.276.731**	**1.093.055.987**	**817.288.866**	**1,01**	**0,75**

Укупни приходи планирани су у износу од **2.186.062.041** динара. Треба напоменути да постоје ненаплаћена потраживања за која су покренути спорови пред надлежним судом, те од исхода истог зависи да ли ће доћи до повећања прихода РАТЕЛ-а у 2023. години.

Напомињемо да евентуално негативан исход судских спорова који се воде против РАТЕЛ-а може да утиче на висину добити у 2023. години.

У складу са одредбама члана 27. Закона, као и ст. 2. и 3. члана 266. Закона о накнадама за коришћење јавних добара („Службени гласник РС", бр. 95/18, 49/19 и 86/19 – др. прописи, 156/20 – др. прописи и 15/21 – др. прописи) постоји обавеза да се разлика између прихода и расхода уплати на одговарајуће рачуне буџета Републике Србије и Аутономне покрајине Војводине и ову обавезу РАТЕЛ уредно испуњава сваке године.

У 2023. години планирана добит износи **817.288.866** динара.

4. ПРОЈЕКЦИЈА ПРИХОДА ЗА 2023. ГОДИНУ

На основу члана 26. Закона, средства за рад РАТЕЛ-а се обезбеђују из прихода које РАТЕЛ оствари од накнада за: коришћење нумерације, коришћење радио-фреквенција, обављања делатности електронских комуникација, годишње накнаде за обављање поштанских услуга, као и прихода које РАТЕЛ оствари пружањем услуга из своје надлежности.

Пројекција прихода за 2023. годину је припремљена на основу прихода које је РАТЕЛ остварио у 2022. години од накнада, у складу са Законом о електронским комуникацијама, Законом о накнадама за коришћење јавних добара, Законом о поштанским услугама и важећим правилницима, као што су:

- Правилник о висини накнада за обављање делатности електронских комуникација („Службени гласник РС", број 93/10),
- Правилник о утврђивању накнада за пружање услуга из надлежности Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС", бр. 34/13, 92/20, 87/21 и 112/22 – др. пропис),
- Правилник о висини и начину плаћања таксе за издавање дозволе и накнаде оперативних трошкова за обављање поштанских услуга („Службени гласник РС", број 82/20).

Имајући у виду наведено, приликом планирања прихода, РАТЕЛ се руководио пре свега принципима реалности и опрезности, али и досадашњим искуством у остваривању прихода.

Табела 2. Планирани приходи у 2023. години

Назив накнаде	**Планирани приходи у 2023. години**
Накнада за коришћење радио-фреквенција	918.162.041
Накнаде за обављање делатности електронских комуникација	750.000.000
Накнада за издавање појединачне дозволе за коришћење нумерације и радио фреквенција	205.000.000
Годишња накнада за коришћење додељених бројева из Плана нумерације	195.000.000
Приходи по основу годишње накнаде за обављање поштанских услуга	114.500.000
Приходи по основу оцењивања усаглашености РиТТ опреме	3.000.000
Накнаде од вршења техничког прегледа радио-станица	400.000.00
Укупно:	**2.186.062.041**

Укупни планирани приходи за 2023. годину износе **2.186.062.041** динара. што је за око 7% више у односу на планиране приходе за 2022. годину.

Разлог повећања планираних прихода последица је већег броја издатих дозвола у вези са одредбом члана 4. Правилника о утврђивању накнаде за пружање услуга из надлежности Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге што утиче на повећање годишњих накнада у наредној години.

У 2023. години се очекује и повећање прихода по основу годишњих накнада за обављање поштанских услуга због повећања прихода у делу пружања поштанских услуга.

5. ПРОЈЕКЦИЈА РАСХОДА И ИЗДАТАКА ЗА 2023. ГОДИНУ

За 2023. годину планирани су расходи и издаци у износу од **1.341.934.485** динара што у односу на план расхода у 2022. години, када су износили **1.208.552.225** динара представља благи пораст. Финансијски план за 2023. годину и даље има развојну функцију јер РАТЕЛ, као национално регулаторно тело, има задатак да обезбеди ефикасно спровођење и унапређивање утврђене политике у области електронских комуникација у Републици Србији, а у циљу даљег развоја ове области и стварања услова за успостављање информационог друштва. Поред примарне развојне компоненте, у планирању трошкова сагледане су реалне потребе РАТЕЛ-а како би се омогућило његово несметано функционисање, уз обезбеђење континуираног надгледања рационалности трошења средстава. Узете су у обзир преузете обавезе по раније закљученим уговорима и планирана средства за њихово сервисирање у 2023. години, које сукцесивно доспевају у различитим периодима, као и набавке планиране у 2023. години потребне за обављање законом утврђених надлежности.

У даљем излагању биће приказани трошкови по врстама, кроз табеле, исказани по планираним и реализованим вредностима по групама конта. Потребно је напоменути да планирана реализација до краја 2022. године не премашује планиране вредности одобрене Финансијским планом за 2022. годину по групама рачуна. У оквиру појединих позиција исказаних у оквиру група рачуна процењена реализација је нижа у односу на планиране вредности из различитих разлога, као на пример због закључивања уговора по ценама које су испод планираних вредности, што се може окарактерисати као значајна уштеда у трошењу средстава, затим због немогућности извођења одређених радова и адаптација у планираним роковима услед разлога на које РАТЕЛ није имао утицаја. Даље, у вези са наведеним је и одустајање од одређених набавки, немогућности прецизнијег планирања трошкова одржавања опреме, објеката, софтвера, мерне и контролне опреме, опреме за домаћинство и томе слично.

У наставку дајемо преглед планираних расхода и издатака РАТЕЛ-а у 2023. години:

Табела 3. Преглед расхода и издатака

Ек. клас.	Расходи и издаци	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23/ План 22	Коеф. 2023/22
512	Трошкови осталог материјала (режијског)	1.728.000	1.700.000	4.308.000	2,49	2,53
513	Трошкови горива и енергије	25.000.000	18.200.000	26.500.000	1,06	1,46
515	Трошкови једнократног отписа алата и инвентара	15.493.200	9.200.000	8.835.000	0,57	0,96
520	Трошкови зарада и накнада зарада (бруто)	337.728.408	330.818.122	388.998.000	1,15	1,18
521	Трошкови доприноса на зараде и накнаде зарада на терет послодавца	54.543.138	53.427.127	58.933.197	1,08	1,10
524	Уговори о привременим и повременим пословима	12.500.000	8.500.000	13.000.000	1,04	1,53
525	Трошкови накнада физичким лицима по основу осталих уговора	1.100.000	400.000	1.100.000	1,00	2,75
526	Накнаде члановима управних и надзорних одбора	6.398.748	6.358.764	7.310.712	1,14	1,14
529	Остали лични расходи и накнаде	33.823.000	31.000.000	38.785.000	1,15	1,25
531	Трошкови транспортних услуга	15.771.371	12.720.000	19.512.000	1,24	1,53
532	Трошкови услуга одржавања	154.717.123	102.520.000	148.444.062	0,96	1,45
533	Трошкови закупнина	130.449.967	120.000.000	134.768.482	1,03	1,12
535	Трошкови рекламе и пропаганде	8.628.000	8.000.000	8.996.484	1,04	1,12
539	Трошкови осталих услуга	10.468.009	8.850.000	19.288.786	1,84	2,18
540	**Амортизација**	210.000.000	205.000.000	230.000.000	1,10	1,12
550	Трошкови непроизводних услуга	155.933.020	87.500.000	184.636.436	1,18	2,11
551	Трошкови репрезентације	3.570.520	2.200.000	3.960.000	1,11	1,80
552	Трошкови премија осигурања	11.022.120	9.200.000	10.170.134	0,92	1,11
553	Трошкови платног промета	2.200.000	1.800.000	2.300.000	1,05	1,28
554	Трошкови чланарина	4.200.000	4.200.000	7.200.000	1,71	1,71
559	Остали нематеријални трошкови	10.215.601	9.150.000	18.938.192	1,85	2,07
562	Расходи камата	50.000	50.000	150.000	3,00	3,00
563	Негативне курсне разлике	300.000	180.000	300.000	1,00	1,67
579	Остали непоменути расходи	2.212.000	4.090.000	5.000.000	2,26	1,22
585	Обезвређење потраживања	500.000	380.000	500.000	1,00	1,32
	Средства резерви	**24.171.044**	**20.708.880**	**26.838.690**	**1,11**	**1,30**
	Укупно:	**1.208.552.225**	**1.035.444.013**	**1.341.934.485**	**1,11**	**1,30**

Зараде запослених

Зараде и накнаде зарада запосленима у 2023. години пројектовани су у износу од **447.931.197** динара. Економска класификација којом су дефинисана средства за зараде је планирана у складу са одредбама Закона о утврђивању максималне зараде у јавном сектору („Службени гласник РС", број 93/12) и Закона о буџетском систему („Службени гласник РС", бр. 54/09, 73/10, 101/10, 101/11, 93/12, 62/13, 63/13 - испр., 108/13, 142/14, 68/15 - др. закон, 103/15, 99/16, 113/17, 95/18, 31/19, 72/19, 149/20 и 118/21 - др. закон). Полазна основа за пројекцију средстава за зараде запослених је Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Регулаторној агенцији за електронске комуникације и поштанске услуге.

Маса зарада је утврђена за **158 запослених на дан 31.12.2023. године**.

Увођење мера фискалне консолидације у Републици Србији, крајем 2013. године, са различитим ограничењима првенствено у могућности запошљавања и позитивног кориговања зараде запослених, у значајној мери су представљале отежавајући фактор за развој РАТЕЛ-а, директно условљен како бројем запослених, тако и висином зарада. РАТЕЛ, чија регулаторна активност првенствено почива на висококвалификованом кадру, профилисан изузетно добро плаћеном струком у приватном сектору, успео је да и поред свих ограничавајућих фактора оствари своје циљеве и задатке, као и да настави да се развија у складу са европским стандардима.

Наиме, пун кадровски капацитет РАТЕЛ-а дефинисан финансијским плановима из претходних година, никада није реализован. Концептом „доброг привредника" којим се водио кроз своје пословање, РАТЕЛ је остваривао своје надлежности уз минималан број запослених (планирани капацитет из финансијских планова никада није реализован, већ је реализован капацитет увек био за око 15% нижи од планираног). Својом политиком рационалне употребе расположивих капацитета, потребе РАТЕЛ-а су подржане и верификоване у одобреним финансијским плановима који предвиђају кадровски капацитет од чак 160 запослених (2018. и 2019. године), а који није реализован објективним околностима условљеним одредбама уредбе која уређује поступак прибављања сагласности за ново запошљавање и додатно радно ангажовање код корисника јавних средстава.

Међутим, са прогресивним развојем РАТЕЛ-а, новим повереним надлежностима и развојним пројектима, потребе за повећањем кадровског капацитета значајно су условиле дубљу анализу расположивог кадровског потенцијала, могућност реорганизације и премештаја запослених унутар РАТЕЛ-а, односно довеле до закључка о неопходности пријема додатног кадра из следећих разлога:

РАТЕЛ добија додатне надлежности у смислу проширења делокруга рада, нових овлашћења и обавеза – нови Закон о поштанским услугама, Закон о информационој безбедности, као и најава доношења новог Закона о електронским комуникацијама.

Републичка агенција за поштанске услуге (РАПУС) је 2014. године припојена РАТЕЛ-у што је резултирало и преласком 16 запослених у РАТЕЛ, који је Законом о изменама и допунама

Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС", број 62/14) и, у том тренутку, важећим Законом о поштанским услугама добио нову значајну надлежност преузевши и запослене из до тада посебног регулаторног тела које је вршило поверена јавна овлашћења у области поштанских услуга. Целокупна надлежност у области поштанских услуга поверена је РАТЕЛ-у, као једна од тада две кључне надлежности. Од момента спајања РАПУС-а са РАТЕЛ-ом средином 2014. године до данас према управо обрађеним подацима о тржишту за 2021. годину и фактурисаним накнадама поштанским операторима, вредност поштанског тржишта у Републици Србији се скоро удвостручила.

У циљу реализације Стратегије развоја поштанских услуга за период 2021-2025. године („Службени гласник РС", број 68/21) планиран је низ активности које захтевају додатно ангажовање кадровских капацитета РАТЕЛ-а и нове запослене:

- Спровођење стручног надзора над радом поштанских оператора у области поштанских услуга;
- Анализа квалитета пружања универзалне поштанске услуге коју обавља ЈПО, провера трошкова обављања ових услуга, као и анализа одрживости универзалне поштанске услуге;
- Упоредна мерења и анализа параметара квалитета експрес услуга које пружају остали поштански оператори;
- Информисање корисника о доступности поштанских услуга поштанских оператора путем ГИС портала.
- Анализа одрживости универзалне поштанске услуге
- Анализа задовољења потреба корисника поштанских услуга

Формирање Националног ЦЕРТ-а 2016. године

Доношењем Закона о информационој безбедности („Службени гласник РС", бр. 6/16, 94/17 и 77/19) почетком 2016. године и каснијим изменама и допунама овог закона од 2017. и 2019. године, Република Србија је отпочела реализацију Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији одредивши, између осталог, и орган који ће у оквиру државе бити надлежан за информациону безбедност - Национални ЦЕРТ (eng. *Computer Emergency Response Team*). Послови Националног центра за превенцију безбедносних ризика у ИКТ системима (Национални ЦЕРТ) опредељују се у надлежност РАТЕЛ-а, чиме се проширују овлашћења РАТЕЛ-а предвиђена одредбама Закона о електронским комуникацијама и Закона о поштанским услугама.

Нови Закон о електронским комуникацијама

И даље се очекује усвајање новог Закона о електронским комуникацијама који повлачи са собом како додатне, тако и развој постојећих регулаторних, правних, аналитичких, административних и инжењерских послова у свим организационим целинама РАТЕЛ-а.

РАТЕЛ је у оквиру својих надлежности остварио значајне развојне пројекте, за које је неопходна расположивост одговарајућег стручног кадра различитог профила и свакако већи број запослених који би били укључени у све активности РАТЕЛ-а, како би задржали одговарајући квалитет рада и наставили да га унапређују у наредним годинама, и то:

- Изградња и успостављање свеобухватног система за мониторинг радио-фреквенцијског спектра.

  У руралним областима је успостављен систем даљинских управљаних контролно-мерних станица (ДУКМС) почев од 2017. године. Систем се и даље оптимизује и шири.

  Планира се пројекат успостављања система за мониторинг у урбаним срединама, у већим градовима, компактних даљински управљаних станица (КДУС).

  Оптимизација, експлоатација и одржавање оваквог интегрисаног система су трајне активности одговарајућих организационих целина у оквиру РАТЕЛ-а;

- Изградња и надзор мреже за праћење нивоа електромагнетног поља (ЕМФ) започета је 2017. године. Одржавање и надзор овог система, као и администрирање резултата мерења добијених његовом употребом, су трајне активности одговарајућих организационих целина у оквиру РАТЕЛ-а;

- Стручни надзор над применом Закона о електронским комуникацијама. Активности се састоје из контроле обављања делатности електронских комуникација, контроле усаглашености са стандардима, испуњености прописаних параметара квалитета и техничких параметара, обезбеђивање безбедности и интегритета јавних комуникационих мрежа и услуга;

- *Benchmark* мрежа оператора мобилне телефоније започето 2017. године - активности на припреми, дефинисању задатака, контроли измерених и анализираних података је на запосленима из организационе целине у чијем делокругу рада је и контрола квалитета јавно доступних електронских комуникационих услуга;

- Вршење теренских контрола поступања оператора и теренске провере траса елемената мреже и телекомуникационе канализације оператора;

- Квартална израда карти покривања по технологијама за сваког оператора мобилне телефоније исказана кроз портал који за резултат има интерактивни приказ података о покривености мобилним сигналом на сајту РАТЕЛ-а уз пружање могућности добијања максималног сета информација за тачку из упита о квалитету мобилног сигнала, како по технологији тако и по оператору.

- Рад на додели орбиталних позиција код ITU за сателитску мрежу Републике Србије;

- Нове регулаторне активности у области анализе тржишта и рачуноводства трошкова са комплексним задацима на имплементацији;

- Заштита корисника и посредовање у покушају мирног решавања спора ван суда. У најави, са новим Законом о електронским комуникацијама, РАТЕЛ добија нове надлежности за решавање спорова у меритуму, између оператора и крајњих корисника, односно вођење управног поступка и одлучивање у првом степену по приговорима корисника услуга електронских комуникација;

- Имплементација „комуникационе стратегије и плана" уз проширење, тј. успостављање медија тима - у циљу повећања видљивости институција од великог значаја у привреди и друштву;

РАТЕЛ остварује међународну сарадњу и учешће у надлежним регулаторним и стручним телима држава чланица ЕУ и других држава, као и учешће у раду међународних организација и институција у области електронских комуникација, поштанских услуга и

информационе безбедности (ITU, UPU, ETSI, REDCA, BEREC, IRG, ERGP, CERP, Trusted Introducer, FIRST и др.). Такође, активности запослених огледају се и кроз активно учешће у стручним групама Међународне уније за телекомуникације (ITU–SG/WP2, ITU–T, ITU-D i ITU-R), праћење рада Европске конференције поштанских и телекомуникационих администрација (CEPT) кроз активности ECC, WGFM, WGSE, NaN и њихових подгрупа, као и рада Групе за политику у области радио-фреквенцијског спектра (Radio Spectrum Policy Group - RSPG).

Завидан положај на међународном нивоу РАТЕЛ је стекао и активним учешћем представника РАТЕЛ-а у међународним телима и групама и то: 2018. године у функцији заменика председавајућег одбора BEREC-а и IRG-а, затим 2019. године у својству копредседавајућег експертском групом BEREC-а, а током 2020. и 2021. године у својству потпредседника CERP-а. Такође, више представника РАТЕЛ-а обавља функцију драфтера и чланова у оквиру различитих експертских радних група BEREC-а и ERGP-а.

Осим напред наведеног, РАТЕЛ активно учествује у раду радних група које се баве преговорима о приступању Републике Србије Европској унији, и то за више различитих поглавља/кластера.

Такође, треба истаћи да је старосна структура у појединим организационим деловима изражена високим коефицијентом, што намеће потребу хитног пријема додатног кадра на одговарајућим позицијама, које је неопходно оспособити за рад у сврху стицања специфичног радног искуства за обављање послова и радних задатака у РАТЕЛ-у, адекватне обуке и различите видове стручног усавршавања. Такве позиције у немалом броју случајева захтевају обуку у трајању од најмање шест месеци до годину дана, па и више, те је неопходно обезбедити све предуслове за проналажење и обуку одговарајућег кадра.

Иако потреба за повећањем кадровског капацитета расте, РАТЕЛ верује да ће наићи на уважавање исказаних потреба и одобрење предложеног решења кроз финансијски план за 2023. годину.

Табела 4. Упоредни преглед планираних и реализованих зарада запослених

Зараде запослених	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Зараде запослених	337.728.408	330.818.122	388.998.000	1,15	1,18
Укупно	**337.728.408**	**330.818.122**	**388.998.000**	**1,15**	**1,18**

Обрачун зарада у РАТЕЛ-у се врши у складу са Законом о раду („Службени гласник РС", бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14, 13/17-УС, 113/17 и 95/18-аутентично тумачење, у даљем тексту: Закон о раду) и Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у РАТЕЛ-у.

Табела 5. Планирани износ социјалних доприноса на терет послодавца

Социјални доприноси на терет послодавца	Планирано у 2023. години
Социјални доприноси на терет послодавца	58.933.197
Укупно:	**58.933.197**

Пројекција за 2023. годину прати очекивано повећање броја запослених и износи **58.933.197** динара.

Табела 6. Преглед планираног и реализованог броја запослених

Година	План		Реализација	
	Број запослених	Зараде запослених	Број запослених	Зараде запослених
2009.	121	287.551.166	100	229.659.891
2010.	121	287.551.166	102	254.878.494
2011.	121	297.355.572	106	269.505.182
2012.	121	297.355.572	107	229.805.635
2013.	136	248.632.965	107	163.462.458
2014.	РАТЕЛ 121	207.333.916	111	184.245.700
	РАПУС 17	37.822.177	16	
2015.	135	235.954.467	125	180.000.000
2016.	140	244.529.820	121	189.226.181
2017.	153	269.176.140	134	209.423.524
2018.	160	251.444.290	140	221.635.436
2019.	160	263.358.744	142	231.595.523
2020.	145	288.482.992	142	269.165.572
2021.	149	302.975.549	149	301.066.233
2022.	155	337.728.408	155	330.818.122
2023.	158	388.998.000		

Планирана маса зарада за 2023. годину је већа у односу на планирану масу зарада за 2022. годину, што је последица ангажовања одређеног броја новозапослених, категорије пасивног дежурства односно приправности на раду и раду по позиву као и предвиђених унапређења за запослене који су својим доприносима и иницијативом у раду у значајној мери допринели ефикасном и благовременом извршавању постављених задатака, а све у складу са одобреним средствима у финансијском плану.

РАТЕЛ, као корисник јавних средстава који је укључен у систем консолидованог рачуна трезора, у складу са Правилником о извештавању о исплаћеним зарадама у јавном сектору („Службени гласник РС", број 100/12), Министарству финансија - Управи за трезор доставља попуњени Образац извештаја о исплаћеним зарадама за сваки месец, са подацима о броју запослених, укупној заради, укупним увећањима, укупној нето заради и укупној

бруто заради, као и појединачним подацима о запосленом са износима о исплаћеним зарадама.

Квалификациона структура запослених захтева да, према Правилнику о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у РАТЕЛ-у, уз ослањање на постојећи Правилник о раду и Статут РАТЕЛ-а, више од 80% запослених има високу стручну спрему. У наставку су дате табеле са подацима о квалификационој и старосној структури запослених.

Табела 7. Квалификациона структура запослених у 2021., 2022. и 2023. години

Квалификација	Број запослених 2021.	%	Број запослених 2022.	%	Број запослених 2023.	%
ВСС	126	85,14	134	86,45	135	85,44
ВШС	1	0,68	1	0,65	1	0,63
ССС	21	14,19	20	12,90	22	13,92
НСС/НК/ПК	/	/	/	/	/	/
Укупно:	**148**	**100**	**155**	**100**	**158**	**100**

Табела 8. Старосна структура запослених на последњи дан у 2021., 2022. и 2023. години

Године старости	Број запослених 2021.	%	Број запослених 2022.	%	Број запослених 2023	%
20-30	6	4,05	3	1,94	4	2,53
31-40	40	27,03	48	30,97	42	26,58
41-50	63	42,57	59	38,06	62	39,24
51-60	27	18,24	37	23,87	41	25,95
преко 61	12	8,11	8	5,16	9	5,70
Укупно:	**148**	**100**	**155**	**100**	**158**	**100**

Табела 9. Преглед радног стажа запослених

Радни стаж	Број запослених 2022	Број запослених 2023
0-5	18	13
6-10	21	21
11-15	30	27
16-20	24	30
21-25	30	32
26-30	19	21
преко 30	13	14

Табела 10. Трошкови материјала

Трошкови материјала	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Трошкови осталог материјала (режијског)	1.728.000	1.700.000	4.308.000	2,49	2,53
Трошкови горива и енергије	25.000.000	18.200.000	26.500.000	1,06	1,46
Трошкови једнократног отписа алата и инвентара	15.493.200	9.200.000	8.835.000	0,57	0,96
Укупно:	**42.221.200**	**29.100.000**	**39.643.000**	**0,94**	**1,36**

Трошкови материјала пројектовани су у износу од **39.643.000** динара и планирани су у складу са Планом набавки и обавезама по већ закљученим уговорима према потребама организационих јединица РАТЕЛ-а, за извршавање редовних послова дефинисаних прописима који уређују електронске комуникације, поштанске услуге и информациону безбедност.

Трошкови осталог материјала (режијског) односе се на трошкове канцеларијског материјала, тонера и заштитне опреме, дезинфекционих средстава и средстава за одржавање хигијене.

На позицији **Трошкови горива и енергије** су планирана средства за набавку горива, дизел горива за агрегате у контролно-мерним центрима у Београду и Нишу и на локацијама ДУКМС. Трошкови електричне енергије у 2023. години односе се на пренос средстава по закљученом Уговору о закупу са ЈП „Пошта Србије". Такође, предвиђена су и средства као пренос обавеза за плаћање по већ закљученом Уговору о снабдевању електричном енергијом за КМЦ Београд и КМЦ Ниш, као и за локације ДУКМС. Процењена вредност трошкова је утврђена на основу просечне потрошње у претходној години као и очекиваног раста цена електричне енергије. На овој позицији, планирана је набавка горива неопходног за коришћење мерних и других службених возила ради вршења контроле спектра на територији Републике Србије.

Позиција **Трошкови једнократног отписа алата и инвентара** обухватају средства планирана за набавку сета ситног алата, комплетирања и обнове постојећег алата, других компоненти неопходних за потребе текућег одржавања и инсталирање нове опреме у КМЦ Београд и КМЦ Ниш. У циљу одржавања и провере исправности уређаја и опреме на новоизграђеним локацијама за мониторинг РФ спектра, као и у објектима КМЦ Београд и КМЦ Ниш, планирана је набавка комплета алата и мерача (волтметри, амперметри и др) са

кутијама и торбама за ношење и складиштење. Поред наведеног, планирана су и средства за комплете опреме и прибора за теренски рад који се користе при техничким прегледима и истраживању сметњи, затим набавка мерног прибора и помоћне опреме, застава, расветне опреме, ауто гума, одеће и обуће за рад на терену, као и помоћну опрему за мерење нивоа електромагнетног поља. Такође, на овој позицији евидентира се мерни прибор и помоћна опрема која се монтира на антенским системима у циљу рада антенских система приликом истраживања сметњи преко фиксних и мобилних контролно-мерних станица. Замена расветне опреме у пословним просторијама неопходна је у циљу обезбеђења прописаних услова за рад запослених.

Табела 11. Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи

Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Трошкови зарада и накнада зарада	337.728.408	330.818.122	388.998.000	1,15	1,15
Трошкови пореза и доприноса на зараде и накнаде зарада	54.543.138	53.427.127	58.933.197	1,08	1,08
Трошкови накнада по уговору о привременим и повременим пословима	12.500.000	8.500.000	13.000.000	1,04	1,04
Трошкови накнада физичким лицима по основу осталих уговора	1.100.000	400.000	1.100.000	1,00	1,00
Трошкови накнада члановима управног и надзорног одбора	6.398.748	6.358.764	7.310.712	1,14	1,14
Остали лични расходи и накнаде	33.823.000	31.000.000	38.785.000	1,15	1,15
Укупно:	**446.093.294**	**430.504.013**	**508.126.909**	**1,14**	**1,18**

На позицији **Трошкова зарада, накнада зарада и осталих личних расхода** планирана су средства у укупном износу од **508.126.909** динара.

Трошкови зарада и накнада зарада планирани су у износу од **388.998.000** динара. Повећање укупне масе зараде за 2023. годину у односу на планирана средства за 2022. годину износи 15%, због планираног повећања броја запослених са 155 на дан 31.12 2022. године, на 158 запослених на дан 31.12 2023. године. Реално повећање зарада од 12,5% односи се на усклађивање зарада са годишњом стопом инфлације у Републици Србији и

најављеним повећањем просечне зараде за 12,5%. Последично већи је и планиран износ пореза и доприноса на зараде и накнаде зарада у износу од **58.933.197** динара.

За **трошкове предвиђене уговорима о привременим и повременим пословима** предвиђен је износ од **13.000.000** динара, што је готово на истом нивоу у односу на план претходне године, а све у складу са реалним потребама ангажовања лица за обављање привремено повремених послова у 2023. години. План је да се у структури ових послова више ангажују лица са високом стручном спремом.

Привремени и повремени послови су регулисани Законом о раду, за обављање послова који су по својој природи такви да не трају дуже од 120 радних дана у календарској години са незапосленим лицем, запосленим који ради непуно радно време – до пуног радног времена или корисником старосне пензије. У том смислу, РАТЕЛ поступа у складу са одредбама Закона о буџетском систему, којим је дефинисано да укупан број лица са којима је закључен уговор о привременим и повременим пословима, не може бити већи од 10% укупног броја запослених на неодређено време.

На позицији **Трошкови накнада физичким лицима по основу осталих уговора** планиран је износ од **1.100.000** динара и предвиђен је за додатно ангажовање лица која су запослена са пуним радним временом код другог послодавца, с тим што кроз допунски рад могу бити ангажовани највише до једне трећине радног времена.

Износ од **7.310.712** динара предвиђен је за исплату **накнада члановима Управног одбора**. У складу са чланом 19. Статута Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС", бр. 125/14 и 30/16) чланови Управног одбора имају право на нето месечну накнаду за рад у Управном одбору која не може бити виша од једноструке укупне просечне зараде по запосленом без пореза и доприноса која је исплаћена у Републици Србији у септембру месецу у 2022. години, док накнада председнику УО не може бити виша од просечне нето зараде увећане за 20%. Просечна нето зарада за месец септембар 2022. године износи 74.981 динар, тако да су накнаде члановима УО пројектоване у складу са наведеним износом.

На позицији **Остали лични расходи и накнаде** планирани су трошкови у износу од **38.785.000** динара и односе се на следеће трошкове: отпремнине за одлазак у пензију, јубиларне награде, солидарне помоћи, дневнице за службена путовања, пакетиће деци запослених поводом новогодишњих празника, накнада за превоз и трошкове за добровољно пензионо осигурање за запослене и чланове управног одбора до висине неопорезивог износа. У 2023. години један запослени одлази у пензију по сили закона и три запослена испуњавају услов за одлазак у пензију. Планиране отпремнине су обрачунате у складу са Правилником о раду РАТЕЛ-а којим је прописано да се отпремнине при одласку у пензију могу утврдити у висини три просечне зараде у Републици Србији (према последњем објављеном податку републичког органа надлежног за послове статистике) или у висини три просечне месечне зараде исплаћене у РАТЕЛ-у у претходних 12 месеци или у висини три просечне месечне зараде коју је запослени остварио у претходних 12 месеци, како је

повољније за запосленог. Отпремнине су усаглашене са Законом о раду. Дневнице за службена путовања у земљи и иностранству су у складу са планираним активностима РАТЕЛ-а у 2023. години.

Табела 12. Трошкови транспортних услуга

Трошкови транспортних услуга	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Трошкови услуге фиксне телефоније	1.190.400	920.000	1.164.000	0,98	1,27
Трошкови услуге мобилне телефоније, интернета и ПТТ услуга	14.580.971	11.800.000	18.348.000	1,26	1,55
Укупно:	**15.771.371**	**12.720.000**	**19.512.000**	**1,24**	**1,53**

Трошкови транспортних услуга су пројектовани у износу од **19.512.000** динара. У склопу њих су Трошкови услуге фиксне и мобилне телефоније, број 0800 за позивање контакт центра РАТЕЛ-а као и трошкови интернета и ПТТ услуга. Пројекција надокнада трошкова фиксних и мобилних телефона извршена је према: процењеном броју запослених и новозапослених, дозвољеним лимитима за службене мобилне телефоне прописаним од стране директора, као и реализованим просечним утрошцима сагласно броју фиксних телефона. Услуге мобилне телефоније односе се на активности које су неопходне за обављање службених разговора запослених у процесу вршења редовних активности, а планиране су у складу са уговором о пружању услуга мобилне телефоније запосленима, који је закључен у току 2021. године на две године и планирана је нова набавка у 2023. години.

Трошкови услуге интернета су планирани у сврху продужења интернет домена који је у власништву РАТЕЛ-а, у складу са обавезама које доспевају на основу закључених уговора.

Трошкови ПТТ услуга су неопходни ради вршења свакодневних послова РАТЕЛ-а и упућивања појединачних и других аката, као и дописа физичким и правним лицима са којима РАТЕЛ свакодневно комуницира писаним путем. Средства су планирана на основу уговора о преносу поштанских пошиљки број 1-07-122-1/06-2 од 25.01.2016. године и по закљученом уговору за услугу брзе доставе поште.

Табела 13. Трошкови услуга одржавања

Трошкови услуга одржавања	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Трошкови услуга одржавања грађ. објеката у земљи	17.187.480	14.320.000	20.145.300	1,17	1,41
Трошкови услуга одржавања постројења, опреме и софтвера у земљи	137.529.643	88.200.000	128.298.762	0,93	1,45
Укупно:	**154.717.123**	**102.520.000**	**148.444.062**	**0,96**	**1,45**

Трошкови услуга одржавања у 2023. години пројектовани су у износу од **148.444.062** динара и односе се на одржавање грађевинских објеката, постројења, опреме и софтвера. Овим трошковима обухваћене су услуге одржавања антенских система и остале инфраструктурне опреме у КМЦ-овима и на локацијама ДУКМС. Такође, обухватају и трошкове одржавања наведене опреме у гарантном року, као и комплетно одржавање ван гарантног рока.

Напомињемо да је реч је о позицијама које се не могу прецизно планирати, али је због могућих кварова и потребе одржавања постојеће опреме потребно предвидети средства. Средства су планирана узимајући у обзир обавезе по основу раније закључених уговора и средстава у складу са предвиђеним набавкама у 2023. години.

Одржавање грађевинских објеката

Набавке у оквиру ове позиције односе се на редовно одржавање и отклањање кварова на објектима КМЦ Београд и КМЦ Ниш и на локацијама ДУКМС, а како би се омогућило безбедно коришћење објеката и стварање услова за рад запослених.

У оквиру ове позиције предвиђена је и набавка за редовно одржавање и мање поправке приступних путева која је неопходна ради обезбеђења проходности приступних путева до локација даљински управљаних контролно мерних станица због редовног и интервентног одржавања опреме на локацијама.

Такође, предвиђена је и набавка услуге кошења зелених површина, одржавање банкине и кресање растиња поред приступног пута до објекта КМЦ Ниш као и на локацијама ДУКМС, због лакше проходности преко земљишта и приступа објектима, безбедности у смислу противпожарне заштите, заштите од опасних инсеката и из естетских разлога.

Одржавање постројења и опреме

Трошкове услуге одржавања опреме за комуникацију и јавну безбедност чине трошкови провере исправности и одржавања громобранских инсталација, електро инсталација и система за дојаву о избијању пожара у објектима РАТЕЛ-а. Набавка је неопходна ради

противпожарне заштите објеката, а у циљу испуњавања обавеза прописаних законом и подзаконским актима који уређују област заштите од пожара и безбедности и здравља на раду.

Ова позиција такође обухвата одржавање система видео надзора у објектима КМЦ Београд и КМЦ Ниш ради отклањања кварова и редовног сервисирања, а како би се омогућило правилно и безбедно коришћење уређаја за видео надзор у објектима КМЦ Београд и КМЦ Ниш. Одржавање опреме за комуникацију подразумева спровођење проактивних мера и брзе реакције приликом решавања проблема и кварова на комплетној мрежној опреми. Откази мрежних компоненти могу да доведу до застоја у раду сервиса и прекида комуникације између компоненти у информационом систему РАТЕЛ-а.

Одржавање система за беспрекидно напајање (УПС) у објектима КМЦ Београд и КМЦ Ниш је неопходно ради редовног одржавања и отклањања кварова на уређајима за непрекидно напајање електричном енергијом КМЦ Београд и КМЦ Ниш.

РАТЕЛ располаже великим бројем мерних инструмената и пратеће опреме за коју је истекао гарантни рок, а која се користи у фиксним контролно-мерним станицама и на терену. Кроз ову набавку је потребно омогућити сервисирање ове опреме, као и поправку кварова који не подлежу гаранцији за опрему која је још увек у гарантном року. Такође, у свакодневном раду стручне службе користе мерне инструменте и опрему која мора бити еталонирана у акредитованим лабораторијама. Еталонирање опреме је предуслов за адекватно коришћење исте. У оквиру ове позиције предвиђена су и средства за одржавања телескопских стубова и антенске инсталације на мерним возилима које користи РАТЕЛ.

Такође, предвиђен је и пренос по основу набавке за одржавање видео и аудио опреме која се користи за састанке у салама за конференције унутар РАТЕЛ-а, као и између РАТЕЛ-а и других међународних организација, на локацијама у КМЦ Београд, КМЦ Ниш и седишту РАТЕЛ-а. Такође, предвиђен је и пренос обавеза по закљученом уговору о одржавању мерне и мрежне опреме.

У оквиру ове позиције предвиђено је и редовно одржавања антенских стубова, антенских система и остале инфраструктурне опреме на локацијама контролно-мерних центара, даљински управљаних контролно-мерних станица, РФ сензора и сензора за мерење нејонизујућег зрачења.

Позиција Одржавање софтвера обухвата одржавање критичних сегмената информационих система РАТЕЛ-а. Набавка предвиђа стално одржавање база података, сервера, модификације процеса у складу за захтевима РАТЕЛ-а, као и централне базе пренетих бројева. Наведени софтвер је у употреби од свих корисника услуга електронских комуникација у Републици Србији и мора бити доступан свакодневно.

У оквиру ове позиције планирана су и средства за одржавање интернет презентације РАТЕЛ-а и система за пријаву инцидената, као и одржавање рачунара којима је истекао рок гаранције, кроз пренос обавеза по већ закљученим уговорима.

Такође, планирана су средства за одржавање система за управљање наплатама и интеграцију са осталим системима у циљу потпуне аутоматизације процеса наплата накнада. Систем за управљање наплатама обезбеђује алгоритме за обрачун накнада, комплетну обраду података о приходима, интеграцију са софтверским системима РАТЕЛ-а у циљу ефикасног и аутоматизованог праћења процеса (управљање системом за документе (DMS), финансијски софтвер, итд.) и спољним системима (Агенција за привредне регистре и др.).

Одржавање свих постојећих софтвера изискује значајне трошкове који су неопходни ради несметаног рада РАТЕЛ-а, јер набављени софтвери омогућавају администрацију серверске инфраструктуре као и заштиту радних станица од вируса и заштиту података у случају отуђења уређаја.

Средства на позицији трошкова услуга одржавања возила су планирана за потребе одржавања возног парка РАТЕЛ-а, нарочито возила контролно-мерних центара. Планирана су и средства за реализацију обавеза по уговорима за одржавање, технички преглед и прање службених возила. Нова набавка у 2023. години реализоваће се за одржавање теренских возила у гарантном року ради омогућавања њиховог безбедног и редовног коришћења. Поред набавке одржавања возила у гарантном року, предвиђени су и трошкови одржавања возила ван гарантног рока, који су планирани на основу старости и експлоатације возног парка (већином су то возила која су старија од десет година), као и значајно повећаног обима активности које захтевају употребу службених возила у теренском раду. Трошкови услуга одржавања возила предвиђени су за одржавање службених возила ради безбедне и редовне употребе службених возила.

На позицији Остали трошкови одржавања предвиђен је пренос средстава за набавку услуге одржавање система за складиштење података, Система за пренос података између КМЦ-ова и мерних станица РТАЕЛ-а као и реинсталације постојећег система, пребацивања података са старог на нови систем, интеграцију QRadar-а са уређајима у мрежи, са одржавањем и унапређењем.

Табела 14. Трошкови закупнина

Трошкови закупнина	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Трошкови закупа пословног простора, објеката и земљишта	107.159.743	102.000.000	114.079.606	1,06	1,12
Трошкови закупа постројења, опреме и оптичких влакана	23.290.224	18.000.000	20.688.876	0,89	1,15
Укупно:	**130.449.967**	**120.000.000**	**134.768.482**	**1,03**	**1,12**

На позицији **Трошкови закупнина** планиран је износ од **134.768.482** динара. У структури ових трошкова највеће учешће, имају средства по основу уговора о закупу са ЈП „Пошта Србије" за закуп објекта у Палмотићевој улици у којем се налази седиште РАТЕЛ-а. У оквиру ове позиције планирана су и средства за услугу закупа простора за складиштење архивског материјала јер РАТЕЛ има законску обавезу чувања архивске грађе.

У саставу РАТЕЛ-а се налазе и КМЦ Београд у Добановцима и КМЦ Ниш, који су према одлуци Министарства за капиталне инвестиције од 27.12.2005. године под бројем 40405-71/2005-01, уступљени РАТЕЛ-у на коришћење и управљање. Зграде комплекса КМЦ у Добановцима користе се по основу Уговора бр. 03-3491-144/12-7 од 02.11.2012. године који је закључен са Републичком дирекцијом за имовину Републике Србије, а на основу Закључка Владе Републике Србије (05 Број: 464-4377/2011). Уговором је дефинисано да се за корисника на непокретностима у својини Републике Србије одреди РАТЕЛ.

Зграда комплекса КМЦ Ниш – брдо „Камаре", користи се по основу Уговора бр. 03-405-2/11-18 од 29.10.2013. године који је закључен са Републичком дирекцијом за имовину Републике Србије, а којим је РАТЕЛ-у пренето право коришћења на непокретностима у државној својини уз накнаду.

На трошковима закупа земљишта планирана су средства за закупнину по закљученим уговорима са физичким и правним лицима о закупу земљишта за локације на којима РАТЕЛ инсталира мерну опрему за потребе мониторинга радио-фреквенцијског спектра и сензора за мерење електро-магнетног поља, као и закупа нових локација.

За потребе рада система за мониторинг радио-фреквенцијског спектра, потребно је повезивање мерних тачака на информациони систем РАТЕЛ-а. Са техничког становишта то подразумева обезбеђивање линка (оптичког кабла или микро-таласне радио везе) за пренос података до сваке тачке у којој се налази мерна опрема. У том смислу потребна су средства за закуп линкова.

Табела 15. Трошкови рекламе и пропаганде

Трошкови рекламе и пропаганде	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Трошкови услуге оглашавања	8.628.000	8.000.000	8.996.484	1,04	1,12
Укупно:	**8.628.000**	**8.000.000**	**8.996.484**	**1,04**	**1,12**

Средства на позицији **трошкова рекламе и пропаганде** у штампаним медијима предвиђена су у износу од **8.996.484** динара и служе за објављивање тендера, конкурса за издавање дозвола за емитовање телевизијског и радио програма, за објављивање аката у јавним службеним гласилима, информисање о правима корисника и мерењу квалитета услуга електронских комуникација, обавештавања јавности о променама у нумерацији и увођењу преносивости бројева.

Трошкови услуга оглашавања у оквиру ове позиције су неопходни како би РАТЕЛ користио услуге оглашавања на које је обавезан и које прописује Закон у случају издавања дозвола, објављивања јавних позива за доделу појединачних дозвола за коришћење радио фреквенција у поступку јавног надметања, као и за едукацију и заштиту корисника, путем јавног информисања у медијима, као и за услуге оглашавања ради спровођења аукције спектра. Поред тога, набавка је потребна ради остваривања задатака који произилазе из Закона о информационој безбедности, а односе се на едукацију, подизање свести јавности и превентивно информисање о информационој безбедности. Очекује се да ће нови Закон о електронским комуникацијама увести новине од значаја за кориснике, тако да ће бити потребе информисати крајње кориснике о изменама процедура у вези њихових права и обавеза. Услуге медијске архиве са мониторингом медија омогућују праћење новитета у области електронских комуникација, као и да се на време уочи и одговори на медијске текстове и прилоге у којима се РАТЕЛ помиње.

Табела 16. Трошкови осталих услуга

Трошкови осталих услуга	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Трошкови комуналних услуга	1.394.000	1.050.000	1.398.000	1,00	1,33
Трошкови осталих услуга	9.074.009	7.800.000	17.890.786	1,97	2,29
Укупно:	**10.468.009**	**8.850.000**	**19.288.786**	**1,84**	**2,18**

Трошкови осталих услуга у износу од **19.288.786** динара се односе на трошкове комуналних и осталих услуга за локације Палмотићева, КМЦ Београд и КМЦ Ниш предвиђених Планом јавних набавки за 2023. годину као и преносом обавеза по закљученим уговорима.

Трошкови комуналних услуга обухватају трошкове набавке и допремање воде за санитарну употребу у објекту КМЦ Ниш, обавезе према пружаоцима комуналних услуга и трошкове услуге дератизације и дезинсекције.

Набавка и допремање воде за санитарну употребу у објекту КМЦ Ниш неопходна је јер се КМЦ Ниш налази на брду у руралном подручју и снабдева се водом из зиданог резервоара који се пуни атмосферским водама који током летњих и јесењих месеци пресуши и неопходно је да се ауто-цистернама допрема вода у резервоар, а како би се омогућила потребна количина воде за техничку употребу и противпожарну заштиту објеката КМЦ Ниш у складу са прописима о заштити од пожара.

На позицији **трошкова осталих услуга** планирана су средства за инсталацију, одржавање и сервис штампача на локацијама РАТЕЛ-а као и сав потрошни материјал, осим папира, за рад штампача.

Такође, на овој позицији планирана су и средства за трошкове штампарија приликом израда публикација, образаца, потрошног материјала офсет или дигиталном штампом.

Планирана су средства за контролу и испитивање мрежа оператора за потребе контроле телекомуникационих услуга. Набавка је неопходна због контроле квалитета, *benchmarking-a* и законитости пружања сервиса различитих телекомуникационих оператора и пружања услуге дистрибуције медијских садржаја. Вредност је процењена на основу плана контроле и цена на тржишту. РАТЕЛ на основу Закона има овлашћења да врши мерења и испитивања рада електронских комуникационих мрежа и услуга и да обавештава кориснике о понуђеном квалитету услуга. Трошкови су процењени на основу плана контроле и цена на тржишту. На основу члана 131. Закона РАТЕЛ је овлашћен да врши мерења и испитивања рада електронских комуникационих мрежа и услуга, као и да на еходно члану 109. Закона обавести кориснике о понуђеном квалитету услуга.

Набавка Електронских сертификата је неопходна из разлога што РАТЕЛ на интернету прикључивањем на сервисну магистралу државних органа, мора да обезбедити сигурну и поуздану комуникацију потписану машинским или личним сертификатом. На тај начин повећава се безбедност интернет сајта, екстерних и интерних размена података и комуникација.

Набавка услуге сателитског праћења службених возила омогућава ефикасност, економичност и безбедност употребе службених возила.

Трошкови ангажовања лица за безбедност и здравље на раду су неопходни ради поштовања одредби Закона о заштити од пожара и Закона о безбедности и здрављу на раду, као и предузимања одговарајућих мера заштите.

На овој позицији такође је планирана и услуга инсталације и деинсталације телекомуникационе опреме коју је РАТЕЛ у претходном периоду инсталирао широм

територије РС. Како би систем за мониторинг радио-фреквенцијског спектра био у потпуности ефикасан неопходно је телекомуникациону опрему сервисирати уколико дође до квара или извршити замену новом опремом.

Табела 17. Трошкови амортизације

Трошкови амортизације и резервисања	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Трошкови амортизације	210.000.000	205.000.000	230.000.000	1,10	1,12
Укупно:	**210.000.000**	**205.000.000**	**230.000.000**	**1,10**	**1,12**

Трошкови амортизације процењени су на основу века трајања основних средстава која су евидентирана у пословним књигама РАТЕЛ-а, као и средстава која ће бити набављена у складу са Планом јавних набавки у наредном периоду.

Табела 18. Трошкови непроизводних услуга

Трошкови непроизводних услуга	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Трошкови здравствених услуга	4.000.000	3.200.000	4.500.000	1,13	1,41
Трошкови адвокатских услуга	3.000.000	1.000.000	3.360.000	1,12	3,36
Трошкови услуге чишћења	1.149.708	1.100.000	2.796.000	2,43	2,54
Трошкови рачуноводства и ревизије	33.312.000	29.800.000	39.313.600	1,18	1,32
Усавршавање и обуке запослених	16.782.000	9.800.000	17.646.000	1,05	1,80
Трошкови саветовања и других интелектуалних услуга правних лица	12.981.600	7.600.000	14.973.120	1,15	1,97
Трошкови других непроизводних услуга	40.307.712	22.000.000	52.847.716	1,31	2,40
*Мерење, анализа и објављивање параметара квалитета мрежа оператора	15.600.000	13.000.000	18.960.000	1,22	1,46
*Ангажовање консултаната за спровођење аукције спектра	28.800.000	0	30.240.000	1,05	/
Укупно:	**155.933.020**	**87.500.000**	**184.636.436**	**1,18**	**2,11**

Трошкови непроизводних услуга представљају значајну ставку у Финансијском плану за 2023. годину и планирани су у износу од **184.636.436** динара. Значајан део ових трошкова односи се на обавезе по закљученим уговорима које ће доспети у 2023. години и њихов допринос у највећој мери утиче на повећање укупне масе трошкова предвиђених планом за 2023. годину у односу на планирана средства за 2022. годину, као и нових набавки које РАТЕЛ планира да покрене у 2023. години чија се маса предвиђа у већем обиму у односу на 2022. годину због пораста индекса потрошачких цена и стопе инфлације.

Трошкови здравствених услуга односе се на редовне систематске прегледе запослених у циљу заштите здравља запослених, у складу са прописима о безбедности и заштити на раду. Мања реализација у 2022. години у односу на план односи се на мању уговорену вредност ове услуге у односу на планирану, као и то да нису сви запослени искористили могућност систематског прегледа.

Трошкови правног заступања (адвокатске услуге) намењени су ради предузимања процесних и других правних радњи у судским поступцима који су у току и судским и другим поступцима који могу да настану у вези са обављањем делатности РАТЕЛ-а. У питању су углавном судски спорови са операторима покренути против донетих одлука и решења из надлежности РАТЕЛ-а. С обзиром на све интензивнију активност на тржишту електронских комуникација и поштанских услуга, као и значајнију улогу РАТЕЛ-а у регулацији овог тржишта, очекује се да ће и следеће године бити поднет одређен број тужби на решења РАТЕЛ-а, с обзиром да су решења РАТЕЛ-а коначна у првом степену и против истих се може покренути управни спор.

Трошкови услуга чишћења подразумевају средства за чишћење и одржавање хигијене службених просторија РАТЕЛ-а у циљу стварања основних хигијенских услова за рад запослених и ради остваривања законских мера заштите. Повећање планираних средстава на овој позицији последица су раста цена репроматеријала.

На позицији **Трошкови рачуноводства и ревизије** планирани су трошкови за израчунавање стопе WACC (Weighted Average Cost of Capital), јер РАТЕЛ има законску обавезу да ангажује независног ревизора за ревизију регулаторних извештаја оператора са значајном тржишном снагом, сходно одредбама Закона. РАТЕЛ ангажује независног ревизора ради годишње провере усклађености трошковног рачуноводства оператора са значајном тржишном снагом са прописаним начином примене трошковног рачуноводства. На овој позицији планирана су и средства за **услуге ревизије редовних финансијских извештаја** у складу са чланом 27. став 2. Закона, према коме годишњи финансијски извештај РАТЕЛ-а подлеже ревизији од стране независног овлашћеног ревизора.

Ова позиција садржи и трошкове за набавку услуге **ревизије регулаторних извештаја оператора за значајном тржишном снагом,** а на основу чл. 68. Закона и чл. 49. Правилника о примени трошковног принципа, одвојених рачуна и извештавању од стране оператора са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација

(„Службени гласник РС", бр. 52/11 и 53/21). На позицији трошкова рачуноводства и ревизије налазе се и трошкови консултантских услуга у области финансија.

Такође, на овој позицији опредељена су средства за **израду студија и методологија** и обухватају израду студија из области електронских комуникација, поштанских услуга и информационих технологија, затим индикатора о употреби информационих технологија у Србији - за потребе праћења тржишта електронских комуникација као и индикатора за индекс дигиталног друштва (DESI) ради испитивања тржишта и привреде као и анкетирање и статистички подаци, затим трошкови ажурирања постојећег LRIC (*Long-Run Incremental Cost*) трошковног модела за нове регулисане услуге које су уведене на тржиште како би се прикупили нови подаци за обрачун цена по LRIC трошковном моделу.

Такође су планирана средства за набавку тестирања интегритета информационих система у циљу провере безбедности интернет сајтова и чување угледа РАТЕЛ-а и националног ЦЕРТ-а. Тестирање интегритета информационих система подразумева процену сигурности и проналажење евентуалних слабости на интернет странама РАТЕЛ-а, Националног ЦЕРТ-а, као и целој мрежној инфраструктури. Идентификовање потенцијалних рањивости путем овакве анализе омогућава адекватну примену техника побољшања информационе безбедности чиме се спречава неауторизовани приступ ИКТ систему који може довести до нарушавања поверења оператора, угледа РАТЕЛ-а, привлачења негативне пажње медија, финансијских губитака и многих других.

У оквиру поштанског дела спроводи се **испитивање степена задовољења потреба корисника поштанских услуга**. Сходно Закону о поштанским услугама РАТЕЛ, између осталог, предузима мере у циљу унапређења конкуренције на тржишту поштанских услуга; прати развој у области поштанских услуга; прикупља информације, формира и одржава базу података од значаја за област поштанских услуга и редовно објављује податке. Такође, РАТЕЛ активно учествује у раду ERGP - радних група одговарајући на упитнике, припремајући заједничке извештаје (ERGP (16) 35 – Report on QoS, consumer protection and complaint handling). Имајући у виду обавезе које РАТЕЛ у свом раду треба да испуни, намеће се потреба за обезбеђивањем објективне и непристрасне оцене, пре свих од стране корисника поштанских услуга, и то независним истраживањем. РАТЕЛ очекује да резултати истраживања буду извор података на основу којих ће се пројектовати будућа кретања на тржишту поштанских услуга, али и доносити адекватне регулаторне одлуке. Такође резултати ће бити подршка одлучивања приликом доношења новог регулаторног оквира у смислу нових законских решења према усвојеном Закону о поштанским услугама као и изради студије о одрживости универзалне поштанске услуге.

Планирана су средства за **Проверу веродостојности регулаторних извештаја јавног поштанског оператора.** На основу члана 37. Правилника о начину вођења одвојеног рачуноводства и провере веродостојности регулаторних извештаја јавног поштанског оператора ("Службени гласник РС", број 126/20) РАТЕЛ може да ангажује независног ревизора или консултанта ради провере веродостојности регулаторних извештаја ЈПО.

Анализа предвиђена Стратегијом развоја поштанских услуга у РС за период 2021-2025. године ("Службени гласник РС", број 68/21). Такође, планирана је и набавка „Израда студије о прорачуну стопе WACC-а за 2022. годину за јавног поштанског оператора".

У току 2023. године планира је набавка за нови трогодишњи циклус **Независног мерење времена преноса нерегистрованих писмоносних пошиљака у унутрашњем поштанском саобраћају.** Наведено мерење се спроводи ангажовањем независне организације у складу чланом 20. Правилника о параметрима квалитета за обављање поштанских услуга („Службени гласник РС", број 114/20). Контрола параметара квалитета у обављању универзалне поштанске услуге предвиђена је Стратегијом развоја поштанских услуга у РС за период 2021-2025. године ("Службени гласник РС", број 68/21). Носилац ове активности је РАТЕЛ.

Набавка **„Студија о одрживости универзалне поштанске услуге и дефинисање њене улоге у складу са променљивим потребама корисника"** - Стратегија развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021-2025. године је идентификовала ову активност као једну од кључних и за носиоца одредила РАТЕЛ. Узимајући у обзир идентификован пад обима услуга које су део опсега универзалне услуге, повећање јединичних трошкова обављања, а са друге стране да треба обезбедити приступачне цене и прописани квалитет на целокупној територији Републике Србије, питање одрживости концепта добија на значају. Резултати ове студије ће се користити за разматрање евентуалних измена Закона о поштанским услуга и подзаконских аката.

На позицији **стручног усавршавања запослених** планирана су средства за обуке у области информационих технологија и информационе безбедности због константног усавршавања запослених у Служби за информациону безбедност и технологије и запослених који се баве контролом квалитета мрежних сервиса, затим обуке из области телекомуникација, обуке из области регулаторних послова из надлежности РАТЕЛ-а. Такође, планирана су средства за организацију курсева страних језика ради стручног оспособљавања запослених. Планирана су средства за учешће запослених на семинарима, обукама и стручном усавршавању у земљи и иностранству и стручним саветовањима из области рада РАТЕЛ-а. Нижа реализација у односу на планиране вредности произилази из уштеда које су остварене приликом закључивања уговора по ценама, које су ниже од планираних.

Трошкови саветовања и других интелектуалних услуга правних лица односе се на услуге трошкове саветовања у области превођења као и саветовања у области јавних набавки и ревизије спроведених поступака јавних набавки.

За трошкове саветовања у области превођења предвиђена су средства за потребе превођења докумената страних држава, односно регулатора и међународних организација са којима РАТЕЛ сарађује, превођења прописа Европске уније из области електронских комуникација, поштанских услуга и информационе безбедности у процесу придруживања

Србије ЕУ, као и превода релевантних докумената и материјала које доноси или припрема РАТЕЛ.

Трошкови других непроизводних услуга обухватају:

Трошкове физичко-техничког обезбеђења који се односе на физичко техничко обезбеђење објеката КМЦ Ниш и КМЦ Београд у Добановцима као и даљински управљаних контролно мерних станица.

Провера заузетости кабловске канализације - Због повећаног броја предмета у склопу активности РАТЕЛ-а на решавању међуоператорских спорова из области локалног приступа елементима мреже који се пружа на фиксној локацији, као и контроли ажурирања Базе података о капацитетима који могу бити предмет заједничког коришћења, неопходно је у окнима проверавати стање мреже, степен заузетости и статус слободних капацитета. То није могуће без силажења у кабловска окна, провере и израде техничке документације затеченог стања.

Провера заузетости стубова мобилне телефоније - Због потенцијалне појаве међуоператорских спорова из области приступа елементима мреже мобилне телефоније, као и контроли ажурирања Базе података о капацитетима који могу бити предмет заједничког коришћења, неопходно је на локацијама проверити статус слободног простора за монтажу опреме других оператера. То није могуће без алпинистичког пењања на стубове и кровове, провере и израде техничке документације затеченог стања, а за то РАТЕЛ није оспособљен.

Трошкове накнада за хотелски смештај (у земљи и иностранству) и трошкови прибављања авио карата - односе се искључиво на накнаде за смештај запослених у хотелима и куповине авио карата за службена путовања запослених у РАТЕЛ-у.

На основу члана 8. Закона, РАТЕЛ је у обавези да сарађује са надлежним регулаторним и стручним телима суседних земаља, чланицама Европске уније и других држава, ради усаглашавања праксе примене прописа из области електронских комуникација и подстицања развоја преко граничних електронских комуникационих мрежа и услуга и да учествује у раду међународних организација у области електронских комуникација, у својству националног регулаторног тела. У вези са статусом кандидата за чланство у ЕУ и активностима у процесу европских интеграција, намеће се обавеза учествовања на већем броју организација и група на нивоу Европске уније, као што су: Тело европских регулатора за електронске комуникације (*Body of European Regulators for Electronic Communications* – BEREC), Група независних регулатора (*Independent Regulators Group* – IRG), Група за политике управљања спектром *(Radio Spectrum Policy Group – RSPG)*, Асоцијација за усаглашеност са Директивом о радио-опреми *(Radio Equipment Directive – Compliance Association* - REDCA), Европска регулаторна група за поштанске услуге (*European Regulatory Group for Postal Services* – ERGP).

Република Србија је Законом о информационој безбедности дефинисала мере заштите од безбедносних ризика у информационо-комуникационим системима и предвидела да се оформи Национални центар за превенцију безбедносних ризика у ИКТ системима (Национални ЦЕРТ), који ће обављати послове координације превенције и заштите од безбедносних ризика у ИКТ системима у Републици Србији на националном нивоу, а РАТЕЛ је одређен да обавља послове Националног ЦЕРТ-а. Задатак Националног ЦЕРТ-а је да сарађује са другим националним ЦЕРТ организацијама у свету кроз прикупљање и размену информације о ризицима, као и догађајима који угрожавају безбедност ИКТ система и у вези с тим обавештава, упозорава и саветује субјекте у земљи. Током 2023. године планирано је да РАТЕЛ настави да активно учествује у раду међународних организација у области информационе безбедности, као и мрежама ЦЕРТ-ова.

На овој позицији налази се и **Услуга анкетирања и испитивања јавног мњења** која је неопходна за планирање будућих активности везаних за едукацију јавности и припрему промотивних кампања у оквиру области за које је РАТЕЛ надлежан.

Трошкове штампања и дизајна - односе се на услуге штампарије по уговору за услуге штампарије: израде прелома и припреме за штампу - ради израде штампаних материјала (коверте, меморандуми, обрасци, папир за дозволе, материјал за писање, извештаји и др.) и публикација које издаје РАТЕЛ; услуге дизајна и израде мултимедијалних садржаја - ради израде електронских материјала и мултимедијалних садржаја у циљу обавештавања и едукације јавности на теме у областима делокруга рада РАТЕЛ-а: помоћ у изради билтена и других информативних материјала РАТЕЛ-а – ангажовање екстерне помоћи због нових надлежности које је РАТЕЛ добио, као и очекиваних промена у регулаторном оквиру због чега ће се у наредном периоду повећати број информативних материјала. По истеку већ закључених уговора за услуге штампања и дизајна, покренуће се нове набавке за услуге штампарије, услуге дизајна за електронске и штампане материјале, израде прелома и припреме за штампу и помоћ у изради информативних материјала РАТЕЛ-а.

Остали трошкови непроизводних услуга односе се на:

- Пројекат Мерења, анализе и објављивања параметара квалитета мрежа оператора;
- Ангажовање консултаната за спровођење аукције спектра, односно јавног надметања за издавање појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција у радио-фреквенцијским опсезима планираним за 5G.

На основу Правилника о минималним условима за издавање појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција по спроведеном поступку јавног надметања у радио-фреквенцијским опсезима, као и резултата студије Избор оптималног аукцијског модела продаје фреквенцијских опсега за постојеће и нову 5G технологију, приступиће се избору консултанта за спровођење аукције. Консултант ће бити у обавези да припреми све потребне процедуре за спровођење аукције за дефинисани модел аукције, а што у основи обухвата: дефинисање правила извођења аукције на основу задате врсте аукције,

припрему Инструкције за понуђаче о начину извођења аукције као и других прописаних докумената за извођење аукције, израду адекватног софтвера за извођење аукције, спровођење обуке за коришћење свих потребних софтвера за квалификоване понуђаче и за запослене, обезбеђивање адекватних просторија за извођење аукције уз испуњење безбедносних услова опремање против прислушкивања, контрола приступа, видео и аудио надзор и снимање и чување свих записа), подршку у току спровођења аукције и подршку након доношења одлуке о избору најбољих понуда и понуђача у случају покретања судских поступака.

Табела 19. Трошкови репрезентације

Трошкови репрезентације	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Трошкови робе употребљених за репрезентацију	2.274.000	2.200.000	3.960.000	1,74	1,80
Укупно:	**2.274.000**	**2.200.000**	**3.960.000**	**1,74**	**1,80**

Трошкови репрезентације у укупном износу од **3.960.000** динара односе се на издатке за репрезентацију који се појављују у односима са пословним партнерима приликом одржавања пословних састанака, на којима поред запослених у РАТЕЛ-у учествују представници државних органа, међународних организација и привредних субјеката, затим на издатке по основу угоститељских услуга, као и трошкови који се односе на поклањање производа пословним партнерима.

Табела 20. Трошкови премија осигурања

Трошкови премија осигурања	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Трошкови премија осигурања по свим основама	11.022.120	9.200.000	10.170.134	0,92	1,11
Укупно:	**11.022.120**	**9.200.000**	**10.170.134**	**0,92**	**1,11**

Трошкови премија осигурања планирани су у износу од **10.170.134** динара што је ниже у односу на планиране вредности из 2022. године јер су у 2022. години закључени уговори били испод планираних вредности, чиме су остварене уштеде. Последично је и планиран износ у 2023. години пројектован према нижим ценама из 2022.године. Трошкови премија осигурања планирани су за потребе осигурања основних средстава, осигурања од одговорности према трећим лицима, осигурање запослених, путног осигурања и регистрације службених возила. На позицији **осигурање возила** планирана су средства за

потребе осигурања службених возила РАТЕЛ-а од ауто-одговорности и каско осигурање моторних возила које подразумева обавезно осигурање возила у саобраћају, као и осигурање од последица крађе возила и осигурање од последица штете настале на возилима.

Набавка **осигурања од аутоодговорности и каско осигурања моторних возила** је неопходна ради испуњења законских обавеза и ради умањења материјалних штета које могу да настану на службеним возилима. Процењена вредност набавке је утврђена према понудама примљеним у поступцима набавки у претходном периоду. **Осигурање опреме** је неопходно ради умањења материјалних штета које могу да настану на опреми у случају крађе, пожара, удара грома, поплаве и слично. Набавка **осигурања објеката** је неопходна ради умањења материјалних штета које могу да настану на објектима РАТЕЛ-а у случају пожара, удара грома, поплаве и слично.

Осигурање од одговорности из делатности оцењивања усаглашености РиТТ опреме је неопходно из разлога што, у складу са тачком 6. Прилога 5. Правилника о РиТТ опреми, РАТЕЛ као именовано тело за оцењивање усаглашености РиТТ опреме мора да буде осигуран од одговорности за штету за послове које обавља као именовано тело.

Набавка **осигурања запослених** је неопходна ради побољшања личне сигурности запослених, а поготово када се узме у обзир да доста запослених обавља теренске послове док је **путно осигурање** неопходно ради смањења евентуалних трошкова и штете за које би РАТЕЛ могао да буде одговоран ако се запосленима деси повреда или други здравствени проблем на службеном путовању.

Табела 21. Трошкови чланарина

Трошкови чланарина	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Чланарине у међународним организацијама	3.800.000	3.800.000	6.500.000	1,71	1,71
Чланарине у домаћим организацијама	400.000	400.000	700.000	1,75	1,75
Укупно:	**4.200.000**	**4.200.000**	**7.200.000**	**1,71**	**1,71**

Трошкови за чланарине у међународним и домаћим организацијама су планирани на нивоу процењених утрошака за ове намене за 2023. годину, у износу од **7.200.000** динара и односе се на чланарине како у домаћим (NALED, CPPC, Инжењерска комора) тако и у међународним организацијама (BEREC, IRG, ETSI, REDCA, FIRST, Trusted Introducer).

Најзначајније повећање чланарине у 2023. години у односу на 2022. годину је чланарина у организацији ETSI.

На трошковима **платног промета** опредељен је износ од **2.300.000** динара.

Табела 22. Остали нематеријални трошкови

Остали нематеријални трошкови	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Трошкови такси и вештачења	4.152.200	3.800.000	6.350.000	1,53	1,67
Трошкови претплате на часописе и стручне публикације	4.743.401	4.250.000	5.508.192	1,16	1,30
Остали нематеријални трошкови	1.320.000	1.100.000	7.080.000	5,36	6,44
Укупно:	**10.215.601**	**9.150.000**	**18.938.192**	**1,85**	**2,07**

На позицији **Остали нематеријални трошкови** планиран је износ **18.938.192** динара који се односе на трошкове такси и вештачења, трошкове претплате на часописе и стручне публикације и остале нематеријалне трошкове.

Трошкови такси и вештачења односе се на административне и судске таксе као и на трошкове приликом утврђивања или додатног појашњења одређених чињеница у поступцима пред судовима, који су у току, или у другим поступцима, а који могу да настану у вези са обављањем делатности РАТЕЛ-а, давањем независног и стручног мишљења од стране вештака, ради разјашњења околности о којима суд или други орган нема довољно стручних знања.

Трошкови претплате на часописе и стране публикације неопходни су ради праћења прописа и усвајања најбоље праксе у области електронских комуникација, поштанских услуга и информационе безбедности.

Остале нематеријалне трошкове чине:

Трошкови услуге наплате путарине путем ТАГ уређаја који су неопходни ради ефикаснијег обављања теренских активности РАТЕЛ-а и коришћења службених возила. Набавка **индустријске соли** неопходна је ради безбедне проходности приступног дела објеката контролно-мерних центара у случају настанка поледице и леда.

Трошкови услуге организовања конференција и других догађаја односи се на организације међународних конференција која се одржавају у Београду, а чији је РАТЕЛ домаћин, као и других скупова у којима учествују представници шире заједнице.

Табела 23. Финансијски расходи

Финансијски расходи	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Расходи затезних камата	50.000	50.000	150.000	3,00	3,00
Негативне курсне разлике	300.000	180.000	300.000	1,00	1,67
Укупно:	**350.000**	**230.000**	**450.000**	**1,29**	**1,96**

Табела 24. Остали расходи

Остали расходи	План 2022.	Процена реализације 2022.	План 2023.	Коеф. План 23 / План 22	Коеф. 2023/22
Учешће у финансирању особа са инвалидитетом	2.212.000	2.200.000	3.000.000	1,36	1,36
Остали непоменути расходи	0	1.890.000	2.000.000	/	1,06
Укупно:	**2.212.000**	**4.090.000**	**5.000.000**	**2,26**	**1,22**

На позицији **остали расходи** планирана су средства у износу од **5.000.000** динара.

За издатке за хуманитарне намене према законској обавези планиран је износ од 3.000.000 динара. Ступањем на снагу Правилника о начину праћења извршавања обавезе запошљавања особа са инвалидитетом и начину доказивања извршавања те обавезе („Службени гласник РС", број 101/16), а у складу са Законом о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом („Службени гласник РС", бр. 36/09 и 32/13), настала је обавеза плаћања дотација по предметном закону по основу учешћа у финансирању зарада особа са инвалидитетом. Примена наведеног закона и Правилника захтева планирање неопходних средстава за ову намене, која се утврђују у складу са бројем запослених у РАТЕЛ-у и објављеним подацима о просечној заради у Републици Србији.

На позицији **остали непоменути расходи** евидентиран је износ од 1.890.000 динара који је наплаћен по основу принудне наплате у судском спору против Linea electronics на основу решења о извршењу ИИ 2552/21 од 30.09.2021. године.

6. НЕМАТЕРИЈАЛНА ИМОВИНА, НЕКРЕТНИНЕ, ПОСТРОЈЕЊА И ОПРЕМА

Улагања у основна средства	Износ
Софтвери	**158.424.837**
Систем за консолидацију информација о претњама и ризицима у области информационе безбедности	24.000.000
Лиценце за Microsoft Exchange са припадајућим сертификатом	444.000
Лиценце за ESET Mail Security for Microsoft Exchange Server	720.000
Демографски растер становништва Републике Србије након пописа 2022. за одговарајуће резолуције дигиталних карти терена	600.000
Електронска база међународне регулаторне праксе и анализа упоредних података	1.200.000
Интеграција ДМС система са екстерним сервисима	25.200.000
Унапређење и одржавање софтвера за извештавање	9.000.000
Унапређење и одржавање система за евидентирање основних средстава	2.400.000
Продужење подршке за Cyber Range платформу	33.600.000
Оптимизација и унапређење предикционих модела за опсеге мобилне телефоније за софтвер АТДИ	8.358.000
Одржавање информационог система за прикупљање и обраду података са РФ мониторинг станица, у зони одговорности Ниш, са додатним лиценцама	972.000
Софтвер EMC	5.681.287
Софтвер RedHat	1.796.748
Лиценце Eset endpoint	654.900
Лиценце за Office 365	3.717.662
Модификација Централне базе пренетих бројева	28.800.000
Израда регистра потрошача који не желе примати позиве и/или поруке у оквиру промоције и/или продаје телефоном	5.760.000
Израда софтвера за управљање процесом јавних набавки	5.520.240
Опрема	**442.047.645**
Рачунари	14.400.000
Компактне даљински управљане мерне станице са инсталацијом у урбаним срединама - зона одговорности КМЦ Ниш	175.978.464
Компактне даљински управљане мерне станице са инсталацијом у урбаним срединама - зона одговорности КМЦ Београд	174.870.720
Унапређење система за мониторинг РФ спектра - зона одговорности КМЦ Ниш	14.820.376
Унапређење система за мониторинг РФ спектра - зона одговорности КМЦ Београд	5.728.871
"Realtime" анализатори спектра	7.093.620
Портабл HF/VHF/UHF/ SHF пријемник са сетом антена (7 GHz)	6.548.792
Проточни мерачи снаге	1.399.721

Опрема за тестирање карактеристика антенских система	1.728.000
Антенски системи	2.160.000
Преносни терминали за проверу радио параметара мреже мобилне телефоније - проширење постојеће опреме	2.937.600
Мобилни телефони, таблети и друга помоћна опрема	1.140.000
Корисничка терминална и помоћна опрема	480.000
Набавка аудио/видео опреме	399.000
Возила	12.000.000
Монтажна гаража	3.600.000
Мерни прибор и помоћна опрема	3.211.174
Сензори, пробе и преносни рачунар	12.960.000
Опрема за физичко техничко обезбеђење	592.308
Опрема у припреми	**184.132.800**
Резервни делови система за рану дојаву грмљавине и система за мониторинг ФМ спектра	1.200.000
Резервни делови за напајање	1.800.000
Изградња ДУКМС за мониторинг РФ спектра, са израдом пројекта	50.400.000
Изградња недостајуће инфраструктуре за прикључење ДУКМС на дистрибутивни систем електричне енергије	42.000.000
Вршење техничког прегледа изведених радова на изградњи станица за мониторисање РФ спектра на територији РС (ДУКМС)-12	892.800
Услуга техничке контроле пројектне документације и стручног надзора	3.000.000
Изградња недостајуће инфраструктуре за прикључење ДУКМС на дистрибутивни систем електричне енергије	47.640.000
Пројектовање новог комплекса КМЦ Београд	30.000.000
Пројектовање антенских стубова за нови комплекс КМЦ Београд	6.000.000
Техничка контрола пројектне документације за изградњу новог комплекса КМЦ Београд	996.000
Техничка контрола пројектне документације за изградњу антенских стубова у новом комплексу КМЦ Београд	204.000
Укупно:	**784.606.283**

Систем за консолидацију информација о претњама и ризицима у области информационе безбедности се развија ради пружања раних упозорења операторима ИКТ система, а све у циљу смањења вероватноће успешних сајбер напада у Републици Србији.

Интеграција ДМС система са екстерним сервисима омогућава унапређење основних функционалности система за управљање документима укључујући повезивање и размену података са екстерним системима и усаглашавање са регулативном.

Продужење подршке за Cyber Range платформу је неопходно ради континуиране едукације и унапређења практичних вештина из области информационе безбедности.

Израдом **софтвера за управљање процесом јавних набавки** биће повећана ефикасност и унапређен процес рада везан за планирање, спровођење и праћење реализације јавних набавки.

Унапређење и одржавање система за евидентирање основних средстава је предвиђено у циљу унапређења процедура и процеса рада у областима магацинског пословања и пописа основних средстава док је **унапређењем и одржавањем софтвера за извештавање** предвиђено обједињавање постојећих извора података који се користе за извештавање у структуирано *data mart* решење.

Демографски растер становништва Републике Србије након пописа 2022. за одговарајуће резолуције дигиталних карти терена - Ради прорачуна предикције покривања оператора сигналом мобилне телефоније и других анализа са ГИС алатима, неопходно је купити нову базу података у складу са последњим пописом становништва. Демографски растер треба да буде у формату који омогућава рад са софтверским пакетима.

Набавком развојног алата за софтвер (*Visual Studio Professional*) и сервера базе података (*Microsoft SQL server*) омогућен је развој интерних апликација у складу са потребама, док ће софтвер за пројектовање (*AutoCAD*) бити коришћен за даљи развој система даљински управљаних контролно-мерних станица. У оквиру развоја система за управљање документима предвиђено је повећање броја лиценци које имају могућност скенирање докумената (*Captiva Scanplus Module Standard*), лиценце за обраду PDF докумената (*Adobe Acrobat Pro)* као и развој *Microsoft Endpoint Configuration Manager*.

Софтверско унапређење је планирано на систему **Централне базе пренетих бројева**, у складу са изменом регулативе. У току наредне године се очекују примена измена Правилника о преносивости броја за услуге које се пружају у јавним мобилним комуникационим мрежама и Правилника о преносивости броја у јавним телефонским мрежама на фиксној локацији. Набавком лиценци и подршке произвођача за софтверске пакете који се користе у РАТЕЛ-у, обезбеђује се континуитет, као и очување поузданости у раду системских компоненти.

У складу са Законом о заштити потрошача предвиђено је да РАТЕЛ води **Регистар потрошача који не желе примати позиве и/или поруке у оквиру промоције и/или продаје телефоном.**

У складу са повећањем захтева за новим сервисима планиране су набавке инфраструктурних софтвера и апликативних софтвера (*EMC*) и (*RedHat*), лиценце за антивирусну заштиту (*Eset Endpoint*), *Office 365*, као и додатне лиценце у циљу унапређења имејл система, лиценце за *Microsoft Exchange* са припадајућим сертификатом и лиценце за *ESET Mail Security for Microsoft Exchange Server*.

Оптимизација и унапређење предикционих модела за опсеге мобилне телефоније за софтвер ATDI - РАТЕЛ за потребе израде прорачуна покривања територије и становништва радио сигналом мобилне телефоније, користи софтвер ATDI и те резултате јавно објављује. Како је РАТЕЛ набавио нову дигиталну карту терена и клатерску базу, а планира да набави и нови демографски растер у складу са пописом из 2022. године, неопходно је извршити оптимизацију предикционих модела у фреквенцијским опсезима од интереса 700/900/1800/2600/3500 MHz. Оптимизација предикционих модела је неопходна ради добијања прецизнијих прорачуна и провере услова из јавног надметања за коришћење радио-фреквенција.

У оквиру позиције **Компактне даљински управљане станице мерне станице (КДУС) за мониторинг РФ спектра** планирана је изградња компактних даљински управљаних мерних станица (КДУС) у градовима и већим насељима чиме би се обезбедило прецизно лоцирање извора који се налазе у овим градовима или њиховом непосредном окружењу, као и контрола рада предајника који сигнале емитују са малом излазном снагом и раде на вишим фреквенцијама, а чије је присуство карактеристично пре свега за урбане средине.

У оквиру позиције **Унапређење система за мониторинг РФ спектра** се подразумева обезбеђивање додатних мерних пријемника у граничним зонама надлежности оба центра. Потребно је обезбедити, у склопу корективног одржавања, антене за замену неисправних, као и додатних лиценци за управљање софтвером за мониторинг за рад контролора.

Антенски системи, мерни прибор и помоћна опрема - Потребно је имати мерни прибор и помоћну опрему у циљу формирања различитих конфигурација мерне опреме при истраживању сметњи и систематском претраживању спектра опремом у фиксним и мобилним контролно-мерним станицама за унапређење мерења као и за случај будућих оштећења на локацијама даљински управљаних станица које се налазе на планинама под екстремним радним условима (јак ветар, мраз, итд).

Рачунари и рачунарска опрема - Набавка рачунара и рачунарске опреме неопходна је због проширења надлежности РАТЕЛ-а у области информационе безбедности (ЦЕРТ) као и због модернизације основних рачунарских средстава за рад. Употребом савремених апликација за пројектовање мреже захтевају се јачи рачунари и монитори већих димензија, као и додатни серверски ресурси.

Набавка **Мобилних телефона, таблета и друге помоћне опреме** неопходна је због потребе контроле квалитета и законитости пружања сервиса различитих телекомуникационих оператора и пружања услуге дистрибуције медијских садржаја.

У склопу набавке **Резервни делови за даљински управљане контролно-мерне станице** предвиђени су најнеопходнији резервни делови за антенске системе и помоћну опрему на локацијама даљински управљаних контролно-мерних станица, као и контролно-мерних возила, чиме се обезбеђује већа редундантност система у случају ванредних ситуација.

Мерна опрема, пријемници, антенски системи подразумева набавку **"Realtime" анализатора спектра** и **Портабл HF/VHF/UHF/ SHF пријемника са сетом антена (7 GHz),** а у циљу опремања додатне екипе за теренско истраживање сметњи у зони надлежности Канцеларије Ужице.

Проточни мерачи снаге се набављају у циљу опремања додатне екипе за обављање кондуктивних мерења параметара дифузних и других предајника у зони надлежности Канцеларије Ужице, док за потребе редовних интерних провера антенских система на локацијама у склопу система за мониторинг радиофреквенцијског спектра у зони надлежности Канцеларије Ужице треба обезбедити **Опрему за тестирање карактеристика антенских система.**

Опрема за физичко-техничко обезбеђење у објектима РАТЕЛ-а - Набавка се односи на додатну опрему за физичко-техничко обезбеђење на локацијама, са услугом уградње опреме. Предметна набавка обухвата период од две године услуга физичко-техничког обезбеђења локације Гудурички врх. Вредност набавке је процењена на основу важећег Уговора за ову врсту услуге на осталим локацијама РАТЕЛ-а.

Изградња ДУКМС за мониторинг РФ спектра, са израдом пројекта - У циљу унапређења система за мониторинг РФ спектра, потребно је изградити нове елементе интегралног система даљински управљаних контролно-мерних станица. За 2023. годину је планирана изградња локације Гудурички врх (Вршац) са недостајућом инфраструктуром за прикључење на електродистрибутивну мрежу. Процењена вредност набавке је утврђена на основу већ уговорених радова за изградњу ове врсте објеката, посебно узимајући у обзир специфичне трошкове изградње.

Израда техничке документације и прибављање дозвола за изградњу новог комплекса Контролно-мерног центра „Београд" са антенским стубовима и техничка контрола пројектне документације за изградњу новог Контролно-мерног центра „Београд" - Набавке су неопходне ради изградње новог комплекса Контролно-мерног центра „Београд".

За изградњу новог комплекса Контролно-мерног центра „Београд" потребно је израдити техничку документацију и прибавити дозволе и сагласности надлежних институција. Израда техничке документације обухвата израду комплетне пројектне документације за објекат (архитектонски пројекат и грађевински пројекат), израду техничке документације спољног уређења, инфраструктуре и озелењавања локације, као и израду техничке документације за два антенска стуба висине до 70 метара. Процењена вредност набавке је утврђена на основу података са тржишта о цени овакве врсте пројеката и на основу обима посла.

Изградња недостајуће инфраструктуре за прикључење даљински управљаних контролно мерних станица на дистрибутивни систем електричне енергије - Ради прикључења нових даљински управљаних контролно-мерних станица (ДУКМС Цер и

ДУКМС Гудурички врх) на електроенергетско напајање потребно је изградити недостајуће електро-енергетске капацитете у складу са техничким условима надлежних електродистрибуција. То подразумева изградњу нових трафо-станица и постављање напојних каблова (ваздушни или подземни водови), постављање ЕД бројила и прикључење на напајање. Процењена вредност је утврђена на основу већ уговорених радова за изградњу ове врсте објеката, посебно узимајући у обзир специфичне трошкове изградње електроенергетских прикључака на поменутим локацијама.

7. ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ИЗДВАЈАЊА СРЕДСТАВА РЕЗЕРВИ

У складу са чланом 25. Закона, Планом за 2023. годину предвиђено је издвајање одређених средстава на име резерви у висини 2% укупно планираних расхода које треба да омогуће покриће различитих издатака и сервисирање обавеза чији настанак неће бити иницира самo активностима РАТЕЛ-а, у износу од **26.838.690** динара.

Издвајање средстава на овој позицији је намењено покрићу које могу проистећи из донетих позитивно-правних прописа, као и за друге непредвиђене издатке.

Трошење средстава са ове позиције одвијаће се према посебним одлукама Управног одбора и у складу са одлуком о њиховој намени, а средства ће се евидентирати на одговарајућим позицијама расхода, одлуком директора РАТЕЛ-а.

Уколико до реализације истих не дође или уколико се не искористи укупно предвиђени износ, разлика ће на крају 2023. године бити прикључена вишку прихода над расходима, који ће РАТЕЛ уплатити у буџет Републике Србије и Аутономне покрајине Војводине као и претходних година.

II ЗАКЉУЧАК

Финансијски план Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге за 2023. годину може се окарактерисати као развојни, што је била значајна карактеристика и у претходним годинама рада. Одредбе закона који уређују електронске комуникације, поштанске услуге и информациону безбедност, подзаконских аката, стратегија, препорука Европске уније и других релевантних докумената, намећу обимне обавезе у циљу регулације сектора који су врло значајни за укупну привреду Републике Србије. За успешан развој наведених сектора, неопходан је стабилан, професионалан и ефикасан рад РАТЕЛ-а. То није могуће без адекватних људских ресурса, који знањем и потребним вештинама могу да одговоре на изазове који се јављају на веома динамичном тржишту телекомуникационих услуга, као и поштанских услуга и области информационе безбедности. То није могуће ни без адекватне опреме којом је могуће пратити технолошки развој наведених сектора, као ни без софтверске подршке, којом би се вршиле анализе и доносили одговарајући закључци и одлуке.

Закон, који је усклађен са регулаторним оквиром Европске уније из 2002. године, управо истиче значај регулаторног тела, које треба независно, стручно и транспарентно да доноси одговарајуће одлуке. Због тога овај план, између осталог, садржи и инвестиционе пројекте, у смислу набавке потребне опреме, софтвера, сарадње са другим институцијама и развој сопствених људских ресурса. Адекватно и добро образложено улагање у развој регулаторног тела доприноси развоју сектора на средњи и дужи рок, јер се на тај начин обезбеђује извесност у пословању, спречава се злоупотреба доминантног положаја неког од оператора, а са друге стране штити се интерес крајњег корисника. Позитивни резултати рада РАТЕЛ-а, после 17 година пословања, у овој области су веома запажени. Извештаје о раду, РАТЕЛ је достављао Народној скупштини Републике Србије, која их је сваке године редовно усвајала. Овај модел доприноси остварењу државних и националних интереса, од чега сви чиниоци имају користи – држава јер се привреда развија, привредна друштва јер им се нуде смањен ризик за пословање и ниже накнаде и коначно, крајњи корисник који добија могућност избора између више понуђача телекомуникационих и поштанских услуга. На тај начин се свакако утиче на развој конкурентности, пре свега у сектору електронских комуникација, што је један од основних циљева рада РАТЕЛ-а.

ПРЕДСЕДНИК УПРАВНОГ ОДБОРА

Драган Ковачевић

РАТЕЛ

III ПРИЛОЗИ

Табела бр. 1

Маса за зараде, број запослених и просечна зарада по месецима за 2022. годину * БРУТО 1 *- процена реализације

ПЛАН 2022	УКУПНО			*Старозапослени*			*Новозапослени*			*Пословодство*			
	Број запослених	Маса(бруто) зарада	Просечна зарада	Број запослених	Маса (бруто) зарада	Просечна зарада	Број запослених	Маса (бруто) зарада	Просечна зарада	Број запослених	Ново запослени	Маса зарада	Просечна зарада
	а	б	ц=б/а	д=а-г-ј	е=б-х-к	ф=е/д	г	х	и=х/г	ј		к	и=к/ј
I	**145**	27.209.648	187.653	**124**	21.925.122	176.816	**0**	0	0	**21**	**0**	5.284.526	251.644
II	**143**	26.667.165	186.484	**123**	21.584.676	175.485	**0**	0	0	**20**	**0**	5.082.489	254.124
III	**145**	27.570.252	190.140	**125**	22.391.763	179.134	**0**	0	0	**20**	**0**	5.178.489	258.924
IV	**144**	27.199.889	188.888	**124**	22.180.484	178.875	**0**	0	0	**20**	**0**	5.019.405	250.970
V	**145**	27.457.135	189.360	**125**	22.289.252	178.314	**0**	0	0	**20**	**0**	5.167.883	258.394
VI	**144**	27.419.344	190.412	**124**	22.238.024	179.339	**0**	0	0	**20**	**0**	5.181.320	259.066
VII	**146**	26.932.455	184.469	**121**	21.273.142	175.811	**5**	553.331	110.666	**20**	**0**	5.105.982	255.299
VIII	**146**	27.761.533	190.147	**121**	21.714.529	179.459	**5**	831.464	166.293	**20**	**0**	5.215.541	260.777
IX	**145**	27.282.639	188.156	**120**	21.330.360	177.753	**5**	805.508	161.102	**20**	**0**	5.146.771	257.339
X	**149**	28.045.594	189.561	**123**	21.811.435	177.329	**5**	930.000	186.000	**21**	**0**	5.304.159	252.579
XI	**149**	28.045.594	189.561	**123**	21.811.435	177.329	**5**	930.000	186.000	**21**	**0**	5.304.159	252.579
XII	**155**	29.226.874	188.560	**123**	21.902.715	178.071	**11**	2.020.000	183.636	**21**	**0**	5.304.159	252.579
УКУПНО	**1.756**	**330.818.122**	2.263.390	1.476	**262.452.937**	2.133.714	36	**6.070.303**	993.697	244	0	**62.294.882**	3.064.275
ПРОСЕК	146,33	27.568.177	**188.616**	**123**	21.871.078	177.809	3	505.859	82.808	20,33	0	5.191.240	255.356

Старозапослени у 2022. години су они запослени који су били у радном односу у предузећу у децембру 2021. године

У овој табели се налазе сви запослени, осим породиља којима се накнада зараде исплаћује на терет РФЗО као и запослених по основу боловања на терет РФЗО.

У периоду јануар – децембар долази до незнатног одступања просечне зараде у категорији пословодства на месечном нивоу у односу на планирану просечну зараду према плану за 2022. годину.

Одступања произилазе услед померања коефицијената код обрачуна минулог рада, повећаног обима приправности код одређеног броја запослених и прековременог рада, коришћења годишњег одмора и плаћеног одсуства са већим просеком приликом обрачуна зарада. Укупна маса зарада исплаћена у 2022. години не премашује укупна средства предвиђена финансијским планом за 2022. годину.

Табела бр. 2

Маса за зараде, број запослених и просечна зарада по месецима за 2023. годину * БРУТО 1 *

ПЛАН 2023	УКУПНО			*Старозапослени*			*Новозапослени*			*Пословодство*			
	Број запослених	Маса(бруто) зарада	Просечна зарада	Број запослених	Маса (бруто) зарада	Просечна зарада	Број запослених	Маса (бруто) зарада	Просечна зарада	Број запослених	Ново запослени	Маса зарада	Просечна зарада
	а	б	ц=б/а	д=а-г-ј	е=б-х-к	ф=е/д	г	х	и=х/г	ј		к	л=к/ј
I	**154**	32.500.000	211.039	**132**	26.250.000	198.864	**0**	0	0	**22**	**0**	6.250.000	284.091
II	**154**	32.500.000	211.039	**132**	26.250.000	198.864	**0**	0	0	**22**	**0**	6.250.000	284.091
III	**154**	32.500.000	211.039	**132**	26.250.000	198.864	**0**	0	0	**22**	**0**	6.250.000	284.091
IV	**154**	32.500.000	211.039	**132**	26.250.000	198.864	**0**	0	0	**22**	**0**	6.250.000	284.091
V	**154**	32.500.000	211.039	**132**	26.250.000	198.864	**0**	0	0	**22**	**0**	6.250.000	284.091
VI	**154**	32.500.000	211.039	**132**	26.250.000	198.864	**0**	0	0	**22**	**0**	6.250.000	284.091
VII	**156**	32.874.000	210.731	**132**	26.250.000	198.864	**2**	374.000	187.000	**22**	**0**	6.250.000	284.091
VIII	**156**	32.874.000	210.731	**132**	26.250.000	198.864	**2**	374.000	187.000	**22**	**0**	6.250.000	284.091
IX	**155**	31.676.000	204.361	**131**	25.052.000	191.237	**2**	374.000	187.000	**22**	**0**	6.250.000	284.091
X	**155**	31.676.000	204.361	**131**	25.052.000	191.237	**2**	374.000	187.000	**22**	**0**	6.250.000	284.091
XI	**155**	31.676.000	204.361	**131**	25.052.000	191.237	**2**	374.000	187.000	**22**	**0**	6.250.000	284.091
XII	**158**	33.222.000	210.266	**131**	26.052.000	198.870	**5**	920.000	184.000	**22**	**0**	6.250.000	284.091
УКУПНО	1.859	**388.998.000**	2.511.045	1.580	**311.208.000**	2.363.489	15	**2.790.000**	1.119.000	264	0	**75.000.000**	3.409.091
ПРОСЕК	**154.92**	32.416.500	**209.254**	**131.67**	25.934.000	**196.957**	**2,5**	465.000	**186.500**	**22**	0	6.250.000	**284.091**

старозапослени у 2023. години су они запослени који су били у радном односу у предузећу у децембру 2022. године

Табела бр. 3

Маса за зараде, број запослених и просечна зарада по месецима за 2022. годину * БРУТО 2 *

ПЛАН 2023	УКУПНО			*Старозапослени*			*Новозапослени*			*Пословодство*			
	Број запослених	Маса(бруто) зарада	Просечна зарада	Број запослених	Маса (бруто) зарада	Просечна зарада	Број запослених	Маса (бруто) зарада	Просечна зарада	Број запослених	Ново запослени	Маса зарада	Просечна зарада
	а	б	ц=б/а	д=а-ђ-ј	е=б-х-к	ф=е/д	ђ	х	и=х/ђ	ј		к	и=к/ј
I	154	37.423.750	243.011	132	30.226.875	228.991	0	0	0	22	0	7.196.875	327.131
II	154	37.423.750	243.011	132	30.226.875	228.991	0	0	0	22	0	7.196.875	327.131
III	154	37.423.750	243.011	132	30.226.875	228.991	0	0	0	22	0	7.196.875	327.131
IV	154	37.423.750	243.011	132	30.226.875	228.991	0	0	0	22	0	7.196.875	327.131
V	154	37.423.750	243.011	132	30.226.875	228.991	0	0	0	22	0	7.196.875	327.131
VI	154	37.423.750	243.011	132	30.226.875	228.991	0	0	0	22	0	7.196.875	327.131
VII	156	37.854.411	242.656	132	30.226.875	228.991	2	430.661	215.331	22	0	7.196.875	327.131
VIII	156	37.854.411	242.656	132	30.226.875	228.991	2	430.661	215.331	22	0	7.196.875	327.131
IX	155	36.474.914	235.322	131	28.847.378	220.209	2	430.661	215.331	22	0	7.196.875	327.131
X	155	36.474.914	235.322	131	28.847.378	220.209	2	430.661	215.331	22	0	7.196.875	327.131
XI	155	36.474.914	235.322	131	28.847.378	220.209	2	430.661	215.331	22	0	7.196.875	327.131
XII	158	38.255.133	242.121	131	29.998.878	228.999	5	1.059.380	211.876	22	0	7.196.875	327.131
УКУПНО	1.859	**447.931.197**	2.891.468	1.580	**358.356.012**	2.721.558	15	**3.212.685**	1.288.529	264	0	**86.362.500**	3.925.568
ПРОСЕК	154,92	37.327.600	**240.956**	**131,67**	29.863.001	**226.796**	**2,5**	535.448	**214.755**	22	0	7.196.875	**327.131**

старозапослени у 2023. години су они запослени који су били у радном односу у предузећу у децембру 2022. године

Табела бр. 4

*** Број и динамика запошљавања у 2022. години - КАДРОВСКА ЕВИДЕНЦИЈА ***

КАДРОВСКА ЕВИДЕНЦИЈА	2021	* 2022. година *											
2022. година	Децем.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Стање на почетку месеца	**143**	**148**	**146**	**147**	**146**	**146**	**146**	**144**	**149**	**148**	**147**	**149**	**149**
Пријем нових радника	**5**	0	1	**0**	**0**	0	**0**	5	**0**	**0**	2	0	6
Одлазак кадрова	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
У редовну пензију	0	0	0	1	0	0	2	0	1	1	0	0	0
У инвалидску пензију	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Добровољни одлазак или по социјалном програму	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Одлазак по другом основу	0	0	**0**	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Салдо пријем - одлазак	**5**	2	**1**	**1**	**0**	0	**2**	**5**	**1**	**1**	2	0	6
Стање на крају месеца	**148**	**146**	**147**	**146**	**146**	**146**	**144**	**149**	**148**	**147**	**149**	**149**	**155**

Табела бр. 5

*** Број и динамика запошљавања у 2023. години - КАДРОВСКА ЕВИДЕНЦИЈА ***

КАДРОВСКА ЕВИДЕНЦИЈА	2022	* 2023. година *											
2023. година	Децем.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Стање на почетку месеца	**155**	**154**	**154**	**154**	**154**	**154**	**154**	**154**	**156**	**156**	**155**	**155**	**155**
Пријем нових радника	**0**	0	0	**0**	**0**	0	**0**	**2**	**0**	**0**	0	0	3
Одлазак кадрова	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
У редовну пензију	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-1	0	0	0
У инвалидску пензију	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Добровољни одлазак или по социјалном програму	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Одлазак по другом основу	0	0	**0**	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Салдо пријем - одлазак	**0**	0	**0**	**0**	**0**	0	**0**	**2**	**0**	**1**	0	0	3
Стање на крају месеца	**155**	**154**	**154**	**154**	**154**	**154**	**154**	**156**	**156**	**155**	**155**	**155**	**158**

Табела бр. 6

Накнаде члановима управног одбора – НЕТО

Месец	Управни одбор реализација претходна година-2022					Управни одбор план текућа година-2023				
	Укупан износ	ИЗНОС НАКНАДЕ					ИЗНОС НАКНАДЕ			
		Председник УО	Заменик председника УО	Члан УО	Број чланова	Укупан износ	Председник УО	Заменик председника УО	Члан УО	Број чланова
	1.+2.+ (3. x 4.)	1.	2.	3.	4	1.+2.+ (3. x 4.)	1.	2.	3.	4
I	339.134	78.262	65.218	65.218	3	308.902	89.978	74.981	74.981	3
II	339.134	78.262	65.218	65.218	3	308.902	89.978	74.981	74.981	3
III	339.134	78.262	65.218	65.218	3	308.902	89.978	74.981	74.981	3
IV	339.134	78.262	65.218	65.218	3	308.902	89.978	74.981	74.981	3
V	339.134	78.262	65.218	65.218	3	308.902	89.978	74.981	74.981	3
VI	339.134	78.262	65.218	65.218	3	308.902	89.978	74.981	74.981	3
VII	339.134	78.262	65.218	65.218	3	308.902	89.978	74.981	74.981	3
VIII	339.134	78.262	65.218	65.218	3	308.902	89.978	74.981	74.981	3
IX	339.134	78.262	65.218	65.218	3	308.902	89.978	74.981	74.981	3
X	339.134	78.262	65.218	65.218	3	308.902	89.978	74.981	74.981	3
XI	339.134	78.262	65.218	65.218	3	308.902	89.978	74.981	74.981	3
XII	339.134	78.262	65.218	65.218	3	308.902	89.978	74.981	74.981	3
УКУПНО	**4.069.608**	**939.144**	**782.616**	**782.616**		**4.678.824**	**1.079.736**	**899.772**	**899.772**	
ПРОСЕК	339.134	78.262	65.218	65.218	**3**	308.902	89.978	74.981	74.981	**3**

Табела бр. 7

Накнаде члановима управног одбора – БРУТО

	Управни одбор реализација претходна година-2022					Управни одбор план текућа година-2023				
		ИЗНОС НАКНАДЕ					ИЗНОС НАКНАДЕ			
Месец	Укупан износ 1.+2.+ (3. x 4.)	Председник УО 1.	Заменик председника УО 2.	Члан УО 3.	Број чланова 4.	Укупан износ 1.+2.+ (3. x 4.)	Председник УО 1.	Заменик председника УО 2.	Члан УО 3.	Број чланова 4.
I	529.897	122.284	101.904	101.904	3	609.226	140.590	117.159	117.159	3
II	529.897	122.284	101.904	101.904	3	609.226	140.590	117.159	117.159	3
III	529.897	122.284	101.904	101.904	3	609.226	140.590	117.159	117.159	3
IV	529.897	122.284	101.904	101.904	3	609.226	140.590	117.159	117.159	3
V	529.897	122.284	101.904	101.904	3	609.226	140.590	117.159	117.159	3
VI	529.897	122.284	101.904	101.904	3	609.226	140.590	117.159	117.159	3
VII	529.897	122.284	101.904	101.904	3	609.226	140.590	117.159	117.159	3
VIII	529.897	122.284	101.904	101.904	3	609.226	140.590	117.159	117.159	3
IX	529.897	122.284	101.904	101.904	3	609.226	140.590	117.159	117.159	3
X	529.897	122.284	101.904	101.904	3	609.226	140.590	117.159	117.159	3
XI	529.897	122.284	101.904	101.904	3	609.226	140.590	117.159	117.159	3
XII	529.897	122.284	101.904	101.904	3	609.226	140.590	117.159	117.159	3
УКУПНО	**6.358.764**	**1.467.408**	**1.222.848**	**1.222.848**		**7.310.712**	**1.687.080**	**1.405.908**	**1.405.908**	
ПРОСЕК	529.897	122.284	101.904	101.904	**3**	609.226	140.590	117.159	117.159	**3**

Табела бр. 8 – Средства за зараде запослених и друга примања и трошкови

	Бруто зарада Бруто 1	Доприноси на терет послодавца	Укупна бруто зарада *Бруто 2	Накнада за превоз	Јубиларне награде	Накнаде члановима Управног одбора	Отпремнине	Остали трошкови	Солидарна помоћ запосленима и члановима породице и остале накнаде трошкова запосленима	Днев.и др.тр.у земљи и иностранству
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Укупно исплаћено 2022.	**330.818.122**	**53.427.127**	**384.245.249**	**5.200.000**	**21.794**	**6.358.764**	**4.500.000**	**0**	**6.000.000**	**4.000.000**
Јануар	32.500.000	4.923.750	37.423.750	550.000	0	609.226	0	0	600.000	200.000
Фебруар	32.500.000	4.923.750	37.423.750	550.000	0	609.226	0	0	600.000	250.000
Март	32.500.000	4.923.750	37.423.750	550.000	0	609.226		0	600.000	550.000
Април	32.500.000	4.923.750	37.423.750	550.000	0	609.226	0	0	600.000	600.000
Мај	32.500.000	4.923.750	37.423.750	550.000	125.000	609.226	0	0	600.000	600.000
Јун	32.500.000	4.923.750	37.423.750	550.000	0	609.226	1.750.000	0	600.000	500.000
Јул	32.874.000	4.980.411	37.854.411	550.000	0	609.226	0	0	600.000	400.000
Август	32.874.000	4.980.411	37.854.411	550.000	0	609.226	0	0	600.000	400.000
Септембар	31.676.000	4.798.914	36.474.914	550.000	0	609.226		0	600.000	600.000
Октобар	31.676.000	4.798.914	36.474.914	550.000	0	609.226	1.750.000	0	600.000	600.000
Новембар	31.676.000	4.798.914	36.474.914	550.000	0	609.226	0	0	600.000	700.000
Децембар	33.222.000	5.033.133	38.255.133	550.000	0	609.226	0	0	900.000	600.000
Укупно планирано 2023.	**388.998.000**	**58.933.197**	**447.931.197**	**6.600.000**	**125.000**	**7.310.712**	**3.500.000**	**0**	**7.500.000**	**6.000.000**

Табела бр. 9

Трошкови запослених

Р.бр.	Трошкови запослених	Реализација 01.01-31.12.2022. Претходна година	План 01.01-31.12.2023.
1.	Маса НЕТО зарада (зарада по одбитку припадајућих пореза и доприноса на терет запосленог)	235.493.304	276.804.193
2	Маса БРУТО 1 зарада (зарада са припадајућим порезом и доприносима на терет запосленог)	330.818.122	388.998.000
3	Маса БРУТО 2 зарада (зарада са припадајућим порезом и доприносима на терет послодавца)	384.235.249	58.933.197
4.	Број запослених по кадровској евиденцији - УКУПНО*	155	158
4.1	- на неодређено време	155	158
4.2	- на одређено време	0	0
5	Накнаде по уговору о делу		
6	Број прималаца накнаде по уговору о делу*		
7	Накнаде по ауторским уговорима		
8	Број прималаца накнаде по ауторским уговорима*		
9	Накнаде по уговору о привременим и повременим пословима	8.500.00	13.000.000
10	Број прималаца накнаде по уговору о привременим и повременим пословима*	9	15
11	Накнаде физичким лицима по основу осталих уговора	400.000	1.100.000
12	Број прималаца накнаде по основу осталих уговора*		
13	Накнаде члановима скупштине		
14	Број чланова скупштине*		
15	Накнада члановима Управног одбора	6.358.764	7.310.712

16	Број чланова Управног одбора*	5	5
17	Накнаде члановима Комисије за ревизију		
18	Број чланова Комисије за ревизију*		
19	Превоз запослених на посао и са посла	5.200.000	6.500.000
20	Дневнице на службеном путу	4.000.000	6.000.000
21	Накнаде трошкова на службеном путу		
22	Отпремнина за одлазак у пензију	4.500.000	3.500.000
23	Јубиларне награде	21.794	125.000
24	Број прималаца	1	5
25	Смештај и исхрана на терену		
26	Помоћ радницима и породици радника	6.000.000	7.500.000
27	Стипендије		
28	Остале накнаде трошкова запосленима и осталим физичким лицима	1.323.000	1.560.000

Табела бр. 10

Преглед планираних службених путовања за 2023. годину у иностранству

	Опис	Место	Период	Број чланова делегације	Број дана
1.	Регионални састанак регулаторних тела	Охрид	јун	4	4
2.	РЕГФЕСТ	Будва, Ц. Гора	1 састанак	4	3
3.	Координациони састанци	TBD	5 х годишње	4	3
4.	CENELEC TC 210	TBD	2 х годишње	1	3
5.	REDCA	TBD	2 х годишње	1	3
6.	WRC-23	УАЕ, Дубаи	20.11-15.12.	6	1x28/4x15/1x13
7.	CPM	Женева, Швајцарска	27.3-6.4.	4	4x12
8.	ENISA ECASEC	TBD	3 састанка	2	3
9.	ETSI генерална скупштина	TBD	2 х годишње	1	4
10.	Сарадња са службама за мониторинг и QoS у агенцијама из региона	TBD	2 х годишње	3	2
11.	ITU – T SG12 (Performance, QoS and QoE)	TBD	1 састанак	1	5
12.	BEREC радне групе, Брисел, Белгија	Брисел	5 х годишње	4	2
13.	ITU-T SG2 (Operational aspects of services provision and telecommunications management).	TBD	1 х годишње	1	5
14.	INFOTEH	Јахорина, БиХ	март 2022	2	3

15.	WGFM 22 (Working Group Frequency Management - Monitoring and Enforcement)	TBD	2 х годишње	2	4
16.	Мониторинг радио-фреквенцијског спектра заснован на најновијим ITU-R и CEPT препорукама.	Bussum city, the Netherlands	2 х годишње	8/4	5/3
17.	CEPT - 61th ECC Plenary	Гронинген, Холандија	7.3.-10.3.	2	4
18.	CEPT - 62h ECC Plenary	Будимпешта, Мађарска	4.7.-7.7.	2	4
19.	RSPG Plenary meeting	TBD	3 састанка	2	2
20.	Координациони састанци	TBD	5 састанака	4	3
21.	WP 4A-Efficient orbit/spectrum utilization for FSS and BSS	TBD	28.6-6.7.	1	9
22.	WP6A -Terrestrial Broadcasting Delivery	Женева, Швајцарска	7-15.3./ 29.8-6.9.	2/2	9/9
23.	CEPT -SE19 SE - Fixed Service	TBD	2 х годишње	2	4
24.	CEPT ECC PT1	TBD	3 састанка	2	4
25.	CEPT WGFM	TBD	3 састанка	2	4
26.	I-DAB мултилатерална група	TBD	3 састанка	4	3
27.	MWC 2023	Барселона, Шпанија	1 састанак	2	4
28.	Посете регулаторима у региону	TBD	4 х годишње	4	2
29.	ITU-T SG13 (Future networks – NGN, Cloud, Fixed Mobile convergence)	TBD	2 састанка	1	5
30.	ITU-T SG15 (Networks, Technologies and Infrastructure for Transport, Access and Home)	TBD	2 састанка	1	5

31.	ITU-T SG20 (Internet of Things and smart cities and communities)	TBD	2 састанка	2	5
32.	ERGP CN (Contact Network)	TBD	2 х годишње	2	2
33.	ERGP Plenary	TBD	2 х годишње	2	3
34.	ERGP Regulatory Tools Work Group	TBD	2 х годишње	1	5
35.	ERGP Consumers and Market Indicators Work Group	TBD	2 х годишње	1	5
36.	ERGP Regulatory Framework Work Group	TBD	2 х годишње	1	5
37.	UPU - Административни савет	Бери, Швајцарска	2 х годишње	2	6
38.	UPU – Ванредни конгрес	TBD	септембар	2	5
39.	CEN Пленарно заседање	TBD	2х годишње	1	3
40.	CERP UPU радна група	TBD	фебруар/март	1	3
41.	CERP Пленарно заседање	TBD	фебруар/март	2	3
42.	Састанци са регулаторима за поштанске услуге из земаља у региону	TBD	3 х годишње	3	3
43.	EU-WB joint meetinge of the Western Balkan Working Groups on Roaming Policy, Broadband and 5G	TBD	3 х годишње	2	2
44.	ЕУ придруживање, сарадња са RCC, састанци које организује Европска комисија, и сл.	Брисел, Белгија	5 х годишње	3	3
45.	Студијске посете регулаторним агенцијама	TBD	5 састанака	6	2
46.	Семинари, тренинзи и студијске посете регулаторним агенцијама	TBD	5 х годишње	10	2

47.	Meeting of the ITU Expert Group on Telecommunication ICT Indicators (EGTI)	Женева, Швајцарска	септембар или октобар	2	4
48.	BEREC CN	TBD	4 састанка	3	2
49.	BEREC Plenary	TBD	4 састанка	3	4
50.	BEREC regulatory training	TBD	4 х годишње	1	2
51.	WG Wireless Network Evolution (WNE)	TBD	4х годишње	1	2
52.	WG Planning and Future Trends (PFT)	TBD	4х годишње	1	2
53.	IRG радионице	TBD	2 х годишње	3	2
54.	Обука из области комуникационих вештина: јавни и медијски наступ-напредни ниво	Порторож	октобар	2	3
55.	Weekend Media Fest	Ровињ	септембар	4	2
56.	Правнички дани	Будва, ЦГ	јун	6	4
57.	Октобарски правнички дани	Бања Лука, РС	октобар	3	4
58.	Међународни конгрес правника	TBD	децембар	2	5
59.	Састанци организације TF-CSIRT, Европа	TBD	3х годишње	2	4
60.	Састанци радне групе ОЕБС-а	Беч, Аустрија	4х годишње	1	2
61.	Радна група за IoT	Женева, Швајцарска	септембар	1	6
62.	Састанци организације FIRST	TBD	2х годишње	2	6
63.	Састанци пројекат iProceed, Европа	TBD	3х годишње	2	3

64.	Радни састанци ЦЕРТ-ова у оквиру DCAF пројекта 2021-2023	ТВД	3х годишње	2	3
65.	ITU Cyber Drill	ТВД	Једном годишње	2	5
66.	TRANSITS-I	ТВД	Једном годишње	2	3
67.	TRANSITS-II	ТВД	Једном годишње	4	3
68.	Dell EMC Training	ТВД	Једном годишње	4	4
69.	Састанци радне групе COST акције (Digital Forensics - Evidence Analysis via Intelligent Systems and Practices)	ТВД	Једном годишње	1	3
70.	Cebit.	Хановер, Немачка	Једном годишње	3	4
71.	Parcel+Postexpo (EU)	ТВД	октобар	3	4

Табела бр. 11

Преглед планираних службених путовања за 2023. годину у земљи

Р.БР.	Опис	Место	Период	Број чланова делегације	Број дана
1.	Конференција о е-трговини	Палић	април	3	3
2.	IBIS-instruments семинар	Сребрно језеро	октобар	6	2
3.	YU INFO	Копаоник	I. квартал	2	4
4.	Конгрес правника у привреди	Златибор	друга половина године/октобар	4	3
5.	Новине и примена општих прописа у јавном и приватном сектору	ПВО	септембар	1	4
6.	Саветовање у организацији Удружења за радно и социјално право	Златибор	октобар	2	4
7.	Годишње саветовање судија-судијски дани 2023.год. организатор Врховни касациони суд	Врњачка Бања	октобар	5	4
8.	Саветовања у организацији Глосаријум-а	ПВО	у току године	7	4
9.	Вишедневна саветовања за правнике и економисте у организацији Paragraf-a	Палић/Златибор	прва и друга половина године	7	4
10.	Вишедневна саветовања за правнике и економисте у организацији ПРС-а	Палић	прва и друга половина године	4	4
11.	Вишедневна саветовања за правнике и економисте у организацији Reformator-a	Копаоник	децембар	2	4
12.	Мокрогорска школа менаџмента	Мокра Гора	децембар	4	4
13.	Школа природног права	Копаоник	децембар	6	5
14.	Остало по потреби Сектора за поштанске услуге			3	9

15.	Остало по потреби Сектор за правне послове			4	4
16.	Конаонички дани јавних набавки	Конаоник	март	2	4
17.	Јавне набавке у Србији	Борско језеро	мај/јун	2	4
18.	Златиборски дани јавних набавки	Златибор	септембар	2	4
19.	Други семинари из области јавних набавки		у току године	5	4
20	Обуке из области заштите података о личности	TBD	у току године	2	5 TBD
21.	Семинари, обуке и стручно усавршавање из области изградње, одржавања и управљања објектима (укључујући физичко-техничку заштиту, поступке набавки итд.)		у току године	10	4
22.	Стручно усавршавање из области канцеларијског пословања и архивирања		у току године	2	2
23.	Infotech	Аранђеловац	јун	2	2
24.	Cyber Tesla	Горњи Милановац	није дефинисано	5	4
25.	Стручни надзор	Ван Београда	12 х годишње	3	1
26.	Саветовање за правнике и економисте у јавном сектору	Палић	мај, октобар	4	3
27.	Саветовање за правнике и економисте у јавном сектору	Златибор	септембар, јун	4	3
28.	Саветовање судија привредних судова Републике Србије у организацији Привредног апелационог суда	Златибор	септембар	3	4

издавалац сертифи
Javno preduzeće Poš
22.03.2024. 13:53:02

REGULATORNO TELO ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I POŠTANSKE USLUGE BEOGRAD

IZVEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA I FINANSIJSKI IZVEŠTAJI ZA 2023. GODINU

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
РАТЕЛ
РЕГУЛАТОРНО ТЕЛО ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ И ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ

0001722620248

Број:001095301 2024 50911 007 000 060 063 00 002
Деловодни број: 1-07-021-22/24-1
Датум: 29.03.2024.
Београд

На основу члана 12. и члана 30. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 35/23), члана 16. став 1. тачка 6) Статута Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС”, бр. 65/23) и на основу Извештаја независног ревизора „Parker Russell" д.о.о. из Београда, Савет Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге, на 35. редовној седници четвртог сазива, одржаној дана 29.03.2024. године, доноси

ОДЛУКУ О УСВАЈАЊУ ФИНАНСИЈСКОГ ИЗВЕШТАЈА РЕГУЛАТОРНОГ ТЕЛА ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ И ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ ЗА 2023. ГОДИНУ

1. Усваја се финансијски извештај Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге за 2023. годину, заједно са припадајућим Извештајем ревизора.
2. За спровођење ове одлуке задужен је Сектор за анализу тржишта и економске послове.
3. Ова одлука је коначна и ступа на снагу даном доношења.

О б р а з л о ж е њ е

Полазећи од својих законских и статутарних овлашћења прописаних у чл. 12. и 30. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 35/23) и члану 16. став 1. тач. 6) Статута Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС”, бр. 65/23), и узимајући у обзир чињеницу да је Независни ревизор „Parker Russell " д.о.о из Београда изразио позитивно мишљење на финансијски извештај Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге за 2023. годину, Савет Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге је донео одлуку као у диспозитиву.

ПРЕДСЕДНИК САВЕТА

Драган Ковачевић

РЕПУБЛИКА СРБИЈА * Регулаторно тело за електронске комуникације и поштанске услуге * БЕОГРАД

Доставити:
- Директору,
- Служби за рачуноводство и финансије,
- Кабинету,
- Архиви.

	Strana
IZVEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA	1 – 3
FINANSIJSKI IZVEŠTAJI	
Bilans stanja	
Bilans uspeha	
Izveštaj o promenama na kapitalu	
Izveštaj o ostalom rezultatu	
Izveštaj o tokovima gotovine	
Napomene uz finansijske izveštaje	

Parker Russell

IZVEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

OSNIVAČU REGULATORNOG TELA ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I POŠTANSKE USLUGE BEOGRAD

Mišljenje

Izvršili smo reviziju priloženih redovnih godišnjih finansijskih izveštaja Regulatornog tela za elektronske komunikacije i poštanske usluge, Beograd (u daljem tekstu: Regulatorno telo) koji se sastoje od Bilansa stanja na dan 31. decembar 2023. godine, Bilansa uspeha, Izveštaja o ostalom rezultatu, Izveštaja o promenama na kapitalu i Izveštaja o tokovima gotovine za godinu koja se završava na taj dan, kao i Napomena uz finansijske izveštaje koje sadrže pregled osnovnih računovodstvenih politika i ostala obelodanjivanja („Finansijski izveštaji").

Prema našem mišljenju, priloženi finansijski izveštaji istinito i objektivno, po svim materijalno značajnim pitanjima, prikazuju finansijsku poziciju Regulatornog tela na dan 31. decembar 2023. godine, kao i rezultate njenog poslovanja i tokove gotovine za godinu koja se završava na taj dan, u skladu sa računovodstvenim propisima Republike Srbije.

Osnova za mišljenje

Reviziju smo izvršili u skladu sa Zakonom o reviziji Republike Srbije i važećim standardima revizije primenjivim u Republici Srbiji. Naša odgovornost je detaljnije opisana u odeljku izveštaja *Odgovornost revizora za reviziju finansijskih izveštaja*. Mi smo nezavisni u odnosu na Regulatorno telo u skladu sa etičkim zahtevima koji su relevantni za našu reviziju finansijskih izveštaja u Republici Srbiji, i ispunili smo naše druge etičke odgovornosti u skladu sa ovim zahtevima. Smatramo da su revizijski dokazi koje smo prikupili dovoljni i adekvatni da pruže osnovu za naše mišljenje.

Ostale informacije

Za ostale informacije odgovorno je rukovodstvo Regulatornog tela. Ostale informacije obuhvataju godišnji izveštaj o poslovanju za godinu koja se završava 31. decembra 2023. godine.

Naše mišljenje o finansijskim izveštajima se ne odnosi na ostale informacije.

U vezi sa našom revizijom finansijskih izveštaja, naša je odgovornost da pregledamo ostale informacije i razmotrimo da li postoje materijalno značajne nedoslednosti između njih i finansijskih izveštaja ili naših nalaza stečenih tokom revizije, ili da li su one na bilo koji drugi način, materijalno pogrešno predstavljene. Dodatno, u skladu sa Zakonom o računovodstvu naša je odgovornost da sprovedemo postupke da utvrdimo da li je godišnji izveštaj o poslovanju, u formalnom smislu, sastavljen u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu.

Na osnovu sprovedenih procedura izveštavamo sledeće:

1) Informacije prikazane u godišnjem izveštaju o poslovanju su usklađene, u svim materijalno značajnim aspektima, sa priloženim finansijskim izveštajima za godinu koja se završila 31. decembra 2023. godine.
2) Godišnji izveštaj o poslovanju za 2023. godinu je pripremljen u skladu sa Zakonom o računovodstvu Republike Srbije.

Na osnovu poznavanja i razumevanja Regulatornog tela i njenog okruženja stečenog tokom revizije, nismo utvrdili materijalno značajne pogrešne navode u Godišnjem izveštaju o poslovanju.

Parker Russell d.o.o.
Jablanička 184 A, Beograd, Srbija
PIB 109517009; MB 21197041
T: +381 (11) 408 43 59 T: +381 64 26 56 930
email: office@parkerrussell.rs I www.parkerrussell.rs

Parker Russell

IZVEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (NASTAVAK)

OSNIVAČU REGULATORNOG TELA ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I POŠTANSKE USLUGE BEOGRAD

Odgovornost rukovodstva za finansijske izveštaje

Rukovodstvo Regulatornog tela je odgovorno za pripremu ovih finansijskih izveštaja koji pružaju istinit i objektivan prikaz u skladu sa računovodstvenim propisima važećim u Republici Srbiji, zasnovanim na Zakonu o računovodstvu, kao i za one interne kontrole koje rukovodstvo odredi kao neophodne u pripremi finansijskih izveštaja koji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usled kriminalne radnje ili greške.

Pri sastavljanju finansijskih izveštaja rukovodstvo je odgovorno za procenu sposobnosti Regulatornog tela da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti, obelodanjujući, po potrebi, pitanja koja se odnose na stalnost poslovanja i primenu načela stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove, osim ako rukovodstvo namerava da likvidira Regulatorno telo ili da obustavi poslovanje, ili nema drugu realnu mogućnost, osim da to uradi.

Lica ovlašćena za upravljanje su odgovorna za nadgledanje procesa finansijskog zveštavanja Regulatornog tela

Odgovornost revizora za reviziju finansijskih izveštaja

Naš cilj je sticanje uveravanja u razumnoj meri o tome da finansijski izveštaji, uzeti u celini, ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usled kriminalne radnje ili greške i izdavanje izveštaja revizora koji sadrži naše mišljenje. Uveravanje u razumnoj meri označava visok nivo uveravanja, ali ne predstavlja garanciju da će revizija sprovedena u skladu sa Međunarodnim standardima revizije uvek otkriti materijalno pogrešne iskaze, ako takvi iskazi postoje. Pogrešni iskazi mogu da nastanu usled kriminalne radnje ili greške i smatraju se materijalno značajnim ako je razumno očekivati da će oni, pojedinačno ili zbirno, uticati na ekonomske odluke korisnika, donete na osnovu ovih finansijskih izveštaja.

Kao deo revizije u skladu sa Međunarodnim standardima revizije, mi primenjujemo profesionalno prosuđivanje i održavamo profesionalni skepticizam tokom revizije. Mi takođe:

- Vršimo identifikaciju i procenu rizika od materijalno značajnih pogrešnih iskaza u finansijskim izveštajima, nastalih usled kriminalne radnje ili greške; osmišljavamo i sprovodimo revizijske postupke koji su prikladni za te rizike; pribavljamo dovoljno adekvatnih revizijskih dokaza kako bi obezbedili osnovu za mišljenje revizora. Rizik da materijalno značajni pogrešni iskazi usled kriminalne radnje neće biti identifikovani je veći nego za pogrešne iskaze nastale usled greške, zato što kriminalna radnja može da uključi udruživanje, falsifikovanje, namerne propuste, lažno predstavljanje ili zaobilaženje interne kontrole.

- Stičemo razumevanje o internim kontrolama koje su relevantne za reviziju radi osmišljavanja revizijskih postupaka koji su prikladni u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti sistema internih kontrola.

- Vršimo procenu primenjenih računovodstvenih politika i u kojoj meri su razumne računovodstvene procene i povezana obelodanjivanja koje je izvršilo rukovodstvo.

IZVEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (NASTAVAK)

OSNIVAČU REGULATORNOG TELA ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I POŠTANSKE USLUGE BEOGRAD

Odgovornost revizora za reviziju finansijskih izveštaja (nastavak)

- Donosimo zaključak o prikladnosti primene načela stalnosti kao računovodstvene osnove od strane rukovodstva i, na osnovu prikupljenih revizijskih dokaza, da li postoji materijalna neizvesnost u vezi sa događajima ili uslovima koji mogu da izazovu značajnu sumnju u pogledu sposobnosti Regulatornog tela da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti. Ako zaključimo da postoji materijalna neizvesnost, dužni smo da u svom izveštaju skrenemo pažnju na povezana obelodanjivanja u finansijskim izveštajima ili, ako takva obelodanjivanja nisu adekvatna, da modifikujemo svoje mišljenje. Naši zaključci se zasnivaju na revizijskim dokazima prikupljenim do datuma izveštaja revizora. Međutim, budući događaji ili uslovi mogu za posledicu da imaju da Regulatorno telo prestane da posluje u skladu sa načelom stalnosti.

- Vršimo procenu ukupne prezentacije, strukture i sadržaja finansijskih izveštaja, uključujući obelodanjivanja, kao i da li su u finansijskim izveštajima prikazane osnovne transakcije i događaji na takav način da se postigne fer prezentacija.

Saopštavamo licima ovlašćenim za upravljanje, između ostalog, planirani obim i vreme revizije i značajne revizijske nalaze, uključujući sve značajne nedostatke interne kontrole koje smo identifikovali tokom revizije.

Beograd, 22. mart 2024. godine

Nenad Marinović

Licencirani ovlašćeni revizor

PARKER RUSSELL

Попуњава правно лице - предузетник

Матични број: **17606590** Шифра делатности: **8413** ПИБ: **103986571**

Назив: **REGULATORNO TELO ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I POSTANSKE USLUGE**

Седиште: **Београд, Палмотићева 2**

БИЛАНС СТАЊА

на дан 31.12.2023. године

- у хиљадама динар

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ		
				Текућа година	Претходна година	
					Крајње стање ____ 20__.	Почетно стање 01.01.20__.
1	2	3	4	5	6	7
	АКТИВА					
00	**А. УПИСАНИ А НЕУПЛАЋЕНИ КАПИТАЛ**	0001				
	Б. СТАЛНА ИМОВИНА (0003 + 0009 + 0017 + 0018 + 0028)	0002		1.944.204	1.947.673	
01	1. НЕМАТЕРИЈАЛНА ИМОВИНА (0004 + 0005 + 0006 + 0007 + 0008)	0003	20	366.035	279.614	
010	1. Улагања у развој	0004				
011, 012 и 014	2. Концесије, патенти, лиценце, робне и услужне марке, софтвери и остала нематеријална имовина	0005		353.089	276.708	
013	3. Гудвил	0006				
015 и 016	4. Нематеријална имовина у својини и нематеријална имовина у припреми	0007		10.920		
017	5. Аванси за нематеријалну имовину	0008		2.906	2.906	
02	II. НЕКРЕТНИНЕ, ПОСТРОЈЕЊА И ОПРЕМА (0010 + 0011 + 0012 + 0013 + 0014 + 0015 + 0016)	0009	21	1.577.298	1.368.059	
020, 021 и 022	1. Земљиште и грађевински објекти	0010		280.847	243.142	
023	2. Постројења и опрема	0011		1.171.499	933.760	
024	3. Инвестиционе некретнине	0012				
025 и 027	4. Некретнине, постројења и опрема чија је својина некретнине, постројења и опрема у припреми	0013		124.718	184.423	
026 и 028	5. Остале некретнине, постројења и опрема и улагања на туђим некретнинама, постројењима и опреми	0014		234	734	
029 (део)	6. Аванси за некретнине, постројења и опрему у земљи	0015				
029 (део)	7. Аванси за некретнине, постројења и опрему у иностранству	0016				
03	III. БИОЛОШКА СРЕДСТВА	0017				
04 и 05	IV. ДУГОРОЧНИ ФИНАНСИЈСКИ ПЛАСМАНИ И ДУГОРОЧНА ПОТРАЖИВАЊА (0019 + 0020 + 0021 + 0022 + 0023 + 0024 + 0025 + 0026 + 0027)	0018				

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ		
				Текућа година	Претходна година	
					Крајње стање _____ 20___.	Почетно стање 01.01.20___.
1	2	3	4	5	6	7
040 (део), 041 (део) и 042 (део)	1. Учешћа у капиталу правних лица (осим учешћа у капиталу које се вреднују методом учешћа)	0019				
040 (део), 041 (део), 042 (део)	2. Учешћа у капиталу која се вреднују методом учешћа	0020				
043, 050 (део) и 051 (део)	3. Дугорочни пласмани матичном, зависним и осталим повезаним лицима и дугорочна потраживања од тих лица у земљи	0021				
044, 050 (део), 051 (део)	4. Дугорочни пласмани матичном, зависним и осталим повезаним лицима и дугорочна потраживања од тих лица у иностранству	0022				
045 (део) и 053 (део)	5. Дугорочни пласмани (дати кредити и депозити) у земљи	0023				
045 (део) и 053 (део)	6. Дугорочни пласмани (дати кредити и депозити) у иностранству	0024				
046	7. Дугорочна финансијска улагања (хартије од вредности које се вреднују по амортизованој вредности)	0025				
047	8. Откупљене сопствене акције и откупљени сопствени удели	0026				
048, 052, 054, 055 и 056	9. Остали дугорочни финансијски пласмани и остала дугорочна потраживања	0027				
26 (део), осим 288	V. ДУГОРОЧНА АКТИВНА ВРЕМЕНСКА РАЗГРАНИЧЕЊА	0028				
288	**В. ОДЛОЖЕНА ПОРЕСКА СРЕДСТВА**	0029				
	Г. ОБРТНА ИМОВИНА (0031 + 0037 + 0038 + 0044 + 0048 + 0057+ 0058)	0030		2.839.456	2.722.038	
Класа 1 осим група рачуна 14	1. ЗАЛИХЕ (0032 + 0033 + 0034 + 0035 + 0036)	0031	22	141.313	8.174	
10	1. Материјал, резервни делови, алат и ситан инвентар	0032				
11 и 12	2. Недовршена производња и готови производи	0033				
13	3. Роба	0034				
150, 152 и 154	4. Плаћени аванси за залихе и услуге у земљи	0035		141.313	8.174	
151, 153 и 155	5. Плаћени аванси за залихе и услуге у иностранству	0036				
14	II. СТАЛНА ИМОВИНА КОЈА СЕ ДРЖИ ЗА ПРОДАЈУ И ПРЕСТАНАК ПОСЛОВАЊА	0037				
20	III. ПОТРАЖИВАЊА ПО ОСНОВУ ПРОДАЈЕ (0039 + 0042 + 0041 + 0042 + 0043)	0038	23	15.010	13.729	
204	1. Потраживања од купаца у земљи	0039		15.002	13.729	
205	2. Потраживања од купаца у иностранству	0040		8		

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ		
				Текућа година	Претходна година	
					Крајње стање _____ 20__.	Почетно стање 01.01.20__.
1	2	3	4	5	6	7
203 и 207	3. Потраживања од матичног, зависних и осталих повезаних лица у земљи	0041				
201 и 203	4. Потраживања од матичног, зависних и осталих повезаних лица у иностранству	0042				
206	V. Остала потраживања по основу продаје	0043				
21, 22 и 27	IV. ОСТАЛА КРАТКОРОЧНА ПОТРАЖИВАЊА (0045 + 0046 + 0047)	0044	24	766	9.542	
21, 22 осим 223 и 224, и 27	1. Остала потраживања	0045		766	9.542	
223	2. Потраживања за више плаћен порез на добитак	0046				
224	3. Потраживања по основу преплаћених осталих пореза и доприноса	0047				
23	V. КРАТКОРОЧНИ ФИНАНСИЈСКИ ПЛАСМАНИ (0049 + 0050 + 0051 + 0052 + 0053 + 0054 + 0055 + 0056)	0048				
230	1. Краткорочни кредити и пласмани матичном и зависним правним лицима	0049				
231	2. Краткорочни кредити и пласмани осталим повезаним лицима	0050				
232, 234 (део)	3. Краткорочни кредити, зајмови и пласмани у земљи	0051				
233, 234 (део)	4. Краткорочни кредити, зајмови и пласмани у иностранству	0052				
235	5. Хартије од вредности које се вреднују по амортизованој вредности	0053				
236 (део)	6. Финансијска средства која се вреднују по фер вредности кроз биланс успеха	0054				
237	7. Откупљене сопствене акције и откупљени сопствени удели	0055				
236 (део), 238 и 239	8. Остали краткорочни финансијски пласмани	0056				
24	VI. ГОТОВИНА И ГОТОВИНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ	0057	25	757.242	993.043	
28 (део), осим 288	VII. КРАТКОРОЧНА АКТИВНА ВРЕМЕНСКА РАЗГРАНИЧЕЊА	0058	26	1.925.125	1.787.550	
	Д. УКУПНА АКТИВА = ПОСЛОВНА ИМОВИНА (0001 + 0002 + 0029 + 0030)	0059		4.783.660	4.369.711	
88	**Ђ. ВАНБИЛАНСНА АКТИВА**	0060				
	ПАСИВА					
	А. КАПИТАЛ (0402 + 0403 + 0404 + 0405 + 0406 - 0407 + 0408 + 0411 - 0412) ≥ 0	0401	27	3.429.482	3.394.281	
30, осим 335	I. ОСНОВНИ КАПИТАЛ	0402		2.147.464	381.003	
31	II. УПИСАНИ А НЕУПЛАЋЕНИ КАПИТАЛ	0403				

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ		
				Текућа година	Претходна година	
					Крајње стање _____ 20__.	Почетно стање 01.01.20__.
1	2	3	4	5	6	7
306	III. ЕМИСИОНА ПРЕМИЈА	0404				
32	IV. РЕЗЕРВЕ	0405				
330 и потражни салдо рачуна 331, 332, 333, 334, 335, 336 и 337	V. ПОЗИТИВНЕ РЕВАЛОРИЗАЦИОНЕ РЕЗЕРВЕ И НЕРЕАЛИЗОВАНИ ДОБИЦИ ПО ОСНОВУ ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА И ДРУГИХ КОМПОНЕНТИ ОСТАЛОГ СВЕОБУХВАТНОГ РЕЗУЛТАТА	0406				
Дуговни салдо рачуна 331, 332, 333, 334, 335, 336 и 337	VI. НЕРЕАЛИЗОВАНИ ГУБИЦИ ПО ОСНОВУ ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА И ДРУГИХ КОМПОНЕНТИ ОСТАЛОГ СВЕОБУХВАТНОГ РЕЗУЛТАТА	0407				
34	VII. НЕРАСПОРЕЂЕНИ ДОБИТАК (0409 + 0410)	0408		1.282.019	3.013.278	
340	1. Нераспоређени добитак ранијих година	0409			1.712.085	
341	2. Нераспоређени добитак текуће године	0410		1.282.019	1.301.193	
	VIII. УЧЕШЋЕ БЕЗ ПРАВА КОНТРОЛЕ	0411				
35	IX. ГУБИТАК (0413 + 0414)	0412				
350	1. Губитак ранијих година	0413				
351	2. Губитак текуће године	0414				
	Б. ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА И ДУГОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ (0416 + 0420 + 0428)	0415		75.308	28.250	
40	1. ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА (0417 + 0418 + 0419)	0416	28	75.308	28.250	
404	1. Резервисања за накнаде и друге бенефиције запослених	0417		68.943	15.521	
400	2. Резервисања за тродовност у гарантном року	0418				
40, осим 400 и 404	3. Остала дугорочна резервисања	0419		6.365	12.729	
41	II. ДУГОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ (0421 + 0422 + 0423 + 0424 + 0425 + 0426 + 0427)	0420				
410	1. Обавезе које се могу конвертовати у капитал	0421				
411 (део) и 412 (део)	2. Дугорочни кредити и остале дугорочне обавезе према матичном, зависним и осталим повезаним лицима у земљи	0422				
411 (део) и 412 (део)	3. Дугорочни кредити и остале дугорочне обавезе према матичном, зависним и осталим повезаним лицима у иностранству	0423				
414 и 416 (део)	4. Дугорочни кредити, зајмови и обавезе по основу лизинга у земљи	0424				
415 и 416 (део)	5. Дугорочни кредити, зајмови и обавезе по основу лизинга у иностранству	0425				
413	6. Обавезе по емитованим хартијама од вредности	0426				

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ		
				Текућа година	Претходна година	
					Крајње стање _____ 20___.	Почетно стање 01.01.20___.
1	2	3	4	5	6	7
419	7. Остале дугорочне обавезе	0427				
49 (део), осим 498 и 495 (део)	III. ДУГОРОЧНА ПАСИВНА ВРЕМЕНСКА РАЗГРАНИЧЕЊА	0428				
498	**В. ОДЛОЖЕНЕ ПОРЕСКЕ ОБАВЕЗЕ**	0429				
495 (део)	**Г. ДУГОРОЧНИ ОДЛОЖЕНИ ПРИХОДИ И ПРИМЉЕНЕ ДОНАЦИЈЕ**	0430				
	Д. КРАТКОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА И КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ (0432 + 0433 + 0441 + 0442 + 0449 + 0453 + 0454)	0431		1.278.870	947.180	
467	I. КРАТКОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА	0432				
42, осим 427	II. КРАТКОРОЧНЕ ФИНАНСИЈСКЕ ОБАВЕЗЕ (0434 + 0435 + 0436 + 0437 + 0438 + 0439 + 0440)	0433				
420 (део) и 421 (део)	1. Обавезе по основу кредита према матичном, зависним и осталим повезаним лицима у земљи	0434				
420 (део) и 421 (део)	2. Обавезе по основу кредита према матичном, зависним и осталим повезаним лицима у иностранству	0435				
422 (део), 424 (део), 425 (део) и 429 (део)	3. Обавезе по основу кредита и зајмова од лица која нису домаће банке	0436				
422 (део), 424 (део), 425 (део) и 429 (део)	4. Обавезе по основу кредита од домаћих банака	0437				
423, 424 (део), 425 (део) и 429 (део)	5. Кредити, зајмови и обавезе по финансијском лизингу	0438				
426	6. Обавезе по краткорочним хартијама од вредности	0439				
428	7. Обавезе по основу финансијских деривата	0440				
430	III. ПРИМЉЕНИ АВАНСИ, ДЕПОЗИТИ И КАУЦИЈЕ	0441	29	982.586	882.215	
43, осим 430	IV. ОБАВЕЗЕ ИЗ ПОСЛОВАЊА (0443 + 0444 + 0445 + 0446 + 0447 + 0448)	0442	30	295.742	63.681	
431 и 433	1. Обавезе према добављачима - матична, зависна правна лица и остала повезана лица у земљи	0443				
432 и 434	2. Обавезе према добављачима матична, зависна правна лица и остала повезана лица у иностранству	0444				
435	3. Обавезе према добављачима у земљи	0445		295.484	63.681	
436	4. Обавезе према добављачима у иностранству	0446		258		
439 (део)	5. Обавезе по меницама	0447				
439 (део)	6. Остале обавезе из пословања	0448				
44,45,46, осим 467, 47 и 48	V. ОСТАЛЕ КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ (0450 + 0451 + 0452)	0449		2.442	1.284	

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ		
				Текућа година	Претходна година	
					Крајње стање _____ 20__.	Почетно стање 01.01.20__.
1	2	3	4	5	6	7
44, 45 и 46 осим 467	1. Остале краткорочне обавезе	0450	31	1.090	21	
47 48 осим 481	2. Обавезе по основу пореза на додату вредност и осталих јавних прихода	0451	32	1.062	1.263	
481	3. Обавезе по основу пореза на добитак	0452				
427	VI. ОБАВЕЗЕ ПО ОСНОВУ СРЕДСТАВА НАМЕЊЕНИХ ПРОДАЈИ И СРЕДСТАВА ПОСЛОВАЊА КОЈЕ ЈЕ ОБУСТАВЉЕНО	0453				
49 (део) осим 498	VII. КРАТКОРОЧНА ПАСИВНА ВРЕМЕНСКА РАЗГРАНИЧЕЊА	0454				
	Ђ. ГУБИТАК ИЗНАД ВИСИНЕ КАПИТАЛА (0415 + 0429 + 0430 + 0431 - 0059) ≥ 0 = (0407 + 0412 - 0402 - 0403 - 0404 - 0405 - 0406 - 0408 - 0411) ≥ 0	0455				
	Е. УКУПНА ПАСИВА (0401 + 0415 + 0429 + 0430 + 0431 - 0455)	0456		4.782.668	4.369.711	
89	**Ж. ВАНБИЛАНСНА ПАСИВА**	0457				

У БЕОГРАДУ

дана 21.03.2024. године

Законски заступник

Образац пропisан Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја и садржини и форми образаца Статистичког извештаја за привредна друштва, задруге и предузетнике („Службени гласник РС" бр. 89/2020).

Попуњава правно лице - предузетник

Матични број **17606590** | Шифра делатности **8413** | ПИБ **103986571**

Назив **REGULATORNO TELO ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I POŠTANSKE USLUGE**

Седиште **Београд, Палмотићева 2**

БИЛАНС УСПЕХА

за период од 01.01.2023. до 31.12.2023. године

- у хиљадама дина

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
	А. ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ (1002 + 1005 + 1008 + 1009 - 1010 + 1011 + 1012)	1001		2.365.960	2.244.3
60	I. ПРИХОДИ ОД ПРОДАЈЕ РОБЕ (1003 + 1004)	1002			
600, 602 и 604	1. Приходи од продаје робе на домаћем тржишту	1003			
601, 603 и 605	2. Приходи од продаје роба на иностраном тржишту	1004			
61	II. ПРИХОДИ ОД ПРОДАЈЕ ПРОИЗВОДА И УСЛУГА (1006 + 1007)	1005	5	246.524	267.5
610, 612 и 614	1. Приходи од продаје производа и услуга на домаћем тржишту	1006		246.482	267.2
611, 613 и 615	2. Приходи од продаје производа и услуга на иностраном тржишту	1007		42	3
62	III. ПРИХОДИ ОД АКТИВИРАЊА УЧИНАКА И РОБЕ	1008			
630	IV. ПОВЕЋАЊЕ ВРЕДНОСТИ ЗАЛИХА НЕДОВРШЕНИХ И ГОТОВИХ ПРОИЗВОДА	1009			
631	V. СМАЊЕЊЕ ВРЕДНОСТИ ЗАЛИХА НЕДОВРШЕНИХ И ГОТОВИХ ПРОИЗВОДА	1010			
64 и 65	VI. ОСТАЛИ ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ	1011	6	2.119.436	1.976.7
68, осим 683, 685 и 686	VII. ПРИХОДИ ОД УСКЛАЂИВАЊА ВРЕДНОСТИ ИМОВИНЕ (ОСИМ ФИНАНСИЈСКЕ)	1012			
	Б. ПОСЛОВНИ РАСХОДИ (1014 + 1015 + 1016 + 1020 + 1021 + 1022 + 1023 + 1024)	1013		1.201.148	1.026.7
50	I. НАБАВНА ВРЕДНОСТ ПРОДАТЕ РОБЕ	1014			
51	II. ТРОШКОВИ МАТЕРИЈАЛА, ГОРИВА И ЕНЕРГИЈЕ	1015	7	28.927	25.0
52	III. ТРОШКОВИ ЗАРАДА, НАКНАДА ЗАРАДА И ОСТАЛИ ЛИЧНИ РАСХОДИ (1017 + 1018 + 1019)	1016	8	480.448	430.0
520	1. Трошкови зарада и накнада зарада	1017		391.191	327.4
521	2. Трошкови пореза и доприноса на терет послодавца и накнаде зарада	1018		56.235	52.8
52 осим 520 и 521	3. Остали лични расходи и накнаде	1019		53.022	50.3
540	IV. ТРОШКОВИ АМОРТИЗАЦИЈЕ	1020	10	220.406	195.6
58, осим 583, 585 и 586	V. РАСХОДИ ОД УСКЛАЂИВАЊА ВРЕДНОСТИ ИМОВИНЕ (ОСИМ ФИНАНСИЈСКЕ)	1021			
53	VI. ТРОШКОВИ ПРОИЗВОДНИХ УСЛУГА	1022	9	276.176	264.2
54, осим 540	VII. ТРОШКОВИ РЕЗЕРВИСАЊА	1023	11	51.727	
55	VIII. НЕМАТЕРИЈАЛНИ ТРОШКОВИ	1024	12	135.664	111.7

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
	В. ПОСЛОВНИ ДОБИТАК (1001 - 1013) ≥ 0	1025		1.164.672	1.217.555
	Г. ПОСЛОВНИ ГУБИТАК (1013 - 1001) ≥ 0	1026			
	Д. ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ (1028 + 1029 + 1030 + 1031)	1027	13	22.594	9.692
660 и 661	I. ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ ИЗ ОДНОСА СА МАТИЧНИМ, ЗАВИСНИМ И ОСТАЛИМ ПОВЕЗАНИМ ЛИЦИМА	1028			
662	II. ПРИХОДИ ОД КАМАТА	1029		22.534	9.608
663 и 664	III. ПОЗИТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ И ПОЗИТИВНИ ЕФЕКТИ ВАЛУТНЕ КЛАУЗУЛЕ	1030		60	84
665 и 669	IV. ОСТАЛИ ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ	1031			
	Ђ. ФИНАНСИЈСКИ РАСХОДИ (1033 + 1034 + 1035 + 1036)	1032	14	79	174
560 и 561	I. ФИНАНСИЈСКИ РАСХОДИ ИЗ ОДНОСА СА МАТИЧНИМ, ЗАВИСНИМ И ОСТАЛИМ ПОВЕЗАНИМ ЛИЦИМА	1033			
562	II. РАСХОДИ КАМАТА	1034		6	76
563 и 564	III. НЕГАТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ И НЕГАТИВНИ ЕФЕКТИ ВАЛУТНЕ КЛАУЗУЛЕ	1035		73	98
565 и 569	IV. ОСТАЛИ ФИНАНСИЈСКИ РАСХОДИ	1036			
	Е. ДОБИТАК ИЗ ФИНАНСИРАЊА (1027 - 1032) ≥ 0	1037		22.515	9.518
	Ж. ГУБИТАК ИЗ ФИНАНСИРАЊА (1032 - 1027) ≥ 0	1038			
683, 685 и 686	**З. ПРИХОДИ ОД УСКЛАЂИВАЊА ВРЕДНОСТИ ФИНАНСИЈСКЕ ИМОВИНЕ КОЈА СЕ ИСКАЗУЈЕ ПО ФЕР ВРЕДНОСТИ КРОЗ БИЛАНС УСПЕХА**	1039	15	1.979	4.700
583, 585 и 586	**И. РАСХОДИ ОД УСКЛАЂИВАЊА ВРЕДНОСТИ ФИНАНСИЈСКЕ ИМОВИНЕ КОЈА СЕ ИСКАЗУЈЕ ПО ФЕР ВРЕДНОСТИ КРОЗ БИЛАНС УСПЕХА**	1040	16	6	9
67	**Ј. ОСТАЛИ ПРИХОДИ**	1041	17	9.840	12.696
57	**К. ОСТАЛИ РАСХОДИ**	1042	18	2.813	7.603
	Л. УКУПНИ ПРИХОДИ (1001 + 1027 + 1039 + 1041)	1043		2.403.373	2.271.410
	Љ. УКУПНИ РАСХОДИ (1013 + 1032 + 1040 + 1042)	1044		1.234.246	1.034.553
	М. ДОБИТАК ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (1043 - 1044) ≥ 0	1045		1.196.127	1.236.857
	Н. ГУБИТАК ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (1044 - 1043) ≥ 0	1046			
69-59	**Њ. ПОЗИТИВАН НЕТО ЕФЕКАТ НА РЕЗУЛТАТ ПО ОСНОВУ ДОБИТКА ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА, ПРОМЕНА РАЧУНОВОДСТВЕНИХ ПОЛИТИКА И ИСПРАВКИ ГРЕШАКА ИЗ РАНИЈИХ ПЕРИОДА**	1047	19	85.891	64.336
59-69	**О. НЕГАТИВАН НЕТО ЕФЕКАТ НА РЕЗУЛТАТ ПО ОСНОВУ ГУБИТКА ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА, ПРОМЕНА РАЧУНОВОДСТВЕНИХ ПОЛИТИКА И ИСПРАВКИ ГРЕШАКА ИЗ РАНИЈИХ ПЕРИОДА**	1048			
	П. ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (1045 - 1046 + 1047 - 1048) ≥ 0	1049		1.282.018	1.301.193

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
	Р. ГУБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (1046 - 1045 + 1048 - 1047) ≥ 0	1050			
	С. ПОРЕЗ НА ДОБИТАК				
721	1. ПОРЕСКИ РАСХОД ПЕРИОДА	1051			
722 дуг. салдо	2. ОДЛОЖЕНИ ПОРЕСКИ РАСХОДИ ПЕРИОДА	1052			
723 пот. салдо	3. ОДЛОЖЕНИ ПОРЕСКИ ПРИХОДИ ПЕРИОДА	1053			
723	**Т. ИСПЛАЋЕНА ЛИЧНА ПРИМАЊА ПОСЛОДАВЦА**	1054			
	Ћ. НЕТО ДОБИТАК (1049 - 1050 -1051 - 1052 + 1053 - 1054) ≥ 0	1055		1.282.018	1.331.3
	У. НЕТО ГУБИТАК (1050 - 1049 + 1051 + 1052 - 1053 + 1054) ≥ 0	1056			
	I. НЕТО ДОБИТАК КОЈИ ПРИПАДА УЧЕШЋИМА БЕЗ ПРАВА КОНТРОЛЕ	1057			
	II. НЕТО ДОБИТАК КОЈИ ПРИПАДА МАТИЧНОМ ПРАВНОМ ЛИЦУ	1058			
	III. НЕТО ГУБИТАК КОЈИ ПРИПАДА УЧЕШЋИМА БЕЗ ПРАВА КОНТРОЛЕ	1059			
	IV. НЕТО ГУБИТАК КОЈИ ПРИПАДА МАТИЧНОМ ПРАВНОМ ЛИЦУ	1060			
	V. ЗАРАДА ПО АКЦИЈИ				
	1. Основна зарада по акцији	1061			
	2. Умањена (разводњена) зарада по акцији	1062			

У БЕОГРАДУ

дана 21 03 2024 године

Законски заступник

Образац потписан Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја и садржини и форми обрасца Статистичког извештаја за привредна друштва, задруге и предузетнике („Службени гласник РС", бр. 89/2023).

Попуњава правно лице - предузетник

Матични број 17606590 | Шифра делатности 8413 | ПИБ 103986571

Назив REGULATORNO TELO ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I POŠTANSKE USLUGE

Седиште Београд, Палмотићева 2

ИЗВЕШТАЈ О ПРОМЕНАМА НА КАПИТАЛУ

за период од 01.01.2023. до 31.12.2023. године

- у хиљадама динар

Позиција	ОПИС	АОП	Основни капитал (група 30 без 306 и 309)	АОП	Остали основни капитал (рн 309)	АОП	Уписани а неуплаћени капитал (група 31)	АОП	Емисиона премија и резерве (рн 306 и гру 32)
	1		2		3		4		5
1.	**Стање на дан 01.01.____ године**	4001	381 003	4010	0	4019	0	4028	0
2	Ефекти ретроактивне исправке материјално значајних грешака и промена рачуноводствених политика	4002		4011		4020		4029	
3.	**Кориговано почетно стање на дан 01.01.____године (р.бр. 1+2)**	4003	381 003	4012	0	4021	0	4030	0
4.	Нето промене у ____ години	4004		4013		4022		4031	
5.	**Стање на дан 31.12. _____ године (р.бр. 3+4)**	4005	381 003	4014	0	4023	0	4032	0
6	Ефекти ретроактивне исправке материјално значајних грешака и промена рачуноводствених политика	4006		4015		4024		4033	
7.	**Кориговано почетно стање на дан 01.01.____ године (р.бр. 5+6)**	4007	381 003	4016		4025		4034	
8.	Нето промене у ____ години	4008	-381 003	4017	2 147 464	4026		4035	
9.	**Стање на дан 31.12. ____ године (р.бр. 7+8)**	4009		4018	2 147 464	4027		4036	

Позиција	ОПИС	АОП	Рев. рез. и нер. доб. и губ. (група 33)	АОП	Нераспоређени добитак (група 34)	АОП	Губитак (група 35)	АОП	Учешће без пра контроле
	1		6		7		8		9
1.	**Стање на дан 01.01.____ године**	4037	0	4046	2.781.687	4055	0	4064	0
2.	Ефекти ретроактивне исправке материјално значајних грешака и промена рачуноводствених политика	4038		4047		4056		4065	
3.	**Кориговано почетно стање на дан 01.01.____године (р.бр. 1+2)**	4039	0	4048	2.781.687	4057	0	4066	0
4.	Нето промене у ____ години	4040		4049	231.591	4058		4067	
5.	**Стање на дан 31.12. _____ године (р.бр. 3+4)**	4041	0	4050	3.013.278	4059	0	4068	0
6.	Ефекти ретроактивне исправке материјално значајних грешака и промена рачуноводствених политика	4042		4051		4060		4069	
7.	**Кориговано почетно стање на дан 01.01.____ године (р.бр. 5+6)**	4043		4052	3.013.278	4061		4070	
8.	Нето промене у ____ години	4044		4053	-1.731.260	4062		4071	
9.	**Стање на дан 31.12. ____ године (р.бр. 7+8)**	4045		4054	1.282.018	4063		4072	

Позиција	ОПИС	АОП	Укупно (одговара позицији АОП 0401) (кол. 2+3+4+5+6+7-8+9) ≥0	АОП	Губитак изнад висине капитала (одговара позицији АОП 0455) (кол. 2+3+4+5+6+7-8+9) < 0
	1		10		11
1.	**Стање на дан 01.01.____ године**	**4073**	3.162.690	**4082**	0
2.	Ефекти ретроактивне исправке материјално значајних грешака и промена рачуноводствених политика	4074		4083	
3.	**Кориговано почетно стање на дан 01.01.____године (р.бр. 1+2)**	**4075**	3.162.690	**4084**	0
4.	Нето промене у ____ години	4076		4085	
5.	**Стање на дан 31.12. _____ године (р.бр. 3+4)**	**4077**	3.394.281	**4086**	0
6.	Ефекти ретроактивне исправке материјално значајних грешака и промена рачуноводствених политика	4078		4087	
7.	**Кориговано почетно стање на дан 01.01._____ године (р.бр. 5+6)**	**4079**	3.394.281	**4088**	
8.	Нето промене у ____ години	4080		4089	
9.	**Стање на дан 31.12. ____ године (р.бр. 7+8)**	**4081**	3.429.482	**4090**	

У БЕОГРАДУ

дана 21.03. 20 24 године

Законски заступник

РЕПУБЛИКА СРБИЈА РЕПУБЛИЧКА ДИРЕКЦИЈА ЗА ИМОВИНУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ БЕОГРАД

Образац прописан Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја и садржини и форми обрасца Статистичког извештаја за привредна друштва, задруге и предузетнике („Службени гласник РС" бр. 89/2020).

Попуњава правно лице - предузетник

Матични број **17606590** | Шифра делатности **8413** | ПИБ **103986571**

Назив **REGULATORNO TELO ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I POŠTANSKE USLUGE**

Седиште **Београд, Палмотићева 2**

ИЗВЕШТАЈ О ОСТАЛОМ РЕЗУЛТАТУ

за период од 01.01.2023. до 31.12.2023. године

- у хиљадама динара -

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
	А. НЕТО РЕЗУЛТАТ ИЗ ПОСЛОВАЊА				
	I. НЕТО ДОБИТАК (АОП 1055)	2001		1.282.018	1.301.193
	II. НЕТО ГУБИТАК (АОП 1056)	2002			
	Б. ОСТАЛИ СВЕОБУХВАТНИ ДОБИТАК ИЛИ ГУБИТАК				
	а) Ставке које неће бити рекласификоване у Биланс успеха у будућим периодима				
	1. Промене ревалоризације нематеријалне имовине, некретнина, постројења и опреме				
330	а) повећање ревалоризационих резерви	2003			
	б) смањење ревалоризационих резерви	2004			
	2. Актуарски добици или губици по основу планова дефинисаних примања				
331	а) добици	2005			
	б) губици	2006			
	3. Добици или губици по основу удела у осталом свеобухватном добитку или губитку придружених друштава				
332	а) добици	2007			
	б) губици	2008			
	б) Ставке које накнадно могу бити рекласификоване у Биланс успеха у будућим периодима				
	1. Добици или губици по основу улагања у вредносне инструменте капитала				
332	а) добици	2009			
	б) губици	2010			
	2. Добици или губици по основу прерачуна финансијских извештаја иностраног пословања				
334	а) добици	2011			
	б) губици	2012			

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
	3. Добици или губици од инструмената заштите нето улагања у иностране пословање				
335	а) добици	2013			
	б) губици	2014			
	4. Добици или губици по основу инструмената заштите ризика (хеџинга) новчаног тока				
336	а) добици	2015			
	б) губици	2016			
	5. Добици или губици по основу хартија од вредности које се воде по фер вредности кроз остали укупан резултат				
337	а) добици	2017			
	б) губици	2018			
	I. ОСТАЛИ БРУТО СВЕОБУХВАТНИ ДОБИТАК (2003 + 2005 + 2007 + 2009 + 2011 + 2013 + 2015 + 2017) - (2004 + 2006 + 2008 + 2010 + 2012 + 2014 + 2016 + 2018) ≥ 0	2019			
	II. ОСТАЛИ БРУТО СВЕОБУХВАТНИ ГУБИТАК (2004 + 2006 + 2008 + 2010 + 2012 + 2014 + 2016 + 2018) - (2003 + 2005 + 2007 + 2009 + 2011 + 2013 + 2015 + 2017) > 0	2020			
	III. ОДЛОЖЕНИ ПОРЕСКИ РАСХОД НА ОСТАЛИ СВЕОБУХВАТНИ ДОБИТАК ИЛИ ГУБИТАК ПЕРИОДА	2021			
	IV. ОДЛОЖЕНИ ПОРЕСКИ ПРИХОД НА ОСТАЛИ СВЕОБУХВАТНИ ДОБИТАК ИЛИ ГУБИТАК ПЕРИОДА	2022			
	V. НЕТО ОСТАЛИ СВЕОБУХВАТНИ ДОБИТАК (2019 - 2020 - 2021 + 2022) ≥ 0	2023			
	VI. НЕТО ОСТАЛИ СВЕОБУХВАТНИ ГУБИТАК (2020 - 2019 + 2021 - 2022) > 0	2024			
	В. УКУПАН НЕТО СВЕОБУХВАТНИ РЕЗУЛТАТ ПЕРИОДА				
	I. УКУПАН НЕТО СВЕОБУХВАТНИ ДОБИТАК (2001 + 2002 - 2023 - 2024) > 0	2025		1.282.819	1.301.193
	II. УКУПАН НЕТО СВЕОБУХВАТНИ ГУБИТАК (2002 + 2023 - 2001 + 2024 - 2025) > 0	2026			
	Г. УКУПАН НЕТО СВЕОБУХВАТНИ ДОБИТАК ИЛИ ГУБИТАК (2028 = 2029) = АОП 2025 ≥ 0 или АОП 2026 > 0	2027			
	1. Приписан матичном правном лицу	2028			
	2. Приписан учесницима без права контроле	2029			

У Београду

Дана 21.03. 2024. године

Законски заступник

Образац прописан Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја и садржини и форми образаца статистичких извештаја за привредна друштва, задруге и предузетнике („Службени гласник РС", бр. 89/2020).

Попуњава правно лице - предузетник

Матични број **17606590** | Шифра делатности **8413** | ПИБ **103986571**

Назив **REGULATORNO TELO ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I POŠTANSKE USLUGE**

Седиште **Београд, Палмотићева 2**

ИЗВЕШТАЈ О ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ

у периоду од 01.01.2023. до 31.12.2023. године

- у хиљадама динара -

Позиција	АОП	Износ	
		Текућа година	Претходна година
1	2	3	4
А. ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ ПОСЛОВНИХ АКТИВНОСТИ			
I. Приливи готовине из пословних активности (1 до 4)	3001	2.459.631	2.418.843
1. Продаја и примљени аванси у земљи	3002	2.427.659	2.417.123
2. Продаја и примљени аванси у иностранству	3003	195	359
3. Примљене камате из пословних активности	3004	27.627	795
4. Остали приливи из редовног пословања	3005	4.840	566
II. Одливи готовине из пословних активности (1 до 6)	3006	850.625	1.968.189
1. Исплате добављачима и дати аванси у земљи	3007	369.305	465.938
2. Исплате добављачима и дати аванси у иностранству	3008	4.210	18.176
3. Зараде, накнаде зарада и остали лични расходи	3009	457.250	419.142
4. Плаћене камате у земљи	3010		
5. Плаћене камате у иностранству	3011		
6. Порез на добитак	3012		
7. Одливи по основу осталих јавних прихода	3013	6.972	5.332
8. Остали одливи из пословних активности	3014	12.888	1.059.601
III. Нето прилив готовине из пословних активности (I - II)	3015	1.609.006	450.654
IV. Нето одлив готовине из пословних активности (II - I)	3016		0
Б. ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ИНВЕСТИРАЊА			
I. Приливи готовине из активности инвестирања (1 до 5)	3017	1.495	
1. Продаја акција и удела	3018		
2. Продаја нематеријалне имовине, некретнина, постројења, опреме и биолошких средстава	3019	1.495	
3. Остали финансијски пласмани	3020		
4. Примљене камате из активности инвестирања	3021		
5. Примљене дивиденде	3022		
II. Одливи готовине из активности инвестирања (1 до 3)	3023	509.417	428.703
1. Куповина акција и удела	3024		
2. Куповина нематеријалне имовине, некретнина, постројења, опреме и биолошких средстава	3025	509.417	428.703

Позиција	АОП	Износ	
		Текућа година	Претходна година
1	2	3	4
Остали финансијски пласмани	3026		
Нето прилив готовине из активности инвестирања (I - II)	3027		0
Нето одлив готовине из активности инвестирања (II - I)	3028	597.922	428.733
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ФИНАНСИРАЊА			
Приливи готовине из активности финансирања (1 до 7)	3029		
Увећање основног капитала	3030		
Дугорочни кредити у земљи	3031		
Дугорочни кредити у иностранству	3032		
Краткорочни кредити у земљи	3033		
Краткорочни кредити у иностранству	3034		
Остале дугорочне обавезе	3035		
Остале краткорочне обавезе	3036		
Одливи готовине из активности финансирања (1 до 8)	3037	1,246.817	
Откуп сопствених акција и удела	3038		
Дугорочни кредити у земљи	3039		
Дугорочни кредити у иностранству	3040		
Краткорочни кредити у земљи	3041		
Краткорочни кредити у иностранству	3042		
Остале обавезе	3043		
Финансијски лизинг	3044		
Исплаћене дивиденде	3045	1.246.817	
I. Нето прилив готовине из активности финансирања (I - II)	3046		0
J. Нето одлив готовине из активности финансирања (II - I)	3047	1.246.817	0
. СВЕГА ПРИЛИВ ГОТОВИНЕ (3001 + 3017 + 3029)	3048	2.461.175	2.418.843
Ј. СВЕГА ОДЛИВ ГОТОВИНЕ (3006 + 3023 + 3037)	3049	2.606.859	2.396.892
љ. НЕТО ПРИЛИВ ГОТОВИНЕ (3048 - 3049) ≥ 0	3050		21.951
. НЕТО ОДЛИВ ГОТОВИНЕ (3049 - 3048) ≥ 0	3051	145.733	0
К. ГОТОВИНА НА ПОЧЕТКУ ОБРАЧУНСКОГ ПЕРИОДА	3052	903.043	881.186
Л. ПОЗИТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ ПО ОСНОВУ ПРЕРАЧУНА ГОТОВИНЕ	3053		4
Љ. НЕГАТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ ПО ОСНОВУ ПРЕРАЧУНА ГОТОВИНЕ	3054	68	96
М. ГОТОВИНА НА КРАЈУ ОБРАЧУНСКОГ ПЕРИОДА (3050 - 3051 + 3052 + 3053 - 3054)	3055	757.242	903.043

У БЕОГРАДУ

дана 21.03. 24 године

Законски заступник

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
БЕОГРАД

Образац прописан Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја и садржини и форми обрасца статистичког извештаја за привредна друштва, задруге и предузетнике ("Службени гласник РС", бр. 89/2020).

Регулаторно тело за електронске комуникације и поштанске услуге, Београд

НАПОМЕНЕ УЗ ФИНАНСИЈСКЕ ИЗВЕШТАЈЕ

за годину завршену 31. децембра 2023. године

1. ОСНИВАЊЕ И ДЕЛАТНОСТ

Пун назив РАТЕЛ-а: Регулаторно тело за електронске комуникације и поштанске услуге, Београд

Седиште: Београд, Палмотићева 2

Скраћени назив РАТЕЛ-а: РАТЕЛ, Београд

Матични број: 17606590

ПИБ: 103986571

Законски заступник: Драган Пејовић

Величина друштва: средње правно лице

РАТЕЛно тело за електронске комуникације и поштанске услуге, Београд (у даљем тексту: „РАТЕЛ") основана је Законом о телекомуникацијама („Службени гласник РС", бр. 44/03,. 36/06 и 50/09-УС), који је усвојен 24. априла 2003. године. РАТЕЛ је основан као самостално, независно РАТЕЛно тело, односно организација sui generis, којој су поверена јавна овлашћења, са надлежношћу да, између осталог, применом националне стратегије регулише тржиште телекомуникација у Републици Србији.

РАТЕЛ је регистрован 2. августа 2005. године код Трговинског суда у Београду, регистарски уложак број 5-857-00.

У складу са Законом о телекомуникацијама, на предлог Владе Републике Србије, Скупштина Србије је дана 23. маја 2005. године изабрала председника и чланове Управног одбора РАТЕЛ-а,односно Републичке агенције за телекомуникације сходно одредбама тог закона. Управни одбор је дана 15. јуна 2005. године одржао конститутивну седницу, на којој је изабрао заменика председника Управног одбора, донео Статут, Пословник о раду Управног одбора, као и полазне основе за опште акте о систематизацији послова и задатака и о унутрашњој организацији РАТЕЛ-а.

Дана 30. јуна 2010. године усвојен је нови Закон о електронским комуникацијама („Службени гласник РС", бр. 44/10, 60/13 - УС и 62/14), који је ступио на снагу 8. јула 2010. године. Даном ступања на снагу Закона о електронским комуникацијама, Републичка РАТЕЛ за телекомуникације, основана претходно важећим Законом о телекомуникацијама, наставила је са радом као Републичка РАТЕЛ за електронске комуникације, у складу са одредбама новог закона. У складу са тим, РАТЕЛ је извршио промену назива и делатности и лица овлашћеног за заступање, која је регистрована код Привредног суда у Београду Решењем број Фи 388/10, регистарски уложак 5-857-00, од 9. новембра 2010. године. Пун назив је Републичка РАТЕЛ за електронске комуникације, док је скраћени назив остао непромењен - РАТЕЛ. Сходно одредбама новог закона, РАТЕЛ је самостална организација са својством правног лица, која врши јавна овлашћења у циљу ефикасног спровођења утврђене политике у области електронских комуникација, подстицања конкуренције електронских комуникационих мрежа и услуга, унапређења њиховог капацитета, односно квалитета и доприноса развоју тржишта електронских комуникација.

Доношењем Закона о изменама и допунама Закона о електронским комуникацијама и Закона изменама и допунама Закона о поштанским услугама у јуну 2014. године, некадашња Републичка РАТЕЛ за поштанске услуге је престала да постоји по сили закона и постала је део Републичке агенције за електронске комуникације. У складу са тим, РАТЕЛ је извршио промену података код Привредног суда у Београду Решењем број 1 Фи 578/14 388/10, регистарски уложак 5-857-00 од 2. децембра

2014. године. Пун назив је РАТЕЛна РАТЕЛ за електронске комуникације и поштанске услуге, док је скраћени назив остао непромењен - РАТЕЛ.

Дана 30. октобра 2014. године Управни одбор Агенције је донео Статут, на који је Влада Републике Србије дала сагласност 6. новембра 2014. године, што је и објављено у „Службеном гласнику Републике Србије" број 125 дана 14. новембра 2014. године.

Дана 28. априла 2023.године усвојен је нови Закон о електронским комуникацијама („Службени гласник РС", бр. 35/23), који је ступио на снагу 29. априла 2023. године. У складу са тим, РАТЕЛ је извршио промену назива и делатности и органа управљања, која је регистрована код Привредног суда у Београду Решењем број Фи 204/2023, регистарски уложак 5-857-00, од 11. септембра 2023. године. Пун назив је Регулаторно тело за електронске комуникације и поштанске услуге, док је скраћени назив остао непромењен - РАТЕЛ.

Дана 15. маја 2023. године Савет РАТЕЛ-а је донео Статут, на који је Влада Републике Србије дала сагласност што је и објављено у „Службеном гласнику Републике Србије" број 65 од 04. августа 2023. године.

РАТЕЛ се финансира из сопствених прихода. Приход РАТЕЛ-а сходно Закону о електронским комуникацијама чине средства остварена по основу накнаде за коришћење нумерације, накнаде за коришћење радио-фреквенција, накнаде за обављање делатности електронских комуникација, као и приход који РАТЕЛ оствари пружањем услуга из своје надлежности које се плаћају у складу са овим законом. Управљање радио-фреквенцијским спектром и Планом нумерације, а сходно томе и издавање дозвола за коришћење радио-фреквенција и нумерацију је једна од основних надлежности РАТЕЛ-а. Њоме се даје правном или физичком лицу право на коришћење радио-фреквенција и нумерације, односно могућност да се појави на тржишту електронских комуникација у Републици Србији. Такође, оператори који у складу са законом обављају делатност електронских комуникација по режиму општег овлашћења у обавези су да се пре отпочињања пружања услуге пријаве РАТЕЛ-у и региструју у Евиденцији оператора јавних комуникационох мрежа и услуга, коју РАТЕЛ води по службеној дужности. Поред наведеног, РАТЕЛ издаје потврде о усаглашености РиТТ опреме, обавља техничке прегледе, а у складу са изменама и допунама Закона о електронским комуникацијама и изменама и допунама Закона о поштанским услугама, РАТЕЛ остварује приходе и по основу поштанских услуга, који су раније били приход Републичке агенције за поштанске услуге, и то по основу годишње накнаде за обављање поштанских услуга коју плаћају поштански оператори и трошкова издавања дозвола поштанским операторима.

Органи управљања РАТЕЛ-а су:

- директор
- савет

Просечан број запослених у 2023. је 152.

2. ОСНОВА ЗА САСТАВЉАЊЕ И ПРИКАЗИВАЊЕ ФИНАНСИЈСКИХ ИЗВЕШТАЈА

2.1. Изјава о усклађености

РАТЕЛ води евиденцију и саставља редовне финансијске извештаје у складу са важећим Законом о рачуноводству (Службени гласник РС број 73/2019 и 44/2021-др.закон) и осталом применљивом законском и подзаконском регулативом у Републици Србији (у даљем тексту: Закон). За признавање, вредновање, презентацију и обелодањивање позиција у финансијским извештајима РАТЕЛ је, као средње правно лице, у обавези да примењује Међународне стандарде финансијског извештавања за мала и средња предузећа („МСФИ за МСП") одобрене од Одбора за међународне рачуноводствене стандарде (IASB), чији је превод утврдило и објавило Министарство. Такође, финансијски извештаји су састављени у складу са:

- ✓ Правилником о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за Друштва, задруге и предузетнике (Службени гласник Републике Србије број 89/2020),
- ✓ Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге и предузетнике (Службени гласник Републике Србије број 89/2020).

Закон захтева одређена приказивања и одређени третман рачуна и стања, што има за последицу одступања од МСФИ за МСП као што следи:

- ✓ РАТЕЛ је ове финансијске извештаје саставио у формату прописаном од стране Министарства финансија Републике Србије, који није у складу са захтевима МСФИ за МСП.
- ✓ „Ванбилансна средства и обавезе" су приказана на обрасцу биланса стања. Ове ставке по дефиницији МСФИ за МСП не представљају ни средства ни обавезе.
- ✓ Позитивне или негативне курсне разлике на уписаном али неуплаћеном капиталу евидентирају се у оквиру капитала. Овакав третман није у складу са МСФИ за МСП.
- ✓ Решењем Министарства финансије Републике Србије бр. 401-00-3683/2018-16 до 16.10.2018. године (Службени гласник Републике Србије бр. 30/2018) утврђује се превод Међународних стандарда финансијског извештавања за мала и средња правна лица (МСФИ за МСП) који је одобрен и издат од стране Одбора за међународне рачуноводствене стандарде (IASB).

С обзиром на напред наведено и на то да поједина законска и подзаконска регулатива прописује рачуноводствене поступке који у појединим случајевима одступају од захтева МСФИ за МСП, као и то да је Законом о рачуноводству динар утврђен као званична валута извештавања, рачуноводствени прописи Републике Србије могу одступати од захтева МСФИ за МСП што може имати утицај на реалност и објективност приложених финансијских извештаја. Сходно томе, приложени финансијски извештаји се не могу сматрати финансијским извештајима састављеним у потпуној сагласности са МСФИ за МСП на начин како је то дефинисано стандардом.

Приложени финансијски извештаји састављени су у складу са начелом историјског трошка, осим ако другачије није наведено у рачуноводственим политикама које су наведене у даљем тексту.

Ови појединачни финансијски извештаји одобрени су од стране Директора дана 21.03. 2023. године.

2.2. Званична валута извештавања

Финансијски извештаји РАТЕЛ-а су исказани у хиљадама динара (РСД), који је функционална валута РАТЕЛ-а и званична валута у којој се подносе финансијски извештаји у Републици Србији. Осим ако није другачије назначено, сви износи су наведени у динарима заокружени у хиљадама.

2.3. Коришћење процењивања

Састављање финансијских извештаја у складу примењеним оквиром за извештавање захтева од руководства коришћење најбољих могућих процена и разумних претпоставки, које имају ефекта на презентиране вредности средстава и обавеза, као и прихода и расхода у току извештајног периода. Ове процене и претпоставке су засноване на претходном искуству као и различитим информацијама расположивим на дан састављања финансијских извештаја, а које делују реално и разумно у датим околностима. На бази ових информација се формира претпоставка о вредности средстава и обавеза, коју није могуће непосредно потврдити на бази других информација. Стварна вредност средстава и обавеза може да одступа од вредности која је процењена на овај начин.

Процене, као и претпоставке на основу којих су процене извршене, су предмет редовних провера. Ревидиране рачуноводствене процене се приказују за период у којем су ревидиране, у случају да процена има утицај само на дати период, или за период у којем су ревидиране и за будуће периоде, у случају да ревидирање утиче на текући и на будуће периоде.

Информације о областима код којих је степен процене највећи и које могу имати најзначајнији ефекат на износе признате у финансијским извештајима Друштва, дате су у оквиру следећих напомена:

- Користан век трајања некретнина, постројења и опреме,
- Обезвређење вредности нефинансијске имовине,
- Обезвређење потраживања од купаца и осталих потраживања,
- Резервисања по основу судских спорова,
- Пензије и остале накнаде запосленима.

3. ПРЕГЛЕД ЗНАЧАЈНИХ РАЧУНОВОДСТВЕНИХ ПОЛИТИКА

Рачуноводствене политике дате у наставку РАТЕЛ конзистентно примењује у свим периодима презентираним у овим појединачним финансијским извештајима.

3.1. Начело сталности пословања ("going concern")

Финансијски извештаји су припремљени у складу са начелом сталности пословања ("going concern" концептом), који подразумева да ће РАТЕЛ наставити да послује у догледној будућности.

3.2. Пословне промене у страној валути

Пословне промене у страној валути су прерачунате у динаре по средњем курсу валуте утврђеном на међубанкарском тржишту девиза, који је важио на дан пословне промене.

Монетарне позиције исказане у страној валути на дан биланса стања, прерачунате су у динаре према средњем курсу утврђеном на међубанкарском тржишту девиза, који је важио на дан биланса. Немонетарне позиције прерачунате су у динаре према средњем курсу валуте који је важио на дан пословне промене.

Позитивне и негативне курсне разлике настале по основу извршених плаћања и наплата у страним средствима плаћања у току године као и курсне разлике настале приликом превођења средстава и обавеза исказаних у страној валути на дан биланса исказане су у билансу успеха РАТЕЛ-а, као приходи/расходи по основу курсних разлика у оквиру позиције финансијских прихода/расхода.

Потраживања у које је уграђена валутна клаузула прерачуната су у динаре по средњем курсу валуте који је важио на дан биланса. Позитивни и негативни ефекти настали по овом основу исказани су у билансу успеха РАТЕЛ-а, као приходи/расходи по основу ефеката уговорене заштите од ризика у оквиру категорије осталих прихода/расхода.

Званични средњи курсеви значајнијих страних валута су:

Валута	2023	2022
CHF	125,5343	119,2543
USD	105,8671	110,1515
EUR	117,1737	117,3224

3.3. Упоредни подаци

Упоредни подаци односно почетна стања представљају податке садржане у финансијским извештајима за 2022. годину.

3.4. Финансијски инструменти

Класификација
РАТЕЛ класификује своја финансијска средства у следеће категорије: финансијска средства по фер вредности чији се ефекти промена у фер вредностима исказују у билансу успеха, кредити и потраживања, финансијска средства расположива за продају и средства која се држе до рока доспећа. Класификација зависи од сврхе за коју су финансијска средства прибављена.

Руководство врши класификацију својих финансијских пласмана у моменту иницијалног признавања.

На дан 31. децембра 2023. године РАТЕЛ нема Финансијска средства по фер вредности чији се ефекти промена у фер вредностима исказују у билансу успеха.

Потраживања

Потраживања се састоје од потраживања од купаца у земљи и иностранству и осталих потраживања.

Потраживања од купаца су исказана по фактурној вредности умањеној за одобрене попусте, као и за исправку вредности која је заснована на процени наплативости појединачног потраживања. Исправка вредности се формира за она потраживања за

које постоји објективан доказ да су обезвређена, односно за која руководство Друштва процењује да се не могу наплатити у пуном износу, и иста се евидентира као расход у билансу успеха периода када је процена извршена.

Готовина и готовински еквиваленти

У билансу токова готовине под готовином и готовинским еквивалентима се подразумевају готовина у благајни, средства на рачунима код Управе за трезор.

Финансијска средства која се држе до доспећа

На дан 31. децембра 2023. године РАТЕЛ нема финансијска средства која се држе до доспећа.

Признавање финансијских средстава

Куповина или продаја финансијског средства се евидентира коришћењем рачуноводственог обухватања на датум салдирања трансакције.

Престанак признавања финансијских средстава

РАТЕЛ врши искњижење финансијског средства када права на прилив готовине по основу тог средства истекну или када та права пренесе на другога. Свако право по пренетој финансијској активи, креирано или задржано од стране Друштва, признаје се као посебно средство или обавеза.

Обезвређење финансијских средстава

РАТЕЛ обрачунава обезвређење сумњивих потраживања на основу процењених губитака који настају, јер купци нису у могућности да изврше тражена плаћања. У процени одговарајућег износа губитка од обезвређивања за сумњива потраживања, РАТЕЛ се ослања на старост потраживања, раније искуство са отписом, бонитет купаца и промене у условима плаћања. Ово захтева процене везане за будуће понашање купаца и тиме изазване будуће наплате у готовини. Стварни ниво потраживања која су наплаћена може да се разликује од процењених нивоа наплате, што може позитивно или негативно да се одрази на резултате пословања.

Сва потраживања за која се процени да су ненаплатива, формира се исправка вредности у пуном износу доспелих, а ненаплаћених потраживања.

Одлуку о индиректном отпису, односно исправци вредности потраживања од купаца преко рачуна исправке вредности доноси Савет РАТЕЛ-а.

Директан отпис потраживања од купаца се врши под условом да су потраживања претходно била укључена у приходе Друштва, да је потраживање у књигама Друштва отписано као ненаплативо и да РАТЕЛ није могао да наплати потраживање судским путем. Одлуку о директном отпису потраживања од купаца доноси Савет РАТЕЛ-а.

Обавезе из пословања

Обавезе према добављачима и остале обавезе из пословања вреднују се по номиналној вредности.

3.5. Нематеријална улагања

Нематеријална улагања су немонетарна средства (не представљају опипљива физичка средства) као што су гоодвил, патенти, лиценце, концесије, заштитни знакови, жигови, рачуноводствени софтвери, франшизе, улагања у развој нових производа, процеса и уређаја, ауторских права и друго. За ова средства постоји вероватноћа да ће у периоду дужем од једне године генерисати економске користи у износу који премашује трошкове.

Нематеријална улагања се вреднују по набавној вредности или цени коштања. Након почетног признавања, нематеријална улагања се исказују по набавној вредности умањеној за исправку вредности и губитке услед обезвређења.

Накнадни трошкови по основу улагања у нематеријална улагања се могу капитализовати само у случају када се могу очекивати будуће економске користи од средства на које се они односе. Сви остали трошкови представљају расход периода у којем су настали.

Обрачун амортизације нематеријалних улагања почиње од наредног месеца у односу на месец у којем је нематеријално улагање расположиво за употребу. Основицу за обрачун амортизације чини набавна вредност умањена за преосталу, резидуалну вредност. Ако преостала вредност није материјално значајна, не узима се у обзир приликом обрачуна амортизације, односно не умањује основицу за амортизацију. Нематеријална улагања амортизују се путем пропорционалне методе у року од пет година, уз коришћење амортизационе стопе од 20%.

Метод амортизације, корисни век и резидуална вредност се процењују на крају сваког извештајног периода и када је то потребно врши се њихова корекција.

3.6. Некретнине, постројења и опрема

Некретнине, постројења и опрема исказују се по набавној вредности умањеној за акумулирану исправку вредности и губитке услед обезвређења. Почетно мерење некретнина, постројења и опреме врши се по набавној вредности или по цени коштања. Набавна вредност укључује издатке директно приписиве набављеном средству.

Издаци за некретнине, постројења и опрему се признају као средство ако и само ако је вероватно да ће будуће економске користи повезане са тим средством притицати у РАТЕЛ и ако се издаци за то средство могу поуздано мерити. Набавке некретнина, постројења и опреме током године евидентиране су по набавној вредности коју чини фактура добављача увећана за зависне трошкове набавке и трошкове довођења средства у стање функционалне приправности.

Сагласно усвојеној рачуноводственој политици, на дан биланса стања, руководство РАТЕЛ-а анализира вредности по којима су приказана нематеријална и материјална имовина РАТЕЛ-а. Уколико постоји индикација да је неко средство обезвређено, надокнадив износ те имовине се процењује како би се утврдио износ обезвређења.

Уколико је надокнадиви износ неког средства процењен као нижи од вредности по којој је то средство приказано, постојећа вредност тог средства се умањује до висине надокнадиве вредности, коју представља вредност већа од нето продајне вредности и вредности у употреби. Губитак због обезвређења се признаје у износу разлике, на терет расхода.

Добици од продаје некретнина, постројења и опреме се књиже директно у корист осталих прихода. Губици по основу продаје или расходовања некретнина, постројења и опреме терете остале расходе.

Амортизација некретнина, постројења и опреме обрачунава се по пропорционалном методу применом амортизационих стопа које су одређене тако да се набавна вредност некретнина, постројења и опреме амортизује у једнаким годишњим износима у току века употребе. Амортизација средстава активираних у току године се обрачунава када се средства ставе у употребу, односно почев од наредног месеца од датума набавке на набавну вредност.

Примењене стопе амортизације у текућем и претходном обрачунском периоду су:

Опис	2023. %	Процењени век трајања у годинама	2022. %	Процењени век трајања у годинама
Право коришћења грађевинског земљишта	2	50	2	50
Грађевински објекти	2,5	40	2,5	40
Компјутерска опрема	14,3	7	14,3	7
Моторна возила	10-14,3	7-10	10-14,3	7-10
Намештај и остала опрема	6,67-12,5	8-15	6,67-12,5	8-15

Одређивање корисног века трајања некретнина, постројења и опреме се заснива на претходном искуству са сличним средствима, као и на антиципираном техничком развоју и променама на које утиче велики број економских или индустријских фактора. Адекватност одређеног корисног века трајања се преиспитује на годишњем нивоу или када год постоји индикација да је дошло до значајне промене фактора који су представљали основ за одређивање корисног века трајања.

3.7. Залихе

Залихе су приручни материјал или помоћна средстава која се троше приликом обављања послова РАТЕЛ-а. Залихе обухватају:

- основни и помоћни материјал (канцеларијски и хигијенски материјал, материјал набављен за потребе кафе-кухиње и други помоћни материјал);
- алат и инвентар који се у целини отписује у моменту давања на коришћење (као што су ситан инвентар, ауто гуме и амбалажа);
- дате авансе за залихе.

Залихе се мере по набавној вредности или цени коштања.

Трошкови набавке залиха обухватају: набавну цену, порезе, увозне и друге дажбине (осим оних који се могу накнадно повратити од пореских власти), трошкове превоза,

манипулативне трошкове и друге трошкове који се могу директно приписати стицању готових производа, материјала и услуга. Попусти, рабати и друге сличне ставке одузимају се при утврђивању трошкова набавке.

Обрачун утрошка залиха материјала, врши се по методи појединачног набавног трошка.

На крају сваког извештајног периода оцењује се да ли је на залихама умањена вредност, односно да ли је књиговодствена вредност у потпуности повратива (на пример, због оштећења, застарелости или пада продајних цена). Ако је ставки (или групи ставки) залиха умањена вредност захтева се да се призна губитак због умањења вредности.

3.8. Накнаде запосленима

Краткорочне бенефиције запослених - порези и доприноси за обавезно социјално осигурање

У складу са прописима који се примењују у Републици Србији, РАТЕЛ је у обавези да уплаћује доприносе разним државним фондовима за социјалну заштиту. Ове обавезе укључују доприносе на терет запослених и на терет послодавца у износима који се обрачунавају применом законом прописаних стопа. РАТЕЛ има законску обавезу да изврши обуставу обрачунатих доприноса из бруто зарада запослених и да за њихов рачун изврши пренос обустављених средстава у корист одговарајућих државних фондова. Доприноси на терет запослених и на терет послодавца књиже се на терет трошкова у периоду на који се односе.

РАТЕЛ је на основу Закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом („Сл.гласник РС" број 36/09, 32/2013 и 14/2022 – др.закон) и Правилника о начину праћења извршавања обавеза запошљавања особа са инвалидитетом и начину доказивања извршавања те обавезе („Сл.гласник РС" број 101/2016) у обавези (на основу броја запослених радника) да има најмање 4 (четири) особе са инвалидитетом у радном односу или да учествује у финансирању особа са инвалидитетом уплатом средстава која припадају Буџетском фонду за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом.

Горе наведени издаци који се уплаћују у Буџет Републике Србије у финансијским извештајима су исказани кроз нематеријалне трошкове.

Дугорочне бенефиције запослених - обавезе по основу отпремнина и јубиларних награда

У складу са Колективним уговором, који је донет 15.06.2023. године и који је ступио на снагу и почео да се примењује 8 дана од дана објављивања на огласној табли послодавца, РАТЕЛ је у обавези да исплати отпремнине приликом одласка у пензију у висини пет просечних месечних бруто зарада на нивоу послодавца у претходних 12 месеци који претходе месецу у коме је дошло до престанка радног односа или у висини 5 просечних месечних бруто зарада запосленог у претходних 12 месеци који претходе месецу у коме је дошло до престанка радног односа, у зависности шта је повољније за запосленог.

РАТЕЛ такође, може исплатити јубиларну награду запосленом у складу са Финансијским планом у висини и на начин дефинисан Колективним уговором, за

укупан рад код Послодавца у трајању од:

- 5 година рада;
- 10 година рада;
- 15 година рада;
- 20 година рада;
- 25 година рада;
- 30 година рада;
- 35 година рада;
- 40 година рада.

Обрачун и исказивање дугорочних обавеза по основу отпремнина и јубиларних награда извршено је коришћењем метода садашње вредности будућих очекиваних исплата.

РАТЕЛ нема сопствене пензионе фондове нити опције за исплате запосленима у виду акција и по том основу нема идентификованих обавеза на дан 31. децембра 2023. године.

Краткорочна, плаћена одсуства

Према процени руководства Друштва, износ краткорочних плаћених одсустава на дан 31. децембра 2023. године није материјално значајан и сходно томе, РАТЕЛ није извршило укалкулисавање наведених обавеза на дан биланса стања.

3.9. Резервисања

Резервисање се признаје у билансу стања у моменту када РАТЕЛ има правну или стварну обавезу насталу као резултат прошлих догађаја и када је вероватно да ће подмирење обавезе захтевати одлив средстава с економским користима.

3.10. Капитал

Капитал Друштва обухвата основни капитал по основу удела оснивача, неуплаћени уписани капитал, резерве.

3.11. Приходи

РАТЕЛ остварује приходе по основу накнада за обављање делатности електронских комуникација у складу са Законом о електронским комуникацијама, Законом о накнадама за коришћење јавних добара, Правилником о општим условима за обављање делатности електронских комуникација по режиму општег овлашћења, односно Правилником о висини накнада за обављање делатности електронских комуникација и на основу накнаде за пружање поштанских услуга, а у складу са Правилником о утврђивању трошкова за издавање дозвола и годишње накнаде за обављање поштанских услуга.

Приходи су остварени на основу издавања лиценци за мобилну и фиксну телефонију, додела дозвола за коришћење нумерације бројева операторима на недискриминаторској основи, доделе и коришћења радио-фреквенција, издавања потврда о усаглашености радио опреме и телекомуникационе терминалне опреме са прописаним техничким захтевима. Део ових прихода чине и средства од накнада за обављање поштанских услуга и накнада за издавање дозвола за обављање поштанских услуга.

Финансијски приходи

Финансијски приходи обухватају приходе од камата, курсних разлика, и остали финансијски приходи, остварени из односа са правним лицима.

Приходи од камата се, у складу са начелом узрочности, признају у билансу успеха периода на који се односе.

Остали приходи

Остали приходи чине приходи остварени принудном наплатом или камата и судских извршења.

3.12. Расходи

Расходи се признају у билансу успеха по начелу узрочности прихода и расхода односно на обрачунској основи и утврђују се за период када су настали.

Пословни расходи

Пословни расходи обухватају трошкове условљене стварањем прихода од продаје и укључују набавну вредност продате робе, трошкове материјала, горива и енергије, бруто зараде, трошкове амортизације и услуге пружене од стране трећих лица. Пословни расходи
обухватају и опште трошкове као што су трошкови закупа, маркетинга, осигурања, платног промета, пореза и остали трошкови настали у текућем обрачунском периоду.

Финансијски расходи

Финансијски расходи обухватају расходе по основу камата и курсних разлика и остале финансијске расходе.

Остали расходи

У оквиру осталих расхода исказани су губици по основу продаје и расходовања некретнина, постројења и опреме и нематеријалних улагања, губици по основу расходовања и продаје биолошких средстава, губици по основу продаје хартија од вредности и учешћа у капиталу правних лица, губици од продаје материјала, мањкови, расходи по основу ефеката уговорене заштите од ризика, расходи по основу директних отписа потраживања, расходи по основу обезвређења имовине, негативни ефекти вредносних усклађивања нематеријалних улагања, некретнина, постројења, опреме и биолошких средстава, дугорочних и краткорочних финансијских пласмана, залиха, хартија од вредности и потраживања у складу са рачуноводственом политиком Агенције.

4. УПРАВЉАЊЕ ФИНАНСИЈСКИМ РИЗИЦИМА

РАТЕЛ је у свом редовном пословању у различитом обиму изложено одређеним финансијским ризицима и то:

- Кредитном ризику
- Ризику капитала.

Управљање ризицима у РАТЕЛ-у је усмерено на минимизирање потенцијалних негативних утицаја на финансијско стање и пословање РАТЕЛ-а у ситуацији непредвидивости финансијских тржишта.

4.1. Кредитни ризик

Кредитни ризик је ризик настанка финансијских губитака РАТЕЛ-а као резултат кашњења клијената или друге уговорне стране у измиривању уговорних обавеза. Кредитни ризик се првенствено везује за изложеност РАТЕЛ-а по основу готовине и готовинских еквивалената, потраживања од правних и физичких лица и преузетих обавеза.
РАТЕЛ је изложена кредитном ризику и обезбеђење од кредитног ризика успостављено је предузимањем одређених мера и активности на нивоу РАТЕЛ-а. РАТЕЛ има значајну концентрацију кредитног ризика у вези са потраживањима. Користе се следећи механизми наплате: репрограмирање дуга, утужења, вансудска поравнања и остало.

На дан 31. децембра 2023. године РАТЕЛ располаже готовином и готовинским еквивалентима у укупном износу од РСД 757.242 хиљада (31. децембар 2022. године: РСД 903.043 хиљада), што по процени руководства представља максимални кредитни ризик по основу ових финансијских средстава.

Потраживања од купаца

Максимална изложеност РАТЕЛ-а по основу кредитног ризика за потраживања од купаца по географским регионима дата је у следећој табели:

У хиљадама РСД	2023	2022
Купци у земљи	15,002	13.729
Купци у иностранству	8	-
Укупно	**15,010**	**13,729**

Најзначајнија бруто потраживања од купаца представљена су у следећој табели:

У хиљадама РСД	2023
Ентер ТВ д.о.о. Београд - у стечају	9.682
Холдинг компанија Интерспеед а.д.	7.718
ДОО ТВ Авала, Београд	4.478
БГ Кинг Експресс д.о.о. - у стечају	3.876
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	3.448
Остали	45.798
Укупно:	**75,000**

Исправка вредности

Промене на исправци вредности потраживања од купаца дате су у наредној табели:

У хиљадама РСД	2023
Стање 1. јануара	60,124
Текућа исправка	2
Наплаћена раније исправљена потраживања	136
Директан отпис	-
Стање 31. децембар	**59,990**

Обавезе према добављачима на дан 31. децембра 2023. године исказане су у износу од РСД 295.742 хиљада (31. децембра 2022. године - РСД 63.681 хиљада). Просечно време измирења обавеза према добављачима у току 2023. године износи 25 дана.

5. ПРИХОДИ ОД ПРОДАЈЕ ПРОИЗВОДА И УСЛУГА

У хиљадама РСД	2023	2022
Приходи од продаје производа и услуга на домаћем тржишту	246,482	267,204
Приходи од продаје производа и услуга на	42	358
Укупно	**246,524**	**267,562**

6. ДРУГИ ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ

У хиљадама РСД	2023	2022
Остали пословни приходи	2,119,436	1,976,760
Укупно	**2,119,436**	**1,976,760**

7. ТРОШКОВИ МАТЕРИЈАЛА И ЕНЕРГИЈЕ

У хиљадама РСД	2023	2022
Трошкови осталог материјала (режијског)	2,501	4,072
Трошкови горива и енергије	20,689	13,705
Трошкови једнократног отписа алата и инвентара	5,737	7,837
Укупно	**28,927**	**25,614**

8. ТРОШКОВИ ЗАРАДА, НАКНАДА ЗАРАДА И ОСТАЛИ ЛИЧНИ РАСХОДИ

У хиљадама РСД	2023	2022
Трошкови зарада и накнада зарада (бруто)	371,191	327,429
Трошкови пореза и доприноса на зараде и накнаде зарада на терет послодавца	56,235	52,880
Трошкови накнада по уговору о привременим и повременим пословима	6,084	7,998
Трошкови накнада физичким лицима по основу осталих уговора	277	350
Трошкови накнада директору, односно члановима органа управљања и надзора	7,220	6,359
Остали лични расходи и накнаде	39,441	35,613
Укупно	**480,448**	**430,629**

9. ТРОШКОВИ ПРОИЗВОДНИХ УСЛУГА

У хиљадама РСД	2023	2022
Трошкови транспортних услуга	14,151	10,185
Трошкови услуга одржавања	123,354	120,974
Трошкови закупнина	125,384	119,524
Трошкови рекламе и пропаганде	3,767	5,393
Трошкови осталих услуга	11,520	8,151
Укупно	**278,176**	**264,227**

10. ТРОШКОВИ АМОРТИЗАЦИЈЕ

У хиљадама РСД	2023	2022
Трошкови амортизације	226,406	195,013
Укупно	**226,406**	**195,013**

Структура трошкова амортизације

У хиљадама РСД	2023	2022
Трошкови амортизације:		
- нематеријална улагања	100,662	87,931
- некретнине, постројења и опрема	125,744	107,082
Укупно	**226,406**	**195,013**

11. ТРОШКОВИ ДУГОРОЧНИХ РЕЗЕРВИСАЊА

У хиљадама РСД	2023	2022
Резервисања за накнаде и друге бенефиције запослених	51,727	-
Резервисања за трошкове судских спорова	-	
Укупно	**51,727**	**-**

Структура осталих дугорочних резервисања

У хиљадама РСД	2023	2022
Остала дугорочна резервисања		
- резервисања за судске спорове	6,365	12,729
- резервисања за накнаде и друге бенефиције запосленима	69,943	15,521
Укупно	**75,308**	**28,250**

12. НЕМАТЕРИЈАЛНИ ТРОШКОВИ

У хиљадама РСД	2023	2022
Трошкови непроизводних услуга	106,362	88,251
Трошкови репрезентације	3,954	3,927
Трошкови премија осигурања	7,911	6,226
Трошкови платног промета	1,655	1,416
Трошкови чланарина	4,051	3,977
Остали нематеријални трошкови	11,731	7,487
Укупно	**135,664**	**111,284**

13. ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ

У хиљадама РСД	2023	2022
Приходи од камата (од трећих лица)	22,534	9,608
Позитивне курсне разлике (према трећим лицима)	60	84
Укупно	**22,594**	**9,692**

14. ФИНАНСИЈСКИ РАСХОДИ

У хиљадама РСД	2023	2022
Расходи камата (према трећим лицима)	6	76
Негативне курсне разлике (према трећим лицима)	73	98
Укупно	**79**	**174**

15. ПРИХОДИ ОД УСКЛАЂИВАЊА ВРЕДНОСТИ ИМОВИНЕ

У хиљадама РСД	2023	2022
Приходи од усклађивања вредности потраживања и краткорочних финансијских пласмана	1,979	4,700
Укупно	**1,979**	**4,700**

16. РАСХОДИ ОД УСКЛАЂИВАЊА ВРЕДНОСТИ ИМОВИНЕ

У хиљадама РСД	2023	2022
Обезвређење потраживања и краткорочних финансијских пласмана	6	9
Укупно	**6**	**9**

17. ОСТАЛИ ПРИХОДИ

У хиљадама РСД	2023	2022
Добици од продаје нематеријалне имовине	1,495	-
Приходи од смањења обавеза	3	-
Приходи од укидања дугорочних и краткорочних резервисања	6,848	10,840
Остали непоменути приходи	1,494	1,856
Укупно	**9,840**	**12,696**

18. ОСТАЛИ РАСХОДИ

У хиљадама РСД

	2023	2022
Губици по основу расходовања и продаје нематеријалне имовине	3	-
Расходи по основу директних отписа потраживања	19	11
Остали непоменути расходи	2,791	7,592
Обезвређење остале имовине	-	-
Укупно	**2,813**	**7,603**

19. НЕТО ДОБИТАК/ГУБИТАК ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА

У хиљадама РСД

	2023	2022
Приходи по основу исправки грешака из ранијих година које нису материјално значајне	100,865	86,661
Расходи по основу исправки грешака из ранијих година које нису материјално значајне	(14,974)	(22,325)
Укупно	**85,891**	**64,336**

20. НЕМАТЕРИЈАЛНА УЛАГАЊА

Промене на нематеријалним улагањима су приказане у наредној табели:

У хиљадама РСД	Софтвер и остала права	Остала нематеријална имовина	Нематеријална улагања у припреми	Аванси за нематеријалну имовину	Укупно
Набавна вредност					
Стање на дан 1. јануара 2023.	577,726	49,887	-	2,906	**630,519**
Повећање у току године	176,994	-	32,761	-	**209,755**
Смањење у току године	(2,549)	-	(21,841)	-	**(24,390)**
Стање на 31. децембра 2023.	**752,171**	**49,887**	**10,920**	**2,906**	**815,884**
Акумулирана исправка вредности					
Стање на дан 1. јануара 2023.	334,487	16,418	-	-	**350,905**
Амортизација текуће године	99,375	1,247	-	-	**100,622**
Смањење у току године	(2,549)		-		
Стање на 31. децембра 2023.	**431,313**	**17,665**	-	-	**448,978**
Садашња вредност на дан 31. децембра 2023. године	**320,858**	**32,222**	**10,920**	**2,906**	**366,906**
Садашња вредност на дан 31. децембра 2022. године	243,239	33,469	-	2,906	279,614

21. НЕКРЕТНИНЕ, ПОСТРОЈЕЊА И ОПРЕМА

У хиљадама РСД	Грађевински објекти	Постројења и опрема	Остале НПО	НПО у припреми	Укупно
Набавна вредност					
Стање на дан 1. јануар 2023	272,013	1,790,340	734	184,423	**2,247,510**
Повећање у току године	-	-	-	680,243	**680,243**
Пренос са инвестиција у току	47,304	347,924	-	(395,228)	**-**
Смањење у току године		(1,774)	-	(345,220)	**(346,994)**
Стање на 31. децембра 2023.	**319,317**	**2,136,490**	**734**	**124,218**	**2,580,759**
Акумулирана исправка вредности					
Стање на дан 1. јануар 2023	28,871	850,580	-	-	**879,451**
Амортизација текуће године	9,599	116,185	-	-	**125,784**
Смањење акумулиране ИВ	-	(1,774)	-	-	**(1,774)**
Стање на 31. децембра 2023.	**38,470**	**964,991**	**-**	**-**	**1,003,461**
Садашња вредност на дан 31. децембра 2023. године	**280,847**	**1,171,499**	**734**	**124,218**	**1,577,298**
Садашња вредност на дан 31. децембра 2022. године	**243,142**	**939,760**	**734**	**184,423**	**1,368,059**

РАТЕЛ је у току године извршила активирање опреме и грађевинских објеката у износу од РСД 395,228 хиљада. Активирани грађевински објекти и опрема се односе на такозване ДУКМС-ове (даљински управљане контролне мерне станице).

Повећање некретнина, постројења и опреме се односи на изградњу ДУКМС-ова, пратећу опрему за мониторинг, мерење, система за напајање, мерна возила

22. ЗАЛИХЕ

У хиљадама РСД	2023	2022
Плаћени аванси за залихе и услуге	141,312	8,174
Укупно	**141,312**	**8,174**

23. ПОТРАЖИВАЊА ОД КУПАЦА

У хиљадама РСД	2023	2022
Купци у земљи	15,002	13,729
Купци у иностранству	8	-
Укупно	**15,010**	**13,729**

24. ДРУГА ПОТРАЖИВАЊА

У хиљадама РСД	2023	2022
Потраживања за камату и дивиденде	31	8,932
Потраживања за накнаде зарада које се рефундирају	735	610
Укупно	**766**	**9,542**

25. ГОТОВИНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ И ГОТОВИНА

У хиљадама РСД	2023	2022
Текући (пословни) рачуни	756,863	902,798
Девизни рачун	353	21
Остала новчана средства	26	224
Укупно	**757,242**	**903,043**

26. АКТИВНА ВРЕМЕНСКА РАЗГРАНИЧЕЊА

У хиљадама РСД	2023	2022
Унапред плаћени трошкови	320	435
Потраживања за нефактурисани приход	1,924,805	1,787,115
Укупно	**1,925,125**	**1,787,550**

У оквиру позиције активна временска разграничења евидентирана су потраживања по основу прихода који припадају обрачунском периоду 2023. године, а утврђени су на основу процене у износу од РСД 1.925.125 хиљада.

27. КАПИТАЛ И РЕЗЕРВЕ

У хиљадама РСД	2023	2022
Остали основни капитал	2.147.464	381.003
Нераспоређени добитак ранијих година	-	1.712.085
Нераспоређени добитак текуће године	1.282.018	1.301.193
Укупно	**3,429,482**	**3,394,281**

Остали основни капитал РАТЕЛ-а износи 2.147.464.000 динара. У односу на претходну годину када је основни капитал износио 381.003.000, основни капитал је значајно увећан услед усвајања Одлуке о расподели вишка прихода над расходима оствареног у Регулаторној агенцији за електронске комуникације и поштанске услуге у 2022. години и нераспоређеног добитка на који је сагласност дала Влада Републике Србије („Службени гласник РС" број 107 од 01.12.2023. године).

Остали капитал у износу од 2.147.464 динара по структури садржи одговарајуће вредности нематеријалних улагања, некретнине, постројења и опреме која се раније исказивала кроз прелазне рачуне у буџетском рачуноводству, као и сва накнадна улагања током година.

Сходно Закону о електронским комуникацијама, средства која представљају нераспоређену добит утврђену годишњим финансијским извештајем РАТЕЛ-а уплаћују се на одговарајући рачун прописан за уплату јавних прихода буџета Републике Србије и користе се преко Министарства за унапређење и развој области електронских комуникација и информационог друштва. Део разлике средстава, сразмеран приходима оствареним од оператора електронских комуникационих мрежа и услуга на територији аутономне покрајине, уплаћује се на рачун буџета аутономне покрајине и користи се преко органа аутономне покрајине надлежног за послове електронских комуникација за унапређење и развој области електронских комуникација и информационог друштва на територији аутономне покрајине.

28. ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА

(а) Структура дугорочних резервисања је приказана како следи:

У хиљадама РСД	2023	2022
Резервисања за накнаде и друге бенефиције запослених	68.943	15.521
Резервисања за трошкове судских спорова	6.365	12.729
Укупно	**75,308**	**28,250**

На дан 31. децембра 2023. године, РАТЕЛ је формирао резервисања за потенцијалне губитке који могу проистећи по основу вероватних негативних исхода судских спорова који се воде против РАТЕЛ-а у износу од РСД 6,365 хиљада.

Резервисања за отпремнине исказана су у износу садашње вредности очекиваних будућих исплата. Приликом утврђивања садашње вредности очекиваних одлива коришћена је дисконтна стопа од 6.20% на бази процене очекиване просечне тржишне каматне стопе на дугорочна динарска средства у Републици Србији.

(б) Промене на дугорочним резервисањима у току 2023. године приказане су у следећој табели:

У хиљадама РСД	Судски спорови издата јемства	Накнаде запосленима	Укупно
Стање на дан 1. јануар 2023. године	**12,729**	**15,521**	**28,250**
Нова резервисања у току године	-	54,178	54,178
Искоришћена резервисања	-	272	272
Укидање у корист прихода	6,365	483	6,848
Стање на дан 31. децембра 2023. године	**6,365**	**68,946**	**75,308**

29. ПРИМЉЕНИ АВАНСИ, ДЕПОЗИТИ И КАУЦИЈЕ

У хиљадама РСД	2023	2022
Примљени аванси, депозити и кауције	980,686	882,215
Укупно	**980,686**	**882,215**

30. ОБАВЕЗЕ ИЗ ПОСЛОВАЊА

У хиљадама РСД	2023	2022
Добављачи у земљи	295,484	63,681
Добављачи у иностранству	258	-
Укупно	**295,742**	**63,681**

Преглед најзначајнијих обавеза према добављачима у земљи дат је у следећој табели:

У хиљадама РСД	2023
ELEKTROVOLT DOO	133,404
Unicom - Telecom doo	50,667
ASSECO SEE DOO (PEXIM) BEOGRAD	24.220
COMTRADE SYSTEM INTEGRATION BEOGRAD	16,437
Intracom Telecom	15,846
Остали	55,168
Укупно:	**295,742**

31. ОСТАЛЕ КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ

У хиљадама РСД	2023	2022
Обавезе према запосленима	1.080	-
Обавезе према физичким лицима за накнаде по уговорима	-	21
Укупно	**1,080**	**21**

32. ОБАВЕЗЕ ЗА ОСТАЛЕ ПОРЕЗЕ, ДОПРИНОСЕ И ДРУГЕ ДАЖБИНЕ

У хиљадама РСД	2023	2022
Остале обавезе за порезе, доприносе и друге дажбине	1,362	1,263
Укупно	**1,362**	**1,263**

33. НЕУСАГЛАШЕНА ПОТРАЖИВАЊА И ОБАВЕЗЕ

У складу са чланом 22. Закона о рачуноводству РАТЕЛ је извршио усаглашавање потраживања и обавеза са дужницима и повериоцима. Усаглашавање потраживања и обавеза извршено је са стањем на дан 31.12.2023. године.

Стање неусаглашених потраживања и обавеза на горе наведени дан је следеће:

У хиљадама РСД	**2023**
Обавезе по основу примљених аванса Телеком Србија А.Д	9.466
Обавезе према добављачима Електропривреда Србије – огранак ЕПС снабдевање	471
Укупно неусаглашене обавезе	**9.937**

34. ПОТЕНЦИЈАЛНЕ ОБАВЕЗЕ И ПОТЕНЦИЈАЛНА СРЕДСТВА

(а) Судски спорови

РАТЕЛ је укључен у већи број судских спорова који проистичу из његовог свакодневног пословања, односно због наплате потраживања по основу издатих решења. РАТЕЛ процењује вероватноћу негативних исхода ових питања, као и износе вероватних или разумних процена губитака. Разумне процене обухватају просуђивање руководства након разматрања информација које укључују обавештења, поравнања, процене од стране правног сектора, доступне чињенице, идентификацију потенцијалних одговорних страна и њихове могућности да допринесу решавању, као и претходно искуство. Резервисање за судске спорове се формира када је вероватно да постоји обавеза чији се износ може поуздано проценити пажљивом анализом. Потребно резервисање се може променити у будућности због нових догађаја или добијања нових информација.

Коначан исход судских спорова у току је неизвестан. Као што је обелодањено у Напомени 28, на дан 31. децембра 2023. године РАТЕЛ је формирао резервисања за потенцијалне губитке који могу проистећи из наведених спорова у укупном износу од РСД 6.365 хиљада.

35. ДОГАЂАЈИ НАКОН ДАТУМА БИЛАНСА СТАЊА

РАТЕЛ није имао значајнијих догађаја након датума биланса који би захтевали додатна обелодањивања у напоменама уз финансијске извештаје за 2023. годину.

У Београду, 21.03.2024. године

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
БЕОГРАД

Законски заступник
Директор, Драган Пејовић

Дигитално потписано
Pejović Dragan
издавалац сертификата:
Privredna Komora Srbije
29.03.2024. 14:21:37

Број: 1-03-402-1/24
Датум: 21.03.2024. године

РЕГУЛАТОРНО ТЕЛО ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ И ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ О ПОСЛОВАЊУ ЗА 2023. ГОДИНУ

Београд, март 2024. године

САДРЖАЈ

1. **ОСНОВНИ ПОДАЦИ**
2. **ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА**
   - 2.1. Организациона шема
   - 2.2. Органи управљања
3. **АКТИВНОСТИ РЕГУЛАТОРА У 2023. ГОДИНИ**
4. **ПРУЖАЊЕ УСЛУГА КОРИСНИЦИМА**
5. **ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА**
6. **КАПИТАЛ**
7. **ФИНАНСИЈСКИ ПОЛОЖАЈ И РЕЗУЛТАТИ ПОСЛОВАЊА**
   - 7.1. Биланс успеха
   - 7.2. Пословни приходи
   - 7.3. Пословни расходи
   - 7.4. Финансијски приходи и расходи
   - 7.5. Остали приходи и расходи
   - 7.6. Биланс стања
8. **ИНФОРМАЦИЈЕ О КАДРОВСКОЈ СТРУКТУРИ ЗАПОСЛЕНИХ**
9. **ИНФОРМАЦИЈЕ О УЛАГАЊИМА У ЦИЉУ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ**
10. **ИНФОРМАЦИЈЕ О ОТКУПУ СОПСТВЕНИХ АКЦИЈА, ОДНОСНО УДЕЛА**
11. **ПОСТОЈАЊЕ ОГРАНАКА**
12. **ДОГАЂАЈИ НАКОН ДАТУМА БИЛАНСА**
13. **ПЛАНИРАНИ БУДУЋИ РАЗВОЈ**
14. **АКТИВНОСТИ ИСТРАЖИВАЊА И РАЗВОЈА**
15. **ЦИЉЕВИ И ПОЛИТИКЕ ВЕЗАНЕ ЗА УПРАВЉАЊЕ ФИНАНСИЈСКИМ РИЗИЦИМА**
16. **ИЗЛОЖЕНОСТ КРЕДИТНОМ РИЗИКУ**
17. **ПОКАЗАТЕЉИ ФИНАНСИЈСКОГ ПОЛОЖАЈА**
    - 17.1. Показатељи ликвидности
    - 17.2. Анализа извештаја о токовима готовине
    - 17.3. Показатељи финансијске структуре (солвентности)

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ

Регулаторно тело за електронске комуникације и поштанске услуге, у даљем тексту: Регулатор

Адреса: Палмотићева 2, 11103 Београд, ПАК 106306

Матични број: 17606590

Порески идентификациони број: 103986571

Информативни центар: 0800/800-999 и факс: 011/3232-537

Адреса електронске поште: ratel@ratel.rs

Директор: Драган Пејовић

Даном ступања на снагу Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, број 35/23, у даљем тексту: Закон), 7. маја 2023. године, Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге је наставила да, као Регулаторно тело за електронске комуникације и поштанске услуге (у даљем тексту: Регулатор), обавља регулаторне и друге послове у оквиру делокруга и надлежности прописаних Законом и посебним законима којима се уређује област поштанских услуга и информационе безбедности. Као национално независно регулаторно тело у Републици Србији за област електронских комуникација и поштанских услуга, Регулатор врши јавна овлашћења у циљу ефикасног спровођења утврђене политике у области електронских комуникација и поштанских услуга, подстицања конкуренције електронских комуникационих мрежа и услуга, унапређивања њиховог капацитета, односно квалитета, доприноса развоју тржишта електронских комуникација и тржишта поштанских услуга, заштите интереса корисника електронских комуникација и корисника поштанских услуга.

Регулатор је у обављању послова независан од органа извршне власти, других државних органа и организација, као и од правних и физичких лица која обављају делатност електронских комуникација и поштанских услуга. Регулатор самостално располаже финансијским средствима, у складу са одобреним финансијским планом.

Права, обавезе и рад Регулатора уређена су Законом и законом којим се уређује рад јавних агенција, а за обављање послова из своје надлежности Регулатор обезбеђује потребне техничке, финансијске и људске ресурсе.

Регулатор може, у сврху обављања појединих стручних послова из своје надлежности, ангажовати друга домаћа или страна правна и физичка лица.

Начин рада и унутрашње уређење Регулатора уређују се статутом, који доноси Савет Регулатора уз сагласност Народне скупштине, а по претходно прибављеном мишљењу Владе.

Регулатор, у складу са чланом 9. Закона:

1) доноси подзаконске акте;

2) одлучује о правима и обавезама привредног субјекта и корисника;

3) ближе прописује начин обављања делатности електронских комуникација;

4) врши процену и прати стање тржишта и конкуренције у вези са отвореним приступом интернету;

5) захтева од привредног субјекта и других лица податке и информације ради вршења стручног надзора;

6) доноси одлуку у вези са спровођењем претходне регулације тржишта, укључујући одређивање обавезе међуповезивања и приступа;

7) одређује једног или више привредних субјеката са обавезом пружања појединих или свих услуга универзалног сервиса, на делу или целој територији Републике Србије, водећи рачуна да услуге универзалног сервиса буду доступне свим крајњим корисницима на територији Републике Србије, независно од географске локације;

8) спроводи поступак израде географског прегледа распрострањености електронских комуникационих мрежа;

9) врши обрачун нето трошка пружања и дефинише начин надокнаде прекомерних трошкова услуга универзалног сервиса;

10) ближе прописује услове коришћења радиофреквенцијског спектра и припрема Предлог плана намене радиофреквенцијских опсега и предлоге планова расподеле радиофреквенција;

11) управља радиофреквенцијским спектром и доноси одлуке у вези са издавањем, изменом, продужењем, преносом, обновом, ограничењем и одузимањем појединачне дозволе за коришћење радиофреквенцијског спектра;

12) припрема и спроводи поступак јавног надметања за издавање појединачних дозвола за коришћење радиофреквенцијског спектра;

13) координира коришћење радиофреквенцијског спектра;

14) доноси одлуку у вези са обавезом преноса одређеног медијског садржаја, на захтев тела надлежног за електронске медије;

15) доноси План нумерације;

16) управља нумерацијом и доноси одлуке у вези са издавањем, продужењем, преносом и одузимањем дозволе за коришћење нумерације;

17) прописује услове и начин преноса броја;

18) спроводи вансудско решавање спорова између пружаоца услуга и крајњих корисника;

19) формира и одржава регистре, евиденције и базе података прописане овим законом и редовно објављује податке из области електронских комуникација;

20) одређује тржишта подложна претходној регулацији, спроводи поступак анализе тржишта и одређује привредног субјекта са значајном тржишном снагом, коме утврђује најмање једну регулаторну обавезу;

21) решава спорове између привредних субјеката;

22) решава спорове у вези са међуповезивањем, приступом, колокацијом и заједничким коришћењем елемената мреже и припадајућих средстава;

23) сарађује са органима и организацијама надлежним за област електронских медија, заштите конкуренције, заштите потрошача, заштите података о личности, заштите животне средине, просторног планирања, послова катастра, одбране и безбедности и другим органима и организацијама по питањима значајним за област електронских комуникација;

24) сарађује са надлежним регулаторним и стручним телима држава чланица Европске уније и других држава и Телом европских регулатора за електронске комуникације (BEREC) ради усаглашавања праксе примене прописа из области електронских комуникација и подстицања развоја прекограничних електронских комуникационих мрежа и услуга;

25) учествује у раду међународних организација и институција у области електронских комуникација и поштанских услуга у својству националног регулаторног тела у области електронских комуникација и поштанских услуга;

26) регулише цене услуга роминга, цене терминације и друге елементе цена услуга роминга у јавним мобилним комуникационим мрежама и ближе прописује услове пружања регулисаних услуга роминга, у складу са међународним споразумима;

27) контролише индивидуалне тарифе и цене услуга у случају њиховог везивања, у случају да је привредни субјект одређен као онај са значајном тржишном снагом, у складу са одредбама овог закона;

28) иницира, прати превентивне активности и уређује примену мера за очување безбедности и интегритета јавних електронских комуникационих мрежа и услуга, тајности комуникација, као и заштите података о личности, саобраћају и локацији;

29) обавља послове стручног надзора у области електронских комуникација, у складу са овим законом и прописима донетим на основу њега;

30) обавља контролу радиофреквенцијског спектра и послове мерења, испитивања и утврђивања узрока сметњи у радиофреквенцијском спектру;

31) обавља технички преглед;

32) обавља регулаторне и друге послове из области поштанских услуга, у складу са посебним законом којим се уређују поштанске услуге;

33) обавља послове из области информационе безбедности у складу са посебним законом којим се уређује информациона безбедност;

34) обавља друге послове у складу са законом.

Послове из члана 9. става 1. тач. 1)-3), 6)-13), 15)-21), 23), 24) и тач. 26)-29) Закона, Регулатор обавља као поверене послове.

Законом о информационој безбедности („Службени гласник РС“, бр. 6/16, 94/17 и 77/19), који је ступио на снагу и почео да се примењује од 5. фебруара 2016. године, прописано је да је Регулатор надлежан и за послове Националног центра за превенцију безбедносних ризика у ИКТ системима - Национални ЦЕРТ. Национални ЦЕРТ обавља послове координације, превенције и заштите од безбедносних ризика у ИКТ системима у Републици Србији на националном нивоу.

2. ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА

У складу са Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Регулаторној агенцији за електронске комуникације и поштанске услуге, сада Регулатора (у даљем тексту: Правилник), за обављање послова из делокруга рада Регулатора, образоване су основне унутрашње јединице:

1. **Сектор за електронске комуникације;**
2. **Сектор за правне послове;**
3. **Сектор за анализу тржишта и економске послове;**
4. **Сектор за поштанске услуге;**
5. **Сектор за информациону безбедност и технологије и**
6. **Сектор за опште послове.**

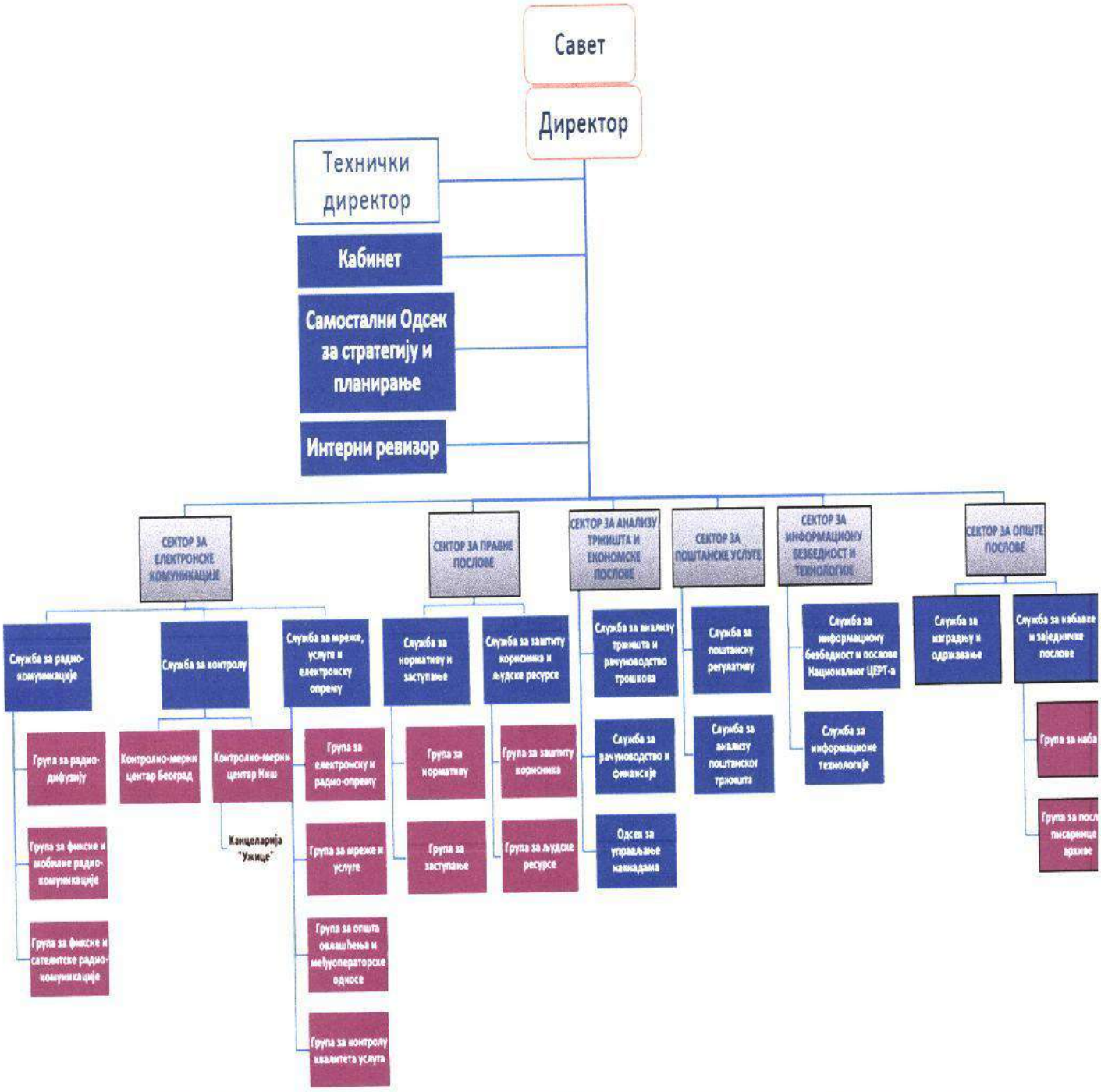
У Регулатору се као посебне унутрашње јединице образују **Кабинет и Самостални одсек за стратегију и планирање.**

Послове стручне и техничке подршке директору Регулатора утврђене Правилником, обавља **технички директор** изван свих унутрашњих јединица.

Послове интерне ревизије, утврђене Правилником, обавља **интерни ревизор** изван свих унутрашњих јединица.

Регулатор може за одређене послове (мерења и испитивања) формирати подручне јединице ван свог седишта: **контролно-мерне центре** (у даљем тексту: КМЦ). Регулатор поседује два КМЦ-а, „Београд“ и „Ниш“, са издвојеном канцеларијом „Ужице“.

2.1. ОРГАНИЗАЦИОНА ШЕМА

2.2. ОРГАНИ УПРАВЉАЊА

Органи Регулатора су Савет Регулатора и директор.

Савет Регулатора, у складу са Законом:

1) доноси годишњи план Регулатора, усклађен са стратешким актима и акционим плановима из области електронских комуникација, поштанских услуга и информационе безбедности, најкасније до 15. децембра текуће године за наредну годину;
2) доноси Статут Регулатора;
3) доноси Пословник о раду Савета Регулатора;
4) доноси правилнике, упутства, одлуке и друге акте којима се на општи начин уређују питања из надлежности Регулатора, као и друга акта прописана Законом, односно посебним прописима којима се уређује област поштанских услуга и област информационе безбедности;
5) обавља послове утврђене посебним законом којим се уређују поштанске услуге;
6) обавља послове утврђене посебним законом којим се уређује информациона безбедност;
7) доноси финансијски план Регулатора најкасније до 15. новембра текуће године за наредну годину, са елементима утврђеним Законом, на који сагласност даје Влада;
8) доноси годишњи финансијски извештај Регулатора, који са извештајем овлашћеног ревизора, доставља Влади;
9) доноси годишњи извештај о раду Регулатора, са елементима утврђеним Законом, који се односи на претходну годину, и који се до краја јуна текуће године подноси Народној скупштини;
10) ангажује и раздужује независног, овлашћеног ревизора и утврђује накнаду за његов рад;
11) даје сагласност на акт којим се уређује унутрашња организација и систематизација радних места Регулатора, а који доноси директор Регулатора као и на опште акте које доноси директор на основу члана 18. став 8. Закона;
12) именује и разрешава директора Регулатора на основу спроведеног јавног конкурса, у складу са одредбама Закона;
13) обавља и друге послове који Законом, односно посебним законима којима се уређују поштанске услуге, и информациона безбедност, као и Статутом Регулатора нису стављени у надлежност директора.

Рад Савета Регулатора је јаван.

Савет доноси правилнике, упутства, одлуке и друге акте којима се на општи начин уређују питања из надлежности Регулатора. Регулатор је дужан да донета акта објављује у складу са законом којим се уређује државна управа, односно да пре објављивања општих аката прибави од надлежног министарства мишљење о њиховој уставности и законитости, а министарство да Регулатору достави образложени предлог како да општи акт усагласи са Уставом, законом, другим прописом или општим актом Народне скупштине и Владе.

Директор Регулатора:

1) одговоран је за законитост рада Регулатора, заступа и представља Регулатора, руководи радом и пословањем Регулатора, одлучује о правима, обавезама и одговорностима запослених у Регулатору, припрема и спроводи одлуке Савета, стара се о обезбеђивању јавности рада Регулатора и врши друге послове прописане Законом и Статутом;
2) именује га Савет на основу спроведеног јавног конкурса у складу са Законом, на мандат од пет година и може бити поново изабран, а за време трајања мандата је у радном односу у Регулатору;
3) за свој рад одговара Савету, коме подноси годишњи и периодичне извештаје о раду;
4) доноси општи акт којим се уређује унутрашња организација и систематизација радних места у Регулатору, уз сагласност Савета и опште акте којима се, у складу са општим прописима о раду и одобреним финансијским планом Регулатора, детаљније уређују права и обавезе запослених у Регулатору, остала питања из области радних односа и питања из области уређивања процедура и техничких правила за поступање запослених приликом обављања специфичних процеса рада у Регулатору.

3. АКТИВНОСТИ РЕГУЛАТОРА У 2023. ГОДИНИ

Активности Регулатора као националног регулаторног тела за област електронских комуникација и поштанских услуга, као и Националног ЦЕРТ-а за област информационе безбедности, током 2023. године су биле усмерене на очување конкурентног тржишта, побољшање услова за рад оператора на тржишту телекомуникација и поштанских услуга, обезбеђивање већег степена заштите крајњих корисника, побољшање квалитета услуга, као и на промоцију информационе безбедности у Републици Србији.

У оквиру обављања регулаторних активности важно је издвојити следеће податке за 2023. годину:

На основу захтева корисника за издавање и продужење појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, решењима је издато **12.449** појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција (укупан број решења је **1.970**), а одузето је укупно **3.831** дозвола (укупан број решења је **732**), а осим тога издато је и 289 лиценци за радио-аматере.

Током 2023. године настављена је тестна фаза увођења 5G технологије обрадом захтева за издавањем привремених дозвола за коришћење радио-фреквенција у радио-фреквенцијским опсезима 3,4-3,8 GHz, 2,6 GHz и 700 MHz, при чему је фокус на научно-технолошким парковима где се развијају и тестирају савремена технолошка решења за будућност.

У области радио-дифузне службе извршена је анализа захтева и достављени одговори за укупно **20** дислокација радио-дифузних предајника.

У 2023. години , у области радио-дифузне службе извршена је координација 407 фреквенција/локација са суседним и другим администрацијама и то путем: специјалних секција GE06 - 132 координације и GE84 - 157 координација, а путем кореспонденције GE06 – 22 координације T-DAB и GE84 - 110 координација. Поред тога, администрација Републике Србије је упутила захтев суседним администрацијама путем кореспонденције GE06 – 110 координација за дигитални радио T-DAB

У области фиксне службе одговорено је на **13** захтева за координацију Мађарске (**503** радио-релејна веза) и послата су **4** координациона захтева (**105** радио-релејних веза).

У области фиксне сателитске службе одговорено је на **9** захтева за координацију за **13** земаљских станица

У области фиксне и мобилне службе извршена је координација 4 фреквенције и 75 локација са мађарском администрацијом путем кореспонденције.

Прослеђено је 30 коментара на објављене сателитске мреже у BRI FIC-у, за фиксну сателитску и радио дифузну сателитску службу;

У области радио-дифузне сателитске службе (Appendix 30, 30A) сателитска мрежа Републике Србије је објављена у BRIFIC-u 27.10.2020. године, Part A, Special Section. Координација је завршена и 16.01.2023. године смо поднели захтев ITU Бироу за упис у BSS Листу (Part B), у складу са резолуцијом 559, наше сателитске мреже са финалним карактеристикама. Мрежа је одобрена од стране Бироа, уписана у BSS Листу (Part B) и објављена у BRIFIC-u 4.4.2023. године. 31.5.2023. године поднели смо захтев за трансформацију сателитске мреже из BSS Листе у BSS План. На светској конференцији WRC-23 сателитска мрежа Републике Србије је уписана у BSS План.

У области фиксне сателитске службе настављене су активности наших представника на обезбеђивању регулаторних услова за упис сателитске мреже Републике Србије у FSS план Appendix 30B кроз активно учешће на састанцима ITU и CEPT-a.

Представници наше администрације су учествовали на ITU CPM23-2 (*Second Session of the Conference Preparatory Meeting for WRC-23*) састанку одржаном 27.3-6.4.2023 године. На састанку је усвојен CPM текст за WRC23 тачку агенде AI 7, тема E и усвојени документ садржи три методе: E1-без промене регулативе, E2-примену само резолуције 170 и модификовани метод E3 који је наш предлог. На CPM састанку смо модификовали наш изворни предлог метода E3, у договору са представником Луксембурга и CEPT координатором за AI7, уз подршку ATU (*African Telecommunication Union*) и с обзиром да на поменутом састанку није било исказаног неслагања са модификованим методом E3 сматрали смо да смо коначно дошли до решења које ће бити подржано у CEPT-у, јер су до тада главни противници нашег предлога били Луксембург, Норвешка, Шведска и Шпанија.

Представници наше администрације су учествовали *online* на састанцима CEPT група CPG PTB (подгрупа CPG групе која се бави сателитским питањима) одржаном у априлу 2023. године и CPG састанку одржаном у мају 2023. године. На CPG PTB поднели

смо контрибуцију заједно са администрацијама Босне и Херцеговине, Хрватске, Северне Македоније и Молдавије, која садржи предлог ECP (*European Common Proposal*) текста који подржава модификовани метод E3. Шпанија и Норвешка су изразиле неслагање са модификованим методом E3 и након дискусије дошло је до поларизације администрација, оне које подржавају метод E3 и оне које подржавају метод E2, тако да су усвојене 2 алтернативе ECP текста и послате на састанак CPG групе који одржан у мају 2023. године, на коме такође нисмо успели да дођемо до јединственог предлога.

Наша администрација је заједно са 5 европских администрација поднела контрибуцију за састанак групе CPG PTB у јулу 2023. године, која садржи предлог ECP текста са модификованом методом E2 (примена резолуције 170 и додатне мере које ће олакшати процес координације) и након усаглашавања и дискусије на састанку усвојен је овај предлог као јединствени ECP документ и прослеђен је и финално усвојен на састанку CPG групе у септембру. У јулу месецу започели смо координацију са афектираним администрацијама и послали смо 6 координационих захтева. У току процеса координације у августу смо поднели захтев ITU Бироу за упис у FSS Листу (Part B), а у октобру смо поднели захтев конференцији за упис сателитске мреже у FSS План. На светској конференцији WRC-23 измењена је регулатива Appendix 30B у складу са нашим предлогом и сателитска мрежа Републике Србије је уписана у FSS План.

У току 2023. године мултилатерална координациона група за планирање T-DAB у VHF-III радиофреквенцијском опсегу (174 MHz – 230 MHz), у чијем саставу су администрације Аустрије, Босне и Херцеговине, Мађарске, Хрватске, Словеније, Румуније и Србије завршила је рад. Ове администрације су у периоду од две и по године веома интензивног рада одржале више од 10 координационих састанака са циљем проналаска заједничких решења приликом репланирања и побољшања постојећег Плана GE06, имајући у виду једнак приступ спектру, ефикасно коришћење намењеног спектра, различите захтеве администрација, техничке и друге изазове. Група за радио-дифузију урадила је координацију наших координационих захтева са више стотина радиофреквенцијских додела наведених администарција.

Као резултат рада мултилатералне групе, потписан је Мултилатерални оквирни координациони споразум (MULTILATERAL FRAMEWORK AGREEMENT BETWEEN THE ADMINISTRATIONS OF AUSTRIA, BOSNIA AND HERZEGOVINA, CROATIA, HUNGARY, ROMANIA, SERBIA, SLOVENIA on the frequency plan of VHF Band III, covering the frequency range of 174 - 230 MHz), као и 6 билатералних споразума који садрже усаглашене техничке и географске параметре радиофреквенцијских додела.

Мануелним мерењем се утврђује постојање неправилности у коришћењу радиофреквенцијског спектра, као и настанак потенцијалних сметњи у етру. У 2023. години континуирано је обављано мануелно мерење компонената РФ спектра опремом у контролно-мерним центрима, даљински управљаним контролно-мерним станицама и компактним даљински управљаним мерних станицама, при чему је у базу података унет укупно 12094 мерни запис, при чему је регистровано укупно 160 неправилности у коришћењу радиофреквенцијског спектра.

У 2023. години примљене су укупно 74 пријаве штетних сметњи у етру на основу којих је обављено истраживање и лоцирање извора сметњи и предузете су мере за елиминисање истих. Оператори мобилне телефоније су пријавили укупно 39 штетне сметње, а Контрола лета Србије и Црне Горе је у протеклој години пријавила 31 штетну сметњу.

У 2023. години је настављена кампања обављања техничких прегледа радио-станица у мрежи ЈП ЕТВ. У овом периоду Служба за контролу је обавила укупно 5 техничких прегледа радио-станица у овој мрежи. Такође, служба за контролу је у наведеном периоду присуствовала техничким прегледима која су обављала ангажована лица за укупно 101 радио-станицу.

Од стране ангажованих лица је пријављено укупно 10249 техничких прегледа радио-станица. Проверено је и евидентирано укупно 9110 извештаја о техничким прегледима који су у овом периоду достављени Регулатору.

На основу захтева градских и општинских управа – одељења за просторно планирање, урбанизам и грађевинарство, а за потребе израде просторних планова и планова детаљне регулације, у току 2023. године, припремљено је укупно 85 одговора у којима су дефинисани услови који се односе на заштиту постојећих електронских комуникационих мрежа и припадајућих средстава, утврђивање заштитног појаса и начин извођења радова у близини електронских комуникационих мрежа и припадајућих средстава, као и захтеви који се односе на утврђивање радио коридора за географске зоне дефинисане у захтевима.

Током 2023. године формирано је 1.924 нових предмета у вези са приговорима, при чему је 752 приговора решено позитивно у корист претплатника/ корисника услуга електронских комуникација, издато је 157 исправа о усаглашености радио опреме, донето је 32 решења о додели, продужењу или одузимању нумерације, унето је 13.443 контролно-мерна записа у базу података, у регистар оператора који обављају делатност електронских комуникација унето је 80 измена (41 упис и 39 брисања). У оквиру послова унапређења инфраструктуре система за мониторинг спектра, до краја 2022. године пуштена је у оперативни рад додатна даљински управљана контролно-мерна станица, тако да мониторинг систем, поред два контролно-мерна центра, укључује и двадесет станица.

Настављене су активности на проширењу мреже ЕМФ сензора преко којих се обавља континуирано и дуготрајно праћење нивоа укупног електричног поља које потиче од електронских комуникационих мрежа и опреме, уз одржавање портала који је јавно доступан на интернет адреси http://emf.ratel.rs/cyr/index. Истраживане су локације од интереса за постављање нових сензора широм Србије и у току 2023. године завршена је инсталација 9 сензора тако да сензорска мрежа Регулатора тренутно има 116 ЕМФ сензора у 52 града Републике Србије.

У току 2023. године обављено је упоредно мерење и анализа параметара квалитета услуга које мобилни оператори у Републици Србији пружају крајњим корисницима (*benchmark* мобилних мрежа) за технологије 2G/3G/4G и мерења параметара перформанси мобилних мрежа за говорну услугу и услугу преноса података и резултати су јавно доступни

на посебном порталу http://benchmark.ratel.rs/. Мерења су обухватила 55 градова и око 17.000 km путева, као и 1.600 km железничких пруга у Републици Србији. Током кампање обављено је преко 9.000 позива и 7.000 сесија за сваку од услуга преноса података у свакој од мобилних комуникационих мрежа у Србији, на свим расположивим технологијама (2G, 3G, 4G). *Benchmark* мобилних мрежа у Србији је и 2023. године обављен у складу са препорукама стандарда ETSI TR 103559.

Настављено је са пословима теренских провера и контрола рада оператора електронских комуникација и током 2023. године извршене су 102 провере рада оператора.

У регистру оператора је извршено евидентирање (упис и брисање) 80 оператора електронских комуникационих мрежа и услуга, од чега 41 уписа и 39 брисања. Уписано је 24 оператора за пружање електронских комуникационих услуга и 17 оператора електронских комуникационих мрежа, а из регистра је обрисано 25 оператора за пружање електронских комуникационих услуга и 19 оператора електронских комуникационих мрежа.

У оквиру регулације поштанског тржишта у Републици Србији, у току је реализација всома значајних активности. Законом о поштанским услугама који је донела Народна скупштина Републике Србије новембра 2019. године, а који је разрађен одговарајућим подзаконским актима које су током 2020. године донели Министарство трговине, туризма и телекомуникација и Регулатор, стекли су се услови за значајан напредак на овом пољу.

Ове активности, као и нова задужења дефинисана Стратегијом развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021-2025. године, коју је донела Влада Републике Србије (Сл. гласник 68/21), идентификују Регулатора као незаобилазан фактор у развоју и регулацији тржишта поштанских услуга у Републици Србији.

На основу наведених аката, Регулатор је током 2023. године наставио са спровођењем кључних активности у циљу њихове имплементације, као што су: независно мерење квалитета услуга које су део универзалне поштанске услуге, студија о одрживости универзалне поштанске услуге, мерење квалитета преноса поштанских пошиљки са експрес услугом ("benchmark"), задовољење потреба корисника поштанских услуга, измена и допуна закона о поштанским услугама, провера регулаторних извештаја јавног поштанског оператора у складу са Правилником о начину вођења одвојеног рачуноводства и провере веродостојности регулаторних извештаја јавног поштанског оператора, промоција и дорада ГИС портала тржишта поштанских услуга и Портала цена поштанских услуга. као и са пословима издавања и одузимања дозвола за обављање поштанских услуга, посредовање у вансудском решавању спорова између корисника и поштанских оператора, стручног надзора над радом поштанских оператора и др.

У 2023. години, независна организација коју је Регулатор ангажовао, наставила је да обавља континуирано мерење времена преноса нерегистрованих приоритетних и неприоритетних писмоносних пошиљака у унутрашњем поштанском саобраћају ЈПО. Такође, у 2023. години Регулатор је након спроведеног јавног конкурса одабрао независну

организацију која ће наставити да обавља континуирано мерење времена преноса нерегистрованих приоритетних и неприоритетних писмоносних пошиљака у унутрашњем поштанском саобраћају у периоду 2024-2026. године.

Регулатор је у току 2023. године, спровео низ активности у циљу реализације студије о одрживости универзалне поштанске услуге и то: израда техничке спецификације за одрживост универзалне поштанске услуге, панел дискусија на тему одрживост универзалне поштанске услуге, расписивање јавне набавке за одабир консултанта, одабир консултанта, израда Нацрта Методологије, јавне консултације у вези Нацрта Методологије, формирање Радне групе која је донела закључке у циљу израде финалног документа Методологије, као и израду финалног документа Методологије. Реализација овог пројекта је предвиђена у 2024. години

У циљу унапређења конкуренције на тржишту поштанских услуга, у IV кварталу 2023. године настављено је мерење квалитета преноса поштанских пошиљака са експрес услугом које је започето у IV кварталу 2022. године. Мерење квалитета преноса обављало се над пет (5) највећих поштански оператора,а анализа мерења квалитета урађена је кроз четири (4) главна критеријума и тринаест (13) подкритеријума, чији резултати ће бити објављени на сајту Регулатора у 2024. години. Резулати "benchmark" мерења из 2022. године су објављени на сајту Регулатора у 2023. години.

У циљу истраживања степена задовољења потреба корисника поштанских услуга, универзалне поштанске услуге и осталих услуга, Регулатор је у IV кварталу 2023. године ангажовао независну организацију која ће извршити истраживање почетком 2024. године.

У вези измене или допуне Закона о поштанским услугама, у 2023. години, представници Регулатора су узели активно учешће у изради документације која би требало да буде смерница за измену поменутог Закона, при чему је одржано више састанака са представницима надлежног Министарства и консултанта, где су изнете идеје и смернице за будући рад. С тим у вези, урађен је нацрт документа као основ за будућу измену или допуну Закона, који је представљен на радионици на тему „Имплементација ЕУ acquis-a у поштанском сектору", која је одржана у новембру 2023. године у Палати „Србија".

Путем ГИС портала којем се приступа преко сајта Регулатора, омогућен је приказ локација преко 1.850 пословница поштанских оператора и 175 пакетомата за испоруку пошиљака, као и територије на којој поштански оператори врше поштанске услуге.

Корисници поштанских услуга, на порталу цена на сајту ceneusluga.rs могу се информисати о ценама и додатним услугама које поштански оператори нуде својим корисницима у домаћем саобраћају, а омогућено је и упоредити цене експрес услуга поштанских оператора по више критеријума. У другој половини 2023. године, припремљен је пројектни задатак и направљен је пилот пројекат за поређење цена у међународном поштанском саобраћају, на основу масе и одредишта, за опције најбрже поштанске услуге и најјефтиније. Реализација пројекта и постављање на јавни портал за кориснике се очекује у првој половини 2024. године.

Регулатор наставља да доприноси раду међународне заједнице у циљу унапређења заштите од безбедносних ризика у ИКТ системима. Национални ЦЕРТ прима и обрађује инциденте пријављене са територије Републике Србије и од стране међународних ЦЕРТ-ова. Током 2023. године пријављено је укупно 735 инцидената. Национални ЦЕРТ Републике Србије, у саставу Регулатора, препознат је као јединствена национална тачка за пријаву инцидената од стране међународних ЦЕРТ организација.

Услед потребе да се омогући запосленима да обављају своје радне задатке са било које локације и у било ком тренутку, а да се очува безбедност информационог система и података које запослени обрађују, имплементирани су заштитни механизми који омогућавају да само аутентификовани и ауторизовани корисници могу користити ресурсе Регулатора. У циљу повећања безбедности за кориснике који имају додатне привилегије у информационом систему, имплементиран је систем за управљање привилегованим налозима. Овај систем омогућава заштиту ресурса у информационом систему контролом приступа привилегованих налога, који представљају честу мету нападача. Поред основних захтева за мониторинг и контролу привилегованих налога, очекивани циљеви се огледају у смањењу ризика приступа злонамерних корисника, како би се отежало потенцијалним нападачима да неауторизовано приступе ресурсима Регулатора.

У току 2023. године, могућност подношења пријаве за појединачне дозволе за коришћење радио-фреквенција путем апликација е-дозвола и е-шалтера наставило је да користи пет оператора: Телеком Србија, А1, Цетин и ЈП Емисиона техника и везе (ЕТВ), као и Контрола летења Србије и Црне Горе (СМАТСА) и Електропривреда Србије (ЕПС).

Регулатор је у периоду 2021. година - 2022. година отпочео нови круг анализе релевантних тржишта у складу са Препоруком Комисије о релевантним тржиштима (2014/710/ЕУ) и Одлуком о одређивању релевантних тржишта подложних претходној регулацији („Службени гласник РС“, број 78/18). У 2022. годину донета су решења о одређивању оператора са значајном тржишном снагом (у даљем тексту: оператор са ЗТС) на три релевантна тржишта: велепродајном тржишту терминације позива у јавној телефонској мрежи на фиксној локацији, велепродајном тржишту терминације позива у мобилној мрежи и велепродајном тржишту локалног приступа елементима мреже који се пружа на фиксној локацији, а доношење решења које се односи на велепродајно тржиште средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште преостало је као активност у 2023. години. Решење број: 1-03-349-32/22-14 о одређивању оператора са ЗТС на велепродајном тржишту средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште је донето 4.5.2023. године. Оператору са ЗТС на овом релевантном тржишту упућен је дана 12.6.2023. године захтев за достављање Стандардне понуде за услуге широкопојасног приступа у велепродаји.

У циљу имплементације донетих решења о одређивању оператора са ЗТС, а у складу са Правилником о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда („Службени гласник РС“, број 36/19) и Законом о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13 – одлука УС, 62/14 и 95/18 - др. закон), оператори са ЗТС су у обавези да, на захтев Агенције, сада Регулатора, сачине и

објаве стандардне понуде у року од 60 дана од дана пријема захтева. У оквиру праћења извршавања обавеза оператора са ЗТС, Регулатор, између осталог, врши и проверу усаглашености стандардних понуда оператора са ЗТС са прописима и другим актима Регулатора, а којима је решењем одређена обавеза објављивања одређених података и обавеза недискриминаторног поступања и/или обавеза омогућавања приступа и коришћења елемената мреже и припадајућих средстава приликом пружања услуга на релевантном тржишту.

Доношењем Правилника о изменама и допунама Правилника о примени трошковног принципа одвојених рачуна и извештавању од стране оператора са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација („Службени гласник РС", број 53/21) омогућена је примена трошковног модела заснованог на дугорочним инкременталним трошковима (*Bottom–up Long Run Incremental Costs* – LRIC) за потребе одређивања трошковно оријентисаних цена регулисаних велепродајних услуга, у циљу усклађивања са Препоруком Комисије од 7. маја 2009. године о регулацији цена фиксне и мобилне терминације позива у Европској унији (2009/396/ЕЗ), као и Препоруком Комисије од 11. септембра 2013. године о јединственим обавезама недискриминације и трошковним методологијама у циљу унапређења конкуренције и побољшања инвестиционе климе у области широкопојасног приступа (2013/466/ЕУ), којом је BU LRIC+ методологија препоручена методологија за одређивање цена регулисаних велепродајних услуга приступа.

Како је планирано и доношење решења о утврђивању цена заснованих на LRIC моделу трошкова на велепродајном тржишту локалног приступа елементима мреже који се пружа на фиксној локацији и велепродајном тржишту средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште, неопходно је да независни консултант изврши измене у постојећем LRIC моделу трошкова с обзиром на резултате анализа релевантних тржишта које је Регулатор спровео током 2022. године и 2023. године. Спровођење уговора о пружању услуге ажурирања LRIC трошковног модела отпочето је крајем 2023. године, како би независни консултант ажурирао LRIC модел и припремио га за обрачун регулисаних цена. Након тога, биће донета решења о утврђивању цена заснованих на LRIC моделу трошкова на поменутим релевантним тржиштима.

Регулатор наставља да врши контролу начина формирања цена регулисаних услуга оператора са ЗТС на основу достављених регулаторних извештаја за 2022. годину, као и применом модела дугорочних инкременталних трошкова (LRIC) за одређивање цена регулисаних велепродајних услуга на релевантним тржиштима.

Регулатор наставља да прати регулисане цене роминга и примену Споразума о снижавању цена услуга роминга у јавним мобилним комуникационим мрежама у региону Западног Балкана (у даљем тексту: Споразум), којим је уведена регулација роминг услуга у региону Западног Балкана, односно којом се укидају роминг накнаде за крајње кориснике. Регулатор учествује у раду Координационог тела за роминг које је формирано на основу Споразума Такође, Регулатор је дужан да се стара о примени овог споразума и прати поступање пружалаца услуга роминга и њихово поштовање обавеза утврђених Споразумом, Правилником о примени политике примереног коришћења, методологији процене одрживости укидања малопродајних додатних накнада за роминг и захтеву који пружалац

услуга роминга подноси у сврху те процене („Службени гласник РС“, број 53/21) и решењем Регулатора број: 1-03-34900-3/19-15 од 17.6.2019. године. Регулатор, у те сврхе, прикупља, обрађује и објављује релевантне податке о пружању услуга роминга. Регулатор, у оквиру својих овлашћења, наставља да спроводи све потребне активности у стварању услова за снижавање цена услуга роминга између региона Западног Балкана и Европске уније.

Када је реч о међународној сарадњи у области електронских комуникација, Регулатор је наставио са активним учешћем у раду Тела европских регулатора за електронске комуникације (BEREC) и Групе независних регулатора (IRG), радних група Европске конференције поштанских и телекомуникационих администрација (CEPT), Групе за политике управљања РФ спектром (RSPG). Такође, представници Регулатора су учествовали у раду Светске конференције о радио-комуникацијама WRC- 23, која је одржана у периоду 20.11-15.12.2023. године у Дубаију. У области поштанских услуга активно учествује у раду Европске групе регулатора за поштанске услуге - ERGP (European Regulators Group for Postal Services), Европском комитету за поштанску регулативу – CERP и Европског комитета за стандардизацију у области поштанских услуга (European Committee for standardization/Technical committee 331 – Postal services CEN TC 3331- postal services), као и учешће у активностима Административног савета Светског поштанског савеза, при чему су представници Регулатора учествовали на 4. Ванредном Конгресу светског поштанског савеза одржаног у периоду од 1.-5.октобра 2023. године у Ријаду.

4. ПРУЖАЊЕ УСЛУГА КОРИСНИЦИМА

Електронске комуникације

У оквиру послова који се односе на управљање радио-фреквенцијским спектром, током 2023. године су обављане активности у вези са издавањем појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, координацијом и нотификацијом радио-фреквенција, као и контролом радио-фреквенцијског спектра.

На основу захтева корисника за издавање и продужење појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, закључно са 31.12.2023. године решењима (укупан број решења је **1.970** је издато **12.449** појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, и то:

12.202 појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција на основу захтева корисника, у складу са чланом 104. Закона о електронским комуникацијама;

53 појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција за радио-станице на ваздухоплову;

36 појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција за радио-станице на броду и другом пловилу;

11 појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција за дипломатско-конзуларна представништва и страна правна лица а у складу са чланом 104. Закона о електронским комуникацијама;

147 појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција за радио-аматере;

273 лиценци за радио-аматере;

12 CEPT лиценци за радио-аматере;

4 HAREC лиценци за радио-аматере;

Такође, континуирано се врши евидентирање пријава (електронски) за коришћење радио-фреквенција у фреквенцијским опсезима 2400-2483.5 MHz, 5470-5725 MHz, 5725-5875 MHz и 72-76/82-86 GHz.

Издавању дозвола су претходиле неопходне техничке анализе, као саставни део прорачуна компатибилности између постојећих и нових корисника радио-фреквенцијског спектра.

До 31.12.2023. године, у области радио-дифузне службе извршена је анализа захтева и достављени одговори за укупно **20** дислокација радио-дифузних предајника.

Током 2023. године настављена је тестна фаза увођења 5G технологије обрадом захтева за издавањем привремених дозвола за коришћење радио-фреквенција у радио-фреквенцијским опсезима 3,4-3,8 GHz, 2,6 GHz и 700 MHz, при чему је фокус на научно-технолошким парковима где се развијају и тестирају савремена технолошка решења за будућност.

За потребе радиодифузне службе, Регулатор је у 2023. години издао велики број појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, на основу захтева корисника, као и на основу одлука Савета Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ) о издавању дозвола за пружање медијске услуге радија. Такође су издате и дозволе за дотур радијског модулационог сигнала. Закључно са 31.12.2023. године решењима (укупан број решења је **732**) одузето је укупно **3.831** дозвола.

Закључно са 31.12.2023. године издато је укупно 289 Лиценци за радио-аматере.

У оквиру послова који се односе на контролу коришћења радио-фреквенцијског спектра, Регулатор обавља техничке прегледе радио-станица, што подразумева мерење и проверу усаглашености параметара радио емисија и техничких карактеристика радио станица са условима доделе и коришћења радио-фреквенцијског спектра, прописаних Законом и прописима, стандардима и техничким упутствима. Током 2023. године су обављена **143** техничка прегледа радио-станица у дигитализованој мрежи за емитовање ТВ сигнала, како радиодифузних предајника, тако и радио-релејних уређаја јавног предузећа Емисиона техника и везе (ЕТВ).

На основу захтева градских и општинских управа – одељења за просторно планирање, урбанизам и грађевинарство, а за потребе израде просторних планова и планова детаљне регулације у току **2023**. године, припремљено је укупно **85** одговора у којима су дефинисани услови који се односе на заштиту постојећих електронских комуникационих

мрежа и припадајућих средстава, утврђивање заштитног појаса и начин извођења радова у близини електронских комуникационих мрежа и припадајућих средстава, као и захтеви који се односе на утврђивање радио коридора за географске зоне дефинисане у захтевима.

Законом је утврђена обавеза Регулатора да води одговарајуће регистре, односно евиденције оператора, што се спроводи у складу са Одлуком о начину вођења регистра, евиденција, база података као и других информација из делокруга Регулатора и њиховом објављивању на интернет страници Регулатора. Извршено је евидентирање (упис и брисање) 82 оператора електронских комуникационих мрежа и услуга, од чега 46 уписа и 36 брисања. Уписано је 26 оператора за пружање електронских комуникационих услуга и 20 оператора електронских комуникационих мрежа, а из регистра је обрисано 19 оператора за пружање електронских комуникационих услуга и 17 оператора електронских комуникационих мрежа. Такође, у складу са Законом, а на захтев оператора, у 2023. години издато је укупно 32 решења о додели, продужењу или одузимању нумерације.

Преносивост броја у јавним мобилним телекомуникационим мрежама и у 2023. години се одвијала без већих потешкоћа, у складу са општим актом Регулатора који уређује преносивост броја, као и са протоколом о имплементацији правилника којим су оператори међусобно усагласили процедуру у вези са административним питањима која се могу јавити у поступку преноса броја. У 2023. години било је више од 110.000 преноса бројева у јавним мобилним телекомуникационим мрежама. Корисницима фиксне телефоније је такође омогућено да приликом промене оператора задрже свој претплатнички број а процедура преноса бројева се одвија у складу са Правилником о преносивости броја у јавним телефонским мрежама на фиксној локацији као и с протоколом о имплементацији овог правилника, којим су оператори међусобно усагласили процедуру у вези са административним питањима која се могу јавити у поступку преноса броја. У 2023. години је било 16.570 преноса броја претплатника фиксне телефоније.

У складу са Правилником о радио-опреми и телекомуникационој терминалној опреми („Службени гласник РС“, број 11/12, у примени од 01.06.2012. године), Регулатор је, као тело за оцењивање усаглашености радио и телекомуникационе терминалне (РиТТ) опреме, у току 2023. године издао:

- 135 потврда о усаглашености,
- 22 извода из Евиденције о издатим потврдама о усаглашности РиТТ опреме.

Подносиоци су одустали од 12 захтева, док је 7 захтева сторнирано.

За потребе даљег развоја система за континуално мерење нивоа електромагнетског поља на територији Републике Србије (ЕМФ РАТЕЛ), Регулатор је током 2023. године наставио са проширењем система постављањем нових ЕМФ сензора на објектима који се сматрају „зонама повећане осетљивости“ (предшколске и школске установе и здравствене установе), у градовима Републике Србије. Током 2023. године постављено је укупно 9 нових ЕМФ сензора, тако да до краја 2023. године мрежу сензора у ЕМФ Регулатора чини укупно 116 сензора у 52 града Србије.

Стратегија Регулатора је да охрабри додатне инвестиције и даљи развој телекомуникационог тржишта кроз подстицање конкурентности, економичности и ефикасности мобилних комуникација, као и да на поуздан и непристрасан начин информише кориснике о квалитету мобилних мрежа у Републици Србији. Из тог разлога Регулатор је и током 2023. године спровео свеобухватна упоредна мерења и анализу параметара квалитета услуга доступних крајњим корисницима (*F*) мобилних комуникационих мрежа оператора: Телеком Србија, Теленор и A1 Србија. Циљ benchmark-а мобилних мрежа је објективно упоредно тестирање квалитета услуга у мобилним мрежама, гледано из угла корисника, мерењем одговарајућих параметара квалитета.

Регулатор корисницима услуге приступа интернету у јавним фиксним и јавним мобилним комуникационим мрежама омогућава мерење квалитета услуге широкопојасног приступа интернету путем апликације RATEL NetTest. Тестирање интернет конекције у јавним фиксним комуникационим мрежама се врши коришћењем апликације која је доступна на интернет страници Регулатора: https://nettest.ratel.rs Тестирање интернет конекције у јавним мобилним мрежама се врши коришћењем апликације која се бесплатно може преузети за *Android* и *iOS* мобилне уређаје на *Google Play Store* и *Apple App Store*.

Заштита корисника услуга електронских комуникација

Регулатор је овлашћен да спроводи вансудско посредовање у мирном решавању спорова између оператора електронских комуникација и претплатника/корисника услуга електронских комуникација у поступку по приговорима на рад оператора који се односе на висину рачуна и квалитет услуга, али и на преносивост бројева у јавној фиксној и мобилној мрежи, услуге са додатом вредношћу, спорне ситуације из уговорног односа, декодирање телефона, и др.

У складу са одредбама члана 113. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС”, бр. 44/10, 60/13-УС, 62/14 и 95/18- др. закон) које остају на снази до доношења подзаконског акта из члана 140. став 6. Закона, приликом посредовања у вансудском решавању спора, Регулатор нема законска овлашћења да води управни поступак приликом поступања, већ само да посредује у покушају мирног решавања спора ван суда. Након доношења подзаконског акта из члана 140. став 6. Закона и његовог ступања на снагу, Регулатор ће, уколико спор не може бити решен споразумно, одлучивати мериторно у управном поступку.

Одређени број предмета се у зависности од материје упућује на даље надлежно поступање Министарству информисања и телекомуникација, односно инспекцији тог министарства или органа аутономне покрајине који су надлежни за инспекцијски надзор над применом Закона, Министарству унутрашње и спољне трговине, односно организационим јединицама тог министарства надлежним за инспекцијске послове и за заштиту колективних интереса потрошача у примени одредби Закона о заштити потрошача, Регулаторном телу за електронске медије, другим органима или организацијама.

Осим предмета у вези са приговорима корисника услуга електронских комуникација, Група за заштиту корисника ради и у предметима формираним у вези са другим питањима, и то: обједињена системска питања која се тичу права ширег круга лица, сарадња са другим организационим јединицама Регулатора, претежно, Сектором за електронске комуникације у вези са контролом квалитета услуга и провером поступања оператора, сарадња са операторима електронских комуникација, итд.

У 2023. години су примљена 1.924 приговора на операторе електронских комуникација, а позитивно су решена 752 приговора.

Поштанске услуге

Издавање дозвола поштанским операторима

Регулатор издаје Решење (о одобрењу за обављање поштанских услуга), и то на период: посебна лиценца до 15 година, лиценца се издаје са роком важења од 10 година, а одобрење са роком важења од 1 до 10 година.

Сходно својим законским обавезама Регулатор ажурира регистар оператора поштанских услуга. У току 2023. године евидентиране су следеће промене:

1. издато је 17 одобрења новим поштанским операторима;
2. измењено је 7 одобрења на захтев имаоца дозволе - због измена регистрованих података у одговарајућем регистру Агенције за привредне регистре или због проширења делатности обављања међународног поштанског саобраћаја;
3. одузета су 2 одобрења, из разлога необављања поштанске услуге у складу са законом, на начин и под условима утврђеним дозволом (због брисања из одговарајућег регистра Агенције за привредне регистре);
4. 6 одобрења су престала да важе на захтев имаоца одобрења;
5. 1 одобрење је истекло, без захтева оператора за издавање новог одобрења;
6. 1 одобрење је у статусу привременог прекида од 20.4.2023. године.

Давање сагласности на опште услове поштанских оператора

Давање сагласности на опште услове је услуга која је намењена привредним субјектима који обављају делатност поштанских услуга. Поштански оператори су дужни да обављају поштанске услуге у складу са својим Општим условима, на које сагласност даје Регулатор.

У овом поступку Регулатор издаје Решење о давању сагласности на опште услове за обављање поштанских услуга.

Сви Општи услови поштанских оператора на које Регулатор даје сагласност јавно су доступни и објављени на интернет станици Регулатора.

У току 2023. години Регулатор је дао сагласност на 39 захтева за измене и допуне Општих услова за вршење поштанских услуга.

Давање сагласности на Ценовник поштанских услуга

Давање сагласности на ценовник је услуга која је намењена привредним субјектима који обављају делатност поштанских услуга. Решење о давању сагласности на Ценовник издаје Регулатор.

Поштански оператор је дужан да ценовник поштанских услуга достави Регулатору ради добијања сагласности. У Ценовнику су пописане све услуге које поштански оператор обавља, према ценовним ставовима. Ценовник мора да буде компатибилан са услугама које су дефинисане у Општим условима поштанског оператора.

У складу са законским овлашћењима Регулатор је у 2023. години издао сагласност на 49 захтева за измену Ценовника поштанских услуга.

Заштита корисника поштанских услуга

Један од постулата на којима почива регулација тржишта је обезбеђивање високог нивоа заштите интереса корисника у односу са операторима, а посебно кроз обезбеђивање доступности јасних и потпуних информација о ценама, општим условима за обављање поштанских услуга, али и ефикасно поступање по приговорима на рад оператора.

Регулатор, сагласно Закону о поштанским услугама („Службени гласник РС“, број 77/19) посредује у вансудском решавању спорова између корисника и поштанских оператора, уз примену одредаба закона којима се уређују посредовања, као и других прописа којима се уређује вансудско решавање спорова.

У току 2023. године, у Регулатору је приспело на разматрање укупно 92 приговора корисника поштанских услуга, од чега 70 приговора се односило на одлуку поштанског оператора, а 11 због недостављања одлуке о поднетој рекламацији и 11 приговора на остало. Од тог броја 31 приговор се односио на прекорачење времена уручења поштанске пошиљке, 35 на оштећење садржаја пошиљке, 1 на губитак пошиљке, 16 на неизвршење услуге (уручење), 1 на више наплаћену поштарину, а 8 на остале разлоге. Регулатор је у склопу својих овлашћења посредовао између корисника и оператора у решавању ових рекламација, а у одређеном броју случајева, исте је прослеђивао инспекцији за поштански саобраћај надлежног министарства на даљу надлежност. Од укупног броја поднетих рекламација накнадном провером од стране поштанског оператора на захтев Регулатора, утврђена је оправданост за 31 приговор.

Стручни надзор над радом поштанских оператора

У складу са Стратегијом развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021-2025 године и предвиђених активности и мера Акционим планом за спровођење исте,

сагласно одредбама Закона о поштанским услугама („Службени гласник РС", број 77/19), Регулатор је наставио са вршењем стручног надзора над радом поштанских оператора, према утврђеном плану за 2022. годину. С тим у вези стручни надзор је извршен код укупно 7 поштанских оператора, од којих 5 обавља експрес услуге и 2 курирске услуге. У односу на План, није обављен стручни надзор код ЈП Пошта Србије услед обуставе рада запослених у периоду када је планиран стручни надзор. Такође није обављен стручни надзор код D-Express-a услед ванредне контроле државних органа у том периоду. Нереализовани стручни надзори ће бити приоритет у првом кварталу 2024. године

5. ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

Сагласно одредби члана 29. Закона о електронским комуникацијама, финансирање Регулатора се врши на основу финансијског плана који за сваку годину доноси Савет Регулатора. Финансијским планом се утврђују укупни приходи и расходи Регулатора, укључујући и резерве за непредвиђене издатке, као и елементи за целовито сагледавање политике зарада и запослености у Регулатору. Наведеном одредбом Закона утврђена је и обавеза усвајања финансијског плана најкасније до 15. новембра текуће године за наредну годину, након чега следи достављање истог Влади Републике Србије ради добијања сагласности. Такође, одредбом члана 266. Закона о накнадама за коришћење јавних добара („Службени гласник РС", бр. 95/18, 49/19, 86/19 – др. пропис, 156/20 – др. пропис, 15/21 – др. пропис, 15/23-др. пропис, 92/23 и 120/23-др. пропис) уређена је припадност прихода остварених од накнада за електронске комуникације (накнаде за коришћење нумерације и радио-фреквенција), и то тако што се ови приходи уплаћују Регулатору до износа средстава планираних расхода утврђених годишњим финансијским планом Регулатора.

6. КАПИТАЛ

Остали основни капитал Регулатора износи 2.147.464.000 динара. У односу на претходну годину када је основни капитал износио 381.003.000, основни капитал је значајно увећан услед усвајања Одлуке о расподели вишка прихода над расходима оствареног у Регулаторној агенцији за електронске комуникације и поштанске услуге у 2022. години и нераспоређеног добитка на који је сагласност дала Влада Републике Србије („Службени гласник РС" број 107 од 01.12.2023. године).

Остали капитал у износу од 2.147.464 динара по структури садржи одговарајуће вредности нематеријалних улагања, некретнине, постројења и опреме која се раније исказивала кроз прелазне рачуне у буџетском рачуноводству, као и сва накнадна улагања током година.

7. ФИНАНСИЈСКИ ПОЛОЖАЈ И РЕЗУЛТАТИ ПОСЛОВАЊА

7.1. БИЛАНС УСПЕХА

ПОЗИЦИЈА	2023	2022
	у 000 РСД	у 000 РСД
ПРИХОДИ ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА		
А. ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ	**2.365.960**	**2.244.322**
I ПРИХОДИ ОД ПРУЖАЊА УСЛУГА	**246.524**	**267.562**
1. Приходи од пружања услуга на домаћем тржишту	246.482	267.204
2. Приходи од пружања услуга на иностраном тржишту	42	358
II ОСТАЛИ ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ	**2.119.436**	**1.976.760**
Приходи од накнада		1.976.760
РАСХОДИ ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА		
Б. ПОСЛОВНИ РАСХОДИ	**1.201.348**	**1.026.767**
I ТРОШКОВИ МАТЕРИЈАЛА, ГОРИВА И ЕНЕРГИЈЕ	**28.927**	**25.614**
II ТРОШКОВИ ЗАРАДА, НАКНАДА ЗАРАДА И ОСТАЛИ ЛИЧНИ РАСХОДИ	**480.448**	**430.629**
1. Трошкови зарада и накнада зарада	371.191	327.429
2. Трошкови пореза и доприноса на зараде и накнаде зарада	56.235	52.880
3. Остали лични расходи и накнаде	53.022	50.320
III ТРОШКОВИ ПРОИЗВОДНИХ УСЛУГА	**278.176**	**264.227**
IV ТРОШКОВИ АМОРТИЗАЦИЈЕ	**226.406**	**195.013**
V ТРОШКОВИ РЕЗЕРВИСАЊА	**51.727**	/
VI НЕМАТЕРИЈАЛНИ ТРОШКОВИ	**135.664**	**111.284**
В. ПОСЛОВНИ ДОБИТАК	**1.164.612**	**1.217.555**
Г. ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ	**22.594**	**9.692**
I ПРИХОДИ ОД КАМАТА	**22.534**	**9.608**
II ПОЗИТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ И ПОЗИТИВНИ ЕФЕКТИ ВАЛУТНЕ КЛАУЗУЛЕ	**60**	**84**

Д. ФИНАНСИЈСКИ РАСХОДИ	79	174
I РАСХОДИ КАМАТА	6	76
II НЕГАТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ И НЕГАТИВНИ ЕФЕКТИ ВАЛУТНЕ КЛАУЗУЛЕ	73	98
Ђ. ДОБИТАК ИЗ ФИНАНСИРАЊА	22.515	9.518
Е. ГУБИТАК ИЗ ФИНАНСИРАЊА	0	0
Ж. ПРИХОДИ ОД УСКЛАЂИВАЊА ВРЕДНОСТИ ОСТАЛЕ ИМОВИНЕ КОЈА СЕ ИСКАЗУЈЕ ПО ФЕР ВРЕДНОСТИ КРОЗ БИЛАНС УСПЕХА	1.979	4.700
З. РАСХОДИ ОД УСКЛАЂИВАЊА ВРЕДНОСТИ ОСТАЛЕ ИМОВИНЕ КОЈА СЕ ИСКАЗУЈЕ ПО ФЕР ВРЕДНОСТИ КРОЗ БИЛАНС УСПЕХА	6	9
И. ОСТАЛИ ПРИХОДИ	9.840	12.696
Ј. ОСТАЛИ РАСХОДИ	2.813	7.603
К. УКУПНИ ПРИХОДИ	2.400.373	2.271.410
Л. УКУПНИ РАСХОДИ	1.204.246	1.034.553
Љ. ДОБИТАК ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА	1.196.127	1.236.857
М. ПОЗИТИВАН НЕТО ЕФЕКАТ НА РЕЗУЛТАТ ПО ОСНОВУ ДОБИТКА ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА, ПРОМЕНА РАЧУНОВОДСТВЕНИХ ПОЛИТИКА И ИСПРАВКИ ГРЕШАКА ИЗ РАНИЈИХ ПЕРИОДА	85.891	64.336
Н. ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА	1.282.018	1.301.193
Њ. НЕТО ДОБИТАК	1.282.018	1.301.193

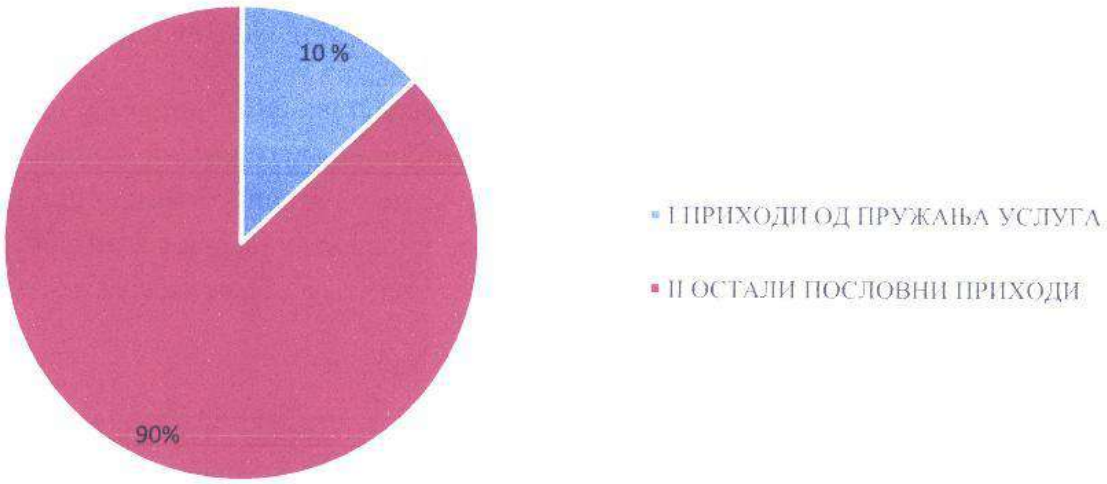
7.2. ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ

Пословни приходи у 2023. години су повећани за око 5,4% у односу на 2022. годину.

Преглед пословних прихода дат је у следећој табели:

ПОЗИЦИЈА	2023	2022
	у 000 РСД	у 000 РСД
ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ	**2.365.960**	**2.244.322**
I ПРИХОДИ ОД ПРУЖАЊА УСЛУГА	**246.524**	**267.562**
1. Приходи од пружања услуга на домаћем тржишту	246.482	267.204
2. Приходи од пружања услуга на иностраном тржишту	42	358
II ОСТАЛИ ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ	**2.119.436**	**1.976.760**
Приходи од накнада	2.119.436	1.976.760

Учешће прихода у пословним приходима у 2023. години

Регулатор остварује приходе по основу накнада за обављање делатности електронских комуникација у складу са Законом о електронским комуникацијама, Законом о накнадама за коришћење јавних добара, Правилником о општим условима за обављање делатности електронских комуникација по режиму општег овлашћења, односно Правилником о висини накнада за обављање делатности електронских комуникација и на основу накнаде за пружање поштанских услуга, а у складу са Правилником о утврђивању трошкова за издавање дозвола и годишње накнаде за обављање поштанских услуга.

Приходи су остварени на основу издавања лиценци за мобилну и фиксну телефонију, додела дозвола за коришћење нумерације бројева операторима на недискриминаторској основи, доделе и коришћења радио-фреквенција, издавања потврда о усаглашености радио опреме и телекомуникационе терминалне опреме са прописаним техничким захтевима. Део ових прихода чине и средства од накнада за обављање поштанских услуга и накнада за издавање дозвола за обављање поштанских услуга.

Све врсте накнада се утврђују у складу са важећим правилницима којима су прописани критеријуми за обрачун. С тим у вези, укупна маса прихода по том основу зависи од параметара прописаних правилницима и од броја, односно оператора и њихових резултата пословања.

У складу са МСФИ за МСП, Регулатор је у обавези да на дан 31.12.2023. године за све приходе који се односе на текућу годину по свим врстама накнада, а за која нису издата решења у текућој години изврши најбољу могућу процену према претходном искуству и евидентира све приходе који се односе на текућу годину.

7.3. ПОСЛОВНИ РАСХОДИ

Расходи се признају у билансу успеха по начелу узрочности прихода и расхода односно на обрачунској основи и утврђују се за период када су настали.

Пословни расходи обухватају трошкове условљене стварањем прихода од продаје и укључују набавну вредност продате робе, трошкове материјала, горива и енергије, бруто зараде, трошкове амортизације и услуге пружене од стране трећих лица. Пословни расходи обухватају и опште трошкове као што су трошкови закупа, маркетинга, осигурања, платног промета, пореза и остали трошкови настали у текућем обрачунском периоду.

Преглед пословних прихода дат је у следећој табели:

ПОЗИЦИЈА	**2023**	**2022**
	у 000 РСД	**у 000 РСД**
ПОСЛОВНИ РАСХОДИ	**1.201.348**	**1.026.767**
I ТРОШКОВИ МАТЕРИЈАЛА, ГОРИВА И ЕНЕРГИЈЕ	**28.927**	**25.614**
II ТРОШКОВИ ЗАРАДА, НАКНАДА ЗАРАДА И ОСТАЛИ ЛИЧНИ РАСХОДИ	**480.448**	**430.629**
1. Трошкови зарада и накнада зарада	371.191	327.429
2. Трошкови пореза и доприноса на зараде и накнаде зарада	56.235	52.880
3. Остали лични расходи и накнаде	53.022	50.320
III ТРОШКОВИ ПРОИЗВОДНИХ УСЛУГА	**278.176**	**264.227**
IV ТРОШКОВИ АМОРТИЗАЦИЈЕ	**226.406**	**195.013**
V ТРОШКОВИ РЕЗЕРВИСАЊА	**51.727**	/
VI НЕМАТЕРИЈАЛНИ ТРОШКОВИ	**135.664**	**111.284**

7.4. ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ И РАСХОДИ

Финансијски приходи и расходи обухватају расходе по основу камата и курсних разлика и остале финансијске расходе.

Преглед финансијских прихода и расхода дат је у следећој табели:

ПОЗИЦИЈА	2023	2022
	у 000 РСД	у 000 РСД
ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ	22.594	9.692
I ПРИХОДИ ОД КАМАТА	22.534	9.608
II ПОЗИТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ И ПОЗИТИВНИ ЕФЕКТИ ВАЛУТНЕ КЛАУЗУЛЕ	60	84
ФИНАНСИЈСКИ РАСХОДИ	79	174
I РАСХОДИ КАМАТА	6	76
II НЕГАТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ И НЕГАТИВНИ ЕФЕКТИ ВАЛУТНЕ КЛАУЗУЛЕ	73	98

7.5. ОСТАЛИ ПРИХОДИ И РАСХОДИ

У оквиру осталих расхода исказани су губици по основу продаје и расходовања некретнина, постројења и опреме и нематеријалних улагања, губици по основу расходовања и продаје биолошких средстава, губици по основу продаје хартија од вредности и учешћа у капиталу правних лица, губици од продаје материјала, мањкови, расходи по основу ефеката уговорене заштите од ризика, расходи по основу директних отписа потраживања, расходи по основу обезвређења имовине, негативни ефекти вредносних усклађивања нематеријалних улагања, некретнина, постројења, опреме и биолошких средстава, дугорочних и краткорочних финансијских пласмана, залиха, хартија од вредности и потраживања у складу са рачуноводственом политиком Регулатора док остале приходе чине рефундације, повраћаји и књижна одобрења.

Преглед осталих прихода и расхода дат је у следећој табели:

ПОЗИЦИЈА	2023	2022
	у 000 РСД	у 000 РСД
ПРИХОДИ ОД УСКЛАЂИВАЊА ВРЕДНОСТИ ОСТАЛЕ ИМОВИНЕ КОЈА СЕ ИСКАЗУЈЕ ПО ФЕР ВРЕДНОСТИ КРОЗ БИЛАНС УСПЕХА	1.979	4.700
РАСХОДИ ОД УСКЛАЂИВАЊА ВРЕДНОСТИ ОСТАЛЕ ИМОВИНЕ КОЈА СЕ ИСКАЗУЈЕ ПО ФЕР ВРЕДНОСТИ КРОЗ БИЛАНС УСПЕХА	6	9
ОСТАЛИ ПРИХОДИ	9.840	12.696
ОСТАЛИ РАСХОДИ	2.813	7.603

7.6. БИЛАНС СТАЊА

ПОЗИЦИЈА	2023	2022
	у 000 РСД	у 000 РСД
АКТИВА		
А. СТАЛНА ИМОВИНА	**1.944.204**	**1.647.673**
I НЕМАТЕРИЈАЛНА ИМОВИНА	**366.906**	**279.614**
1. Концесије, патенти, лиценце, робне и услужне марке, софтвер и остала нематеријална имовина	353.080	276.708
2. Аванси за нематеријалну имовину	2.906	2.906
II НЕКРЕТНИНЕ, ПОСТРОЈЕЊА И ОПРЕМА	**1.577.298**	**1.368.059**
1. Земљиште и грађевински објекти	280.847	243.142
2. Постројења и опрема	1.171.499	939.760
3. Некретнине, постројења и опрема узети у лизинг и некретнине, постројења и опрема у припреми	124.218	184.423
4. Остале некретнине, постројења и опрема и улагања на туђим некретнинама, постројењима и опреми	734	734
5. Аванси за некретнине, постројења и опрему у земљи	/	/
Б. ОБРТНА ИМОВИНА	**2.839.456**	**2.722.038**
I ЗАЛИХЕ	**141.313**	**8.174**
1. Материјал, резервни делови, алат и ситан инвентар	/	/
2. Плаћени аванси за залихе и услуге у земљи	141.313	8.174
II ПОТРАЖИВАЊА ПО ОСНОВУ ПРОДАЈЕ	**15.010**	**13.729**
1. Потраживања од купаца у земљи	15.002	13.729
2. Потраживања од купаца у иностранству	8	/
III ОСТАЛА КРАТКОРОЧНА ПОТРАЖИВАЊА	**766**	**9.542**
1. Остала потраживања	766	9.542
IV ГОТОВИНА И ГОТОВИНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ	**757.242**	**903.043**
V КРАТКОРОЧНА АКТИВНА ВРЕМЕНСКА РАЗГРАНИЧЕЊА	**1.925.125**	**1.787.550**
В. УКУПНА АКТИВА	**4.783.660**	**4.369.711**
ПАСИВА		

А. КАПИТАЛ	**3.429.482**	**3.394.281**
I ОСНОВНИ КАПИТАЛ	**2.147.464**	**381.003**
II НЕРАСПОРЕЂЕНИ ДОБИТАК	**1.282.018**	**3.013.278**
1. Нераспоређени добитак ранијих година	/	1.712.085
2. Нераспоређени добитак текуће године	1.282.018	1.301.193
Б. ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА И ДУГОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ	**75.308**	**28.250**
I ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА	**75.308**	**28.250**
1. Резервисања за накнаде и друге бенефиције запослених	68.943	15.521
2. Остала дугорочна резервисања	6.365	12.729
В. КРАТКОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА И КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ	**1.278.870**	**947.180**
I ПРИМЉЕНИ АВАНСИ, ДЕПОЗИТИ И КАУЦИЈЕ	**980.686**	**882.215**
II ОБАВЕЗЕ ИЗ ПОСЛОВАЊА	**295.742**	**63.681**
1. Обавезе према добављачима у земљи	295.484	63.681
2. Обавезе према добављачима у иностранству	258	/
III ОСТАЛЕ КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ	**2.442**	**1.284**
1. Остале краткорочне обавезе	1.080	21
2. Обавезе по основу пореза на додату вредност и осталих јавних прихода	1.362	1.263
Г. УКУПНА ПАСИВА	**4.783.660**	**4.369.711**

8. ИНФОРМАЦИЈЕ О КАДРОВСКОЈ СТРУКТУРИ ЗАПОСЛЕНИХ

Укупан број систематизованих радних места је 253 са укупно 318 извршилаца.

На дан 31.12.2023. године Регулатор запошљава укупно 156 лица, од тога 155 запослених лица на одређено и неодређено време и 1 запослени који је на неплаћеном одсуству у периоду од 20.11.2023. – 20.11.2024. године.

Табела 1. Кадровска структура запослених по организационим јединицама на дан 31.12.2023. године

Организациона јединица	Број запослених 2023	%
Директор	1	0,64
Технички директор	1	0,64
Сектор за електронске комуникације	48	30,77

Сектор за правне послове	18	11,54
Сектор за анализу тржишта и економске послове	26	16,69
Сектор за поштанске услуге	9	5,76
Сектор за информациону безбедност и технологије	18	11,54
Сектор за опште послове	24	15,38
Кабинет	9	5,76
Самостални одсек за стратегију и планирање	2	1,28
Интерни ревизор	/	/
УКУПНО	**156**	**100**

Табела 2. Квалификациона структура запослених на дан 31.12.2023. године

Квалификација	Број запослених 2023	%
ВСС	134	85,89
ВШС	1	0,64
ССС	21	13,47
НСС/НК/ПК	/	/
УКУПНО	**156**	**100**

Већину запослених лица са високом стручном спремом односно високим образовањем чине дипломирани инжењери електротехнике, информатике, саобраћаја, дипломирани правници и дипломирани економисти. Од укупног броја лица осам (8) има звање доктора наука, три (3) лица звање магистра, а 16 лица има звање мастера.

Табела 3. Старосна структура запослених на дан 31.12.2023. године

Године старости	Број запослених 2023	%
20-30	6	3,84
31-40	39	25,00
41-50	60	38,47
51-60	43	27,56
преко 61	8	5,13
УКУПНО	**156**	**100**

9. ИНФОРМАЦИЈЕ О УЛАГАЊИМА У ЦИЉУ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Регулатор поступа у складу са најсавременијим технологијама у циљу смањења негативног утицаја на животну средину. У контексту управљања електричним и електронским отпадом, након спроведеног поступка расходовања основних средстава, формирају се комисије у циљу отуђења односно продаје отпада. Током поступка врши се прикупљање понуда од овлашћених понуђача који обављају регистровану делатност откупа електричног и електронског отпада и која поседују дозволе за сакупљање, транспорт, складиштење, третман и одлагање истрошеног отпада.

10. ИНФОРМАЦИЈЕ О ОТКУПУ СОПСТВЕНИХ АКЦИЈА, ОДНОСНО УДЕЛА

Регулатор у 2023. години није вршио откуп сопствених акција, односно удела.

11. ПОСТОЈАЊЕ ОГРАНАКА

Регулатор не поседује огранке.

12. ДОГАЂАЈИ НАКОН ДАТУМА БИЛАНСА

Регулатор није имао значајније догађаје након датума биланса.

13. ПЛАНИРАНИ БУДУЋИ РАЗВОЈ

У делу будућег развоја који се односи на управљање радио-фреквенцијским спектром планиране активности се односе на проширење и унапређење функционалности прорачуна статистике покривања софтверског пакета ATDI за приказ мапа покривања мрежа мобилних оператора на интерактивном порталу. Имплементација додатних функционалности ће унапредити постојећи портал и омогућити виши ниво квалитета доступних информација, чиме би се унапредило корисничко искуство. Такође се планира оптимизација предикционог модела ATDI програмског пакета за потребе прорачуна покривања 5G сигналом мобилне телефоније. Набавка оптимизованих предикционих модела неопходна је за нове радио-фреквенцијске опсеге намењене за рад 5G технологије, а користиће се за израду мапа покривања мобилних мрежа.

Активности на реализацији пројекта изградње система фиксних даљински управљаних контролно-мерних станица, које треба да омогуће континуирани мониторинг радиофреквенцијског спектра на целокупној територији Републике Србије, настављају се и даље. Врло значајно унапређење постојећег система за мониторинг РФ спектра представљаће монтажа већег броја компактних даљински управљаних мерних станица

(КДУС) које би се постављале у градовима и већим насељима. На овај начин се обезбеђује прецизно лоцирање извора који се налазе у овим градовима или њиховом непосредном окружењу употребом TDOA или хибридне TDOA/AOA методе, као и контрола рада предајника који сигнале емитују са малом излазном снагом и раде на вишим фреквенцијама, а чије је присуство карактеристично пре свега за урбане средине.

Кроз разне мерне процедуре РФ мониторинг станице генеришу велику количину мерних података. Имплементацијом Информационог система омогућава се перманентно прикупљање података са РФ мониторинг станица у једну централизовану базу података, те примена нових алата при анализи, визуализацији и извештавању о резултатима обављених мерења.

14. АКТИВНОСТИ ИСТРАЖИВАЊА И РАЗВОЈА

Поштанске услуге

Будуће развојне активности Регулатора из области регулације тржишта поштанских услуга на краћи и средњи рок дефинисане су Стратегијом развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021-2025. године коју је донела Влада Републике Србије (Службени гласник RS 68/21), као и стратешким приоритетима Регулатора. Дефинисане активности у реализацији циљева дефинисаних Стратегијом за чију реализацију је задужен Регулатор су следеће :

1. Контрола параметара квалитета у обављању универзалне поштанске услуге јавног поштанског оператора ЈП Пошта Србије, Београд, у циљу праћења рокова преноса приоритетних и неприоритетних писмоносних поштанских пошиљака;
2. Ажурирање података о доступности поштанских услуга поштанских оператора путем ГИС портала Регулатора, у циљу приказивања територијалне доступности услуга поштанских оператора (пословнице, пакетомати, зоне територијалне покривености услугама и др.);
3. Поређење параметара квалитета експрес услуга за поштанске операторе који имају значајно учешће на тржишту поштанских услуга;
4. Поређење цена поштанских услуга у унутрашњем поштанском саобраћају, на порталу Регулатора, за поштанске операторе који обављају експрес услуге. Циљ ове активности је да се кориснику обезбеди могућност да на једном месту изврши поређење основних цена експрес услуга, по поштанским операторима;
5. Анализе потреба за редизајнирањем обима и начина прикупљања пружања универзалне поштанске услуге и начина формирања цена;
6. Активности у вези измене и допуне Закона о поштанским услугама;
7. Сарадња учесника повезаних са заштитом конкуренције у области поштанских услуга;
8. Анализа степена задовољства корисника поштанских услуга у Републици Србији;
9. Анализа одрживости универзалне поштанске услуге и дефинисање њене улоге у складу са променљивим потребама корисника;

10. Развој међународне сарадње у области поштанских услуга у циљу интеграције поштанског тржишта у глобалну поштанску мрежу кроз учешће у раду Европске групе поштанских регулатора (ERGP), Европском комитету за поштанску регулативу – CERP, праћењу активности Светског поштанског савеза и др.

Информациона безбедност и технологије

Будуће активности Регулатора спроводиће се у складу са измењеним и допуњеним Законом о информационој безбедности, као и усвојеним подзаконским актима из надлежности Националног ЦЕРТ-а, са једне стране, као и у сегментима даље интеграције информационог система Регулатора са електронским сервисима еУправе, са друге стране.

Спроведене кампање Националног ЦЕРТ-а који функционише у оквиру Регулатора, у претходном периоду су показале значај и важност подизања свести грађана и тиме доприносиле превенцији и повећању безбедности како информационих система тако и приватних података грађана. У складу са тим будући планови рада Националног ЦЕРТ-а укључују израду видео материјала и публикација и извештаја о пријављеним инцидентима, креирање аутоматизованих извештаја намењених операторима, имплементацију система за откривање сајбер претњи, као и организовање разних семинара, радионица и предавања у циљу подизања свести о информационој безбедности.

Национални ЦЕРТ непосредно сарађује са сличним организацијама како у земљи тако и иностранству. У складу са тим, будуће активности ће се спроводити у правцу јачања сарадње између свих институција у земљи и координацију свих активности које се спроводе у решавању потенцијалних ризика и претњи. У међународној сарадњи спроводиће се активности које ће доприносити јачању угледа кроз учествовање на међународним састанцима и регионалним и међународним пројектима.

Имплементирани систем за откривање сајбер претњи омогућава сагледавање и праћење стања информационе безбедности у Републици Србији. Планира се даље ширење, у складу са могућностима које систем пружа, што ће омогућити боље сагледавање актуелног стања из ове области.

Платформа за симулацију сајбер напада је постављена и намењена је подизању кадровских капацитета запослених у Сектору за информациону безбедност и технологије, као и запосленима у кључним државним институцијама. Резултати употребе платформе и број одржаних обука показали су важност одржавања оваквог обучавања лица која се баве одржавањем информационих система. Будуће активности ће се спроводити у ширењу броја сценарија за обуке, као и укључивање већег броја полазника.

У сегменту интеграције информационог система Регулатора са информационим системима других државних органа, будуће активности се спроводе у правцу израде и планирању безбедних и аутоматизованих процеса за размену података.

У складу са Законом о електронском фактурисању спроведене су мере за модификацију документ менаџмент система Регулатора. Ове измене омогућавају да се процес примања и потврђивања фактура обавља унутар корисницима познатог радног окружења уз максималну аутоматизацију процеса и смањења коришћења папирних копија докумената. Планирају се даље измене наведеног система у правцу имплементације и интеграције са државним органима за процесе електронске писарнице и архиве. У складу са Законом о заштити потрошача ("Сл. гласник РС", бр. 88/21) предвиђено је увођење регистра телефонских бројева потрошача који не желе примати позиве и/или поруке у оквиру промоције и/или продаје телефоном. Чланом 37. предметни регистар се води при регулаторном телу надлежном за електронске комуникације. У складу са наведеним, извршена је набавка и кренуло се са имплементацијом решења које ће омогућити функционалности и процесе прописане наведеним законом.

Процес планирања и спровођења јавних набавки један је од пословних процеса који укључује све сегменте Регулатора. Ради постизања већег степена аутоматизације, поузданости и интеграције са другим деловима информационог система унутар Регулатора, али и са порталом јавних набавки, извршена је набавка одговарајућег софтвера и започела се имплементација. Фокус је нарочито усмерен на специфичности процеса у Регулатору од израде плана набавки, усвајања плана набавки, спровођење набавки и уговарања набавки. Значајан фокус биће усмерен на могућност повезивања са финансијским софтвером ради потпуне аутоматизације процеса.

15. ЦИЉЕВИ И ПОЛИТИКЕ ВЕЗАНЕ ЗА УПРАВЉАЊЕ ФИНАНСИЈСКИМ РИЗИЦИМА

Регулатор је у свом редовном пословању у различитом обиму изложен одређеном финансијском ризику и то:

- Кредитном ризику

Управљање ризицима у Регулатору је усмерено на минимизирање потенцијалних негативних утицаја на финансијско стање и пословање Регулатора у ситуацији непредвидивости финансијских тржишта.

16. ИЗЛОЖЕНОСТ КРЕДИТНОМ РИЗИКУ

Кредитни ризик је ризик настанка финансијских губитака Регулатора као резултат кашњења клијената или друге уговорне стране у измиривању уговорних обавеза. Кредитни ризик се првенствено везује за изложеност Регулатора по основу готовине и готовинских еквивалената, потраживања од правних и физичких лица и преузетих обавеза.

Регулатор је изложен кредитном ризику и обезбеђење од кредитног ризика успостављено је предузимањем одређених мера и активности на нивоу Регулатора. Регулатор има значајну концентрацију кредитног ризика у вези са потраживањима. Користе се следећи механизми наплате: репрограмирање дуга, утужења, вансудска поравнања и остало.

На дан 31. децембра 2023. године Регулатор располаже готовином и готовинским еквивалентима у укупном износу од РСД 757.242 хиљада (31. децембар 2022. године: РСД 903.043 хиљада), што по процени руководства представља максимални кредитни ризик по основу ових финансијских средстава.

Потраживања од купаца

Максимална изложеност Регулатора по основу кредитног ризика за потраживања од купаца по географским регионима дата је у следећој табели:

У хиљадама РСД	2023	2022
Купци у земљи	15.002	13.729
Купци у иностранству	8	-
Укупно	**15.010**	**13.729**

Најзначајнија бруто потраживања од купаца представљена су у следећој табели:

У хиљадама РСД	2023
Ентер ТВ д.о.о., Београд - у стечају	9.682
Холдинг компанија Интерспеед а.д.	7.718
ДОО ТВ Авала, Београд	4.478
Министарство грађевинарства,саобраћаја и инфраструктуре	3.448
БГ Кинг Експресс д.о.о. - у стечају	3.876
Остали	45.798
Укупно:	**75.000**

Исправка вредности

Промене на исправци вредности потраживања од купаца дате су у наредној табели:

У хиљадама РСД	2023
Стање 1. јануара	60.124
Текућа исправка	2
Наплаћена раније исправљена потраживања	136
Директан отпис	-
Стање 31. децембар	**59.990**

Обавезе према добављачима на дан 31. децембра 2023. године исказане су у износу од РСД 295.742. хиљада (31. децембра 2022. године - РСД 63.681 хиљада). Просечно време измирења обавеза према добављачима у току 2023. године износи 25 дана.

17. ПОКАЗАТЕЉИ ФИНАНСИЈСКОГ ПОЛОЖАЈА

Финансијски показатељи или рацио бројеви представљају односе или релације карактеристичних величина биланса стања и биланса успеха који су од значаја за оцену финансијског статуса, рентабилности и управљања правним лицем. У наставку дајемо уобичајен начин израчунавања показатеља у пракси као и обрачун за Регулатора, чији су подаци за обрачун дати у табелама биланса стања и биланса успеха.

17.1. Показатељи ликвидности

Показатељи ликвидности изражавају способност правног лица да уредно измирује своје доспеле обавезе у роковима доспећа. Општи рацио ликвидности показује са колико динара готовине и готовинских еквивалената је покривен један динар краткорочних обавеза. Оптимално је да општи рацио ликвидности буде између 2 и 1,5, али он варира у зависности од делатности правног лица. Оптимална вредност рациа убрзане ликвидности би требало да буде између 1 и 0,7 и он показује са колико динара ликвидне обртне имовине односно краткорочних потраживања, пласмана и готовине је покривен сваки динар краткорочних обавеза.

Показатељ	**Формула**	**2023**	**2022**
Коефицијент текуће ликвидности	Обртна имовина / Краткорочне обавезе	2,22	2,87
Коефицијент убрзане ликвидности	(Обртна имовина - Залихе) / Краткорочне обавезе	2,11	2,87

17.2. Анализа извештаја о токовима готовине

Регулатор је у 2023. години остварио позитиван нето новчани ток из пословних активности у износу од 2.459.631.000, док је у 2022. години остварен позитиван новчани ток из пословних активности у износу од 2.418.843.000.

17.2. Показатељи финансијске структуре (солвентности)

Однос између сопствених и позајмљених извора финансирања указује на квалитет финансијске структуре, сигурност поверилаца и могућност одрживог развоја.

Показатељ	Формула	2023	2022
Коефицијент задужености	Укупне обавезе / Укупна средства	0,39	0,29
Коефицијент сопственог финансирања	Сопствени капитал / Укупна средства	0,72	0,78
Коефицијент финансирања	Укупне обавезе / Сопствени капитал	0,39	0,29

ДИРЕКТОР

Драган Пејовић

Дигитално потписан
Pejović Dragan
издавалац сертифик
Privredna Komora Srb
29.03.2024. 14:28:38